Sos. Bil. Enst.

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ VE SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

GİRESUN VE İLÇELERİNDEKİ TÜRK DÖNEMİ MİMARİ ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yard. Doç. Dr. Osman AYTEKİN

Hazırlayan
Ayben DURMUŞ

T 94469

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

VAN-2000

KABUL VE ONAY SAYFASI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, jürimiz tarafından ..... İsmet Tanrıbi .....

.....

.Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof. Dr. Abdüsselam ULUÇAM .....

Üye (Danışman): Yrd. Doç. Dr. Osman AKTEKİN .....

Üye: Doç. Dr. Recai KARAHAN .....

Üye: .....

Üye: .....

Onay: Yukarıdaki imzaların,adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../...

Doç. Dr. Recai KARAHAN
Sos. Bil. Enst. Müdürü

.....
Müdür

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... I-II
KISALTMALAR ..... III-IV
1.GİRİŞ 1-4
2.GİRESUN'UN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ 5-11
2.1.GİRESUN'UN COĞRAFİ KONUMU 5-6
2.2.GİRESUN'UN TARİHÇESİ 6-11
3.KATALOG 12-142
3.1.GİRESUN MERKEZ 13-89
3.1.1.Boztekke Köyü Camii 13-18
3.1.2. Hacı Hüseyin Camii 19-27
3.1.3.Hacı Mikdat Camii 28-36
3.1.4.Kale Camii 37-47
3.1.5.Çekek Camii 48-53
3.1.6.Soğuksu Camii 54-57
3.1.7.Şeyh Kerameddin Camii 58-62
3.1.8.Kapu Camii 63-69
3.1.9.Çınarlar Camii ..... 70-74.
3.1.10.Tekke Köyü Şeyh Kerameddin Türbesi 75-79
3.1.11.Boztekke Köyü Şeyh Kerameddin Türbesi 80-83
3.1.12.Seyyid Vakkas Türbesi 84-86
3.1.13.Hacı Hüseyin Çeşmesi 87-88
3.1.14.Tekke Köyü Köprüsü 89
3.2.BULANCAK İLÇESİ 90-105
3.2.1.Merkez Eski (Çarşı) Camii 90-95
3.2.2.Şemseddin Mahallesi Ali Hoca Camii 96-100
3.2.3.Kızılot Köyü Camii 101-105
3.3.ŞEBİNKARAHİSAR İLÇESİ 106-133
3.3.1.Behramşah Camii 106-108
3.3.2.Fatih Camii 109-117
3.3.3.Kurşunlu Camii 118-122
3.3.4.Taş Mescid 123-126
3.3.5.Taşhanlar 127-129

3.3.6.Topal Mehmet Paşa (Kurşunlu) Hamamı.....130
3.3.7.Topal Mehmet Paşa (Kurşunlu) Çeşmesi.....131-132
3.3.8.Hüseyin Efendi Çeşmesi.....133
3.4.YAĞLIDERE İLÇESİ.....134-142
3.4.1.Tekke Köyü Camii.....134-139
3.4.2.Tekke Köyü Hacı Abdullah Halife Türbesi.....140-141
3.4.3.Tuğlacık (Harova) Köyü Çeşmesi.....142
4.DİĞER MİMARİ ESERLER.....143-147
5.DEĞERLENDİRME.....148-172
5.1.PLÂN VE MEKÂN ANLAYIŞI.....148-157
5.1.1. Camilerde.....148-153
5.1.2.Türbelerde.....153-154.
5.1.3. Hamamlarda.....154-155
5.1.4. Han.....155
5.1.5. Çeşmelerde.....155-156
5.1.6. Köprülerde.....156-157
5.2.YAPI ELEMANLARI.....157-166
5.2.1. Mimari Elemanlar.....157-164
5.2.1.1. Cephe Düzenlemeleri.....157-160
5.2.1.2. Minareler.....160-161
5.2.1.3.Mihraplar.....161-162
5.2.1.4. Minberler.....162-163
5.2.1.5. Mahfiller.....163-164.
5.2.2.StrüktüreElemanlar.....164-166
5.2.2.1. Destek ve Geçiş Unsurları.....164-165
5.2.2.1.1. Paye, Sütun ve Sütün Başlıkları.....164-165
5.2.2.1.2.Kemerler.....165
5.2.2.1.3.Tromp Ve Pandantifler.....165
5.2.2.2.Örtü Sistemleri.....165-166
5.2.2.2.1.Kubbeler.....166
5.2.2.2.2.Tonozlar.....166
5.2.2.2.3.Düz Örtüler.....166

5.3.SÜSLEME.....167-170
5.3.1.Figür.....167
5.3.2.Çini.....167
5.3.3.Kalemişi.....168
5.3.4.Taş.....168
5.3.5.Ahşap.....168-169
5.3.6.Bitkisel Ve Geometrik Örnekler.....169-170
5.3.7.Yazı.....170
5.4.MALZEME VE TEKNİK 170-171
6.SONUÇ.....172-174
7.BİBLİYOGRAFYA 175-178
8. ÇİZİM LİSTESİ.....179-180
9.RESİM LİSTESİ.....181-193
10. ÇİZİM VE RESİMLER

ÖNSÖZ

Yapılan bu çalışmada amaç, Giresun ve ilçeleri ile bazı köylerindeki Türk dönemine ait mimarî eserleri ; plan, mimarî form ve süsleme bakımından inceleyerek, henüz tam olarak bilinmeyen mevcut eserlerin ayrıntılı tanıtımlarını yapmak suretiyle, dönemin mimarî özelliklerini saptamak ve geçmişin izlerini geleceğe taşımaktır.

Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan Giresun ili, XV. yy.'da Osmanlı Devleti'nin yönetimine katılıncaya kadar sürekli el değiştiren ve çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan bir yöre olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk dönemi öncesinde, Hıristiyan dönemine ait mimarî eserlerin de varlığı bilinmekte olup, bu eserler söz konusu çalışmamızın kapsamı dışında tutulmuştur.

Araştırılan eserler olarak; Giresun merkezde sekiz cami, bir türbe ve çeşme ile, merkeze bağlı köylerinde bir cami,iki türbe ve bir köprü bulunmaktadır. İlçelerde ise, Bulancak merkezde iki cami ile ilçe merkezine bağlı bir köyde cami, Şebinkarahisar ilçesinde üç cami, bir mescit, bir hamam,bir han, üç çeşme, Yağlıdere ilçesinde ise ilçeye bağlı köylerinde bir cami,bir türbe ve bir çeşme olmak üzere,toplam 29 eserden oluşmaktadır.

Bu mimarî eserlerin tümü mahallinde incelenerek, fotoğrafları çekilmiştir. Bir kısmının planları olmadığı için, ölçümleri alınarak planları çıkarılmıştır. Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden temin edilen bir kısım yapıların plan ve rölöveleri, yerlerinde kontrol edilmiştir. Yaptığım bu çalışma kapsamında konu tespitinde bana yardımcı olan sayın hocam,Prof. Dr. Abdusselam ULUÇAM'a, çalışmalarımı yönlendirerek benden yardımlarını esirgemeyen danışmam hocam Yard. Doç. Dr. Osman AYTEKİN'e, Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü hocam Recai KARAHAN'a, Giresun Müzesi Müdürü sayın Hulusi GÜLEÇ'e, Giresun Kültür Müdürü sayın Rasim EFENDİOĞLU'na, Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden Arkeolog Ali KILCI'ya, Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü çalışanlarına, Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne, Giresun Belediyesi Sosyal Hizmetler Müdürü Ferda ÖZTÜRK'e Eyüp TURAN Bey'e, Bulancak'ta yaptığım çalışmalarımda bana yardımcı olan Eylem OĞUZHAN ve ailesine, bölüm hocalarımdan Yard. Doç. Dr. Mehmet TOP'a, Yard. Doç. Dr. Kadir PEKTAŞ'a, Yard. Doç. Dr. Ali BORAN'a, Arş. Gör. Bülent Nuri KLAVUZ'a, Arş. Gör. Rafet ÇAVUŞOĞLU'na, Arş. Gör.

Mehmet KULAZ'a, Uzman Burhaneddin GÜNEŞ hocama, üniversitemiz İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü'nde görevli Yard. Doç. Dr. Abdülhamit TÜFEKÇİOĞLU'na maddi destek sağlayan üniversitemiz Araştırma Fon Saymanlığı'na ve Çukurova Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü'nde görevli Arş. Gör. Muhammet YILMAZ ile Arş. Gör. Ferhat YILMAZ beylere, ayrıca yaptığım bu çalışmada bana her zaman destek olup yalnız bırakmayan babam Kemal DURMUŞ'a ve eşim Özdilek ÇÜRÜK'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ayben DURMUŞ

VAN-2000

KISALTMALAR

a.g.e.	:Adı geçen eser.
a.g.m.	:Adı geçen makale.
a.g.y.	:Adı geçen yayın.
Ank.	:Ankara.
Ans.	:Ansiklopedi.
A.Ü.	:Atatürk Üniversitesi.
a.y.	:Aynı yazar.
Bkz.	:Bakınız.
C.	:Cilt.
Ç.	:Çizim.
D.İ.A.	:Diyanet İslâm Ansiklopedisi.
Erz.	:Erzurum.
E.S.A.	:Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi.
Gir.	:Giresun.
G.T.S.G.B.K.Y.	:Giresun Tarihi Sempozyumu Giresun Belediyesi Kültür Yayını.
H.	:Hicri.
İ.A.	:İslam Ansiklopedisi.
İst.	:İstanbul.
İzm.	:İzmir.
K.B.Y.	:Kültür Bakanlığı Yayını.
M.	:Miladi.
mad.	: maddesi.
M.Ö.	: Milattan Önce.
M.S.	:Milattan Sonra.
R.	: Resim.
S.	:Sayı.
s.	: Sayfa.
Sos. Bil. Enst.	:Sosyal Bilimler Enstitüsü.
v.a.	: ve arkası.
vd.	:ve diğerleri.

V.D. :Vakıflar Dergisi.

V.G.M.A. :Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi.

V.G.M.A.Y.İ.D.B.:Vakıflar Genel Müdürlüğü Abide ve Yapı İşleri Daire Başkanlığı.

Y.Y.Ü. :Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

1. GİRİŞ

Zengin kültürel mirasa sahip olmasına rağmen, arkeoloji ve sanat tarihi açısından araştırmaların en yetersiz olduğu illerden biri olan Giresun âdeta kaderiyle baş başa bırakılmıştır. Merkezi yerleşim yerlerinde bulunan mimari eserlerin hemen hepsi bütün ihtişamlarıyla gözler önündedir. Oysa, merkezi yerleşim yerlerinden uzakta bulunan mimari eserler bakımsız, harabe, içindeki zenginliği dışa yansıtamayan, kendi halinde eserler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karadeniz bölgesi, coğrafyası gereği ulaşımı oldukça zor olan yerlerinde pek çok mimari eserleri, saklarcasına barındırır. Bu nedenledir ki; yörede bulunan eserler, son yıllarda yapılan bilimsel araştırmalarla gün ışığına çıkmaktadır. Dışa fazla açık olmayan ve ulaşımı zor yerleşim yerlerinde, Kültür Bakanlığı kayıtlarında geçmeyen yani 'tescil' edilmeyen çeşitli mimari eserler arasında köprüler çoğunluktadır.

Türk Dönemi'nin yöredeki yapılaşması, XV.yy.'la birlikte başlamıştır. Bu döneme ait eserlerin ekseriyeti XV.yy.'dan sonra, XIX. yy. içinde XX.yy.'ın ilk yıllarında yapılmışlardır. Eserlerden bazıları, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce veya yöre sakinlerince kendi imkânlarıyla tamir edilmiş, bazıları da tamamen sökülerek, betonarme olarak yenilenmiştir. Bunun yanı sıra, orijinal durumunu koruyan örneklere de rastlanmaktadır. Bunlar arasında, Kapu Camii, Hacı Mikdat Camii, Kale Camii, Hacı Hüseyin Çeşmesi ile Yağlıdere- Tekke Köy Camii iç mekândaki süslemelerini belirtmek mümkündür.

Yörede türbe mimarisinin gelişmediğini söyleyemeyiz. Katalogda tanıtımını yaptığımız dört türbeden Giresun merkezdeki Seyyîd Vakkas Türbesi, klâsik Osmanlı türbelerine benzerken, dış cephe düzenlemesi açısından barok dönem özelliklerini yansıtır.

Günümüzde oldukça harap ve kullanılamaz durumdaki tek hamam yapısı, Şebinkarahisar'daki Kurşunlu Hamamı'dır.

Katalogda tanıtımını yaptığımız beş çeşmeden özellikle iki çeşme, Giresun merkezdeki Hacı Hüseyin ve Yağlıdere-Tuğlacık(Harova) Köyü çeşmeleri , dikkat çekerler.

Ekseriyeti Osmanlı döneminden kalan yöredeki köprülerin hepsi, derin vadilerden akan derelerin üzerinde bulunmaktadır. Yalnızca tek örnekle tanıtımını

yaptığımız Tekke Köyü Köprüsü dışındaki diğer üç örnek de, günümüzde araç yolunun girmesiyle birlikte betonarme olarak yapılan yeni köprülerden dolayı, önemlerini kaybetmişlerdir.

1. 1. KONUNUN NİTELİĞİ

Bu çalışmamızda Türk dönemine ait cami, türbe, hamam, han, çeşme, ve köprülerin bir kısmı araştırılmıştır. Ancak, katalogda tanıtılmayan diğer cami,türbe, hamam,çeşme ve köprüler üzerinde, gelecekte kapsamlı bir araştırma yapmayı plânlamaktayız.

1. 2. KAYNAK VE ARAŞTIRMALAR

Giresun tarihini içeren bilimsel kitaplar sayılı olup, tüm mimarî eserleri tanıtan yerli veya yabancı bir kaynak yoktur.

Giresun merkezdeki sekiz cami ve bir türbe, 1989 yılında, Atatürk Üniversitesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nda Bitirme Çalışması olarak, Ümran MEHDİOĞLU tarafından yapılmıştır[1]. Bunun haricinde, Prof. Dr. Haşim KARPUZ'un, Kültür Bakanlığı Yayınları arsında bulunan 'Şebinkarahisar' kitabı, yalnızca bu ilçedeki eserleri tanıtmaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Prof. Dr. H. Karpuz'un Karadeniz bölgesinde uzun yıllar yapmış olduğu yüzey araştırmaları neticesinde, bilinmeyen pek çok yapı gün ışığına çıkarılmıştır. Prof. Dr. H. KARPUZ'un tespit ettiği yapılar arasında, önceleri Espiye ilçesine bağlı iken, Yağlıdere'nin ilçe olmasıyla beraber sonradan Yağlıdere ilçesine bağlanan Tekke Köyü'ndeki Gülbahar Hatun Tekke ve Zaviyesi'ne bağlı bir cami, bir türbe, bir değirmen, bir hankâh bulunmaktadır.

Yabancı bilim adamlarının yöredeki araştırmaları bizden önce başlamıştır. Fakat bu araştırmalar,Giresun yöresini tamamen anlatmamaktadır. Araştırmalar, Karadeniz bölgesini genel olarak kapsamakta olup, Giresun yöresi ise kapsamlı tanıtılmamıştır.A. BRYER ve David WINFİELD'in hazırlamış oldukları 'The Byzantine Monuments and Topograph (Washington, 1985)' adlı eser, Karadeniz bölgesini genel olarak tanıtmakta olup, bölgedeki Bizans dönemi yerleşim yerlerini ve Bizans mimarî eserlerinin tanıtımını yapmaktadır.

---

[1] Ü. Mehdioğlu, Giresun'da Osmanlı Mimarî Eserleri (Basılmamış, A. Ü., Fen- Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Bitirme Çalışması)Erz. , 1989 , s.2.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

1. 3. METOD VE DÜZEN

Çalışmamızın ilk aşaması, döküman ve kaynak toplamakla başlamıştır. Kaynak temininde Giresun'la ilgili olarak bugüne kadar çıkan tüm eserlere ulaşmak hedeflenmiştir. Bu amaçla, Üniversitemiz ve Van İl Kütüphanesi, Ankara Milli Kütüphane ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Kütüphanesi ile Giresun Müzesi Kütüphanesi taranmıştır. Bu kütüphanelerde konumuz ile ilgili olarak, çoğunlukla ansiklopedi maddelerinden faydalanılmıştır. Çünkü, Giresun ve ilçelerindeki tüm Türk dönemi mimarî eserlerini anlatan bir kitap bulunmamaktadır.

Giresun İl Kültür Müdürlüğü ve Giresun Müze Müdürlüğü'nden temin edilen Giresun'daki tescil edilmiş mimarî eserlerin 'Anıt Fişleri' ve 'Raporları' incelenmiştir. Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün arşivinde ve Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün kütüphanesinde çalışılmıştır.

Araştırmamız esnasında tanıtımını yaptığımız tüm sanat eserlerinin fotoğrafları çekilmiş, bir kısmının plânları olmadığı için, ölçümleri alınarak plânları çıkarılmıştır. Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden temin edilen bir kısım yapıların plân ve rölöveleri, yerlerinde kontrol edilmiştir.

Elde edilen bilgiler ışığında ilk olarak Giresun'un Coğrafî Konumu ve Tarihçesine yer verilmiştir. Tarih bölümü Hititler'den başlatılarak, Cumhuriyetin kuruluşuna kadar, özlü bir şekilde tanıtılmıştır.

Asıl konu, 'Katalog' başlığı altında, kendi aralarında gruplandırılarak anlatılmıştır. Yapıların sıralanması, Giresun (Merkez)'dan başlayarak, ilçelerin harf önceliklerine göre yapılmıştır.

Katalogda ele alınan tüm eserler, 'Tarihçesi, Kitabeleri ve Yapının İncelenmesi' şeklindeki başlıklarla tanıtılmıştır. Mevcut kitabelerin hemen hemen hepsi orijinal durumlarıyla verilmeye çalışılmış olup,okunuşları ve Türkçe anlamlarına da yer verilmiştir. Yapı incelenirken, tüm eserler aynı sistem içerisinde ele alınmıştır. Ancak, izlenen anlatımda ayrı ayrı alt başlıklar kullanılmıştır. Burada eser, öncelikle plân açısından tanıtılmıştır. Daha sonra cepheler, kuzey yüzeyinden başlayarak batı cephesinde bitirilmiştir. İç mekân tanıtımından sonra, varsa yapıya ait süsleme vurgulanmış, malzeme ve teknikle anlatıma son verilmiştir. Katalogdaki tüm eserler fotoğraflarla belgelenip, çizimlerle desteklenmiştir.

Dördüncü bölümdeki 'Diğer Mimarî Eserler' ana başlığı altında ise, kataloga dahil edilecek düzeyde olan fakat, kapsamlı olarak araştırılamayan yöredeki diğer

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

tescilli mimarî eserler, bulundukları yerlere ve yapı tiplerine göre sıralanmıştır. Bu eserleri, yakın bir gelecekte Doktora çalışması olarak tanıtmayı hedeflemekteyiz. Dipnot numaralanması, bölüm bölüm ele alınmayıp, bir bütün halinde ve her dipnot numarası, geçtiği sayfanın hemen altına verilmiştir. Beşinci bölümde, konumuzun kapsamına giren eserler, özlü bir şekilde değerlendirilerek, sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

2. GİRESUN'UN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ

2.1.GİRESUN'UN COĞRAFİ KONUMU

Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan Giresun ili, 40^0 07' ve 41^0 08' kuzey enlemleri ile, 37^0 50' ve 39^0 12' doğu boylamları arasında olup, 6.934 km^2'lik yüz ölçümü ile ülke topraklarının 8.5'ini kaplamaktadır.

Kuzeyden tamamen Karadeniz ile çevrili olan il, doğudan Trabzon'un Tonya ve Vakfikebir,Gümüşhane'nin Torul ve Şiran, güneyden Erzincan'ın Refahiye; güney ve güneybatıdan Sivas'ın Suşehri ve Koyulhisar;batıdan Ordu'nun Mesudiye ve Merkez ilçeleri ile sınırlandırılmış durumdadır. İl merkezi Aksu Batlama vadileri arasında denize doğru uzanan bir yarımada üzerinde kurulmuş olup, bu yarımadanın doğusunda ve 2 km. açığında, Doğu Karadeniz'in tek adası olan Giresun Adası bulunmaktadır.

Giresun il alanı, Kelkit Çöküntü Oluğu ile İç Anadolu Bölgesi'nden ayrılmaktadır. Doğu Karadeniz Sıradağları2nın orta kesiminde yer alan Giresun ili topraklarının % 94'ü dağlarla kaplıdır.

İl genelinde az yer kaplayan ovaların büyük bölümü, kıyı kesiminde toplanmıştır. Bu ovalar, su sorunu olmayan verimli tarım alanlarıdır. Kıyı kesimlerden başka, iç kesimlerde Kelkit Vadisi'nde Avutmuş Deresi'nin Kelkit Çayı ile birleştiği bölümde küçük, bazı düzlüklere rastlanır.

Giresun ilinin kuzey bölümünde, Giresun Dağları ile Kuzey Anadolu Dağları'nın bazı kesimlerinden doğan çok sayıda küçük akarsu vardır ve bu nedenle kıyı şeridi sık vadiler ağıyla ayrılmıştır. İl topraklarındaki akarsuları tümü, dağların dik yamaçlarından büyük bir hızla aktığından, oluk biçimli derin vadiler oluşmuştur.

Giresun Dağları'nın kıyıya paralel olarak uzanışı, il toprakları üzerinde iki farklı iklim bölgesi oluşmasına neden olmuştur. Karadeniz kıyılarında, ılık ve yağışlı iklim hakimdir.

Doğal bitki örtüsü, iklim özellikleri ve yükseltiye bağlı olarak değişir. İklim koşullarında olduğu gibi, doğal bitki örtüsünün dağılışında da ilin iki kesimi arasında farklar vardır. İlin kuzey kesiminde kıyı ovalarının ardındaki yamaçlar, 800 m. yükseltiye kadar fındık bahçeleriyle kaplıdır.

İl arazisinin % 34'ü orman ve fundalık alan, % 18'i çayır ve mera, % 25'i de tarım dışı araziden oluşmaktadır.

1997 Nüfus sayım sonuçlarına göre, il nüfusu 471.876 olup, km^2 ye 72 kişi düşmektedir. Nüfus yoğunluğu, kıyı şeridinde il ortalamasının üzerinde iken bu oran, kıyı şeridinden iç kesimlere doğru gidildikçe belirgin bir şekilde il ortalamasının altına düşmektedir.

Giresun, merkez ilçe dışında Alucra,Bulancak, Çamoluk, Çanakçı,Dereli, Doğankent, Espiye, Eynesil, Görele, Güce, Keşap, Piraziz, Şebinkarahisar, Tirebolu ve Yağlıdere olmak üzere, on beş ilçeden oluşmaktadır (Ç. 1).

2.2.GİRESUN'UN TARİHÇESİ

Tarih içerisinde Giresun ; Aretias, Arainesos, Area, Aria, Chalceteris, Areos, Cerasus, Cerasonte, Karassunde, Kerasus, Kessassonda, Kerassounde, Karazonde, Kirezun, Koerades(Choerades), Pharnacia, Farnas ve Pharnas gibi adlarla anılmıştır.[21]

Öte yandan, şehrin adının kaynağı konusunda da değişik savlar bulunmaktadır. Şehrin adının antik dönemdeki kaynaklarda geçen 'Keras'tan geldiği, genel olarak kabul edilen bir görüştür.Fakat bunun anlamı konusunda tartışmalar vardır. Pek çok kitapta ve ansiklopedi maddelerinde, bu adın kirazdan geldiği ve kirazın ana vatanının burası olmakla, bu adla anıldığı kayıtlıdır. Diğer bir rivayet ise, yarımadanın denize bir boynuz gibi uzamasından dolayı, buraya Eski Yunancada "boynuz" anlamına gelen 'Keras'tan türeme "Kerasus" adının verildiği şeklindedir. [32]

Giresun, Anadolu'da arkeolojik araştırmaların en yetersiz olduğu illerden birisidir. Bu nedenle Giresun'da yazılı tarih öncesi dönemlerini kapsamlı bir biçimde aydınlatacak veriler bulunmamaktadır. Yöre tarihine ilişkin ilk yazılı bilgilere, Hititler Dönemi'nde (M.Ö. 1660-1190) rastlanırsa da, karmaşık ve yetersiz olduğu görülmektedir. Batıda Giresun, güneyde Erzurum ve Erzincan'ın kuzeyi, doğuda ise Trabzon'un bir bölümünü içine alan (ve Azziler'in yaşadığı) bu bölgeyi Hititler, "Azzi Ülkesi"olarak nitelendirmişlerdir. Hitit İmparatorluk Dönemi'nde (M.Ö. 1460-1190) bugün Erzurum ve Erzincan illerinin bulunduğu topraklarda Hayaşalılar yaşamaktaydı. Bu bölgenin kuzeyinde Giresun, Gümüşhane ve Trabzon'un bir

---

[2] Mehdioğlu, a.g.e., s. 2.

[3] Yurt Ansiklopedisi; "Giresun" mad. F. Emecan, C. IV. s.3111.

bölümünü kapsayan bölgede ise Azziler vardı. Hitit İmparatorluk tabletltrine dayanan tarihsel kaynaklarda, Hayaşa ve Azzi toplulukları birlikte anlatıldığı için, her iki beyliğin yaşadığı tarihsel süreç, açık bir şekilde ortaya konamamaktadır. Bununla birlikte, Azzi ülkesinin,Hitit İmparatorluğu'na bağlı Anadolu vasal devletleri arasında yer aldığı bilinmektedir.[3]

M.Ö.XII. yy.'da Orta Avrupa-Trakya ve Boğazlar yoluyla Anadolu'ya büyük bir göç oldu. "Deniz Kavimleri Göçü /Ege Göçleri" adı verilen ve başta Frigler(M.Ö. 750-300) olmak üzere, birçok boy ve oymağı içinde barındıran bu göç olayı, Anadolu'nun siyasî ve toplumsal yapısını alt üst etti. Giresun yöresi de, bu boyların yerleşim alanı içinde bulunmaktaydı. Deniz Kavimleri Göçü'ne katılan Muşkiler,Tibarenler ve Taballar,Karadeniz'in doğusuna kadar ilerleyip, Terme Çayı ağzındaki bölgeye yerleşmişlerdir. Muşki,Tabal ve Tibarenler,M.Ö. 1200'lerde Hitit İmparatorluğunun yıkılmasından sonra güçlü bir devlet kuran Frigya Konfederasyonu içinde yer aldılar .Frigya Devleti, doğudan gelerek Anadolu'yu kasıp kavuran İskit ve Kimmer akınlarına dayanamayıp yıkılınca,Doğu Karadeniz'de bu kez Ege kıyılarından deniz yoluyla gelen Miletoslular'ın yerleşmeye başladıklarını görüyoruz. Ege kıyılarının çoktan kolonileştirilmiş olduğunu gören Miletoslular,Kimmer ve İskit akınlarının bitmesinden sonra, M.Ö. 670'te Marmara ve Karadeniz kıyılarına uzanmak fırsatını buldular. Karadeniz kıyılarında 90'a yakın koloni şehri kurmuşlardır. Bu koloni şehirlerinden birisi de, önceleri Koerades (Choerades) olarak anılan Giresun'du.[4]Amaçları,bu bölgeyi kendilerine yurt edinmek olmayıp, buraların her türlü yer altı ve yer üstü kaynaklarını sömürmekti.[5]

Anadolu, Pers Kralı Kyros'un M.Ö.546 tarihinde Lidya Krallığı'nı yıkması ile Büyük İskender'in M.Ö. 333 tarihinde İskenderun yakınındaki İssos'ta Dara'yı yenmesi arasında kalan 200 yılı aşkın bir süre içinde, İran egemenliğine sahne oldu. M.Ö. 500'lerde Pers İmparatorluğu'na bağlanan kent, İmparator I. Dareios (M.Ö.

---

[3] a.g.m. , s.3111.

4 a.g.e., s.3111;Eski Yunan tarihçisi Ksenofon (M.Ö. 350) "Trabzon'dan Kerasus'a yürüyerek, üç günde gidilir" diye yazar. Zira Ksenofon'un bu ifadeleri XIX. yy.'da şehrin nerede kurulduğu konusunda tereddütlere sebep olmuştur. Yapılan çalışmalar sonucu Doğu Karadeniz kesiminde üç Kerasus'un varlığı tespit edilmiştir: ilki Sinop'un batısında, ikincisi Vakfıkebir'in doğusunda, üçüncüsü ise bugünkü. Giresun'un biraz uzağındaki vadide yer almaktadır. Bkz. F. Emecen ;Giresun Tarihi Sempozyumu,"Giresun Tarihinin Bazı Meseleleri" İst. , 1997, s.21

[5] Cumhuriyetimizin 75. Yılında Giresun,Giresun Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü Yayını,Giresun,1998,s.8.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

522-486) döneminden sonra, Persler'in Pont Kappadokyası Satraplığı içinde yer aldı. M.Ö. 331'de Pers Devleti'nin yıkılışından sonra Anadolu, İskender'in yönetimi altına girerken, Kerasus (Giresun), bağımsızlığını koruyan Kappadokya Krallığı'na bağlı kaldı. Büyük İskender'in ölümünden sonra M.Ö. 3012'de Mithridates Ktistes, Pontos Devleti'ni kurmuştur.[6]

Pontos Kralı I. Farnekes(Pharnaces) (M.Ö.185-169), Karadeniz sahillerinde Yunan sömürgeciliğine karşı, Kerasus(ilk zamanlarda Vakfikebir civarında kurulmuştu) ve Kotyora(Ordu) şehir halkını buraya yerleştirmiştir. Bu şehre, kralın adından dolayı 'Farnakiya(Pharnacia)' denmişse de, bu ancak bir yüzyıl devam etmiştir.[7] Farnakes'in kardeşi Mithridates Filipator (M.Ö.169-120), IV. Mithridates ünvanıyla tahta çıkınca, devletin içinde bulunduğu yeni siyasal koşulları değerlendirerek, Karadeniz kıyılarındaki egemenliğini güçlendirmek istediyse de, başarılı olamadı. Kendisinden sonra tahta çıkan oğlu Mithridates Evpator devletin başına geçtiğinde(M.Ö. 111), Romalıların Kuzey ve Orta Anadolu'yu istilâ çabaları giderek yoğunluk kazanıyordu. M.Ö.71'de Mithridates Evpator, Romalılar tarafından yenilince,Giresun, Romalıların eline geçti.[8]

Roma İmparatoru Augustos döneminde (M.Ö.41-M.S.14) bugünkü Giresun'un da bulunduğu yöreler, merkezi Aras Irmağı Vadisi'nde bulunan ve Roma üstünlüğünü tanıyan Artaksiyad Krallığı'nın etkinliği altındaydı. İmparator Traianus döneminde ise yöre Roma vilayeti durumuna getirildi (M.S. 117). 254'te Sasaniler'in saldırısına uğrayan kent, 395'te Roma'nın ikiye ayrılmasından sonra, Doğu Roma (Bizans) sınırları içinde kaldı ve Pontos Polemoniakos adıyla anılan yörede yer aldı. Yöre, XI. yy.'da bir süre Ermeni Prensliklerinin etki alanı içinde kaldı.[9]

XI. yy'da Haçlı Seferleri sırasında Giresun yöresinin siyasal yapısında önemli değişiklikler oldu. Dönemin Bizans başkenti olan İstanbul'un, Haçlı orduları tarafından istila edilmesi üzerine , İmparator Büyük Komnenos'un oğulları, İznik'in yanısıra Karadeniz kıyılarına kaçtılar ve Gürcü prenslerin de yardımıyla 1204'te Trabzon'u ele geçirip, Bizans'tan ayrıldılar. Burada , Sinop'a kadar uzanan ve

---

[6] E. Akurgal; Anadolu Uygarlıkları 5, İzmir, 1995, s.204.
[7] Yurt Ansiklopedisi; a.g.m. C. IV. s.3126.
[8] B.A. Gökdağ; Giresun Tarihi Sempozyumu,"M. Ö. 2000'li Yıllardan Günümüze Giresun^daki Türk Varlığı" s.32.
[9] Yurt Ansiklopedisi ; s.3113.

'Trabzon Rum İmparatorluğu' adı verilen bir devlet kuruldu . Giresun da bu devletin sınırları içinde kaldı.[10]

1300'lerde Anadolu Selçuklu göçleri yöreye akınlar yapmışlarsa da, başarısızlığa uğramışlar. Anadolu'nun İlhanlı egemenliğine girdiği 1256-1355 yılları arasında Giresun ve çevresini Gürcüler ele geçirmişler, ancak kalıcı olamamışlardır.[11]

Anadolu Selçuklu Devleti'nin çöküşü ile başlayan Beylikler Dönemi'nde, bölge Hacı Emiroğulları Beyliğinin egemenliği söz konusudur. Yörenin etkin Türkmen aşiretlerinden birine bağlı olan Hacı Emir'in egemenlik kurduğu tarih, tam olarak bilinmemektedir. Hacı Emir, 1364'te hastalanarak beyliğin yönetimini bırakınca, yerine oğlu Süleyman geçti. Şüphesiz Giresun'u daha uzun süreli olarak Türkmenlere kazandıran kişi Hacı Emir Bey oğlu Süleyman Bey'dir.Giresun,1397 yılında Hacı Emir Bey oğlu Süleyman Bey tarafından alınarak, Türk idarecilere geçmiştir. 1398 yılında Yıldırım Beyazıt (1389-1402)tarafından Osmanlı yönetimine bağlanmış, ancak Timur yenilgisinden sonra bir ara Emiroğulları'na geri verilmişse de, 1461'de Fatih Sultan Mehmed'in Trabzon Rum İmparatorluğu'na son verip Trabzon'u almasıyla, kesin olarak Osmanlı topraklarına katılmıştır (1461). Halkının büyük çoğunluğu Çepniler olmak üzere, Yüreğir, Alayuntlu ve Bayındır gibi Oğuz boyları, bu bölgeye yerleşmişlerdir.[12]

Giresun ili uzun bir süre, Trabzon Eyâleti'nin Trabzon merkez Sancağı'na bağlı bir kaza durumunda kalmıştır. Osmanlı idaresi altında Giresun, bir liman şehri olarak gelişme göstermiştir. Giresun'un bir Türk-İslam şehri haline gelişi, XV.yy'ın sonlarından itibaren başlamıştır. Bunda, bölgede Trabzon valisi olarak görev yapmakta olan Yavuz Sultan Selim'in (1489-1512) önemli rolü olmuştur. Yavuz burada bir cami yaptırttığı gibi, sivil iskânı da desteklemiş, böylece şehrin fiziki gelişmesi yavaş yavaş hızlanmaya başlamıştır.

XVI.yy.'ın birinci yarısında Giresun merkezi, bir kale ile kalenin dışındaki bir köyden oluşuyordu. XVI.yy'ın ikinci yarısından başlayarak, Giresun ve yöresi de, çeşitli ayaklanma ve isyanlara sahne olmuştur. XVII.yy'da bu tür sıkıntılar ve Celâlî gruplarının faaliyetleri, halkın merkeze baş vurmasına yol açmıştır. 1634'te

[10] D. Kınık; "Giresun" mad. ,Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi ,C.II ,s. 683.
[11] a.g.e., s.683
[12] P. Tuğlacı; Osmanlı Şehirleri, İstanbul,1985, s.137

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Kazaklar'ın Giresun yöresini yağmaladığı, bazı kaynaklarda geçmektedir. Evliya Çelebi, seyahatnâmesinde, Kazaklar'ın kayıklarını Giresun'un karşısındaki adaya sakladıklarını ve daha sonra saldırdıklarını belirtmiştir.[13] 1683'teki Viyana Seferi için 300 er gönderen Giresun, XVIII.yy.'ın ikinci yarısına doğru bölgede etkili olan âyânın mücadelesine sahne olmuştur. XIX.yy'ın ilk çeyreğindeki Tuzcu oğulları isyanı Giresun'un da içinde bulunduğu bölgeyi etkilemiş, bunlara katılan Laçinoğulları 1816'da Giresun'a tam olarak hâkim olmuşlardır. II. Mahmut'un yardımıyla, kontrol tekrar sağlanmıştır. [14]

Giresun,Osmanlılar döneminde gelişmiş ve Karadeniz'in önemli limanlarından biri haline gelmiştir. Bunda Giresun'u İç Anadolu ya bağlayan yolların, önemli rolü olmuştur.

Giresun, Osmanlı idaresine girdiğinde bir kaza merkezi olmuştur. 1486'da Trabzon Sancağı'na bağlı Zeamet-i Kürtün adlı idari bölgenin merkezi durumundadır.1515'te Kürtün kazasına bağlı Çepni vilayeti tabirine rastlanmakta olup, Giresun bu vilâyetin merkezi durumundadır. Çepni vilayeti tabiri, XVI. yy. sonlarına kadar sürmüş ve onun yerini Giresun kazası almıştır.[15]

Giresun kazası bu idari durumu uzun süre devam ettirmiştir. Tanzimat döneminde Trabzon'a bağlanan şehir, Trabzon eyaleti kurulunca, Trabzon Merkez livasına tabi olmuştur. (1847). 1850'de kazanın adı "Giresun Ma'Keşap" olarak kaydedilmiştir.1855'te Ordu livasına, 1856'da yeniden Trabzon livasına, 1847'de tekrar Ordu livasına bağlanmıştır. 1846 tarihli Devlet Salnamesi'nde, Trabzon sancağının kazası olmuştur. 1875'ten 1878'e kadar Karahisar-ı Şarki Sancağı'na bağlanan Giresun kazası 1879'da tekrar Trabzon Sancağı' na dahil edilmiştir. 1891'de Giresun'un üç nahiyesi, 140 köy ve 14 mahallesi bulunmaktadır. [16]

I.Dünya Savaşı sonrasında, Rumlar'ın neden olduğu yoğun çatışmalar, Kurtuluş Savaşı süresinde de sürmüştür. Giresun ili, Cumhuriyet döneminde vilayet hâline getirilmiştir.

1923 yılında Alucra, 1933 yılında Şebinkarahisar, 1927 yılında Tirebolu ve Görele, 1934 yılında Bulancak, 1945 yılında Keşan, 1958 yılında Dereli, Espiye,

---

[13] Evliya Çelebi; Seyahatnâme,(Üç dal Neşriyat),İstanbul ,1993, s.449
[14] Cumhuriyetimizin 75. Yılında Giresun,s.10
[15] a.g.e. ,s.11

[16] a.g.e. , s. 18.

Eynesil, 1987 yılında Piraziz ve Yağlıdere, 1990 yılında Doğankent, Güce, Çamoluk ve Çanakçı ilçeleri kurularak, ilçe sayısı 15 olmuştur.[18]

[18] a.g.e. ,s.18

3. KATALOG

3.1.GİRESUN MERKEZDE BULUNAN TÜRK DÖNEMİ MİMARİ ESERLERİ

KATALOG NO : 3.1.1.

YAPININ ADI : **BOZTEKKE KÖYÜ CAMİİ**

BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez) – BOZTEKKE KÖYÜ

RESİM : 1 – 26

ÇİZİM : 2 (Plân)

İNCELEME TARİHİ : 15.05.1999

TARİHÇESİ

Yapım tarihi kesin olmamakla birlikte, yapımının 1462 yılında yaptırıldığı belirtilmektedir. Yapının mimarı ve bânisi kesin olarak bilinmemektedir.[18]

KİTABELER

Caminin kuzeyinde yer alan basık kemer açıklıklı giriş kapısının üstünde, dikdörtgen bir levha içinde iki satırlık bir kitabe olmasına rağmen, sonraki dönemlerde üzeri beyaz yağlı boya ile boyanmış olduğu için, kitabe okunamadı.(R.1)

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Merkez ilçeye bağlı Boztekke Köyü 'nde köy mezarlığının ve Şeyh Keramettin Türbesi'nin güneydoğusunda bulunmaktadır. Batıdan doğuya doğru meyilli bir arsanın düzeltildiği alanda yer alan cami, 15.38 × 11.05 m. ölçülerinde

[18] Kaynaklarda yapı hakkında kapsamlı bir bilgi bulunmamaktadır.

dikdörtgen bir plâna sahiptir. Kuzeybatıda tek şerefeli minaresi, kuzeyde sonradan eklenen giriş kısmı ve tek yönlü mahfili bulunan, caminin üst örtüsü, içten ahşap tavan üzerine, dıştan kırma çatıdır(Ç.2).

b) Cepheler

Kuzey cephede; camiye sonradan eklenen giriş kısmı mevcuttur (R.2). Giriş kısmının hemen ön tarafında, abdest alma yerleri yapılmıştır. Bunun sağında, çift kanatlı ve demirden bir giriş kapısı yer alır. Giriş sağında da, son yıllarda yenilenen iki şerefeli minare bulunmaktadır. Giriş kısmının doğu, batı ve kuzeyinde abdest alma yerinin üzerinde oldukça geniş tutulmuş dikdörtgen formlu birer pencereye yer verilmiştir.

Caminin asıl giriş kapısı, dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklıdır. Sonraki dönemlerde beyaz ve yeşil yağlı boya ile boyanan giriş kısmındaki çift kanatlı kapının üst tarafında, iki satırlık okunamayan bir kitabe yer almaktadır (R.3). Giriş kapısı, içten de sade bir düzenlemeye sahiptir (R.4).

Arazîden dolayı meyilli bir alan üzerinde bulunan doğu duvar cephesi, alttan yükseltilmiştir. Doğu cephe; ana mekân, mahfil ve giriş kısmının bu yöne bakan yüzeylerinden oluşmaktadır (R.5). Cephe yüzeyinde, ana mekâna ait altta yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu üç adet pencere bulunmaktadır. Cephenin kuzeyinde, sonradan eklenmiş olan giriş kısmının oldukça geniş tutulmuş dikdörtgen formlu penceresi yer alır. Ana mekânda üstteki pencereler, alt sıra pencereleri ile aynı hizada bulunur. Basık kemerli ve dikdörtgen formlu üç pencere, alt sıra pencerelerine nazaran, daha küçük boyutlu düzenlenmişlerdir. Pencerelerin hepsi de dıştan daha küçük boyutlu olup, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın basık veya yuvarlak kemerli bir çerçeve içine alınmıştır. İçe doğru genişleyen mazgal pencereler, dıştan demir şebekelidir. Doğu cephe duvarı yüzeyinde herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. Cephe duvarı sıvanıp boyanmıştır. Cephe, üstte, geniş tutulmuş bir saçakla son bulmaktadır.

Güney cephe de, arazîden dolayı meyilli bir alan üzerinde bulunmaktadır (R.6). Güney cephe, ara mekanın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır. Cephe

yüzeyinde , altta dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli iki pencere bulunmaktadır. Üstte de geniş tutulmuş beton saçağın hemen alt kısmında, alt sıra pencereleri ile aynı hizada, biraz daha küçük boyutlu basık kemerli iki pencere yer alır. Dört pencere de dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın kemerle üstten iki yandan sınırlandırılmış durumdadır. Alt sıra yuvarlak kemerli çerçeve ile, üst sıra pencereleri ise basık kemerli çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Bu pencereler de mazgal olarak düzenlenmişlerdir. Cephe yüzeyi sade olup, süslemesizdir ve cephe üstte geniş tutulmuş beton bir saçakla nihayetlenmektedir.

Batı cephe; ana mekânın ve mahfilin bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır. Cephenin kuzeyinde, cephe duvarına bitişik olan ve 1983 yılında yenilenen iki şerefeli minaresi bulunmaktadır (R.7). Cephe yüzeyinde, hem altta, hem de üstte üçer pencere yer almaktadır. Alt sıra pencereleri yuvarlak kemerli, üst sıra pencereleri ise basık kemerli olup, dikdörtgen formludurlar. Alt sıra pencereleri cephe yüzeyinden hafif dışa taşkın yuvarlak kemerli bir çerçeve içine alınmıştır. Üst sıra pencereleri de yine cephe yüzeyinden hafif dışa taşkın basık kemer açıklıklı bir çerçeve içine alınmış durumdadır. Cephe yüzeyinde, üstte, geniş tutulmuş beton saçakla son bulur.

c) İç Mekân

İç mekânda kuzey beden duvarı, tek yönlü ahşap mahfil ve giriş kısmından oluşmaktadır (R.8). Mahfil, altta giriş kapısı doğrultusunda 0.75 m. çapında iki yekpare taş sütuna, arkada da 0.50 m. çapındaki dört ahşap sütuna oturmaktadır. Mahfile, giriş kapısının sağında bulunan on altı basamaklı bir merdivenle çıkılır (R.9). Mahfil korkulukları, demirdendir ve yeşil yağlı boya ile boyanmıştır. Mahfilin doğu ve batı yüzeylerinde, basık kemer açıklıklı ve dikdörtgen formlu birer pencere bulunmaktadır. Kuzeyinde ise, minareye geçişi sağlayan dikdörtgen formlu, çift kanatlı ahşap bir kapı yer almaktadır (R.10). Buraya, iki basamakla ulaşılmaktadır. Altta ise, basık kemer açıklıklı, çift kanatlı giriş kapısı beden duvarının ortasında yer almaktadır (R.11). Giriş kapısının sağında ve solunda yuvarlak kemerli birer pencere bulunmaktadır. Yalnız, soldaki pencere, günümüzde kapatılmıştır(R.8).

Doğu beden duvarı, oldukça sade tutulmuştur (R.12). Duvar yüzeyinde, herhangi bir süsleme unsuru yoktur. Altta ve üstte üçer pencere yer alır. Alt sıra

pencereleri yuvarlak kemerli, üst sıra pencereleri ise, basık kemerlidirler. Pencereler, dış cephede olduğu gibi, iç mekânda da yuvarlak kemerli bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Pencerelerden, kuzey tarafta bulunan altlı üstlü birer pencere, mahfil kısmına aittir (R.13). Duvar yüzeyi, dışta olduğu gibi, içten de sıvanıp boyanmıştır. İç mekânda doğu cephe, üstteki ahşap tavanla son bulur (R.14).

Kıble duvarı, mihrap ve minber ile duvar yüzeyindeki pencerelerden oluşur (R.15). Mihrabın solunda ve minberin sağında altlı üstlü birer pencere bulunmaktadır. Alttaki iki pencere yuvarlak kemerli, üstteki iki pencere ise basık kemerli olup, dikdörtgen formludurlar. Bu pencereler de, yuvarlak kemerli bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır.

Güney duvarın orta ekseninde, yüzeyden hafif dışa taşkın mihrap yer almaktadır (R.16). Yarım yuvarlak şeklinde bir nişe sahip olan mihrap, üstten dikdörtgen kavsara ile sınırlandırılmıştır. Mihrap nişinin her iki yanında da, dikdörtgen altlıklı kaide üzerine, birer sütunce yükselir. Diş sırasından oluşan bir kornişten sonra, üçgen alınlık içinde, dikdörtgen bir panoda, siyah zemin üzerine beyaz yağlı boya ile kabartma tekniğinde bir yazı kuşağı vardır (R.17). Bunun her iki tarafında da, yine dikdörtgen pano içerisinde çarkıfelek motifine benzer bir süsleme ile, üstte de yine stilize bitkisel motif bulunmaktadır. Mihrap, tamamen taş malzeme ile inşâ edilmiş olup, beyaz, yeşil ve mavi renkli yağlı boya ile boyanmıştır (R.18).

Mihrabın sağında bulunan minber, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiştir (R.19). Minberin kapı kısmı, yeşil bir örtü ile kapatılmıştır. İki yanda da ahşap birer ayak, üstte çarkıfelek motifini andıran bitkisel bir süslemeden oluşan tepelikle birleşir. Minberin aynalığı, üçgen şeklinde bir görünüme sahiptir. Korkulukları, dikdörtgen şeklindeki motiflerden oluşmaktadır (R.20). On dört basamaklı bir merdivenle, köşk kısmına çıkılır. Köşk kısmı, dört ahşap destek üzerine, dört kademeli ve üstte bir alemle son bulan külâh şeklinde bir örtü ile kapatılmıştır. Köşk kısmının merdivenlere bakan yüzünde, dikdörtgen bir pano içinde, siyah zemin üzerine beyaz yazı ile, "Kelime-i Tevhid" yazısı bulunmaktadır. Minber, mavi, beyaz ve kahverengi yağlı boya ile boyanmıştır. Minber üzerinde, fazla süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Batı duvarı, düzenleniş açısından doğu beden duvarı ile benzerlik arz eder (R.21). Cephe yüzeyi, sıvanıp boyanmıştır ve süslemesizdir. Duvar yüzeyinde; altta yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu üç pencere bulunmaktadır. Üstte ise, basık kemerli ve dikdörtgen formlu daha küçük boyutlu dört pencere yer alır. Pencerelerden, kuzey tarafta bulunan altlı üstlü birer pencere, mahfil kısmına aittir. Mahfile, batı duvarın köşesindeki on altı basamaklı merdivenle ulaşılır. Beden duvarı, üstte, ahşap tavanla son bulur (R.22).

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde; doğuda altı, güneyde dört, batıda yedi, kuzeyde ise bir olmak üzere, toplam on sekiz pencere ile aydınlatılmıştır. Pencerelerin hepsi, dış cephede olduğu gibi, iç mekânda da üstten, yüzeyden hafif dışa taşkın basık veya yuvarlak kemerli olup, yuvarlak kemerli çerçeve ile, üst sıra pencereleri de basık kemerli olduğu için, basık kemerli çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Dıştan 0.90 m., içten 0.125 m. genişliğe sahip alt sıra pencereleri, mazgal olarak düzenlenmiştir. Üst sıra pencereleri de mazgal olup, daha küçük boyutlu düzenlenmiştir.

Harim, içten ahşap tavanla örtülüdür (R.23). Tavanın ortasında, kare şeklinde ve yüzeyden içe doğru girinti yapan bir göbek bulunmaktadır (R.24). Bunun da içindede, ortadaki bir merkezden dağılan sekiz adet kıvrık dal gibi çizgiler, güneşi andırmakta olup, bu da dıştan çok ufak karelere ayrılmış kare bir pano ile çevrilmiştir. Bunun dışı ise, her kenar ve köşede birer tane olmak üzere, çarkıfelek motifi ile süslenmiştir. Göbeğin kuşakları, dikkat çekicidir. Bu kısım da, yine tavanla beraber boyanmıştır. Tavan, dıştan kırma çatı ile örtülmüştür.

c) Minare

Kuzeybatıda bulunan minare, oldukça yüksek bir kaideye sahiptir. Minareye geçiş kuzeydeki mahfil katında bulunan bir kapıdan ve dış cephede caminin kuzey duvarına bitişik merdivenlerden çıkılarak sağlanmaktadır. Üçgen şeklinde dilimlere ayrılmış olan pabuç kısmı, üstte yine çokgen bir bilezikle sona erer (R.25). İki şerefe de aynı özelliklere sahip olup, hiçbir süsleme unsuru yoktur. İkinci şerefeden sonra çokgen bilezik, bunun üzerinde de silindirik külâh ve âlemle son bulan minare, 1983 yılında yenilenmiştir (R.26).

d) Süsleme

Caminin dış cephesinin oldukça sade olmasına rağmen, iç mekân, yağlı boya ile boyanarak, hareketlilik kazanmıştır. Dış cephe ve iç mekânda duvar yüzeylerinde süsleme bulunmamaktadır. Yalnızca mihrap, minberin kapı kısmı ve tavanda süsleme vardır. Mihrap yüzeyinde, üçgen alınlıkta, minberin kapı kısmının üstündeki tepelik kısmında ve ahşap tavanın kare formlu göbek kısmında, stilize edilmiş bitkisel motifler bulunmaktadır. Bunun haricinde, baklava dilimi şeklinde ve zikzak motifleri de, tavandaki göbek kısmında ter almaktadır. Bunların haricinde süsleme bulunmamaktadır.

f) Malzeme ve Teknik

Düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapının duvarları, içten ve dıştan sıvanıp boyanmıştır. Mihrabın iki yanında bulunan birer yekpare sütün ile mahfili taşıyan öndeki iki yekpare sütun, taş malzemedendir. Minber, mahfil, mahfilin diğer dört sütunu ile tavan, tamamen ahşap malzemedendir. Mahfil korkuluğu, giriş kapısı ile pencere şebekeleri, demirdendir.

Yapı, kendi içinde dengeli ve küçük bir yapıdır. Günümüzde sağlam ve kullanılır durumdadır.

KATALOG NO :3.1.2.
YAPININ ADI : **HACI HÜSEYİN CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez)
RESİM : 27 – 55
ÇİZİM : 3 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 7. 04. 1999

TARİHÇESİ

Caminin giriş kapısı üzerinde yer alan kitabesine göre, H.1002 (M. 1594) tarihinde Ramazanoğlu Hacı Hüseyin tarafından yaptırılmıştır. İlk cami, daha sonraki yıllarda yıkılmış ve 1861 (H.1277) yılında Dizdarzadeler'den Murat Bey kızı Ayşe Emetullah Hanım tarafından yenilenmiştir.[19]

KİTABELER

Caminin asıl ibadet kısmının giriş kapısının üzerinde, sağ tarafta, celî sülüsle yazılı bir kitabe yer almaktadır (R.27). Kitabe metni şöyledir:

لا اله إلا الله محمد رسول الله
قدو قع هذه الجامع الشريف المبارك صاحبه جامعى الحاج حسين بن رمضان
قد بني في اواخر شهر ذي القعده بسنة ١٠٠٧-١٠٠٦

Okunuşu:

Kad vakaa hâzihi'l caâmii'ş-şerif^il mübarek sâhibuhû el-Hâc Hüseyin bin Ramazan

Kad büniye fî evahir-i şehr-i zi'l-ka'de sene isney ve elf 1002

[19] Caminin hangi tarihte ve ne sebeple yıkıldığı bilinmemektedir.
Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğü kayıtlarına ve 1973 Giresun İl Yıllığına göre, merkez ilçedeki en eski camidir. Yine aynı kayıtlarda, Çobanoğlu Hacı Hüseyin tarafından H.1002 (1594) yılında yaptırıldığı kayıtlıdır

Türkçesi:

Bu mübarek camii şerif, Ramazanoğlu Hacı Hüseyin tarafından 1002 yılı Zilkade ayı sonlarında yapmıştır(tamamlanmıştır).

Giriş kapısının üzerindeki yuvarlak kemerli alınlık içinde yer alan Celî Sülüs karakterli iki satırlık bir âyet yazılmıştır (R.28).

قال الله تعالى في كتابه الكريم
إن الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا.

Türkçesi:

Allâhu Teâlâ Kitabihil-Kerîm'de buyurdu:

"Şüphesiz namaz, vakitleri belirlenmiş olarak mü'minlere farz kılınmıştır."

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Giresun'un Hacı Hüseyin mevkiinde, kendi adıyla anılan mahallede yer alan cami, batıdan doğuya doğru meyilli bir arazîde inşâ edilmiştir. Doğu cephesinde bodrum katı, kuzeyinde son cemaat yeri, kuzeybatı köşesinde minaresi bulunan caminin ana mekânı, dıştan dışa 16.25x14.10 cm. ölçülerinde, dikdörtgen plâna sahiptir. Yapı, içten ahşap tavan ortasında bir kubbe ile, dıştan ise kırma çatı ile örtülüdür (Ç.3 - R.29). Cami avlusunda, 1896 yılında yaptırılmış olan bir çeşme olup, ileride ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.[20]

b)Cepheler

Kuzey cephe, son cemaat yeri ve bunun üstünde yer alan mahfilin bu yöndeki yüzeylerinden oluşmaktadır(R.30). Son cemaat yeri olarak inşâ edilen bölümün üzeri, içten düz ahşap tavanla örtülü olup, bu bölüm her

[20] Bkz. KATALOG NO: 13.Hacı Hüseyin Çeşmesi.

yönden kapalıdır. Son cemaat yerinde doğuda bir, kuzeyde dört pencereye yer verilmiş, dikdörtgen formlu pencere açıklıkları oldukça büyük tutulmuştur. Üstteki mahfilde ise; doğu ve batıda bir, kuzeyde üç adet kare formlu pencere yer almaktadır. Son cemaat yerinin batısında minareye çıkışı sağlayan tek kanatlı dikdörtgen formlu bir kapı bulunmaktadır. Kapı, zeminden yukarıda tutulmuş olup, ahşaptır(R.31). Son cemaat yerine girişi sağlayan kapı, çift kanatlı olup, ahşaptandır. Bu kapı üzerinde süsleme olmayıp, basit tutulmuştur(R.32). Fakat, asıl ibadet alanına açılan kapı, oldukça dikkat çekicidir(R.33). Mermer bir işçilik ihtiva eden giriş kısmı, sonradan boyanmıştır. Giriş kısmı düz atkı taşlı olup, dikdörtgen formludur. Çift kanatlı giriş kapısı ahşap olup, üzerinde baklava dilimi ve çarkıfelek motifleri yer almaktadır. Giriş kapısının her iki yanında iyon başlıklı ikişer küçük sütunce ile bunların yanında birer büyük sütunce bulunmaktadır. Dikdörtgen açıklıklı giriş kısmının üzerindeki iki sıra kaval ve oluk silmeden, alınlığa geçilir. Kapı alınlığı, dikdörtgen şeklinde, kapıyla aynı ölçülerde ele alınmıştır. Ortada yarım yuvarlak bir alınlık içinde, iki satırlık bir âyet-i kerîmenin (Nisa Suresi 103. Âyet) bir bölümü yer almaktadır(R.28). Bu âyetin kapı bordürü ile birleşen kısımlarında, sarmal şekilde yuvarlak kabartma bezemelere yer verilmiştir. Âyet-i kerîmenin iki yanında, kabartma şeklinde birer çarkıfelek bulunmaktadır. Alınlık bordürünün hemen altında, ters 'U' şeklindeki meander, alınlığın içinde yer almaktadır. Giriş kapısının sağında ve solunda,dikdörtgen formlu düz atkı taşlı birer pencere bulunmaktadır. Her iki pencere de demir parmaklıklı olup, üçgen alınlıkla nihayetlendirilmiştir. Üçgen alınlıkların ikisinde de kabartma şeklinde birer çarkıfelek motifine yer verilmiştir. Giriş kapısının dış kısmı süslemeli olmasına rağmen, iç kısmı süslemesizdir.

Günümüzde Hacı Hüseyin Camii Okuma ve İstişare Odası olarak kullanılan bodrum katı haricinde yapının doğu cephesi; ana mekân , son cemaat yeri ve mahfilin bu yöne bakan yüzeylerinden oluşmaktadır(R.34). Bodrum kata girişin sağlandığı kapının sağındaki iki pencere, günümüzde içten kapatılmıştır. Soldaki pencere ise, demir parmaklıklıdır .Pencereler dıştan, fazla derin olmayan dikdörtgen formlu ikinci bir silme içine alınmış

olup, giriş kapısı ile aynı seviyededirler. Ana mekânın yüzeyinde, bodrum kat pencereleri ile giriş kapısı ile aynı hizada, 1.55 m. genişliğinde düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu dört adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin düzenlenişi de, bodrum kat pencereleri ile aynı olup, demir parmaklıklıdır. Ana mekânın üst kısmında, saçağın hemen altında cephenin ortasında yuvarlak bir pencere bulunmaktadır. Son cemaat yeri ve mahfile ait yüzeyde ise; altta son cemaat yerine ait gayet büyük tutulmuş dikdörtgen bir pencere ile üstte mahfile ait daha küçük tutulmuş, saçağın hemen altında bulunan kare bir pencere yer almaktadır. Ana mekân ve mahfilin üst kısmı, baştan başa atılan ahşap hatıl üzerine oturtulan ve dışa taşıntı yapan düz ahşap saçakla sonlanmaktadır(R.35)

Güney cephe, ana mekânın bu yöndeki yüzeyinden oluşmaktadır. Cephede altta, doğuya yakın kısmında iki, batıya yakın kısmında ise bir adet, düz atkı taşlı, dikdörtgen formlu ve demir parmaklıklı üç pencere yer almaktadır(R.369. bu pencereler de, doğu cephede bulunan pencerelerle aynı şekilde düzenlenmişlerdir. Cephenin üst kısmında ise, cephenin ortasında saçağın altında yuvarlak bir pencere bulunmaktadır.

Batı cephe, arazîden dolayı meyilli bir alan üzerindedir(R.37). Cephenin güneyinde altta düz atkı taşlı dikdörtgen formlu ve demir parmaklıklı iki pencere bulunmaktadır. Cephenin ortasında altta dikdörtgen formlu düz atkı taşlı ve dikdörtgen açıklıklı tek kanatlı demir bir kapı bulunmaktadır. Üstte ise, saçağın alt seviyesinde, cephenin ortasında yuvarlak bir pencere bulunmaktadır. Cephenin kuzeyinde ise, tek şerefeli minare yer almaktadır.

c) İç Mekân

Harimin kuzey bölümünde, tek yönlü ahşaptan mahfil katı bulunmaktadır. Buraya, kuzeybatı yönden minareye de giriş sağlayan merdivenlerden çıkılarak geçilen kapıdan giriliyor(R.37). Mahfil, altı ahşap sütun üzerine yükselmektedir. Mahfil korkulukları ahşap olup, fazla süslemeli değildir(R.38). Mahfilin üzeri, düz ahşap tavanlıdır. Ahşap mahfil, beyaz ve kahverengi yağlı boya ile boyanmıştır. Mahfilin alt kısmında, beden duvarının orta ekseninde, düz açıklıklı ve dikdörtgen

formlu 0.80 m. derinliğindeki çift kanatlı ahşap giriş kapısı yer almaktadır(R.39). Giriş kapısının iki yanında da, düz açıklıklı ve dikdörtgen formlu birer pencere bulunmaktadır. Kuzey beden duvarı yüzeyinde, süsleme bulunmamaktadır.

Doğu beden duvarının yüzeyi, yerden 2.80 cm. yüksekliğinde çini ile kaplanmıştır. Beden duvarı yüzeyinde, düz açıklıklı ve dikdörtgen formlu 1.15 cm. genişliğinde dört adet pencere bulunmaktadır. Pencerelerin içleri, tamamen firûze mavi çini levhalarla kaplanmış, dıştan dikdörtgen formlu pencerelerin dışını, mavi zemin üzerine beyaz, kırmızı, mavi ve açık mavi renklerden oluşan karanfil ve içinde lâle motifi bulunan yaprak motiflerinden oluşan bir bordür çevreler(R.40-41). Pencerelerin hemen üst kısmında, yine aynı şekilde iki bordür arasında, yeşil zemin üzerine beyaz renkle, Âyet-el Kürsi duasının bir bölümü yazılıdır. Pencerelerin arasında kalan kısımlar da beyaz zemin üzerine mavi, yeşil, kırmızı,lacivert gibi renklerden oluşan karanfil, lâle, yaprak ve kıvrık dal gibi bitkisel motifler bulunmaktadır. Yalnız, bu pencerelerden kuzey tarafta yer alan, mahfilin alt kısmında bulunmakta olup, bu pencere ile yanındaki pencere arasında herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Duvar yüzeyinde, üstte ahşap tavanın hemen altında yuvarlak bir pencere bulunmaktadır. Pencere, dıştan içe doğru genişleyen mazgal pencere şeklinde düzenlenmiştir. Pencerelerin üst kısmındaki yazı kuşağından sonra duvar yüzeyi sadedir.

Güney duvarın orta ekseninde, yüzeyden dışa ve yukarıya fazla taşıntı yapan mihrap ter almaktadır(R42). Mihrap nişi çokgen olup, dokuz kenarlıdır(R43). Niş üstten dikdörtgen bir kavsara ile sınırlandırılmış olup, kenarlarında birer sütunce bulunmaktadır. Kavsara içinde, nişin sağında Allah (C.C.) ve solunda Muhammed (S.A.V.) yazılı birer kabara yer almaktadır. Kavsaranın üzerinde, dikdörtgen bir çerçeve içinde yazı kuşağı bulunmaktadır(R 44). Mihrabın yüzeyi, mavi zemin üzerine beyaz, kırmızı ve yeşil boyalı çinili bir bordür ile, üç tarafdan ters "U"şeklinde çevrelenmiştir. Tepelik, iki kademeli olarak yapılmış olup, altta prizmatik üçgenlerden olan bir kartuş, üstte ise zülfelerden oluşan bir taç kısmı

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

bulunmaktadır. Mihrapta, beyaz zemin üzerine mavi, lâcivert, yeşil ve kırmızı renklerin hakim olduğu bitkisel süsleme motifleri arasında vazodan çıkan çiçekler, lâle ve karanfiller, palmet motifleri, kıvrık dal ve yaprak motifleri dikkat çekmektedir(R 45-46).[21]

Mihrabın sağında yer alan minber, ahşaptandır. Minberin kapı kısmı, yeşil renkli bir bezle örtülmüştür. Dokuz basamakla ulaşılan köşk kısmı, dört ahşap ayak üzerine altta düz üstte çokgen külâhla örtülüdür. Aynalık kısmı sade ve süslemesiz olan minberin korkuluk kısmı, ajur tekniğinde bir işçilik göstermektedir(R 47). Minber beyaz ve kahverengi yağlı boya ile boyanmıştır.

Güneyde beden duvarı yüzeyinde, mihrabın solunda iki, minberin sağında bir ve üstte beden duvarının ortasında da bir adet pencere bulunmaktadır. Alttaki üç pencere de düz açıklıklı ve dikdörtgen formlu olup, dıştan yine doğu cephedeki pencere bordürleriyle aynı olan bordürle çevrelenmiştir. Mihrabın sağındaki iki pencerenin üst kısmında , Âyet-el Kürsî duasının başlangıcı yer almaktadır. Minberin solundaki tek pencerenin üst kısmında ise yazı kuşağı bulunmaktadır(R 48). Üstte, cephe duvarının, ortasında yer alan pencere ise, dıştan içe doğru genişleyen mazgal ve yuvarlak bir penceredir. Güney cephe duvarı yüzeyinde pencerelerin üst kısmında yazı kuşağından sonra herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

İç mekânda batı beden duvarı, düzenleme yönünden doğu duvarı ile benzerlik gösterir. Duvar yüzeyi, yerden 2.80cm.yüksekliğinde pencerelerin üst kısmında yazı kuşağının dış bordürüne kadar çini ile kaplanmıştır(R 49). Duvar yüzeyinde, altta ana mekânda iki, üstte bir ve mahfilin batıya bakan yönünde de bir adet pencere bulunmaktadır. Alttaki pencereler düz açıklıklı olup, dikdörtgen formludur ve dıştan diğerleriyle aynı olan bitkisel motifli bir bordürlü çevrelenmiştir. Batı duvarının güney kısmındaki iki pencerenin üst kısmında, ortada, yeşil zemin üzerine beyaz yazıyla İhlâs suresi yazılıdır (R. 50). Bu iki pencerenin solunda, düz açıklıklı ve

[21] Mihrap, yapım olarak orijinal olmakla beraber, 1974 yılında Kütahyalı Çini tüccarı Naci CİMŞİDOĞLU tarafından mihrap yüzeyinin tamimyle çini ile kaplandığı belirtilmiştir.

dikdörtgen formlu, tek kanatlı demir kapı bulunmaktadır. Zeminden yüksekte bulunan bu kapıya, üç basamaklı ulaşılmaktadır. Kapı, pencerelerle aynı ölçülere sahiptir. Kapının üzerinde, yine bir yazı kuşağı bulunmaktadır (R 51). Üstte beden duvarının ortasında mazgal ve yuvarlak bir pencere bulunmaktadır. Duvar yüzeyindeki yazı kuşaklarının üst kısmından tavana kadar herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde; doğu duvarında altı, güneyde ve batıda dört, kuzeyde yedi olmak üzere , toplam yirmi bir pencere ile aydınlatılmıştır. Kuzey cephedeki asıl giriş kapısının iki yanında yer alan birer pencere ile;doğu, güney ve batı cephelerin üst kısmında yer alan yuvarlak pencereler, farklı düzenlemeye sahiptir.

Harim, içten kubbe dıştan kırma çatı ile örtülü olup, kubbe, içten ahşap tavan oturmaktadır(R 52).

d) Minare

Minare, batı cephe duvarının kuzey yönünde olup, mahfile dıştan çıkılan merdivenle ve cephe duvarıyla bitişiktir. Minareye çıkış, kuzeydeki son cemaat yerinin batısında yer alan dikdörtgen formlu düz açıklıklı tek kanatlı ahşap bir yapıdan sağlanmaktadır. Yüksek tutulan minare kaidesi, cephe duvarına bitişiktir(R 53). Minarenin pabuç kısmı, pahlanmıştır. Çatı seviyesinde bir bilezikle sonlanan pabuç kısmından sonra yükselen gövde, şerefeye kadar onikigen olarak yükselmekte olup, şerefenin alt kısmında çokgen bir bilezikle nihayetlenmektedir. Bileziğin hemen üst kısmındaki zikzak, şerefenin alt kısmını çepeçevre dolanır. Şerefenin alt kısmı ve korkuluğu, batılaşma döneminin karakteristik bitkisel süslemelerini ihtiva etmektedir(R 54). Şerefe kısmına açılan kapı sivri kemerli bir açıklığa sahiptir. Şerefeden sonra incelerek yükselen çokgen petek kısmının üstünde, yine iki çokgen bilezik arasında, yuvarlak kemerli ve renkli camlı altı adet pencere bulunmaktadır. Pencereler, birer atmalı

olarak yerleştirilmişlerdir.[22] Minare onikigen külâh ve bunun üzerinde yer alan âlemle son bulmaktadır(R. 55).

e) Süsleme

Dış cephe oldukça sade görünmesine rağmen, iç mekânda yoğun bir çini süsleme programı gözlemlenmektedir. Dış cephede, yalnızca minarenin şerefe altlığı ve korkuluğu süslemelidir. İç mekânda ise, asıl giriş kısmındaki ahşap kapı kanatlarında baklava motifi ve çarkıfelek motifi vardır. Mermerden inşâ edilmiş giriş kısmının yanları ve üstü;sütun başlıkları ve silmelerle dikkat çekici süslemelere sahiptir. Girişin iki yanında yer alan birer pencere, üçgen alınlıkları ve çarkıfelek motifi ile güzel bir kompozisyon içerir. İç mekânda; doğu ve batı duvarları yerden 2.80 cm.'ye kadar, çini levhalarla kaplanmıştır. Mihrap ve beden duvarları, beyaz zemin üzerine mavi, firûze,yeşil, kırmızı renkli çinilerle oluşturulan bitkisel motiflerle bezenmiştir. Mihrabın sol tarafından başlayan Âyet-el Kürsî duası, doğu cepheyi de dolanır. Batı cephe duvarında da İhlâs Suresi ve benzeri yazı kuşakları, yeşil zemin üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Ayrıca, mavi zemin üzerine kırmızı, mavi ve firûze, beyaz renkli karanfil, yaprak içinde lâle, kıvrık dal ve yaprak motiflerinden oluşan bitkisel süslemeli bordür, pencerelerin çevresi ile, yazı kuşaklarını da dolanır.

f) Malzeme ve Teknik

Düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapı, dıştan sıvanıp boyanmıştır. Yalnızca minaresinde kesme taş malzeme görülmektedir. İç mekânda; minber, kapı kanatları ve tek yönlü mahfil, tamamen ahşaptır. Mahfilin üzerindeki tavan ve mahfili taşıyan altı sütun da, ahşap malzemedendir.

Hacı Hüseyin Camii, asıl giriş kısmı ve iç mekânındaki çinileri ile dikkat çekmektedir. Bunun haricinde, iç mekândaki harim kısmının, ahşap tavan üzerine oturan kubbesi ile örtülmesi, minare şerefesindeki batılılaşma

[22]Güneyli bir özellik olan bu uygulama;burada, birer atlamalı olarak yerleştirilen yuvarlak kemerli altı pencere ile, farklı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

dönemi süslemelerinin bulunması, yapıyı önemli kılan özellikler arsındadır. Yapı, günümüzde sağlam durumda olup, ibadete açıktır.

YAPININ ADI : **HACI MİKDAT CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez)
RESİM : 56 – 84
ÇİZİM : 4 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 8.04.1999

TARİHÇESİ

Doğu cephedeki giriş kapısı üzerimde bulunan H.1072 (M.1661) tarihli yazıta göre, Hacı Mikdat Ağa tarafından yaptırılmıştır. H.1257 (M.1841) yılında ise, Hacı Çalık Kapudan tarafından onarım yapılmıştır. Caminin kuzey cephesindeki asıl giriş kapısı üzerindeki H. 1307 (M. 1889) tarihli yazıt ise, yapıyı Hacı İsmail Efendi'nin yeniden inşâ ettiğini belirtmektedir.

KİTABELER

Caminin, doğu cephesindeki giriş kapısı ile kuzeydeki asıl giriş kapısının üzerinde birer kitabe bulunmaktadır.

Doğu cephedeki giriş kapısının üzerinde bulunan üç satırlık celî sülüs karakterli kitabe şöyledir: (R.56).

صاحب الخيرات والحسنات . حاجى مصطفى اغا نيك وقفيدير . ١٠٧٢
مرحوم حاجى چاليق قيودان ثلثندن خيرا تدير . ١٢٥٧

Okunuşu:

Sahib-ûl hayrat vel-hasenât
Hacı Mikdat Ağa'nın vakfıdır sene 1072
Merhum Hacı Çalık Kapudan'ın sülüsünden hayratıdır
Sene 1257.

Caminin cümle kapısı üzerinde H.1307(M.1889) tarihli celî sülüs karakterli ikinci kitabe şöyledir: (R.57).

عالمدار زاده يعنى حاجى اسماعيل افنديدر. ايدن بو معبد پاقئى براى مسلمين احيا گيره سون حاندانندان اولوپ بو صاحب الخيرات . مجدد اوله راق اتدى بو عالى معبدى انشا ياپان بو جامع عالمده مطلق اهل جنتدير. حديث "من بنى" أيله مبشر اولدولار زيرا. اوقوندقچه ازان پاك ادآ اولدوقچه پنج اوقات. او صاحب خير مأجور ايليه دارينده مولا. يازيلسه لوحهء گوهرده لايق حيري تاريخى. گيرهسونده شو جامع ظاهر باطنده پاك آلا. فى ١٧ م ١٣٠٧

Okunuşu:

Alemdar zâde yani Hacı İsmail Efendi dir
İden bu mabed ? i paki bera-yi müslimin ihya
Giresun hanedanından olup bu sahib-ül hayrat,
Mücedded olarak etti bu ali mabedi inşâ
Yapan ber cami alemde mutlaka ehl-i cennettir.
Hadis-i "men benâ ile mübeşşer oldular zira
Okundukça ezan-ı pak eda oldukça penç evkat
O sahib-hayrı me'cur eyleye direynde Mevlâ
Yazılsa levha-i gevherde layık Hayrı tarihi
Giresun'da şu camii zahir ü batında pâk âlâ
Fî 17. H.1307 (M.1889).

Anlamı:

Bu temiz ma'bedi Müslümanlara ikinci defa ihya eden Alemdarzade yani Hacı İsmail Efendi'dir. Bu hayır sahibi, Giresun hanedanından olup, bu büyük ma'bedi yenilenmiş olarak inşâ etti. Bu camiyi âlemde yapan mutlak ehli cennettir. Zira "Kim bina etti?" hadisiyle müjdelenen oldular. Temiz ezan beş vakit okunur oldukça, Mevla o hayır sahibini iki dünyada sevabı verilmiş kimse eylesin. Hayri tarihi değerli taş üzerine yazılsın. Camii Giresun içinde pek ala görünürdür. 17 Muharrem 1307 (M.1889).

Bu kitabeden de anlaşılacağı üzere, Hacı Mikdat Camii'nin yerine, 13 Eylül 1889 (H.1307) yılında Hacı İsmail Efendi tarafından yeni bir cami inşâ olunmuştur. [23]

[23] Mehdioğlu, a.g.e. s. 23

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Giresun'un Hacı Mikdat Mahallesi'nde bulunan yapı, kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir alana oturmakta olup, dıştan 13.40 x 16.40 cm. ölçülerindedir. Ana mekân, dört yönden de içten duvarlara bitişik sekiz paye tarafından taşınan bir kubbe ile örtülüdür. Kubbe, pandantiflere oturmaktadır (Ç. 4 – R.58).

Caminin güneydoğusunda, son yıllarda yapılmış olan bir tak kapı bulunmaktadır[24] (R.59). Dikdörtgen formlu kapı, yuvarlak kemerli bir açıklığa sahiptir. Kapı açıklığının her iki yanında da aynı düzenleme söz konusudur (R60). Kemer başlangıcında, kademeli üç kaval silme bulunmaktadır. Enine uzanan üç silme, düşey plâsterlerle dörde ayrılmıştır. Plâsterler üstten kemer alınlığını da ters "U" şeklinde dolanmaktadır. Kemer köşelikleri, içi boş tutulmuş birer üçgen panodan oluşmaktadır. En dışta ise, altta kare altlık üzerine üç sıra yarım yuvarlak ve kademeli bir altlık üzerine duvara gömülü oluk ve kaval silmelerden oluşan birer sütunce yer almaktadır. Sütunceler, altta iki sıra kaval silmeden oluşur, en üstte ise, üç sıra ve içten dışa doğru kademelenen kaval silme,ile nihayetlenmektedir. Kapı alınlığında, dikdörtgen pano içinde dışta yazı kuşağı bulunmasına rağmen, içten sadedir. Yalnız, bunun iki yanındaki kare pano içinde "Allah(C.C.)" ve "Muhammed(S.A.V.)" yazıları, hem içte hem de dışta bulunmaktadır. En üstte ise;içten beş, dıştan yedi dilimli bir tepelikle sona eren kapı oldukça dikkat çekicidir.

b) Cepheler

Kuzey cephe,oldukça dikkat çekici bir düzenlemeye sahiptir. Altta, üç gözlü son cemaat yeri, üstte ise mahfil bulunmaktadır. Giriş kısmı, üçlü bir düzenlemeye sahip olup,yanları dar ortası daha geniş, yuvarlak kemerlidir (R.61).Kemerler, ortada iki büyük sütuna ve yanlarda ise duvara gömülü birer sütuna oturmaktadır. Kemer içlerinin camla kapatıldığı bu kısımda, çift kanatlı ve demir bir kapıdan son cemaat yerine girilmektedir (R.62). Bu kısmın yanları dar ortası daha geniş birer çapraz tonozla örtülüdür (R.63). Son cemaat yerinin sağında, minareye çıkışı sağlayan giriş kapısı, solunda da mahfil ve köşedeki kuleye girişi sağlayan yuvarlak kemerli tek kanatlı ahşap birer kapı bulunmaktadır (R.64). Son cemaat yerinin üzerinde yer alan mahfil kısmının

[24] Kesin olmamakla beraber, bu kapının 1980'li yıllarda yapıldığı belirtilmektedir.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

bu yöne bakan yüzeyinde, ortada yanyana yuvarlak kemerli ikiz pencere, bunların yanlarında da, yine yuvarlak kemerli dikdörtgen formlu birer pencere yer almaktadır (R.65). Kuzey cephe, ortadaki yuvarlak kemerli ikiz pencerelerin üzerinde yer alan yuvarlak ve içe doğru genişleyen mazgal bir pencereden sonra, dört sıra oluk ve kaval silmenin, dalgalı hatlarla sınırlandırdığı üçgen bir alınlıkla son bulmaktadır.

Dıştan doğu ve güneyi duvarla çevrili caminin doğu cephesi; ana mekân, son cemaat yeri ve mahfilin bu yöndeki yüzeylerinden oluşmaktadır (R 66). Doğu cephede, ana mekânın kuzeyinde yer alan kapıdan başka, basık kemer açıklıklı ikinci bir giriş kapısı bulunmaktadır (R.67). giriş kısmı, dıştan oluk silme ile dikdörtgen bir çerçeve içine alınmış olup, basık kemer açıklıklı giriş kapısının üzerinde, 1661 (H. 1072) tarihli üç satırlık celî sülüs karakterli kitabe yer almaktadır. Oluk silme, dikdörtgen formlu bu kitabeyi de üstten ters "U" şeklinde sınırlandırmıştır. Giriş kapısı, çift kanatlı olup demirdendir[25](R. 68).

Doğu cephede, ana mekânda altta iki, üstte ise bir pencere bulunmaktadır. Alt sıra pencereleri sivri kemerli ve demir şebekeli olup, 120 cm. genişliğindedir. Üstteki pencere ise, cephenin ortasında ve dikdörtgen silmenin hemen altında yer almakta olup, içe doğru genişleyen yuvarlak mazgal bir penceredir. Doğu cephede ana mekânda, ikisi cephe duvarına gömülü, birisi de güneydoğu köşede yer alan üç adet ayak bulunmaktadır. Ana mekân, üstte dört sıra kaval ve oluk silmeden oluşan bir saçakla nihayetlenmektedir.

Doğu cepheye dıştan bakıldığında; sanki yapı iki bölümden oluşuyormuş gibi bir izlenim uyandırmaktadır. Çünkü, ana mekân ile son cemaat yeri ve bunun üzerinde bulunan mahfilin bu yöne bakan yüzeyleri arsında farklılık bulunmaktadır. Ana mekân, dıştan sıvalıdır ve duvarı destekleyen ayaklar, tamamen düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilmiştir. Son cemaat yeri ve mahfilin bu yöne bakan yüzeyleri ise, tamamen düzgün kesme taş malzeme ile oluşturulan bir işçilik göstermekte olup, sıvasızdır. Altta, son cemaat yerine ait pencere yuvarlak kemerli ve demir şebekeli olup, dıştan fazla taşkın olmayan bir silme ile sınırlandırılmıştır. Üstteki mahfil kısmında yer alan pencere de, form açısından alttaki pencere ile aynı özelliğe sahip olup, demir şebekeli değildir. Üst pencere kemerinin iki yanında da, dikdörtgen bir silme bulunmaktadır. Soldaki hemen ana mekâna birleşik olup, sağdaki de kuzeydeki giriş cephesinin başladığı yerde

[25] Doğu cephede yer alan orijinal giriş kapısının önünde, dört ayağa oturan bir sundurma bulunmaktaydı. Günümüzde ilk halinden farklıdır

bitmektedir. Bunun da üzerinde, dört sıra kaval ve oluk silme, alttaki dikdörtgen silme ile aynı hizalarda sonlanmaktadır. En üst kısımda ise, kuzeydeki son cemaat yerinin doğusundan açılan bir kapıyla çıkılan iki katlı ve çokgen bir kule bulunmaktadır. Kuledeki kat ayırımı, dıştan enine bir plâsterin bütün kenarlarını dolanmasıyla sağlanmıştır. Kulenin doğuya bakan yüzünde, altta yuvarlak kemerli küçük bir pencere bulunmaktadır. Üst kısım ise, sadedir. Kule, iki sıra kaval ve oluk silmenin üzerinde, kurşun kaplı bir kubbe ile sonlanmaktadır.

Güney cephe; ana mekânın bu yöndeki yüzeyinden oluşmaktadır (R.69). Cephede, altta sivri kemerli ve demir şebekeli iki pencere bulunmaktadır. Pencereler, dıştan çerçeve içine alınmıştır. Üstte ise, yuvarlak ve içe doğru genişleyen mazgal bir pencere yer alır. Ana mekânın güneydoğu ve güneybatı köşelerinde birer ve cephe ortasında da iki adet olmak üzere, düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen, duvara gömülü dört ayak bulunmaktadır. Güney cephe, üstte yapıyı dolanan enine bir plâsterin üzerinde yer alan dört sıra kaval ve oluk silmeden oluşan bir saçakla son bulmaktadır.

Batı cephe de, düzenleniş açısından doğu cephe ile benzerlik göstermektedir (R.70). Yalnızca, son cemaat yeri ve üzerindeki mahfil kısmının bu yöne bakan yüzeyleri yoktur. Ayrıca, kuzeydoğu köşede, üstte yer alan çokgen ve iki katlı kulenin tersine, burada kuzeybatı köşede, onikigen minare bulunmaktadır. Ana mekânda, altta sivri kemerli ve demir şebekeli üç pencere yer almaktadır. Pencereler, dıştan birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Üstteki pencere de, yine diğer yuvarlak pencerelerle aynı form ve özelliğe sahiptir.

Ana mekân; dıştan sekizgen kasnak üzerine, kurşun kaplı bir kubbe ile örtülüdür. Kasnağın her kenarında, ortada, yuvarlak kemerli birer pencereye yer verilmiştir. Her bir pencere, dıştan birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır (R.59).

c) İç Mekân

İç mekâna kuzeyden girişi sağlayan asıl giriş kapısı, basık kemer açıklıklı olup, dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır. Üstte ise 1889

(H.1307) tarihli kitabe yer almaktadır (R.71).Bu kitabe, caminin inşâ kitabesidir. Giriş kısmı, üstte çift sıra silmelerden oluşan üçgen bir alınlıkla son bulmaktadır.

İç mekânda kuzeyde beden duvarı; son cemaat yeri ile giriş kısmı ve üstteki mahfilden oluşmaktadır. Alttaki asıl giriş kapısının bulunduğu kısım, üstten açıklığı çok geniş tutulmuş olan ve cephe yüzeyinden içe doğru girinti yapan bir basık kemerle çevrelenmiştir (R.72). Giriş kısmının sağında ve solunda da, köşeye gelecek şekilde mahfilin alt kısmında geniş açıklıklı yuvarlak kemerli bir mekân bulunmaktadır. Bu düzenleme, üstteki mahfilde de söz konusudur. Mahfil korkulukları ahşap olup süslemelidir. Dalgalı hatlarla kıvrımlı bir görünüşe sahip olan mahfilin korkulukları, kahverengi yağlı boya ile boyanmıştır. Mahfile, kuzeydoğu köşede bulunan kuleye çıkılan merdivenlerden çıkılarak geçilen bir kapıdan giriliyor. Kuzey cephe duvarı yüzeyinde; altta iki, üstte ise mahfil katında beş pencere bulunmaktadır (R.73).

İç mekânda doğu kenarda; kuzeyde basık kemer açıklıklı giriş kapısı bulunmaktadır (R.74) . Orijinal kapı kanatları, içten ahşaptır. Doğu cephenin kuzeyinde, giriş kapısını da içine alacak şekilde, altta ve üstte de mahfilin başladığı yerde, oldukça geniş açıklıklı yuvarlak kemerlerle, mekânda hareketlilik sağlanmıştır. İç mekânda doğu duvarında altta iki, üstte ise bir pencere bulunmaktadır. Alt sıra pencereleri sivri kemerlidir. Üstteki yuvarlak pencere ise, mazgal şeklinde düzenlenmiş olup, cephe üstten kubbe kasnağına kadar yuvarlak bir kemerle sınırlandırılmıştır (R. 75). Cephe duvarı yüzeyinde herhangi bir süsleme yoktur.

Güney duvarın orta ekseninde, yüzeyden dışa taşkın mihrap yer almaktadır (R.76). Mihrap nişi çokgen olup, beş kenarlıdır. Niş, üstten ters "U" şeklinde yaldızlı bir bordürle çevrelenmiştir. Bordürün içinde, mihrap nişinin üstte iki yanında birer ay-yıldız ve süsleme .motifi bulunmaktadır (R. 77). Bordürün her iki yanında da aynı düzenleme söz konusudur. Yanlarda dört kademeli silme üzerinde dikdörtgen bir altlığa oturan kaval ve oluk silmeli birer gömme sütunce bulunmaktadır. Sütunceler, üstte korint başlıkla son bulmaktadır. Dikdörtgen altlığın içindeki panoda, altın

yaldızla boyanmış birer bitkisel motifi bulunmaktadır. Alınlığa geçerken, meander şeklinde bir korniş bulunmaktadır. Bunun üzerinde ise, dikdörtgen bir çerçeve içinde mihrap ayeti yazılıdır. Bunun iki yanında da birer ay-yıldız ve palmet motifi yer almaktadır. Alınlık kısmı, bir sıra silmeli kornişle son bulmaktadır. Alınlık üzerindeki tepelik ise, farklı bir düzenlemeye sahiptir. Ortada yazılı bir madalyonun iki yanında stilize edilmiş kenger yapraklarından oluşan bitkisel birer motif bulunmaktadır. Madalyonun üst kısmında ise, yan yana birer volüt, kıvrık ve dalgalı hatlarla tepelik kısmına üçgen bir form verilmiştir. Volütlerin dış kısımlarında kenarlarda, düşey dikdörtgen birer pano içerisinde yine altın yaldızlı rozet motifleri yer alır. Volütlerin birleştikleri yerde ise, ortada bir alem mevcuttur.[26]

Mihrabın sağında yer alan minberde orijinal olmayıp, daha sonradan eklenmiştir. Tamamen ahşap malzeme ile inşâ olunan minberde, kapı kısmı bir örtü ile içten örtülmüştür. Bu kısmında, iki yanda ahşap birer sütuncenin üstteki başlık kısımlarının başlangıç yerlerinden başlamak üzere, oldukça süslemeli yapılmış değişik formda armudî bir kemer görülmektedir. Kemer köşeliklerinde üçgen yüzeylerden başlıyarak kemerin üst kısmını da dolanan bitkisel kıvrık dal motifleri, kazıma tekniği ile yapılmıştır (R 78). Kapı alınlığında, enine dikdörtgen bir alınlık içinde, bir yazı kuşağı bulunmaktadır. Alınlık kısmı, üstte, zikzaklardan oluşan ve geniş tutulmuş bir tepelikle sonlanmaktadır. Minber korkulukları ajur tekniğinde işlenmiş ve birbiri içinden geçen onikigenlerin oluşturduğu geometrik süslemeden meydana gelmektedir. Aynalık kısmı, altta üçe bölünmüş ve her bölümde yüzeysel birer kemer bulunmaktadır. Bunların üzerinde ise üçgen bir form içinde kakma tekniğinde oluşturulan ve değişik bitkisel bir motif bulunmaktadır. Süpürgelik kısmıda, kapı kısmı ile aynı şekilde bir kemer formuna sahiptir. Bunun üzerinde, içiçe onikigenlerin geçmesiyle oluşan geometrik ve yıldız motiflerinin bulunduğu ajurlu kare panonun üzerindeki köşk kısmı, duvar yönündeki kenar haricinde üç yönden oldukça süslemeli

[26] Orijinal mihrap, yapılan tamiratlar sırasında özelliğini kaybetmiştir. Daha sonradan yapılan bu mihrap, günümüzde yaldızlı boya ile boyanmıştır. Mihrabın ilk şekli hakkında, kesin bir şey bilinmemektedir.

ve armudî formlu birer kemer açıklığına sahiptir. Bunun üzerinde ise, çokgen bir kasnak üzerine oturan çokgen külâh üzerindeki âlemle köşk kısmı son bulmaktadır (R 79).

Güney beden duvarında, mihrap ve minberin dışında, mihrabın solunda ve minberin sağında da, sivri kemerli birer mazgal pencere bulunmaktadır. Beden duvarı, üstten, yuvarlak pencereyi de içine alacak şekilde orta kısımda yuvarlak kemerle sınırlandırılmıştır. Güney kenarın doğu ve batısında yer alan sivri kemerli pencereler de üstten kubbe kasnağı seviyesinde, geniş açıklıklı birer yuvarlak kemerle çevrilmiştir. Kemerler, köşelerde yer almakta olup doğu ve güney kenarların alt penceresi ile, batı kenarın güney alt pencerelerini de içine almaktadır (R 80).

Batı beden duvarı yüzeyinde, altta sivri kemerli üçgen mazgal pencere bulunmaktadır. Güney ve kuzey tarafta yer alan alt sıra pencereleri, mekâna hareketlilik sağlamak amacıyla açılan yuvarlak kemerlerle çevrilmiştir (R 81). Üstte yer alan yuvarlak mazgal pencerede de yine, üstten yuvarlak bir kemer içine alınmıştır. Cephe sade olup, süsleme unsuru bulunmamaktadır.

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde, doğu duvarında üç, güneyde üç, batıda dört, kuzeyde yedi ve kubbe kasnağında sekiz olmak üzere, toplam yirmi beş pencere ile aydınlatılmıştır. Ana mekândaki alt sıra pencereleri sivri kemerli, üstte cephe ortasında yer alan birer yuvarlak pencerede mazgal olup, diğer bütün pencereler yuvarlak kemerlidir.

Harim, içten ve dıştan kubbe ile örtülüdür. Sekiz kasnak, iç mekânda belirgin olmayıp, dıştan belirgindir. İç mekânda, tamamen ahşaptan yapılmış olan bir gezinmelik yeri, kubbe kasnağını boydan boya dolanmaktadır(R 82).[27]

d) Minare

Kuzeybatı köşede bulunan minare, oldukça yüksek tutulmuş olan bir kaîdeye sahiptir. Kaide kısmı, kuzeyde yer alan son cemaat yeri ile bitişiktir. Minarenin pabuç kısmı, soğan şeklinde olup, onikigen bir

[27] Gezinmelik yeri orijinal olmayıp, sonradan eklenmiş. Fakat, tarihi tam olarak bilinemiyor.

bilezikten sonra yine onikigen gövdeye geçilir(R 83). Çokgen gövde, sade ve süslemesiz olup, şerefe altındaki çokgen bilezikle son bulur. Çokgen bileziğin üst kısmında, baklava şeklinde zikzak, minareyi dolanmaktadır (R 84). Şerefe altlığında, alttan üste doğru çokgen bir bilezik, bunun üzerinde ise, birisi daha kalın diğer üçü ince çokgen silmeler bulunur. Bunların üzerinde yer alan korkuluk kısmı, her kenara birer tane gelecek şekilde kabartma tekniğinde birer baklava motifi bulunmaktadır. Şerefeden sonra daha da incelen petek kısmı, çokken bir bilezik üzerinde yer alan kubbemsi bir külâh ve bunun üstündeki alemle son bulmaktadır.

e) Süsleme

Kubbeyi destekleyen ayaklar, birbirine geniş açıklıklı yuvarlak kemerle bağlanmıştır. Bu kemerlerden, köşelere denk gelen dört tanesi, bulunduğu mekânı hareketlendirme yönünde bir izlenim uyandırmaktadır.

Dış cephede yalnızca minare şerefesinin korkuluğunda ve bunun altında süslemelerin haricinde süsleme bulunmamaktadır. Fakat dış cephedeki çatı silmesi ile, kuzey cephedeki dalgalı hatlı üçgen alınlık, dikkat çekicidir. Bu da yapının sonradan inşâ edilmesi ile birlikte yapıya eklenen süsleme ve bezeme unsurlarıdır. İç mekânda ise, kuzeydeki mahfil katı korkuluğu, mihrap ve minberde süslemeler bulunmaktadır. Orijinal olmayan mihrap ve minberdeki süslemelerde, son dönem özelliklerini yansıtmaktadır.

f) Malzeme ve Teknik

Yapının beden duvarları, oldukça yüksek tutulmuştur. Ana mekânın dıştan sıvalı olan doğu,güney ve batı cephe duvarları haricinde kuzey cephe, minare ve kubbe kasnağı tamamen düzgün kesme taş işçiliğini yansıttığı için, camide sanki farklı iki yapının yanyana gelişi gibi bir görünüm söz konusudur. Bu farklılık yalnızca malzemeden kaynaklanmaktadır.

Düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapının doğu,güney ve batı cephe duvarları dıştan sıvanmıştır. Kubbe kasnağı, kuzey cephe,

kuzeydoğu köşedeki kule ve kuzeybatı köşedeki minarede, düzgün kesme taş işçiliği görülmektedir. İçte ise, kapı kanatları, mahfil, minber ve kubbe kasnağını dolanan gezinmelik yeri tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiştir.

Cami, orta büyüklükte, tek kubbeli ve sekiz destekli olup, kendi içinde dengeli bir yapı olarak tanımlanabilir. Yapı, günümüzde sağlam ve kullanılır durumdadır.

KATALOG NO : 3.1.4.
YAPININ ADI : **KALE CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez)
RESİM : 85 – 113
ÇİZİM : 5 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 9.04.1999

TARİHÇESİ

Camiin giriş kapısı üzerindeki kitabeye göre, ilk camiyi H. 1246 (M. 1830)tarihinde Dizdarzade Emetullah Hanım yaptırmıştır. 1911-1912 (H.1329-1330) tarihli ikinci kitabede ise Sarı Mahmutoğlu El-hac Mustafa Efendi tarafından yeniden inşâ ettirildiği belirtilmektedir. Bu iki kitabeden de anlaşıldığı üzere cami, aynı yere yapılan ikinci camidir. İlk caminin, ahşap olduğu belirtilmektedir[28]

KİTABELER

Camiye ait iki kitabe bulunmaktadır. Giriş kapısının kuzeyinde talik hatla yazılmış olan H.1246(M. 1380) tarihli kitabe, Osmanlıcadır (R. 85-86). Kitabenin hattatı, Nuri Dede'dir. Kitabenin metni şöyledir:

كوهر عصمت اولان زوجهء دزدار زاده
اولدو بو جامعی انشایه موفق جانم
اویله بر جامع روشنکه منور قلمش

آنی انوار عبادةله اولو سبحانم
سنکا بو بیتله مقصودونی ایلر ایما
هله بو جامع پاکزه یه کل سلطانم

[28] A. Boran, "Anadolu'daki İçkale Cami ve Mescitleri" (Y.Y.Ü., Sos. Bil. Ens. , Basılmamış doktora tezi)Van, 1997, s.252, va. ; Yurt Ansiklopedisi, V, 3182; Ü. Mehdioğlu, a.g.e. ,s. 16, va.

ای جماعت قلیکز بکا تمامیله نظر
جنتهبکزمهدهوارمی بنم نقصانم
حشردك ایله سون اولادله ریله مسرور

ویرمه سون اوتلره آلام کدر یزدانیم
کلك کوهرله یازلسون آکا طالب تاریح
قلدی بو معبد بنیاد امة الله خانم
نوری ده ده ۱۲٤٦.

Okunuşu:

Gevher-i İsmet olan zevce-i dizdârzade
Oldu bu camii inşaya muvaffak canım
Öyle bir cami-i ruşen ki münevver kalmış

Anı envar ibadete ulu Subhanım
Sana bu beytle maksudunu eyler îmâ
Hele bu cami-i pakizeye gel sultanım

Ey cemaat kılınız bana tamamıyla nazar
Cennete benzemede var mı benim noksanım
Haşre dek eylesin evlatlarıyla mesrur

Vermesin onlara âlâm u keder Yezdan'ım
Kilk-i cevherle yazılsın ana talib-i tarih
Kıldı bu ma bedî bünyad Emetullah Hanım
Nuri Dede 1246

Giriş kapısının üzerinde, beyaz mermer taşın üzerindeki talik hatta yazılmış olan 1911-1912 (H. 1329-1330) tarihli ikinci kitabe de şöyledir:

.

حق یولنده ایتسه بر اهل غنا مسجدی بنا
یاپدیربر جنتده بر بیت الصفی مولا اکا
دین پاك مصطفی‌یه حذمد ایندی مصطفی
وار اولا اول صاحب الخیر دیبانته انتما
خامهء تاریخ ناجی ایتدی بی پایان سجود
بو گوزل جامع بنا ایتدیردی الحاج مصطفی
.۱۳۳۰-۱۳۲۹

Okunuşu:

Hak yolunda etse bir ehl-i gina mescidi bina
Yaptırır cennetde bir beytus-safa mevla ana
Din-i Pak-i Mustafa'ya hizmet etti Mustafa
Var ola, ol sahib-i hayr-ı diyanet entüma
Hâme-i târih-i Naci etti bî payan sucüd
Bir güzel cami bina ettirdi el-Hac Mustafa
(1329) 1330.

کره سون متحیزان تجارندن صاری محمود زاده الحاج مصطفی افندینن اثر حیریدر
یوم کشادی ۱۵ رجب سنه ۱۳۳۰
یوم پازار ۱۷ حزیران سنه ۱۳۲۸

Giresun mütehayyizan tüccarından Sarı Mahmudzâde el-Hac Mustafa Efendi'nin eser-i hayrıdır.

15 Recep sene 1330 Yevm-i güşâdî
17 haziran sene 1328 Yevm-i Pazar.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Giresun'un Kale Mahallesi'nde, Şehitler Caddesi üzerinde, İl Özel İdare Müdürlüğü binasının yanındadır. Giresun Kalesinin batı yamacında ve yüksekçe bir yerde bulunan cami, dıştan 11.00x11.00 m. ölçülerinde, tek kubbeli ve kare plânlı bir yapıdır. Son cemaat yeri bulunmayan caminin minaresi, kuzeydoğuda yer almaktadır.Yapının etrafını, üzerinde demir korkulukları olan bir duvar çevrelemektedir (Ç.5-R.88).

b) Cepheler

Kuzey cephe, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyi ile, mahfil ve giriş kısmından oluşmaktadır(R.89). Ayrıca, kuzey cephe duvarının ortasında, harime giriş sağlayan kapı yer almaktadır. Giriş kapısının önüne, ikinci bir kapı daha eklenmiştir.[29]Giriş kapısının çerçevesi, mermerden yapılmış, dıştan düz silmeli sütunceler ve içten ise iç bükey silmelerle oluşmuştur. Sütucelerin başlıkları , son tamirde yapılmıştır. Tepelik kısmı, yukarıya doğru taşıntılı silmelerden ve diş sırasından oluşmaktadır. Basik kemerin üzerinde, yapının yüzeyinde , altta ve üstte şemse motifine benzer motif ile ortada madalyon ve uçları düğümlü şekilde süslemeler bulunmaktadır. Ortada ise, madalyonun etrafında gelişigüzel bir gülbezek görülmektedir (R.90).

Giriş kısmının sağında, caminin ilk yapım kitabesi bulunmaktadır.(R. 85). Girişin sağında ve solunda, altta iki, üstte ise cephenin ortasında , üçlü pencere düzenlemesi görülmektedir. Alt sıra pencereleri sivri kemerli ve demir şebekeli olup,her iki pencerenin de kemer kilit taşları dışarıya belirgin şekilde yansıtılmıştır. Pencereler, dıştan, üç sıra kaval ve oluk silmeden oluşan bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Üstteki üçlü pencere düzenlemesi ise;ortadaki daha geniş ve büyük , yandakiler ise daha dar olan

[29] Bu ikinci, kapının ne zaman eklendiği kesin olarak bilinmemekle beraber, 1989 yılında ki Bitirme Çalışmasında bu yapıyada yer veren Ü. Mehdioğlu-nun yapıya ait ayrıntılı fotoğraflarında, ikinci kapı yoktur. Fakat, 1997 yılında yaptığı Doktora çalışmasında bu yapıyı inceleyen A. Boran'ın yapıya ait ayrıntılı fotoğraflarında ise, ikinâ kapı mevcuttur. Bunlara dayanarak, bu kısmın 1989-1997 yılları arasında yapıldığı belirtmek mümkündür.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

bir düzenleme ile; doğu,güney ve batı cephelerdeki üçlü pencere düzenlemesini yansıtır (R. 91). Kuzey cephe duvarı üstte, basık kemerli açıklık şeklindeki üç kademeli silme bir saçakla son bulmaktadır.

Caminin dış cephelerinden doğu duvarı Giresun Kalesi'nin batı yamacına bakmaktadır. Doğu cephe, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır. Altta, sivri kemer açıklıklı iki pencere bulunmaktadır. Pencereler demir şebekeli olup, ayrıca düzgün kesme taşların oluşturduğu bir çerçeve ile dıştan sınırlandırılmıştır. Pencerelerdeki kemerlerin kilit taşları, kemer sorgucu şeklinde dışa yansıtılmıştır. Üstte ise, basık kemer açıklıklı saçağın altında, yine sivri kemerli fakat, üçlü pencere düzenlemesi görülmektedir. Ortadaki daha geniş ve yükse, yanlardaki ise, biraz daha dar ve aynı seviyede olan bu pencereler de demir şebekelidir. Kemer kilit taşlarının, kemer sorgucu şeklinde dışa yansıtıldığı pencerelerin her biri, üç sıra kaval ve oluk silme ile çerçevelendirilmiştir. Doğu cephe duvarında herhangi bir süsleme unsuru olmayıp, pencereler ve minare kaidesi dışında kalan kısımlar , beyaz boya ile boyanmıştır. Doğu cephe duvarı, üstte, basık kemer şeklinde üç kademe silmeli bir saçakla sallanmaktadır. doğu cephe duvarının kuzeyinde yer alan minare, kare prizmal bir kaidenin ve çokgen gövdeli pabucun üzerindedir (R. 92)

Güney cephe, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır. Cephenin ortasında , yüzeyden çok az taşıntılı mihrap çıkıntısı görülmektedir (R. 93). Üst kısmı pahlanarak, duvar yüzeyi ile bütünleşmiştir. Bunun iki yanında, sivri kemer açıklıklı ve demir şebekeli birer pencerelerin her birinin kemer kilit taşları belirgin bir şekilde dışa yansıtılmış olup, kaval ve oluk silmelerden oluşan bir çerçeve ile, dıştan sınırlandırılmıştır. Güney cephe, üstte, basık kemer şeklindeki üç kademeli silmeli bir saçakla son bulmaktadır. Duvar yüzeyi sade olup, sıvalı ve boyanmıştır.

Batı cephede, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır. Altta; doğu ve güney cephe duvarından farklı olarak, burada üç pencere ile aynı form ve özelliktedirler. Sivri kemer açıklıklı ve demir şebekeli pencerelerin kemer kilit taşları, kemer sorgucu şeklinde belirgin olarak dışa

yansıtılmış olup, her bir pencere dıştan silmeli bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Üstteki pencere düzenlemesi ise, doğu ve güney cephe duvarındakiler aynıdır. Üçlü pencere düzenlemesinin görüldüğü batı cephe, süslemesiz ve diğer cepheler gibi sıvalı olup, üstte basık kemer açıklıklı üç kademeli silmeli bir saçakla son bulmaktadır.

Yapının dört köşesinde de, hafif dışa taşıntılı ve düzgün kesme taş malzemeden yapılmış ağırlık kuleleri bulunmaktadır (R. 95).

Haremin üzerini örten tek kubbe, dıştan yüksek bir kasnak üzerine oturmaktadır (R. 96). Kanak onikigen olup her kenarda, ortada dışa taşıntılı ve sivri kemerli birer pencere yer almaktadır. Pencere içleri eşkenar dörtgen ve elipslerle oluşturulmuş bir süslemeye sahiptir. Kasnak köşeleri, sütunce şeklinde düzenlenmiştir. Köşelerde yer alan köşe kuleleri, külahlarla örtülüdür. Ağırlık kuleleri ise , silindirik gövdeli ve konik külahlıdır. Bunların gövdesinde, sivri kemerli pencereler açılmıştır. Bu pencereler de, üst kısımda ters "U" şeklinde dikdörtgen çerçeveli bir silme ile sınırlandırılmıştır. Beden duvarı ve kasnağın üzerinde, dışa taşıntılı ve kademeli saçaklar bulunmaktadır. Kubbenin ve trompların üzeri, dıştan kurşunla kaplanmıştır.

c) İç Mekân

İç mekâna, kuzeydeki çift kanatlı ahşap bir kapıdan girilmektedir. Basık kemer açıklıklı giriş kapısının yanlızca, kapı kanatlarının dış yüzeyinde süsleme olmasına rağmen, iç kısmı sade ve süslemesizdir.

Harimin kuzey duvarına bitişik alt katta müezzin, üst katta ise, kadınlar mahfil bulunmaktadır. Mahfil, ahşap malzemeden yapılmıştır. Kadınlar mahfilinin alınlığında kıvrık dal ve içinde yaprak motifleri görülmektedir. Müezzin mahfil, yakın zamanda yapılmıştır. İç mekânda doğu kenar; altta iki ,üstte ise üçlü pencere düzenlemesine sahiptir. Doğu duvarında, iki sabır yuvarlak kemerin oturduğu ayaklar, yüzeyden biraz dışa taşıntılı olarak yapılmıştır. Dört kademeli bir başlıkla son bulan dikdörtgen ayakları birbirine bağlayan yuvarlak kemerler, kalemişi ile süslemeli olarak yapılmıştır. Kemer içleri ve yüzeyleri;sarı,pembe ve gri

renkli dikdörtgen kesme panolar halinde olup, içlerinde dalgalı, kıvrık dal ve çizgi motifleri bulunmaktadır. Kemer köşeliklerinde ise, kubbe kasnağını dolanan gezinmelik yerinin başlangıç seviyesine kadar kıvrıklar motiflerinin içinde madalyonlara yer verilmiştir. Bu madalyonlarda, yeşil zemin üzerine altın yaldızla, Halife isimleri yazılıdır. İç mekândaki sivri kemerli her alt sıra penceresinin üzerinde dikdörtgen çerçeve içinde , mavi zemin üzerine siyah yazı ile birer âyet-i kerîme yazılıdır. Doğu duvarının kuzey tarafında dikdörtgen şeklinde bir niş bulunmaktadır.

Güney kenarda, kıble duvarının ortasında mirap, mihrabın sağında ise, ahşap minber bulunmaktadır. Üstte ise mihrap ile aynı hizada, yine sivri kemer açıklıklı üçlü bir pencere düzenlemesi görülmektedir (R. 97).

Kıble duvarının ortasında ve giriş ekseninde yer alan mihrap dikdörtgen görünüşlü ve dışa taşıntılı bir kütleye sahip olup, alçı malzemenin üzeri, yağlı boya ile boyanmıştır (R.98). İki yandan plasterlerle sınırlandırılmıştır. Üstten yekpare bir tepelikle sonlanan mihrap, beş kenarlı niş ve mukarnas kavsaradan oluşmaktadır. Plasterler, silmelerle unsurlaştırılmış birer kaide üzerinde
yükselmekte ve yüzeyden hafif dışa taşıntılı bir akantus başlığına sahiptir. Plâsterin üzeri, vazodan çıkan kabartma ve kenger yapraklarından oluşan bitkisel süslemerle doldurulmuştur. Nişin iki yan yüzeyinde burmalı silindirik gövdeli birer sütunce görülmektedir. Sütuncelerin hemen üzerinde, kavsara ile nişi birbirinden ayıran bir şerit uzanmaktadır. Şeridin alt kısmı, yapraklarla süslenmiş, üst kısmı ise düz silmeli bırakılmıştır. Şeritten sonra sütuncelerin hizasından başlayan kavsara yer almaktadır. Sivri kemer, iki kademeli olup, dıştan yumurta, içten içbükey yüzeyli yaprak dizisinden ibarettir. Sekiz sıra mukarnaslı kemerler, dışbükey kademeli ve üçgen görünüşlüdür. Mukarnas sıraları, bir geniş bir dar şeritten oluşmaktadır. En alt mukarnas, içbükey yaprak şeklinde yüzeylerden, ikinci sıra üçgenlerden, üçüncü sıra eşkenar dörtgenlerden, dördüncü diş sırasından, beşincisi eşkenar dörtgen, altıncısı diş, yedincisi yaprak ve en üst sıra, dilimli tepe nişi şeklinde süslenmiştir. Kemer köşelikleri, barok şeklindeki simetrik kabartmalar, kıvrık dal ve

yapraklardan oluşmaktadır. Tepelik ise, yukarı doğru taşıntılı silmelerden ve diş sıralarından meydana gelmektedir (R.99).

Mihraba bitişik minber, ahşap malzemeden yapılmıştır. Dikdörtgen görünüşlü kapı kısmında, kapı kanatları yoktur. İki yandaki düz silmeli sütunların üzerinde, tepelik kısmı vardır. Tepeliğin alt kısımları, kafes tekniği ile yapılmıştır. Üst kısma, bir sıra diş motifinden sonra geçilmekte, bu kısım da, yine yay kemer içinde vazodan çıkan simetrik kıvrık dal ve yapraklardan oluşmaktadır (R.100). Yan korkulukların içinde, birbirini takip eden ikili düğüm motifleri, yine kafesleme tekniğinde yapılmıştır. Üçgen şeklindeki aynalığın dış şeridinde, meander motifi, içiçe barok tarzda yapılmış simetrik kıvrık dal ve yaprak motiflerinin arasında, yine vazonun üzerinde kemençeye benzer bir şekil görülmektedir (R.101). İki yanda dikdörtgen şeklindeki süpürgeliğe geçişi sağlayan kısımların altları, birbirini takip eden düğüm motifi, üst kısımları ise kafes tekniğinde küçüklü büyüklü birbirine geçmeli eşkenar dörtgen motiflerle süslenmiştir (R.102-103). Köşk bölümünün üzerinde, ahşap çubuklardan oluşturulan külâh kısmı ve bunun üst kısmında da boğumlu olup, en üstte bir âlemle sonlanmaktadır (R.104).

Batı duvarının alt ve üst kısmında, üç pencere bulunmakta olup, alt sıra pencereleri alt sıra pencereleri sivri kemerlidirler. Üstte ise, yanyana üçlü pencere düzenlemesi görülmektedir.

9.00x 9.00 cm. ölçülerindeki harimin üzerini tek kubbe örtmekte, köşelerden kubbeye geçişler, tromplarla sağlanmaktadır. Kubbenin ağırlığı, sekiz yuvarlak sağır kemerle beden duvarlarına aktarılmıştır (R.105).

Kubbenin içi, kalemişi ile beş bölüme ayrılmıştır (R.106). Merkezdeki madalyondan dağılan bu bölümler, kasnağın bulunduğu yere kadar devam etmektedir. Merkezdeki beş kollu yıldızın etrafını, yazı şeridi kuşatmakta, bunu da diş şeklinde bir yuvarlak takip etmektedir. Her bölümün içinde simetrik kıvrık dallar, tepelikler ve köşede de kıvrık dal motifleri bulunmaktadır. Kubbe içi; koyu yeşil, beyaz, sarı, siyah, kırmızı ve mavi renklerle süslenmiştir. Kubbe kasnağındaki on iki pencerenin yüzeyleri, diş motifi ile süslenmiştir.

Kubbeyi taşıyan sağır kemerlerin oturduğu ayaklar, beden duvarlarından dışa taşıntılı şekilde yapılmıştır. Kemerlerin yüzeyleri, bölümlere ayrılarak, farklı zemin üzerinde geometrik süsleme görülmektedir. Kemerlerin birleştiği yerlerdeki boşluklar, ortada madalyon içinde yazı ve etrafında simetrik vazodan çıkan kıvrık dallı çiçeklerle süslenmiştir.

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde, doğuda ve güneyde beş, batıda üç, kuzeyde beş ve kubbe kasnağında on iki olmak üzere, toplam otuz üç pencere ile aydınlatılmıştır. Yapıda alt sıra pencerelerinin hepsi sivri kemer açıklıklı olup, içe doğru genişleyen mazgal pencere şeklinde düzenlenmiştir. Dıştan, silmeli bir çerçeve ile sınırlandırılan ve kemer kilit taşlarının kemer sorgucu şeklinde dışa yansıtıldığı alt sıra pencereleri, demir şebekelidir (R.107).

Cephe duvarlarının üst kısmındaki pencereler ise, yanyana üçlü bir düzenlemeye sahiptir. Ortadaki daha geniş ve büyük, yandakiler ise daha küçük boyutlu olan pencereler de sivri kemerlidirler. Bunların her biri, dıştan silmeli çerçeve ile sınırlandırılmıştır, kemer kilit taşları dışa yansıtılmıştır.

Kubbe kasnağındaki on iki pencere de sivri kemerlidir. Fakat; dış cephedeki düzenlenişleri sebebiyle, yapıya hareketlilik kazandıran özelliğe sahiptirler.

d)Minare

Kuzey cephenin doğusunda, çokgen minare bulunmaktadır (R.108). Kuzeybatı köşede yer alan minarenin kaide kısmı, kubbe eteğine kadar yükselmektedir (R.109). Gövdenin kuzeyinde, minareye çıkışı sağlayan sivri kemerli bir kapı bulunmaktadır. Kaidenin güney kenarı, kaba yonu taş malzeme ile inşâ edilmiştir (R.110). Kaidenin batı kenarı, camiin doğu cephe duvarına bitişiktir. Beden duvarlarının saçakları, kaide kısmının üst bölümünde de devam etmektedir. Kaidenin ortasından yükselen on dörtgen gövdeli pabucun üzerinde, on dörtgen gövde yükselmektedir. Pabuç ortasında yer alan gövdeye dışbükey yaparak geçilmektedir (R.1119).

Gövdenin başladığı yerde bilezik ve buna bitişik bir kuşak içinde kıvrık dal motifleri yer almaktadır (R.112). Gövdenin bittiği yerde dışa taşıntılı bilezik ile buna bitişik bir şerit içinde meander motifi yer almakta, bunun da üzerinde bulut motifli şeridin üzerinden, mukarnaslarla, şerefeye geçilmektedir. Şerefe korkulukları, barok tarzında kıvrık dal motifleriyle süslenmiştir (R.113). On dörtgen gövdeli petek kısmının üzerindeki külâhta, dikdörtgen şeklinde birer atlamalı olarak düzenlenmiş olan yedi adet küçük pencere bulunmaktadır.

e) Süsleme

Yapıda, dış cephede taş süslemeler dikkati çekerken, iç mekânda hem taş- alçı, hem de kalemişi süslemeler dikkat çeker. Dış cephede; kuzeyde bulunan asıl giriş kapısının üst kısmındaki tepelik kısmı ve altındaki yan kısımlarda bulunan sütunce başlıkları, giriş kısmında yer alan taş süslemelerdir. Bunların haricinde, kuzeydoğu köşede bulunan tek şerefeli on dörtgen minarenin şerefesi ve şerefe altlığı, yoğun bir süsleme programına sahiptir.

Yapıda, dış cephe özellikle, özellikle beden duvarlarının üstte basık kemerli açıklık şeklinde bir saçakla sonlanması, kubbe kasnağı ve giriş cephesindeki duvarın üst kısmının dalgalı hatlarla, kıvrımlarla, yapıya hareketlilik kazandırdığı görülmektedir.

İç mekânda da, duvar yüzeylerindeki üçlü pencere düzenlemesinin haricinde, kasnağın oturduğu ve duvarlara gömülü sağır yuvarlak kemerler, iç mekâna hareketlilik katmaktadır. Sonradan beyaz yağlı boya ile boyanmış olan alçı mihrap üzerindeki süslemeler, dönemin süsleme anlayışını yansıtmaktadır. Kubbe geçişlerinde, kemer köşelerinde ve kubbenin içinde, değişik renklerle oluşturulan simetrik bitkisel motifli süsleme bulunmaktadır. Mihrabın hemen sağında yer alan ahşap minberin kapı tepeliği, yan korkulukları, üçgen formlu aynalıkları ile dikdörtgen şeklindeki süpürgelik ve üstte yer alan köşk kısmı, değişik bitkisel ve geometrik motiflerden oluşmaktadır.

f) Malzeme ve Teknik

Düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapıda ana mekân, dıştan sıvanıp boyanmıştır. Minare, köşe kuleleri, destekleme kuleleri, kubbe kasnağı ve beden duvarlarındaki pencerelerin dış çerçeveleri, düzgün kesme taş işçiliğine sahiptir. İç mekânda; minber, kapı kanatları ve tek yönlü mahfil, tamamen ahşaptır. Mihrap, aşçı malzeme ile inşâ edilmiş olup, sonradan beyaz yağlı boya ile boyanmıştır. Ana mekân, içten sarı boya ile boyanmış olup, üzerine kalemişi süslemeler yapılmıştır.

Kale Camii, dıştan dengeli bir görünüme sahip olmasının yanısıra, dalgalı ve kıvrık hatları, üçlü pencere düzenlemesi, iç mekânındaki süsleme kompozisyonları ile, son dönem Osmanlı mimarîsinin, bu bölgede de üst düzeye erişen özelliklerini yansıtması açıdan, önem taşımaktadır.

Yapı, günümüzde sağlam ve kullanılır durumdadır.

KATALOG :3.1.5.
YAPININ ADI :**ÇEKEK CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez)
RESİM : 114 - 131
ÇİZİM : 6 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 8.04.1999

TARİHÇESİ

Giriş kapısı üzerindeki H.1301 (M. 1884) tarihli kitabeden, bu camiden önce ayrı bir yerde bir mescidin bulunduğu, hayır sahiplerinden Hortumoğlu tarafından inşâ ettirilen bu mescidin zamanla harap olduğu ve bu sebeple Sarı Alemdarzade tarafından bugünkü caminin inşâ ettirilerek imam ve müezzin için birer bahçe vakıf edildiği anlaşılmaktadır.[30]

KİTABELER

Caminin kuzeyinde yer alan giriş kapısının üzerindeki 1884 (H.1301) tarihli kitabesi şöyledir (R.114) :

اثر اكباي نامه هر زمنده قادر اولدوقجه
مبرات ايله عالم اولمقتادير عالى
بنا ايتمش ايدي بو مسجد وقت اولده
خير صاحبلريندان خورطوم اوغلو صرف ايدوپ مالى

وقت گلديكجه كمسه بقمهميش گيت گيت خراب اولوش
نيجه ييل بويله قلميشتى صلاة حكئون حالى
شرفلندكجه سمت ايحتياجه قوشتولار محضى
يه نيلمكتى بشتان به شه عاواليتيك هب عامالى
بونه صاري احمد زادهيى قيلدى هدا لاييق
ساغ اولدوقجه جيهانده بويله شيلر اولصون اشكالى
يه نينده چشمهء بالايى نقل ايتى اساسندن
يرين قلدى الاوه مسجد او ظاتيك اقبالى
تمل قزدى يه نيدن قوردو بر عالى بنى حتى
سيلندى حترينداں هر كسين اه سكى خراب حالى
اه لينڈن گلسه هپ وارين بوتون خيره صرف ايلر

[30] Giresun İl Yıllığı, Gir. 1973, s. 17.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

حقیقات یولون اولماز بولنماز دهرسن امثالی
امامین اسکی وقفنه الاوه قلدی بر بهچه
گورولدوکچه صورولصون خذمتنده بر گون عامالی
مؤذین یوق ایدی احداس ایدوب بر بهچه وقتی
قییط دوشتو سجل وقفه شمدی اولدو اکمالی
موفق ایلسون مولا نیجه خیر مبراتی
سروریتله گجسون هر گونو دونیاده هر صالی
بین محیوز بر جمازل آخرینده
هنوز عزت قپدانه میسر اولدو اقبالی

Okunuşu:

Eser ikbâyı nâme her zamanda kâdir oldukça
Müberrad ile âlem-i olmaktadır âli
Bina etmiş idi bu mescidi vakt-ı evvelde
Hayır sahiplerinden Hortumoğlu sarf edüp mali
Vakit geçtikçe kimse bakmamış git git harap olmuş
Nice yıl böyle kalmıştı salatü haksûn hali
Şereflendikçe semt-i ihtiyaca koştular mahza
Yenilemekti baştan başa âvâlinin hep âmâli
Buna Sarı Ahmet Zadeyi kıldı Hüda layık
Sağ oldukça cihanda böyle şeyler olsun eşkali
Yanında çeşme-i bâlâya nakl-etti esasından
Yerin kıldı ilâve mescidi o zatın ikbali
Temel kazdı yeniden kurdu bir âli bina hatta
Silindi hatırından herkesin eski harab hali
Elinden gelse hep vârın bütün hayrata sarfeyler
Hakikat yolun olmaz bulunmaz dersen emsali
İmamın eski vakfına ilâve kıldı bir bahçe
Görüldükçe sorulsun hizmetinde bir gün âmâli
Müezzin yok idi ihdas edüp bir bahçe vakfetti
Kayıt düştü sicil-i vakfe şimdi oldu ikmali
Muvaffak eylesün Mevla nice hayr-ı müberrata
Süruriyetle geçsin her günü dünyada her sâlî
Bin mahyüz (?) bir cemazel ahirinde

Henüz İzzet Kaptan'a müyesser oldu ikbali.[31]

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Giresun'da Gemiler Çekeği Mahallesi'nde yer alan cami; kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir alana oturmakta olup, 12.00x 15.00 cm. ölçülerindedir. Son cemaat yeri bulunmayan caminin minaresi kuzeybatı köşede yer almakta, yapı içten ahşap tavan dıştan kırma çatı ile örtülüdür (Ç. 6 – R .115).

b) Cepheler

Caminin kuzey cephesi; ana mekân ve mahfilin bu yöne bakan yüzeylerinden oluşmaktadır (R.116). Cephe duvarının ortasında giriş kapısı yer almaktadır. Merdivenlerden çıkılarak ulaşılan giriş kısmının altında, abdest alma yerleri bulunmaktadır. Cephe ortasında yer alan giriş kapısı düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu olup, çift kanatlı ve ahşaptır. Kapı üzerinde, mermerden dikdörtgen bir pano içerisinde, 1884 (H.1301) tarihli kitabe bulunmaktadır (R117).

Giriş kısmının iki yanında da, düz atkı taşlı, dikdörtgen formlu ve demir şebekeli birer pencere bulunmaktadır. Pencereler, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın dikdörtgen birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Üst sırada bulunan üç pencere de; doğu, güney ve batı cephe duvarlarının üst kısmında bulunan pencerelerle aynı formda olup, sivri kemer açıklıklıdırlar. Pencereler, dıştan, yüzeyden hafif taşıntılı olan sivri kemerli birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Bu pencereler, mahfil katına aittirler. Kuzey cephe, üstte, dışa taşıntı yapan düz ahşap saçakla son bulmaktadır.

Güneyden kuzeye doğru meyilli olan bir arazînin düzeltildiği alanda bulunan camide doğu cephe; ana mekân ve tek yönlü mahfilin bu yöne bakan yüzeylerinden oluşmaktadır. Alt sıra pencereleri düz atkı taşlı, dikdörtgen formlu ve demir parmaklıklı olup, dıştan hafif taşıntılı dikdörtgen bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Üst sıra pencereleri de, alt sıra pencereleri ile aynı hizada olup, ahşap çatı saçağının altında yer almaktadırlar. Bu pencereler sivri kemer açıklıklı olup, dıştan hafif taşıntılı sivri kemerli bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Doğu cephe duvarı, alt ve üst sıra pencerelerinden

[31] Yaptığım bu çalışma esnasında, pek çok eserin Osmanlı kitabe metnini temin etmem konusunda yardımlarını esirgemeyen Giresun Müzesi Müdürü sayın Hulusi GÜLEÇ'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

sonra, ana mekân ve mahfilin üst kısmı, baştan başa atılan ahşap hatıl üzerine oturtulan ve dışa taşıntı yapan düz ahşap saçakla sonlanmaktadır.

Güney cephe, ana mekânın bu yöndeki yüzeyinden oluşmaktadır (R.119). Cephe duvarında, altta ve üstte ikişer pencere bulunmaktadır. Alttaki iki pencere düz atkı taşlı, dikdörtgen formlu ve demir parmaklıklı olup, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın dikdörtgen bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Üstteki iki pencere de, doğu cephe duvarındaki üst kat pencereleri gibi, sivri kemerlidirler. Güney cephe, üstte, dışa taşıntı yapan düz ahşap saçakla son bulmaktadır.

Batı cephe, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyi ile, kuzey kenarında bulunan tek şerefeli minareden oluşmaktadır (R.120). Batı duvarında; altta düz atkı taşlı, dikdörtgen formlu ve demir parmaklıklı üç pencere yer almaktadır. Üstte ise, bunlarla aynı hizada ve küçük boyutlu sivri kemer açıklıklı üç pencere yer almaktadır.

c) İç Mekân

İç mekânda kuzey beden duvarında, altta giriş kapısı ve iki yanındaki birer pencere ile, üstte duvar yüzeyinde sivri kemer açıklıklı üç pencerenin yer aldığı mahfil katı bulunmaktadır (R.121).Giriş kapısı, içten de süslemesizdir. kapının sağında ve solunda yer alan dikdörtgen formlu birer pencere, dıştan demir parmaklıklıdır. Tek yönlü mahfil, tamamen ahşap malzemeden olup, ortada giriş kapısının hizasında iki ahşap sütun üzerine oturmaktadır (R.122). Ahşap mahfil korkuluklar, ajur tekniğinde işlenmiş olup, beyaz yağlı boya ile boyanmıştır. Mahfilde; kuzeyde üç, doğuda ise bir adet sivri kemer açıklıklı pencere yer almakta olup, batı cephede dıştan merdivenlerle çıkılarak geçilen tek kanatlı düz ahşap bir kapıdan girilir.

İç mekânda; doğu duvarında altta ve üstte dörder pencere bulunmaktadır (R. 123). Alt sıra pencereleri dikdörtgen formlu, üst sıra pencereleri ise sivri kemer açıklıklıdır. Üst sıra pencerelerinden kuzey kenardaki, üstteki ahşap mahfilin doğuya bakan yüzeyindedir. Beden duvarında, herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Güney duvarın orta ekseninde, yüzeyden fazla taşıntı yapan mihrap yer almaktadır. Mihrabın sağındaki minber, tamamen ahşap malzemedendir. Güney beden duvarında, mihrabın solunda altta dikdörtgen formlu, üstte ise sivri kemer açıklıklı birer pencere bulunmaktadır. Minberin sağında da yine aynı şekilde altta dikdörtgen formlu, üstte sivri kemer açıklıklı birer pencere yer almaktadır (R.124). Mihrap, yüzeyden fazla

taşıntılı olarak yapılmıştır. Mihrap nişi çokgen olup, beş kenarlıdır (R125). Nişin iki yanındaki dikdörtgen altlıklı ikişer sütunce, üstte kademeli iki silmeden oluşan bir kornişle son bulur. Bunun üzerindeki alınlık kısmı, içe doğru tarım yuvarlak olup, kenarları sütunceler hizasında kare formludur. Bunun üzerinde de, yine üç kademeli bir korniş bulunmaktadır. Korniş üstünde, ortada kare formlu bir pano içerisinde, Allâh (C.C.) , Muhammed (S.A.V.) , Ebubekir, Ali yazılarından sonra, altta mihrap âyeti bulunmaktadır (R.126).

Mihrabın sağında yer alan minber, tamamen ahşap malzeme ile yapılmıştır. Basit işçilikli minberin kapı kısmında, kapı kanatları yoktur. Korkuluk kısmı, üç sıra kare ahşap panoların birer atlamalı olarak yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur (R.127).

Mihrap ve minber orijinal olmayıp, üzerleri yeşil ve mavi renkli yağlı boya ile boyanmıştır.

Batı beden duvarında, ana mekânda altta dikdörtgen formlu üç, üstte ise sivri kemer açıklıklı üç pencere bulunmaktadır. Kuzey duvarında yer alan mahfilin batı yönünde, buraya açılan tek kanatlı ahşap bir kapı mevcuttur. Beden duvarı sade olup, süslemesizdir.

Yapı, içten düz ahşap tavanla, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. İç mekânda ahşap tavanın ortasında, on iki dilimli bir motif bulunmaktadır (R.128). Bu da dıştan kare formlu geniş bir çerçeve içine alınmıştır. Tavan beyaz yağlı boya ile boyanmıştır. Yalnızca, ortadaki göbeğin içinde yer alan on iki dilimli motif, yeşil yağlı boya ile boyalıdır.

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde, doğuda sekiz, güneyde dört, batıda ve kuzeyde beş olmak üzere, toplam yirmi iki pencere ile aydınlatılmıştır. Yapıdaki tüm alt sıra
pencereleri düz atkılı, dikdörtgen formlu ve dıştan demir parmaklıklı olup, yüzeyden hafif dışa taşkın birer çerçeve ile sınırlandırılmışlardır. Üst sıra pencerelerinin hepsi, yine aynı özellikte olup, sivri kemer açıklıklıdırlar. Bunlar da dıştan, sivri kemerli ve yüzeyden hafif dışa taşkın bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır (R.129).

d) Minare

Kuzeybatıda yer alan minare; kare kaideli, tek şerefelidir. Kare kaide üzerine yükselen minarenin pabuç kısmı pahlanmış olup, çokgen bilezikle sonlanmaktadır (R.130). Yine çokgen olarak yükselen gövde kısmı da çokgen bir bilezikle nihayetlenir.

Şerefe altlığı sade tutulmuş olup, korkuluğu da süslemesizdir. Şerefeden sonraki petek kısmından sonra, üstte konik külâh ve bir âlemle son bulmaktadır. Minarenin kaide ve pabuçtan sonraki kısmı, külâh da dahil , beyaz boya ile boyanmıştır (R.131). Minareye, caminin içinden, batı duvarındaki bir kapıdan girilerek çıkılır.

e) Süsleme

Camide, süslemeye yer verilmemiştir. Yalnızca iç mekânda mihrap, ahşap minber ve mahfil, beyaz ve yeşil yağlı boya ile boyanarak, hareketli görünüm kazandırılmak istenmiş. Ayrıca, minber ve mahfil korkuluklarında kolay işlenebilen ahşap malzemenin bu özelliğinden de faydalanılarak, az da olsa geometrik motifli süslemeler yapılmıştır. Ayrıca, ahşap tavanın ortasında da bir süsleme göbeği bulunmaktadır.

f) Malzeme ve Teknik

Düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen caminin cephe duvarları, dıştan sıvanıp boyanmıştır. Mihrap da taş malzemeden yapılmış olup, son dönemlerde yağlı boya ile boyanmıştır. Caminin iç mekânındaki beden duvarının yüzeyleri de sıvanıp boyanmıştır. Camide minber, mahfil ve mahfil korkulukları, mahfili taşıyan iki sütun, tavan, kapı kanatları ve yapıyı dört yönden dolanan taşıntılı saçak, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiştir.

Çekek Camii, kendi içinde küçük ve dengeli bir özelliğe sahip olup, ahşap tavan örtüsü ile dikkat çeker.

Yapı, günümüzde sağlam ve kullanılır durumdadır.

KATALOG NO :3.1.6.
YAPININ ADI **:SOĞUKSU CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez)
RESİM : 132 – 145
ÇİZİM : 7 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 8.04.1999

TARİHÇESİ

Caminin, sonradan kapatılarak duvar haline getirilen eski giriş kapısı üzerindeki kitabeye göre, Müslim isminde bir zat tarafından yaptırıldığı, 1896 yılında da Giresun kaymakamı Mahmut Rüştü Bey tarafından genişletilerek yenilendiği anlaşılmaktadır[32]

KİTABELER

Caminin kuzey cephe duvarında ter alan ve sonradan kapatılarak duvar haline getirilen eski giriş kapısı üzerindeki kitabe şöyledir (R.132-133).

جناب حق وفياض مطلق ايشبو جامع شرفيك بانئ اولى اولان مسلم نام ذاتيك روحونو شـــاد اعانتا وتوسيعا تجديد و انشاسنده بارى مستقل اولان گيره سون قايمقامى محمود رشدى بكيـــده شاد وسكراتنى آسان وحسن خاتمۇ احسان بويورسون آمين وبجاه سيد المرسلين مستجاب بـــاد. سنه ١٣١٣. هجرية شوال ٢٨. رومى ٢٠ مارت سنه سى. صفوت صالح طربزونى.

Okunuşu:

Cenab-ı Hak ve Feyyaz-ı mutlak işbu camii şerifin bani-i evveli olan Müslim Nam Zat'ın ruhuna şad ianeten ve tevsîen tecdîd ve inşâsında bari müstakil olan Giresun Kaymakamı Mahmut Rüştü Bey de şad ve sekeratını asan ve hüsn-ü hatimeyi ihsan buyursun.amin ve bicahi Seyyîd-il mürselin bad. Sene 1313 Hicriye Şevval 28. Saffet Salih Trabzonî Rumî 30 mart 1312 senesi.

Kuzey cephe duvarının köşesinde de; (R.134).

گيره سون ملك قائمقامى رشدى بك جدسى سنه ١٣١٣ هجرى.

"Giresun Mülkiye Kaymakamı Rüşdü Bey Caddesi sene H.1313" yazısı bulunmaktadır.

---

[32] Giresun İl Yıllığı, 1973, s. 14.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Giresun'da Nizamiye Mahallesi, Soğuksu Sokağı üzerinde bulunmakta olup, Gazipaşa İlköğretim Okulu'nun yanında yer alan cami, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen bir alan üzerine oturmaktadır. Yapı, dıştan dışa 16.40x 7.60 cm. ölçülerindedir. Son cemaat yeri bulunmayan yapıda üst örtü, içten ahşap tavan üzerine dıştan kırma çatıdır. Kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapının kuzeydoğu köşesinde tek şerefeli bir minaresi bulunmaktadır (Ç.7- R. 135).

b) Cepheler

Kuzey cephe duvarı, ana mekân ve mahfilin bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır (R.136). Cephe duvarının ortasında yer alan dikdörtgen formlu ve üçgen alınlıklı asıl giriş kapısı, sonradan kapatılarak duvar haline getirilmiştir. Bu kapının sağında, alttakiler düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu, demir parmaklıklı, üsttekiler ise yuvarlak kemer açıklıklı ikişer pencere bulunmaktadır. Kapının solunda ise, üstte yine yuvarlak kemer açıklıklı iki pencere, altta ise düz atkı taşlı, dikdörtgen formlu ve demir parmaklıklı bir pencere ile bunun solunda da cami duvarına sonradan açılan günümüzdeki giriş kapısı bulunmaktadır.[33] Giriş kapısı, düz lentolu ve dikdörtgen formlu olup, demirden çift kanatlıdır. Cephe yüzeyinde süsleme bulunmamaktadır. Kuzey cephe duvarı, üstte dar tutulmuş silmeli bir saçakla son bulmaktadır.

Yapının güney cephesi, ana mekânın bu yöndeki yüzeyinden oluşmaktadır. Bu cephe de, yanındaki evin duvarıyla bitişiktir. Cephe yüzeyinde pencere bulunmamaktadır.

Batı cephe, ana mekân ile mahfilin bu yöndeki yüzeylerinden oluşmaktadır.[34] Cephede, altta düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu iki pencere bulunmaktadır. Pencereler demir parmaklıklı olup, üstte kademeli iki silme ile sınırlandırılmıştır. Üstte ise, yuvarlak kemerli ve biraz daha küçük tutulmuş iki pencere daha yer almaktadır. Batı cephe, üstte biraz dar tutulmuş iki silmeden oluşan ve yapıyı dolanan düzgün kesme taş işçilikli bir saçakla son bulmaktadır. Duvar düzeyinde süsleme bulunmamaktadır.

---

[33] Caminin asıl giriş kapısının hangi tarihte kapatılarak duvar haline getirildiği ve günümüzdeki giriş kapısının ne zaman yapıldığı, kesin olarak bilinmektedir.

[34] Mehdioğlu; a.g.e.,s.33,Ç.7'de asıl mahfil kısmı;doğu, kuzey ve güney duvarın yarısına kadar "U" şeklindedir.

c) İç Mekân

Kuzey kenarda, altta dikdörtgen açıklıklı ve dıştan demir parmaklıklı üç pencere yer almaktadır (R.137). kuzey duvarının doğusunda, sonradan yapılan günümüzdeki giriş kapısı bulunmaktadır. Üstte ise, mahfil katında, yuvarlak kemer açıklıklı dört pencere bulunmaktadır.

Caminin, sonradan yenilenen mahfili üç yönlü olup, "U" şeklinde kuzey, doğu ve batı cepheleri dolanır. Altta, iki silindirik taş sütun üzerine yükselen mahfil, orijinal değildir. Mahfil korkuluğunda, mihrabın solundan başlayarak, minberin sağında biten âyet-i kerime yazısı vardır.

İç mekânda, doğu kenarda, üç yönlü mahfilin doğu kısmı bulunmaktadır(R.138). doğu duvarı yüzeyi tavana kadar ahşapla kaplanmış olup, yüzey verniklenmiştir. Mahfilin alt kısmında, bir imam odası bulunmaktadır. Üstte ise, yuvarlak kemerli bir pencere bulunmaktadır. Mahfile, imam odasının yanındaki merdivenlerden çıkılarak girilmektedir.

Güney kenarda, duvar yüzeyinde mihrap ve minber bulunmaktadır. Pencerenin bulunmadığı duvar yüzeyi, doğudaki gibi, tavana kadar ahşapla kaplanmış verniklenmiştir(R. 139). Güney cephe duvarının ortasında yer alan mihrap, orijinal değildir. Alçı malzeme ile yapılmış olan mihrap, sonradan beyaz yağlı boya ile boyanmıştır(R. 140). Mihrap nişi, fazla derin almayıp, yarım yuvarlak niş şeklinde düzenlenmiştir. Mihrap nişinin iki yanında, birer plaster bulunmaktadır. Plasterlerin üst kısmı, iki sıra silmeden sonra, ikişer lâle motifi ile sonlanmaktadır (R. 141). Üstte, bir sıra diş motifinden oluşan korniş bulunmaktadır. Bunun üzerinde ise, dikdörtgen bir pano içerisinde mihrap âyeti yer almaktadır. En üstte ise, iki volütlü üçgen bir alınlık bulunmaktadır.

Mihrabın sağında yer alan ahşap minber de orijinal değildir. Kapı kısmında, kapı kanatları, olmayıp, bu kısım bir bezle kapatılmıştır. On basamaklı çıkılan köşk kısmı ise, her yönden açık olup, üstte dört sıra ve üste doğru daralan örtü ile örtülmüştür. Üçgen aynalık da oldukça sade olup, minber yüzeyinde süsleme bulunmaktadır.

Batı duvar yüzeyi de, oldukça sade bir düzenlemeye sahiptir. Altta,dikdörtgen, üstte ise mahfil katında yuvarlak kemer açıklıklı ikişer pencere bulunmaktadır. Cephe duvarı, içten tavana kadar ahşapla kaplanmış olup, verniklidir. Cephede herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

İç mekân;cephelerde belirttiğimiz özelliklerde;doğu duvarında bir, batıda dört ve kuzeyde yedi olmak üzere, toplam on iki pencere ile aydınlatılmıştır. Alt sıra pencereleri dikdörtgen ve demir parmaklıklı olup, üstteki yuvarlak kemer açıklıklı pencerelere göre, daha geniş tutulmuştur (R.142). pencerelerin dış cepheleri, düzgün kesme taş malzemenin belirgin şekilde yüzeyden hafif dışa taşırılmasıyla oluşturulan çerçeve ile sınırlandırılmışlardır.

d) Minare

Doğu duvarın kuzeyinde, kare kaideli ve tek şerefeli minare yer almaktadır. Minareye, kaidenin kuzey kenarında açılmış olan yuvarlak kemer açıklıklı tek kanatlı demir bir kapıdan girilerek çıkılmaktadır(R.143-144). Kare kaidenin batısı, doğu cephe duvarı ile bitişiktir. Kaidenin doğu kenarı ise, abdest alma yeri olarak düzenlenmiştir. Kaide üzerindeki pabuç kısmı, pahlanmıştır. Çokgen bir bilezikle sonlanan pabuç kısmının üzerinde, çokgen gövde yükselmektedir (R.145). gövde, sade olup, şerefenin altında yine çokgen bir bilezik son bulmaktadır. Oldukça sade olan şerefe ve korkuluğunda süsleme yoktur. Şerefeden sonra yükselen petek kısmı, üstte kanik külâhın altındaki çokgen bilezikle sonlanır. Minare, konik külah ve üzerinde âlemle son bulunmaktadır.

e) Süsleme

İç mekânda; tavan ahşap olup,dıştan kurma çatıyla örtülüdür. Dış cephe ve iç mekânda herhangi bir süsleme programı yoktur. Yalnız, önceden kuzey cephe duvarına açılmış olan asıl giriş kapısı düzenleme açısından, cepheye hareketlilik kazandırmıştır.

f) Malzeme ve Teknik

Düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapı, dıştan sıvanıp boyanmıştır. Minare kaidesi de düzgün kesme taş malzeme ile oluşturulmuştur. Yapının iç mekânı değiştirildiğinden, cephe duvarları tavana kadar ahşapla kaplanmıştır. Tavan da ahşaptır. Mahfil ise, beton üzerine sıvanmış ve boyanmıştır. Minber, ahşap olup orijinal değildir.

Son derece küçük, sade ve basit bir yapıdır. Günümüzde sağlamdır ve ibadete açıktır.

KATALOG NO : 3.1.7.
YAPININ ADI : **ŞEYH KERAMETTİN CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez)
RESİM : 145 - 157
ÇİZİM : 8 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 6.04.1999

TARİHÇESİ

Önce Şeyh Keramettin adlı zat tarafından yeri vakfedilerek inşâ edilmiştir. Fakat cami zamanla yıkıldığından 1900 (H.1518) yılında Sarı Alemdar Zâde İzzet Kaptan tarafından, hayrat olarak yeniden yapılmış.

KİTABELER

Camide kitabe bulunmamaktadır. Yalnızca giriş kısmında yapılış tarihi yazılıdır.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Doğudan batıya doğru meyilli olan bir arazînin düzeltilmesi sonucu oluşturulan bir alanda bulunan cami, dıştan dışa 13.50x 10.50 cm. ölçülerindedir. Son cemaat yeri bulunmayan caminin kuzeybatısında tek şerefeli bir minaresi bulunmaktadır. Cami, içten düz ahşap tavan üzerine, dıştan kırma çatı ile örtülü olup, beden duvarları düzgün kesme taş işçiliğine sahiptir (Ç.8 - R.146).

b) Cepheler

Kuzey cephe, ana mekân ile iki katlı tek yönlü mahfilin bu yöne bakan yüzeyi ve kare kaideli çokgen minareden oluşmaktadır (R.146). Kuzey cephe duvar yüzeyi, hareketli bir düzenlemeye sahiptir. Altta, cephe duvarının ortasında basık kemer açıklıklı ve dikdörtgen formlu asıl giriş kapısı bulunmaktadır. Kapı, üstte kademeli üç silmeden oluşan üçgen bir

alınlıkla sonlanmaktadır. Düzgün kesme taş malzeme ile yapılan giriş kapısının üstteki üçgen alınlığın içinde bulunan kitabelik kısmı boştur. Giriş kapısının solunda, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı bir pencere bulunmaktadır. Bu pencere de, yine diğerleri gibi dıştan bir çerçeve ile sınırlandırılmış ve kemer kilit taşı dışa yansıtılacak şekilde yapılmıştır. Giriş kapısının üzerindeki üçgen alınlık ve yuvarlak kemer açıklıklı pencerenin üst kısmından geçerek, cephe duvarını ikiye bölen silindirik ve kalın silme, minare kaidesi bitimine kadar uzanır ve minare kaidesini dolanır. Beden duvarını ikiye ayıran bu silmenin üstünde, cephede üç pencere daha yer almaktadır. Bu pencereler, mahfil katına ait olup, yonca yaprağı şeklinde üç dilimli kemer formuna sahiptirler. Üst sıradaki pencereler, daha küçük tutulmuştur. Yine kilit taşları belirgindir. Kuzey cephede, basık kemerli kapı açıklığı üzerindeki üçgen alınlık ve üstteki dilimli kemerler, cephe duvarına hareketlilik kazandırmıştır. Bunların haricinde herhangi bir süsleme programı içermeyen cephe, üstte, kademeli silmelerden oluşan çatı saçağı ile son bulmaktadır.

Yapıda ikinci bir giriş kapısının bulunduğu cephe, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır (R.146). Cephede, beden duvarına oranla oldukça büyük tutulmuş yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu iki pencere bulunmaktadır. Pencerelerin yuvarlak kemerli açıklıklarının üzerindeki kilit taşları, belirgin bir şekilde, yüzeyden hafif dışa ve üste doğru bir çıkıntı yapmaktadır. Pencereler, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın yuvarlak kemer formlu bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Cephenin kuzey kenarında bulunan ikinci giriş kapısı da, pencerelerle aynı forma sahiptir. Çift kanatlı ahşap giriş kapısı, dıştan yine pencerelerde olduğu gibi, yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu bir çerçeve içine alınmıştır. Pencereler ve giriş kapısını dıştan sınırlandıran yuvarlak kemerli bu çerçevelerdeki düzgün kesme taş malzeme, dışa yansıtılmıştır. Doğu cephe duvarı, sıvalı ve boyanmıştır. Herhangi bir süsleme unsurunun bulunmadığı cephe duvarı, üstte kademeli silmelerden oluşan ve düzgün kesme taş malzeme ile yapılmış olan saçakla son bulmaktadır.

Güney cephe, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır. Cephe duvarında, üç pencere yer almaktadır (R.148). Yanlardaki, doğu cephedeki pencerelerle tamamen aynı özellikleri taşımaktadır. Fakat ortadaki pencere, daha farklı bir düzenlemeye sahiptir. Bu pencere, içten giriş ekseninin tam karşısında bulunan mihrabın üstündedir. Dolayısıyla, pencerenin yalnızca yuvarlak kemer formlu açıklığı olup, iki yanındaki diğer pencereler gibi beden duvarının alt seviyesine kadar inmektedir. Cephedeki üç pencerenin de kemer kilit taşları yüzeyden dışa ve üste doğru bir çıkıntı yaparak, cephede hareketlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Bu uygulamanın haricinde herhangi bir süsleme unsurunun bulunmadığı camide güney cephe, üstte, yine kademeli silmeli saçakla son bulmaktadır.

Batı cephe de, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır . Yapının bulunduğu topoğrafik konumdan dolayı, batı cephe duvarının alt kısmı taş malzeme ile oluşturulan duvar örgüsü ile yükseltilmiş olup,dıştan sıvanmıştır. Böylelikle, doğudan batıya doğru meyilli olan alan, aynı seviyeye getirilmiştir. Batı cephede de yine diğer cephe duvarlarındaki pencerelerle aynı formda olan üç pencere bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli açıklılığa sahip olan üç pencerenin de kemer kilit taşı, yüzeyden dışa ve üste taşıntılı olup, dıştan tekrar bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Herhangi bir süsleme programı arzetmeyen cephe duvarı, üstte, kademeli silmelerden oluşan çatı
saçağı ile nihayetlenmektedir.

c) İç Mekân

İç mekânda kuzey beden duvarında, altta, cephe ortasında yuvarlak kemer açıklıklı çift kanatlı ahşap giriş kapısı ve sağında da yuvarlak kemerli açıklığa sahip olan bir pencere bulunmaktadır. Üstte ise, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiş olan iki katlı mahfil bulunmaktadır (R.149). Mahfil, altta altı ahşap direk üzerine oturmaktadır. Tek yönlü ahşap mahfilin ikinci katında, kuzey beden duvarı üzerinde, yonca yaprağı şeklinde üç dilimli kemer şeklinde açıklığa sahip olan üç adet pencere bulunmaktadır. Mahfile, doğudaki merdivenlerden çıkılmaktadır.

İç mekânda doğu kenar, çok sade düzenlenmiştir. Cephe duvarında, yuvarlak kemer açıklıklı iki pencere ile, kuzey kenarda yuvarlak kemer açıklıklı ve çift kanatlı ahşaptan ikinci giriş kapısı bulunmaktadır. Cephe duvarı, içten sıvalı ve boyanmıştır. Süslemeye yer verilmemiştir.

Güney duvarın orta ekseninde, yüzeyden dışa ve yukarıya taşıntı yapan mihrap bulunmaktadır (R.150). Mihrap nişi, yarım yuvarlak olup, içeriye doğru fazla girintilidir. Mihrabın iki yanında, dikdörtgen altlıkların üzerinde yükselen iki sütunceye yer verilmiştir. Sütun başlıkları, yivli olarak düzenlenmiştir. Mihrabın taç kısmına üç kademeli silmeden oluşan bir kornişten geçilir. Tamamen düzgün kesme taş malzeme inşâ edilen mihrap, farklı bir düzenlemeye sahiptir. İki renkli düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır. Mihrabın taç kısmının üstüne gelecek şekilde dikdörtgen çerçeve içine alınmış yuvarlak kemer açıklığına sahip bir pencere bulunmaktadır. Mihrabın sağında bulunan minber, tamamen ahşaptandır (R.151). Minber, herhangi bir mimarî özellik yansıtmayacak şekilde, oldukça basit olarak ele alınmış olup, orijinal değildir. Mihrabın solunda ve minberin sağında, yuvarlak kemer açıklıklı birer pencere yer almaktadır. Cephede süsleme yoktur (R.152).

Batı kenarda, yuvarlak kemer açıklıklı üç pencere bulunmaktadır. Bunlardan ikisi ana mekânda, diğeri ise, mahfilin bu yöne bakan yüzeyinde yer alır. Pencereler dikdörtgen formlu olup, yuvarlak kemerlidirler. Beden duvarında, herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. Duvar yüzeyi, sıvanıp boyanmıştır (R.153).

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özeliklerde, doğu duvarında iki, güney ve batıda üç, kuzeyde dört olmak üzere, toplam on iki pencere ile aydınlatılmıştır. Pencerelerin çoğu yuvarlak kemerli bir açıklığa sahip olup, dikdörtgen formludurlar (R.154). Bu pencerelerden yalnızca güney cephe duvarında, mihrabın üst kısmında yer alan bir pencere ile, kuzeyde ahşap mahfilin ikinci katında bulunan üç pencere farklı düzenlemeye sahip olanlarıdır. Güneydeki, sadece yuvarlak kemerli bir açıklık şeklindedir. Kuzeydekiler ise, üç dilimli kemer şeklinde açıklığa sahiptirler. Bütün pencerelerde ortak olan iki özellik dikkati çeker. Birincisi, kemer kilit

taşlarının dışa ve üste doğru çıkıntı yaparak, kemer sorgucu şeklinde düzenlenmesi; diğeri de, pencerelerin hepsinin yüzeyden hafif dışa taşkın düzgün kesme taş işçilikli çerçeve ile dıştan sınırlandırılmış olmalarıdır.

İç mekânda tavan tamamen ahşap olup, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Çatı, tuğla örülmüştür.

d) Minare

Kuzey cephede, giriş kapısının sağında yer alan tek şerefeli ve çokgen gövdeli minare, yüksek tutulmuş kare bir kaideye sahiptir (R.155). Kare kaide üzerinde, köşeleri pahlanmış olan pabuç kısmı, çokgen bir bilezikle son bulur. Çokgen bilezikten sonra yükselen gövde, üstte yine çokgen bir bilezikle nihayetlenir. Tek şerefeli minarenin korkuluğu süslemesizdir. Şerefe altlığı da sade olan minare, üstte konik külâh ve üzerindeki âlemle son bulmaktadır (R.156). Minareye giriş, kare kaidenin doğu yüzünde yer alan yuvarlak kemerli bir açıklığa sahip olan tek kanatlı ahşap kapıdan geçilerek sağlanmaktadır (R.157).

e) Süsleme

Dış cephede, süsleme programı yok fakat, kemer kilit taşlarının dışa yansıtılması ve kuzeydeki mahfil pencerelerinin üç dilimli kemer formu, yapıdaki hareketlilik unsurlarındandır. Yapı yüzeyinde süslemeye yer verilmemiş olmasına rağmen, dış mimarîde Barok özellikler göze çarpar.

f) Malzeme ve Teknik

Düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapı, dıştan sıvanıp boyanmıştır. Yalnız, kapı ve pencerelerin dış çerçeveleri ile caminin köşeleri ve minarede, düzgün kesme taş malzeme kullanımının dışa yansıtıldığı görülmektedir. İç mekânda ise, mihrap düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilmiştir. Minber ve iki katlı mahfil, kapı kanatları, mahfili taşıyan ayaklar, mahfil korkulukları, yapının üzerini örten tavan, ahşap malzemedendir.

Cami, günümüzde sağlam olup, ibadete açıktır.

KATALOG NO : 3.1.8
YAPININ ADI : **KAPU CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez)
RESİM : 158 - 179
ÇİZİM : 9 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 9.04.1999- 12.05.1999

TARİHÇESİ

1593'te yapılan cami, 1896 yılında Karamustafaoğlu Mahmut Esat tarafından yenilenmiştir. Yapım tarihine ilişkin olarak, giriş kapısının sağ üst köşesinde yalnızca bu yazı vardır.

KİTABELER

Yapıda kitabe bulunmamaktadır.

YAPININ İNCELENMESİ

a)Genel

Giresun'da Kapukahve Semti'nde yer alan cami, Fevzi Paşa Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Doğudan batıya doğru meyilli arazîde inşâ edilen yapı; batı cephesindeki bodrum katı, kuzeydoğu köşede minaresi ile, dıştan 13.40x 13.40 cm. ölçülerinde kare plânlıdır. Son cemaat yeri bulunmayan ve düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapı, sekizgen kasnak üzerine kubbe ile örtülüdür (Ç. 9 - R.158).

b) Cepheler

Kuzey cephe, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden ve giriş kısmından oluşmaktadır (R.159). Kuzey cephedeki duvar yüzeyi, giriş kısmının da bu yönde bulunması sebebiyle, diğer cephelere nazaran, daha farklı bir düzenlemeye sahiptir (R.160). Duvar yüzeyi, diğer cephelerde olduğu gibi, plâsterler üzerinde yükselen kemerlerle üç bölüme ayrılmıştır. Ortadaki kemer yuvarlak olup, içinde üstte yuvarlak formlu bir pencere ve altta yapının giriş kapısı bulunmaktadır. Yanlardaki birer kemer ise, sivri ve biraz daha dar tutulmuş olup, bu kemerlerin içlerinde de, altlı üstlü iki pencere yer almaktadır. Alt sıra pencereleri dikdörtgen formlu olup, yonca yaprağı

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

şeklinde dilimli kemer formuna sahiptir. Üstteki üç pencere ise, yuvarlak formludur. Alttaki iki pencere, dıştan demir parmaklıklıdır. Giriş kısmına, beş basamaklı bir merdivenle ulaşılır (R.161). Dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklı giriş kapısı, ahşap ve çift kanatlıdır.[35] Giriş kapısının iki yanında, yivli çifte sütuncelere yer verilmiştir. Kompozit başlıklı sütuncelerin üst kısmında ise, düz silmeli kare panolar bulunmaktadır. Panoların üzerinde, iki kenarında da, içlerinde girlând gibi süsleme motifinin yer aldığı bezemeler, dikkati çeker. Bu bölümün üzerinde de, korniş şeklinde kademeli silmelere yer verilmiştir. Girlândlı panoların üzerine denk gelecek yerlere birer vazo yerleştirilmiştir. Kapının taç kısmında, ortada bir çelenk motifi, iki yanında da volütler ve bitkisel motifler yer alır. Taç kısmının üstünde, ortada birleşik şekilde yapılmış olan iki volüt bulunmaktadır. Bu volütlerin ortasında ise, stilize palmet motifine benzer bir motif yer almaktadır. Basık kemerli giriş kapısının üzerinde yer alan ve kapı kemerini üstten ikinci bir kez daha dolanan silmeli basık kemer üzerindeki kilit taşı, kemer sorgucu şeklinde düzenlenmiştir. Cephe duvarı, üstte, geniş tutulmuş olan kademeli silmelerden oluşan bir saçakla son bulmaktadır.

Yapının doğu cephesi, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyi ile, tek şerefeli minareden oluşmaktadır (R.162). Duvar yüzeyinde, üçlü kemer düzenlemesi görülmektedir. Yüzeysel kemerlerden; ortadaki yuvarlak, iki yanındaki ise sivri kemerli olup, plâsterlere oturmaktadır. Kemerlerden, kuzeyde bulunan minareden dolayı kapanmıştır. Her kemerin içinde, altlı üstlü iki pencere bulunmaktadır. Dikdörtgen formlu olan alt sıra pencereleri yonca yaprağı şeklinde üç dilimli kemer formuna sahip olup, demir parmaklıklıdır. Üst sıra pencereleri ise, yuvarlak formludur. Pencereler, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Kemer köşeliklerinde, kabartma tekniğinde yapılmış kıvrık dal, yaprak ve çiçek gibi bitkisel motifler yer almaktadır.

Güney cephe de, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır (R.163). Cephe yüzeyinde, üçlü kemer düzenlemesine yer verilmiştir. Bu kemerlerden ortadaki yuvarlak ve geniş, iki yandakiler ise, daha dar ve sivri kemerlidirler. Sivri kemerlerin içinde, altta üçlü yonca yaprağı şeklinde üç dilimli kemer formuna sahip birer pencere bulunmaktadır. Üstte ise, bunların hemen üst kısmında, yuvarlak formlu birer pencere yer almaktadır. Ortadaki yuvarlak içinde de, yuvarlak formlu bir pencere mevcuttur. Kemer köşeliklerinde; kıvrık dal, yaprak ve çiçek motifi gibi bitkisel süslemeler

[35] Kapı kanatları orijinal olmayıp, son yıllarda yapılmıştır.

bulunmaktadır. Cephe, üstte, geniş tutulmuş kademeli ve silmelerden oluşan bir saçakla son bulmaktadır.

Yapının bulunduğu alan arazîden dolayı doğu-batı doğrultusunda meyilli olduğundan dolayı, batı cephe duvarının alt kısmı yükseltilerek, doğu cephe ile aynı seviyeye getirilmiştir. Böylelikle, topoğrafik konumdan kaynaklanan meyilli olma durumu, ortadan kaldırılmıştır (R.164). Cephe duvarının yükseltilen alt kısmı, bodrum olarak düzenlenmiştir.

Batı cephe duvarının ortasına denk gelecek şekilde bodrum katında, dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklı, tek kanatlı ahşap bir kapı bulunmaktadır. Giriş kapısının iki yanında da, basık kemerli ve küçük boyutlu birer pencere yer alır. Bodrum katındaki giriş kapısı ve iki pencere, dıştan yüzeyden hafif dışa taşkın çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Bodrum katı ile ana mekân, oldukça kalın tutulmuş oluk bir silme ile ayrılmıştır. Silmenin üst kısmında, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyi yer alır. Duvar yüzeyi, doğu ve güney cephede olduğu gibi plâsterler üzerine oturan yüzeysel üç kemerden oluşmaktadır. Her kemerin içinde altlı üstlü iki pencere bulunmaktadır. Alt sıradaki üç pencere, yonca yaprağı şeklinde üç dilimli kemer formuna sahip olup, üst sıradaki üç pencere ise, yuvarlak formludur. Kemerlerden, ortadaki yuvarlak ve daha geniş, iki yanındaki ise sivri ve biraz daha dardır. Kemer köşeliklerinde, diğer üç cephede olduğu gibi, kıvrık dal, yaprak ve çiçek gibi bitkisel süslemeler bulunmaktadır. Pencereler, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın birer çerçeve ile sınırlandırılmış olup, alt sıra pencereleri demir parmaklıklıdır. Batı cephe, üstte, geniş tutulmuş kademeli silmelerden oluşan bir saçakla son bulmaktadır.

c) İç Mekân

İç mekânda kuzey kenar, çok süslemeli değildir. Altta iki sivri kemer açıklıklı, üstte ise içe doğru genişleyen mazgal yuvarlak formlu üç pencere yer almaktadır. Duvar yüzeyinde, ortada çift kanatlı, bası kemer açıklıklı ve dikdörtgen formlu giriş kapısı bulunmaktadır.

İç mekânda doğu beden duvarı yüzeyinde, solda minareye girişin sağlandığı bir kapı bulunmaktadır. Bunun haricinde, altta ve üstte ikişer pencere yer almaktadır. Alt sıra pencereleri dıştan dilimli kemer formuna sahip olup, içten sivri kemerli olarak düzenlenmiştir. Üst sıra pencereleri ise, içe doğru genişleyen yuvarlak formlu ve mazgal olarak düzenlenmiştir. İç mekânda, doğu beden duvarı yüzeyinde herhangi bir süsleme

yoktur. Yalnız, kubbe kasnağının içten oturduğu duvarlara gömülü sütun başlıkları dikdörtgen formlu altlıkları, süslemelidir. Sütunların üzerinde yükselen üç kemer ise, duvar yüzeyinde hareketlilik kazandırmıştır.

Güneyde, duvar yüzeyinde kubbe kasnağının oturduğu duvara gömülü iki sütun bulunmaktadır (R.165). Sütunlar, üstte yuvarlak kemerlerle birbirlerine bağlanmıştır. Kemerlerden, solda ve sağdakinin içinde, altlı üstlü ikişer pencere bulunmaktadır. Alt sıra pencereleri içten sivri kemer açıklıklı olup, üst sıra pencereleri ise, içe doğru genişleyen yuvarlak formlu mazgal şeklindedir. Ortadaki kemerde ise, üstte yuvarlak formlu ve içe doğru genişleyen bir adet pencere bulunmaktadır. Pencerenin altında ise, alçı malzeme ile inşâ edilen dikdörtgen formlu mihrap yer almaktadır. Ahşap minber ise, mihrabın sağında ve duvara gömülü sütuncenin hizasındadır.

Güney duvarın orta ekseninde, yüzeyden dışa ve yukarıya doğru taşıntı yapan mihrap, orijinal halini kaybetmiş durumdadır (R. 166). Yarım yuvarlak mihrap nişinin iki yanında, burmalı birer sütunce bulunmaktadır. Bunların yanında ise, boş bırakılmış bir bordür yer alır. Bordürün yanında, altta iki kademeli silme üzerine yükselen dikdörtgen altlık, üstte bir silme ve üzerindeki bir sıra diş ve taşıntılı yaprak motifleri ile sonlanmaktadır (R.167). dikdörtgen altlık içinde, oluk silme sınırlandırılmış çerçeve içinde ortada bir madalyon ile bu madalyonun altında ve üstünde simetrik birer taç yaprak motifleri yer almaktadır. Bu süsleme motifi, altın yaldızlı boya ile boyanmıştır. Dikdörtgen altlıktan yükselen oluk silmeli çifte sütunce, üstte bir bilezik ve onun üzerindeki ikinci silmeden sonra volütlü başlıkları ve iki bilezik ise, yaldızlı boya ile boyanmıştır (R.168). Sütunce başlıklarının hemen üst kısmında bulunan üç kademeli silmeden oluşan korniş, mihrap nişini de dolanır. Kademeli silmelerin üzerinde, sütunce başlıkları ile aynı hizada, düşey çift sıralı yaprak motiflerinden oluşan ve yaldızla boyanmış olan iki adet konsol şeklinde çıkmalı süslemeler bulunmaktadır. Yuvarlak kemer açıklıklı mihrap nişi, üstte stilize edilmiş palmet motiflerinin bulunduğu bir bordür ile çevrilmiştir (R169). Mihrap nişini dolanan bu yuvarlak kemerin ortasında yer alan kemer kilit taşı, stilize edilmiş yaprak ve palmetlerden oluşmakta olup, kemer sorgucu şeklinde belirgin olarak dışa ve üste doğru taşıntılıdır. Niş kemerinin iki yanında da üçgen birer pano içinde, kıvrık dal ve yaprak gibi bitkisel motifler bulunmaktadır. Niş bitiminden sonra, dört sıra kademeli silmeden oluşan korniş, mihrabı çepeçevre dolanır . Bunun da üst kısmında, sağdaki dikdörtgen panoda Allah(C.C.) ve soldaki panoda ise, Muhammed(S.A.V.) yazısı vardır. Bu ikisinin

ortasında da, daha geniş ve uzun tutulmuş dikdörtgen pano içinde ise, mihrap âyeti bulunmaktadır. Bu yazıdan sonra, yine iki sıra kademeli silmeden, taç kısmına geçilir. İki yanda, cephe duvarına bitişik bir şekilde, alt kısımları yivli ve bombeli olan altın yaldız boyalı birer âlem yer almaktadır. Ortadaki taç kısmının ortasında, bunlara benzeyen âlemin alt kısmında, kıvrık dal ve yaprak motiflerinden oluşan süsleme yer alır. Üstte ise, içe doğru kıvrılan birer volüt bulunmaktadır. Mihrap, beyaz, yeşil ve altın yaldızlı boya ile boyanmıştır.

Mihrabın sağında yer alan minber, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiş olup, orijinal değildir (R.170). Ahşap minberin kapı kısmında kapı kanatları olmayıp, giriş kısmı bir bezle kapatılmıştır. Kapı kısmının üstünde, yuvarlak kemerli bir açıklıktan sonra, sade düzenlenmiş tepelik yer almaktadır. Ahşap korkuluklar, yarıya kadar sadedir. Diğer yarısı ise, kafesleme tekniği ile yapılmıştır. Köşk kısmı üç yönden camla kaplanmış olup, üstte ahşap külâhla sonlanır. Üçgen aynalık sadedir. Orijinal olmayan minber, beyaz ve kahverengi boya ile boyanmıştır.

İç mekânda batı beden duvarı yüzeyinde, kasnağın oturduğu duvara gömülü iki sütunce yer almaktadır (R.171). Sütuncelerin dikdörtgen altlığı ve korint başlıklar bulunmaktadır. Sütunceler üstte yuvarlak üç kemerle birbirine bağlanmıştır. Duvar yüzeyinde, her kemerin içinde altlı üstlü iki pencere yer almaktadır. Alt sıra pencereleri dıştan dilimli kemer formlu ve demir parmaklıklı olup, içten sivri kemer açıklıklıdır. Üst sıra pencereleri ise, yuvarlak formlu ve içe doğru genişleyen mazgal şeklinde düzenlenmiştir. Duvar yüzeyinde süsleme bulunmamaktadır. Yalnız, sütunce kaidelerinde ve başlıklarında süsleme motifi bulunmaktadır.

Harimin üzerini örten tek kubbe, dıştan fazla yüksek tutulmayan sekizgen bir kasnak üzerine oturmaktadır. Kasnakta, her kenarda dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı birer pencere yer almaktadır (R.172). Kasnaktan kubbeye geçişte, kademeli bir silme tüm kasnağı dolanır. Kubbe, dıştan kurşunla kaplanmış olup, iç mekânda sade ve süslemesizdir.

İç mekân; cephelerde belirttiğimiz özelliklerde, doğuda dört, güneyde beş, batıda altı, kuzeyde beş ve kasnakta sekiz olmak üzere, toplam yirmi üç pencere ile aydınlatılmıştır. Cephe yüzeylerinde yer alan alt sıra pencereleri dikdörtgen formlu ve yonca yaprağı şeklinde üç dilimli kemer açıklığına sahip olup, dıştan demir parmaklıklıdır (R.173). Alt sıra pencereleri içten sivri kemerlidirler. Üst sıra pencereleri ise, yuvarlak formlu olup, dıştan içe doğru genişleyen mazgal şeklinde düzenlenmiştir.

Pencereler, dıştan yüzeyden hafif dışa taşkın düzgün kesme taş örgünün belirgin şekilde kullanıldığı bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Kubbe kasnağında, her kenarda yer alan birer pencere, içten ve dıştan dikdörtgen formlu yuvarlak kemerli olarak düzenlenmiştir (R.174).

d) Minare

Doğu cephe duvarının kuzeyinde yer alan minare, sekizgen kaideli olup, çokgen gövdeli ve tek şerefelidir (R.175). Minareye, yapının doğu iç mekânındaki bir kapıdan girilerek çıkılmaktadır. Çokgen kaide üzerinde bulunan pabuç kısmı pahlanmış olup, çokgen bir bilezikle sonlanmaktadır. Çokgen bilezikten sonra yükselen gövdenin güney yönde beş adet dikdörtgen küçük pencereleri bulunmaktadır. Çokgen gövde, yukarda şerefe altlığının alt seviyesindeki çokgen bilezikle son bulmaktadır. Bileziğin hemen üstünde, her kenara birer tane gelecek şekilde, on iki adet kare pano şeklinde altı kollu yıldız motifi bulunmaktadır. Bunun üzerinde, şerefe altlığında alttan üste doğru sırasıyla; üstüste altı kollu yıldız motiflerinin yanyana birleşmesinden oluşan baklava motifli iki sıra süsleme şeridi, bunların üstünde ise çift sıra içiçe zikzak motiflerinden oluşan süsleme şeridi ile, ay-yıldız motiflerinden oluşan şeritten sonra en üstte bir sıra diş motifinden oluşan süsleme şeridi, şerefe altlığını dolanmaktadır. Şerefe korkuluğu, sade ve süslemesizdir. Şerefeden sonra biraz daha incelerek yükselen petek kısmı, üstte bir bilezikle son bulmaktadır. Minare, petek kısmının üstündeki çokgen bilezikten sonra konik külâh ve âlemle nihayetlenmektedir.

e) Süsleme

Dış cephede her yüzeyde üçlü kemer düzenlemesi göze çarpar. Ortadaki yuvarlak ve daha geniş, iki yandaki ise sivri ve biraz daha dar olan bu kemerler, cephe duvarlarına gömülü yüzeysel plâsterler üzerinde yükselir. Plâsterler, kademeli silme ile sonlanan başlıklara sahiptirler. Kemer köşeliklerindeki üçgen panoların içinde; kıvrık dal, yaprak ve çiçek gibi bitkisel süslemeli motifler yer almaktadır (R.176). Yapının kuzey cephesi, diğerlerine oranla daha fazla süslemelidir. Özellikle giriş kısmı, dönemin gerektirdiği her türlü süsleme özelliğini yansıtacak şekilde düzenlenmiştir (R.177-178).İç mekânda ise, yalnızca mihrap yüzeyi bu paralellikte süslemelere sahiptir. İç mekânda cephe duvarları yüzeyinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Yalnız, kubbe kasnağının oturduğu ve duvara gömülü sütuncelerin birbirlerine bağlandığı

yuvarlak kemerler çok büyük tutularak, iç mekânda hareketlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, sütun başlıklarındaki altın yaldız boyalı korint başlıklar da, dikkat çeken süslemelerdendir (R.179). Dış cephede minare şerefesinin altlığında yer alan baklava, altı kollu yıldız motifleri, zikzak ve ay-yıldız motifleri, dikkat çeken süsleme motifleri arasındadır.

f) Malzeme ve Teknik

Düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapıda, cephelere hareketlilik kazandıran üçlü kemerlerin iç kısımları sıvanıp boyanmıştır. Taş malzeme ile yapılan süslemeler, aynı özelliklerini korumaktadırlar. Kesme taş malzeme; özellikle yüzeysel kemerler ve bunların oturduğu yüzeysel plâsterler, alt ve üst sıra pencerelerinin dıştan sınırlandırıldığı çerçeveler, ana mekânı dört yönden dolanan saçak, giriş kısmındaki kapının iki yanında ve üst kısmında, kubbe kasnağında ve minarenin özellikle külâh haricindeki bölümlerinde kullanılmıştır. İç mekânda da yine beden duvarları sıvalı ve boyanmıştır. Minber, tamamen ahşap olup, orijinal değildir. Alçı malzeme ile inşâ edilmiş olan mihrap ise, orijinalliğini kaybetmiş durumdadır.

Kapu Camii, özellikle dış cephedeki hareketli cephe düzenlemesi ve süsleme ile dikkat çekmekte olup, iç mekânda da bu özelliğini devam ettirmektedir.

KATALOG NO : 3.1.9.
YAPININ ADI : **ÇINARLAR CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez)
RESİM : 180 – 201
ÇİZİM : 10 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 11.08.1999

TARİHÇESİ

Yapının kuzeyde yer alan giriş kısmının solundaki panoda, XIX.. yy.'da Hasan Vehbi tarafından vakfedilmiş olduğu yazmaktadır.

KİTABELER

Yapının üzerinde veya kayıtlarda geçen herhangi bir kitabe bulunmamaktadır.

YAPININ İNCELENMESİ

a)Genel

Giresun'da Çınarlar Semti'nde bulunan yapı, içten 15.16x 9.06 cm. ölçülerinde, dikdörtgen plânlıdır. Kuzeyden güneye doğru meyilli bir arazînin düzeltilmesi sonucu oluşturulan alan üzerinde bulunan cami, içten düz ahşap tavan üzerine, dıştan kırma çatı ile örtülüdür (Ç.10 - R.180). Alt katındaki bodrumu, kuzeydeki üç gözlü son cemaat yeri ve kuzeybatıda minaresi olan yapı, iki katlıdır.

b)Cepheler

Caminin kuzey cephesi, giriş kısmında bu cephede bulunması sebebiyle, diğerlerine oranla, biraz daha dikkat çekicidir (R 181). Kuzey cephe, son cemaat yeri, giriş kısmı ve tek yönlü mahfilin bu yöne bakan yüzeylerinden oluşmaktadır. Duvar yüzeyinde, altta, ortada ikisi serbest ve dikdörtgen altlıklı sütuna, iki yandan ise, duvara oturan üç yuvarlak kemerli açıklığa sahip son cemaat yeri bulunmaktadır. Üç kemerli bir düzenlemeye sahip olan son cemaat yerinin iki yanı kapılıdır. Ortada, son cemaat yerinin iki yanı kapalıdır. Ortada, son cemaat yerine giriş sağlam kapı düz lentolu olup, dikdörtgen formlu ve ahşaptan çift kanatlıdır. Son cemaat yeri üç gözlü olup, ortadaki kubbe, iki yandaki ise çapraz tonozla örtülüdür. Son cemaat yerinin üst kısmında ise,

mahfilin bu yöne bakan yüzeyinde,dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı üç adet pencere bulunmaktadır. Pencereler,dıştan şebekeli olarak yapılmıştır. Duvar yüzeyi,üstte,ahşap saçakla son bulmaktadır. Son cemaat yerinden hareme geçişi sağlayan kapı çift kanatlı ve yuvarlak kemer açıklıklı olup, ahşaptır.

Yapının doğu cephe duvarı yüzeyinde,altta dört,üstte ise beş adet pencere bulunmaktadır(R.182).Alt sıra pencereleri düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu olup, demir şebekelidirler. Alt sıra pencereleri dıştan 0.32 cm'lik genişliğe sahiptirler. Doğu cephe duvarının kuzeyine yakın kenarında, düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu ikinci bir giriş kapısı bulunmaktadır. Giriş kapısı, çift kanatlı ve ahşaptır (R 183). Üst sıra pencereleri ise, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerlidir. Pencereler, dıştan şebekelidir. Yapının doğu cephe duvarının kuzeyinde bulunan ikinci giriş kapısının sağında, üstteki mahfile çıkışı sağlayan dikdörtgen formlu, yuvarlak kemerli ve tek kanatlı ahşap bir kapı bulunmaktadır. Duvar yüzeyinin sıvalı ve boyanmış olduğu cephe duvarı, üstte geniş tutulmuş olan ve yapının her kenarını dolanan ahşap çatı saçağı ile son bulmaktadır.

Güney cephe duvarı yüzeyinde, altta iki, üstte üç adet pencere bulunmaktadır(R. 184). Alt sıra pencereleri düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu olup, demir şebekelidir. Üst sıra pencereleri de dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı olup, şebekelidir. Güney cephe duvarı yüzeyi sade ve süslemesiz olup, üstte, geniş tutulmuş çatı saçağı ile son bulmaktadır.

Batı cephe duvarı, ana mekân ve mahfil ile alttaki bodrum katın bu yöne bakan yüzeylerden oluşmaktadır (R. 185). Bodrum katı, günümüzde ibadet mekânı işlevi görmekte olup, düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu üç adet pencere ile aydınlatılmıştır. Bodrum kata, cephe duvarının güneyine yakın kısmında açılan dikdörtgen formlu ve demirden tek kanatlı kapıdan girilmektedir. Caminin bodrum katının üst kısmında ise; altlı üstlü beşer pencere yer almaktadır. Alt sıra pencereleri, düz taşlı ve dikdörtgen formlu, üst sıra pencereleri ise dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı olup, bunlarda şebekelidir. Cephe duvarı yüzeyinde, herhangi bir süsleme unsuru yoktur. Batı cephe duvarı üstte, geniş tutulmuş ahşap çatı saçağı ile son bulmaktadır.

c) İç Mekân

İç mekânda kuzey beden duvarı, giriş kısmı ve tek yönlü ahşap mahfilden oluşmaktadır(R186). Giriş kısmındaki harime geçişi sağlayan kapı dikdörtgen formlu,

basık kemerli ve ahşaptan çift kanatlıdır. Giriş kapısının iki yanında da, dikdörtgen formlu ve sivri kemerli birer pencere yer almaktadır. Pencerelerden, giriş kapısının doğusundaki yarım, batısındaki ise tamamen kapatılmıştır Tek yönlü ahşap mahfile, doğu cephe duvarının dış yüzündeki tek kanatlı ve ahşap bir kapıdan geçilerek çıkılmaktadır. Mahfil, önde iki bağımsız taş sütuna, iki yanda ise, duvara gömülü birer ayak üzerine, arkada ise duvara gömülü dört ayak üzerine oturmaktadır. Mahfilin doğu ve batıya bakan yüzeylerinde, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli ikişer pencere bulunmaktadır. Kuzeydeki duvar yüzeyi üzerinde ise, yine aynı formlu üç adet pencere bulunmaktadır (R.187). Mahfil korkuluğu da tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiş olup, orijinal değildir.

İç mekânda doğu beden duvarı yüzeyi sade olup, süslemesizdir (R.188). Doğu cephenin kuzey kenarında, caminin ikinci bir giriş kapısı yer almaktadır (R.189). Dikdörtgen formlu lapı, çift kanatlı ve ahşaptır. Bu kapıdan girilerek, hem harime geçilir, hem de yapının alt katındaki ibadet mekânına inişi sağlayan merdivenlerle bodrum kata inilir. Bodrum kattaki ibadet mekânına inişi sağlayan merdivenin karşısında, doğu cephedeki giriş kapısı bulunmaktadır. Beden duvarı yüzeyinde, altta ve üstte dört adet pencere yer almaktadır. Pencerelerden, üstteki ikisi, mahfilin doğu yüzeyinde yer almaktadır (R.190). Alt sıra pencereleri düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu olup, mazgal olarak düzenlenmiştir. Üst sıra pencereleri ise, yuvarlak kemerli olarak düzenlenmiştir (R.191). Bodrum katta, beden duvarları ahşap çıtalarla kaplı olup, ortada bağımsız dört sütun üzerindedir. Sütunlar, yine ahşapla kaplanmıştır (R.192).

İç mekânda güney beden duvarı yüzeyinde, giriş eksenindeki mihrap, mihrabın sağında yer alan ahşap minber ile, beş adet pencereden oluşmaktadır (R.193). Pencerelerden; alt sırada, mihrabın sağında ve solunda dıştan içe doğru genişleyen mazgal ve dikdörtgen birer pencere bulunmaktadır. Üstte ise, alt sıra pencereleri ile aynı hizada yuvarlak kemerli ve mazgal iki pencerenin yanısıra, mihrabın hizasında da bir adet yuvarlak kemerli pencere yer almaktadır.

Güney beden duvarının ortasında, giriş ekseninde bulunan mihrap orijinal olup, düzgün kesme taş malzeme ile inşâ olunmuştur (R.194). Dikdörtgen formlu mihrap, on dörtgene tamamlanan yedigen nişe sahiptir. Günümüzde tamamen beyaz yağlı boya ile boyanmış olan mihrabın iki yan yüzeyinde de, dikdörtgen formlu ve kademeli silmeli başlıkla son bulan altlıktan oluşan birer plâstere sahiptir. Mihrap nişi üstten ters "U" şeklinde kademeli silmelerden oluşan bir çerçeve ile sınırlandırılmış durumdadır.

Kavsara, sade olup süslemesizdir. Kavsara köşeliklerinde ise, süsleme yoktur. Üstte alınlık kısmında, dikdörtgen panoda mihrap âyeti, üstte volütlü tepelik kısmındaki dikdörtgen panoda ise, kelime-i tevhîd yazısı bulunmaktadır (R.195).

Mihrabın sağında yer alan minber tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiş olup, sade ve gösterişsizdir (R.196). Kapı kısmında kapı kanatları bulunmamakta, bu kısım bir bezle örtülmüştür. Süpürgelik kısmı bulunmayan minberin aynalık kısmı, üçgen formlu ve sadedir. On dört basamaklı merdivenle ulaşılan köşk kısmı, üç yönden açık olup, üstte çokgen kasnaklı ve külâh üzerine bir âlemle son bulmaktadır. Korkuluk kısmı, altlı üstlü yuvarlak ve düşey motiflerden oluşan süsleme motifleriyle bezenmiştir.

Güney beden duvarı yüzeyinde, dikdörtgen panoda, besmele yazısı ve bunun sol alt köşesinde de H.1367 tarihi bulunmaktadır. Güney beden duvarı sade ve süslemesizdir (R.197).

İç mekânda, batıda, harimde altlı üstlü üç pencere bulunmaktadır. Mahfilde ise, üstte iki, altta bir adet pencere daha yer almaktadır (R.198). Alt sıra pencereleri dikdörtgen formlu ve mazgal olarak düzenlenmişlerdir. Üst sıra pencereleri ise, yuvarlak kemer formludur. Batı kenar ile doğu kenar, benzer özelliktedir.

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde; doğuda dokuz, güneyde beş, batıda on ve kuzeyde üç olmak üzere, toplam yirmi yedi pencere ile aydınlatılmıştır. Alt sıra pencereleri düz atkı taşlı olup, dikdörtgen formlu ve dıştan içe doğru genişleyen mazgal şeklinde düzenlenmiştir. Üst sıra pencereleri de, aynı şekilde mazgal olarak düzenlenmiş olup, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklıdır. Pencereler, dıştan şebekeli olarak yapılmıştır (R.199).

Yapı, içten düz ahşap tavan ile, dıştan ise kırma çatı ile örtülmüştür. Tavan, tamamen beyaz yağlı boya ile boyanmıştır.

d) Minare

Camiin kuzeybatı köşesinde yer alan minare, çokgen ve tek şerefelidir (R.200-201). Fazla yüksek tutulmayan minare kaidesinin doğu kenarı, son cemaat yerinin batısı ile, güney kenarı ise harimin kuzey duvarına bitişiktir. Minareye çıkış, son cemaat yerinin batısındaki tek kanatlı ahşap kapıdan girilerek sağlanmaktadır. Onikigen pabuç kısmı, onikigen bilezikle sona erer. Bilezikten sonra, onikigen olarak yükselen gövde, üstte yine bir bilezikle son bulur. Bileziğin üst kısmında, yüzeysel yuvarlak kemer dizilerinden oluşan bir süsleme şeridi bulunmaktadır. Üstteki tek şerefe altlığı, kademeli

silmelerden oluşmaktadır. Şerefe korkuluğunda, baklava motiflerinden oluşan süsleme kuşağı yer almaktadır. Şerefeden sonra incelerek yükselen petek kısmı, bilezikle sonlanmaktadır. Bilezikten sonra incelerek yükselen külâh ve âlemle son bulan minare, tamamen düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilmiştir.

e) Süsleme

Yapının dış cephesi ve iç mekânı, sade ve süslemesizdir. Yalnızca, kuzeydeki asıl giriş kısmının önünde yer alan son cemaat yerinin üçlü düzenlemesi, cephe duvarına hareketlilik kazandıran bir unsurdur.

f) Malzeme Teknik

Beden duvarları tamamen düzgün kesme taş örgüye sahip olup, günümüzde içten ve dıştan sıvanıp boyanmıştır. Dış cephede pencere kemerleri ile dış çerçeveleri ve minarenin kaideden yukarısında, düzgün kesme taş malzeme, belirgin olarak dışa yansıtılmıştır. İç mekânda ise, mihrap ve ahşap mahfili taşıyan ayaklar tamamen taş malzeme ile inşâ edilmiştir. Minber, mahfil ve kapı kanatları ile tavan ise, tamamen ahşap malzemeden oluşmaktadır.

Yapı, kendi içinde uyumlu ve küçük tutulmuş olup, son döneme ait olmasına rağmen, dönemin süsleme özellikleri belirgin değildir. Oldukça sade, süslemesiz ve yalın olan yapı, mimarî açıdan dönemindekilerle aynı özellikleri içermektedir.

KATALOG NO : 3.1.10.
YAPININ ADI : **ŞEYH YAKUP HALİFE TÜRBESİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez) – TEKKE KÖYÜ
RESİM : 202 - 208
ÇİZİM : 11 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 6.04.1999

TARİHÇESİ

XV. yy.'ın ikinci yarısında yaptırıldığı belirtilmektedir. Yakup Halife adına yaptırılmış olan bu türbenin kesin yapım tarihi ve mimarı bilinmemektedir.

Şeyh Yakup Halife'nin, [36] Çepni Beyi Süleyman Bey döneminde bölgeye geldiği ve zaviyesini kurduğu ifade edilmektedir.[37]

Osmanlı Padişahı II. Bayezit'in (1481-1512) 1494 tarihinde Şeyh Yakup hazretlerinin zaviyesine vakf etmiş olduğu arazîlere ait bir ferman sureti bulunmaktadır. Bu ferman suretinde Çatak, Iklıkçı, Çukur, İlyas, Arpa, Zemir ve Sarban Köyleri'nin vakıf edildiği görülmektedir.[38]

II. Bayezit Han'ın H.901 tarihinde Şeyh Yakup Halife Hazretleri'ne vakf etmiş olduğu arazilere ait ferman sureti (Tekke Köyü Vakfiyesi) :

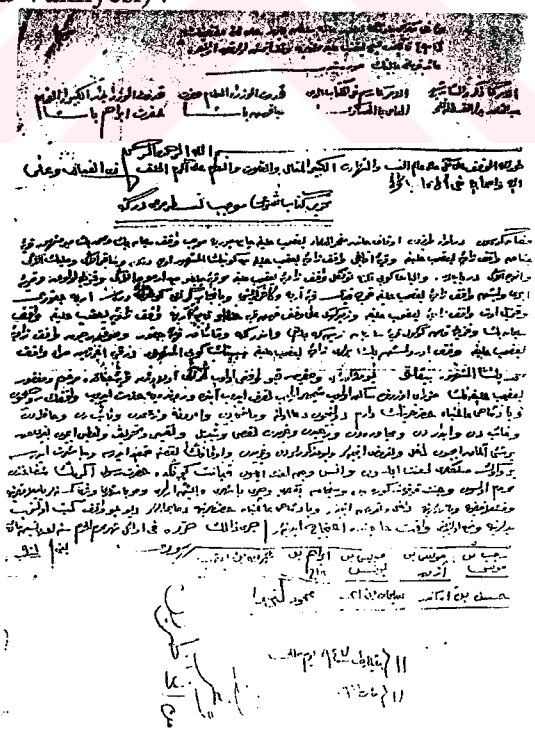

[36] Şeyh Yakup Halife, Çepni Türklerinin manevi şahsiyetlerinin başında gelir.
[37] F. Sümer ; Tirebolu Tarihi, İst. 1992, s.67.
[38] İ. Bozalioğlu ; "Giresun'da Osmanlı Dönemi'ne Ait Tekke Ve Zaviyeler", G.T.S. Bildiriler, G.B.K.Y. , No: 1, İst. 1997 , s. 400-402.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ŞEYH YAKUP HALİFE VAKFINA AİT FERMAN

Osmanlı sekizinci padişahı olan Gazi Sultân Bâyazid Hân-ı sâni hazretlerini 901 tarihinde şeyh Yakup Halife hazretlerine Vakf etmiş oldukları arâzilere âit fermân-ı âlînin sûretidir.

El-emru kemâ zükire ve'ş-şân
Şeyh Abdülkadir bi dâri'l-
Kostantınıyyeti'l-mahmiyye
Kıdvetü'l-vüzerâ'i'l-izâm
hazret-i Siyakuş (Yakup?)
Paşa

El-emru kemâ rüsime
fi'l-kitâb ed-dâ 'î el-kâdî
bi'l-askerî
Kıdvetü'l-vüzerâ bi-dâri'l
kebiri'l-fihâm hazret-i
İbrâhim Paşa

Bismillahirrahmânirrahîm

Elhamdülillâhi'l-vakfi alâ külli hâl âlemü'l-gaybi ve'ş-şehadeti'l-kebîr'il-Müte'âl ve's-salâtü ve's-selâmü alâ ekrem'l-halk zi'l-fa'âl ve alâ âlihi ve ashâbihi fi'l-ashâb velâ.

Tahrîr-i kitâb-ı şer'î mûceb-i tastîr-i mer'î dir ki

Kazâ-i Giresun der livâ-i Trabzon evkaf-ı hanedan mefhar'ül- ulemâ Ya'kûb halife câmi'-i ..... mûceb-i vakf-ı Süleyman Bey ve Mehmed Bey mîr-i meşhûr karye-i Çatak vakf-ı zâviye-i Yâkûb Halîfe ve karye-i Iklıkçı vakf-ı Zâviye-i Ya'kûb Halife ma'a Göynük (?) el-meşhûr Avcı deresi ve Sakar Alanı ve Melik Alanı der-yaylak ve İlyâs Köyü tâbi'-i Töngel vakf-ı zâviye-i Ya'kub halife ma2a karye-i Çablu ma'a Armud Alanı ve Kızılcaoluk ve karye-i Ebri Veliş [Ebrigeriş] vakf-ı zâviye-i Ya'kub Halife Koçkayası karye-i Arpa ve Kâfir Gerişi ve Pancar Girenli Güdük deresi Arpa çukuru ve Kızılot vakf-ı Zâviye-i Ya'kûb Halife ve Zemir köki Ali vakf-ı Kuş karye-i Halaflu tâbi2-i karye-i Arpa vakf-ı zâviye-i Ya'kub Halife vakf-ı Süleyman Bey ve Kızılca-kaş Gönül karye-i Sârbân zemîn ki Bâlî ve Enderke ve Kalşâk karye-i Çukur ve Sarkurçuk vakf-ı zâviye-i Ya'kub Halîfe vakf-ı Urulmuş Bey terleri zâviye-i Ya'kub Halife Sitek köyü el-meşhûr der-karye-i Ağır-zemîn Mûrad vakf-ı Mehmed Bey el-meşhûr Bıyıklı bu mezkûrları ve Çıkrık-kuyu vâkıfi olup her kim ki evlâdından karye-i Çatâk'da merhûm ve mağfûr Ya'kub Halifenin mezrâ üzerinde sâkin olup şeyhler olup tasarruf edüp âyende ve revendeye hidmet edüp vâkıfin rûhiyçün ve pâdişah-ı âlem-penâh hazretlerinin devâm-ı devletiyçün duâ oluna. Ve kadıdan ve emirden ve za'îmden

ve nâibden ve hâzırdan ve hâîbden ve abdârdan ve mücâvireden ve raiyyeden ve gayriden nakz ve tebdîl ve tağyîr tahrîf ve ta'tîl için bi-gayr-i hakkın bir şey almak için dahl ü ta'arruz etmeyeler ve bu mezkûrlarından ve gayriden ve evkafin nakzına kasd ederse ve mübâşeret ederse yer ve gök melekleri la'net eylesün ve ins ü cin la'net eylesün kıyâmet gününde hazret-i Resûl-i Ekrem'in şefâ'atinden mahrum olsun ve cennet kokusunu görmesin ve sancak beyleri ve çeribaşıları ve iş erleri ve subaşıları ve gayri kimesneler yaylâklarına ve kışlaklarına ve pazârlarına dahl ü ta'arruz etmeyeler ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine du'acı olalar deyü bu vakf ketb olunup yedlerine vaz' olunduğu vakt-i hâcetinde ihticâc edineler. Cerâ-zâlik harrirehu fi evâ'il-i şehr-i Muharrem'il-haram sene ihdâ ve tis'în ve mie ya'ni 901.

Şuhûdı

Receb b. Musa b. Âzat

Musa b. İbrahim b. Şehrullâh b. Musa

Yunus Hâcı Ya'kub

Hasan b. Süleyman b. Mahmud 11 Şubât 947 yevm-i Salı

İskender Ahmed Kethudâ 11Mart 947

Ve gayrühüm mine'l- hâzırîn.s

KİTABELER

Yapının batısındaki giriş kapısı üzerinde yer alan kitabelik kısmı, boştur.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Giresun merkez ilçeye bağlı Tekke Köy'de, köy mezarlığının kuzeyinde bulunmaktadır. Altta kriptası olmak üzere tek kattan meydana gelen türbe, içten ve dıştan sekizgen plânlı olup, kubbe ile örtülüdür (Ç.11- R.202).

b) Cepheler

Türbe, batıdan doğuya doğru meyilli bir arazîde bulunduğu için, her kenardaki cephe duvarının yerden yüksekliği farklıdır. Buna göre, giriş cephesi olarak düzenlenen

batı cephenin kademeli çatı silmesine kadar olan yüksekliği, 3.00 cm.dir. cephe yüzeyinde, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı demirden tek kanatlı bir giriş kapısı bulunmaktadır (R.203). Giriş kısmı, üstten ters "U" şeklinde bir kaval silme ile çevrilmiştir. Bunun üstündeki kare formlu kitabelik kısmı boştur. Cephe, üstte, yedi sıra kademeli silmelerden oluşan ve yapıyı dolanan betonarme bir saçakla son bulmaktadır.

Türbenin kuzeybatı ve kuzey kenarları, düzenleniş açısından benzerlik içermektedir (R.204). Her iki kenar yüzeyinde de, aynı tutulmuş, düz atkılı dikdörtgen formlu birer pencere bulunmaktadır. Bu pencereler, dıştan demir şebekelidirler.

Türbenin kuzeydoğu kenarında pencere bulunmaktadır. Duvar yüzeyi, süslemesizdir (R. 205).

Yapıda; doğu, güneydoğu ve güneybatı kenarlar, aynı şekilde düzenlenmiştir. Cephe duvarı yüzeyinde düz atkı taşlı, dikdörtgen formlu ve dıştan demir şebekeli birer pencere yer almakta olup, cephe duvarları üstte, yedi sıra kademeli silmeden oluşan saçakla nihayetlenmektedir (R. 206).

Türbenin zamanla tahrip olan cephe duvarları, son yıllarda köylüler tarafından onarılmıştır. Yapının duvar örgüsündeki kireç harçlı derzler, cepheye hâkimdir.

Dış cephede, herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

c) İç Mekân

İç mekânda, giriş kapısının sağında iki ve solunda da bir adet ahşap sanduka bulunmaktadır. Sembolik sandukalar, doğu- batı doğrultusunda uzanmaktadır (R.207). Bu sandukaların, Şeyh Yakup Halife ve yakınlarına ait olabileceği söylenmektedir.[39]

İç mekân;cephelerde belirttiğimiz özelliklerde düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu altı adet pencere ile aydınlatılmıştır. Bu pencereler, dıştan demir şebekeli olup,içe doğru genişleyen mazgal pencere şeklindedir.

Yapı, içten ve dıştan kubbe ile örtülü olup, kubbe içi ve dışı sadedir. İç mekânda duvarlar ve kubbe içi sıvanıp boyanmıştır. Betonarme kubbe, dıştan kurşun kaplı olmayıp üstte âlemle son bulmaktadır(R. 208).

d) Süsleme

Cephe yüzeyinde ve iç mekânda süsleme yoktur.

---

[39] Tekke köyünde bulunan bu yapı hakkında bana ön bilgi veren ve ulaşım konusunda yardımlarını esirgemeyen Ferda ÖZTÜRK ve Eyüp TURAN beylere teşekkür ederim.

e) Malzeme ve Teknik

Cepheler, 0.70 cm. kalınlığında taş örgüye sahip olup, derz araları belirgin bir şekilde dış cepheye yansıtılmıştır.

Türbenin taban ve üç sandukası ahşap, giriş kapısı ve pencere şebekeleri demir, duvarı ise taş malzeme ile inşâ edilmiştir.

Yapı, günümüzde sağlamdır ve ziyaretçilere açıktır.

KATALOG : 3.1.11.
YAPININ ADI : **ŞEYH KERAMETTİN TÜRBESİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN(Merkez) - BOZTEKE KÖYÜ
RESİM : 209 – 219
ÇİZİM : 12(Plân)
İNCELEME TARİHİ : 15.05.1999

TARİHÇESİ

XV.yy'da yaptırılmıştır. Yapının mimarı bilinmemektedir. Yalnız, girişin sağ ve solundaki bahçede, iki mezar bulunur. Mezar baş şahidelerinde, H.1179 (M. 1761) tarihleri yazılıdır.

KİTABESİ

Türbede kitabe bulunmamaktadır. Fakat, giriş kapısının üzerinde, sağda, Boztekke köyü Şeyh Keramettin[40] Türbesi'nin seceresi yer almaktadır.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Giresun merkez ilçesine yaklaşık 10 km.'lik uzaklıktaki Boztekke Köyü'nde bulunan türbe, köy mezarlığının doğu kenarında ve üst kısmında yer alır. Batıdan doğuya doğru meyilli bir arsanın düzeltilmesi sonucu oluşan alanda yer alan türbe, 8.56 x 8.67 cm. ölçülerinde, yaklaşık kare plânlıdır. Üst örtüsü içten ahşap tavan üzerine dıştan kırma çatı ile örtülüdür (Ç.12- R.209).

[40] Evliya Şeyh Keramettin, 1400'lü yıllarda, bu beldeye yerleşmiştir. 1453 İstanbul'un fethinde gösterdiği üstün başarılar dolayısıyla, Fatih Sultan Mehmet'in takdirlerini kazanmıştır. 1462'de Trabzon'un fethinden sonra, Evliya Şeyh Keramettin'e, arzu ettiği beldenin fermanı, Fatih Sultan Mehmet tarafından verilmiştir. Giresun'daki Şeyh Keramettin Camii ve mahallesinin ismi, bu zattan kalmaktadır.

b) Cepheler

Kuzey cephe, arazîden dolayı meyilli bir alan üzerindedir. Cephe yüzeyinde, basık kemerli, dikdörtgen formlu ve demir şebekeli iki pencere bulunmaktadır. Pencereler, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın basık kemerli birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Cephe duvarı yüzeyinde herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. Bu cephe duvarı sıvanıp boyanmış olup, üstte geniş tutulmuş ahşap saçakla nihayetlenmektedir (R.210).

Doğu cephede, dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklı giriş kapısı yer almaktadır (R.211). Çift kanatlı demir kapının her iki yanında, silmeli birer sütunce bulunmaktadır. Dört basamaklı merdivenden çıkılarak ulaşılan giriş kapısının sağında ve solunda, basık kemerli ve dikdörtgen formlu birer pencere mevcuttur. Her iki pencere de, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın basık kemerli birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır, mazgal şeklinde düzenlenmiş olup, demir şebekelidir. Cephe duvarında süsleme bulunmamaktadır. Sade tutulan duvar yüzeyi, sıvanıp boyanmıştır. Cephe duvarı, üstte, dışa taşırılmış olan ahşap çatı saçağı ile son bulmaktadır.

Güney cephe duvarı da sade olarak düzenlenmiştir (R.212). Duvar yüzeyinde, basık kemer açıklıklı ve dikdörtgen formlu, demir şebekeli iki pencere yer almaktadır. Bunlar d, yine dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın birer çerçeve içine alınmıştır. Cephe duvarı yüzeyinde süsleme olmayıp, duvar yüzeyi sıvanıp boyanmıştır. Cephe duvarı, üstte, dışa taşırılmış olan ahşap saçakla son bulmaktadır.

Batı cephe de aynı şekilde bir düzenlemeye sahiptir (R.213). Cephe duvarı yüzeyinde, basık kemer açıklıklı, dikdörtgen formlu ve demir şebekeli iki pencere bulunmakta olup, bu pencereler de dıştan aynı formda basık kemerli birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Cephe yüzeyinde, herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. Cephe duvarı, sıvanıp boyanmıştır. Batı cephe, üstte dışa taşırılmış olan ahşap saçakla nihayetlenmştir.

c) İç Mekân

İç mekânda kuzey, batı ve güney kenarlar, sade olarak düzenlenmiştir. Her üç kenar da aynı şekilde düzenlemeye sahiptir. Duvar yüzeylerinde, dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklı ikişer pencere bulunur. Bu pencereler, dıştan içe doğru genişleyen mazgal pencere şeklindedir (R.214,215,216).

İç mekânda; doğu duvarında, ortada basık kemer açıklıklı ve çift kanatlı demir kapı ile, iki yanında dikdörtgen formlu basık kemerli birer pencere bulunmaktadır (R.217). pencereler, dıştan 90 cm., içten ise 110 ile 115 cm. arasında değişen ölçülerde genişliğe sahip olup, 60 cm. derinliğindedir. Her iki pencere de mazgal olarak düzenlenmiştir. İç mekânda duvar yüzeyi sadedir.

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde; doğu, güney, batı ve kuzeyde ikişerden, toplam sekiz adet pencere ile aydınlatılmıştır. Mazgal olarak düzenlenen pencereler basık kemerli ve dikdörtgen formlu olup,dıştan demir şebekelidirler. Pencereler, dıştan yüzeyden hafif dışa taşkın basık kemerli birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır.

Türbede, tavan tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiş olup, ortada, yekpare 0.10 cm. çapında iki ahşap ayak üzerine oturan ahşap tavanla, dıştan da kırma çatı ile örtülüdür (R.218).

Türbenin iç mekânında duvar yüksekliği 2.80 cm.'dir. Fakat giriş doğrultusunda ve özellikle batıdan kuzeye doğru ters "L" şeklinde iç mekân yükseltilmiştir. İç mekândaki kod farkı, 20cm.'dir. Taban da ahşaptır.

Yapının içinde, yükseltilen ve ters "L" şeklinde çevrilen alanda, dört adet sembolik taş lâhit bulunmaktadır. Bunlardan girişe yakın ikinci sandukanın, Evliya Şeyh Keramettin'e ait olduğu belirtilmektedir. Burada, Evliya Şeyh Keramettin ve müritleri yatmaktadır (R.219).

d) Süsleme

Yapıda, dış cephede ve iç mekânda herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

e) Malzeme ve Teknik

Yapının duvarları düzgün kesme taşla inşâ edilmiş olup, sonradan dış cephe ve iç mekân, sıvanıp boyanmıştır. Taban ve tavan, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiştir.

Şeyh Keramettin Türbesi, özellikle halk arasında çok yaygın olan inanışa göre ziyaret edilen bir yapı olmasının yanısıra, mimarî açıdan, zemin ve tavanın tamamen ahşap olması, dikkat çekicidir.

Yapı, günümüzde sağlamdır ve kullanılır durumdadır.

KATALOG NO : 3.1.12.
YAPININ ADI : **SEYYİD VAKKAS TÜRBESİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez)
RESİM : 220 – 224
ÇİZİM : 13 (Plân) – 14 (Kesit)
İNCELEME TARİHİ : 7.04.1999

TARİHÇESİ

Seyyid Vakkas'a[41] ait mezar, 1461 tarihinde yaptırılmış, türbe ise XIX. yy.'da yaptırılmıştır. Yapının mimarı bilinmemektedir.

KİTABELER

Türbede kitabe bulunmamaktadır. Yalnız, giriş kapısının üzerindeki metal levhada, yapım tarihi yazmaktadır. Eserin asıl yapılış tarihi, tam olarak bilinmemektedir.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Giresun'da Fevzi Paşa Caddesi, Seyyîd Vakkas Sokak'ta bulunan türbe, Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nun yanındadır.

Taş duvarların çevrelediği küçük bir bahçe içinde yer alan türbe, kesme taş malzeme ile inşâ edilmiş olup, içten ve dıştan sekizgen plânlıdır (Ç. 13 – R. 220). Türbe ve örtü sistemi olmak üzere iki bölümden meydana gelen türbenin cenazelik(krypta) kısmı bulunmamaktadır (Ç.14). Yapı, üstte kurşun kaplı bir kubbe ile örtülmüştür.

---

[41] Seyyid Vakkas, Hz. Muhammed (S.A.V.)'in "Seyit" soyundan gelmektedir. Fatih Sultan Mehmed'in uç beylerindendir. Osmanlı ordularına Giresun'un fetih kapılarını açma uğraşlarını verirken, şehit olmuştur. Şehit olduğu bu yerde toprağa verilmiştir. (Erden MENTEŞEOĞLU ; Giresun Turizm ve Tanıtma Derneği Broşürü).

b) Cepheler

Sekizgen türbenin her kenarı 3.20 cm. olup, sekiz kenardaki kuzeydeki giriş kısmı ve iki yanındakiler hariç her kenarda sırayla birer atlamalı olarak yerleştirilmiş olan sivri kemerli ve dikdörtgen formlu birer pencere yer almaktadır. Her bir pencere dıştan demir şebekelidir (R.221). Her kenar, yüzeyden hafif içe doğru girinti yapan ve ters "U" şeklinde bir forma sahip olan dikdörtgen silme ile çevrilmiştir.

Kuzeyde yer alan giriş kısmı, dikdörtgen formludur (R.222).Basık kemer açıklıklı giriş kapısının iki yanında, düşey iki oluk silmeden oluşan ve üstte kademeli iki silme ile sonlanan birer plâster yer almaktadır. Giriş kapısı çift kanatlı ve demirden olup, üstteki basık kemer de, kademeli çift silmeden oluşmaktadır.

Türbenin sekiz kenarı da üstte, siyah taşlardan oluşan bir kuşakla çevrilmiş olup, bunun üzerinde de üç sıra kaval silmeden oluşan saçak yer almaktadır. Saçağın üzerindeki kurşun kaplı kubbe, üstte bir âlemle son bulmaktadır (R.223).

Türbede; kuzeydoğu, güneydoğu, güneybatı ve kuzeybatıda, dikdörtgen formlu ve sivri kemer açıklıklı birer pencere bulunmaktadır. Her bir pencere, dıştan kesme taş örgülü bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır (R.224). Orijinalde doğu, güney ve batı kenarlarda bulunan birer pencere, günümüzde kapatılmış durumdadır.[42]

c) İç Mekân

Türbenin iç mekânı, tamamen sıvanıp boyanmıştır. İçeride, doğu-batı doğrultusunda uzanan sembolik sanduka bulunmaktadır.[43] İç mekânda süsleme bulunmamaktadır.

İç mekânı sade ve süslemesiz olan türbenin dış cephesi de süslemesizdir. Fakat, her kenarda, yapıya hareketlilik kazandıran dikdörtgen formlu, içe doğru hafif derinleşen, birer çerçeve bulunmaktadır.

---

[42] Mehdioğlu; a.g.e. , Ç. 9'da, yapının giriş kısmı haricinde her kenarda bir adet pencere bulunmaktadır. Dolayısıyla, günümüzde kapatılmış durumda olan üçer kenar, 1989 ile 1998 yılları arasında kapatılmıştır.

[43] Türbenin iç mekânına girmek mümkün olmadığından, iç mekânı gösteren fotoğraf bulunmamaktadır.

Ayrıca, sivri kemer açıklıklı pencereler de, düzenleme açısından dikkat çekicidir.

d) Süsleme

İç mekân sade olarak düzenlenmiştir. Dış cephede, sivri kemer açıklıklı büyük boyutlu pencereler ve yapının dış cephe düzenlemesinde, yer yer barok özellikler kendini göstermektedir.

e) Malzeme ve Teknik

Tamamen düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen türbenin iç mekânı, sıvanıp boyanmıştır. Dış cephede ise yalnızca doğu, batı ve güney kenarlar sonradan kapatılmış olmaları dolayısıyla, sıvanıp boyanmıştır.

Türbe, küçük ölçülerde kendi içinde oldukça uyumlu ve dengeli bir yapı olup, Klâsik Osmanlı türbeleri tarzında ele alınmıştır.

Yapı, günümüzde sağlamdır ve ziyaretçilere açıktır.

KATALOG NO : 3.1.13.
YAPININ ADI : **HACI HÜSEYİN ÇEŞMESİ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez)
RESİM : 225 – 229
ÇİZİM : 15 (Plân) –16 (Cephe)
İNCELEME TARİHİ : 4. 04. 1999

TARİHÇESİ

Hattatzade Hacı Ömer Ağa tarafından H.1319 (M.1898) tarihinde yaptırılmıştır.

KİTABELER

Çeşmenin güneye bakan yüzünde, beyaz mermer üzerine yazılmış bir kitabe bulunmaktadır. (R.225). Kitabenin metni şöyledir:

خطاط زاده حاجى عمر اغانك خيراتيدر
١٣١٩
٧ جمادي الآخر

Okunuşu:
Hattat Zade Hacı Ömer Ağa'nın hayratıdır.
1319
7 Cemaziyelahir.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Giresun'da Hacı Hüseyin Camii avlusunda bulunan çeşme, ongendir. (R.226). Çeşmenin üstü, sonradan beş demir direğe oturan, içten ahşap, dıştan tuğla ile örülü kırma çatı ile örtülmüştür.

b) Cepheler

Ongen çeşmenin her köşesinde, altta ve üstte birer bilezikle sınırlanan ve üstteki bilezikten sonra bir sıra diş, onun üzerinde de bitkisel motifli bir süsleme sırasından sonra iki düz silme ile, sonlanan birer sütunce bulunmaktadır. Her sütuncenin üzerinde,

üstten alta doğru çapraz bir şekilde kıvrık bir dal motifi bulunmaktadır (R.227). Sütuncelerle belirlenen kenarların içlerinde, dikdörtgen ve yuvarlak kemer formlu birer kaval silme bulunmaktadır. Bunun içinde ise, ortada düşey badem motifi oluşturacak şekilde birbirlerinin üzerinden geçen kıvrık dal ve yaprak motiflerinden oluşan bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Bu süslemenin alt kısmında on yapraklı çiçekten oluşan süslemenin tam ortasında, kurna bulunmaktadır. Çeşmenin süslemeli bu kısmının altında, üç sıra oluk ve kaval silmeden oluşan bir korniş, her kenarı dolanmaktadır (R.228). Sütuncelerin üst kısmından geçen ve alttaki dar, üstteki daha geniş tutulmuş iki silmeden sonra, baklava motiflerinden oluşan bir süsleme kuşağı bulunmaktadır. Bunun üzerinde ise, iki renkli taşlarla oluşturulan, altta bir sıra düz silme, üstünde diş sırası ve en üstte de, yanyana lâle motiflerinden oluşan süsleme kuşakları, her kenarı dolanmaktadır (Ç. 15,16 – R.. 229).

c) Süsleme

Çeşme yüzeyindeki süslemeler, Osmanlı'nın son dönem Barok süslemelerini yansıtması açısından dikkat çekicidir.

e) Malzeme ve Teknik

Tamamiyle taş malzeme ile oluşturulan çeşme, son dönem Klâsik Osmanlı çeşmelerinin özelliklerini yansıtır.

Çeşme, günümüzde sağlamdır ve yanındaki camiin abdest alma yeri olarak kullanılmaktadır.

KATALOG NO : 3.1.14.
YAPININ ADI : **TEKKE KÖYÜ KÖPRÜSÜ**
BULUNDUĞU YER : GİRESUN (Merkez) – TEKKE KÖY
RESİM : 230
ÇİZİM : 17 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 5.04.1999

TARİHÇESİ

Yapı üzerinde kitabe bulunmadığından, kesin olarak hangi tarihte yapıldığı bilinmemektedir. Ancak, yörede yaygın olarak bulunan bu tip köprülerin geç Osmanlı döneminde yapıldıkları dikkate alındığında, buranın da muhtemelen XVIII. yy. başlarında inşâ edildiği söylenebilir.

KİTABELER

Yapı üzerinde herhangi bir kitabe bulunmamaktadır.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Giresun merkez ilçeye bağlı Tekke Köy'de bulunan köprü, Dereli ilçe yolunun solunda ve Giresun il merkezine 10 km. uzaklıkta, küçük bir dere üzerinde kuzeydoğu – güneybatı istikametinde olmak üzere, döşeme uzunluğu 12.20 cm. genişliğinde ve kemer yüksekliği 4.45 cm. , genişliği ise 10.20 cm. olan tek gözlü ve yolunun eğimli olduğu köprüler grubuna girmektedir (Ç.17 – R.230).

Geniş tutulmuş basık kemerle vurgulanan kemer gözünün iki ayağı da dere yatağı içine yerleştirilmiştir. Yolu eğimli olduğundan, her iki taraftaki istinad ayakları "V" şeklinde yükseltilerek, ulaşım kolaylaştırılmıştır.

b) Malzeme ve Teknik

Korkulukları tamamen yıkılmış olan köprünün tabliyesi, kaba yonu taş ve toprakla kaplanmıştır. Kemerde iyi işçilikli düzgün kesme taş, tempan duvarında ise, moloz taş kullanılmıştır.

Köprü, günümüzde sağlam olup,yalnızca yayalar tarafından kullanılmaktadır.

BULANCAK İLÇESİNDE BULUNAN TÜRK DÖNEMİ MİMARÎ ESRLERİ

KATALOG NO : 3.2.1.
YAPININ ADI : **ESKİ (ÇARŞI) CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : BULANCAK
RESİM : 231 – 257
ÇİZİM : 18 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 9.08.1999

TARİHÇESİ

Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki Vakıf Eski Eser Fişi'nde, H.1263 (M.1847)'te Kara İbrahimoğlu Ahmet Ağa tarafından yaptırılmış olduğu kayıtlıdır.

KİTABELER

Kuzeyde, yapıya girişi sağlayan dikdörtgen formlu giriş kapısının üst kısmındaki kitabelik yeri boştur.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Bulancak ilçe merkezinde, çarşı içinde bulunan yapı; 12.69 x 9.85 cm. ölçülerinde boyuna dikdörtgen plânlı olup, içten ahşap tavan üzerine kubbe, dıştan kiremit örülü kırma çatılıdır. Camiin önünde, kuzeyde, üç sütunlu bir revak şeklinde son cemaat teri yer alır. Bu kısmın önü ve doğusu açık olup, son yıllarda dört demir ayağa oturan bir sundurma yapılmıştır. [44] yapının kuzeybatı köşesinde ise, minaresi yer almaktadır (Ç.18 – R. 231).

b) Cepheler

Yapının kuzey cephesi , giriş kısmının da bu yönde bulunması sebebiyle, farklı bir düzenlemeye sahiptir (R.232). Kuzeyde, önde üç sütunun kemerlerle ikiye ayrıldığı

[44] Camiin imamı Osman AKOĞLU'dan alınan bilgilere göre, sundurma 1997 yılında yapılmıştır.

revak şeklinde düzenlenmiş son cemaat yeri bulunmaktadır. Taş sütunlar birbirlerine ve kuzey cephe duvarına yuvarlak kemerlerle bağlanmıştır. Üç sütun başlığı da arkaik özelliğe sahiptir (R.233 – 234 – 235). Revak şeklindeki son cemaat yerinin önüne, son zamanlarda bir sundurma yapılmıştır. Cephe duvarının ortasında, son cemaat yerinden harime geçişi sağlayan basık kemer açıklıklı ve çift kanatlı ahşap bir giriş kapısı bulunmaktadır. Giriş kapısının solunda dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli bir pencere bulunmaktadır. Girişin sağında ise, tek şerefeli minare bulunmaktadır.

Giriş kısmı, üç yönden ters "U" şeklinde dikdörtgen bir silme ile sınırlandırılmıştır. Giriş kapısı basık kemerli olup, kemer kilit taşı, kemer sorgucu şeklinde düzenlenmiştir. Giriş kapısının iki yanında da plâsterler bulunmaktadır (R.236). Kuzey cephe duvarının üst kısmında, yuvarlak kemer formlu ve açıklıklı iki adet pencere yer almaktadır. Pencereler, harimin bu yöne bakan yüzeyinde bulunmaktadır.

Yapıda doğu cephe; ana mekân ile, mahfilin bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır (R.237). Cephe duvarında, altta dört, üstte ise üç adet pencere bulunmaktadır. Alt sıra pencereleri, dikdörtgen formlu olup, yuvarlak kemerlidirler. Üst sıra pencerelerinden iki tanesi, dıştan içe doğru genişleyen mazgal pencere şeklinde düzenlenmiş olup, ana mekânda yer almaktadır. Diğer pencere ise, harimin bu yöne bakan yüzeyindedir. Bu pencere de, yuvarlak kemerlidir. Doğu duvarı, dıştan sıvanıp boyanmıştır. Beden duvarında herhangi bir süsleme unsuru bulunmaktadır. Doğu cephe duvarı, üstte, üç kademeli kalın silmelerden oluşan çatı saçağı ile son bulmaktadır.

Güney cephe duvarı da, oldukça sade olarak düzenlenmiştir (R.238). Duvar yüzeyinde, altta dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli iki pencere bulunmaktadır. Her iki pencere de demir şebekelidir. Duvar yüzeyi, sıvalı ve boyanmış olup, üstte üç kademeli silmeden oluşan saçakla son bulmaktadır. Duvar yüzeyinde süsleme bulunmamaktadır.

Batı cephe; düzenleme açısından doğu cephe ile aynı özellikleri içermektedir (R.239).

Cami, dıştan kırma çatı ile örtülmüştür.

c) İç Mekân

İç mekânda kuzey kenar, giriş kısmından ve mahfilden oluşmaktadır (R.240). Giriş kısmının sağında, yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu mazgal bir pencere yer

almaktadır. Üstte, mahfil katında, iki adet yuvarlak kemer açıklığına sahip pencere bulunmaktadır (R. 241). Mahfilin ikinci katı orjinaldır. Yirmi dört basamakla çıkılan mahfil, ahşap korkuluklu olup, ortada iki bağımsız taş sütuna yanlardan ise, duvara gömülü iki ayak üzerine oturmaktadır. Alttaki mahfil, orijinal olmayıp, son cemaat yeri olarak düşünülerek, seyyar ara kat olarak düşünülmüştür. [45]Aradaki bu mahfile, giriş, kapısının her iki yanından da, çift yönlü ve on iki basamaklı merdivenlerle ulaşılır. Orijinal olan ikinci kat mahfile ise, girişin sağından ara mahfile çıkışı sağlayan merdivenlerden sonraki on iki basamakla ulaşılmaktadır (R. 242). Harime girişi sağlayan kapı çift kanatlı ve ahşap olup, yuvarlak kemer açıklıklıdır. 0.155 cm.lik genişliğe sahip giriş kapısı, dikdörtgen formludur (R. 243).

İç mekânda doğu kenar, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır. İçten sıvanıp boyanmış olan doğu duvarı yüzeyinde, altta dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli üç adet pencere bulunmaktadır (R. 244). Üstte ise dıştan içe doğru genişleyen iki adet yuvarlak mazgal pencere yer almaktadır. Mahfilin doğuya bakan yüzeyinde ise, altta yine yuvarlak kemerli dikdörtgen formlu , üstte ise, yuvarlak kemerli mazgal birer pencere mevcuttur (R. 245).

İç mekânda güney beden duvarı yüzeyinde, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli iki adet mazgal pencerenin yanı sıra, giriş ekseninde düzgün kesme taş işçilikli mihrap ve sağında da ahşap minber yer almaktadır (R.246). Duvar yüzeyi sıvalı ve boyanmış olup, herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Güney duvarında, giriş ekseninde bulunan mihrap, düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilmiştir(R.247). Mihrap, on dörtgene tamamlanan yedigen nişli olup, üstte üçgen bir alınlıkla sonlanmaktadır. Nişin her iki yanında da, düşey olarak kaval ve oluk silmelerden oluşan çift plâsterler yer almaktadır. Plâsterler, altta kademeli ayaklar üzerine yükselen ve silmeli diş sıralı başlıklarla son bulan sütuncelere oturmaktadır. Yanyana iki plâsterin arasında da, düşey ve çok geniş tutulmuş birer oluk silme bulunmaktadır. Plâsterler, üstte üç silmeden sonra, zikzak motifinden oluşan bir süsleme motifi ile oluşan başlıkla nihayetlenmektedir. Mihrap nişi, dıştan, iki kaval ve üç oluk silme ile çevrilmiş olup, üstte, süslemeli bir korniş bulunmaktadır (R.248). Mihrap nişi kavsarası en üstte, zikzak motifi ile son bulmaktadır. Mihrap nişinin üst kısmında, ortada bir âlem, her iki yanında da, ay - yıldız motifi bulunmaktadır (R.249). Üstte,

[45] Camiin imamı Osman AKOĞLU'dan alınan bilgiye göre, orijinal olmayan ara kat mahiyetindeki mahfil, 1979yılında, imam tarafından , ek bir son cemaat yeri olarak düşürülerek yapılmıştır.

plâsterleri de sınırlayan kademeli silmelerden oluşan kornişten sonra, üçgen alınlığa geçilmektedir. Üçgen alınlık da, yine kademeli silmelerden oluşmaktadır.[46] Mihrabın sağında yer alan minber, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiştir (R.250). Minberin kapı kısmında, iki yanda birer ahşap sütun bulunmakta olup, kapı kanadı yoktur. Bunun yerine, bir bez yer almaktadır. Kapı kısmının üstünde, dikdörtgen bir pano içinde kelime – i tevhîd yazısı vardır. Bunun üzerindeki tepelik kısmında ise, ortada mihraptaki ile aynı olan bir âlem bulunmaktadır. Minberin süpürgelik kısmı yoktur. Aynalık kısmı ise, değişik ve basit tutulmuş olup, süslemesizdir. Korkuluk kısmı ise, dört sıra "S" kıvrımlardan oluşan süsleme motifine sahiptir. On beş basamakla çıkılan minberde köşk kısmı, üç yönden kemerlerle açık olup, bunlar birer bezle örtülü durumdadır. Köşk kısmının iki yanında da, birer bitkisel motif vardır. Köşk kısmının üst kısmı, silindirik kasnak üzerine piramidal ahşap külâh ve bir âlemle sonlanmaktadır.

İç mekânda batı kenar, düzenleme açısından doğu cephe ile aynı özelliklere sahiptir (R.251).

Harimin üzeri, içten ahşap tavanla, dıştan ise, kırma çatı ile örtülmüştür. Ahşap tavanın ortasında on beşgenin içinde kubbe bulunmaktadır (R.252). İçi sıvalı ve mavi boya ile boyanmış olup, beyaz yaldızlı boya ile, yıldız motifleri ile süslenmiştir.

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde; kuzeyde üç, doğuda yedi, güneyde iki ve batıda yedi olmak üzere, toplam on dokuz pencere ile aydınlatılmıştır. Kuzey cephe haricindeki diğer üç yöndeki alt sıra pencerelerinin hepsi aynı özelliğe sahiptir. Dıştan içe doğru genişleyen, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı olup, mazgaldır. Pencerelerin hepsi, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın dikdörtgen ve yuvarlak kemerli bir çerçeve ile sınırlandırılmış durumdadır. Üst kat pencerelerinden doğu ve batıda ana mekândaki iki pencere de, dıştan içe doğru genişleyen mazgal ve yuvarlak formludur. Bu pencereler de, dışarıdan, yüzeyden hafif dışa taşkın yuvarlak çerçeve içine alınmıştır. Harimin doğu ve batıya bakan yüzeylerinde yer alan birer pencere de, aynı özellikte düzenlenmiştir. Yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu olup, mazgaldırlar. Mahfilin kuzeyine bakan yüzeyindeki yarım yuvarlak kemerli iki pencere de aynı şekilde düzenlenmiştir. Üst kat pencerelerinden, yuvarlak formlu olanlar, daha küçük boyutlu olarak düzenlenmişlerdir (R.253). Yapının kuzeyinde bulunan ve revak şeklinde düzenlenmiş olan son cemaat yerinin doğusunda ve giriş kısmının sonunda

[46] Mihrap, yağlı boya ile boyalı iken, 1997 yılında cami imamı Osman AKOĞLU tarafından yağlı boya mihrap yüzeyinden kazınmıştır.

bulunan pencere ise, dikdörtgen silme ile sınırlandırılmış olup, plâsterlerle çevrelenmiştir (R.254). Dikdörtgen formlu pencere, yuvarlak kemer açıklıklıdır ve dıştan demir şebekelidir.

d) Minare

Camiin kuzey cephesinde yer alan girişin sağında , cephe duvarının batı kenarına bitişik olan kare kaîdeli ve tek şerefeli minare bulunmaktadır(R.255). minareye, kaidenin doğu yüzünde bulunan ve dıştan ters "U" şeklinde kaval bir silme ile çevrelenen, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı tek kanatlı ahşap bir kapıdan girilerek çıkarılmaktadır(R.256). Minare kaîdesi, beden duvarları seviyesindedir. Kaide bitiminde, armudî bir pabuç kısmından sonra on altıgen bilezik üzerine on altıgen gövde yükselmektedir. Gövde,üstte on altıgen bir bilezikle son bulmaktadır. Üstteki tek şerefe, süslemesizdir. Demir korkuluklu şerefenin altlığında sade bir düzenlemeye sahiptir. Şerefeden sonra silindirik olarak yükselen petek kısmı, üstte on altıgen bilezikle nihayetlenir. Bunun üzerinde ise, çokgen külâhla son bulmaktadır (R. 257).

e) Süsleme

Yapının dış cephesi ; kuzey cephe haricinde diğer cepheler yalın olarak düzenlenmiştir. Kuzey cephede,giriş kısmındaki son cemaat yerinde bulunan taş sütunların başlıkları, dikkat çekici süslemelere sahiptir. Başlıkların hepsi de dönemin özelliğini yansıtmaktadır(R. 233- 234- 235). İç mekanda ise , mihrap ve minber yüzeyi ile, üstteki tavanın ortasında bulunan kubbenin içinde yıldız motifleri bulunmaktadır. Bunların haricinde duvar yüzeyleri sade tutulmuş olup, üç cephe duvarı yüzeyindeki altıgen panoların her biri orijinaldir.

f) Malzeme ve Teknik

Yapıda duvarlar, moloz taş örgülüdür. Sadece kuzey cephe kesme taş örgülüdür. Minare kaidesi, minare, son cemaat yerindeki yuvarlak kemerlerin birbirlerine bağlandıkları üç sütun ile , iç mekânda mihrap, minberi taşıyan sütunlar ve duvara gömülü iki ayak taş malzeme ile, minber, mahfil ve tavan ise, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiştir.

Yapı, günümüzde sağlamdır ve kullanılır durumdadır. Kuzeydeki giriş kısmı ile dikkat çeken yapı, klâsik ahşap tavan üzerine içten kubbe, dıştan kırma çatı ile örtülü camiler arasında yer almaktadır.

1939 depreminde, yapının minaresi çok zarar görmüş, 1977 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmıştır.[47]

[47] Şerefe kapısının batıya açık olması yüzünden bir Rum usta tarafından yapıldığı açık tahmin edilmektedir (V. G. M. , A. Y. İ. D. B. , Vakıflar Eski Eserler Fişi – Dosya No: 28.03 – 16).

KATALOG NO :3.2.2.
YAPININ ADI : **ŞEMSETTİN CAMİİ / ALİ HOCA CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : BULANCAK – ŞEMSETTİN MAHALLESİ
RESİM : 258 - 277
ÇİZİM : 19 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 9.08.1999

TARİHÇESİ

Kuzeydeki cephe duvarı yüzeyinde, H. 1312 (M. 1896) tarihinde yapıldığı yazılıdır. Yapının mimarı kesin olarak bilinmemektedir.

KİTABELER

Yapı üzerinde veya kayıtlarda geçen herhangi bir kitabe bulunmamaktadır.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Bulancak ilçesinin Şemsettin Mahallesi'nde bulunan yapı, içten içe 10.05 x 9.12 cm. ölçülerinde olup, kuzeyinde revak şeklinde düzenlenmiş son cemaat yeri, son cemaat yerine batıdan bitişik minare ve bodrum katı ile birlikte, içten düz ahşap tavan, dıştan ise kırma çatı ile örtülmüştür (Ç. 19 – R . 258).

b) Cepheler

Kuzey cephe, diğerlerine oranla daha farklı ve hareketli bir düzenlemeye sahiptir (R. 259). Kuzey cephede, önde, revak şeklinde düzenlenen bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Bu kısım,önde üçü bağımsız ve yekpare, biri minare kaidesine bitişik dört sütun üzerine yuvarlak kemerlerle bağlıdır. Bunlar birbirlerine demir gergilerle tutturulmuştur. Son cemaat yeri, iki yönden, doğu ve kuzeyden kemerlerle açık vaziyettedir. Son cemaat yeri, yerden yükseltilmiştir ve buraya dört basamakla ulaşılmaktadır. Yapının kuzey cephe duvarı yüzeyinde; ortada son cemaat yerinden harime geçişi sağlayan giriş kapısı, kapının solunda bir pencere, sağında ise bir niş bulunmaktadır. Giriş kapısı dikdörtgen çerçeve içine alınmış olup, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli, demirden çift kanatlıdır (R.260). Alt sıra penceresi dikdörtgen formlu

ve yuvarlak kemerli olup, demir şebekelidir. Sağındaki niş ise, silindirik olup, düzgün kesme taş işçiliğini yansıtmaktadır. Üstte ise, mahfil katında iki adet dikdörtgen formlu ve düz atkı taşlı pencere bulunmaktadır. Pencerelerin her birisi, dıştan, yüzeyden hafif dışa takın birer çerçeve içine alınmıştır. Çerçeveler, üstten basık kemerli olarak yapılmıştır.

Yapının doğu cephesi; ana mekân ile mahfil ve son cemaat yerinin bu yöne bakan yüzeylerinden oluşmaktadır. Doğu cephe duvarı yüzeyinde, altta ve üstte üçer pencere bulunmaktadır (R.261). Alt sıra pencereleri dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli olup, demir şebekelidir. Üst sıra pencereleri ise, yuvarlak formludur. Pencerelerin her biri, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın birer çerçeve içine alınmıştır. Doğu cephe duvarı, üstte, bir oluk diğeri kaval iki silmeden oluşan ve yapıyı her yönden dolanan çatı saçağı ile son bulmaktadır.

Güney cephe, yalnızca ana mekânın bu yöndeki yüzeyinden oluşur (R.262). Duvar yüzeyinde, doğudaki gibi dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı iki adet pencere bulunmaktadır. Pencerelerin her ikisi de demir şebekelidir. Duvar yüzeyi yalındır ve süsleme yoktur. Güney beden duvarı, üstte, silmeli saçakla son bulmaktadır. Bu cephede, üstte pencere bulunmamaktadır.

Batı cephe duvarı, düzenleme açısından doğu cephe ile benzer özellikler içermektedir (R.263). Cephe duvarı yüzeyinde, altta üç, üstte ise iki adet pencere bulunmaktadır. Alt sıra pencereleri dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı olup, demir şebekelidir. Üstteki iki pencere ise, yuvarlak formludur. Pencerelerin her biri, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Alt sıra pencerelerinin kemer kilit taşları, kemer sorgucu şeklinde belirgin olarak düzenlenmiştir. Alt sıra pencerelerinin altında, cephe duvarının başlangıç seviyesinde, üç adet yuvarlak formlu pencere, yapının bodrum katına aittir.[48]

c) İç Mekân

İç mekânda kuzey beden duvarı; ana mekânın bu yöne bakan yüzeyi ile tek yönlü ahşap mahfilden oluşmaktadır (R.264). Beden duvarı yüzeyinde, ortada harime girişi sağlayan dikdörtgen formlu, yuvarlak kemerli ve demirden çift kanatlı, mazgal kapı yer almaktadır(R. 265). Giriş kapısının sağında ise dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı mazgal bir pencere bulunmaktadır. Kuzey kenarda yer alan tek yönlü ahşap

[48] Bu kısma giriş sağlanamadı.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

mahfil, ortada iki bağımsız, yanlarda ise duvara gömülü yekpare birer sütun olmak üzere, toplam dört taş sütun üzerine yükselmektedir. Mahfile çıkış, kuzeydeki on yedi basamaklı merdivenle sağlanmaktadır (R. 266). Mahfil korkulukları da ahşap olup, parmaklıklı olarak düzenlenmiştir. Mahfilin kuzeyinde iki, doğu ve batıya bakan yüzeylerinde ise birer tane pencere bulunmaktadır. Pencerelerin hepsi, mazgal olarak düzenlenmiştir. Mahfilin üstü, düz ahşap tavanla örtülüdür.

İç mekânda;doğuda harimde altta ve üstte ikişer pencere bulunmaktadır. Mahfilin doğuya bakan yüzeyinde ise altta ve üstte birer pencere yer almaktadır(R. 267). Alt sıra pencereleri ,dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı olup, dıştan içe doğru genişleyen, mazgal pencere şeklinde düzenlenmiştir. Her bir pencere, farklı genişliğe sahiptir. Üst sırada yer alan yuvarlak üç pencere de, mazgal olarak düzenlenmiştir. Duvar yüzeyi sıvalı ve boyanmış olup, süslemesizdir.

iç mekânda güney beden duvarı, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır (R.268). Duvar yüzeyinde;giriş ekseninde taş malzeme ile inşâ edilen mihrap ve sağındaki ahşap minber ile,iki adet pencere yer almaktadır. Güney duvarın ortasında ve giriş ekseninde yer alan mihrap orijinal olup, düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilmiştir(R. 269). Her iki yanında da sütunce bulunan mihrap, ongene tamamlanan beşgen nişe sahiptir ve üstte üçgen alınlıkla son bulmaktadır. Düşey dikdörtgen altlıklı sütunceler, oluk ve kaval silmelerle dilimlenmiştir(R. 270). Sütunce ayakları dikdörtgen olup, içinde baklava motifi şeklinde kabartma bulunmaktadır. Bunun bitiminde ise, bir sıra diş motifi bulunmaktadır. Bunun üzerinde ise, sütunceler yükselir ve üstte, yine bir sıra kaval silme ile bunun üstündeki diş sırasından oluşan başlıkla son bulurlar(R. 271). Ongene tamamlanan beşgen mihrap nişinin üst kısmında, diş ve çift sıra oluk, silmelerden oluşan bir korniş yer almaktadır(R. 272). Üstteki kavsara, dilimli olarak düzenlenmiştir. Kavsara köşelikleri, yalındır. Mihrap, dıştan dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır. Tepelik kısmında ise; mihrap, üçgen alınlıkla sonlanmış tır(R. 273). Alınlık içinde, ortada bir âlem ve iki yanında da birer ay motifi, kabarma tekniği ile yapılmıştır.

Mihrabın sağında yer alan minber, tamamen ahşap malzeme ile yapılmış olup, orijinal değildir(R. 274). Kapı kısmında kapı kanatları olmayıp, bu kısım bir bezle örtülmüştür. Bu kısım üstteki tepelikte yer alan bir âlemle sonlanmaktadır. Süpürgelik kısmı olmayan minberin aynalığı sade ve basit olup, korkuluğu içiçe geçen daire

motiflerinden oluşmuştur. Köşk kısmı ise, üç yönden kemerlerle açık olup, üstte ahşap konik külâh ve üstteki âlemle son bulmaktadır.

Mihrabın solunda ve sağında, birer pencere yer almaktadır. Pencereler, farklı genişliğe sahip olup, dıştan içe doğru genişleyen mazgal pencere şeklindedir.

iç mekânda batı kenar, doğu kenar ile benzer şekilde düzenlenmiştir. Yine ana mekânda altta ve üstte ikişer pencere bulunmaktadır. Mahfilin batıya bakan yüzeyinde ise altta ve üstte birer pencere daha bulunmaktadır. Duvar yüzeyi sade olup, süslemesizdir. Duvar yüzeyindeki pencerelerin her biri mazgal bir düzenlemeye sahiptir ve farklı genişliktedir. Mahfile çıkışı sağlayan merdivenlerde, batı beden duvarının kuzey tarafindadır.

Harim, içten düz ahşap tavan ve ortasındaki kubbe ile, dıştan ise kiremit örgülü kırma çatı ile örtülüdür(R. 275). Kubbe, içten sıvalı ve boyanmış olup, ortada sonradan yapılmış olan ay-yıldız motifi bulunmaktadır.

iç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde; doğu ve batıda on iki, güneyde iki ve kuzeyde üç olmak üzere, toplam on yedi pencere ile aydınlatılmıştır . Alt sıra pencerelerinin hepsi aynı özellikte düzenlemeye sahiptir. Dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı pencereler mazgal ve dıştan demir şebekelidirler. Üst sıra pencerelerinden yalnızca doğu ve batı cephede bulunanlar aynı özelliklerdedir. Yuvarlak formlu pencereler de, mazgal olarak düzenlenmiştir. Mahfilin kuzey yönüne bakan yüzeyinde bulunan iki pencere ise, dıştan dikdörtgen çerçeve içine alınmış olup, basık kemerli ve mazgal olarak düzenlenmiştir.

d) Minare

Kuzey cephedeki son cemaat yerinin batısında yer alan minare kare kaideli ve çift şerefelidir(R.276). Minare kaidesi oldukça yüksek tutulmuştur. Pabuç kısmı pahlanan minare, on altıgen gövdelidir. Pabuçtan sonra çokgen bir bilezik yer alır. Gövde kısmı, altta ve üstte şerefenin alt kısmında çokgen bir bilezikle sınırlandırılmıştır. Şerefe ise demirden bir korkuluğa sahip olup, şerefe altlığı düzdür. Yalnızca, çift çokgen bilezik yer almaktadır. Her iki şerefeside aynı şekilde düzenlenmiş olan minareye giriş, kaide kısmının doğu yüzünde, 0.66cm. genişliğinde dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli tek kanatlı demir bir kapıdan geçilerek çıkılmaktadır(R. 277). Minare, üstte, çokgen bilezikle sonlanan petekten sonra konik külâh ve üzerindeki âlemle nihayetlenmektedir.

e) Süsleme

Yapının dış cephesi, oldukça sade düzenlenmiş olup, herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. Yalnızca kuzeydeki revak şeklinde düzenlenmiş olan son cemaat yeri, cepheye hareketlilik kazandırmıştır. iç mekânda ise, mihrap yüzeyi ile, orijinal olmayan minber korkulukları süslemeye sahiptir.

f) Malzeme ve Teknik

Yapının düzgün kesme taş örgülü duvarları, sıvanıp boyanmıştır. Dış cephede pencere çerçeveleri ile kapı çerçevesi düzgün kesme taş duvar örgüsünü dışa yansıtmış, içte ise, mihrap tamamen taş malzeme ile inşâ edilmiştir. Mahfili taşıyan sütunlar da taştır. Minber, â ve tavan, tamamen ahşaptır. Giriş kapısı ise, demir malzemeden inşâ edilmiştir. İç mekândaki beden duvarları da sıvanıp boyanmıştır.

Yapı, günümüzde sağlam olup, ibadete açıktır.

Şemsettin / Ali Hoca Camii, dönemi içinde değerlendirilen diğer camiler gibi, kendi içinde küçük boyutlu ve uyumlu olup, giriş kısmı ve örtü sisteminin özellikle ahşap tavan ortasında yer alan kubbesi ile, dikkat çekici bir özelliğe sahiptir.

KATALOG NO :3.2.3.
YAPININ ADI : **KIZILOT KÖYÜ CAMİ**
BULUNDUĞU YER : BULANCAK- KIZILOT KÖYÜ
RESİM : 278 – 300
ÇİZİM : 20(Plân), 21(Kesit)
İNCELEME TARİHİ :10.08.1999

TARİHÇESİ

Yapının kuzeybatı köşesinde bulunan minarenin kare kaidesi güney kenarında, yapının H.1327 /M.1900 yılında yapıldığı yazılıdır. Camiin banisi ve mimarı bilinmemektedir.

KİTABELER

Yapı üzerinde veya kayıtlarda geçen herhangi bir kitabe bulunmamaktadır.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Bulancak ilçesinin Kızılot Köyü'nde bulunan cami, köy ilköğretim okulunun batısında yer almaktadır. Cami, 13.85 x 9.14 cm. ölçülerinde kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir plâna sahiptir. Duvarları taş malzeme ile inşâ edilen yapı, içten ahşap düz tavan, dıştan ise kiremitle örülü kırma çatıyla örtülmüş olup, kuzeybatısında kare kaideli minareye sahiptir (Ç. 20 , 21 – R. 278).

b) Cepheler

Camiin kuzey cephesi; son cemaat yeri ile, bunun üst kısmında bulunan ahşap mahfilden oluşmaktadır. Son cemaat yerinin kuzeyinde, ortada 0.138 cm. genişliğinde çift kanatlı sonradan yapılmış demir ve dikdörtgen formlu bir giriş kapısı ile, bu kapının iki yanında da, düz ahşap atkılı ve dikdörtgen formlu birer pencere yer alır. Son cemaat yerinin doğu ve batı yüzeylerinde de, yine aynı form ve özellikte birer pencere vardır. Son cemaat yerinin üst kısmı, düz ahşap tavanla örtülüdür. Son cemaat yerinin güneyini, ana mekânın kuzeye bakan cephe duvarı oluşturur. Harimin kuzey cephe duvarı yüzeyinde, ortada giriş kapısı, kapının sağında ise, bir pencere yer almaktadır (R.279). Son cemaat yerinden harime geçişi sağlayan kapı, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli olup, ahşaptan çift kanatlıdır. Kapı alınlığı yalın olup, besmele yazılı bir pano

bulunmaktadır. Giriş kapısının sağında bulunan pencere, 0.74 cm. genişliğe sahip olup, dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklıdır. Pencere, demir şebekelidir (R.280).

Doğu cephe; ana mekân, mahfil ve son cemaat yerinin bu yöne bakan yüzeylerinden oluşmaktadır (R.281). Duvar yüzeyinde, altta ve üstte üçer pencere bulunmaktadır. Bunlardan ikisi ana mekânda, diğerleri ise, son cemaat yeri ve üstündeki ahşap mahfilin bu yöne bakan yüzeyinde yer almaktadır. Ana mekânda yer alan alt sıra pencereleri, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli olup, 0.74 cm. genişliğe sahiptirler. Üst sıra pencereleri ise, yuvarlak formludurlar. Pencerelerin her biri, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın birer çerçeve içine alınmıştır. Son cemaat yerinin doğuya bakan yüzeyindeki pencere, dikdörtgen formlu ve düz atkı taşlıdır. Bu pencere ile düşey olarak aynı hizada bulunan ve üstte mahfil katında yer alan pencere ise, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerlidir. Doğu cephe duvarı, üstte, kademeli beş silmeden oluşan ve yapıyı her yönden dolanan çatı saçağı ile nihayetlenmektedir.

Yapının güney dış cephesi, yalnızca ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır ()R.282). Duvar yüzeyinde, altta dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklı, demir parmaklıklı tek bir pencere yer almaktadır. Üst sırada yer alan iki pencere ise, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklıdır. Cephe duvarı yüzeyinde süsleme yoktur. Güney cephe duvarı, sıvalı ve boyanmış olup, üstte kademeli silmeli saçakla son bulmaktadır.

Yapının batı cephe duvarı, doğu cephe duvarına göre farklı bir düzenlemeye sahiptir (R.283). Batı cephe, ana mekân, son cemaat yeri ve mahfilin bu yöne bakan yüzeyleri ile, kare kaideli ve tek şerefeli minareden oluşmaktadır. Cephe duvarı yüzeyinde, altta iki adet dikdörtgen formlu ve basık kemerli pencere haricinde, üstte birisi yuvarlak, diğeri ise dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli bir pencere yer almaktadır. Duvar yüzeyinde süsleme bulunmamaktadır. Sıvanıp boyanmış olan cephe duvarı üstte, kademeli silmeli çatı saçağı ile son bulmaktadır.

c) İç mekân

İç mekânda kuzey kenar, giriş ve tek yönlü mahfilden oluşmaktadır (R.284). Giriş kapısı, içten 0.141 cm. genişliğinde olup, çift kanatlı, dikdörtgen formlu, yuvarlak kemer açıklıklı ve ahşaptır. Giriş kapısının solunda, dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklı, demir şebekeli bir pencere bulunmaktadır (R.285). Giriş kapısının sağında, üst kattaki mahfile çıkışı sağlayan merdiven bulunmaktadır. Tek yönlü mahfil, ortada iki taş yekpare sütuna, yanlarda ise duvara gömülü birer ayak üstüne yükselmektedir. Mahfile,

üstte, iki adet ahşap ayak bulunmaktadır. Mahfilin doğuya bakan yüzeyinde iki adet, kuzeyinde üç ve batısında da iki adet pencere yer almaktadır. Ayrıca, mahfile, son cemaat yerinin batısında bulunan onaltı basamaklı bir merdivenle de çıkılmaktadır (R.286).

İç mekânda doğu beden duvarı yüzeyinde, altta iki adet dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklı pencere bulunmaktadır (R. 287). Üstte ise, ana mekânda dıştan içe doğru genişleyen, içten dikdörtgen, dıştan yuvarlak formlu iki adet pencere yer alır. Mahfilin doğuya bakan yüzünde de yine dikdörtgen bir pencere mevcuttur. Mahfile çıkış, doğu beden duvarındaki merdivenle sağlanmaktadır (R.288). Duvar yüzeyi sadedir ve süslemesizdir.

İç mekânda güney kenarda; altta, girişle aynı eksende taş mihrap, mihrabın sağında ahşap minber ile, mihrabın solunda dikdörtgen formlu basık kemer açıklıklı, mazgal bir pencere bulunmaktadır. Üstte ise, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli iki adet pencere bulunmaktadır (R.289). Her iki pencere de mazgal olarak düzenlenmiştir.

Güney duvarın ortasında ve giriş ekseninde bulunan mihrap, tamamen taş malzeme ile inşâ edilmiş olup, mavi ve beyaz yağlı boya ile boyanmıştır (R.290). Yarım yuvarlak nişe sahip olan mihrap üstte, tepelik kısmında, üçgen alınlıkla sonlanmaktadır. Her iki yanında bulunan ikişer plâsterden dışta bulunanlar, yerden 0.75 cm. yüksekliğe kadar, üç oluk ve kaval düşey silmeden oluşur. Silmeler, alttan üste doğru; diş sırası, düz silme, baklava dilimi, diş sırası ve iki yandaki birer yumurta ile sonlanmaktadır. Tekrar düşey oluk ve kaval silmelerden oluşan plâster üstte kademeli silmeli başlık ve bunun da üzerinde birer vazo figürü ile son bulur. İçteki plâster ise, 0.75 cm. yüksekliğinde, alttan üste doğru bitkisel motifler, baklava dilimlerinden oluşmaktadır. Bunun üstünde ise, yine alttaki gibi düşey olarak kaval ve oluk silmeler yer alır. Plâsterler, üstte, alınlık altındaki kademeli silmelerden oluşan kornişle son bulmaktadır. Yarım yuvarlak niş, 0.78 cm. genişliğindedir. Alınlık kısmında; dikdörtgen panoda, mihrap âyeti yazılıdır. Mihrap, üstte, kademeli silmelerden oluşan üçgen alınlıkla son bulmaktadır (R. 291, 292, 293).

Mihrabın hemen yanında, sağında yer alan minber, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiş olup, orijinal değildir(R. 294). Kapı kısmında kapı kanatları olmayan minberin bu kısmı, bir bezle örtülmüştür. Süpürgelik kısmı olmayan minberin aynalık kısmı çok basit tutulmuş olup, süslemesizdir. Köşk kısmı, üç yönden kemerli olarak yapılmıştır. Bu kısmın üzeri, onikigen külâh üzerine âlemle son bulmaktadır. Korkuluk

kısmı ise, üç sıra baklava motifi sıralarından oluşmaktadır. Minber, sarı, mavi ve kahverengi yağlı boya ile boyanmıştır.

İç mekânda batı beden duvarı yüzeyinde, altta iki adet, üstte ise bir adet pencere yer almaktadır (R. 295). Alt sıra pencereleri, dikdörtgen formlu ve basık kemerli olup, mazgal olarak düzenlenmiştir. Üst sıra pencerelerinden harim kısmındaki pencere, içten dikdörtgen formlu, dıştan yuvarlak olup, mazgaldır. Cami mahfilinin batıya bakan yüzeyinde ise, yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu mazgal bir pencere yer almaktadır. Son cemaat yerinin batı yönünde, üstte mahfil katında dikdörtgen formlu ve düz ahşap atkılı bir pencere bulunmaktadır. Mahfilin batı yönündeki yüzeyinde, ortada, dikdörtgen formlu, yuvarlak kemer açıklıklı ve tek kanatlı bir kapı yer alır. Bu kapı, minareye çıkışı sağlamaktadır (R.296).

Yapıda iç mekân, ahşap tavanla örtülüdür. Bu ahşap tavanın ortasındaki madalyon, dıştan içe doğru kademeli olarak daralan bir şekilde yapılmıştır (R.297). Bunun haricinde ahşap tavanda süsleme bulunmamaktadır.

iç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde; doğuda dört,güneyde üç, batıda dört ve kuzeyde bir olmak üzere, toplam on iki pencere ile aydınlatılmıştır. Bu pencerelerden alt sıra pencerelerinin hepsi, aynı formdadır (R. 298). Üst sıra pencereleri, iki türlüdür. İçten ve dıştan yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formludurlar. Bunun yanısıra, içten dikdörtgen, dıştan yuvarlak formlu mazgal pencereler de, farklı düzenlemeye sahiptir. Yapıda, harimi aydınlatan pencerelerin hepsi de mazgal olarak düzenlenmiş olup, genelde demir şebekelidirler.

d) Minare

Batı cephe duvarının kuzey tarafında, kare kaideli ve tek şerefeli minare bulunmaktadır (R.299). Minare kaidesi fazla yüksek olmayıp, kaide kısmının doğu kenarı, batı cephe duvarına bitişiktir. Pabuç kısmı, çatı seviyesinde silindirik bir bilezikle sona eren minareye çıkış, mahfilin batı yönündeki tek kanatlı yuvarlak kemerli ve ahşap bir kapıdan girilerek sağlanmaktadır. Gövde kısmı yenilenen minarede şerefe süslemesizdir. Şerefe korkuluğu da düşey aralıklı olarak düzenlenmiştir. Şerefe altlığında, silindirik bir bilezik yer alır. Şerefeden sonra incelerek yükselen petek kısmı, üstte yine silindirik bilezikle son bulur. Bunun üzerinde ise, piramidal külâh ve âlemle nihayetlenmektedir (R.300).

e) Süsleme

Dış cephesi sade olan camiin iç mekânında yalnızca ahşap tavan ortasındaki süsleme, mihrap ve minber dikkat çekicidir. Bunların haricinde iç mekânda yoğun bir süsleme bulunmamaktadır.

f) Malzeme ve Teknik

Beden duvarları taş malzeme ile inşâ edilmiş olan yapının duvar yüzeyleri, içten ve dıştan sıvalı ve boyanmıştır. iç mekânda mahfili taşıyan ortadaki ayaklar ile mihrap, taş malzeme ile inşâ edilmiştir. Mahfil, minber, giriş kapısı ve tavan, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiştir.

Yapı günümüzde sağlam ve ibadete açık durumdadır. Yalnız, yapının minaresi, pabuçtan yukarısı, tamamen tamir görmüştür.

Kızılot Köyü Camii, döneminden kalan ve değiştirilmeden günümüze kadar gelebilen eserlerden birisidir. Yapı, kendi içinde küçük boyutlu ve sade bir yapıdır.

3.3. ŞEBİNKARAHİSAR İLÇESİNDE BULUNAN TÜRK DÖNEMİ MİMARÎ ESERLERİ

KATALOG NO : 3.3.1.
YAPININ ADI : **BEHRAMŞAH CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : ŞEBİNKARAHİSAR – AVUTMUŞ MAHALLESİ
RESİM : 301 – 307
ÇİZİM : 22 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 13.05.1999

TARİHÇESİ

Yapının ilk kuruluşu XII. Yy. sonlarına inmektedir. Kaynaklar yapıyı Mengücek Beyi Muzafferüddin Muhammed'in inşâ ettirdiğini kaydederler.[49]

KİTABELER

Behramşah Camii'nin kitabesi yoktur.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Behramşah Camii[50], Şebinkarahisar ilçesinin Avutmuş Mahalle'sinde, meyilli bir arazînin düzeltilmesi ile oluşturulan alanda yer almaktadır. Dıştan 11.47 x 12.34 cm. ölçülerinde, kare plânlı ve üzeri sekizgen kasnaklı bir kubbe ile örtülü olan caminin kuzeyinde, üç gözlü son cemaat yeri, kuzeydoğusunda ise tek şerefeli minaresi bulunmaktadır (Ç. 22).

b) Cepheler

Yapının kuzey cephesi, üç gözlü son cemaat yari ve giriş kısmından oluşmaktadır. Son cemaat yerinin yanları kapalı olup, iki sütun üzerine üç kubbe ile örtülmüştür (R. 301). Ana mekânın kuzey cephe duvarı yüzeyinde, düz lentolu ve dikdörtgen formlu iki pencere bulunmaktadır. Giriş kapısı, cephe duvarı ortasındadır.

---

[49] H. Karpuz, a.g. e. , s. 16.
[50] Kültür Bakanlığı, Gayrimenkul Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 12.01.1979 gün ve A – 1490 Sayılı kararıyla tescil edilmiştir.

Yapının doğu cephesi, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır (R.302) . Duvar yüzeyinde, düz lentolu ve demir parmaklıklı iki adet pencere bulunmaktadır. Cephe duvarı, üstte fazla taşkın olmayan bir saçakla son bulmaktadır.

Güney cephe, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır. Duvar yüzeyinde, dikdörtgen formlu ve düz lentolu iki adet pencere bulunmaktadır. Pencereler, demir parmaklıklıdır (R.303).

Batı cephe, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır. Duvar yüzeyi, tamamen sağır olup, pencere bulunmamaktadır (R.304).

c) İç Mekân

İç mekânda[51] kuzey beden duvarı yüzeyinde, iki adet pencere ve ortada da, giriş kapısı bulunmaktadır. Kuzeyde yer alan mahfile, girişin solundaki merdivenden çıkılmaktadır. Köşk kısmı bulunan mahfil, ortada iki ahşap direk üzerine yükselmektedir.

iç mekânda doğu kenarda, iki adet pencere bulunmaktadır. Duvar yüzeyi sade olup, süslemesizdir.

Kıble duvarında ise, yine diğerleri ile aynı formda iki pencere ile, mihrap ve ahşap minber bulunmaktadır. Mihrap yarım niş şeklinde düzenlenmiştir. Minber ahşap olup, orijinal değildir.

Batı kenar, tamamen sağır olarak düzenlenmiştir.

Harim kısmını örten kubbe, yan duvarlar ve köşeler üzerine yerleştirilmiş kemerlerle taşınmaktadır. Çok yüksek olmayan kubbe kasnağında, dört ana yönde yuvarlak kemer açıklıklı birer pencere bulunmaktadır (R. 305).

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde kuzeyde iki, doğuda iki, güneyde iki ve kubbe kasnağında dört olmak üzere, toplam on pencere ile aydınlatılmıştır.

---

[51] Yapının içine girmemiz mümkün olmadığından, iç mekâna ait çekilmiş fotoğraf mevcut değildir.

d) Minare

Son cemaat yerinin doğusunda bulunan minare taş kaideli ve tuğla gövdeli olup, tek şerefelidir (R. 306). Depremlerde zarar gören minarenin gövde kısmı, aslına uygun olarak, Vakıflar Genel Müdürlüğünce onarılmıştır. Tuğla malzemeden oluşan minarenin pabuç kısmı, pahlanmıştır. Gözde, altta ve üstte çokgen birer bilezikle sınırlandırılmıştır. Şerefe altlığı, tuğlaların değişik diziliminden oluşmakta ve kirpi saçak görünümü vermektedir (R. 307). Şerefeden sonra incelerek yükselen petek kısmının üstünde, konik külâh alır.

e) Süsleme

Dış cephe ve iç mekânda, herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. Yalnız, dış cephedeki minare şerefesinin altlığı hareketlilik kazandırmaktadır.

f) Malzeme ve Teknik

Yapının beden duvarları, kalın derzli moloz taş malzeme ile inşâ edilmiş olup, kapı kanatları, minber ve tek yönlü mahfil ile, taşıyan iki ayak ahşap malzeme ile inşâ edilmiştir.

Minare kaidesi tamamen taş malzeme ile inşâ edilmiş olup, kaideden yukarısı, tuğla malzeme ile yapılmıştır.

Kare plânlı ve önünde üç gözlü son cemaat yeri ile minaresinin taş kaideli, tuğla gövdeli oluşuyla, Beylikler Dönemi cami örnekleri arasında yer almaktadır.

Cami, günümüzde sağlam olup, ibadete açıktır.

KATALOG NO : 3.3.2.
YAPININ ADI : **FATİH CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : ŞEBİNKARAHİSAR
RESİM : 308 – 340
ÇİZİM : 23 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 13.05.1999

TARİHÇESİ

İlk olarak ahşaptan yapıldığı kaydedilen caminin, iki defa yangın geçirdiği ve sonradan kâgir olarak yenilendiği bilinmektedir. Ancak, kâgire çevriliş tarihinin 1888 olup olmadığı konusu, tartışmalıdır. Kaynaklar, bugünkü Fatih Camii'nin 1888 yılında Rasih ve Mahmut Paşalar tarafından yaptırıldığını kaydediyor. [52]

KİTABELER

Yapı üzerinde herhangi bir kitabe bulunmamaktadır.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Şebinkarahisar ilçe merkezinde, Taş Mescid'e çıkan yolun sağında yer alan yapı, dıştan 17.70x 26.60 cm. ölçülerinde, kuzey - güney doğrultusunda dikdörtgen bir plâna sahiptir. Cami, kuzeyinde üç gözlü son cemaat yeri ve üç sahınlı harim kısmından meydana gelmektedir. Tamamıyla düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapıda harim kısmı, ortada silindirik kasnak üzerine içten ve dıştan kubbe ile örtülmüştür (Ç. 23 – R.308).

b) Cepheler

Yüksekçe bir teras üzerinde ve geniş bir avlu içerisinde yer alan caminin kuzey cephesi, caminin asıl giriş kısmının burada olması nedeniyle, daha farklı düzenlemeye sahiptir (R. 309). Kuzey cephede; ortada iki, yekpare taş sütun üzerine oturan üç gözlü son cemaat yeri bulunmaktadır. Bu kısım, camekânla kapatılmıştır. Ortada, üç basamaklı bir merdivenle çıkılarak ulaşılan giriş kapısının üzeri, taş kaideli iki ahşap

[52]Karpuz, a.g.e. , s.25.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

sütuna oturan, üstte içten ahşap tavan ve dıştan kırma çatı ile örtülü bir sundurmadan ibarettir. Sundurma, beyaz yağlı boya ile boyanmıştır. Üç gözlü son cemaat yerinin sağında minare, solunda ise sonradan kapatılarak imam odası hâline getirilen bir bölüm bulunmaktadır. Kuzey cephe duvarı yüzeyinde, bu bölümün alt kat penceresi ile, üstte de üstte de oldukça küçük tutulmuş silmeli çerçeveye sahip yuvarlak bir pencere yer almaktadır. Alt sıra pencere düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu olup, demir parmaklıklıdır. Üstteki pencere,alt pencere ile aynı hizada olup, beden duvarını üstten son cemaat yeri kemer başlangıcına kadar ters "U" şeklinde dolanan ve sonrasında duvar yüzeyini enine ikiye bölen ,sağda ise minare kaidesinin üst kısmını dolanan kademeli silmelerden oluşan kornişin ortasında bulunmaktadır. Son cemaat yerindeki kemerler yuvarlak olup, ortadaki daha geniştir. Bu kısmın üst örtüsü ise, üç adet kubbedir. Bu kubbelerden ortadaki geniş, iki yandaki ise daha dardır (R. 310). Son cemaat yerinin sağında, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli bir açıklığa sahip olan kapıdan geçilerek minareye çıkılır (R. 311). Kapı kemeri, içe doğru girintili olup, kemer kilit taşı, kemer sorgucu şeklinde dışa taşırılmıştır. Solda ise, sonradan kapatılarak imam odası haline getirilen bölüme geçit veren , yine aynı formlu bir kapı bulunmaktadır (R.312). Ayrıca buradan geçilerek, harimi örten kubbenin gezinmelik yerine de ulaşılmaktadır.

Camiin asıl giriş kısmı da, Kemerlerle üçe ayrılmıştır. Ortada giriş kapısı, bunun iki yanında da mukarnas kavsaralı birer niş ve birer pencere yer almaktadır (R. 313). Pencereler dikdörtgen formlu, kademeli ve silmeli ikili yuvarlak kemer açıklıklı ve demir şebekelidir (R.314). Nişlere gelince; giriş kapısının sağında ve solunda birer tane olmak üzere, dıştan iki silme ile dikdörtgen bir çerçeve içine alınmış, alttan düzgün kesme taş sıralarından oluşan beş sıra taş örgü ile silindirik nişin üst kısmında, dikdörtgen bir pano içinde yazı kuşağı bulunmaktadır (R.315). Giriş kapısı en üstte, düzgün kesme taş işçiliğine sahip yuvarlak kemerli bir alınlık içinde, oluk ve kaval silmelerden oluşan dikdörtgen bir çerçeve içinde yer almaktadır. Giriş kapısının iki yanında da, duvara gömülü sade başlıklı iki plâsterin yanında, burmalı bir kaide üzerine yükselen volütlü ve dilimli sarkıt şeklinde birer başlığa sahip olan iki sütunce bulunmaktadır. Volütlerin üst kısmında, içleri boş ve kare formlu birer pano yer alır. Giriş kapısı; dikdörtgen formlu olup, basık kemerli bir açıklığa sahiptir. Çift kanatlı ahşap kapının üzerindeki basık kemerin ortasında, stilize edilmiş bitkisel bir motif bulunmaktadır. Basık kemerin üst kısmında, dikdörtgen çerçeve içerisinde bir âyet-i

kerîme bulunmaktadır.Türkçe Anlamı : "Namaz mü'minler üzerine vakitlerle belirlenmiş bir vecîbedir." Bununda üst kısmında, iki sıra kademeli ve yuvarlak, orta kısmı derin bir süsleme öğesi bulunmaktadır.

Caminin doğu cephesi; ana mekân, mahfil ve son cemaat yerinde sonradan kapatılarak imam odası haline getirilen bölümün bu yöne bakan yüzeyinden oluşmaktadır (R.316). Duvar yüzeyinde altta son cemaat yerinin kapatılarak imam odası olarak kullanılan bölümün giriş kapısı; bu yöne bakmaktadır. Kapı düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu olup, demirden tek kanatlıdır. Bunun sağında, kapıdan biraz daha yüksek seviyede, yine düz atkı taşlı ve dikdörtgen formlu demir parmaklıklı bir pencere bulunmaktadır. Bu kısmın üst tarafında, yuvarlak kemerli dikdörtgen formlu bir pencere yer alır. Pencere, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın olan yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Bu pencerenin iki yanında, cephe duvarını enine ikiye bölen dört kademeli silmeden oluşan bir korniş bulunmaktadır. Bu kısım, üstte, kaval ve oluk silmelerin bulunduğu bir saçakla son bulmaktadır. Bunun solunda, yapıya doğudan giriş sağlayan bir kapı yer almaktadır. Üç basamaklı bir merdivenle çıkılarak ulaşılan giriş kapısı dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklı olup, çift kanatlıdır (R.317). Giriş kısmının üzerinde, önde iki ahşap ayağa oturan, içten düz ahşap tavan, dıştan kırma çatı ile örtülü beyaz yağlı boya ile boyanmış bir sundurma bulunmaktadır. Cephe yüzeyinde, altta altı adet, dikdörtgen formlu ve kademeli kemerli pencere bulunmaktadır. Bu pencereler, iki sıra silmeli kemere sahip olup, üstte kemer kilit taşı, kemer sorgucu şeklinde değerlendirilerek, pencerelere hareketlilik kazandırılmaya çalışılmıştır. Pencereler, demir şebekelidir. Üstte ise, ana mekânda cephe duvarı yüzeyinde üçlü pencere düzenlemesi görülür. Dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı bu üç pencere, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın olan, içten ve dıştan silmeli, aynı formlu bir çerçeve içine alınmıştır. Düzenlenmiş olan üçlü pencerenin sağında iki, solunda da bir adet yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu üç pencere daha yer almaktadır. Bunlar da aynı şekilde bir düzenlemeye sahip olup, doğu cephe duvarı üstte, kaval ve oluk iki kademeli silmeden oluşan çatı saçağı ile son bulmaktadır. Cephe yüzeyinde herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. Yalnız, cephe yüzeyinde hareketlilik gözlenmektedir. Duvar yüzeyinde, düzgün kesme taş işçiliği, her yönüyle dışa yansıtılmıştır. Aşağıdan yukarıya doğru son cemaat yeri, mahfil ve ana mekânın ulunduğu bölümlerin üst kısımları aynı seviyede olmayıp, kuzeyden güneye doğru kademelenme gözlenmektedir.

Güney cephe, doğu cepheye oranla daha sade bir düzenlemeye sahiptir (R.318). Cephe duvarının yarısından aşağı kısmı, sıvalı ve boyanmıştır. Muhtemelen onarım geçirmiş olan bu kısmın üst bölümü, düzgün kesme taş işçiliği göstermektedir. Cephe duvarını, yatay olarak kesen ve ikiye ayıran silmeli bir kornişin üstü, düzgün kesme taş işçiliğine sahiptir. Burada, kornişin hemen üst kısmında, iki adet dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı pencere bulunmaktadır. Cephe duvarı ortasında, üstteki kademeli saçağın ise, altında, üçlü kemer düzenlemesi görülmektedir. Pencerelerin hepsi de, dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın silmeli birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Duvar yüzeyi, süslemesizdir. Yalnız, üçlü pencere düzenlemesi ile, cephede hareketlilik sağlanmıştır. Güney cephe üstte; alttan üste doğru kademelenme gösteren bir kaval, iki oluk silmeden oluşan çatı saçağı ile son bulmaktadır.

Batı cephe düzenlemesi, hemen hemen doğu cephe ile aynıdır. Beden duvarını ikiye bölen kademeli silmeden oluşan kornişin alt bölümünde, dikdörtgen formlu ve silmeli kademeli ikili kemer açıklığına sahip altı adet pencere bulunmaktadır (R. 319). Pencerelerin hepsi, demir şebekelidir. Üstte ise, yine dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli altı adet pencere yer almaktadır. Fakat, bunlardan cephe duvarı ortasındakiler, üçlü olarak düzenlenmiştir. Bu pencere de dıştan, yüzeyden hafif dışa taşkın silmeli bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Cephe duvarının kuzeyine yakın yerde, doğudaki giriş kapısı ile aynı eksende olan bir kapı bulunmaktadır (R.320). Beş basamaklı bir merdivenle çıkılarak ulaşılan giriş kapısı, dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklı olup, çift kanatlıdır (R. 321). Girişin üst kısmı, önde taş altlıklı iki ahşap ayak üzerine, üstte içten ahşap tavan dıştan ise sac kaplamalı kırma çatı ile örtülmüş bir sundurma mevcuttur. Sundurma, beyaz yağlı boya ile boyanmıştır. Batı cephede de kademelenme görülmektedir. Cephe duvarı, üstte, bir sıra kaval, iki sıra oluk silmeden oluşan saçakla nihayetlenmekteidr.

c) İç Mekân

İç mekâna geçişin sağlandığı giriş kapısı, içten de sade ve süslemesizdir. iç mekânda kuzey kenar, harimin bu yöndeki yüzeyi ile, tek yönlü mahfil ve girişten oluşmaktadır (R. 322). Giriş kapısı, içten fazla derin olmayan basık kemer içinde, dikdörtgen formlu, basık kemer açıklıklı ve ahşaptan çift kanatlıdır (R. 323). Kapı kanatları, hem dışta hem de içte sade tutulmuştur. Giriş kapısının iki yanında da, içten yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu birer pencere yer almakta olup, bu pencereler

dıştan daha farklı bir düzenlemeye sahiptirler. Giriş kısmının hemen üstünde yer alan mahfile, girişin sağında ve solunda bulunan onbeş basamaklı merdivenden çıkılır. Mahfil, ortada, mukarnas başlıklı iki yekpare taş sütuna, yanlarda ise duvara oturur. Sütunlar, altta ortadaki çok geniş ve basık, yanlardaki biraz daha dar ve yuvarlak olmak üzere, toplam üç kemerle birbirlerine bağlanmışlardır. Üstte ise, yine öndeki mukarnaslı ve volütlü sütun başlıklarından başlayarak, doğu – batı yönünde ortadaki tekne tonoz, iki yandaki de çapraz tonoz olmak üzere, üçe bölümlenmiştir. Mahfil , her bölümde öne doğru yarım daire balkon şeklinde çıkmaya sahip olup, bunlardan ortadaki daha geniştir. Ahşap korkuluklu mahfilin bu kısımları, altta ters palmet sıralarından oluşmaktadır. Mahfilin oturduğu ayaklar ve alttaki kemerler haricinde mahfil kısmı tamamen ahşap malzeme ile inşâ olunmuştur. Mahfil, beyaz yağlı boya ile, korkuluğun üst kısmı ise, kahverengi yağlı boya ile boyanmıştır.

İç mekânda doğu kenarda, altta altı adet dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli pencere bulunmaktadır (R.324). Doğu duvarının kuzey kenarında basık kemer açıklıklı ve çift kanatlı bir kapı mevcuttur (R. 325). Kapının ön tarafındaki bölüm, çapraz tonoz, ile örtülmüştür. Beden duvarı yüzeyinde, üstte dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli altı adet pencere yer almaktadır. Ayrıca, mahfilin bu yöndeki yüzeyinde de, diğerleri ile aynı form ve özelliğe sahip bir adet pencere bulunmaktadır. Duvar yüzeyi, sıvanıp boyanmıştır. Herhangi bir süsleme unsurunun bulunmadı doğu kenarda duvar yüzeyindeki üst sıra pencerelerinden ortadaki üçünün yanyana üçlü pencere düzenlemesi ve yüzeysel sivri kemerler, beden duvarına hareketlilik katmıştır. Doğuda bulunan nefin üzeri, tekne tonoz ve birer küçük kubbe ile örtülmüştür.

iç mekânda güney kenar, mihrap ve sağındaki minberden oluşmaktadır (R. 326). Güney kenardaki duvar yüzeyi, plâsterler üzerine oturan yuvarlak kemerler ile üç bölüme ayrılmıştır. Beden duvarının üst kısmında, doğu ve batı kenarda aynı formda düzenlenmiş dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli birer pencere bulunmaktadır. Duvar yüzeyinin ortasında ve giriş ekseninde, yüzeyden dışa ve üste doğru taşıntı yapan mihrap bulunmaktadır. Mihrabın hemen sağında da, yine taş malzeme ile inşâ olunmuş minber yer almaktadır. Bunların üst kısmında ise, tekne tonoz örtülü yuvarlak kemer içinde üçlü pencere düzenlemesi görülür. Dikdörtgen formlu pencereler, yuvarlak kemerli açıklığa sahiptir.

Orijinal taş mihrap, çokgen nişli ve mukarnas kavsaralıdır (R.327). Dikdörtgen formlu mihrap, üstten yuvarlak kemerlidir. İki yanında plâsterler, iki bölümlü olarak

düzenlenmiş olup, bölümler, volütlü ve dilimli sarkıtlı birer başlıkla belirginleştirilmiştir. Mihrap, yanlardan ve üstten, ters "U" şeklinde kemerciklerden oluşan bir bordür ile süslenmiştir (R. 328). Dıştan içe doğru kaval bir silme de, yine aynı şekilde mihrap yüzeyini ters "U" şeklinde dolanır. Bundan sonra, düz yüzeyli bir bordür yer alır. Bordür içinde yaprak ve üzüm motifleri yaldızlı boya ile boyanmıştır. Hücre, altı kenarlı yarım onikigen olup, üstte yedi sıra mukarnaslı kavsara ile son bulur. Köşelik, iki üçgen yüzeyden oluşur. Bu üçgen yüzeylerde de, yine altın yaldızla boyalı bitkisel motifler yer almaktadır. Üçgen yüzeylerin üst kısmında, dikdörtgen bir pano içinde mihrap âyeti bulunmaktadır. Dikdörtgen pano, kaval ve oluk silmeden oluşmaktadır. En üstte tepelik kısmı iki volüt ve ortasındaki yuvarlak başka bir daire motifi ile son bulmaktadır.

Mihrabın sağında yer alan minber de göz alıcıdır (R. 329). Minberin kapı kısmı, yeşil zemin üzerine âyet yazılı kadife bir bezle örtülmüştür. Kapı kısmının iki yanında kare altlıklı dilimli birer sütun bulunmaktadır. Bu iki sütun, yine kare ve yaldızlı bir pano şeklinde başlığa sahiptir. Bezle kapatılmış olan giriş, düz lentolu ve dikdörtgen formludur. Girişin üzerine, dikdörtgen bir pano içinde yazı kuşağı yer alır. Bunun üzerinde de, dilimli yarım sarkıtlardan oluşan bir süslemeden sonra, ortada bir ay – yıldız motifi ve iki yanındaki volütten oluşan tepelikle son bulur. Aynalık kısmı üçgen yüzeyden oluşan minberin korkuluk kısmında, beş adet yanyana kare pano içinde daire motifi yer almaktadır (R. 330). Süpürgelik kısmı, oldukça süslemeli olup, yine dilimli kare altlıklı iki sütunce, yuvarlak kemer ile birbirine bağlanmış, bunun da üzerinde, madalyon şeklinde bir motif bulunmaktadır. Köşk kısmı, altıgen dört sütuna oturur. Sütunlar, üstte bir bilezikle sonlanmakta olup, dört adet dilimli ve alt kısımları kesik sarkıtlı, üstünde volüt olan birer başlıkla son bulmaktadır. Sütunlar arsında, üç dilimli küçük tutulmuş yuvarlak kemer bulunmaktadır. Bunun üzerinde ise, düz bir silmenin üstünde bir sıra diş motifinden oluşan korniş, üç yönü de çevreler, arka tarafı duvara dayalıdır. En üstte ise, camdan bir külâh bulunmaktadır. Minber yüzeyindeki taş süslemeler, altın yaldızla kaplanmıştır.

Güney beden duvarı yüzeyinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Yalnızca mihrap ve minber, yoğun bir süsleme programı içermektedir. Duvar yüzeyinde, hareketlilik göze çarpar. Duvar yüzeyi, sıvanıp boyanmıştır.

İç mekânda batı kenar; düzenleniş açısından tamamen doğu cephe ile aynıdır. Batı cephe ile doğu cephe, simetri anlayışına göre düzenlenmiştir. Batı cephede de, aynı

şekilde basık kemer açıklıklı, dikdörtgen formlu ve çift kanatlı bir giriş kapısı bulunmaktadır (R. 331). Bu kısmın üzeri de, yine doğudaki gibi çapraz tonozlu bir örtüyle örtülmüştür. Batı yönündeki nef, doğudaki ile aynıdır. Ortası tekne tonoz, yanları birer küçük kubbe ile örtülüdür. Batı cephe duvarı da sıvanıp boyanmıştır ve herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. Yalnız duvar yüzeyi plâsterler üzerine sivri bir kemer ile hareketlendirilmiştir. Burada da, altta yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu altı adet pencere bulunmaktadır. Bu pencereler, dıştan demir şebekelidir. Üstte ise, beden duvarının ortasında üçlü pencere düzenlemesi mevcuttur. Bu pencereler de aynı formludur. Bunların iki yanında da, aynı formda birer pencere yer almaktadır. Ayrıca, mahfilin bu yöndeki yüzeyinde de, diğerleri ile aynı özellikte bir adet pencere bulunmaktadır.

Harim kısmı, ortada dört sütunun taşıdığı merkezî bir kubbe ile, bunun dört tarafında tekne tonozlu birer bölüm ve köşelerde kubbeli mekânlardan oluşmuştur. Üst örtüyü taşıyan sütunlar, mukarnaslı başlıklarla süslenmiştir. Sütunlar birbirlerine ve yan duvarlardaki gömme ayaklara, sivri kemerlerle bağlanmıştır (R. 332).

Kubbe kasnağında, demir korkuluklu bir gezinme yeri mevcuttur (R.333).Kubbe kasnağında da dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli sekiz adet pencere bulunmaktadır. Kubbenin içi sade olup, süslemesizdir.

İç mekânda; üst örtü sistemindeki farklı tonozların kullanımı ile hareketlilik sağlanmıştır.

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde;doğuda on iki, güneyde beş, batıda on iki, kuzeyde iki ve kubbe kasnağında sekiz olmak üzere,toplam on dokuz pencere ile aydınlatılmıştır. iç mekân , oldukça aydınlıktır. Pencereler, içte ve dışta farklı düzenlemeye sahiptirler. Dikdörtgen formlu pencereler içten yuvarlak kemerli,dıştan kademeli silmeli ikili kemer düzenlemesine sahip alt sıra pencerelerin, bu yönü ile diğerlerinden ayrılır (R. 334-335). Üst sıra pencereleri ise, hem içten hemde dıştan dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerlidir. Yalnız cephe duvarının üst kısmındaki üçlü pencere düzenlemesi dikkat çekici bir uygulamadır.

d) Minare

Camiin kuzeybatı köşesinde, oldukça yüksek tutulmuş kare kaideli ve tek şerefeli bir minare bulunmaktadır. Kare kaidenin alt kısmı ve üst kısmında,kademeli silmelerden oluşan birer sıra korniş bulunmaktadır. Üstteki kornişten sonra bir sıra

düzgün kesme taş örgü ile sonlanan kaide kısmından sonra, soğanımsı pabuç kısmına geçilir (R. 336). Bu bölümde bir bilezikle sonlanmaktadır. Bilezikten sonra yükselen gövde kısmı çokgendir. Çokgen gövde, üstten çokgen bir bilezik ve bunun üzerindeki silindirik bir bilezikle sonlanmakta olup, bundan sonra iki sıra düzgün kesme taş örgüden sonra şerefeye geçilir. Şerefe altlığı, oldukça süslemelidir. Kademeli iki sıra sarkıt şeklinde diş motifleri, bunların üzerinde de iki sıra silme yer almaktadır. Şerefe korkuluğunda süsleme bulunmamaktadır. Şerefeden sonra incelerek yükselen çokgen petek kısmı, üstte zikzak şeklinde bir süsleme sırası ile son bulmaktadır. Minare, üstte silindirik ve kurşun kaplı bir külâh ,ile üzerindeki âlemle sonlanmaktadır. Minareye, son cemaat yerinin batısındaki bir kapıdan geçilerek çıkılmaktadır.

e) Süsleme

Dış cephede; yalnızca minare şerefesinin altlığında, tarım sarkıt ve bir sıra diş motifinden oluşan süsleme yer almaktadır. Yapının dış cephe duvarları yüzeyinde süsleme olmamasına rağmen, üç yönde de, düzenlenen pencere formları ve içerdikleri özelliklerle cephe yüzeyleri hareketlilik kazanmıştır. Son cemaat yerinde kemerlerin oturduğu yekpare sütunlar, volütlü ve dilimli yarım sarkıt şeklinde başlıklara sahiptirler (R. 337). Giriş kapısının iki yanında bulunan mihrabiyelerin kavsaraları ile, kapının iki yanındaki volütlü ve dilimli yarım sarkıt şeklinde başlığa sahip iki sütunce de, taş süslemelidir (R.338). iç mekânda ise, ortadaki dört yekpare taş sütun başlıkları ile mihrap ve minber de taş süslemeli olup, sonradan yaldızlı boya ile boyanmıştır (R. 339).

f) Malzeme ve Teknik

Tamamen düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapı, içten sıvanıp boyanmıştır. Dış cephedeki düzgün kesme taş örgü, yapının her cephesinde görülmektedir. Yalnız dıştan kubbe kasnağı, güney cephe duvarının yarıdan alt kısmı sıvalı ve boyanmıştır. iç mekânda üst örtüyü taşıyan sütunlar, mihrap ve minber ile mahfil oturduğu ortadaki iki sütun, taş malzemedendir. Mahfil ve korkuluğu ile kapı kanatları, tamamen ahşap malzeme ile yapılmıştır.

Camiin kubbeleri, 1939 depreminde çökmüş ve 1950 yılında onarılmıştır. Ayrıca, 1977 yılında da, yapı küçük bir onarıma tâbi tutulmuştur. [53]

[53] Karpuz; a.g.e. ,s. 25.

Plânı, süslemeleri, iç mekân düzenlemesi ile dikkat çeken yapı, Osmanlı dönemi mimarî eserleri arasında, farklı süslemeleri ve örtü sistemlerini de bir arada bulundurması açısından büyük önem taşır.

Yapı, günümüzde sağlamdır ve kullanılır durumdadır.

KATALOG NO : 3.3.3.
YAPININ ADI : **KURŞUNLU CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : ŞEBİNKARAHİSAR
RESİM : 340 - 353
ÇİZİM : 24 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 13.05.1999

TARİHÇE

Harime giriş kapısının üzerinde yer alan inşâ kitabesine göre, H.995 (M. 1586) yılında yaptırılmıştır. Camiin mimarı bilinmemektedir.

KİTABELER

Kuzeyde, harime giriş sağlayan kapının kemer dilimleri içinde yer alan dört satırlık kitabe şöyledir. (R.340).

حق يولونه ايدوب مال
الله قولى پك مبزول
بو جامعى ياپدردى
دوشردى زهى معقول
خير ايله بولوب اتمام
اولدقجه على المأمول
دنيلدى اكا تاريخ
خير أبد مقبول ٩٩٥.

Okunuşu:
Hak yoluna edip mal
Allah kulu pek mebzul
Bu camii yaptırdı
Düşürdü zehî ma'kûl
Hayr ile bulup itmam
Oldukça ale'l-me'mûl
Denildi ana tarih
Hayr-ı ebed-i makbul (995)

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Şebinkarahisar ilçe merkezinde bulunan yapı, doğudan batıya doğru meyilli bir arazinin düzeltilmesiyle oluşan alan üzerinde yer almaktadır.Cami, kuzey doğu köşesinde minaresi, kuzeyinde son cemaat yeri ile doğu ve güneyinde hazîresi olan tek kubbeli düzgün kesme taş işçilikli bir yapıdır (Ç.24 – R. 341).

b) Cepheler

Kuzey cephede yer alan son cemaat yeri, dört yekpare taş sütun ile, üçe ayrılmıştır (R. 342). Sütunlar, birbirine düzgün kesme taş işçilikli yuvarlak kemerlerle bağlanmıştır. Orijinalde doğu ve batısı açık olarak yapılan son cemaat yeri, günümüzde camekânla kapatılmış durumdadır. Son cemaat yerinin güneydoğusunda, ana mekân ile birleştiği kısmın doğusunda, kare kaideli ve tek şerefeli bir minare yer almaktadır. Son cemaat yeri, üstte silmeli ve sekizgen kasnaklı üç kubbe ile örtülmüştür. Kubbeler üstten kurşunla kaplanmış olup, âlemle son bulmaktadır.

Yapının doğu cephesi; ana mekânın bu yöne bakan yüzeyi ile, kuzeyindeki tek şerefeli minareden oluşmaktadır. Cephe yüzeyinde, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı iki pencere bulunmaktadır. Pencereler, dışa doğru kademelenme gösteren silmeli bir çerçeve ile sınırlandırılmış olup, demir şebekelidir. Cephe yüzeyinde, düzgün kesme taş işçiliğinin muntazam örgüsü görülmektedir. Süsleme unsuru bulunmayan cephe, üstte, yüzeyden hafif dışa taşkın yüzeysel düz bir sıradan sonra ikili silmeden oluşan ve yapıyı dolanan bir saçakla son bulmaktadır.

Güney cephede de, düzenleniş açışından doğu cephe ile benzerlik arz eder(R. 343). Duvar yüzeyi, düzgündür ve mihrap kısmı dışa taşırılmamıştır. Duvar yüzeyinde , dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli iki büyük pencere yer almaktadır. Pencereler, dıştan silmeli bir çerçeve içine alınmış olup, demir şebekelidir. Cephe yüzeyinde süsleme unsuru bulunmamaktadır. Cephe,üstte, silmeli saçak ile son bulmaktadır.

Batı cephede, ana mekân ve son cemaat yerinin bu yöndeki yüzeylerinden oluşmaktadır (R. 344). Cephe duvarı yüzeyinde, üç adet dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı pencere yer almaktadır. Pencereler içten dışa doğru kademelenen bir adet oluk ve iki adet silme ile çerçeve içine alınmış olup, demir şebekelidir. Üstte, biri düz, iki silme ile son bulan cephe, süslemesizdir. Yalnızca düzgün kesme taş örgünün belirgin bir şekilde vurgulandığı görülmektedir.

İç mekâna, son cemaat yerinin ortasındaki camekânlı ve çift kanatlı bir kapıdan girilmektedir. Solda, minareye çıkışı sağlayan bir kapı bulunmaktadır. Ana mekânın kuzey dış cephesi, ortada basık kemer açıklıklı bir giriş kapısı ve kapının iki yanında da , yuvarlak kemerli, dikdörtgen formlu birer pencere yer almaktadır. Pencereler, dıştan demir parmaklıklıdır. Asıl giriş kapısı basık kemer açıklıklı olup, üstten üç yonca yaprağı şeklinde dilimli bir kemer ile çevrilmiştir. Bu kemer içindeki dikdörtgen panoda, yapının inşâ kitabesi yer almaktadır.

c) İç Mekan

iç mekânda kuzey kenar; harimin bu yöndeki yüzeyi ile, mahfilden oluşmaktadır (R. 345). Beden duvarı ortasında, düzgün bazalt taşından, basık kemer açıklıklı ve dikdörtgen formlu bir giriş kapısı yer almaktadır. Demirden çift kanatlı kapı yüzeyinde süsleme bulunmamaktadır. Giriş kapısının iki yanında iki yanında, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli birer pencere bulunmaktadır. Mahfile kadar kuzey kenar altta sadedir, süsleme yoktur. Sonraki yıllarda alt kısmı beton olarak yapılan mahfilin üst kısmında yalnızca korkuluk kısmı ahşaptır. Orijinal olmayan mahfile, giriş kapısının solundaki merdivenle çıkılır. Mahfil katında kuzey cephe duvarında, gömme plâster kemer ve köşelerde yuvarlak kemerli tromplarla cephe yüzeyi hareketlendirilmiştir.

İç mekânda doğu kenarda, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli iki adet pencere bulunmaktadır (R. 346). Beden duvarında gömme plâster iki kemer bulunmaktadır. Duvar yüzeyi sıvalı ve boyanmış olup, herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

İç mekânda güney duvarın orta ekseninde, yüzeyden hafif dışa taşkın mihrap yer almaktadır (R. 347). Mihrabın sağında ve solunda, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli birer pencere bulunmaktadır. Ahşap malzeme ile inşâ edilen minber, güney duvarın batı kenarında, köşeye yerleştirilmiştir. Beden duvarında, üstte, gömme plâster bir kemer ile köşelerde yuvarlak kemerli köşe trompları bulunmaktadır. Üstten, duvar yüzeyinden hafif dışa takın yuvarlak bir kemer içine alınmış olan mihrap, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerlidir (R. 348). Mihrap nişinin iki yanında, içten dışa doğru aynı uygulama söz konusudur. Düz bir bordür, en üstteki alınlık kısmını da kapsayarak, mihrabı üç yönden ters "U" şeklinde çevrelemektedir. Bu bordür, düz yüzeyli ve altın yaldızla boyanmıştır. Bordürde, altın yaldızlı zemin üzerine lâcivert, mavi, kırmızı ve yeşil renklerle yapılmış karanfil, kenger yaprağı şeklinde süsleme motifleri bulunmaktadır. Bunun dışında, yine düz yüzeyli bir bordür, beyaz zemin üzerine mavi

renkle diş sıralarından oluşan süsleme kompozisyonuna sahip olup, mihrabı "U" şeklinde çevreler. Bundan sonra ise, bir adet kaval silme yine aynı şekilde, üç yönden mihrabı dolanır. Kaval silmenin üzerinde, altın yaldızlı zemin üzerine, mavi ve siyah renkli baklava dilimi motifleri yer almaktadır (R. 349). En dışta ise, düz silmeli bir bordür daha, mihrabı üç yönden ters "U" şeklinde çevrelemektedir. Bordürde, beyaz zemin üzerine, kırmızı karanfiller, sarı, lâcivert ve mavi renklerden oluşan lâle motifleri ile, yeşil yaprak motifleri bulunmaktadır. Kitabelik kısmında, dikdörtgen pano içinde, siyah zemin üzerine altın yaldızla kabartma tekniği ile mihrap âyeti yazılıdır. Bu âyet – i kerîmenin altında ise, H. 1218 (M. 1802) .

Köşede bulunan minber, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiş olup, orijinal değildir (R. 350). Kapı kısmında kapı kanatları olmayıp, bu kısım bir bezle kapatılmış, kapı kısmının üstündeki dikdörtgen alınlık ise, içi boş olarak yapılmıştır. Korkuluğunda, oyma tekniği ile, yüzeysel olarak baklava motifleri oluşturulmuştur. Minber; beyaz, yeşil ve kahverengi yağlı boya ile boyanmıştır.

İç mekânda batı kenar, düzenleniş açısından doğu kenar ile benzerlik göstermektedir (R. 351). Beden duvarının güneyinde, köşeye bitişik olan ahşap minber yer almaktadır. Duvar yüzeyinde, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli üç adet pencere bulunmaktadır. Beden duvarında, gömme plâster kemerler yer almaktadır. Duvar yüzeyi sıvalı ve boyalıdır. Herhangi bir süsleme unsuru bulunmamakta olup, yalnızca gömme plâster kemer ile, duvar yüzeyi hareketlilik kazanmıştır.

İç mekân; cephelerde belirttiğimiz özelliklerde, doğuda iki, güneyde iki, batıda üç ve kuzeyde iki olmak üzere, toplam dokuz pencere ile aydınlatılmıştır. Pencereler, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli olup, içe doğru genişleyen mazgal pencere şeklinde düzenlenmiştir. Pencereler, dış cephede, içten dışa doğru kademelenen ve iki silme ile çevrelenen birer çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Kuzeydeki pencereler dıştan demir parmaklıklı olup, diğer üç yöndeki pencereler ise, dıştan demir şebekelidirler.

Kare plânlı harim, duvarlarda gömme plâster kemerlere ve köşelerde yuvarlak kemerli tromplara oturtulmuş olan sağır bir kubbe ile örtülmüştür.

d) Minare

Camiin harim kısmının kuzeydoğu köşesinde yer alan minare kare kaideli, tek şerefeli ve silindiriktir (R. 352). Kaideden sonraki pabuç kısmı, altta pahlanmıştır. Üst kısmı ise altıgen olarak düzenlenmiş olup, her kenarın üstünde, yüzeysel yuvarlak

kemerli nişler yer almaktadır (R. 353). Pabuç kısmı, silindirik tek sıra düzgün kesme taş örgüsüyle son bulmaktadır. Pabuçtan sonra silindirik bir bileziğin üzerinde yükselen gövde, silindiriktir. Üstte, tek şerefesi bulunan minarenin şerefe altlığı da, düşey birer silme ile, onikiye bölünmüş olup, korkuluğun alt kısmındaki iki sıra silme, şerefeyi dolanır. Korkuluk kısmı, oldukça sade tutulmuştur. Şerefeden sonra incelerek yükselen petek kısmından sonra minare, üstte, kurşun kaplı konik külâh ile bunun üzerindeki âlemle son bulmaktadır. Minare üzerinde taş süslemeye yer verilmemiştir.

e) Süsleme

Camiin dış cephesinde, fazla bir süsleme yoktur. Yalnızca, dış cephe duvarında yuvarlak kemerli pencere çerçeveleri ile cephe yüzeylerine hareketlilik kazandırılmak istenmiş. Giriş kapısının üstteki dilimli kemeri; içte ise mihrap yüzeyindeki altın yaldızlı kalemişi süslemeleri, dikkat çekmektedir. Ayrıca, iç mekânda, cephe duvarlarında bulunan gömme plâster kemerlerle duvar yüzeyleri hareketlilik kazanmıştır.

f) Malzeme ve Teknik

Tamamen düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapıda, minber ve sonradan yapılan mahfilin korkuluğu, ahşap malzemedendir.

Muhtelif tamirler görmüş ve en son XIX. yy.'da yapılan bir tamirle, bugünkü hâlini kazanmıştır. Mihrap, pencereler ve kubbeyi taşıyan kemerler, bu dönemin izlerini taşımaktadır.

Cami, en son 1989 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmıştır.

Yapı, kendi içinde küçük ve dengeli bir özelliğe sahip olup, günümüzde sağlam ve kullanılır durundadır.

KATALOG NO : 3.3.4.
YAPININ ADI : **TAŞ MESCİD**
BULUNDUĞU YER : ŞEBİNKARAHİSAR
RESİM : 354 – 358
ÇİZİM : 25 (Plân)
İNCELEME TARİHİ: 13.05.1999

TARİHÇESİ

H.T. Okutan, yapının Eretnalılar döneminde Melik Ahmed zamanında 1366 yılında yapıldığını belirtmektedir.[54]

KİTABELER

Kitabesi, Rumlar tarafından yok edilmiş.[55]günümüzde, yapı üzerinde her hangi bir kitabe bulunmamaktadır.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Şebinkarahisar'da Taş Mahallesi'nde, Kale'ye çıkan yolun solunda yer alan yapı, içten 7.80x7.05 cm. ölçülerine sahip olup, günümüzde çok harap durumdadır (Ç. 25-R.354).

b) Cepheler

kuzey duvarı, dört sıra kaba yonu taş örgü ile ayaktadır (R. 355). Fakat, duvarın doğu tarafi yıkılmıştır. Duvar yüzeyinde süsleme olmayıp, kaba yonu taş duvar örgüsü gözlenmektedir.

Yapının doğu duvar, tamamen yıkıktır(R.356).

Güney cephe duvarı, günümüzde sağlamdır(R.357). fakat,, duvarın doğu tarafi yıkılmıştır. Duvarın yüzeyinde süsleme olmayı, kaba yonu taş duvar örgüsü gözlenmektedir.

Batı cephe duvarı da ayaktadır (R.358). Fakat, taş kaplamaların çoğu dökülmüştür. Cephe duvarının üst kısmında duvar bitimine yakın yerde altı sırada moloz taş örgü sıralarından oluşan içe doğru eğimlilik, üst örtünün beşik tonoz olduğunun bir göstergesidir.

---

[54] Okutan ; a.g.e. ,s. 102
[55] Karpuz; a.g.e. ,s. 18

c) İç Mekân

Mihrap duvarı yıkılmış ve mihrap yok olmuş. H.. Karpuz; doğu cephede ortada profilli, sivri kemerli ve mukarnaslı bir kapısı, kapının sağında bir mazgal penceresinin olduğunu, mihrap kapının mukarnaslı parçalarının ise, şehirdeki Müftü Camii'nin mihrabında kullanıldığını belirtmektedir.[56]

Harim kısmını, ortadan ve köşelerden takviye kemerleri ile desteklenen bir beşik tonoz örtmektedir.

d) Süsleme

Günümüzde oldukça harap durumda olan yapı üzerinde süsleme bulunmamaktadır.

e) Malzeme ve Teknik

Doğu, güney ve batı duvarı 90 cm., kuzey duvarı ise 1.05 cm. kalınlığındadır.

1988 kışında tonoz örtüsü ve yan duvarları çökmüş, içerisi molozla dolmuştur.

Döneminden benzerleri bilinmeyen mescit binasının, günümüzde yalnızca iki duvarı ayakta olup, oldukça harap durumdadır.

[56] Karpuz; a.g.e. , s. 17.

KATALOG NO : 3.3.5.
YAPININ ADI : **TAŞ HANLAR**
BULUNDUĞU YER : ŞEBİNKARAHİSAR – TAŞ MAHALLESİ
RESİM : 359 - 362
ÇİZİM : 26 (Plân)
İNCELEME TARİHİ: 13.05.1999

TARİHÇESİ

1647 yılında Taban Mehmet Ağa tarafından yaptırılmış olup, Evliya Çelebi'de adı geçmektedir. [57]1915 – 1939 yılları arasında hapishane olarak kullanılmış ve 1939 depreminden çok zarar görmüştür.

KİTABELER

Yapı üzerinde kitabe bulunmamaktadır.

YAPININ İNCELENMESİ

Şebinkarahisar'da Taş Mahallesi'nde, Taş Mescid'e çıkan yolun solunda ve sağında yer alan hanlardan yalnızca soldaki günümüze kadar gelebilmiştir. Güneyden kuzeye doğru meyilli bir arazî üzerinde bulunan hanlardan batıdakinin olduğu yere, yeni dükkânlar ve evler yapılmıştır. Günümüze kadar gelebilen doğudaki hanın arazî meyli yönündeki kuzey ve batı duvarları, zemin kat seviyesine kadar yıkılmıştır. Taşhan, iç avlulu ve iki katlı hanlar grubuna girmektedir (Ç. 26 – R.359).

Hanın bugün en belirgin kısmı, alt katın doğu tarafını işgal eden ahır kısmıdır. Kuzey – güney doğrultusunda beşik tonoz ile örtülü bir bölüme, avludan açılan bir ara mekânla girilmektedir. Ahır kısmına ait kuzey cephede mazgal pencereler ve hanın orijinal duvar örgüsü, günümüzde de mevcut olup, yakınındaki evin sahibi tarafından değişik işlevli kullanımlara maruz kalmış. Fakat, duvarları tamamen sağlam değildir (R. 360).

Avlunun güneyinde sıralanan odalardan köşedeki iki odanın dışındakiler, eyvan şeklinde düzenlenmişlerdir. Kuzey taraftaki odalardan üç tanesi kısmen günümüze gelebilmiştir. Bu odaların ocakları ve mazgal pencereleri bulunmaktadır. İzleri

[57] Bayram ; a.g.e. ,s. 384.

bulunmasına rağmen, bu odaların avluya açılan cephelerinde birer pencereleri olduğu tahmin edilmektedir. Hanın içerisinde yapılan hafriyatla, temel izleri yitirilmiştir. [58]

Muhtemelen ince uzun yamuk bir plâna sahip olan iç avlunun ölçüleri ve çevresindeki sütunlarının oluşturduğu revaka ait kesin bir şey söylemek mümkün değildir.

Muhtemelen, hanın cümle kapısı ortada ve batıdaki yola açılmaktadır. Kuzey cephesinden geçen yolun önünde bir sıra tonoz ile örtülü dükkân yer almaktaydı.

Hanın üst katında doğu ve güney bölüm, kısmen ayakta kalmıştır. Bu katın doğusunda, geniş bir mekân bulunmakta ve avlu etrafında revaklı odalar sıralanmaktadır (R. 361 – 362).

Duvarlar, dış cephede düzgün kesme taşla kaplanmıştır. Revaklardaki ayaklar da, aynı şekilde düzgün kesme taşla kaplanmış, diğer yerlerde moloz taş malzeme kullanılmıştır.

Osmanlı devrinin karakteristik ticaret yapısı olan hanların iç avlulu ve iki katlı bir örneği olduğu anlaşılmaktadır.

Yapı, günümüzde kullanılmamakta ve oldukça harap durumdadır.

[58] Karpuz; a.g.e. , s. 29.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

KATALOG NO : 3.3.6.

YAPININ ADI : **KURŞUNLU HAMAMI**

BULUNDUĞU YER : ŞEBİNKARAHİSAR – Kurşunlu Hamamı'nın kuzeyinde yer almaktadır.

RESİM : 363 – 366

ÇİZİM : 27 (Plân)

İNCELEME TARİHİ : 13.05.1999

TARİHÇESİ

Güneybatıda bulunan giriş kapısı üzerindeki altı satırlık kitabesine göre, H. 1062 / M. 1651 yılında şehrin mutasarrıfı Topal Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Vakıf olan bu hamam X X . yy.'ın başlarında Kurtoğulları'nın eline geçmiş ve 1912 – 1917 yılları arasında Piyazzade Hüsnü Bey'in Belediye Başkanlığı sırasında istimlâk edilmiş, bu arada Kavukçuoğlu Hasan Efendi'ye satılmıştır.[59]

KİTABELER

Hamamın güneybatısında bulunan giriş kapısı üzerinde, altı satırlık kitabesi mevcuttur (R. 363). Kitabenin metni şöyledir:

بنا ایدوب بو خیراتی یرینده عینی وضع ایتمیش
الهی ویر مرادینی نه کیم کوکلنده وار ماشا
نه خوش یابدی بو حمامی که سیری شهوتن آجار
هم اعلادر وهم زیبا قصوری یوق دیمم حاشا
زمانه غیبده هاتف بونی تاریخ ایچون دیدی
ثواب ایدوب بو حمامی کوزل یاپدی توپال پاشا
سنه ١١٠٦٢ظ

Okunuşu:

Binâ îdüp bu hayrâtî yerinde aynı vaz' etmiş
İlahî ver murâdîni ne kim gönlünde var mâ – şa
Ne hoş yaptî bu hamâmi ki seyri şehvetin açar
Hem a'lâdır ve hem zîba kusuru yok demem haşa
Zamân – î gaybdâ hâtif bunû târîh içün dîdî
Savâb îdüp bu hamâmî güzel yaptî Topal Paşa
Sene 1062.

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

İstimlâk edildikten sonra şahıs eline geçen hamamın soğukluk ve kısmen sıcaklık kısmının üzerine oturacak şekilde bir ev yapılmıştır (R. 364). Hamam, dört eyvanlı ve köşe hücreli plân tipinde inşâ edilmiştir (Ç. 27).

b) Cepheler

Günümüzde hamamın batı ve doğu cepheleri, yanlarına inşâ edilmiş evlerden dolayı kapalı durumdadır. Güney cephe duvarı yüzeyinde düz atkılı, ahşap dikdörtgen formlu pencere bulunmaktadır. Pencereler, dıştan demir parmaklıklıdır. Batı pencere duvarının üst kısmında da, yine aynı formda beş adet pencere yer almaktadır.

c) İç Mekân

Hamamın dikdörtgen plânlı soyunmalık kısmına, güneybatı köşede bulunan bir kapıdan girilir. Giriş kapısı basık kemer açıklıklı olup, üstten sivri kemerli derin bir nişle çevrilmiştir. Basık kemer üzerinde, yapının kitabesi bulunmaktadır (R. 365). Günümüzde giriş kapısının bulunduğu kısım, son yıllarda yanındaki Kurşunlu Camii'nin abdest alma yerlerine çıkan merdivenlerin alt seviyesinde kalmıştır (R. 366).

Soyunmalık kısmının yanlarında sekiler, üst katında soyunma odaları olup, ahşap sütunların taşıdığı klâsik bir çatı ile örtüldüğü anlaşılmaktadır.[60] Ortada fiskiyeli bir havuzu bulunup, soyunma kısmındaki koku ve buhar bacasının altından, beşik tonoz ile örtülmüş soğukluk bölümüne geçilir. Bu bölümün batısında helâ yer alır.

Soğukluk bölümünün gerisinde, ortada merkezî kubbeli haçvarî plânlı ve köşe halvetli sıcaklık kısmı bulunmaktadır. Sıcaklığın ortasında, altı köşeli bir göbek taşı yer almaktadır. Halvet odaları, kubbe ile örtülüdür. Doğu, kuzey ve güneydeki üç eyvan ise beşik tonoz ile örtülmüştür.

Sıcaklığın doğusunda, beşik tonozlu bir su deposu ve gerisinde de külhan yer almaktadır.

---

[59] S. Bayram ; "Giresun İli Vakıflarına Toplu Bir Bakış" Giresun Tarihî Sempozyumu, Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları, No: 1, İst. 1997, s.384.

[60] Karpuz ; a.g.e. s, 32.; Günümüzde fazlası ile değişikliğe uğramış olan yapının içine girmek mümkün olmadı. Şahıs elinde bulunan yapı, günümüzde ev sahibi tarafından kiler olarak kullanılmaktadır.

d) Süsleme

İç mekânda süsleme programının olup olmadığı hakkında kesin bilgi bulunmamaktadır. Dış cephede de duvar yüzeyleri süslemesizdir. Yalnız, güneybatıda yer alan giriş kapısının cephe yüzeyi hareketlilik kazanmıştır.

e) Malzeme ve Teknik

Soyunmalık kısmının girişi ve cephe duvarları kesme taştan, diğer kısımları moloz taştan inşâ edilmiştir. Kubbe ve tonozları tuğla ile örtülmüştür.

Klâsik Osmanlı hamamlarının özelliklerini yansıtmaktadır.

KATALOG NO :3.3.7.

YAPININ ADI : **TOPAL MEHMET PAŞA (KURŞUNLU) ÇEŞMESİ**

BULUNDUĞU YER : Kurşunlu Camii'nin kuzeyinde, Kurşunlu Hamamı'nın önünde yer alır.

RESİM : 367 – 368

ÇİZİM : -

İNCELEME TARİHİ :13.05.1999

TARİHÇESİ

1648 – 1652 yılları arasında Şebinkarahisar'da mutasarrıflık yapan Topal Mehmet Paşa tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. [61]

KİTABELER

Kemer kilit taşının hemen altında bulunan yedi satırlık inşâ kitabesi, günümüzde çok harap durumda olduğundan, okunması mümkün olmadı (R. 367).

YAPININ İNCELENMESİ

Çeşmenin yeri, günümüzde değiştirilmiştir. Önceleri, hamamın hemen önünde yer alan çeşme, günümüzde cami için yapılan abdest alma yerlerinin bulunduğu kısmın üstündedir. Taşları sıra ile numaralanarak yeniden örülen duvarı sağlamdır. Asıl çeşme duvarının iki yanında, sekiz sıra düzgün kesme taş örgü bulunmaktadır (R. 368).

Bozuk bir sivri kemerin örttüğü yüzeysel bir nişle çevrelenmiş durumdadır. Kemer üzengisi hizasında, profilli bir silme, cepheyi iki kısma ayırmaktadır. Kemer ayaklarının yanlarında, kabartma üç adet selvi ağacı motifi bulunmaktadır. Bu selvilerin alt kısmında içiçe iki kaval silmenin bulunduğu dikdörtgen pano boştur. Cephe üzerinde, bitkisel motiflere yer verilmiştir. Kemer kilit taşının üst kısmında, kıvrık dala benzeyen ortası volütlü bir motif mevcuttur. Bunun iki yanında da, birer çarkıfelek motifi bulunmaktadır.

Tamamen kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapıda günümüzde su akmamaktadır.

---

[61] Karpuz ; a.g.e. , s. 38.

KATALOG NO : 3.3.8.
YAPININ ADI : **ZEYNÜBE HATUN ÇEŞMESİ**
BULUNDUĞU YER : ŞEBİNKARAHİSAR – FEVZİ ÇAKMAK
RESİM : 369 - 370
ÇİZİM : -
İNCELEME TARİHİ : 13.05.1999

TARİHÇESİ

Zeynûbe Hanım tarafından babasının hatırasına H. 1125 / M. 1713 tarihinde yaptırılmıştır.

KİTABELER

Çeşmenin yuvarlak kemerli yüzeyinde, kemer kilit taşının altında kare pano içinde yazılı bir inşâ kitabesi bulunmaktadır (R. 369). Kitabenin metni şöyledir:

اولوب زینوبه خاتون بنت الحاج
عجب میدر پدر روح ایچون اولا دختری بانی
صلادر تشنهدللر گلسون ایچسون هم رها بولسون
بو چشمه یه بدلدر شمس مثالی آب حیوانی
وفاسز دهر النده پر حزین سویلرزکی تاریخ
.....وبقی وجه الجمال
سنه ۱۱۲۵.

Okunuşu:

Olup Zeynûbe Hatun binti el-hacc...
Aceb midir peder ruhi içün ola duhteri bâni
Selâdır teşnediller gelsün içsün hem reha bulsun
Bu çeşmeye bedeldir şems misâli Ab-ı hayvânı
Vefâsız dehr elinden pür-hâzin söyler Zeki tarih
..... inteha âli ve yabka vechu'l-cemali
Sene 1125

YAPININ İNCELENMESİ

Oval kemer, monoblok ayaklara oturur. Kemer ayaklarından yatay geçen bir silme, cepheyi ikiye böler. Kemer nişi içerisinde inşâ kitabesi yer almaktadır (R. 370).

Günümüzde haraptır.

Kesme taş malzeme ile inşâ edilmiş olan çeşme, klâsik çeşme örneklerindendir.

KATALOG NO : 3.3.9.
YAPININ ADI : **HÜSEYİN EFENDİ ÇEŞMESİ**
BULUNDUĞU YER : ŞEBİNKARAHİSAR
RESİM : 371 – 372
ÇİZİM : -
İNCELEME TARİHİ : 13.05.1999

TARİHÇESİ

Üzerindeki kitabeye göre, H. 1217 / M. 1802 yılında Hüseyin Efendi tarafından yaptırılmıştır.

KİTABELER

Çeşme yüzeyinde, kemer nişi içinde üstüste iki kitabesi vardır. Üstteki iki satır kitabesi kazınmış olup, alttaki dört satırlık mermer kitabe sağlamdır (R. 371).Kitabenin metni şöyledir:

حالا درکاه عالی ینچریلری اغاسی السید میر خلیل
اغا حضرتلرینیك کتخدالری واوچقده میر پیاده
لکی ایله قدری ترفیع صاحب الخیرات و الحسنات
وقف بانی حسین افندی بن عثمان اغا ۲۱ ذ سنه ۱۲۱۷.

Okunuşu:

Hâlâ dergâh-ı âli Yeniçerileri ağası es-Seyyid Mir Halil Ağa Hazretlerinin Kethudaları ve ocakda Mir Piyadeliği ile kadrı terfi sahibu'l-hayrat ve'l-hasanât Vakf-ı Bânî Hüseyin Efendi bin Osman Ağa, 21 Zi'l-hicce, sene 1217.

YAPININ İNCELENMESİ

Şebinkarahisar'da, Müftü Camii'nin doğusunda yer almaktadır.

Bugün suyu akmakta olan çeşme, dıştan çok geniş bir duvar içine alınmıştır. Düzgün kesme taş ve kaba yonu kesme taş malzemenin kullanıldığı çeşme yapısı, klâsik çeşme örneklerinden birisidir (R. 372).

3.4. YAĞLIDERE İLÇESİ'NDE BULUNAN TÜRK DÖNEMİ MİMARÎ ESERLERİ

KATALOG NO : 3.4.1.
YAPININ ADI : **TEKKE KÖY CAMİİ**
BULUNDUĞU YER : YAĞLIDERE – TEKKE KÖY
RESİM : 373 – 399
ÇİZİM : 28 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 14.05.1999

TARİHÇESİ

Yavuz Sultan Selim'in Trabzon Valiliği sırasında (1489 - 1512) annesi Gülbahar Hatun tarafından tesis edildiğini ve yönetiminin de, Hacı Abdullah Halife'ye bırakıldığını, köydeki Arapça vakfiyeden[62] ve Tapu Tahrir Defteri kayıtlarından anlıyoruz.[63]

Zaviyeye bağlı olarak, XV. yy.'ın sonlarında inşâ edildiğini söyleyebiliriz.[64]

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Yağlıdere ilçesine bağlı Tekke Köy'de, köy merkezinde bulunan cami, kuzeyden güneye doğru meyilli bir arazînin düzeltilmesi sonucu oluşturulan alanda yer almaktadır. 12.09 x 9.00 cm. boyutlarında olup, kuzeyinde bir giriş (son cemaat yeri) ve 7.61 x 7.46 cm ölçülerinde yaklaşık kare bir harim kısmından oluşmaktadır. Minaresinin son yıllarda yenilendiği yapı, içten düz ahşap tavan, dıştan ise kırma çatı ile örtülüdür (Ç. 28 – R. 373).

---

[62] N. Yüngül; "Giresun'un Espiye İlçesinde Yavuz Sultan Selim'in Tesis Ettiği Gülbahar Hatun Tekkesi Vakfına Ait Vesikaların Değerlendirilmesi," V. D. S. XV. Ank. 1982 , s. 101- 116.
[63] Ö. L. Barkan; "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu olarak Vakıflar ve Temlikler," V. D. , S. II. (1942) s. 279- 387.
[64] H. Karpuz; " Giresun'un Espiye İlçesine Bağlı Tekke Köyü'ndeki Gülbahar Hatun Hacı Abdullah Zaviyesine Bağlı Yapılar", V. D. (Ayrı Basım) S. XV, Ank. , 1982, s. 117- 119.

b) Cepheler

Kuzey cephe duvarı da, diğerleri gibi, oldukça sade düzenlenmiş olup, süslemesizdir. Duvar yüzeyinde, üstteki saçağın hemen altında, dikdörtgen formlu iki adet pencere yer almaktadır (R.374). Giriş kısmına (son cemaat yeri), doğudan açılan düz atkılı ve çift kanatlı bir kapıdan girilir (R. 375). Günümüzde ise, eyvan şeklinde düzenlenen bir giriş kapısı, bu kapının ön kısmında yer almakta olup, henüz tamirdedir. Giriş kapısının hemen solunda, sekiz basamaklı ahşap bir merdivenle çıkılarak, soldaki kapıdan minareye, hemen yanındaki sağdaki kapıdan ise, tek yönlü ahşap mahfile geçilir (R. 376). Son cemaat yeri olarak düzenlenen bu bölümün üzeri, tamamen ahşap tavanla örtülüdür (R. 377). Batı yönünde duvar yüzeyi sade olup, altta iki merdiven basamağı şeklinde, kuzey duvarda da bir adet merdiven basamağı şeklinde unsur bulunmaktadır. Son cemaat yerinin güney duvarı yüzeyinde, yani ana mekânın kuzey cephe duvarının dış yüzeyinde, ortada yuvarlak kemerli, dikdörtgen formlu ve tek kanatlı ahşap giriş kapısı bulunmaktadır. Harime girişi sağlayan bu kapının iki yanında ise, düz atkılı ve dikdörtgen formlu birer pencere bulunmaktadır (R. 378). Her iki pencere de, dıştan demir parmaklıklı olup, üstten yüzeysel birer kemer içine alınmıştır (R. 379). Giriş kapısı, yüzeyden hafif dışa taşkın bir çerçeve ile sınırlandırılmış olup, kapı 0.113 cm. genişliğe sahiptir (R. 380).

Yapının doğu cephesi, ana mekânın bu yöne bakan yüzeyi ile, köylülerce yenilenen tek şerefeli minare ve sonradan yapılan giriş kısmından oluşmaktadır (R. 381). Giriş kısmı, henüz tamirdedir. Bunun solunda yer alan tek şerefeli minare altlığı, farklı bir düzenlemeye sahip olup, burası, dört kenarı dışarda, dört kenarı duvara gömülü sekizgen abdest alma yeri şeklinde düzenlenmiştir. Bu kısım, beton saçaklı olup, dört demir çubuk üzerine oturmaktadır.

Doğu cephede, duvar yüzeyinde dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli iki adet pencere bulunmaktadır. Duvar yüzeyi sade olup, süslemesizdir. Cephe duvarı, üstte geniş tutulmuş saçakla son bulmaktadır.

Güney cephe, arazîden dolayı meyilli bir alan üzerindedir (R. 394). Cephe yüzeyinde, altta, düz ahşap atkılı ve dikdörtgen formlu bir adet pencere bulunmaktadır. Pencere, orijinalde doğu cephe duvarındaki iki pencere ile aynı formda olup, sonradan değiştirilmiştir. Üstte ise, dikdörtgen formlu ve içe doğru genişleyen iki mazgal pencere yer almaktadır. Cephe duvarı, sıvanıp boyanmıştır. Duvar yüzeyi sade ve süslemesizdir.

Cephe duvarı, üstte geniş tutulmuş saçakla son bulmaktadır. Yapıyı dört yönden dolanan saçak ahşap olup, dıştan sacla kaplanmıştır.

Batı cephe; ana mekân ile, mahfilin bu yöne bakan yüzeylerinden oluşmaktadır (R. 383). Cephe duvarı yüzeyinde, dikdörtgen formlu iki adet pencere bulunmaktadır. Pencerelerden, ana mekânda yer alan, daha küçük boyutludur. Mahfil tarafındaki ise, sonradan değişikliğe uğramış olup, biraz daha büyük boyutludur. Her iki pencere de, dıştan içe doğru genişleyen mazgal pencere şeklinde düzenlenmiştir. Duvar yüzeyi sıvalı ve boyanmış olup, süslemesizdir. Cephe duvarı, üstte, geniş tutulan saçakla nihayetlenmektedir.

c) İç Mekân

İç mekânda kuzey kenar, orijinalliğini korumaktadır. Kuzey kenar, ana mekânın kuzey duvarı ve tek yönlü ahşap mahfilden oluşmaktadır (R. 384). Duvar yüzeyinde, altta, beden duvarı ortasında yuvarlak kemerli ve tek kanatlı ahşap bir giriş kapısı bulunmaktadır. Giriş kapısı, içten ve dıştan sade olup, süslemesizdir. Giriş kapısının her iki yanında da, içten yuvarlak kemer formlu birer pencere yer almaktadır. Pencereler ile giriş kapısının iki yanında, kalemişi ile yapılmış olan birer ağaç motifi bulunmaktadır (R. 385). Üstte ise, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilen mahfil bulunmaktadır. Mahfil, önde kare altlıkla iki ahşap sütuna, kuzey beden duvarında ise, öndekilerle aynı hizada fakat daha küçük boyutlu yine kare altlıklı iki ahşap sütuna oturur. Ahşap sütunlar ve mahfil, tamamen yeşil yağlı boya ile boyanmıştır. Mahfil korkuluğunun orta yerinde, 0.58 cm.'lik dışa bir çıkıntı vardır (R. 386). Bu köşk çıkıntısı, 1.53 cm. enindedir. Mahfil derinliği, 2.35 cm. olup, mahfile, dışarıdaki giriş kapsının solundaki merdiven basamaklarından çıkılarak ulaşılmaktadır. Mahfil katında, duvar yüzeyi sade olup, süslemesizdir. Korkuluk kısmı, düşey olarak sıralanan ahşap parmaklıklardan oluşmaktadır. Mahfilin batıya bakan yüzeyinde, dıştan içe doğru genişleyen dikdörtgen formlu mazgal bir pencere bulunmaktadır (R. 387).

İç mekânda doğu beden duvarı, sıvalıdır. Duvar yüzeyinde kalemişi süslemeler yer almaktadır(R.388). Beden duvarında, yuvarlak kemerli iki adet pencere bulunmaktadır. Pencerelerden soldakinin yanında, yaprak motiflerinin birbiri ardına yerleştirilmesiyle bir daire şeklinde pano yapılmış ve içinde de, ortadaki kırmızı, çevresindeki dört tanesi de mavi renkli bitkisel çiçek motifleri bulunmaktadır. Her iki pencere kemerinin içi de, kalemişi ile süslenmiştir. Bitkisel bordürler içinde simetrik

olarak yerleştirilmiş ikişer kandil motifi yer alır (R. 389). Bu iki pencere arasında da, yine kalemişi süsleme ile, bir cami resmi yapılmıştır (R. 390). Alttaki pencerelerin üstünde bulunan ve cephe duvarını ikiye bölen kıvrık dal ve kenger yapraklı bir bordürün üst kısmında, yuvarlak kemerlerle birbirine bağlanan dört sütun, kalemişi ile duvar yüzeyine resmedilmiştir (R.391). Bu kemerlerin içlerinde ise, her biri farklı olan bitkisel süslemeler bulunmaktadır. Ağaç, vazodan çıkan çiçek ve buna benzer değişik türde bitkisel süsleme bulunmaktadır. Bunların üst kısmında, perde motifi vardır.

İç mekânda güney kenar, daha fazla süsleme programı içermektedir (R. 392). Güney duvarın ortasında, giriş ekseninde bulunan mihrap, orijinaldir. Mihrabın sağında, asıl yerinden daha sağda hatta köşede yer alan ahşap minber ceviz ağacından olup, orijinaldir. Güney beden duvarında, altta, mihrabın solunda düz ahşap atkılı ve dikdörtgen formlu bir adet pencere yer alır. Pencerenin solunda ve sağında, yuvarlak kemer içinde birer hayat ağacını andıran selviye benzer kalemişi süsleme mevcuttur. Orijinal mihrap, basit bir niş şeklinde düzenlenmiştir (R. 393). Mihrap nişinin iki yanında da, mavi boyalı birer selvi ağacından sonra, dıştan içe doğru; siyah renkli sivri kemerli bir çerçeve içine alınmış. Bunun içinde de, baklava dilimi şeklinde zikzak motifli sivri kemerli bir bordür, mihrap nişinin çevresini dolanır. Bundan sonra da, kıvrık dal ve kenger yaprağından oluşan ikinci bir bordür, mihrap nişini çevreler. Nişin içinde ise, ortada üstten sarkıtılmış durumda bir kandil motifi, bunun da iki yanında birer şamdan / mum şeklinde süsleme motifi bulunmaktadır. Mihrabın sağında bulunan süsleme kompozisyonu da diğerleri ile aynı olup, yuvarlak kemerle birbirine bağlanan iki sütun arasında yer almakta olan bir ağaç motifidir. Bunun sağında, aslında orijinalde ahşap minber bulunmakta idi. Fakat, minber köşeye alınınca, bu kısım boş kalmıştır. Minberin şu anda bulunduğu duvar yüzeyinde de süslemeler bulunmaktadır (R. 394). Minber, ahşap ve orijinaldir. Minberin kapı kısmı, yuvarlak kemer açıklıklı olup, çift kanatlı bir kapıya sahiptir. Minberde on basamak olup, köşk kısmı dört ahşap sütunce üzerine yükselmektedir. Sütunceler, birbirlerine yuvarlak dilimli kemerlerle bağlanmıştır. Üstte, bir külâhla köşk kısmı son bulmaktadır. Aynalık kısmı, dalgalı hatlı ve kare panolar oluşturacak şekilde süslenmiştir. Korkuluk kısmı da, dikdörtgen pano içinde çapraz motiflerden oluşmaktadır. Süpürgelik kısmı armûdi bir kemere sahip olup, üst kısmında düşey olarak üçe bölünmüş olan yüzeysel kemerlerle hareketlendirilmiştir. Minber, kırmızı ve yeşil yağlı boya ile boyanmıştır.

Güney beden duvarının üst kısmında ise, ortada, dikdörtgen formlu iki adet mazgal pencere bulunmaktadır. Üsttte, yine birbirlerine yuvarlak kemerlerle bağlanan sütunlar arasında bitkisel motifli süslemeler bulunmaktadır (R. 395). Bunlar arasında vazodan çıkan çiçek ve yapraklar, söğüt ağacı ve buna benzer ağaç ve çiçek motifleri bulunmaktadır. Bunların üst kısmında ise beş kıvrımlı perde motifleri yer almaktadır. Alttaki ve üstteki bitkisel süsleme motifleri, beden duvarını enine bölen kıvrık dal ve kenger yapraklarından oluşan bir bordürle ikiye ayrılmıştır. Süslemelerde genel olarak kırmızı, mavi, yeşil, turuncu ve sarı renkler ağırlıklı olarak, farklı tonlarda kullanılmıştır.

İç mekânda batı beden duvarının üst kısmı, son yıllarda tamir görmüş, kalemişi süslemelerin bir kısmı sıva altında kalmıştır (R. 396). Cephe duvarı yüzeyinde, altta, bütünüyle süsleme motifleri vardır. Yine sütunceler ile sınırlandırılmış olan süsleme kompozisyonları arasında, ağaçlar daha gür ve çiçekler daha narin görünüşlüdür. Mahfilin alt kısmına gelen bölümde, süslemelerin çoğu silinmiştir (R. 397). Yuvarlak kemerlerinin birbirine bağlandıkları sütunların üst kısmındaki kemer köşeliklerinde, kıvrık dal ve kenger yapraklı süsleme motifi, üçgen pano içinde yer almaktadır. Üstte ise, hemen köşeden başlayarak, vazodan çıkan çiçek, yanında ise ibrik şeklinde bir motifin içinde çıkan çiçek ve yaprak motifleri bulunmaktadır. Bunun yanında ise, dikdörtgen formlu ve mazgal bir pencere yer almaktadır. Mahfilin batı cephesinde ise, kalemişi bulunmamaktadır (R. 398). Tamamen ahşap olan mahfilin bu yöne bakan yüzeyinde de, dikdörtgen formlu ve mazgal bir pencere daha yer almaktadır.

İç mekân, cephelerde belirttiğimiz özelliklerde;doğuda iki, güneyde üç, batıda iki olmak üzere, toplam dokuz pencere ile aydınlatılmıştır. Bu pencerelerden ; doğu duvarındaki iki pencere yuvarlak kemerli olup, kuzey duvarındaki; yuvarlak kemerli iki pencere ile,düzenleniş açısından benzerlik gösterirler. Fakat, bu pencerelerin dış cephede farlı düzenlemeleri söz konusu olup, kuzey duvarında yer alanlar, dıştan, üstten yüzeysel birer kemer içine alınmıştır. Batı cephedeki iki pencere ise, üstteki mahfil katı seviyesinde bulunmakta olup, dikdörtgen ve mazgaldır. Güney cephede bulunan üç pencereden alttaki orijinalde yuvarlak kemerli iken, günümüzde değiştirilip dikdörtgen formlu olarak yapılmıştır. Üstteki iki pencere de dıştan içe doğru genişleyen dikdörtgen ve mazgal şeklindedir.

Tekke Köyü Camii, içten ahşap tavan, dıştan sacla kaplı kırma çatı ile örtülmüştür.

d) Minare

Yapının doğu cephesinde bulunan abdest alma yerinin üzerinde yükselen minare orijinal olmayıp, sonradan yapılmıştır. Minare gövdesi silindirik olup, sekiz düşey oluk silme ile hareketlendirilmiştir. Üstte şerefe altlığına kadar devam eden gövde üzerinde düşey silmelerden başka süsleme unsuru bulunmamaktadır (R.399). Şerefe altlığında sekiz adet ay-yıldız motifi bulunmakta olup, betonarme şerefede süsleme yoktur. Şerefe bitiminde korkuluk kısmı bir bilezikle çevrilmiş ve bunun da üzeri, silindirik bir külâh ve âlemle nihayetlenmektedir. Minareye, doğudaki giriş kasının hemen solunda bulunan dikdörtgen formlu, tek kanatlı ahşap bir kapıdan geçilerek çıkılır.

e) Süsleme

Yapıda, dış cephenin sade ve gösterişsizliğine rağmen, iç mekân oldukça süslemelidir. İç mekânda her beden duvarı yüzeyinde, kalemişi ile dönemin özelliklerini yansıtan pek çok bitkisel süsleme motifi bulunmaktadır. Bunlar arasında; doğu cephede bulunan cami motifi, dikkat çekmektedir. Bütün bitkisel süslemeler dışında, pencere kemer içlerinde de karşılıklı kandil motifleri bulunur. Mihrapta da, ortada bir kandil motifi yer almaktadır. Ahşap minber de süslemeli olup, sonradan yağlı boya ile boyandığı için, özelliğini kaybetmiştir.

f) Malzeme ve Teknik

Duvarları, dıştan kesme taş ile örülü olan camiin,günümüzde dış cephesi sıvanmış ve boyanmıştır. Yapıda; kapı kanatları, minber, mahfil, mahfili taşıyan ayaklar ve mahfil korkuluğu, tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilmiştir. Bunların yanısıra, iç mekânı örten üstteki düz tavan da, tamamen ahşaptır.

Tekke Köyü Camii, döneminin mimarî özelliğini ve süslemelerini günümüze kadar getirmiş olan bir yapı olması açısından, önem taşımaktadır.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

KATALOG NO : 3.4.2.
YAPININ ADI : **HACI ABDULLAH (SARI) HALİFE TÜRBESİ**
BULUNDUĞU YER : YAĞLIDERE – TUĞLACIK (HAROVA) KÖYÜ
RESİM : 400 - 404
ÇİZİM : 29 (Plân)
İNCELEME TARİHİ : 14.05.1999

TARİHÇESİ

Tekke Köyü'ndeki zaviyenin kurucusu Hacı Abdullah Halife'ye ait türbe, 1535 – 1540 yıllarında inşâ edilmiştir.[65]

KİTABELER

Kapı kemerinin üzerindeki kitabe yeri boş bırakılmıştır. Prof. Naci YÜNGÜL'ün yazısından anlaşılacağı üzere; Tekke'nin tesisinde yardımları olan Gülbahar Sultan H. 911 (M. 1505-1506) yıllarında ölmüştür. Tekkenin yeniden tapu kaydı yapıldığı H. 929 (M. 1522-1523) yılında Hacı Abdullah Halife hayattadır. Arapça Vakfiye'nin düzenlendiği H.950 (M. 1544) yılında ise, şeyh ölmüştür. Demek oluyor ki, Hacı Abdullah Halife Türbesi M. 1535-1540 yıllarında inşâ edilmiştir.[66]

YAPININ İNCELENMESİ

a) Genel

Büyük bir mezarlığın ortasında yer alan türbe, içten 2.95 x 2.85 cm. ölçülerinde yaklaşık kare plânlıdır (Ç. 29). İçten kubbe ile örtülü olan yapı, dıştan kırma çatı ile örtülmüştür (R. 400).

b) Cepheler

Türbenin dış cephelerinden kuzey, doğu, güney ve batı duvarlar, sıvanmış olup, sade bir işçilik göstermektedir. Yalnızca kuzey cephe, giriş kısmının burada olması dolayısıyla, diğer cephelerden farklı bir düzenlemeye sahiptir.

---

[65] Karpuz; a.g.y. , s. 118 vd.
[66] a.y.; s. 118 vd.

Türbe, zamanla pekçok değişikliğe uğramış olup, örtüde yapılan değişikliklerle beraber, türbenin kapısı önüne, beton bir sundurma yapılmıştır (R. 401).

c) İç Mekân

Türbeye kuzeyden kemerli bir kapıdan girilmektedir (R. 402). İç mekânda kireç harçlı bir alt yapı üzerine ahşap sanduka bulunmaktadır. Sanduka, doğu- batı doğrultusundadır (R. 403). İç mekânda kubbeye, basit tromplarla geçilmektedir.

d) Süsleme

Yapı içinde ve dış cephe duvarlarında süsleme bulunmamaktadır. Doğu, güney ve batı duvarlar dıştan sadedir. Kuzeydeki giriş kısmına sonradan eklenen beton sundurma, yapıya hareketlilik kazandırmıştır.

e) Malzeme ve Teknik

Yapı bütünüyle taş malzeme inşâ edilmiş olup, duvarları içten ve dıştan sıvanıp boyanmıştır. Yalnızca tek kanatlı giriş kapısı ahşaptır (R. 404).

Tekke ve zaviyelerin kapatılmasından sonra, yapılar, Hacı Abdullah Halife'nin kendi soyundan gelen ve halen bu köyde yaşatan zaviyedarları tarafından elden geldiğince onarılıp korunmuştur.

Yapı, günümüzde sağlamdır ve ziyarete açıktır.

KATALOG NO : 3.4.3.
YAPININ ADI : **TUĞLACIK (HAROVA) KÖYÜ ÇEŞMESİ**
BULUNDUĞU YER : YAĞLIDERE –TUĞLACIK (HAROVA) KÖYÜ.
RESİM : 405 - 406
ÇİZİM : -
İNCELEME TARİHİ : 14.05.1999

TARİHÇESİ

Çeşme üzerinde, beş satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Bu kitabeye göre, H. 1315 tarihinde inşâ edilmiştir.

KİTABELER

Yalnızca doğu yüzünde beş satırlık bir kitabesi bulunmaktadır. Kitabe, fazlasıyla tahrip edildiğinden, günümüzde okunamaz durumdadır. Yalnız alt kısmında H. 1315 tarihi belirgindir.

YAPININ İNCELENMESİ

2.80 x 1.25 cm. boyutlarındaki çeşme, köyün merkezî yerinde, batıdan doğuya eğimli bir alanda ve cami yolunun altında yer almaktadır.

Çeşmenin doğuya bakan yüzeyi üzerinde, 55 x55 cm. ölçülerinde kaval ve oluk silme dıştan çevrelenmiş olan bir kitabe bulunmaktadır. Beş satırın altında, geniş bir yüzeyde, ay-yıldız ve kenarlarında da birer çarkıfelek motifi bulunur. Bunun da altında, ortada inşâ tarihinin iki yanında, sağdaki ön sağ ve soldaki ön sol ayağını kaldıran birer arslan motifi görülmektedir (R. 405 – 406).

Üstü düz betonla kapatılmış olan çeşme, yarıya kadar toprağa gömülü vaziyettedir.[67]

Günümüzde sağlam ve suyu akmaktadır.

---

[67] Köy sakinlerinden Mustafa TÜRKMEN'den aldığım bilgiye göre, çeşmenin üstü, vaktiyle kubbe ile örtülüymüş. Zamanla tahrip olan çeşmenin doğu yüzeyindeki kitabelik kısmı sökülmek istenmiş. Ayrıca kitabeliğin iki yanında bulunan üzüm salkımı şeklinde kabartma motifler de, yerlerinden sökülmüştür. 1980'li yıllarda tahrip edilen çeşme, köylülerce onarılarak, bugünkü hâlini almıştır.

4. DİĞER MİMARÎ ESERLER

Giresun yöresinde, ulaşım güçlüğü ve elimizde olmayan imkânlar dolayısıyla inceleme olanağı bulamadığımız eser sayısı fazladır. Katalog kısmında anlatımını yapmadığımız ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan vakfiyelerin tedkiki ile, Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğü kayıtları, Giresun Kültür Müdürlüğü ve Müze Müdürlüğü envanterlerinde kayıtlı Türk Dönemi'ne ait eserler şunlardır:[68]

4.1. GİRESUN[69]

CAMİLER

1. Nizamiye Mahallesi Camii.
2. Hacı Siyam Mahallesi Camii.
3. Çıtlakkale Mahallesi Camii.
4. Seldeğirmen Mahallesi Camii.
5. Havuzlu Hamam.
6. Köprülü Han.
7. Şifa Hamamı (Trabzon Koruma Kurulunun, 29.11.1990 tarih ve 888 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
8. Muhtar Bey (Alman) Çeşmesi (Trabzon Koruma Kurulu'nun 14.02.1986 tarih ve 1917 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
9. Yüzbaşı Suyu Çeşmesi (Yüksek Koruma Kurulu'nun 14.02.1986 tarih ve 1917 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
10. Eşrefbey Çeşmesi (Yüksek Koruma Kurulu'nun 14.02.1986 tarih ve 1917 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
11. Fatma Hanım Çeşmesi (Yüksek Koruma Kurulu'nun 14.02.1986 tarih ve 1917 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
12. Hoca Hanım Çeşmesi (Yüksek Koruma Kurulu'nun 14.02.1986 tarih ve 1917 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).

---

[68] Ulaşım güçlüğü ve elimizde olmayan imkânlar dolayısıyla inceleme olanağı bulamadığımız eserler hakkında bilgi edinmemde bana yardımcı olan Giresun Kültür Müdürü sayın Rasim EFENDİOĞLU'na ve Müze Müdürü sayın Hulusî GÜLEÇ Bey'e, ayrıca Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi çalışanlarına ve Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne teşekkürlerimi borç bilirim.

[69] Giresun'a bağlı köylerde bulunan eserlerin sayısı oldukça fazladır. Türk dönemine ait bu mimarî eserler hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadığım için, bu bölümde bu eserlerin isimlerine yer verilmemiştir.

13. Hatuniye Camii (Trabzon Koruma Kurulu'nun 20.10.1988 tarih ve 3277 sayılı kararıyla, tescili kaldırılmıştır).

4.2. ALUCRA

1. Mesudiye Camii.
2. İsmail Çağırgan Baba Türbesi (Trabzon Koruma Kurulu'nun 17.05.1991 tarih ve 1021 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
3. Seyyid Mahmud Çağırgan Baba Türbesi (Trabzon Koruma Kurulu'nun 17.05.1999 tarih ve 1021 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
4. Hacı Hasan Efendi Türbesi (Trabzon Koruma Kurulu'nun 17.05.1991 tarih ve 1021 sayılı kararıyla tescil edilmiştir) .

4.3.BULANCAK

1. Ezedin Kemer Köprü (Trabzon Koruma Kurulu tarafından 1997 yılında tescil edilmiştir).
2. Kılıçlı Köyü Camii.
3. Tepeyoma Köyü Camii.
4. Uçarlı Köyü Camii.
5. Küçüklü Köyü Camii, küçük olduğu için yıkılmış, yerine yenisi yapılmıştır.
6. Yalıköy Camii, küçük boyutlu olduğu için yıkılmış, yerine yenisi yapılmıştır.

4.4. ESPİYE

1. Merkez Camii (Ankara Yüksek Koruma Kurulu'nun 09.07.1977 tarih ve 678 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
2. Yeni inşâ edilen medrese (H. 1295) yıkılmıştır.
3. Sınır Köyü yeni yapılan medrese yıkılmıştır.

4.5. GÖRELE

1. Hasan Ağa Camii (Trabzon Koruma Kurulu'nun 25.05.1996 tarih ve 2486 sayılı kararıyla tescil edilmiş olup, sözkonusu yapının yıkılarak yeniden yapılması istenmiştir).
2. Merkez Yeni Camii (Trabzon Koruma Kurulu'nun 25.05.1996 tarih ve 2486 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
3. Kadı Köprüsü (Trabzon Koruma Kurulu'nun 31.10.1996 tarih ve 2625 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
4. Çavuşlu Köyü Camii, küçük boyutlu olduğu için yıkılmış, yerine yenisi yapılmıştır.
5. Karaburun Köyü Camii, küçük boyutlu olduğu için yıkılmış, yerine yenisi yapılmış.

4.6. KEŞAP

1. Fındıklı Köyü Camii.
2. Uğurca Mahallesi Camii.
3. Yoliçi Mahallesi Camii.
4. Mehmed Vasıf Efendi Camii, tamamen yıkık vaziyettedir.
5. Yakup Camii, tamamen yıkık vaziyettedir.
6. Yolağzı Köyü Camii, tamamen yıkık vaziyettedir.
7. Hisarüstü Köyü Camii, tamamen yıkık vaziyettedir.
8. Doğan Mahallesi Camii, yıkılıp yerine yenisi yapılmıştır.

4.7. ŞEBİNKARAHİSAR

1. Evcili Köyü Camii.
2. Kadıoğlu Camii.
3. Tamzara Hamamı (Trabzon Koruma Kurulu'nun 06.03.1996 tarih ve 2348 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).

4.8. TİREBOLU

1. Yeniköy Camii (Trabzon Koruma Kurulu'nun 29.11.1990 tarih ve 875 sayılı kararıyla tescil edilmiştir).
2. Cintaşı Mahallesi Ömer Kaptan Camii (M. 1289) yıkılarak 1966'da yerine Cintaşı Camii adında bir cami yapılmış olup, bu yapı da günümüzde tamamen yıkıktır.
3. Çarşı Camii (Trabzon Koruma Kurulu'nun 24.03.1998 tarih ve 3094 sayılı kararıyla tescil edilmiştir). Cami, iki katlı, tavanı ve tabanı ahşap olup, en son 1947'de onarılmıştır. Önemli bir onarım gerektiren yapının ilk yapılış tarihine ilişkin kayıtlarda bilgi yoktur.
4. Alaeddin oğlu Camii; kalın taş duvarlardan yapılmış ve küçük boyutlu olan cami, 1989-90 yılında, minaresiyle birlikte yıkılarak, mahalle sakinlerince yerine yenisi yapılmıştır.
5. Kethüda Zade Emin Ağa Medresesi yıkılmış vaziyettedir.
6. Civil Köyü Hasan Camii eski ve küçük olduğundan, 1987'de yıkılarak, Toprak İskan Müdürlüğü tarafından yerine yeni bir cami yapılmıştır. Civil Köyü Camii yanındaki medrese de yıkılarak, yerine okul yapılmıştır.

4.9. YAĞLIDERE

1. Ortaköy (Alaca) Köprüsü (Trabzon Koruma Kurulu tarafından 1997 yılında tescil edilmiştir).
2. Ağa Köprüsü (Trabzon Koruma Kurulu tarafından 1997 yılında tescil edilmiştir).

Tescilli olan bu eserlerden, inceleme fırsatı bulduğum birkaç cami, bakımsız ve küçük boyutlu olduğu düşüncesiyle sökülerek, yerine betonarme yeni camiler yapılmıştır. Tirebolu, Keşap, Espiye ve Piraziz'deki bazı eserler, ne yazık ki, bu düşünce sebebiyle, günümüze ulaşamamıştır. Giresun, Alucra, Bulancak, Espiye, Görele, Keşap, Şebinkarahisar, Tirebolu ve Yağlıdere ilçelerine bağlı pekçok köyde

Türk Dönemi mimarî eserleri bulunmaktadır. Bu eserlerin bugünkü durumu hakkında kesin bir bilgi olmamakla beraber, yakın zaman içinde, bu eserler bizzat yerlerinde incelenerek, doktora çalışması olarak değerlendirilecektir.

5. DEĞERLENDİRME

5.1. PLÂN VE MEKÂN ANLAYIŞI.

5.1.1. CAMİLERDE

1461'de Fatih Sultan Mehmed'in Trabzon Rum İmparatorluğu'na son verip Trabzon'u almasıyla kesin olarak Osmanlı topraklarına katılan Giresun'un bir Türk-İslâm şehri hâline gelişi, XV. yy.'ın sonlarından itibaren başlamıştır.[70]

Yöre halkı, Müslümanlığın gereğini yerine getirmek amacıyla, ibadet mekânları yapmaya başlamışlardır. Çoğunluğu, küçük boyutlu mescit niteliğinde veya tamamen ahşap malzeme ile inşâ edilen bu yapılar zamanla ihtiyaca cevap veremediği için yıkılmıştır. Günümüzdeki pek çok cami, ya yıkılan bir mescit yerine, ya da ahşap cami yerine yapılmıştır.

Katalogda teker teker tanıtmaya çalıştığımız yöredeki ilk camiler, XV. yy.'da (2 adet) inşâ edilmeye başlanmıştır. Giresun'un Şebinkarahisar ilçesindeki Behramşah Camii için H. T. Okutan; "Yapının ilk kuruluşunun XII. yy.'ın sonlarına inmektedir. Kaynaklar yapıyı Mengücek Bey'i Muzafferüddin'in inşâ ettirdiğini kaydederler" demektedir. Bununla birlikte son cemaat yerinin bu ilk yapıda olamayacağı muhakkaktır. Yapılan diğer ilâvelerle bugünkü yapıyı Osmanlı dönemine tarihlemek yerinde olacaktır.[71] XVI. yy.'da (2 adet) yapımına devam edilen cami inşâsında XVII. yy.'dan (1 adet) itibaren XIX. yy.'a kadarki bir yüzyıllık bir zamanda durgunluk dönemi yaşanmıştır. XIX. yy.'la birlikte (7 adet), 1900 yılında (2 adet) artış göstermiştir.

Konuya dahil ettiğimiz XV. yy.'dan başlayarak XX. yy.'ın başına kadar devam eden yaklaşık beş asırlık süreçteki Giresun camilerinde plân açısından farklılıklar görülmektedir. Bu camileri plân açısından üç ayrı grup halinde değerlendirmek mümkündür:

BİRİNCİ GRUP: Giriş yönünde son cemaat yeri bulunan, çoğunlukla dikdörtgen, bazen de kare plânlı harim, tümü ahşap olmak üzere, tek yönlü ve bazılarında köşkü olan mahfil katı, genellikle düz ahşap tavan, bazen de düz tavanın

---

[70] P. Tuğlacı ; a.g.e. (1985), s. 137.
[71] Karpuz ; a.g.e. , (1989) s. 16.

ortasına yerleştirilen küçük çaplı göbek süsü veya kubbe, dıştan nadiren semerdam, çoğu kırma çatı ile örtülen ve mekânın kuzeybatı köşesine yerleştirilen tek minare uygulamasından oluşan "ahşap tavanlı" tip olarak özetlenebilir.

Ahşap tavanlı veya ahşap destekli ilk camilerin, Gazneli ve Karahanlı mimarîsinde uygulandığı bilinmektedir. Gazne'de Sultan Mahmud'un (1030) yaptırdığı "Arus'ul- Felek Camii'nin çatısının direklerle taşındığı kaynaklarda geçmektedir. Düz çatılı ve ahşap ayaklı camilere X. – XII. yy.'larda Semerkand'ın doğusundaki Obur'da, Buhara'nın batısında ise Hive'de rastlanmaktadır.[72]

Anadolu'da ahşap camiler, Selçuklular zamanından başlayarak Osmanlı'nın son dönemine kadar inşâ edilmiştir. Anadolu'da bilinen ahşap direkli ilk cami, Konya'daki Sahip Ata Camii'dir (1258). Bu tarihten sonra ahşap tavanlı camilerin çoğaldığı görülür. Selçuklu döneminin bu tarazdaki diğer önemli camileri arasında Afyon – Ulu Camii (1272 – 73), Sivrihisar – Ulu Camii (1275), Ankara – Arslanhane Camii (1289 – 90) ve Beyşehir – Eşrefoğlu Camii (1279 – 99) sayılabilir.

XIV. – XV. yy. Beylikler Dönemi cami ve mescitlerinde ahşap tavanlı örneklerin daha da arttığı görülmektedir.[73] Konya ve Ankara'daki örneklerin yanısıra Candaroğulları tarafından bu plân tipi öylesine benimsenmiş ki, Kastamonu ve çevresinde bulunan 21 camiden 17 tanesi bu tarzda inşâ edilmiştir. Giresun'daki camilere yakın benzerlik gösteren ahşap tavanlı camilere Doğu Karadeniz'de Artvin'de rastlanmaktadır. Plân ve mekân anlayışı bakımından her iki yöredeki
camiler, çok az farkla birbirlerinden ayrılmaktadır [74]

Sözkonusu bu çalışmada katalog kısmında anlatımı yapılan 16 camiden 10 tanesi, ahşap tavanlıdır. Bu camiler arasında Yağlıdere – Tekke Köy Camii (XV. yy. sonları), Giresun merkeze bağlı Boztekke Köyü Camii (1462), Giresun merkezdeki Çekek Camii (1884), Soğuksu Camii(1896), Çınarlar Camii (1896), Şeyh Kerameddin Camii (1900) ve Bulancak – Kızılot Köyü Camii (1900), tavanı düz ahşap olup, kubbe bulunmamaktadır.

---

[72] A. Kuran, Malazgirt Armağanı (1972), s. 179-186.
[73] E. H. Ayverdi; Osmanlı Mimarîsinin İlk Devri, II (1972) 155 vd; ay. ; Osmanlı Mimarîsinde Çelebi ve Sultan Murad Devri II (1972) vd. ; ay. ; Osmanlı Mimarîsinde Fatih Devri III, (1973), 170, vd.
[74] O. Aytekin; Ortaçağdan Osmanlı Dönemi Sonuna Kadar Artvin'deki Mimarî Eserler, Ank,, 1999, s. 322vd.

Yalnız, Boztekke Köyü Camii, Kızılot Köyü Camii ve Çekek Camii tavanlarının ortasında göbek bulunmaktadır. Diğerlerinde ise ahşap tavan üzerine kubbe yer almaktadır. Bu tip yapılarda dikkati çeken bir nokta da, ahşap tavan üzerindeki kubbenin dışa yansıtılmamasıdır. Yapılar, dıştan kırma çatı ile örtülmüş durumdadır. Artvin'deki camilerden İskenderpaşa, Muratlı, Arhavi – Merkez, Dikyamaç, Hopa – Aşağı Sundura camileri, ahşap yavan üzerine içten kubbeli, Arhavi – Ortacalar, Merkez Camii ve Artvin Merkez – Balcıoğlu Camii düz ahşap tavanlı, Borçka – Düzköy ve Artvin – Vezirköprü camilerinin ahşap tavanlarının ortasında göbek vardır (R. 407, 408 – Ç. 30, 31, 32, 33).

Diğer benzer özellikler ise şöyledir:

Mahfil, Artvin'deki Muratlı, Kılıçkaya, Esendal ve Düzköy camilerinde olduğu gibi genellikle "U" şeklindedir. Giresun'daki cami yapılarından ise, biri haricinde diğerleri tek yönlüdür.

Artvin'deki yapılarda ahşap sütunlar iki kademeli ve mahfil katının kanatları doğrultusunda şekillenmişken, Giresun'daki yapılarda bu uygulamanın dışında, tabandan tavana yükselen sütunlara da rastlanmaktadır.

Fatih döneminde birçok mahallede "sakıflı camiler" olarak adlandırılan ahşap çatılı ve önünde ahşap direklere dayanan camilerin inşâ edildikleri bilinmektedir. Fakat yangına karşı fazla dayanıklı olmadıklarından bunlardan XX. yy.'a pek azı gelebilmiştir. Mimar Sinan'ın da bizzat bu tipte cami inşâ ettiği görülmektedir. Bunlardan ancak sekizi bazı değişikliklerle günümüze gelebilmiştir. 1559 – 60 tarihli olan Kanlıca İskenderpaşa Camii'nin Evliya Çelebi'den yola çıkarak kurşun kaplı ahşap çatısının içinde aslında tahtadan bir kubbeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.[75]

Bunların haricinde, Trabzon ve Rize'de, Giresun'daki cami plân anlayışına benzerlik gösteren yapılara rastlanmıştır. Bunların başında Trabzon / Of – Ağaçlı Köyü Camii, Trabzon / Çaykara – Çambaşı Köyü Düz Mahalle Camii, Çaykara – Uzungöl Filak Mahallesi Camii (xıx. yy.), Çaykara – Kabataş Köyü Camii (xıx. yy.), Rize (Merkez) – Uzunkaya Camii (xıx. yy.), Rize / Hemşin – Baltacılı Mahallesi Camii (xvıı. yy.) gelmektedir.[76]

---

[75] a.y. ; s. 323.
[76] a.y. ; s. 324

İKİNCİ GRUP: Giriş yönünde üç gözlü son cemaat yeri bulunan, ana mekânı içtenve dıştan sekizgen kasnak üzerine tek kubbe ile örtülü olan kuzeydoğu, bazen de kuzeybatısında tek minaresi olan "tek kubbeli" cami tipidir.

Tek kubbeli yapı ünitesinin, son cemaat yeri, minare gibi cami elemanları ilâve edilmek suretiyle erken Osmanlı mimarîsinde kullanılmıştır. Tek kubbeli ya da tek üniteli diye adlandırdığımız bu tipin ilk örnekleri Bursa'da Alâeddin Bey Camii ile İznik'te Hacı Özbek Camii'dir[77](Ç. 34).

Alâeddin Bey Camii'nin (1335) ibadet mekânı tek yarımküre kubbeyle örtülü içten içe 8.20 x 8.20 cm. ölçülerinde bir karedir. Kubbe, köşelere yerleştirilmiş üç büyük üçgen panonun meydana getirdiği on altı köşeli olarak bir kasnak üzerine oturur. Kubbe, kasnak ve beden duvarları kesin olarak birbirlerinden ayırdedilmiş, duvarlardan kubbeye geçiş gayet rahat ve akıcı olmakla beraber her geometrik şeklin bütünlüğü korunmuştur.

Hacı Özbek Camii'nin (1333) ibadet mekânı, 7.92 x 7.92 cm. ölçülerinde karedir. Kubbe, yarımküreden biraz fazla olan üçgen dilimli bir kuşak üzerine oturmaktadır. Kubbe, on iki köşeli kasnak ve üst yapının oturduğu beden duvarları açıkça belirtilmiş, kirpi saçaklar ile birbirinden ayırt edilmiştir.

Cami mimarîsi, Osmanlı sanatı içinde farklı plânlar sergileyerek gelişmeler kaydetmiştir. XVIII. yy.'da Anadolu'nun farklı yerlerinde bu tip camilere rastlanır. İzmir'de Salepçioğlu Camii de giriş yönünde üç gözlü son cemaat yeri olan tek kubbeli bir yapıdır. Aydın'daki Cihanoğlu Camii de bu yüzyıla ait olan tek kubbeli bir yapıdır (Ç. 35).

XIX. yy.'da ise bu plân tipini yansıtan camiler arasında, İstanbul- Cihangir Camii (1889), Bebek Camii'ni sayabiliriz (Ç. 36 - 37).

Giresun'da bulunan tek kubbeli camilerden Şebinkarahisar Behramşah Camii ve Kurşunlu Camii ile Giresun merkezdeki Hacı Mikdat Camii, giriş yönünde üç gözlü son cemaat yeri olan tek kubbeli yapılardır. Giresun merkezdeki Kale Camii ve Kapu, Camii, önünde son cemaat yeri olmayan, yalnızca harimi kubbeyle örtülü yapılardır. Bu iki camide de beden duvarları oldukça yüksek tutulmuş olup, bu camilerin hepside sekizgen kasnak üzerine kubbeyle örtülüdür. Yalnız, Kale Camii kubbe kasnağı, son dönem Osmanlı mimarîsinin özelliğini yansıtması sebebiyle farklı düzenlemeye sahiptir. kasnak, dalgalı hatlarda kıvrılan bir düzenlemeye sahiptir.

---

[77] A. Kuran ; İlk Devir Osmanlı Mimarîsinde Cami, Ank. , 1964, s. 6 vd.

Bu plân tipine ilişkin olarak; ana mekânı tek bir merkezde toplama isteği, Osmanlı'nın ilk devrinden son devrine kadar mimarî bütünlüğünü kaybetmeden pek çok örnekle ulaşabilmiştir diyebiliriz.

ÜÇÜNCÜ GRUP: Giriş yönünde üç gözlü son cemaat yeri bulunan, ana mekânı üstte bir kubbeyle, örtülü olan üç sahınlı ve kuzeybatıdan tek minaresi olan cami şeklidir. İncelenen yapılar içinde Şebinkarahisar'daki Fatih Camii (1888), bu plândaki; tek örnektir. Yapıda, harimde ortada dört ayak üzerine yapının yüksek kubbesi yer almaktadır. Ayaklar, kemerlerle her iki yönde birbirine bağlanmış ve her bölüm farklı örtüye sahiptir. Örtüler ya kubbe, ya da tekne tonozludur. Orta sahın iki yanda tekne tonoz, ortada merkezî yüksek kubbe ile, yan sahınlar ise ortada tekne tonoz yanlarda kubbe ile örtülüdür. Kubbeler, pandantifler üzerine oturur (Ç. 23).

İlk devir Osmanlı mimarîsinde "çok üniteli" cami olarak adlandırdığımız ve menşei Selçuklu Ulu camilerine uzanan camiler ise daha belirli ve kesin müşterek unsurlara sahip binalardır. Anadolu Selçuklu dönemine ait Divriği – Ulu Camii (1228 - 1229), Kayseri – Hacı Kılıç Camii (1249) ve Amasya – Gök Medrese Camii (1266 - 1267), bu plân tipindeki camiler arasında sayılabilir (Ç. 86). Osmanlı döneminde ise, XIV. Yy. sonlarına ait olan Bursa – Ulu Camii, dört duvarla çevrili enlemesine tertiplenmiş bir dikdörtgen binadır. Binanın içine on iki eş ayak oturtularak mekân yirmi eşit parçaya bölünmüştür. Ayaklar kemerlerle her iki yönde birbirine bağlanmış ve her bölüm kubbelerle örtülmüştür. Kubbeler, pandantiflere oturur. Edirne – Eski Camii (XV. yy.'ın ilk yılları), dokuz eşit parçaya ayrılmış dokuz kubbe ile örtülmüştür. Böylece bina enine ve boyuna üçer adet eş kubbeli ünitenin sıralanmasından teşekkül etmiştir. Dokuz bölmeli iç mekânın orta yerine, 2.80 m. kalınlığında dört kare ayak yerleştirilmiştir. Merkezdeki kubbe bu dört ayağa oturur. Diğer sekiz kubbe, merkezdeki kubbenin dört yanında bir veya iki yönde dış duvarlara biner (Ç. 39).

"Çok üniteli" iç mekân formasyonu, mimarî itibariyle bir özellik gösterirse de, cemaat, ister istemez parçalara ayrılmak mecburiyetinde kaldığından, caminin görevi bakımından bir uyumsuzluk yaratır. Cemaati, bütünlüğü hiç bozulmamış veya en az ihlâl edilmiş bir iç mekânda toplamak amacını güden Osmanlı cami mimarîsinde "eş büyüklükte – çok üniteli" camiye, daha kolay inşâ edilmesine ve daha ucuza mal olmasına rağmen pek fazla itibar edilmemiştir. Teknik imkânların gelişmesi, bu tip camiyi, mihrap önündeki ünitenin diğer ünitelerden daha büyük olarak tertiplendiği

"merkezî kubbeli" tipe doğru itmiştir.[78] Giresun merkezindeki Soğuksu Camii ise, batılılaşma dönemi özelliği olarak, enine doğru gelişen bir plâna sahiptir (Ç. 7).

Şebinkarahisar'daki Taş Mescid (1366), türüne pek rastlanmayan sivri kemerli beşik tonozla örtülü olup, tek üniteden oluşmaktadır (Ç. 25).

Anadolu'da mescit, minberi olmayan, içinde, Cuma ve bayram namazı kılınmayan küçük mahalle camilerinin adı olup, günümüze sayılı örneklerle gelebilen bir yapı türüdür. Anadolu Selçuklu döneminden, Konya'da İzzeddin Keykâvus I zamanında 1215'te yaptırılan Taş Mescid, 1220 tarihli Erdemşah Mescidi, 1248 tarihli Küçük Karatay Mescidi'nde bu ön mekânlar, tonoz örtüsü şeklinde olup, kapı ve pencerelerle dışa açılmaktadır. Akşehir'deki Küçük Ayasofya Mescidi (1235), tek kubbeli olup, önünde son cemaat yeri gibi bölüm bulunmaktadır.

5.1.2.TÜRBELERDE

İslâm örf ve âdetine göre, hayatı sona eren insan, toprağa verilmek suretiyle ebedî istirahata tevdî olunur.[79] İslâm dünyasında mezarlar üzerine yapılan türbe veya kümbet yapısı, oldukça fazladır. Türklerin İslâm dinini kabulü ile birlikte bu gelenek zamanla yaygınlaşmış ve en güzel örneklerini vermiştir. Karahanlılar, Harzemşahlar, Gazneliler, Büyük Selçuklular ve devamında Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar'da sevilerek inşâ edilen türbe veya kümbetlere, Anadolu'nun her yerinde rastlamak mümkündür.

Sözkonusu yapılan bu çalışmanın katalog kısmında incelenen dört türbe de, birbirlerinden farklı özelliklere sahiptirler. Giresun – Boztekke Köyü Şeyh Kerameddin Türbesi (XV. yy.), Tekke Köyü Şeyh Yakup Halife Türbesi (XV. yy.'ın ikinci yarısı), Yağlıdere – Tekke Köyü Hacı Abdullah Halife Türbesi ve (1535 – 40) ve Giresun merkezdeki Seyyîd Vakkas Türbesi (XIX. yy.), tek katlı olarak yapılmışlardır (Ç. 11,12,13,14, 29).

Bunlardan, Boztekke Köyü Şeyh Kerameddin Türbesi, kare plânlı, içten düz ahşap tavanlı dıştan kırma çatı ile örtülü olup, iç mekânda dört adet taş sanduka bulunmaktadır (Ç. 11). Yağlıdere – Tekke Köydeki Hacı Abdullah Halife Türbesi de içten kare olup, üstten kubbe dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Türbenin içinde, yalnızca bir adet sembolik sanduka bulunmaktadır.

---

[78] a.g.e. s. 47.
[79] H. Önkal ; Anadolu Selçuklu Türbeleri, Ank. 1996, s. 1 vd.

XV. yy.'a ait olan Giresun – Tekke Köy Şeyh Yakup Halife Türbesi ve Giresun merkezdeki Seyyîd Vakkas Türbesi, plân açısından birbirleri ile benzerlik gösterirler. Her iki türbe de içten ve dıştan sekizgen olup, kubbelidir. Şeyh Yakup Halife Türbesi, son yıllarda bir onarım geçirmiştir. İçinde üç adet sembolik sanduka bulunmaktadır. Seyyid Vakkas Türbesi'nde ise bir adet sanduka bulunmaktadır.

Boztekke Köyü Türbesi, tavanının ve tabanının tamamiyle ahşap oluşu itibariyle, diğerlerinden ayrılır. Yağlıdere – Tekke Köydeki Hacı Abdullah Halife Türbesi'nin zemini orijinalde toprak zemin olup, daha sonra betonla kaplanmış, içten kubbe, dıştan ise betonarme kırma çatı ile örtülmüştür. Bu iki türbe, plân açısından Büyük Selçuklu'nun kare plânlı türbeleri ile benzerlik gösterir.

Diğer iki türbeden Tekke Köy – Şeyh Yakup Halife Türbesi'nin de zemini toprak olup, büyük bir kısmı ahşap döşemelidir. İçten ve dıştan sekizgen plânlı türbelere, Büyük Selçuklu'da, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı'da da değişik dönemlerde rastlanır. Büyük Selçuklu'da Künbed – i Ali (1056-57), Doğu Harrekân Kümbeti (1067-68), Batı Harrekân Kümbeti (1093), Yusuf bin Kuseyr Kümbeti (1162) örnek gösterilebilir. Anadolu Selçukluları'nda ise, Sivas – Abdü'l – Vehhâb Gâzi Türbesi (XII. yy.), Harput – Fatih Ahmed Türbesi (1313), örnekler arasındadır. Osmanlı döneminde ise, İstanbul – Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi (1541) ve daha gelişmiş bir örnek olarak yine İstanbul – Şehzade Mehmet Türbesi'ni (1543-44) örnek verebiliriz (Ç. 40).

5.1.4.HAMAMLARDA

Hamam mimarîsi, geçmişi oldukça eskiye dayanan ve insanlığın ortak kullanım yapılarıdır. Zengin uygulamaya konu olmalarının nedenlerinden birisi, bazı hayır kurumlarına gelir sağlaması, diğeri ise, çevresinde yer alan camiye cemaat çekmesidir. Bu yüzden hamamlar camilerin çevrelerinde de yer alır.

Yörede yaptığım bu çalışmada Şebinkarahisar'da yer alan Topal Mehmet Paşa (Kurşunlu) Hamamı (1651), caminin kuzey yanında bulunmaktadır. Kurşunlu Hamamı, haçvarî dört eyvanlı ve köşe hücreli plân tipine sahiptir (Ç. 27). Bu hamamın plânı ile benzerlik gösteren hamamlar arasında, Artvin'deki Şehir Hamamı'dır (XVIII. yy.).[80] Kurşunlu Hamamı, bu plân itibariyle, klâsik Osmanlı hamam şemasını yansıtması açısından önem taşımaktadır. Buna diğer örnekler ise, İznik – Hacı Hamza Hamamı,

[80] Aytekin ; a.g.e. , s. 327.

Çemişgezek – Yeni Hamam (1701-1702). Divriği – Bekir Çavuş Hamamı ve Artvin – Merkez Çarşı Hamamı'nı örnek verebiliriz (Ç. 41,42, 43, 44).

5.1.4.HANLARDA

Hamam mimarîsi gibi Han mimarîsinin de geçmişi eskilere dayanmaktadır. Şebinkarahisar'daki Taşhanlar, katalogdaki tek han yapısıdır. Taşhanlardan ikinci han, günümüzde tamamen yıkık olup, doğudaki günümüze ulaşabilmiştir. 1647 tarihli han, iç avlulu ve iki katlıdır (Ç. 26).

Osmanlı kent içi hanları genellikle iki katlı olup, zemin kat depo, ahır, onarım atölyeleri vb. servis kısımlarına, üst kat ise tümüyle yolcuların barınmasına ayrılmıştır. Yapının ortasında iç avlu vardır. Kentsel dokunun yoğunluğundan dolayı düzgün dikdörtgen plân şeması, giderek organik biçimler almıştır. Tek avlulu ve ahır kısmı avluya bitişik olan erken hanlardan, zamanla, yolcu odaları ve ahırları için birbirine bitişik ayrı avluları bulunan örnekler gelişmiştir. Yalınlığın ön plâna çıktığı Osmanlı kent içi hanları zemin kattaki dükkânlarla sokağa açılır. Malzeme olarak taş ya da almaşık olarak taş ve tuğla kullanılmış, örtü sisteminde tonoz, kubbe, bazen de toprak dam uygulanmışsa da, beşik, aynalı ya da çapraz tonoz, en yaygın örtü türleri olmuştur. İlk Osmanlı kent içi hanları, Bursa ve çevresindedir. [81] Anadolu Selçukluları'nın yanısıra Osmanlı dönemindeki bu plâna sahip hanlar arasında; İstanbul'da Kurşunlu Hanı (XVI. yy.), Burmalı Han(XVI. yy.), Rüstem Paşa Hanı (1561) ve Küçük Çukur Hanı (XVI. yy.) gibi, ayrıca Bilecik – Vezirhan (1660), sayılabilir (Ç. 45).

5.1.5.ÇEŞMELERDE

Osmanlı mimarîsinde suyla ilgili yapıların özel bir yeri vardır. Genellikle mimarî eserlerin cephesinde çeşme, avlusunda havuz veya şadırvan, bir köşesinde de sebil bulunması, bunu gösterir. XV. yy., çeşme mimarîsinin başlangıcı olarak kabul edilir. Bu dönemde sade, bezemesiz çeşmeler yapılmış, süslemeler XVI. yy.'dan başlayarak öne çıkmıştır.[82] Ancak, Giresun'da inceleme fırsatı bulduğumuz Şebinkarahisar'daki Kurşunlu (1648-52), Zeynûbe Hatun (1713), Hüseyin Efendi (1802) çeşmeleri ile Giresun merkezdeki Hacı Hüseyin Çeşmesi (1898) ve

[81] G. Yalçıner; "Han" mad. E.S.A. , C. II, s. 753-754.
[82] TEMA LAROUSE ANS. , s. 278.

Yağlıdere'deki Tuğlacık (Harova) Köyü Çeşmesi (1899), görüldüğü üzere çok erken tarihli olmayıp, XVII. yy. ile XIX. yy. sonları arasında yapılmışlardır.

Kurşunlu Çeşmesi ve Hüseyin Efendi Çeşmesi sivri kemerli olup, Kurşunlu Çeşmesi'nin cephesi daha süslemelidir. Her iki yanında stilize selvi ağacı motifi bulunmaktadır. Zeynûbe Hatun Çeşmesi ise, yuvarlak kemerli ve sadedir. Hacı Hüseyin Çeşmesi, Hacı Hüseyin Camii avlusunda bulunmakta olup, kenar yüzeylerinde, simetrik kıvrık dal ve yaprak motifinden oluşan süsleme bulunmaktadır. Üst kısımda ise stilize lâle motiflerinden oluşan bir kuşak, on kenarı da dolanır. Harova Köyü Çeşmesi ise, farklıdır. Çeşme yüzeyinde, suyun aktığı kısmın hemen üst kısmında, kitabenin olduğu panoda, altta karşılıklı kabartma tekniğinde iki arslan figürü bulunmaktadır. Bu tip figürler, bölgedeki Gürcü kiliselerinin dış cephe süslemelerinde de görülmektedir[83]

Ön yüzü sivri kemerle belirlenen çeşmelere bezerlik gösteren örnekler arasında, Artvin'deki Çelebi Efendi Çeşmesi (1783), Said Bey Çeşmesi (1810) ve Ardanuç Aydın Camii yanındaki 1833 tarihli çeşme bulunmaktadır.[84]

Bu çeşmeler içerisinde özellikle Hacı Hüseyin Çeşmesi, cephe düzenlemesi açısından tamamen batılılaşma dönemi özelliklerini yansıtması bakımından, daha dikkat çekicidir.

Ön yüzü sivri kemerle belirlenen çeşmelerden İstanbul'daki Davut Paşa Çeşmesi (1485)'nin yanısıra, sonraki yıllarda daha gelişmiş örnekler ortaya çıkmıştır.

5.1.6. KÖPRÜLERDE

Eski çağlardan bu yana özellikle ırmakların geçilmesi, önemli bir uğraş olmuştur. Anadolu'da izleri bulunabilen en eski köprünün tarihi, Hitit döneminde (M.Ö. XIII. yy.) kadar inmektedir. Köprüler, başlangıçta basit ve ahşap olarak, daha sonra ise kemerli (yuvarlak veya sivri) ve düzgün kesme taş malzeme ile yapılmıştır.[85]

Yaptığımız araştırmada, Giresun'daki köprüler genel olarak Osmanlı'nın son dönemine aittir. XIX. yy.'a ait Giresun Tekke Köy Köprüsü, katalogda anlatımı yapılan tek köprü yapısıdır. Tek gözlü köprü, yuvarlak kemerli ve eğimli yola sahiptir (Ç. 17 – R. 230). Yine yörede bulunan Yağlıdere ilçesindeki Harova Köprüsü de (XIX. yy.) yuvarlak kemerli, tek gözlü ve yolunun eğimli olduğu köprülerdendir. Bunun haricinde, Akköy yol ayrımında bulunan köprü ise, diğerlerinden farklıdır. Bu köprü de XIX. yy.

---

[83] Aytekin ;a.g.e. , s. 328
[84] a.y. ,s.328
[85] A. Ödekan ; "Köprü" mad. , E.S.A. ,C. II, s. 1055.

yapısı olup, tek gözlü, sivri kemerli ve yolunun eğimli olduğu köprüler arasındadır. Bu bölgede, genellikle tek gözlü köprüler, fazlasıyla görülmektedir (R. 409 – 410). Trabzon, Rize ve Artvin'de aynı formda köprülere rastlamak mümkündür.

5.2. YAPI ELEMANLARI

5.2.1. MİMARÎ ELEMANLARI

5.2.1.1. CEPHE DÜZENLEMELERİ

XV. yy.'dan başlayarak XX. yy.'ın ilk yıllarına kadar incelediğimiz Türk dönemi mimarî eserleri, yöresel özelliklerinin yanısıra, klâsik Osmanlı mimarîsinin ve batılılaşma dönemi özelliklerini de yansıtmaktadır.

Bu dönemin önemli yapılarından olan camilerden Behramşah, Boztekke Köyü, Tekke Köyü, Hacı Hüseyin, Çekek ve Kızılot Köyü camilerinin cepheleri, oldukça sade bir düzenlemeye sahiptir. Bu camilerin cephelerinde genellikle altlı üstlü yuvarlak kemerli ve dikdörtgen formlu pencereler yer almaktadır. Pencerelerin hepsi de, yüzeyden fazla dışa taşmayan birer çerçeve ile sınırlandırılmış durumdadır.

Giresun merkezde yer alan Hacı Mikdat, Soğuksu, Çınarlar ve Şeyh Kerameddin camilerinin kuzeydeki giriş kısımları cephe düzenlemesi açısından dikkat çekicidir. Hacı Mikdat Camii'nin kuzeydeki giriş kısmı, ortada iki ayak üzerine, yanlarda ise cephe duvarına yuvarlak kemerle birbirlerine bağlanmış olan üçlü düzenlemeye sahiptir. Günümüzde camekânla kapatılmış olan bu kısımdan içeri girilince, yapının asıl giriş kapısı karşımıza çıkar. Giriş kapısının iki yanında düşey plâsterler yer alır. Yuvarlak kemer açıklıklı giriş kapısı dikdörtgen formlu olup, kemer köşeliklerinde, Batılılaşma dönemi özelliğini yansıtan stilize yaprak ve kıvrık daldan oluşan süsleme yer almaktadır. Giriş kapısı, üstte silmelerden oluşan üçgen alınlıkla sonlanmaktadır. Yapıdaki giriş kısmı da, üstte silmelerden oluşan üçgen alınlıkla sonlanmaktadır. Yapıdaki giriş kısmı da, üstte kademeli silmelerden oluşan dalgalı hatlı bir alınlıkla son bulmaktadır. Soğuksu Camii'nin de kuzeyde bulunan ve günümüzde kapatılarak duvar haline getirilen asıl giriş kapısı, dikdörtgen formlu ve üstte üçgen bir alınlıkla son bulacak şekilde düzenlenmiştir. Çınarlar Camii de, yine kuzeydeki giriş kısmı ile dikkat çeker. Hacı Mikdat Camii'ndeki gibi ortada iki ayakla üçe ayrılan bir düzenlemeye sahiptir. Şeyh Kerameddin Camii'nin kuzeydeki giriş kapısı da iki yanında plâsterli, dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemer açıklıklı olup, üstte kademeli

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

silmeli üçgen bir alınlıkla son bulmaktadır. Şebinkarahisar – Behramşah Camii giriş kısmı da, yine üçlü bir düzenlemeye sahip diğer bir örnektir (R. 62, 136, 147, 180).

Kale Camii, barok, rokoko ve ampir dönemi özellikleri göstermektedir. Avrupa'da ortaya çıkan Rönesans sanatı ve onu takip eden rokoko ve ampir üslûplarının tesiriyle meydana gelen bu üslûpta mimarî, eski klâsik mahiyetinden büsbütün ayrılmış ve üslûpların bezeme şekillerini yansıtmıştır. Sütunlar incelmiş, başlıklarda mukarnas yerine baroğun kıvrımlı yapraklarının yanısıra, duvarlar çini kaplama yerine fresklerle süslenmiş ve mimarî oranlar değişmiştir. Bu değişmede, Avrupa modasını takip eden batı İtalyan, Ermeni ve Rum mimarların da tesiri olmuştur.

Ampir üslûp da, Fransa'da Napolyon devrinde ortaya çıkan ve eski Roma İmparatorluğu zamanının şekillerini canlandırmak maksadıyla ortaya atılan bir üslûbun Türkiye'de de tatbikinden ve daha doğrusu taklidinden doğan bir üslûptur. Kısa bir zaman süreci içinde ve çok az yapıda uygulanan bu üslûp, barok üslûbundan daha ağırbaşlı olmakla beraber, barokla karışmış ve Türk zevkine pek uymayan şekillerden oluşmaktadır. Bu üslûbun başlıca karakteri; gömme, düz yarım sütunlar, daire kavisli pencereler ve palmetlerle süslü başlıklardır.[86]

Kale Camii de, bu üslûbun özelliklerini gösterir niteliktedir. 1867 tarihli Konya Aziziye Camii ile de yakın benzerlik içindedir (Ç. 5, 46). Burada da tüm cephelerde zengin bir dekoratif etki ve hareketlilik hakimdir. Kapı ve pencereler zarif profilli, yuvarlak kemerlidir. Barok özentili Türk sanatının görkemli örneklerinden biridir. Ayrıca Kale Camii, İstanbul – Hamidiye Camii ile de hemen hemen aynı bezeme üslûbuna sahiptir.

Hacı Mikdat Camii de genel olarak "Barok" olarak nitelenen üslûbun etkileriyle inşâ edilmiştir. Anadolu'da batı etkili Türk mimarîsinde kronolojik bir üslûp sırası görülmediği gibi, "Türk Baroku", "Türk Rokokosu" diye ayırımı yapılacak bir üslûp billurlaşması olmamış. Batıda çeşitli gelişme dönemlerinde ortaya çıkmış olan üslûplar; âdeta "toptan ithal edilmiş" ve karma olarak uygulanmıştır. Osmanlı toplumu batı ülkelerinin gelişim sürecine katılma zorunluluğunda kalmıştır. Özellikle batıdaki endüstri devrimiyle, teknolojik gelişme, endüstri devrimini yapmayan Osmanlı toplumu üzerinde ekonomik açıdan etkili olmuştur. Mimarî de, buna paralel olarak gelişmiş ve bu durumdan etkilenmiştir. Kısacası, Osmanlı toplumu XIX. yy.'da kendi geçmişinin bir devamı olmayan, başka koşullar altında oluşmuş bir kültürün zorlayıcı baskıları

[86] Sözen ; a.g.e. , 1975, s. 303-351.

altındadır. Türk sanatında Lâle Devri'nden sonra gelişen ve özü Avrupa'ya dayanan barok sanatı, özellikle XVIII. yy.'da Osmanlı İmparatorluğu'nda pek çok mimarî eserde görülmüştür.[87]

XIX. yy.'da geçen yüzyılın üslûbu olan barok ve rokokonun yanısıra, ampir ve neoklâsik üslûplarını görmekteyiz. Özellikle İstanbul – Tophane'deki Nusretiye Camii, barok üslûbundan ampir üslûbuna geçişe örnek verilebilir. Hacı Mikdat Camii de, Nusretiye Camii ile yakın benzerlikler içindedir. Bu camiyi de, bir geçiş dönemi eseri olarak incelemek mümkündür. Bu üslûbun karakteristik özelliklerini yine İstanbul'daki Dolmabahçe Camii'nde görmek mümkündür.

Hacı Mikdat Camii de, batı hayranlığına dolaylı bir seşmecilikle ele alınan yapılardandır. Üslûp ve süsleme unsurlarıyla, yine Giresun'daki Kale Camii ile de benzeşmektedir.

Hacı Hüseyin Camii, geç batılılaşma döneminin Ampir özellikler gösteren yapılarından birisidir ve bu dönem yapılarıyla üslûp ve süsleme yönünden benzerlikler göstermektedir. Şeyh Kerameddin Camii'ni ise, Neoklâsik veya Yeni Türk üslâbu olarak adlandırılan üslûplar içerisinde incelediğimiz mümkündür.

Çekek Camii de,diğer örneklerde gördüğümüz özelliklere sahiptir. Batılılaşma dönemi eseri olan bu cami, incelediğimiz diğer yapılara göre, daha sade bir mimarî arzetmektedir.

Soğuksu Camii de, geç batılılaşma dönemi eseri olup, Çekek Camii'ne göre dış mimarî daha hareketli ve süslüdür, Soğuksu Camii, dış cephedeki hareketli pencereler, alınlık ve kornişler, duvar payelerinin dışarıya taşıntı yapmasıyla, Mimar Kemalettin ve Mimar Vedat Beyler'in üslûbunu az da olsa yansıtmaktadır.[88]

Kapu Camii, rokoko, barok ve ampir üslûplarının özelliklerini bünyesinde toplayan bir mimarîye sahiptir. Son derece hareketli bir dış cepheye sahiptir (R.159).Kapı ve kemer köşeliklerindeki dikkat çekici süslemeler, Yozgat Çapanoğlu Camii süslemeleri ile benzeşmektedir. Bol pencerelerle yüksek bir kubbeye ve ferah bir mekâna sahip olan harim kısmına, pencere üstlerinde yer alan "S" ve "C" kıvrımlı soyut yapraklara ve kartuşlara, Kapu Camii'nde de rastlanmaktadır.

Şebinkarahisar'daki Fatih, Kurşunlu ve Behramşah camileri, kuzeyde yer alan üç gözlü son cemaat yeri ve giriş kısmı ile önem taşımaktadır. Fatih Camii'nin kuzeydeki

---

[87] a.y. , 1975, s. 303-351.
[88] Mehdioğlu ; a.g.e. , 1989, s. 42.

giriş kapısı haricinde, doğu ve batı cephesinde de simetrik dikdörtgen formlu ve basık kemer açıklıklı birer giriş kapısı bulunur. Cephelerdeki pencere düzenlemeleri, kemer formları ve üst sıradaki üçlü düzenleme ile farklılık göstermeleri dolayısiyle, hareketlilik kazandırılmıştır. Fatih Camii , Giresun merkezdeki camiler gibi, batılılaşma dönemine ait olup, dönem özelliklerini yansıtan bir eserdir.

Bulancak'taki Merkez Eski (Çarşı) Camii ve Şemseddin Mahallesi Ali Hoca Camii'nin kuzeydeki girişleri dikkat çekmektedir. Eski (Çarşı) Camii, önde volütlü ve mukarnaslı başlıkla sona eren üç sütun, birbirlerine ve kuzey cephe duvarına yuvarlak kemerlerle bağlanmıştır. Ali Hoca Camii giriş kısmı da, yine aynı şekilde bir düzenlemeye sahip olup, sütun sayısı dörttür ve başlıklar gösterişli değildir.

Çalışmamızda yer alan dört türbeden Giresun merkezdeki Seyyîd Vakkas Türbesi, pencerelerin büyük tutulması ve hareketli olarak ele alınması sebebiyle barok döneminin belirgin özelliklerini yansıtmaktadır (R. 222).

5.2.1.2.MİNARELER

İslâm mimarîsinde ilk örnekleri VIII. yy.'da Emevîler'de ortaya çıkan minare, zamanla gelişmiş, değişik form ve sayılarıyla Osmanlılar'da da sevilerek kullanılmıştır.[89]

Giresun'daki minare mimarîsi, farklı özelliklerle karşımıza çıkmaktadır. Giresun'daki minarelerin bazıları ana mekânın kuzeydoğusunda, bazıları da kuzeybatısında yer almakla birlikte, çok azı çift şerefelidir. Minarelerin hepsi orijinal değildir. Genellikle, beden duvarları bitimine kadar yükselen kaide kısmı karedir. Kare kaide üstünde yer alan pabuç kısmı ise, pahlanmıştır. Minarelerdeki en temel özellik, gövdenin altta silindirik veya çokgen bir bilezikle başlayıp, üstte de yine aynı şekilde sonlanmalarıdır. Orijinal minarelerin hepsi, düzgün kesme taş malzeme ile yapılmışlardır.

Bu minarelerden, Tekke Köyü, Kurşunlu, Kale, Soğuksu ve Kapu camilerinin minareleri, ana mekânın kuzeybatı köşesinde yer almaktadırlar. Bu minareler arasında, özellikle Kale ve Kapu Camii'nin minareleri, oldukça süslemelidir. Diğer camilerin minareleri ise, ana mekânın kuzeydoğu köşesindedir. Özellikle Hacı Hüseyin ve Hacı Mikdat Camii'nin minaresi de, son dönem Osmanlı mimarîsinin süsleme

---

[89] A. Uluçam ; "Irak Selçukluları ve Atabekler Dönemi'nden Kalan Tuğla Minareler," Sosyal Bilimler Dergisi, Van 1990, s. 17-72.

kompozisyonlarını içermektedir. Hacı Hüseyin, Hacı Mikdat ve Kale Camii minarelerinin petek kısmından sonraki külâh kısımları farklı düzenlemeye sahiptirler (R. 55, 84, 113).Hacı Hüseyin Camii minaresinin külâh kısmı, farklı düzenlemesiyle dikkat çekmektedir.

5.2.1.3.MİHRAPLAR

İslâmda, cemaatle kılınan namazlarda, kıbleyi ve imamın bulunacağı yeri gösteren mihrap, ilk dönemlerinden itibaren dini mimarîde yer almış olup, başlangıçta renkli bir çizgi, dikili bir taş veya basit levhalar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. VIII. yy.'dan itibaren Emevîlerle birlikte, duvar içine yerleştirilen niş şeklini almış, zamanla şekil ve kompozisyon bakımından camide ilk göze çarpan elemanlardan biri haline gelmiştir. Daha sonra mihraplar; türbe, ribat, medrese, han ve saraylarda da görülmeye başlanmıştır.[90]

Giresun'daki mihrap formları genellikle birbirine benzemekte olup, alçı veya düzgün kesme taş malzeme ile yapılmışlardır. Mihraplar, genellikle zaman içinde tamirat geçirdiği için bir kısmı orijinalliklerini yitirmiş olup, pek çoğu günümüzde yağlıboya ile boyanmıştır. İncelediğimiz mihraplardan 9 tanesi çok nişli, diğerleri ise yarım daire formlu nişe sahip olup, nadiren mukarnaslı veya dilimli kavsaralıdır. Mihrap nişinin etrafında, duvardan hafif dışa taşkın silmelerle çerçeve oluşturulmuştur. Bunun yanısıra pek çok örnekte, kaval ve oluk silmelerden oluşan sütunceler veya plâsterler, mihrabın iki yanında bulunur. Bu dönem mihrapları genellikle üstte üçgen birer alınlıkla sonlanmaktadır.

Giresun'daki mihraplar arasında düzgün kesme taş malzeme ile yapılmış olup orijinalliğini bozmayan örnekler, oldukça azdır. Şeyh Kerameddin, Fatih, Şemseddin Mahallesi Ali Hoca ve Merkez (Eski) Çarşı camilerinin mihrapları, düzgün kesme taş işçilikli ve orijinal olup, yağlıboya ile boyanmamış örneklerindendir. Bunların yanısıra, Hacı Hüseyin, Hacı Mikdat, Kale, Kapu, Çınarlar ve Kızılot Köyü camilerinin mihrapları ise, biri hariç, düzgün kesme taş işçilikli olup, yağlı boya ile boyanmıştır. Hacı Hüseyin Camii mihrabı ise, sonradan çini ile kaplanmıştır (R. 43, 77, 98, 166, 194, 290).

Çokgen nişli örneklerden Kale, Kapu, Hacı Hüseyin, Hacı Mikdat, Çekek, Fatih, Ali Hoca, Eski (Çarşı) ve Çınarlar camilerinden en dikkat çekici olanı, Fatih Camii

[90] Ö. Bakırer; Anadolu Mihrapları İst., 1976, s.1 vd.

mihrabıdır. Dönemin gerektirdiği her türlü bitkisel ve az da olsa geometrik kompozisyonları içeren süslemelerinin yanısıra, orijinalliği ile de örnekleri arasında en dikkate değeridir. Hacı Mikdat ve Kapu camilerinin mihrapları yağlıboya ile boyanmış olmasına rağmen, yüzeydeki son dönem Osmanlı işçiliği, önemlidir. Bunlar arasında, Kale Camii mihrabı, üzerindeki kabartma tekniği ile yapılmış kıvrık dal, yaprak ve diğer özellikleriyle, önem arzeder.

Giresun'daki mihraplar, Osmanlı'nın son döneminde yapılmış olanlar yoğunlukta olmak üzere, stilize bitkisel motifler, yüzeyden hafif dışa taşkın plâster, sütunce ve üçgen alınlıkları ile, Osmanlı mimarîsinin Batılılaşma döneminde izlenen geleneğin bir yansıması olan uygulamalarıdır. Eski (Çarşı) Camii, Fatih Camii, Hacı Mikdat Camii, Ali Hoca Camii mihrapları, üçgen alınlıklı örnekler arasındadır. Kale ve Kapu camileri ile Fatih Camii mihrabının yüzeylerinde ise, stilize bitkisel motifler, yüzeyden dışa taşan plâster ve sütunceler bulunmaktadır.

5.2.1.4.MİNBERLER

İslâm mimarîsinde camilerin önemli elemanlarından biri olan minber, yapılarda genellikle mihrabın hemen sağında bazen de yapının bu yandaki kıble duvarına bitişik olarak yapılan özgün parçasıdır.

Giresun'daki yapıların hepsinde minber bulunmakta olup, bir örnek dışında hepsi ahşaptır. Boyut düzenleniş açısından birbirine benzeyen örneklerden çoğu, orijinal değildir. Ahşap minberler arasında Hacı Mikdat, Kale ve Tekke Köyü camilerinin orijinal minberleri ağaç oymacılığının güzel örneklerindendir. Bu örneklerden Tekke Köyü Camii minberinin kapı kısmında kapı kanatları bulunurken, diğer iki örnekte kapı kısmı bir bezle kapatılmıştır. Hacı Mikdat Camii minberinin aynalık kısmı, Kale Camii'ndekine göre, daha sadedir, kale Camii minberinin üçgen aynalığı içinde, stilize edilmiş kıvrık dal ve yaprak motiflerinin ortasında, kemençe şeklinde bir motif yer almaktadır. Her üç minberin de korkuluk kısımları, içiçe geçen geometrik motifli süslemelere sahiptir (R. 78, 100, 394). Bu üç örnek dışındaki ahşap minberlerin hiçbirisinde süpürgelik kısmı bulunmamaktadır. Bunun yanısıra, pek çok örnek, sonradan yağlıboya ile boyanmıştır.

Taş malzeme ile yapılmış olan Fatih Camii minberi, Giresun'daki minberler içinde, taş süslemeleri ile üniktir (R. 329). Orijinal minberin kapı kısmında kapı kanatları bulunmamaktadır. Kapı kısmının iki yanında, oluk silmeli birer sütun yer

almaktadır. Üçgen aynalığın ortasında, yine üçgen bir panoda stilize kıvrık dal, yaprak ve bir çiçek motifi bulunmakta olup, aynalığın dışı, "S" şeklinde motiflerden oluşan bir bordürle çevrelenmiş durumdadır. Korkuluk kısmı, kare formlu taşların yanyana getirilmesiyle oluşturulmuş ve içlerinde de daire formlu birer motif bulunur. Köşk kısmı, üç yönden açık olup, çokgen küçük boyutlu sütunlar üzerine, üstte diş sırasından oluşan kornişle son bulur. Süpürgelik kısmı da yuvarlak kemerli olup, iki yanında silmeli birer sütunce yer almaktadır. Yuvarlak kemerin üst kısmında, kare panoda geometrik dairesel bir motif mevcuttur. Taş minber, sonradan tamir görmüş ve altın yaldızlı boya ile boyanmıştır.

Yöredeki minberlerden, yukarıda örnek verdiğimiz üç minber dışındaki örneklerin hepsi, basit ve sadedir. Bu üç minber ile Fatih Camii minberi, Osmanlı mimarisinin Batılılaşma dönemi süsleme anlayışını yansıtan dikkat çekici örneklerin arasındadır.

5.2.1.5.MAHFİLLER

Camilerde, sultan, emir, vali gibi devletin ileri gelenlerinin emin şekilde ibadet yapabilmesi, müezzinin üstlendiği görevi kolayca icra edebilmesi ve belirli zamanlarda kadınların namaz kılabilmeleri için ve ek mekân kazanmak amacıyla; genellikle, ikinci katlarda bulunan bölümlere 'mahfil' veya 'mahfel' denilmektedir. İslam mimarîsinde, özellikle İstanbul ve Anadolu camilerinde sevilerek kullanılmıştır.[91]

Giresun'daki camilerde de hiç aksatılmadan uygulanan mahfillerin yapılış amacı, köşk şeklindeki çıkıntılı kısımlarında da anlaşılacağı üzere, müezzinin sesini duyurabilmesi gözetildiği gibi, genellikle küçük ebatlı olan cami harimlerinin cemaate yetmemesi ve bayanlara uygun mekân oluşturma düşüncesi çerçevesinde geliştiği anlaşılmaktadır.

Katalog kısmında anlatımını yaptığımız camilere ait mahfillerden birkaçı dışında hemen hepsi ahşaptır. Bazı mahfillere, dıştan ayrı bir kapı ile giriş sağlanırken, bazılarına da, harimin kuzey duvarı kenarlarına konulan bir veya iki ahşap merdivenle çıkış sağlanmaktadır. Mahfillerin bir kısmı, iki katlı düzenlemeye sahiptir. Şeyh Kerameddin ve Bulancak Merkez Eski (Çarşı) camileri mahfilleri, iki katlı olarak

[91] Uluçam; a.g.e., s. 225

düzenlenmiştir. [92]Tekke Köy Camii mahfilli, tamamen ahşap olarak düzenlenmiş olup köşk çıkmasıyla dikkat çekmektedir (R. 386). Köşk çıkması dikkat çeken diğer örnek ise, Fatih Camii'nin, dalgalı hatlı mahfilidir. Hacı Mikdat Camii mahfili de, Fatih Camii'ndeki gibi dalgalı hatlı olarak bir düzenlemeye sahiptir.

Soğuksu Camii mahfili önde iki taş ayak üzerine yükselmekte olup, "U" şeklindeki düzenlemeye sahip tek örnektir. Bu şekilde düzenlemeye sahip mahfiller arasında, yakın bölge olan Artvin'deki Borçka – Düzköy Camii-ni örnek verebiliriz. Fakat, bu camiin mahfili tamamen ahşaptır (R. 137).

Çınarlar, Boztekke, Hacı Hüseyin, Soğuksu ve Fatih Camii-ne ait mahfiller, önde taş ayaklar üzerine yükselmekte olup, korkuluk ve döşemeleri ahşaptır (R. 10, 38, 137, 186, 22).

5.2.2. STRÜKTÜREL ELEMANLAR

5.2.2.1. DESTEK VE GEÇİŞ UNSURLARI

5.2.2.1.1. PAYE, SÜTUN VE SÜTUN BAŞLIKLARI

Yaptığımız çalışmada incelediğimiz Türk dönemine ait yapıların başlıca destek unsurları arasında sütun, paye,duvar payesi ve kısa ahşap dikmeler kullanılmıştır.

Camilerde, harimi örten kubbeyi desteklemek amacıyla kalın taş sütunların kullanıldığı örneklerden Fatih Camii'nde harimi örten kubbeyi desteklemek amacıyla, ortada iki taş sütun bulunur. Kale, Hacı Mikdat, Kapu, Fatih, Kurşunlu ve Çınarlar camilerinin destek unsurları ise, duvar payeleridir (R.171) .Bunların yanısıra, düz ahşap tavanı desteklemek amacıyla kullanılan sütunlar da görülmektedir. Boztekke Köyü Şeyh Kerameddin Türbesi'nin ahşap tavanı, ortada iki ahşap sütunla desteklenmiştir (R.218).

Sadece üç camide farklı sütun başlıkları uygulaması varken, diğerlerinde sütun başlığı, yalnızca mihrap ve bazen de giriş kapılarının iki yanında, cephe yüzeyinden dışa taşıntılı olarak düzenlenmiş olan sütuncelerin başlık kısımlarındaki uygulamalar görülmektedir. Bu tür örneklerde, altta yaprak üstte ise volütler yer almaktadır. Kapu Camii'nin ana mekânındaki dikdörtgen altlıklı sütunlar, altta korint yapraklı üstte ise volütlü başlıkla sonlanır (R.179). Fatih Camii'nde kubbeyi destekleyen yekpare sütunlar ise, yarım kesik sarkıtlı ve üstte volütlü başlığa sahiptirler (R.337, 338). Bulancak'taki Merkez Eski (Çarşı) Camii'nin öndeki giriş kısmında bulunan üç sütun da farklı başlığa

[92] Bulancak'taki bu camiin ilk kat mahfilli, sonradan cami imamı tarafından ara kat mahiyetinde yaptırılmıştır.

sahiptir. Bunlardan ilki, altta, stilize lâle motifli, üstte ise volütlerden oluşan başlıkla sonlanır. İkincisi, altta çarkıfelek, üstte ise yaprak motifli, üçüncüsü ise, altta kenger yapraklı üstte volütlü başlıktan oluşmaktadır (R. 233, 234, 235).

5.2.2.1.2. KEMERLER

Bir açıklığı geçmek için tüm mimarî elemanlarda, eskiden beri sevilerek kullanılan kemerlerin çeşitli örnekleri bulunmaktadır.

Giresun'daki XV.yy'dan başlayarak incelediğimiz Türk dönemi yapılarının çeşitli yerlerinde, yuvarlak, sivri, basık ve dilimli kemer tiplerinin uygulandığı görülmektedir. Bazı yapılarda birden çok kemer tipini bir arada görmek mümkündür.

Özellikle bazı camilerdeki pencere açıklıklarında, yuvarlak kemer ve dilimli kemerin, bir arada uygulandığı görülmektedir. Bunun en güzel örneği ise, Kapu Camii'dir (R. 173).

5.2.2.1.3. TROMP VE PANDANTİFLER

Dört köşeli yapı duvarlarından, üzerini örten kubbe veya tonozlara geçiş elemanları olarak karşımıza çıkan trompun ilk kullanımı , eski Sasanî sanatına kadar uzanmaktadır [93]

İncelediğimiz 16 camiden yalnızca altı tanesi tamamen kubbe ile örtülüdür. Diğerlerindeki örtü sistemi ise ya tamamen düz ahşap tavan, yada ahşap tavan ortasındaki kubbedir. Bu örneklerin hepsi, dıştan kırma çatı ile örtülü olup, içteki kubbe, dışa yansıtılamamıştır. Görüldüğü üzere, harimin tamamen kubbeyle örtüldüğü ve dışa yansıtıldığı örnekler fazla olmadığından, buna bağlı olarak tromp ve pandantif kullanımı gelişememiştir.

Giresun merkezdeki Kapu Camii'nde kubbeye geçiş, pandantiflerle sağlanırken, Şebinkarahisar Kurşunlu Camii'nde kubbeye geçişi, yuvarlak kemerli tromplarla sağlanmıştır.

5.2.2.2. ÖRTÜ SİSTEMLERİ

İlk örneklerine İran ve Roma mimarisinde rastlanan kubbe ve tromp kullanımı zamanla geliştirilerek, çeşitli sanat eserlerinde uygulama alanı bulunmuştur. Giresun'daki eserlerde çok büyük hacimli kubbelere rastlanmakla beraber, yine de

---

[93] M. Sözen – U. Tanyeli; Sanat Terimleri Sözlüğü,.....s. 140.

dikkat çekici örnekler bulunmaktadır. Bunların yanısıra, diğer eserlerde ya düz ahşap tavan, yada ahşap tavan ortasında kubbe uygulaması mevcut olup, bu örtülerin hepsi dıştan kırma çatı ile kapatılmıştır.

5.2.2.2.1. KUBBELER

Giresun'daki yapılarda merkezî mekânı örtmek için kullanılan kubbeler ya kemerler yardımıyla duvar yardımıyla duvar payelerine oturtulan yüksek kasnaklı kubbe uygulaması, ya da tromp veya pandantifler üzerine yükselen kubbe şeklindedir.

İncelenen yapılarda altı cami ve iki türbede iç mekân tamamen kubbe ile örtülmüş olup, bu örtü dışa da yansıtılmıştır. Behramşah, Kurşunlu, Hacı Mikdat, Kale, Fatih ve Kapu camileri ile Şeyh Yakup Halîfe ve Seyyid Vakkas türbeleri, tamamen kubbe ile örtülüdür. Bu dönemin diğer kubbe örnekleri, camilerde ve bir türbede (Hacı Abdullah Halîfe Türbesi), farklıdır. Türbede, içten kubbe olan örtü, dıştan betonarme kırma çatı ile örtülmüştür. Camilerde ise, düz ahşap tavanlarının orta yerlerine yerleştirilen küçük boyutlu kubbelerdir. Bu tip örneklere, Hacı Hüseyin, Bulancak Merkez Eski (Çarşı) ve Ali Hoca camilerinde rastlanmaktadır (R.52, 252, 275).

5.2.2.2.2. TONTOZLAR

Giresun'daki eserlerden camilerde, hamam, han ve incelediğimiz bir mescit yapısında tonoz örtünün kullanılmış olduğunu görüyoruz. Hacı Mikdat ve Çınarlar camilerinin son cemaat yerlerinde çapraz tonoz kullanılmıştır. Fatih Camii'nin iç mekânındaki giriş kısmı ile yan sahınlarda, tekne tonoz uygulaması görülürken, Taş Mescid, Taşhanlar ve Kurşunlu Hamamı'nda, beşik tonoz örtü kullanılmıştır (R.63 – Ç. 25, 26, 27).

5.2.2.2.3. DÜZ ÖRTÜLER

Giresun'daki Türk dönemine ait eserlerden pek çoğunun balıca örtüsü, düz ahşap tavan şeklindedir. Bunların hepsi, dıştan kırma çatı ile örtülmüştür.

5. 3. SÜSLEME

Bir yüzeyi estetik açıdan daha etkileyici kılmak amacıyla, üzerinde yapılan her bezeme olarak tarif edilen süsleme, eski dönemlerden beri çeşitli malzemelerde her kültürün kendi gelenekleri ve inançları doğrultusunda uygulanagelmiştir.[94]

Giresun'daki süsleme programını malzeme açısından değerlendirmek gerekirse; duvar yüzeyinde, taş ve ahşap malzemede gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. Bunlardan duvar yüzeyinde ve taş malzemede figür, bitkisel, geometrik ve yazı; ahşap malzemede ise, bitkisel ve geometrik motifli unsurların varlığı görülmektedir.

5.3.1. FİGÜR

Yaptığımız çalışmada incelenen eserler arasında, Kapu Camii, Kale Camii, Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii ve Tuğlacık (Harova) Köyü Çeşmesi'nde figürlü süslemeler bulunmaktadır. Camilerin dış cephelerinde giriş kısımlarındaki sütun veya sütunce başlıklarında, iç mekânda ise mihrap yüzeyinde stilize edilmiş yapraklarla, çiçek motifleri yer almaktadır. Çeşme yüzeyinde ise, bir hayvan figürü bulunmaktadır. Kitabenin alt kısmında, karşılıklı iki arslan figürü kabartma tekniğinde işlenmiştir (R. 405). Bu örnek, yöredeki eserler arasında tek olup, bölgede , Gürcü kiliselerinin dış cephesinde de arslan figürüne rastlanmaktadır. Karadeniz bölgesinde, buna en güzel örnek, Artvin'deki Gürcü kiliselerinden Parhal Kilisesi'nin batı cephesindeki "arslan" figürüdür.[95]

5.3.2. ÇİNİ

Orijinal olmamakla beraber, Hacı Hüseyin Camiinde, çini malzeme ile süsleme yoluna,gidilmiştir. Hacı Hüseyin Camii iç mekânı kuzey cephe haricinde, üç yönden yerden yaklaşık 3 m. ye kadar çinili süslemeyle kaplanmıştır. Bitkisel süslemelerin yoğun olarak kullanıldığı motifler arasında kenger yaprağı, kıvrık dal, nar çiçeği, lale, karanfil gibi çiçekler yer almaktadır. Bunların yanısıra, yazıda çini levhalar içinde yer almaktadır. Hacı Hüseyin Camii iç mekânındaki çini süslemeleri ile, İstanbul Rüstem Paşa Camii'ni hatırlatmaktadır.

---

[94] Aytekin, a. g. E. ; 1996, s. 346.
[95] a.y. , (1996), s. 347.

5.3.3. KALEMİŞİ

İncelediğimiz yapılar arasında Kale ve Tekke Köy camilerinin iç mekânların da kalemişi süslemelere rastlanır. Kale Camii iç mekânında, merkezi mekanı örten kubbenin içi ve köşelerde,yaprak, dal, geometrik motifler bulunur. Tekke Köy Camii ise, kalemişi süslemeleri açısından en önemli örnektir. iç mekânda duvar yüzeyleri, "S" kıvrımlı birer bordürle ikiye ayrılmış olup, altlı üstlü bitkisel motifler bulunmaktadır. Çiçek, selvi ağacı, çeşitli meyve ağaçları, vazodan çıkan çiçekler, ayrıca bunların yanısıra pencere kemer içlerinde karşılıklı simetrik kandil motifleri, mihrapta, ortada kandil ve iki yanında birer şamdan motifi bulunur. Camiin doğu duvarı yüzeyinde, yine kalemişi ile, bir camii motifi işlenmiştir.

Bölgede, iç mekânında kalemişi süslemeye sahip olup, Tekke Köyü Camiindeki süslemelerle benzerlik taşıyan bir örnek de Trabzon, Of – Ağaçlı Köyü Camii iç mekânıdır (R. 397, 411, 412).

5.3.4. TAŞ

Giresun'daki yapılarda taş malzeme ile yapılan süslemeler, cephe duvarlarında kabartma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kale Camii'nin dış cephesinde, minarenin özellikle şerefe altlığında, Kapu Camii'nin dış cephe duvarı yüzeyinde, özellikle giriş kısmında, mihrabında ve minare şerefesinin altlığında, Fatih Camii'nin mihrabında, minberinde ve sütun başlıklarında, Bulancak Merkez Eski (çarşı) Camii'nde mihrap ve sütun başlıklarında, Hacı Hüseyin Camii'nin minaresinde, Hacı Mikdat Camii'nin mihrabı ve minaresinde, Soğuksu Camii'nin kuzey giriş kısmında, taş süslemeler görülmektedir. Ayrıca, bu dönem çeşmelerinden Hacı Hüseyin ve Kurşunlu çeşmelerinde de taş süslemeler görülmektedir (R. 112, 113, 176, 177, 178, 179, 337, 338, 339, 55).

Bu dönem taş süslemeleri arasında çoğunlukla barok döneminin özelliklerini yansıtan kompozisyonlar ön plândadır.

5.3.5. AHŞAP

Giresun'daki eserlerinde, taş süslemenin fazlalığına rağmen, ahşap süsleme, çok nadirdir. Özellikle ahşap malzeme ile inşâ edilen minberlerden yanlızca üç tanesi dikkate değerdir. Kale, Hacı ve Tekke Köyü camilerinin minberleri, ahşap işçiliğinin

güzel örneklerini sergilemektedir. Ayrıca, Kale Camii giriş kapısının iki kanadı da, üçe ayrılmış ve içinde birer süsleme kompozisyonu içerir (R. 78, 100, 394).

5.3.6. BİTKİSEL VE GEOMETRİK ÖRNEKLER

Bitkisel ve geometrik süsleme, değişik kültür ve ortamlarda sevilerek kullanılmıştır.[96]

Giresun'daki mimari eserlerde bitkisel ve geometrik motiflerden oluşan süsleme programı, hemen hemen ortaktır. Ayrıca özellik, uygulanan malzeme çeşidinde ve motiflerin tiplerindedir.

Yöredeki Türk dönemine ait bitkisel ve geometrik motiflerin büyük çoğunluğu taş malzeme olmak üzere, camilerin giriş kısımlarında, mihraplarında ve minarelerinde, pencerelerde, taşıyıcı ve geçiş unsurları ile dış cephe duvar yüzeylerinde, çeşmelerin yüzeyinde bulunmaktadır. Giresun'daki eserler içinde dış cephe süslemesi bakımından özellikle Kapu Camii, rokoko, barok ve ampir üslûplarını birarada barındıran süsleme özelliklerine sahip olduğu için, dikkat çekicidir. Son derece hareketli bir dış cepheye sahip olup, kapı ve kemer köşelerindeki dikkat çekici süslemelerin yanısıra, pencere üstlerinde bulunan "S" ve "C" kıvrımlı stilize yaprak ve kartuşlar yer alır. Bitkisel süslemenin taş malzemede uygulandığı örnekleri oldukça fazladır. Hacı Mikdat, Kale, Fatih, Kapu camilerinin mihraplarında, özellikle mihrap nişinin iki yanındaki plâster veya sütuncelerin başlık kısımlarında, korint yapraklar, stilize yapraklar veya kıvrık dal motifleri yer almaktadır (R. 77, 99, 168, 327). Geometrik motifler arasında, zikzak altıgenler, yıldız motifleri bulunmakta olup, bunlar çoğunlukla minarelerde yer almaktadır. Özellikle Kale, Kapu, Hacı Mikdat ve H acı Hüseyin camilerinin minarelerinin şerefe altlıklarında bu tür süslemeler görülmektedir (R.113, 175, 84, 54).

Bitkisel ve geometrik motiflerin ahşap malzeme üzerine kullanımı yalnızca ahşap minberlerde ve bazı camilerin mahfillerinde görülmektedir. Kale Camii minberinde, dönem özelliğini yansıtan stilize edilmiş bitkisel motifler bulunmaktadır. Hacı Mikdat Camii ahşap minberinde, içiçe geçen altıgenler, korkuluk kısmındadır. Tekke Köyü Camii minberinde ise, "S" kıvrımları bulunmaktadır. Fatih Camii mahfilinde, ters konumda palmet sıraları yer almaktadır (R. 394, 323).

---

[96] Aytekin; a.g.e. ,(1996), s.348

Yörede incelediğimiz yapılar, bitkisel ve geometrik süsleme açısından özellikle Osmanlı sanatının batılılaşma dönemi barok, rokoko, ampir ve neoklâsik üslûpların yansıması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

5.3.7. YAZI

İslâm sanatında, yazının önemli bir yeri vardır. Özellikle Kur'an ve Hadislerden seçilen çeşitli mesajlar, uygulanan yapı türünün şekline göre ya doğrudan doğruya duvar yüzeylerine ya da panolarda süsleme amaçlı olarak kullanılmıştır. Hiç kuşkusuz mimarîde yazının sevilerek kullanımında Arap harflerinin estetik görünüm ve kitabe yazımının payı büyüktür.[97]

Bu döneme ait eserlerde, camiler başta olmak üzere, çeşmelerde ve bir hamamda, kitabe amaçlı, bazılarında da iç mekânda, Celî Sülüs ve Celî Talik yazçeşidi kullanılmıştır. İncelediğimiz yapılardan en önemli yazılara Hacı Hüseyin, Hacı Mikdat, Kale ve Soğuksu camilerinin giriş kapılarında; Hacı Hüseyin çeşmesinin batı kenarında, Zeynûbe Hatun ve Hüseyin Efendi ile Tuğlacık (Harova) Köyü çeşmelerinin ön yüzünde; Kurşunlu Camii'nin giriş kapısının üstündeki dilimli kemerde ve Kurşunlu Hamamı'nın giriş kapısı üzerinde izlemek mümkündür (R. 27, 28, 56, 57, 86, 87, 133, 225, 340, 363, 369, 371, 405).

iç mekânda İSE, Hacı Hüseyin Camii'nde mihrap üzerinde ve beden duvarlarında yerden yaklaşık 3 m. yükseklikte, çini panolar içinde âyet ve hadisler yazılır. Soğuksu Camii'nde de "U" şeklindeki üç yönlü mahfilde boydan boya, diğer yapılarda da camilerin hepsinin mihraplarında, yazıya rastlanmaktadır.

5.4. MALZEME VE TEKNİK

Yörede incelediğimiz yapıların beden duvarları, tamamen taş malzeme ile yapılmıştır. Daha çok düzgün kesme taş malzeme ile oluşturulan beden duvarlarının yanısıra, dört örnekte moloz ve kaba yonu taş malzeme kullanılmıştır. Tuğla ise, yalnızca Behramşah Camii'nin minaresinde çok az miktarda kullanılmıştır. Taş Mescid, Taşhanlar ve Kurşunlu Hamamı düzgün kesme taş malzeme ile yapılmayan yapılardır.

Beden duvarları tamamen düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilen yapıların pek çoğu, içten ve dıştan sıvanıp boyanmıştır. Bazı yapıların destek payeleri, kubbe

---

[97] a.y., (1999), s. 349.

kasnağı, pencere ve geçiş elemanlarında düzgün kesme taş işçiliğinin dışa yansıtıldığı görülmektedir.

Giresun'daki Türk dönemindeki eserlerde kalite ve cinsindeki farklılığa rağmen, taş malzeme başta köprü ve çeşmelerde olmak üzere kullanımına devam edilmiştir. Camilerde ise beden duvarları dışında ahşap malzeme kullanımı dikkat çekicidir. Çatı örtülerinde kiremit kullanılmıştır.

Taş malzemenin yanısıra, özellikle camilerin iç mekânlarında minberler, mahfiller ve bazılarında da üst örtü, içten tamamen düz ahşap tavan şeklindedir.

6. SONUÇ

Yörede izlenen Türk dönemine ait yapılaşma, XV. yy.'dan itibaren başlamış olup, bu durum Yavuz Sultan Selim'in bölgede valilik yapması nedeniyle artarak devam etmiştir.

Giresun ve ilçelerindeki yapılar, dönemlerine göre, bulundukları yerin coğrafyası ve dönemin ekonomik şartlarına göre şekillenmiştir diyebiliriz. Çünkü, merkeze uzak olan yerleşim yerlerinde bulunan eserler, daha sade ve taşra tipine sahip iken, merkezde bulunan eserler, dış cephe ve iç mekânda düzenlenişiyle, çok zengin süslemeli ve diğerlerine oranla daha abidevî görünüşe sahiptir.

Anlatımını yaptığımız eserler içinde öncelikli olarak ele aldığımız camiler arasında, Giresun merkezde bulunan Hacı Mikdat, Kale ve Kapu Camileri, daha ilk bakışta Osmanlı'nın son dönem Batılılaşma anlayışı doğrultusunda ele alındıkları çok kolay fark edilmektedir. Son dönem Osmanlı mimarîsi içinde yer alan Kale ve Kapı camileri, en çok ilgi çeken eserler arasındadır. Plân ve oldukça yoğun benzemeleriyle, barok dönemin tüm özelliklerini bünyelerinde toplanmış durumdadırlar (dışa taşkın kemer sorgucu , beden duvarlarının üstte yay şeklinde sonlanması, üçlü pencere düzenlemesi, farklı kemer formlarının pencerelerde aynı yüzeyde uygulanması). Şeyh Kerameddin ve Hacı Mikdat camileri ise, daha az bezemeye sahip olmalarına rağmen, pencere sistemleri ve yapı üslûplarıyla, bu dönem içerisinde yer alırlar. Tarihi bilinen merkezdeki en eski cami olan Hacı Hüseyin Camii, bir çok onarım geçirmesi sonunda orijinal halinden çok şey kaybetmiştir (dış cephe duvarları ile kuzeyde sonradan eklenen giriş kısmı, batı cephe duvarı yüzeyine sonradan açılan kapı). Soğuksu ve Çekek camileri ise, oldukça sade, yalın bir mimarîye sahiptirler. Diğer yapılarda olduğu gibi, son cemaat yerlerinin bulunmayışı, minarelerin yapılardan kopuk duruşu, pencerelerin dışa taşkın oluşları ve mekân düzenlemeleriyle,Batılılaşma dönemi eserleri içinde yerleri almaktadırlar. Giresun merkezdeki camilerden yalnızca Çınarlar Camii, üç gözlü son cemaat yerine sahiptir. Şebinkarahisar ilçesindeki Fatih Camii, Giresun'dakiler gibi iç mekân ve dış cephedeki pencere düzenlemeleri, kemer formları, zengin süslemeleri ile tamamen Batılılaşma dönemi eserleri arasında yer almaktadır. Kurşunlu Camii, Fatih Camii'ne göre yalın olsa da, iç mekânı ile dikkat çekicidir. Behramşah Camii, sade düzenlemeye sahiptir. Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii, Ali Hoca (Şemseddin) Camii ve Kızılot Köyü Camii, özde birbirlerine benzese de, dış cephe düzenlemesi ve iç mekân açısından Merkez Camii, daha dikkat çekicidir.

Merkezî mekânları tamamen kubbe ile örtülü olup, örtü sisteminin dışa yansıtıldığı örnekler, altı cami ve iki türbe ile sınırlıdır. Diğer camiler, ahşap tavanlı ve kırma çatılı olup, bu gelenek XX. yy.'ın başına kadar sürdürülmüştür. Bunların birkaçında görülen "kubbe" sadece sembolik özellik taşımaktadır.

Bu dönemde Osmanlılar'da izlediğimiz şekilde "külliye" inşâ edilmediğinden, camiler başta olmak üzere; türbe, hamam, han, çeşmeler, kendi başına birer mimarî yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir istisna olarak, Şebinkarahisar'daki Kurşunlu Camii – Hamam Kompleksi, çevresindeki çeşmesiyle, külliye anlayışının çok basit tasarımı olarak değerlendirilebilir.

İncelediğimiz yapılardan; gerek camiler, gerekse türbe veya çeşmeler, son dönem Osmanlı mimarî özelliklerini belirgin bir şekilde yansıtırlar. Batıda gelişerek, Osmanlı mimarîsini de etkilemiş olan barok, rokoko ve ampir üslûpların Giresun'daki Osmanlı eserleri üzerinde de izlenmesi, sözkonusu akımlara karşı tutucu olmadığının bir kanıtıdır. Bu dönemin günümüze ulaşan bir başka yapı tipi de, köprülerdir. Tek gözlü, yuvarlak veya sivri kemerli olan köprülerin tümü, taştan inşâ edilmiştir.

Giresun'daki sanat eserlerinde dikkat çeken bir başka özellik de, çeşitli süslemelerdir, hayvan figürlü tek örnek olan Tuğlacık (Harova) Köyü Çeşmesi, üniktir. Taş üzerine kabartma tekniği ile yapılan bitkisel süslemeler arasında Kapu Camii dış cephesi ile mihrabı, diğer camilerde ise, taş mihrap yüzeylerinde ve bazı camilerin de, minarelerinin değişik yerlerinde görülmektedir. Ahşap malzeme ile yapılan örnekler az da olsa, birkaç ahşap minber dikkat çekici özelliğe sahiptirler. Ayrıca, bazı ahşap tavanlı camilerde, tavanın ortasındaki göbek, ahşap oyma tekniğinin güzel örnekleri arasında yer alırlar.

Giresun'un tüm mimarî eserlerinde kullanılan ana malzeme, taştır. Bunlardan, Şebinkarahisar'daki üç eser moloz taş ve kaba yonu taş ile, diğerleri ise, tamamen düzgün kesme taş malzeme ile inşâ edilmiştir. İkinci önemli malzeme, özellikle Osmanlı döneminde ahşaptır.

Bu çalışmamızda ele aldığımız Türk dönemine ait 29 mimarî eser, Kültür Bakanlığı'nca korunması gereken yapılar olarak tescillenmiştir. Fakat, tescili pek çok eser, zamanla tahribata uğradığından orijinal haliyle günümüze kadar gelememiştir. Özellikle bazı camiler, küçük oldukları için tamamen yıktırılmış olup, yerine yenileri yaptırılmıştır. Bunlar arasında, Bulancak – Yalıköy Camii, Küçüklü Köyü Camii, Göreles – Çavuşlu Köyü Camii, Karaburun Köyü Camii, Keşap – Doğan Mahallesi

Camii, Tirebolu – Alâeddinoğlu Camii, Civil Köyü Camii ve Cintaşı Camii'ni sayabiliriz.

Karadeniz bölgesi arazîsinin ulaşıma elverişli olmayan yollarından dolayı, Giresun ve ilçelerindeki Türk dönemi mimarî eserlerinin hepsine ulaşılamamıştır. Şimdilik ulaşamadığımız yerlerde bulunan pekçok sanat eserinin, yakın gelecekte yapılacak olan bilimsel araştırmayla (doktora çalışması) tanıtımının yapılması hedeflenmektedir.

Giresun'daki ilçeler ve bazı köyler de dahil olmak üzere, toplam 210 adet tescilli eser bulunmaktadır. Bu eserler arasında, Trabzon - Koruma Kurulu'nca tescilden çıkarılan eserler de mevcuttur. Örneğin; Giresun – Hatuniye Camii, bu örnek eserlerden yalnızca biridir. Bu 210 adet tescilli eser, sivil mimarî, ağaçlar ve diğer anıt eserlerden oluşmaktadır. Bunlar arasında; 1. Derecede Arkeolojik Sit alanından, 2. , hatta 3. Derece anıtsal eserlere kadar pek çok yapı bulunmaktadır. Bütün bunlara rağmen, halen tescilsiz eserlerin varlığı gözlenmektedir. Bunların başında ise, köprü, çeşme ve mezarlıklar gelmektedir. Böylece yapılan ve hedeflenen çalışmanın önemi bir kez daha doğrulanmış olmaktadır.

7. BİBLİYOGRAFYA

AKURGAL, Ekrem; Anadolu Uygarlıkları 5, İzmir, 1995.

ARIK, Rüçhan; Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı, Ankara, 1975.

ASLANAPA, Oktay; Anadolu'da İlk Türk Mimarîsi Başlangıcı ve Gelişmesi, Ankara, 1991.

_____ ; Osmanlı Devri Mimarîsi, İstanbul, 1986.

_____ ; Türk Sanatı , İstanbul, 1989.

AYVERDİ, E. Hakkı; Osmanlı Mimarîsinin İlk Devri, I, İstanbul, 1966.

_____; Osmanlı Mimarîsinde Çelebi ve Sultan Murad Devri, C. II, İstanbul, 1972.

_____; Osmanlı Mimarîsinde Fatih Devri, C. III, İstanbul, 1973.

AYTEKİN, Osman; Ortaçağdan Osmanlı Dönemi Sonuna Kadar Artvin'deki Mimarî. Eserler, Ankara, 1999.

BAKIRER, Ömür; Anadolu Mihrapları, Ankara, 1976.

BARKAN, Ö. Lütfi;" Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler", VAKIFLAR DERGİSİ, S. II, 1974.

BARIŞTA, H. Örcün; İstanbul Çeşmeleri, İstanbul, 1993.

BORAN, Ali; Anadolu'daki İçkale Cami ve Mescitleri (Basılmamış Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Van, 1997).

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

CUMHURİYETİMİZİN 75. YILINDA GİRESUN; Giresun Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü Yayını, Giresun, 1998.

ÇULPAN, Cevdet; Türk Taş Köprüleri, Ankara, 1975.

DARKOT, Besim; "Karahisar" , İslâm Ansiklopedisi, C. VI, İstanbul, 1977.

EMECEN, Feridun; "Giresun" Diyanet İslâm Ansiklopedisi, C. XIV, s. 78-84.

ERCAN, Kemal; Dünü ve Bugünüyle Giresun, Giresun ,1961.

EVLİYA ÇELEBİ; Seyahatnâme (Üçdal Neşriyat) , C. I-II, İstanbul, 1993.

Giresun İl Yıllığı, Giresun, 1973.

Giresun Tarihî Sempozyumu, Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları, No: 1, İstanbul, 1997

HASOL, Doğan; Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, İstanbul, 1990.

KARPUZ, Haşim; "Giresun'un Espiye İlçesine Bağlı Tekke Köyü'ndeki Gülbahar Hatun "Hacı Abdullah" Zaviyesi'ne Bağlı Yapılar", VAKIFLAR DERGİSİ, S. XV, Ankara, 1982, s. 117-125.

KINIK Doğan; "Giresun", Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, C. II, s.683 -684.

KUBAN Doğan; Sanat Tarihimizin Sorunları, İstanbul, 1975.

KURAN, Aptullah; İlk Devir Osmanlı Mimarîde Cami, Ankara, 1964.

_____ ; "Anadolu'da Ahşap Sütunlu Selçuklu Mimarîsi", Malazgirt Armağanı, Ankara, 1992.

MEHDİOĞLU, Ümran; Giresun'da Osmanlı Mimarîsi Eserleri (Basılmamı Atatürk Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Bitirme Çalışması, Erzurum, 1989).

OKUTAN, H. T. ; Şebinkarahisar ve Civarı (Coğrafya, Tarih,Kültür, Folklor),Giresun, 1949.

ÖDEKAN, Ayla; "Köprü", Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, C. II, s.1055 -1056.

ÖNKAL Hakkı; Anadolu Selçuklu Türbeleri, Ankara, 1996.

RENDA, Günsel; Batılılaşma Dönemi Türk Resim Sanatı (1700-1850), Ankara, 1977.

SÖZEN, Metin; Türk Mimarîsinin Gelişimi ve Mimar Sinan, İstanbul, 1975.

SÖZEN, M. – TANYELİ, U.; Sanat Terimleri Sözlüğü, İstanbul, 1996.

SÜMER, Faruk; Tirebolu Tarihi, İstanbul, 1992.

TEKİNKAYA, E. Levent; İstanbul'da XV. – XVI. yy. Osmanlı Dini Mimarîsinde Kalem İşleri (Basılmamış Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel El Sanatları Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1990) .

TEMEL BRİTANNICA; "Giresun" mad. C. VIII, s. 155-156 .

TOP, Mehmet; Erken Dönem Osmanlı Mihrapları, XIV. – XV. yy. (Basılmamış Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Van, 1997).

TUĞLACI, Pars; Osmanlı Şehirleri, İstanbul, 1985.

TURANİ, Adnan; Dünya Sanat Tarihi, İstanbul, 1997.

ULUÇAM, Abdusselâm; "Irak Selçukluları ve Atabekler Dönemi'nden Kalan Tuğla Minareler" YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ, SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ, Van, 1990, s.17-72.

YALÇINER, Gamze; "Han" Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, C. II, s.753 - 754.

YETKİN, S. Kemal; İslâm Mimarîsi, Ankara, 1965.

Yurt Ansiklopedisi, "Giresun" C. IV, İstanbul, 1982, s. 3100-3195.

YÜNGÜL, Naci; "Giresun'un Espiye İlçesinde Yavuz Sultan Selim'in Tesis Ettiği Gülbahar Tekkesi Vakfına Ait Vesîkaların Değerlendirilmesi" , VAKIFLAR. DERGİSİ, S. XV, Ankara, 1982, s.101-116.

8. ÇİZİM LİSTESİ

Ç. 1 : Giresun İl Haritası (Giresun İl Turizm Müdürlüğü'nden alınarak).

Ç. 2 : Boztekke Köyü Camii Plânı.

Ç. 3 : Hacı Hüseyin Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

Ç. 4 : Hacı Mikdat Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

Ç. 5 : Kale Camii Plânı (V.G.M.A'den) .

Ç. 6 : Çekek Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

Ç. 7 : Soğuksu Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

Ç. 8 : Şeyh Kerameddin Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

Ç. 9 : Kapu Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

Ç. 10: Çınarlar Camii Plânı.

Ç. 11: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi Plânı (V.G. M.A.'den).

Ç. 12: Şeyh Kerameddin Türbesi Plânı.

Ç. 13: Seyyid Vakkas Türbesi Plânı (V.G. M.A.'den).

Ç. 14: Seyyid Vakkas Türbesi Plân Kesiti (V.G. M.A.'den).

Ç. 15: Hacı Hüseyin Çeşmesi Plânı.

Ç. 16: Hacı Hüseyin Çeşmesi, Cephe Çizimi.

Ç. 17: Tekke Köyü Köprüsü.

Ç. 18: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii Plânı.

Ç. 19: Şemseddin Mahallesi Ali Hoca Camii Plânı.

Ç. 20: Kızılot Köyü Camii Plânı (V.G. M.A.'den).

Ç. 21: Kızılot Köyü Camii Plân Kesiti. (V.G. M.A.'den).

Ç. 22: Behramşah Camii Plânı (H. KARPUZ'dan alınarak).

Ç. 23: Fatih Camii Plânı (H. KARPUZ'dan alınarak).

Ç. 24: Kurşunlu Camii Plânı (H. KARPUZ'dan alınarak).

Ç. 25: Taş Mescid Plânı (H. KARPUZ'dan alınarak).

Ç. 26: Taş Hanlar Plânı (H. KARPUZ'dan alınarak).

Ç. 27: Kurşunlu Hamamı Plânı (H. KARPUZ'dan alınarak).

Ç. 28: Tekke Köyü Camii Plânı(V.G. M.A.'den).

Ç. 29: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi Plânı ve Kesiti (V.G. M.A.'den).

Ç. 30: Arhavi – Dikyamaç Camii Plânı (O. AYTEKİN'den alınarak).

Ç. 31: Hopa – Aşağı Sundura Camii Plânı (O. AYTEKİN'den alınarak).

Ç. 32: Arhavi – Ortacalar Merkez Camii Plânı (O. AYTEKİN'den alınarak).
Ç. 33: Artvin – Balcıoğlu Camii Plânı (O. AYTEKİN'den alınarak).
Ç. 34: Bursa – Alâeddin Camii Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak).
Ç. 35: Aydın – Cihanoğlu Camii Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak).
Ç. 36: İstanbul – Cihangir Camii Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak).
Ç. 37: İstanbul – Bebek Camii Plânı (E. H. AYVERDİ'den alınarak).
Ç. 38: Divriği – Ulu Camii Plânı(A. S. ÜLGEN'den alınarak).
Ç .39: Edirne – Eski Camii Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak).
Ç. 40: İstanbul – Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi Plânı(M. SÖZEN'den alınarak).
Ç. 41: İznik – Hacı Hamza Hamamı Plânı(E. H. AYVERDİ^den alınarak).
Ç. 42: Çemişgezek – Yeni Hamam Plânı (B. KARA'dan alınarak).
Ç. 43: Divriği – Bekir Çavuş Hamamı Plânı (Y. ÖNGE'den alınarak).
Ç. 44: Artvin – Merkez Çarşı (Şehir) Hamamı Plânı (O. AYTEKİN'den alınarak).
Ç. 45: Bilecik – Vezir Hanı Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak)
Ç. 46: Konya – Azizîye Camii Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak).

9. RESİM LİSTESİ

R.1 : Boztekke Köyü Camii giriş kapısı üzerindeki kitabe.

R.2 : Boztekke Köyü Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.3 : Boztekke Köyü Camii giriş kısmından görünüm.

R.4 : Boztekke Köyü Camii giriş kısmından görünüm.

R.5 : Boztekke Köyü Camii doğu cepheden genel görünüm.

R.6 : Boztekke Köyü Camii güney cepheden genel görünüm.

R.7 : Boztekke Köyü Camii batı cepheden genel görünüm.

R.8 : Boztekke Köyü Camii iç mekânda kuzeydeki giriş kapısından görünüm.

R.9 : Boztekke Köyü Camii mahfile çıkış merdiveninden görünüm.

R.10: Boztekke Köyü Camii iç mekânda kuzeyden genel görünüm.

R.11: Boztekke Köyü Camii minareye çıkışı sağlayan kapıdan görünüm.

R.12: Boztekke Köyü Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.13: Boztekke Köyü Camii iç mekânda doğudan alt sıra pencereleri.

R.14: Boztekke Köyü Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.15: Boztekke Köyü Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.16: Boztekke Köyü Camii iç mekânda mihrap ve minberden görünüm.

R.17: Boztekke Köyü Camii iç mekânda mihraptan görünüm.

R.18: Boztekke Köyü Camii mihrabının üçgen alınlığından görünüm.

R.19: Boztekke Köyü Camii minberden genel görünüm.

R.20: Boztekke Köyü Camii minberin yan korkuluklarından görünüm.

R.21: Boztekke Köyü Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.22: Boztekke Köyü Camii iç mekânda batıdan üst sıra pencerelerinden.

R.23: Boztekke Köyü Camii harimi örten düz ahşap tavandan görünüm.

R.24: Boztekke Köyü Camii ahşap tavan ortasındaki göbekten görünüm.

R.25: Boztekke Köyü Camii minare kaidesinden görünüm.

R.26: Boztekke Köyü Camii minareden genel görünüm.

R.27: Hacı Hüseyin Camii kitabesinden görünüm.

R.28: Hacı Hüseyin Camii giriş kapısının üstündeki âyet-i kerîmeden görünüm.

R.29: Hacı Hüseyin Camii dış cepheden genel görünüm.

R.30: Hacı Hüseyin Camii kuzeyden genel görünüm.

R.31: Hacı Hüseyin Camii minareye çıkış sağlayan giriş kapısı.

R.32: Hacı Hüseyin Camii son cemaat yerine girilen kapıdan görünüm.

R.33: Hacı Hüseyin Camii ana mekâna giriş sağlayan kapıdan görünüm.

R.34: Hacı Hüseyin Camii güneydoğudan genel görünüm.

R.35: Hacı Hüseyin Camii doğudan genel görünüm.

R.36: Hacı Hüseyin Camii güneyden genel görünüm.

R.37: Hacı Hüseyin Camii batıdan genel görünüm.

R.38: Hacı Hüseyin Camii mahfilden görünüm.

R.39: Hacı Hüseyin Camii kuzeydeki giriş kapısından görünüm.

R.40: Hacı Hüseyin Camii iç mekânda doğudan genel görünüm.

R.41: Hacı Hüseyin Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.42: Hacı Hüseyin Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.43: Hacı Hüseyin Camii mihraptan görünüm.

R.44: Hacı Hüseyin Camii mihrap âyetinden görünüm.

R.45: Hacı Hüseyin Camii mihrap nişanın alt kısmından ayrıntı.

R.46: Hacı Hüseyin Camii mihrap yüzeyinden detay.

R.47: Hacı Hüseyin Camii minberden görünüm.

R.48: Hacı Hüseyin Camii minberin sağındaki tek pencere.

R.49: Hacı Hüseyin Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.50: Hacı Hüseyin Camii batıdaki İhlâs sûresinden görünüm.

R.51: Hacı Hüseyin Camii batıdaki kapı üstündeki yazı.

R.52: Hacı Hüseyin Camii harimi örten kubbeden görünüm.

R.53: Hacı Hüseyin Camii minareden genel görünüm.

R.54: Hacı Hüseyin Camii minare şerefesinden görünüm.

R.55: Hacı Hüseyin Camii minaresinin şerefe, petek ve külâhtan görünüm.

R.56: Hacı Mikdat Camii doğu cephedeki kitabeden görünüm.

R.57: Hacı Mikdat Camii kuzey cephedeki kitabeden görünüm.

R.58: Hacı Mikdat Camii genel görünüm.

R.59: Hacı Mikdat Camii güneydoğudaki tak kapıdan genel görünüm.

R.60: Hacı Mikdat Camii güneydoğudaki tak kapıdan görünüm.

R.61: Hacı Mikdat Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.62: Hacı Mikdat Camii son cemaat yerine geçişi sağlayan kapı.

R.63: Hacı Mikdat Camii son cemaat yerindeki çapraz tonozlardan biri.

R.64: Hacı Mikdat Camii mahfile çıkışı sağlayan giriş kapısı.

R.65: Hacı Mikdat Camii kuzey cephe üstündeki üçgen alınlık.

R.66: Hacı Mikdat Camii doğu cepheden genel görünüm.

R.67: Hacı Mikdat Camii doğu cephedeki giriş kapısından genel görünüm.

R.68: Hacı Mikdat Camii doğu cephedeki giriş kapısından ayrıntı.

R.69: Hacı Mikdat Camii güney cepheden görünüm.

R.70: Hacı Mikdat Camii batı cepheden görünüm.

R.71: Hacı Mikdat Camii iç mekâna giriş sağlayan kuzey giriş kapısı.

R.72: Hacı Mikdat Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

R.73: Hacı Mikdat Camii iç mekânda mahfilden görünüm.

R.74: Hacı Mikdat Camii iç mekândan doğudaki giriş kapısından görünüm.

R.75: Hacı Mikdat Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.76: Hacı Mikdat Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.77: Hacı Mikdat Camii mihraptan görünüm.

R.78: Hacı Mikdat Camii minberden görünüm.

R.79: Hacı Mikdat Camii minber yan yüzeyinden görünüm.

R.80: Hacı Mikdat Camii iç mekânda güney kenarın üst kısmı.

R.81: Hacı Mikdat Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.82: Hacı Mikdat Camii iç mekânda kubbeden görünüm.

R.83: Hacı Mikdat Camii minareden genel görünüm.

R.84: Hacı Mikdat Camii minareden ayrıntı.

R.85: Kale Camii giriş kısmındaki kitabelerden genel görünüm.

R.86: Kale Camii girişin sağındaki kitabeden görünüm.

R.87: Kale Camii giriş kapısının üst kısmındaki kitabeden görünüm.

R.88: Kale Camii dış cepheden genel görünüm.

R.89: Kale Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.90: Kale Camii giriş kapısı üzerindeki süsleme motifi.

R.91: Kale Camii kuzey cepheden üst kısmındaki üçlü pencere düzenlemesi.

R.92: Kale Camii doğu cepheden genel görünüm.

R.93: Kale Camii güney cepheden genel görünüm.

R.94: Kale Camii batı cepheden genel görünüm.

R.95: Kale Camii ağırlık kulelerinden bir ayrıntı.

R.96: Kale Camii dış cephedeki kubbe örtüden görünüm.

R.97: Kale Camii iç mekânda güney cepheden görünüm.

R.98: Kale Camii mihraptan genel görünüm.

R.99: Kale Camii mihraptan ayrıntı.

R.100: Kale Camii minberden genel görünüm.

R.101: Kale Camii minber aynalığından ayrıntı.

R.102: Kale Camii minber süpürgeliğinin alt kısmından ayrıntı.

R.103: Kale Camii minber süpürgeliğinin üst kısmından ayrıntı.

R.104: Kale Camii minber köşkünden ayrıntı.

R.105: Kale Camii kemerlerin birleştikleri köşelerden bir ayrıntı.

R.106: Kale Camii kubbeden bir ayrıntı.

R.107: Kale Camii pencere düzenlemelerinden bir ayrıntı.

R.108: Kale Camii minareden genel görünüm.

R.109: Kale Camii minare kaidesinden görünüm.

R.110: Kale Camii minare kaidesinin güney kenarından görünüm.

R.111: Kale Camii minarenin çokgen kaidesinden görünüm.

R.112: Kale Camii minarenin gövde başlangıcındaki süsleme kuşağı.

R.113: Kale Camii minare şerefesinden ayrıntı.

R.114: Çekek Camii kitabeden görünüm.

R.115: Çekek Camii dış cepheden genel görünüm.

R.116: Çekek Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.117: Çekek Camii giriş kapısından görünüm.

R.118: Çekek Camii doğu cepheden görünüm.

R.119: Çekek Camii güney cepheden görünüm.

R.120: Çekek Camii batı cepheden görünüm.

R.121: Çekek Camii mahfilden genel görünüm.

R.122: Çekek Camii mahfilin üst katından görünüm.

R.123: Çekek Camii iç mekânda doğudan genel görünüm.

R.124: Çekek Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.125: Çekek Camii mihraptan görünüm.

R.126: Çekek Camii mihrabın üst kısmındaki yazı panodan ayrıntı.

R.127: Çekek Camii minberden genel görünüm.

R.128: Çekek Camii ahşap tavandan genel görünüm.

R.129: Çekek Camii iç mekânda pencere formlarından ayrıntı.

R.130: Çekek Camii minare kaidesinden görünüm.

R.131: Çekek Camii minareden genel görünüm.

R.132: Soğuksu Camii kuzey cephe duvarındaki eski giriş kapısından görünüm.

R.133: Soğuksu Camii eski giriş kapısı üzerindeki kitabeden görünüm.

R.134: Soğuksu Camii kuzey cephe duvarı köşesindeki yazı.

R.135: Soğuksu Camii dış cepheden genel görünüm.

R.136: Soğuksu Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.137: Soğuksu Camii batı ve kuzey cepheden genel görünüm.

R.138: Soğuksu Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.139: Soğuksu Camii iç mekânda güneybatıdan görünüm.

R.140: Soğuksu Camii mihraptan genel görünüm.

R.141: Soğuksu Camii mihraptan ayrıntı.

R.142: Soğuksu Camii mahfildeki üst kat pencerelerinden ayrıntı.

R.143: Soğuksu Camii minare kaidesinden ayrıntı.

R.144: Soğuksu Camii minareye çıkışı sağlayan giriş kapısı.

R.145: Soğuksu Camii minareden genel görünüm.

R.146: Şeyh Kerameddin Camii dış cepheden genel görünüm.

R.147: Şeyh Kerameddin Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.148: Şeyh Kerameddin Camii güney cepheden genel görünüm.

R.149: Şeyh Kerameddin Camii kuzeydeki mahfilden genel görünüm.

R.150: Şeyh Kerameddin Camii güneydeki mihraptan görünüm.

R.151: Şeyh Kerameddin Camii minberden genel görünüm.

R.152: Şeyh Kerameddin Camii güneydeki pencereden görünüm.

R.153: Şeyh Kerameddin Camii batıdaki üst sıra pencereleri.

R.154: Şeyh Kerameddin Camii iç mekândan bir pencere detayı.

R.155: Şeyh Kerameddin Camii minareden genel görünüm.

R.156: Şeyh Kerameddin Camii minare gövdesinden görünüm.

R.157: Şeyh Kerameddin Camii minareye çıkışı sağlayan giriş kapısı.

R.158: Kapu Camii dış cepheden genel görünüm.

R.159: Kapu Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.160: Kapu Camii kuzeydeki giriş kısmından genel görünüm.

R.161: Kapu Camii cephe duvarı yüzeyinden bir ayrıntı.

R.162: Kapu Camii doğu cepheden genel görünüm.

R.163: Kapu Camii güney cepheden genel görünüm.

R.164: Kapu Camii batı cepheden genel görünüm.

R.165: Kapu Camii iç mekânda güneyden genel görünüm.

R.166: Kapu Camii mihraptan genel görünüm.

R.167: Kapu Camii mihraptan ayrıntı.

R.168: Kapu Camii mihraptan ayrıntı.

R.169: Kapu Camii mihrap kavsarasından ayrıntı.

R.170: Kapu Camii minberden genel görünüm.

R.171: Kapu Camii iç mekânda pencere düzenlemesinden bir ayrıntı.

R.172: Kapu Camii merkezî mekânı örten kubbeden görünüm.

R.173: Kapu Camii alt sıra pencerelerinden bir ayrıntı.

R.174: Kapu Camii iç mekândaki kasnak pencerelerinden ayrıntı.

R.175: Kapu Camii minare şerefesinden ayrıntı.

R.176: Kapu Camii kemer birleşim yerlerindeki süslemelerden biri.

R.177: Kapu Camii giriş kapısı üstündeki süsleme.

R.178: Kapu Camii giriş kapısı yanındaki sütuncelerden ayrıntı.

R.179: Kapu Camii iç mekândaki duvara yarım gömülü sütun ve başlığı.

R.180: Çınarlar Camii dış cepheden genel görünüm.

R.181: Çınarlar Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.182: Çınarlar Camii doğu cepheden genel görünüm.

R.183: Çınarlar Camii doğuda giriş kapısı ve mahfile çıkış sağlayan kapı.

R.184: Çınarlar Camii güney cepheden genel görünüm.

R.185: Çınarlar Camii batı cepheden genel görünüm.

R.186: Çınarlar Camii kuzeyden görünüm.

R.187: Çınarlar Camii kuzeydeki pencerelerden bir ayrıntı.

R.188: Çınarlar Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.189: Çınarlar Camii iç mekânda doğudaki giriş kapısı.

R.190: Çınarlar Camii mahfilin doğuya bakan yüzeyi.

R.191: Çınarlar Camii iç mekânda doğudaki üst sıra pencereleri.

R.192: Çınarlar Camii bodrum kattan genel görünüm.

R.193: Çınarlar Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.194: Çınarlar Camii mihraptan görünüm.

R.195: Çınarlar Camii mihrap alınlığından ayrıntı.

R.196: Çınarlar Camii minberden görünüm.

R.197: Çınarlar Camii güney duvardaki besmele yazılı pano.

R.198: Çınarlar Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.199: Çınarlar Camii iç mekânı aydınlatan pencerelerden bir ayrıntı.

R.200: Çınarlar Camii minare kaidesinden ayrıntı.

R.201: Çınarlar Camii minareden genel görünüm.

R.202: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi dış cepheden genel görünüm.

R.203: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi giriş kısmı.

R.204: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi kuzeybatıdan görünüm.

R.205: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi kuzeydoğudan görünüm.

R.206: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi kubbeye geçişin sağlandığı silmeli saçak.

R.207: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi iç mekândaki sandukalardan görünüm.

R.208: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi dıştan kubbe örtü.

R.209: Şeyh Keramettin Türbesi dış cepheden genel görünüm.

R.210: Şeyh Keramettin Türbesi giriş kapısından görünüm.

R.211: Şeyh Keramettin Türbesi doğu cepheden görünüm.

R.212: Şeyh Keramettin Türbesi güney cepheden görünüm.

R.213: Şeyh Keramettin Türbesi batı cepheden görünüm.

R.214: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda kuzeyden görünüm.

R.215: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda güneyden görünüm.

R.216: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda batıdan görünüm.

R.217: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda doğudan görünüm.

R.218: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda ahşap tavandan görünüm.

R.219: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda sandukalardan görünüm.

R.220: Seyyîd Vakkas Türbesi dış cepheden genel görünüm.

R.221: Seyyîd Vakkas Türbesi sonradan kapatılan kenarlardan biri.

R.222: Seyyîd Vakkas Türbesi giriş kısmından görünüm.

R.223: Seyyîd Vakkas Türbesi kubbeden genel görünüm.

R.224: Seyyîd Vakkas Türbesi pencere formundan bir ayrıntı.

R.225: Hacı Hüseyin Çeşmesi kitabesinden görünüm.

R.226: Hacı Hüseyin Çeşmesi genel görünüm.

R.227: Hacı Hüseyin Çeşmesi dış cepheden ayrıntılı görünüm.

R.228: Hacı Hüseyin Çeşmesi kenarlardan birinin ayrıntısı.

R.229: Hacı Hüseyin Çeşmesi üst kısmındaki süsleme motiflerinden ayrıntı.

R.230: Tekke Köyü Köprüsü genel görünüm.

R.231: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii genel görünümü.

R.232: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.233: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii revak sütunlarına ait başlık.

R.234: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii revak sütunlarına ait başlık.

R.235: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii revak sütunlarına ait başlık.

R.236: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii giriş kapısından görünüm.

R.237: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii doğudan genel görünüm.

R.238: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii güneyden genel görünüm.

R.239: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii batıdan genel görünüm.

R.240: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

R.241: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mahfilin üst katından görünüm.

R.242: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mahfile çıkışı sağlayan merdiven.

R.243: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii giriş kapısından görünüm.

R.244: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.245: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mahfilin doğu kenarındaki pencere.

R.246: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.247: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mihraptan görünüm.

R.248: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mihrap nişinden görünüm.

R.249: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mihrap üçgen alınlığından görünüm.

R.250: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii minberden genel görünüm.

R.251: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.252: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii ahşap tavan ortasındaki kubbeden görünüm.

R.253: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii alt sıra pencerelerinden bir ayrıntı.

R.254: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii üst sıra pencerelerinden ayrıntı.

R.255: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii minare kaidesinden ayrıntı.

R.256: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii minareye çıkışı sağlayan girişten görünüm.

R.257: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii minareden genel görünüm.

R.258: Ali Hoca Camii dış cepheden genel görünüm.

R.259: Ali Hoca Camii kuzey dış cepheden görünüm.

R.260: Ali Hoca Camii giriş kapısından görünüm.

R.261: Ali Hoca Camii doğu dış cepheden görünüm.

R.262: Ali Hoca Camii güney cepheden görünüm.

R.263: Ali Hoca Camii batı cepheden görünüm.

R.264: Ali Hoca Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

R.265: Ali Hoca Camii iç mekânda giriş kapısından ayrıntı.

R.266: Ali Hoca Camii mahfilden görünüm.

R.267: Ali Hoca Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.268: Ali Hoca Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.269: Ali Hoca Camii mihraptan görünüm.

R.270: Ali Hoca Camii mihraptan detay.

R.271: Ali Hoca Camii mihraptan detay.

R.272: Ali Hoca Camii mihrap kavsarasından detay.

R.273: Ali Hoca Camii mihrap üçgen alınlığından detay.

R.274: Ali Hoca Camii minberden görünüm.

R.275: Ali Hoca Camii ahşap tavan ortasındaki kubbeden görünüm.

R.276: Ali Hoca Camii minareden görünüm.

R.277: Ali Hoca Camii minare kaidesinden görünüm.

R.278: Kızılot Köyü Camii dış cepheden genel görünüm.

R.279: Kızılot Köyü Camii giriş kapısından görünüm.

R.280: Kızılot Köyü Camii giriş kısmı.

R.281: Kızılot Köyü Camii doğu cepheden görünüm.

R.282: Kızılot Köyü Camii güney cepheden görünüm.

R.283: Kızılot Köyü Camii batı cepheden görünüm.

R.284: Kızılot Köyü Camii mahfilden görünüm.

R.285: Kızılot Köyü Camii mahfilin üst kısmından görünüm.

R.286: Kızılot Köyü Camii giriş kapısından görünüm.

R.287: Kızılot Köyü Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.288: Kızılot Köyü Camii mahfile doğudan çıkılan merdivenlerden görünüm.

R.289: Kızılot Köyü Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.290: Kızılot Köyü Camii mihraptan görünüm.

R.291: Kızılot Köyü Camii mihraptan detay.

R.292: Kızılot Köyü Camii mihraptan detay.

R.293: Kızılot Köyü Camii mihrap üçgen alınlığından görünüm.

R.294: Kızılot Köyü Camii minberden genel görünüm.

R.295: Kızılot Köyü Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.296: Kızılot Köyü Camii mahfilin batı yönünden görünüm.

R.297: Kızılot Köyü Camii ahşap tavan örtüden görünüm.

R.298: Kızılot Köyü Camii pencere formlarından bir ayrıntı.

R.299: Kızılot Köyü Camii minareden genel görünüm.

R.300: Kızılot Köyü Camii minareye girişin sağlandığı kapı.

R.301: Behramşah Camii dış cepheden genel görünüm.

R.302: Behramşah Camii kuzey cepheden görünüm.

R.303: Behramşah Camii doğu cepheden görünüm.

R.304: Behramşah Camii güneybatı cepheden görünüm.

R.305: Behramşah Camii batı cepheden görünüm.

R.306: Behramşah Camii minareden genel görünüm.

R.307: Behramşah Camii minareden ayrıntı görünüm.

R.308: Fatih Camii dış cepheden genel görünüm.

R.309: Fatih Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.310: Fatih Camii son cemaat yerinin üst örtüsünden görünüm.

R.311: Fatih Camii minareye çıkışın sağlandığı giriş kapısından görünüm.

R.312: Fatih Camii son cemaat yerinin solundaki imam odasına giriş kapısı.

R.313: Fatih Camii iç mekâna girişin sağlandığı kapı.

R.314: Fatih Camii kuzeyindeki giriş kısmının yanındaki pencereden görünüm.

R.315: Fatih Camii girişin sağlandığı nişten görünüm.

R.316: Fatih Camii doğu cepheden görünüm.

R.317: Fatih Camii doğudaki giriş kısmından görünüm.

R.318: Fatih Camii güney cepheden görünüm.

R.319: Fatih Camii batı cepheden görünüm.

R.320: Fatih Camii batıdaki giriş kısmından görünüm.

R.321: Fatih Camii batı cephedeki giriş kapısından ayrıntı.

R.322: Fatih Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

R.323: Fatih Camii kuzeydeki mahfil ve giriş kapısından görünüm.

R.324: Fatih Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.325: Fatih Camii doğudaki giriş kısmından görünüm.

R.326: Fatih Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.327: Fatih Camii mihraptan genel görünüm.

R.328: Fatih Camii mihraptan ayrıntı.

R.329: Fatih Camii minberden genel görünüm.

R.330: Fatih Camii minber yan yüzeyinden görünüm.

R.331: Fatih Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.332: Fatih Camii iç mekânda kemerlerden görünüm.

R.333: Fatih Camii iç mekânda kubbeden görünüm.

R.334: Fatih Camii dış cephede üstteki üçlü pencere düzenlemesinden görünüm.

R.335: Fatih Camii dış cephedeki alt sıra pencerelerinden ayrıntı.

R.336: Fatih Camii minareden genel görünüm.

R.337: Fatih Camii iç mekândaki makarnas başlıklı sütunlardan biri.

R.338: Fatih Camii son cemaat yeri sütun başlıklarından biri.

R.339: Fatih Camii giriş kapısının yanındaki başlıklı bir sütunce.

R.340: Kurşunlu Camii dilimli kemer içindeki kitabeden görünüm.

R.341: Kurşunlu Camii dış cepheden genel görünüm.

R.342: Kurşunlu Camii kuzey cepheden görünüm.

R.343: Kurşunlu Camii güney cepheden görünüm.

R.344: Kurşunlu Camii batı cepheden görünüm.

R.345: Kurşunlu Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

R.346: Kurşunlu Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.347: Kurşunlu Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.348: Kurşunlu Camii mihraptan görünüm.

R.349: Kurşunlu Camii mihraptan ayrıntı.

R.350: Kurşunlu Camii minberden görünüm.

R.351: Kurşunlu Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.352: Kurşunlu Camii minareden genel görünüm.

R.353: Kurşunlu Camii minare pabucundan görünüm.

R.354: Taş Mescit dış cepheden genel görünüm.

R.355: Taş Mescit kuzey cepheden görünüm.

R.356: Taş Mescit doğu cepheden görünüm.

R.357: Taş Mescit güney cepheden görünüm.

R.358: Taş Mescit batı cepheden görünüm.

R.359: Taş Hanlar dış cepheden genel görünüm.

R.360: Taş Hanlar kuzey cepheden görünüm.

R.361: Taş Hanlar güneydoğudan görünüm.

R.362: Taş Hanlar doğu cepheden görünüm.

R.363: Kurşunlu Hamamı kitabeden görünüm.

R.364: Kurşunlu Hamamı genel görünüm.

R.365: Kurşunlu Hamamı sonradan kapatılan giriş kapısı.

R.366: Kurşunlu Hamamı değiştirilen hamam giriş kapısı.

R.367: Kurşunlu Çeşmesi kitabeden görünüm.

R.368: Kurşunlu Çeşmesi genel görünüm.

R.369: Zeynûbe Hatun Çeşmesi kitabeden görünüm.

R.370: Zeynûbe Hatun Çeşmesi genel görünüm.

R.371: Hüseyin Efendi Çeşmesi kitabeden görünüm.

R.372: Hüseyin Efendi Çeşmesi genel görünüm.

R.373: Tekke Köy Camii dış cepheden genel görünüm.

R.374: Tekke Köy Camii kuzey dış cepheden görünüm.

R.375: Tekke Köy Camii giriş kısmından görünüm.

R.376: Tekke Köy Camii minare ve mahfile çıkılan merdivenden görünüm.

R.377: Tekke Köy Camii son cemaat yerinin batısı ve tavanından görünüm.

R.378: Tekke Köy Camii son cemaat yerinin güneyindeki ana mekâna giriş kısmı.

R.379: Tekke Köy Camii giriş kapısının yanındaki bir pencereden ayrıntı.

R.380: Tekke Köy Camii ana mekâna girişin sağlandığı kapıdan görünüm.

R.381: Tekke Köy Camii doğu cepheden görünüm.

R.382: Tekke Köy Camii güneyden görünüm.

R.383: Tekke Köy Camii batı cepheden görünüm.

R.384: Tekke Köy Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

R.385: Tekke Köy Camii kuzeydeki giriş kısmından görünüm.

R.386: Tekke Köy Camii mahfilden görünüm.

R.387: Tekke Köy Camii mahfil pencereden bir ayrıntı.

R.388: Tekke Köy Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.389: Tekke Köy Camii doğudaki pencere kemer içlerinden görünüm.

R.390: Tekke Köy Camii doğudaki pencereler arasındaki süsleme.

R.391: Tekke Köy Camii doğu beden duvarından görünüm.

R.392: Tekke Köy Camii iç mekânda güneyden görünüm.

R.393: Tekke Köy Camii mihraptan genel görünüm.

R.394: Tekke Köy Camii minberden genel görünüm.

R.395: Tekke Köy Camii güneydeki beden duvarının üst kısmından görünüm.

R.396: Tekke Köy Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.397: Tekke Köy Camii batı duvar yüzeyindeki süslemeden ayrıntı.

R.398: Tekke Köy Camii mahfilin batı yönünden görünüm.

R.399: Tekke Köy Camii minareden genel görünüm.

R.400: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi dış cepheden genel görünüm.

R.401: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi dış cephedeki sundurmadan görünüm.

R.402: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi kuzeydeki giriş kapısından görünüm.

R.403: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi iç mekânda sandukadan görünüm.

R.404: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi giriş kapısının içten görünümü.

R.405: Tuğlacık (Harova) Köyü Çeşmesi kitabeden görünüm.

R.406: Tuğlacık (Harova) Köyü Çeşmesi genel görünüm.

R.407: Borçka – Düzköy Camii ahşap tavan ortasındaki göbekten görünüm.

R.408: Artvin – Vezirköprü Köyü Camii ahşap tavan ortasındaki göbekten görünüm.

R.409: Yağlıdere – Harova Köprüsü genel görünüm.

R.410: Yağlıdere – Akköy Yol Ayrımı Köprüsü genel görünüm.

R.411: Trabzon / Of – Ağaçlı Köyü Camii iç mekândaki süsleme.

R.412: Trabzon / Of – Ağaçlı Köyü Camii iç mekândaki ibrikli bitkisel süsleme.

8.ÇİZİMLER

Ç. 1 : Giresun İl Haritası (Giresun İl Turizm Müdürlüğü'nden alınarak).

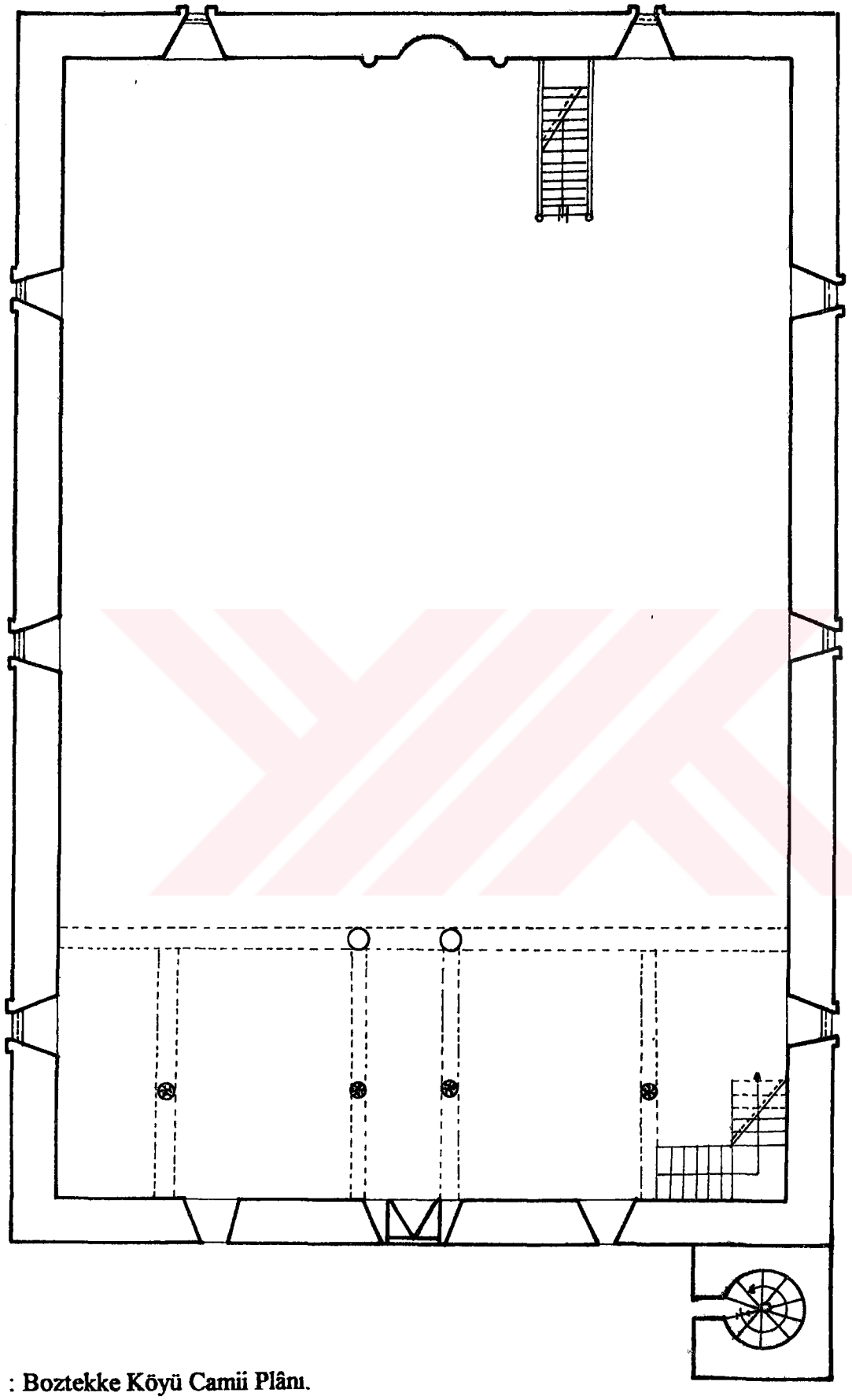

Ç. 2 : Boztekke Köyü Camii Plânı.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

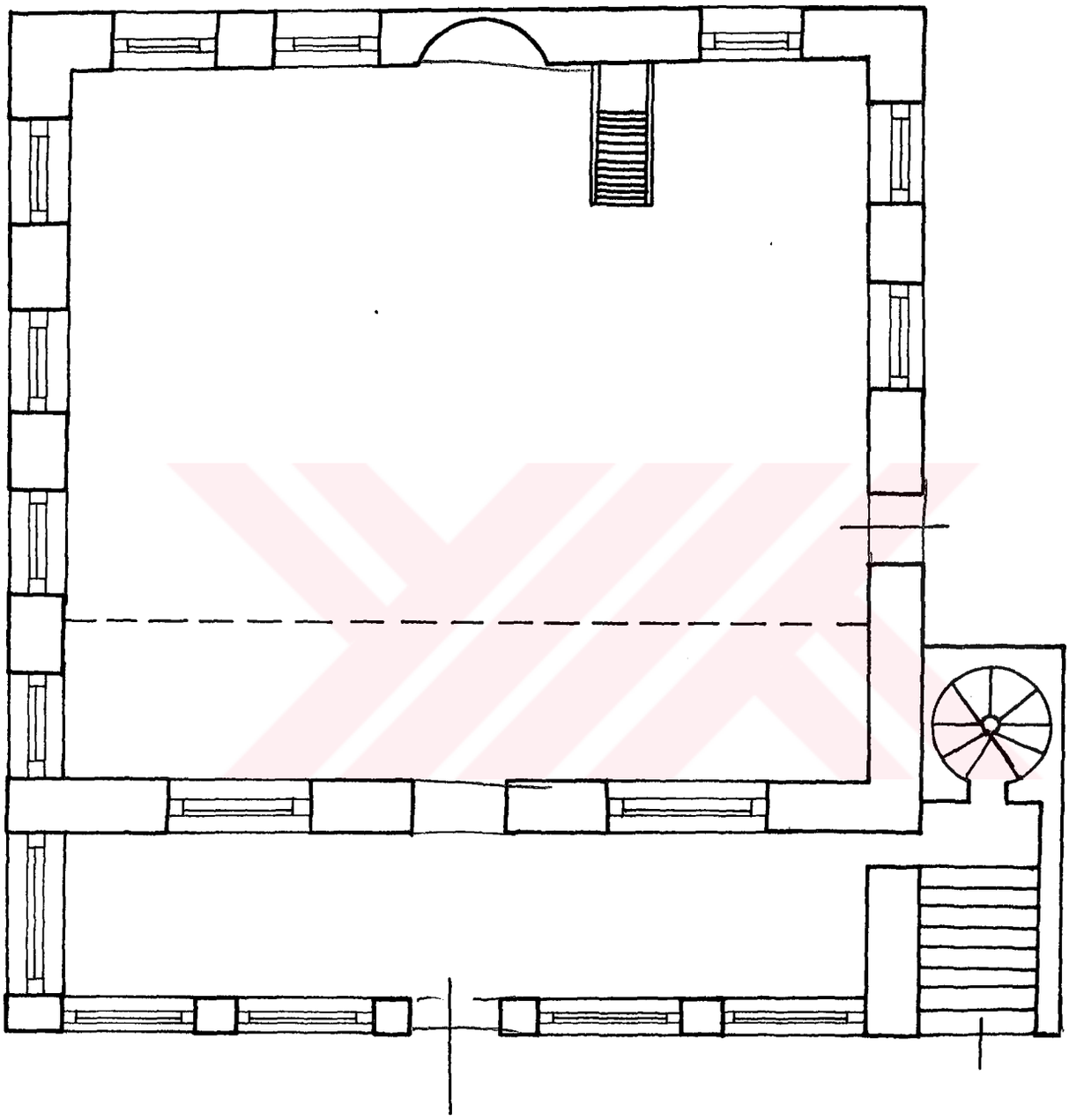

Ç. 3 : Hacı Hüseyin Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

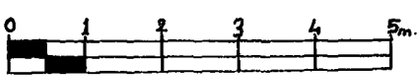

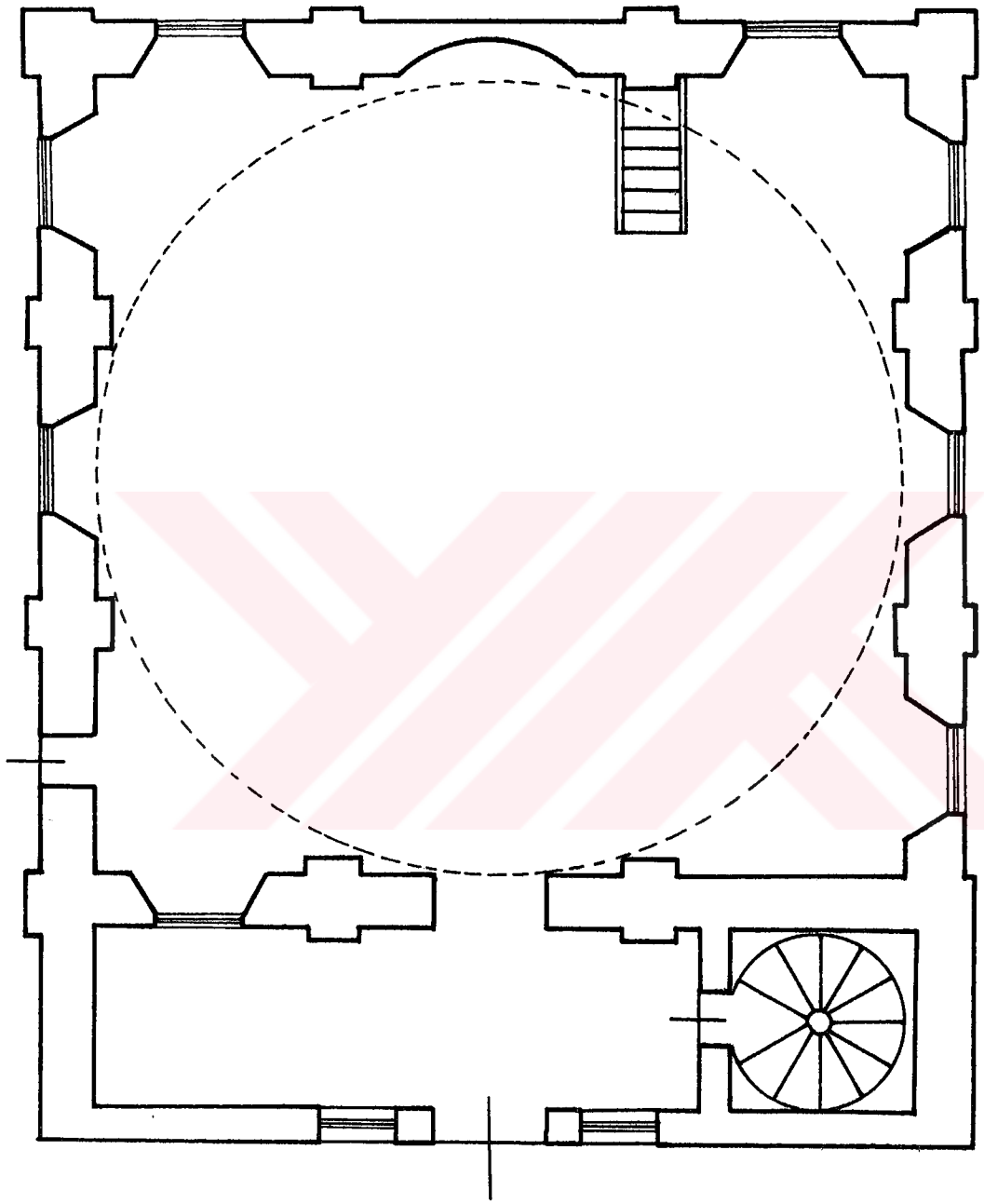

Ç. 4 : Hacı Mikdat Camii Planı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

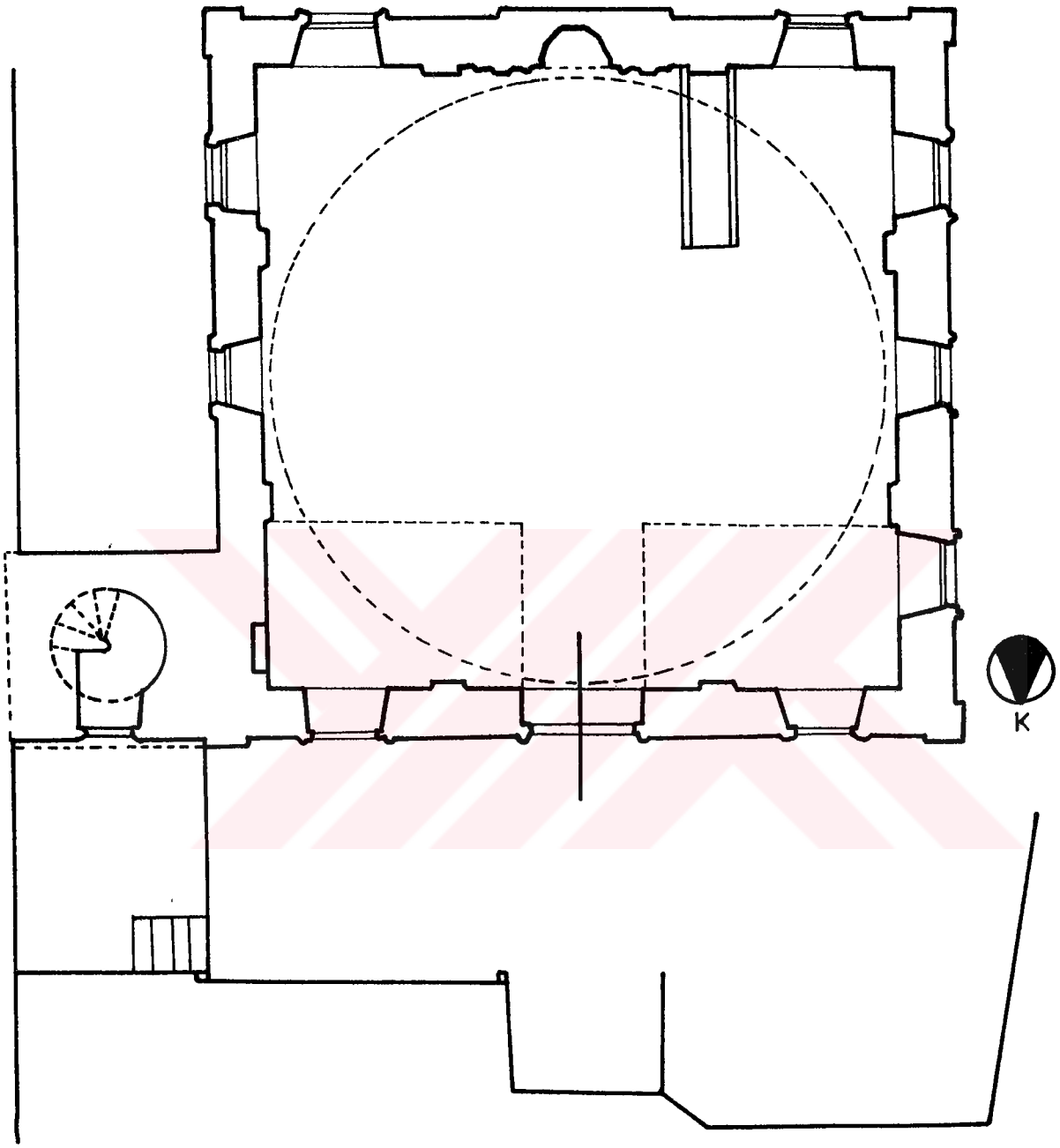

Ç. 5 : Kale Camii Plânı (V.G.M.A'den) .

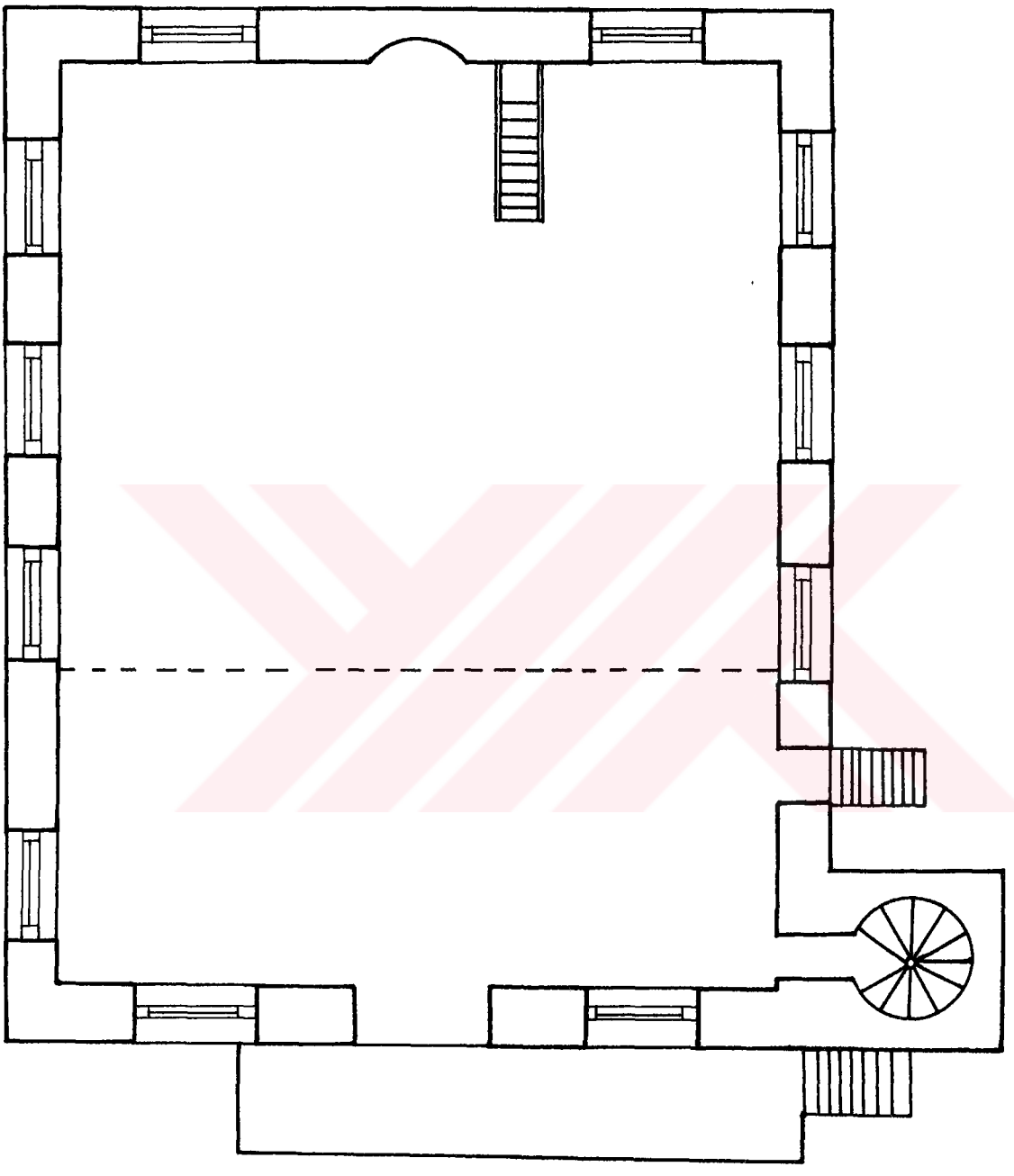

Ç. 6 : Çekek Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

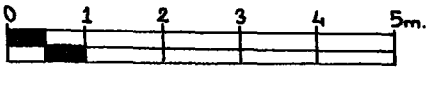

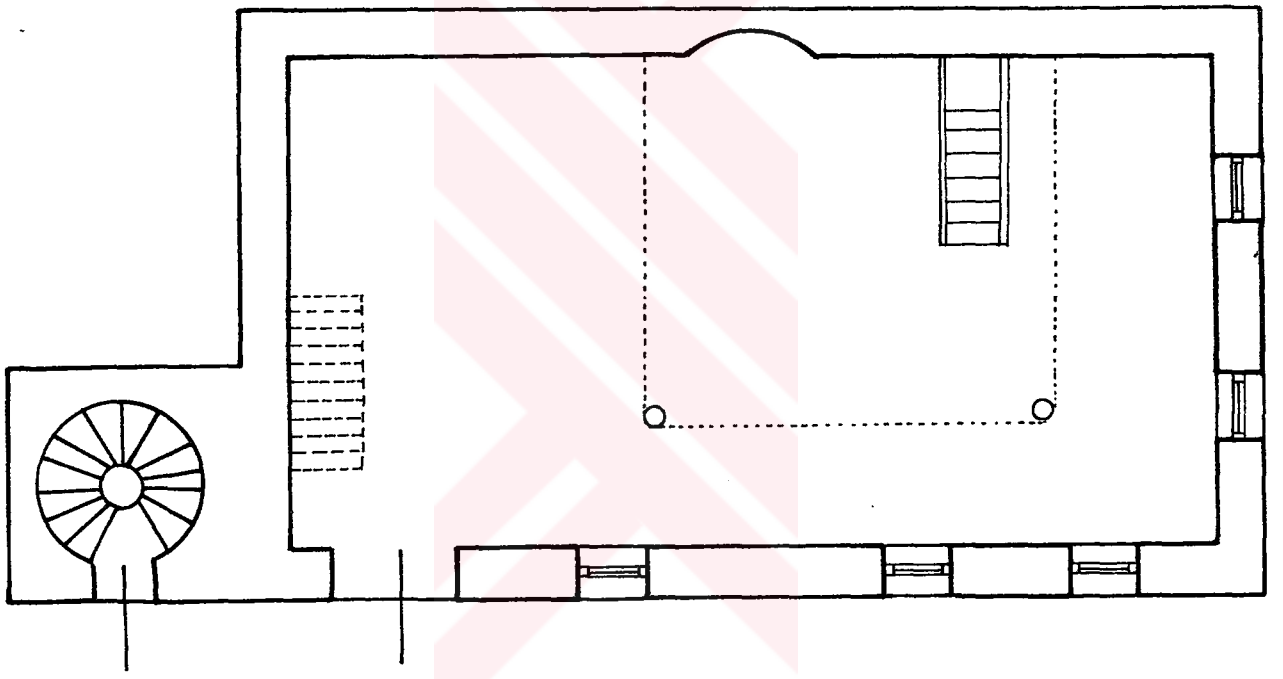

Ç. 7 : Soğuksu Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

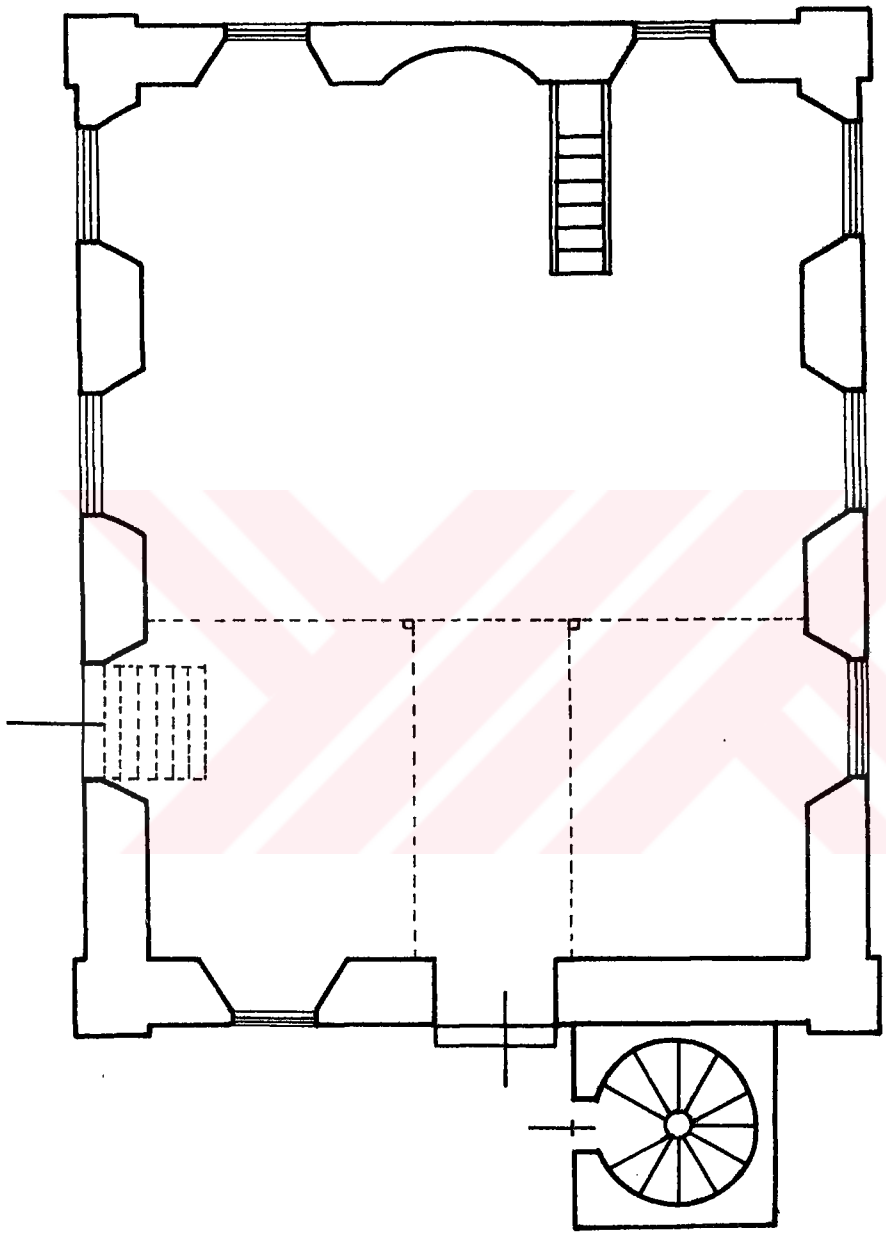

Ç. 8 : Şeyh Kerameddin Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

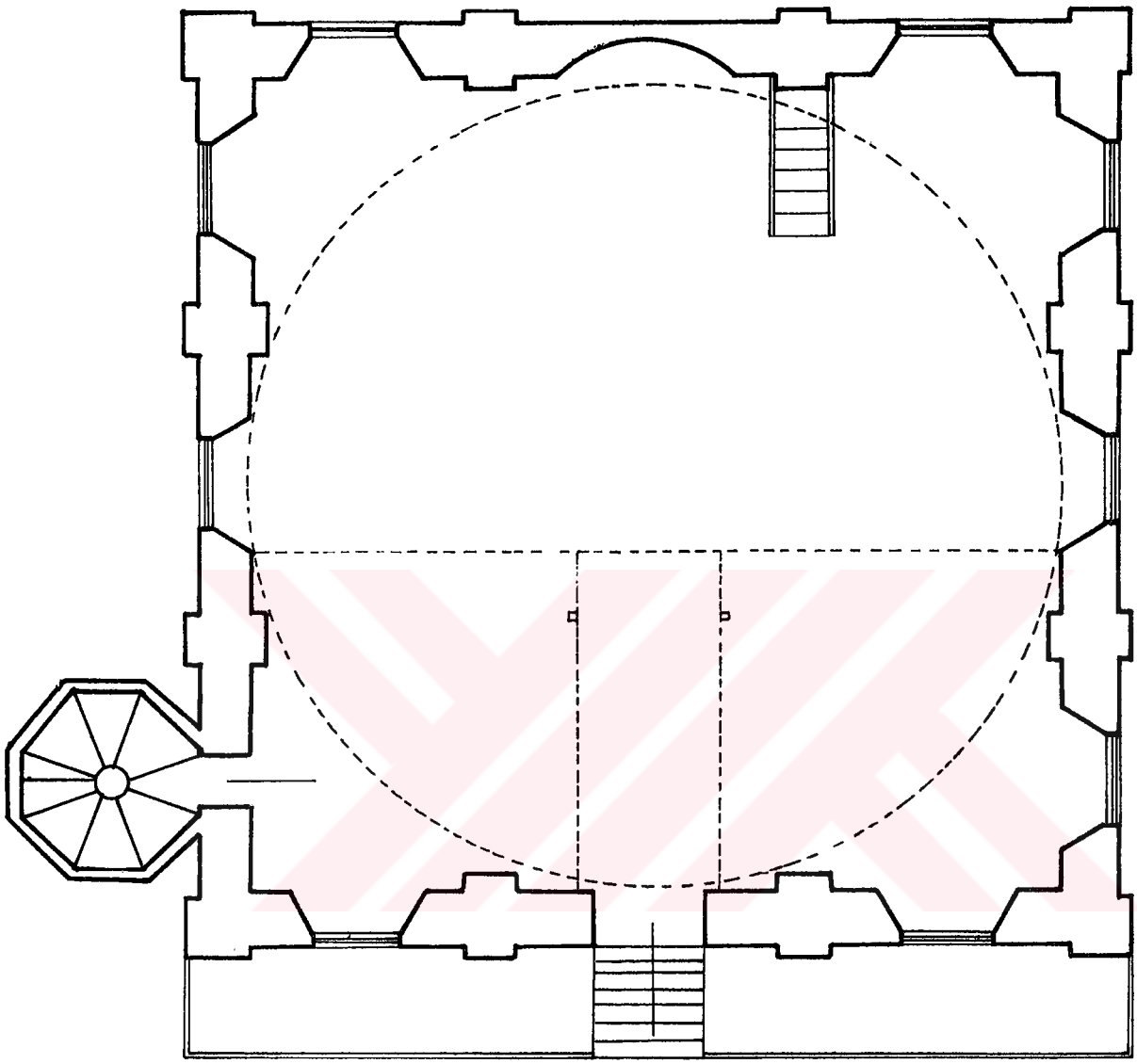

Ç. 9 : Kapu Camii Plânı (Ü. MEHDİOĞLU'dan işlenerek).

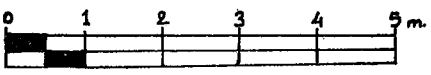

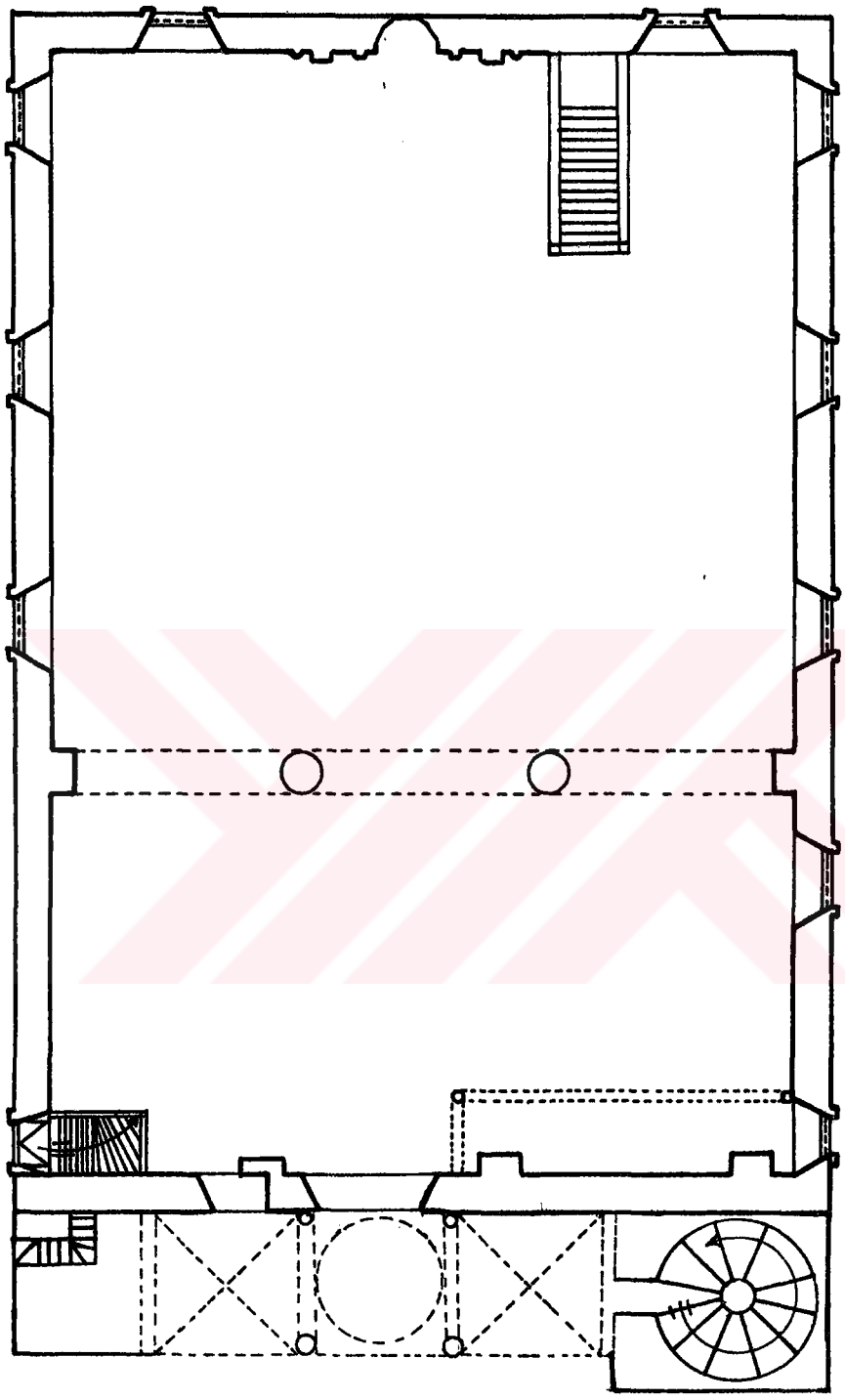

Ç. 10: Çınarlar Camii Plânı.

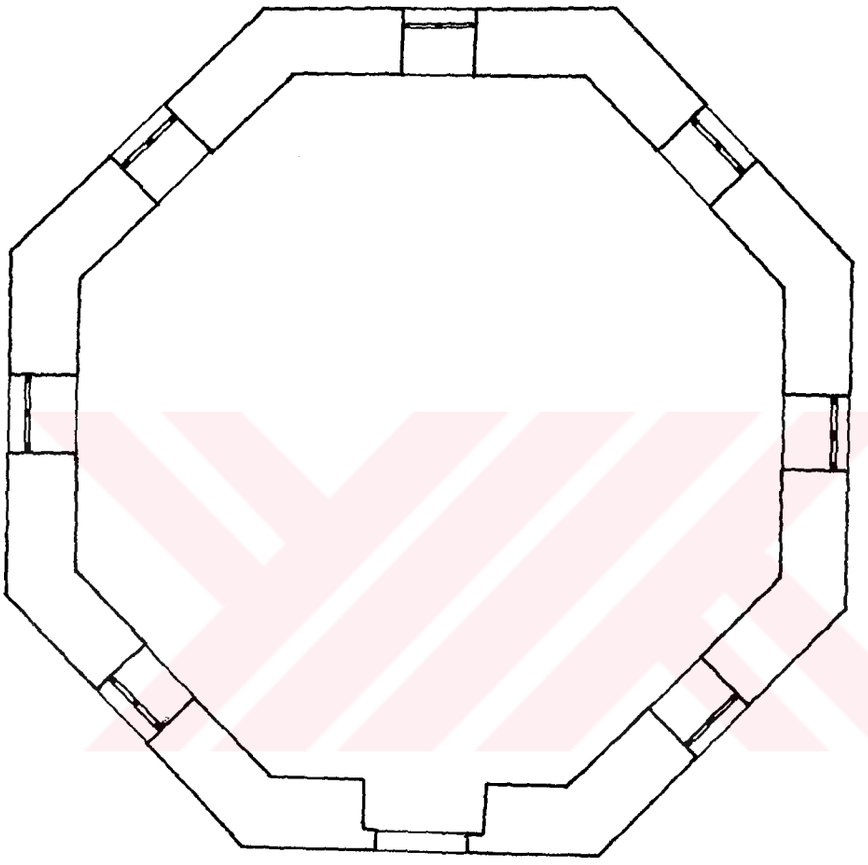

Ç. 11: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi Plânı (V.G. M.A.'den).

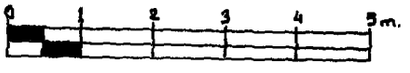

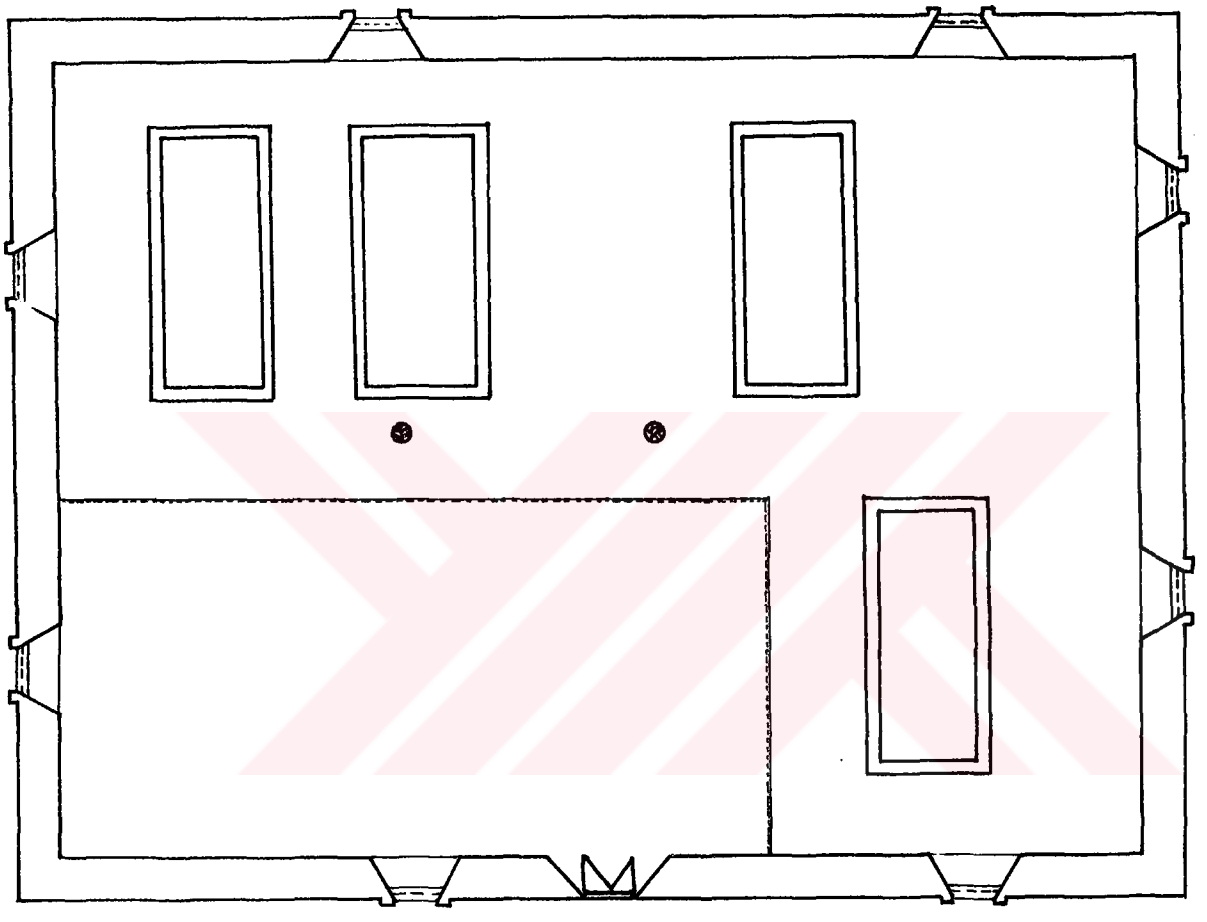

Ç. 12: Şeyh Kerameddin Türbesi Plânı.

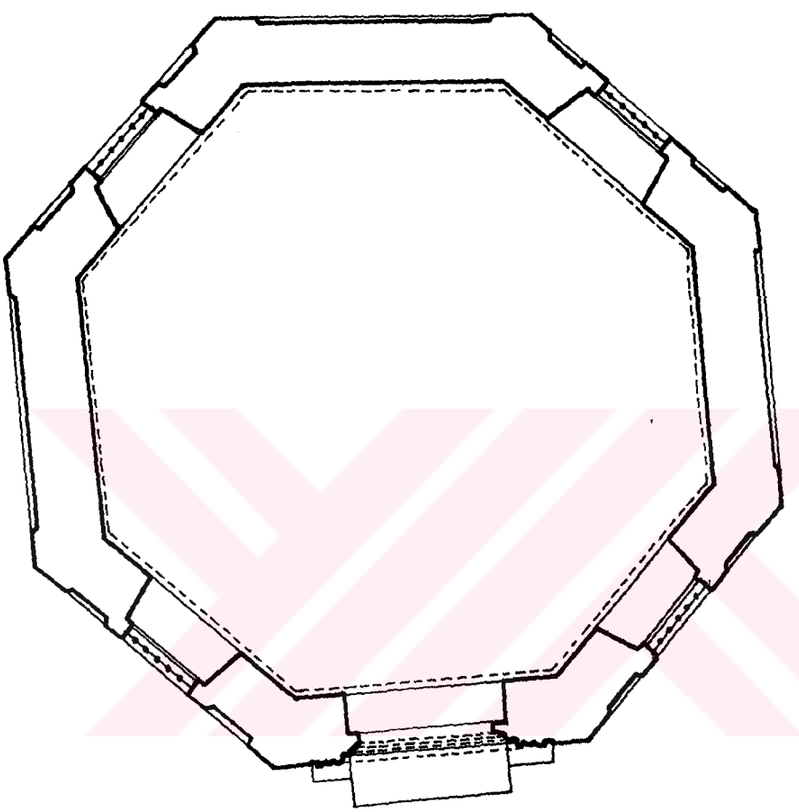

K

Ç. 13: Seyyid Vakkas Türbesi Planı (V.G. M.A.'den).

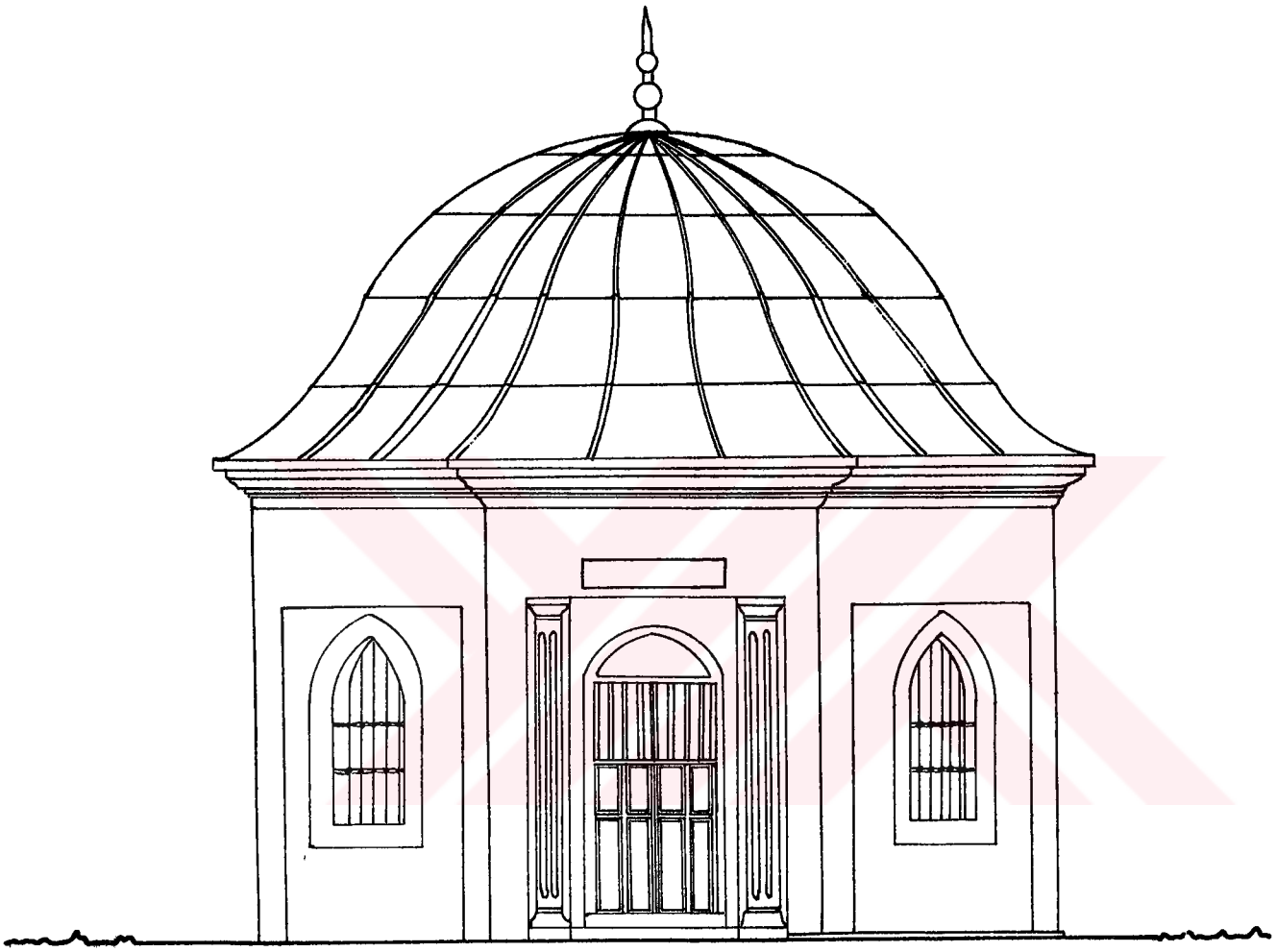

Ç. 14: Seyyid Vakkas Türbesi Plân Kesiti (V.G. M.A.'den).

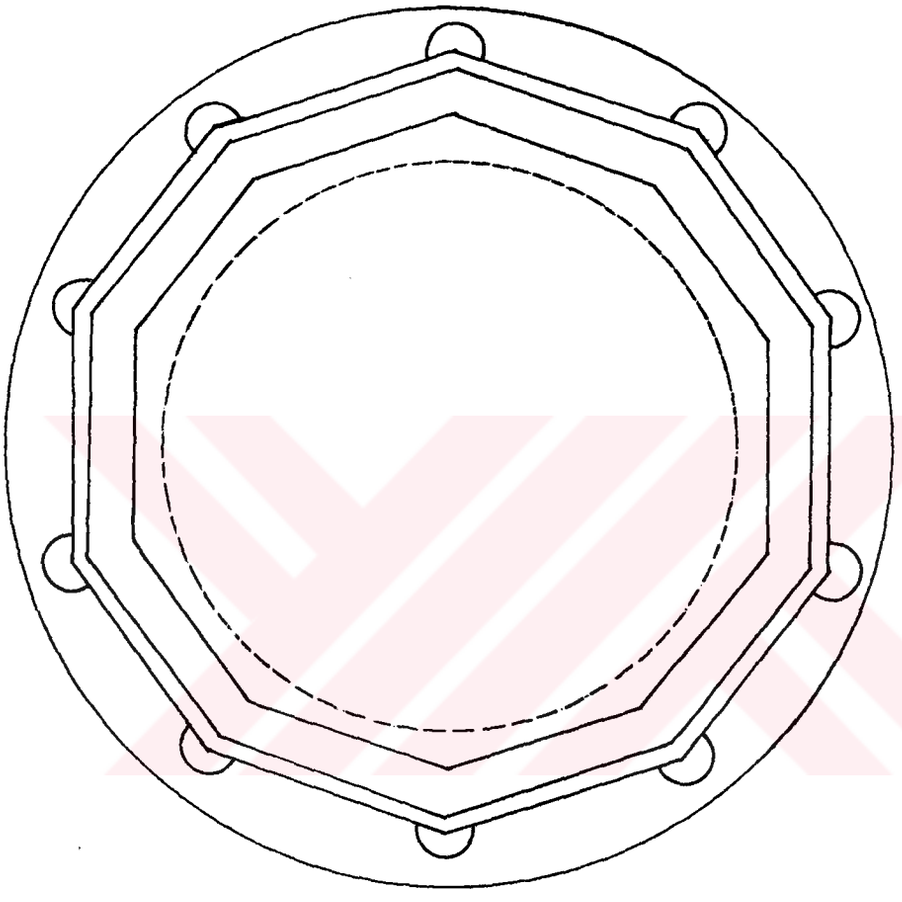

Ç. 15: Hacı Hüseyin Çeşmesi Plânı.

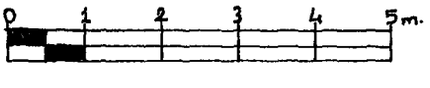

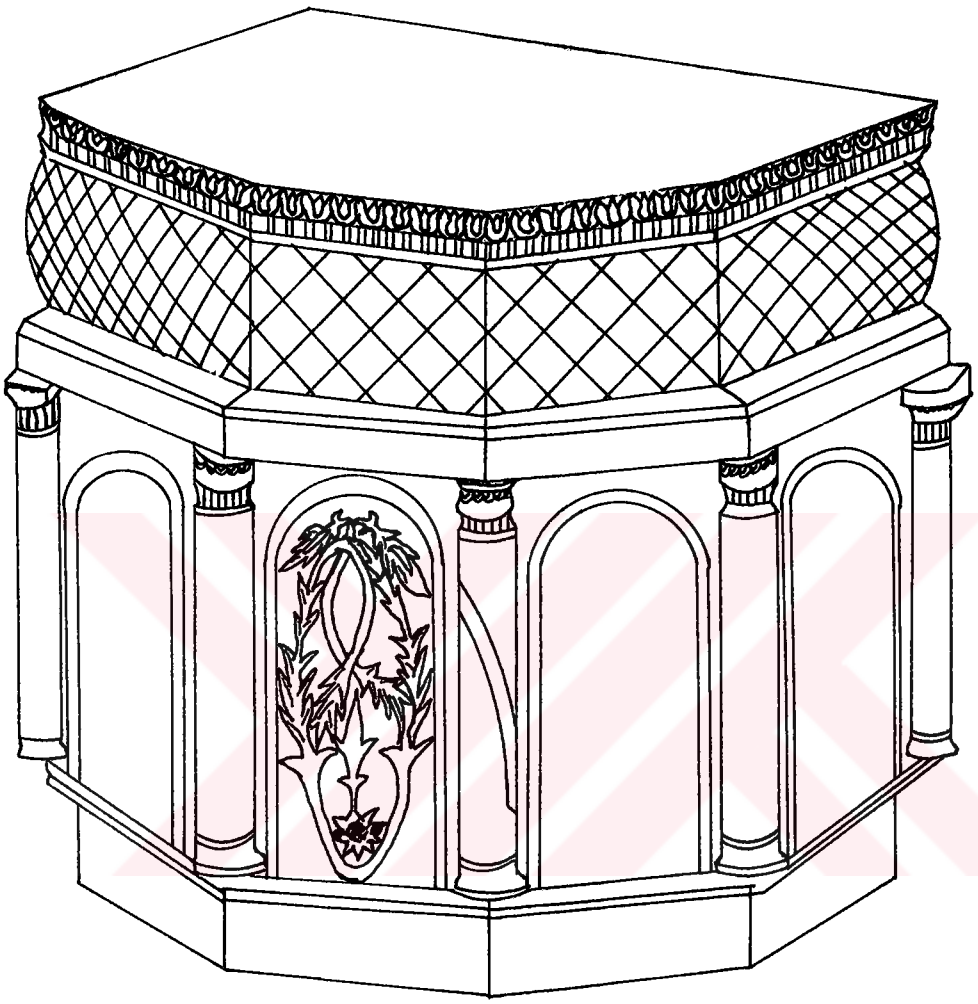

Ç. 16: Hacı Hüseyin Çeşmesi, Cephe Çizimi.

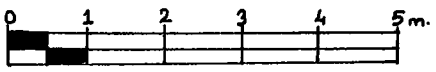

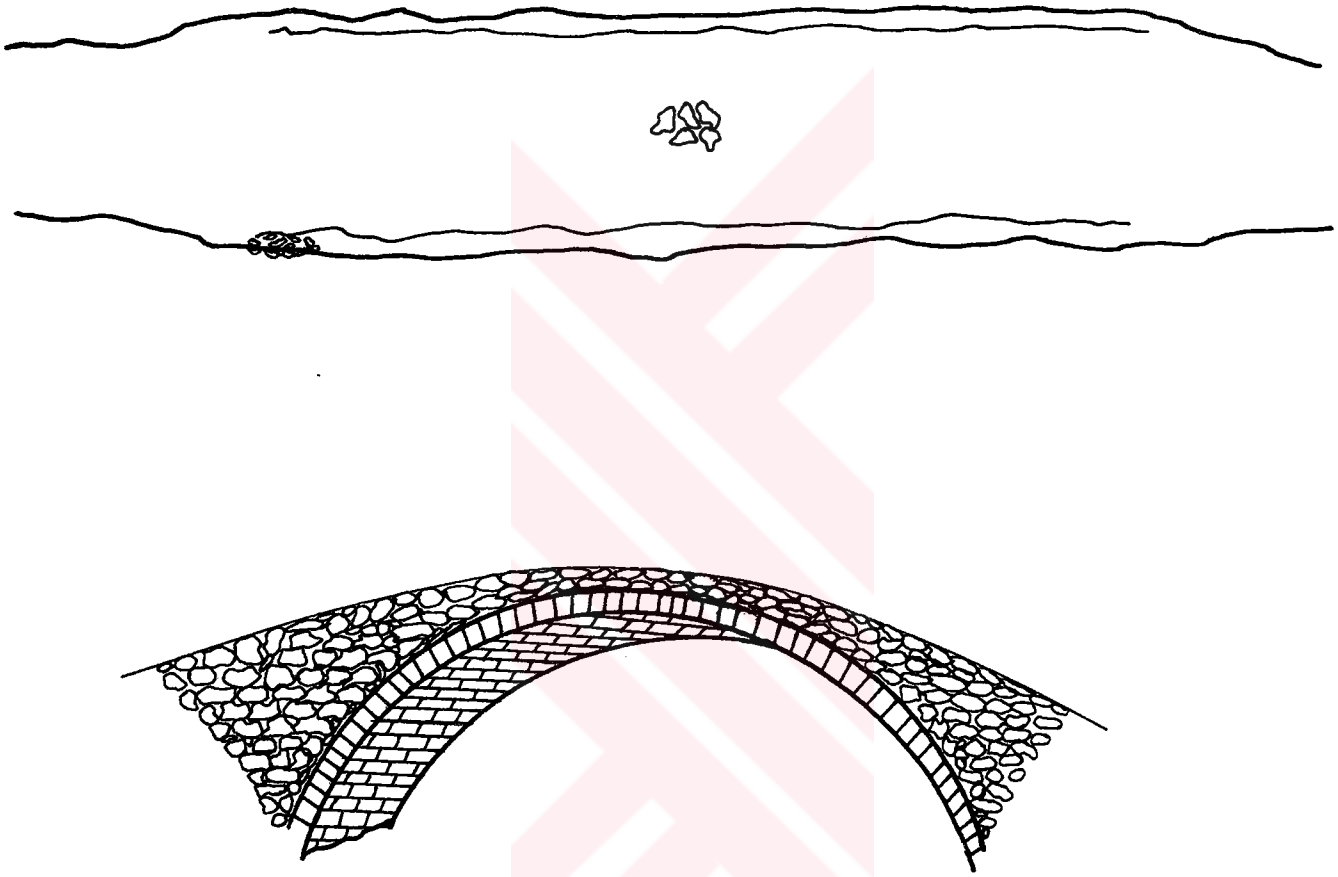

Ç. 17: Tekke Köyü Köprüsü.

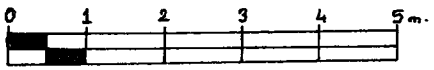

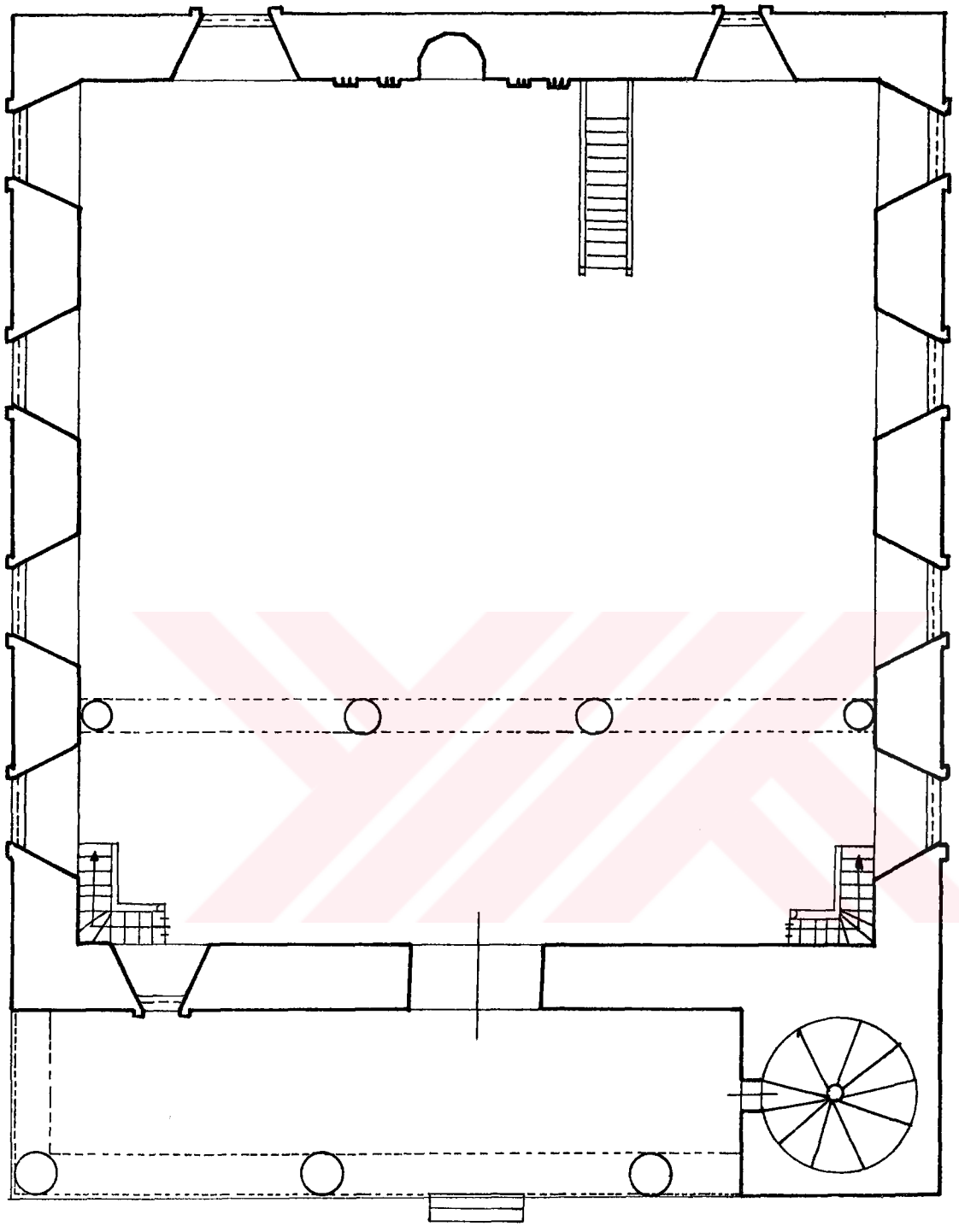

Ç. 18: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii Plânı.

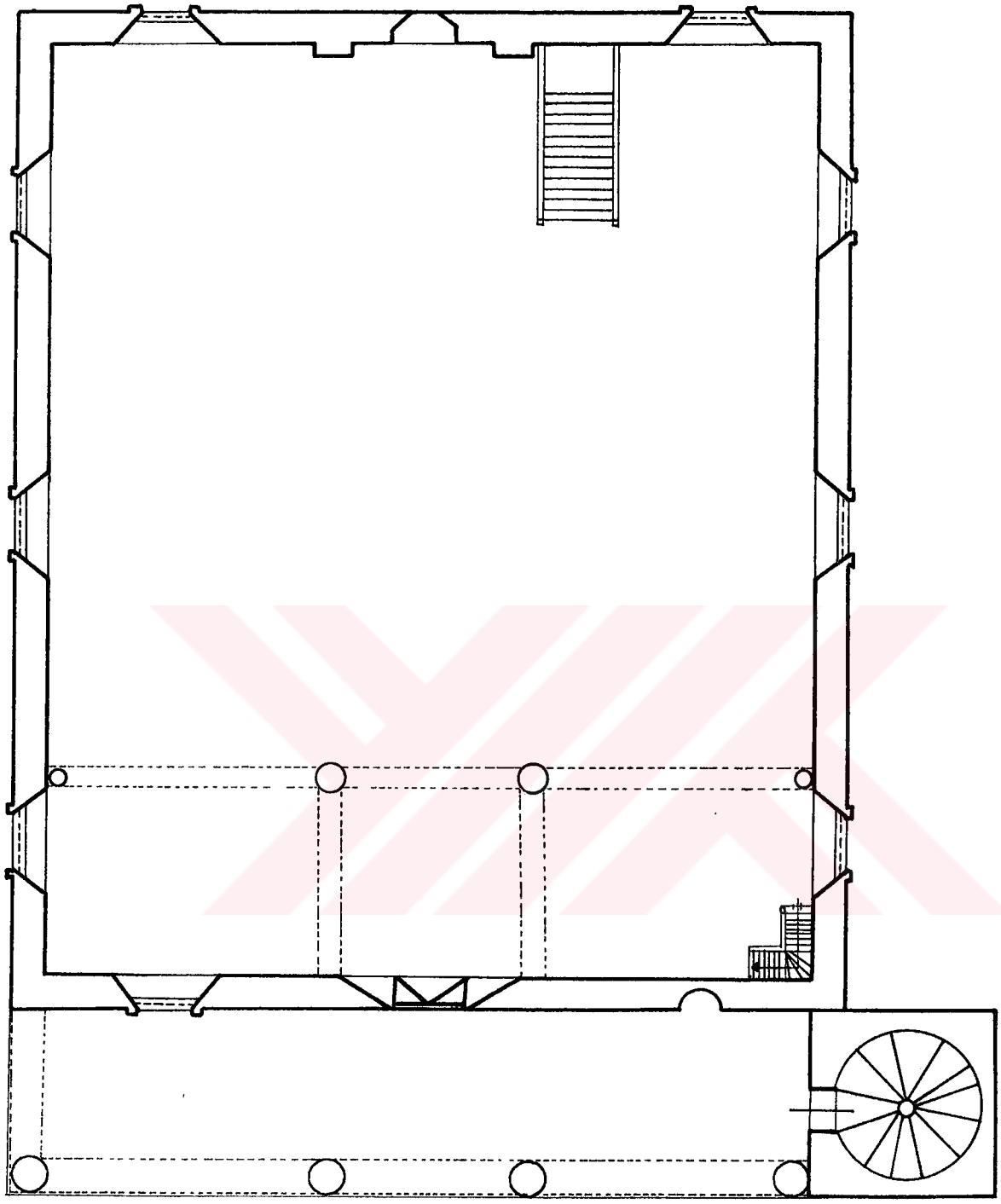

Ç. 19: Şemseddin Mahallesi Ali Hoca Camii Plânı.

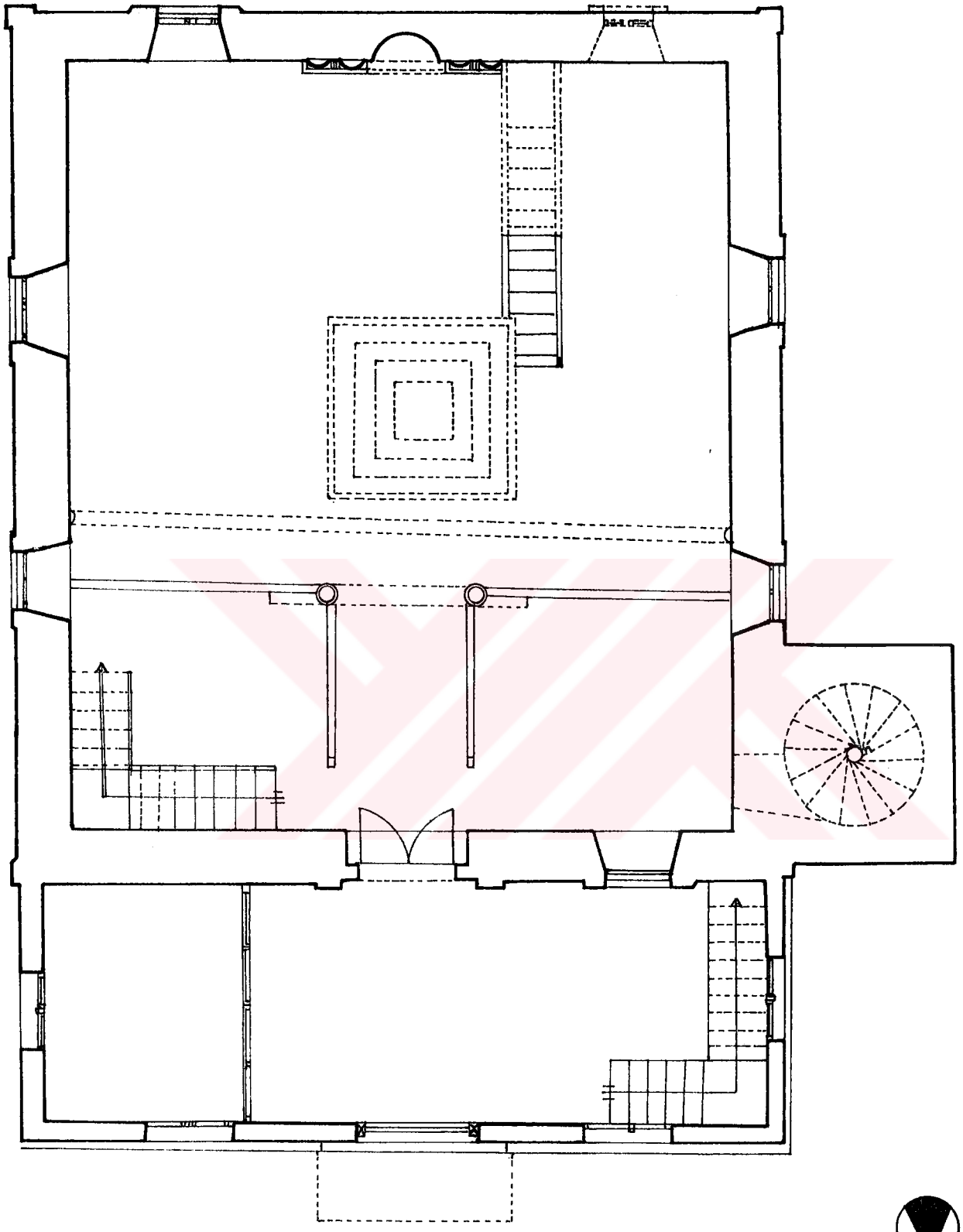

Ç. 20: Kızılot Köyü Camii Plânı (V.G. M.A.'den).

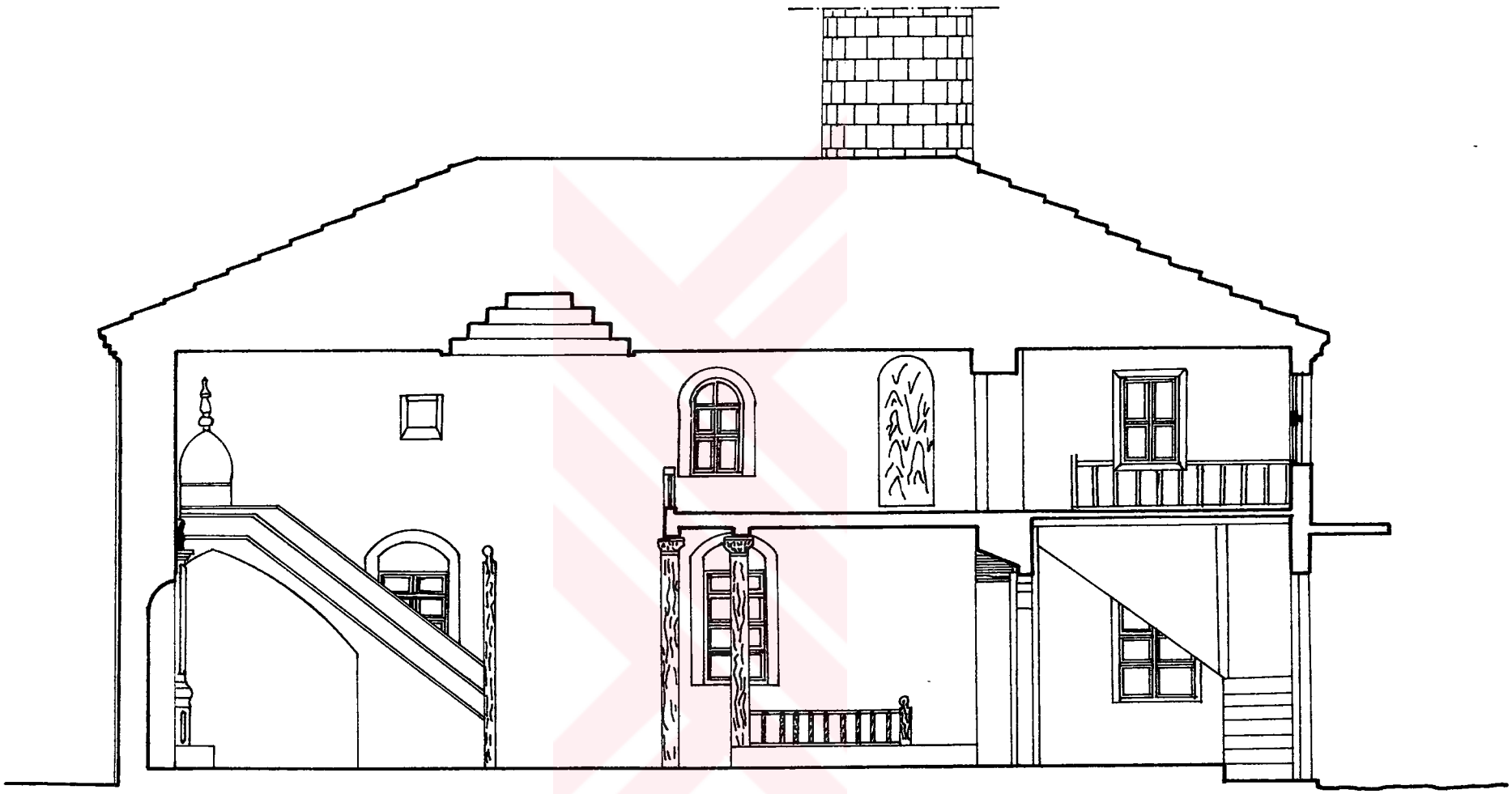

Ç. 21: Kızılot Köyü Camii Plân Kesiti. (V.G. M.A.'den).

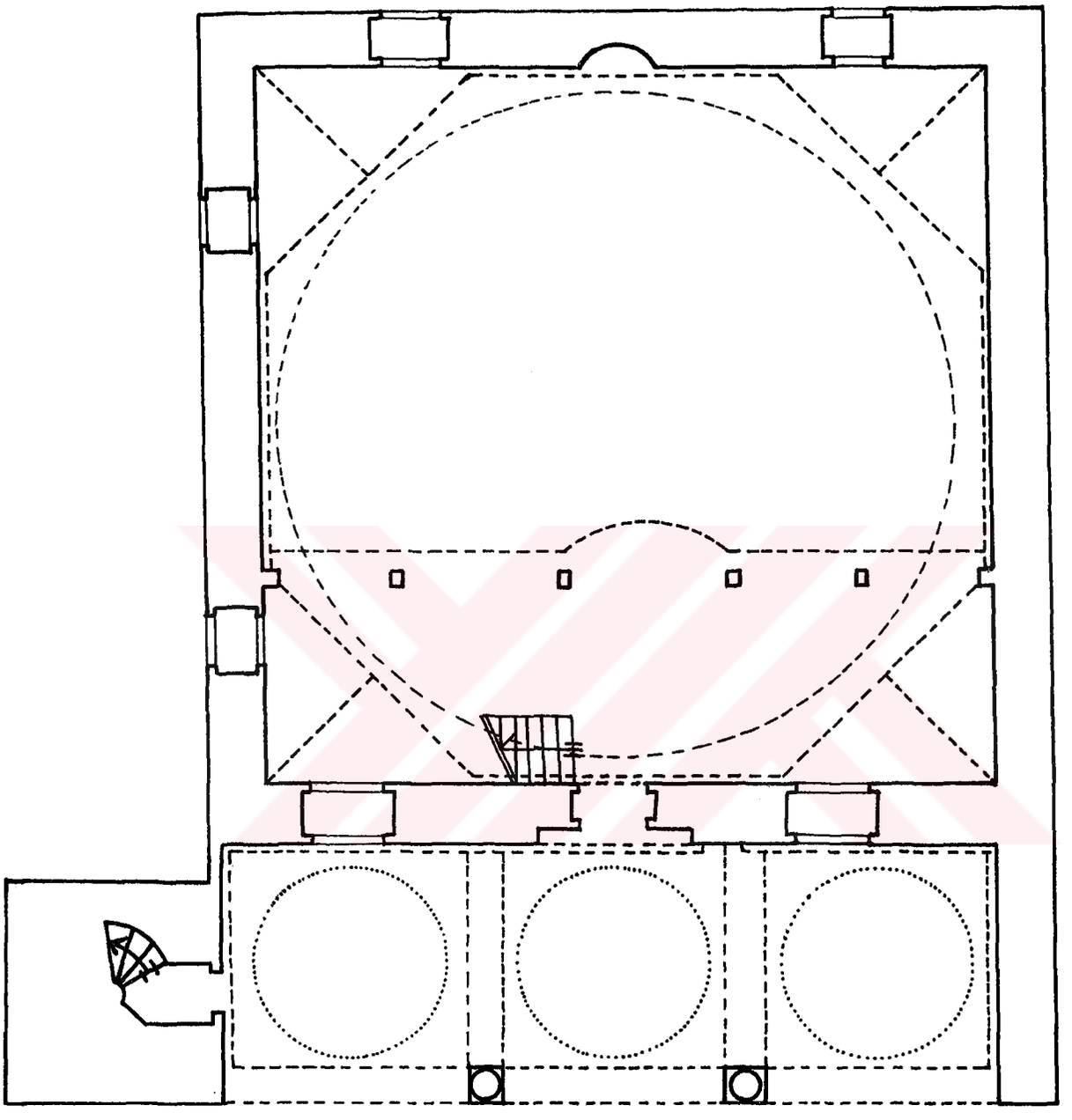

Ç. 22: Behramşah Camii Planı (H. KARPUZ'dan alınarak).

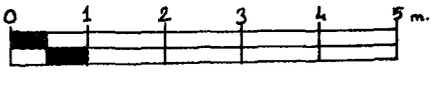

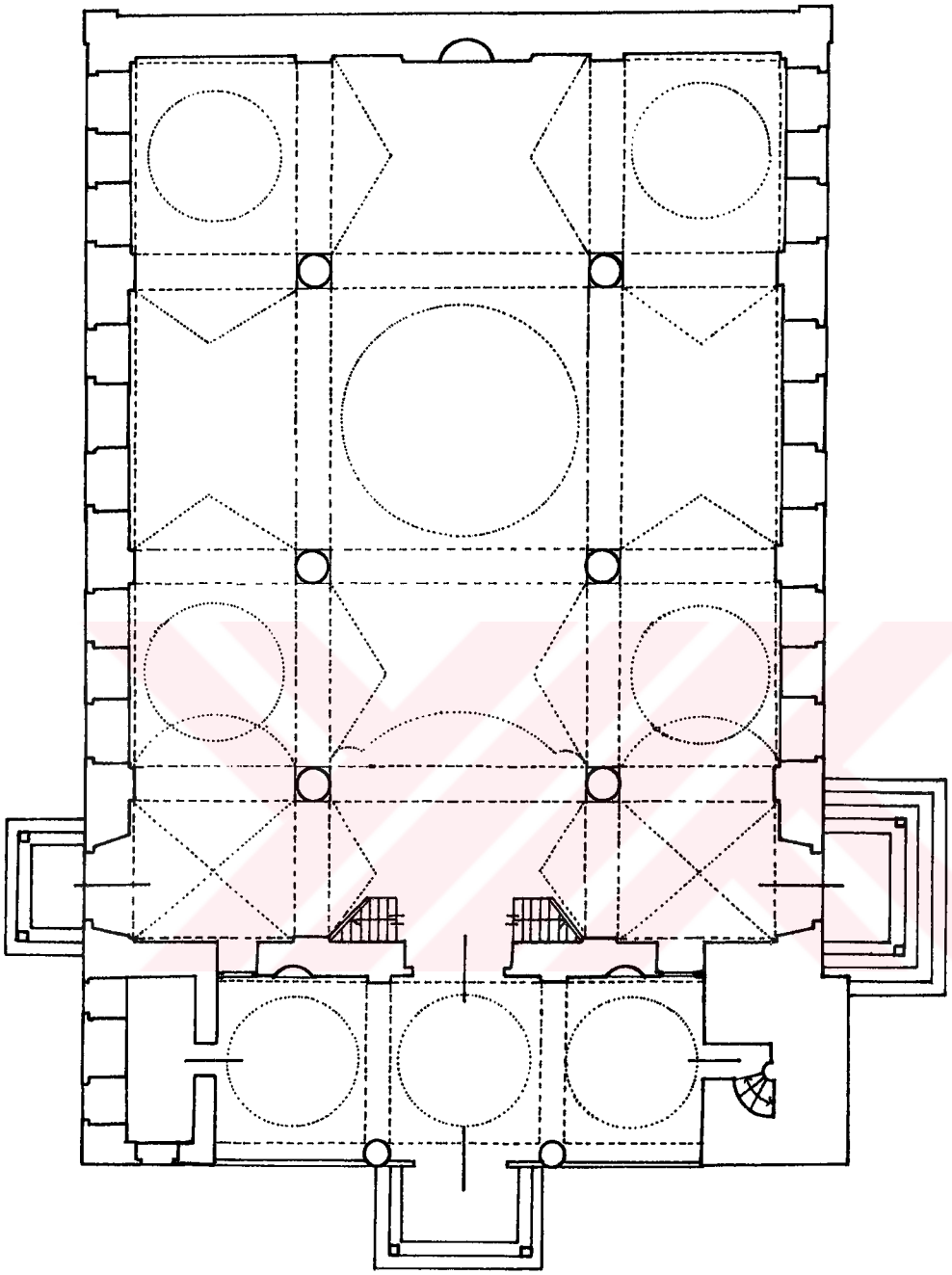

K

Ç. 23: Fatih Camii Planı (H. KARPUZ'dan alınarak).

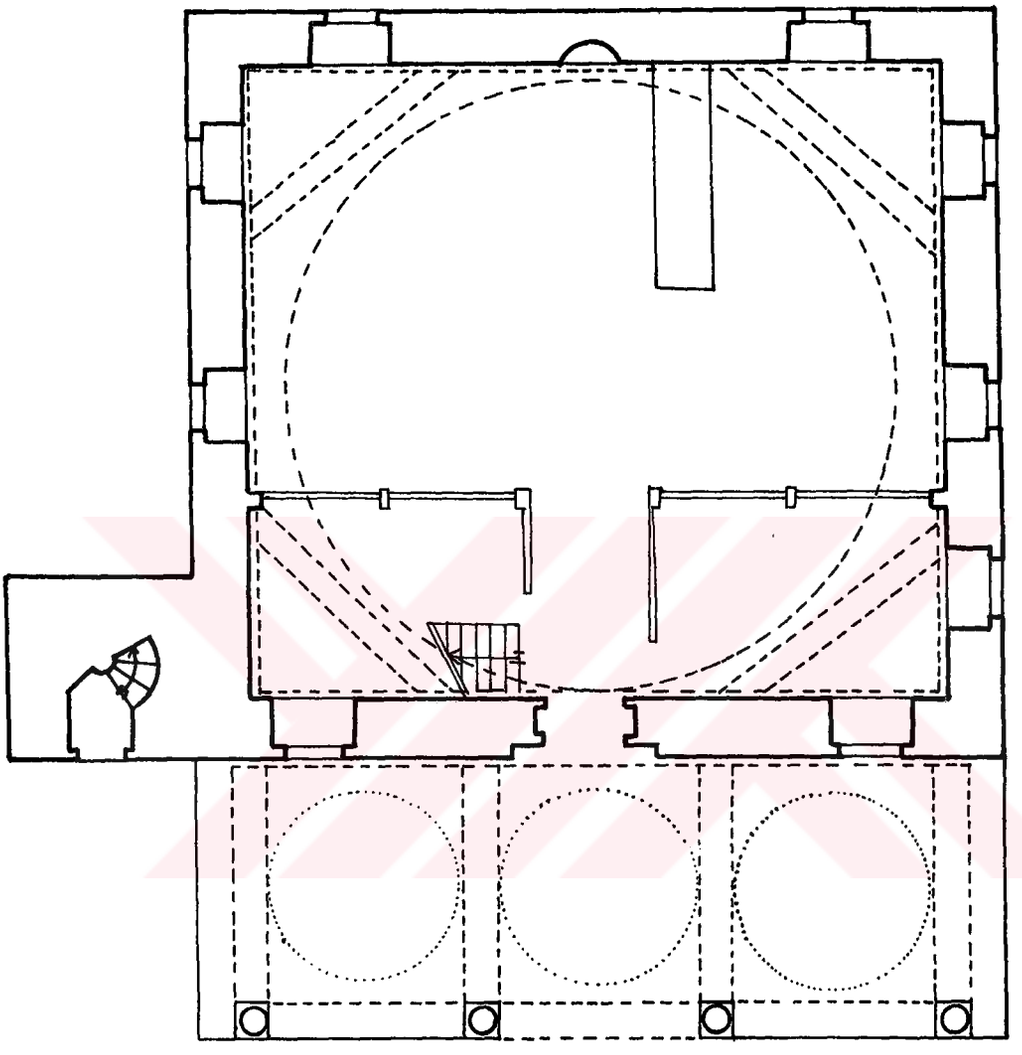

Ç. 24: Kurşunlu Camii Plânı (H. KARPUZ'dan alınarak).

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

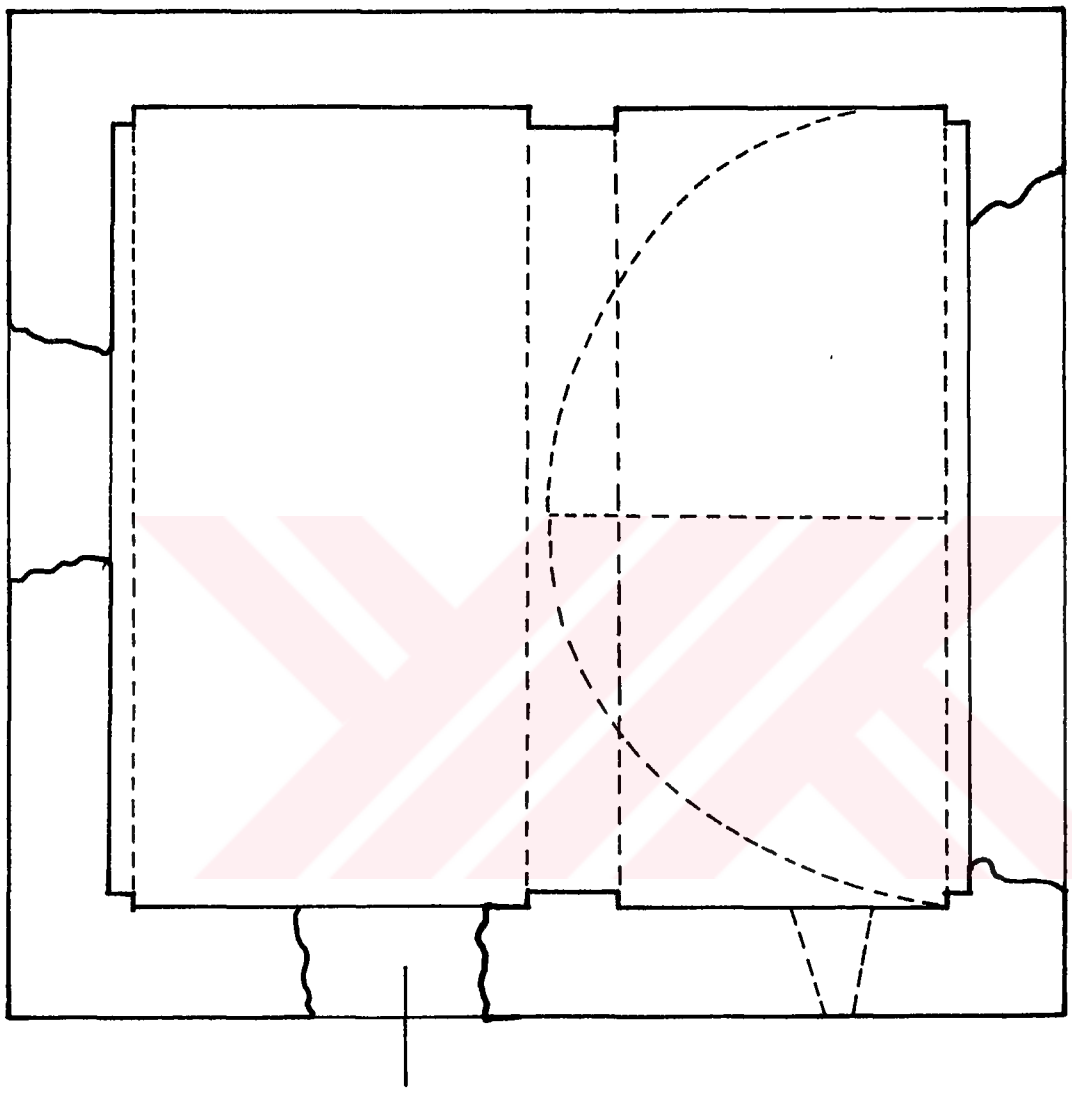

Ç. 25: Taş Mescid Plânı (H. KARPUZ'dan alınarak).

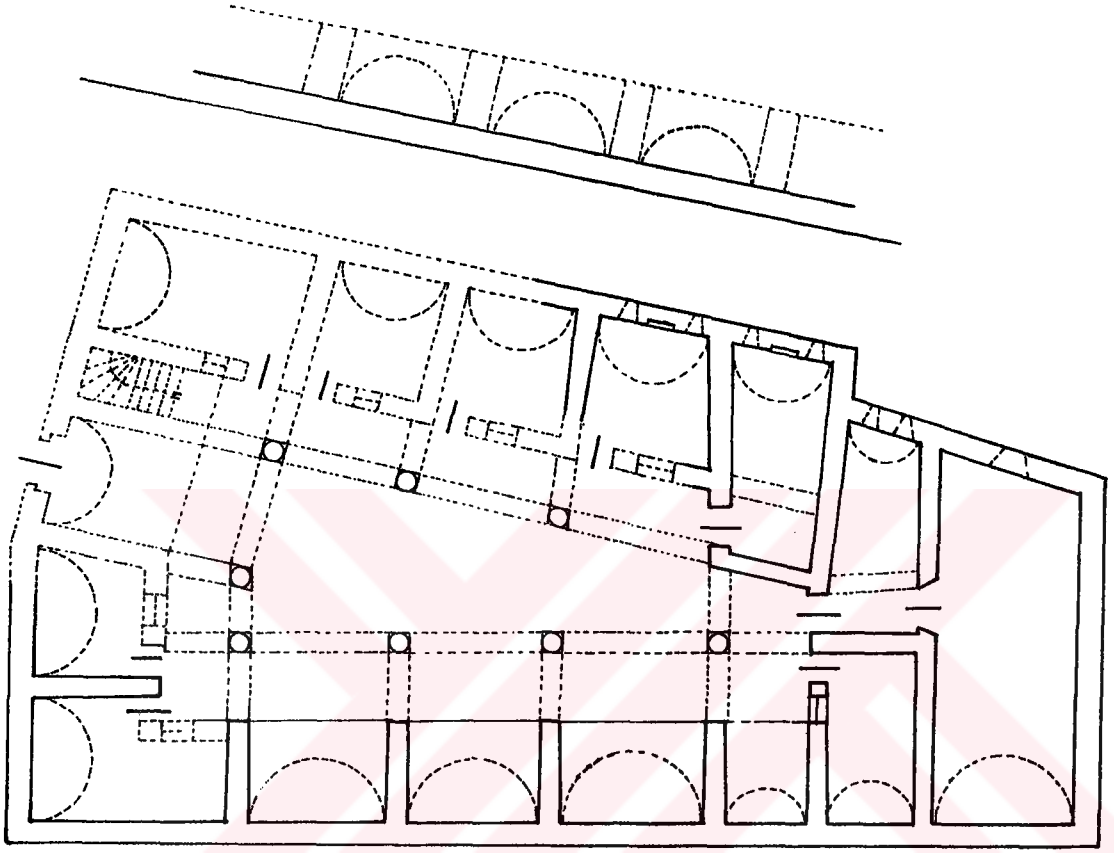

Ç. 26: Taş Hanlar Plânı (H. KARPUZ'dan alınarak).

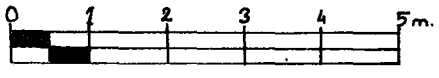

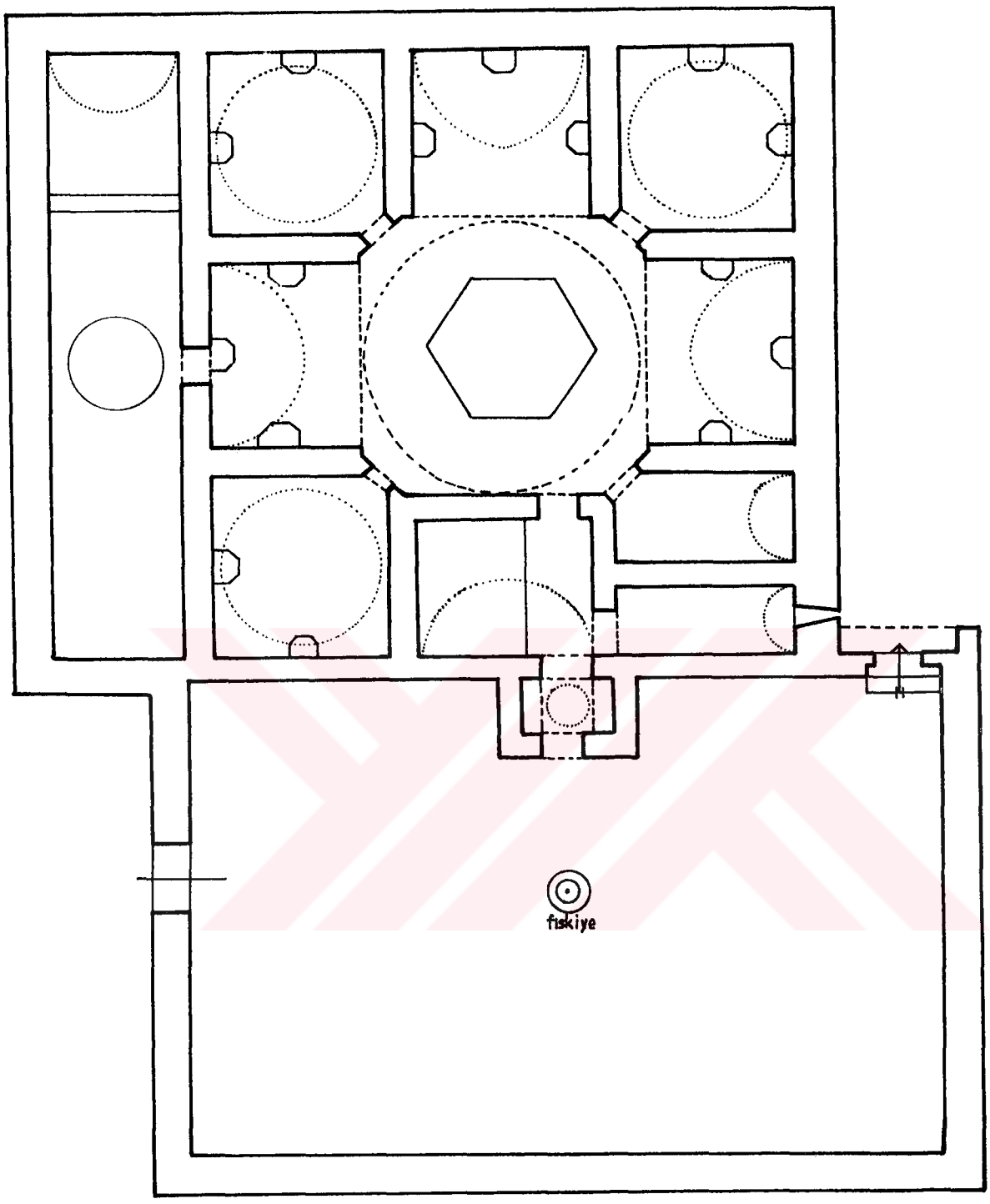

Ç. 27: Kurşunlu Hamamı Planı (H. KARPUZ'dan alınarak).

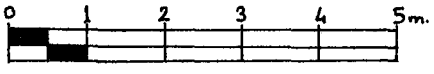

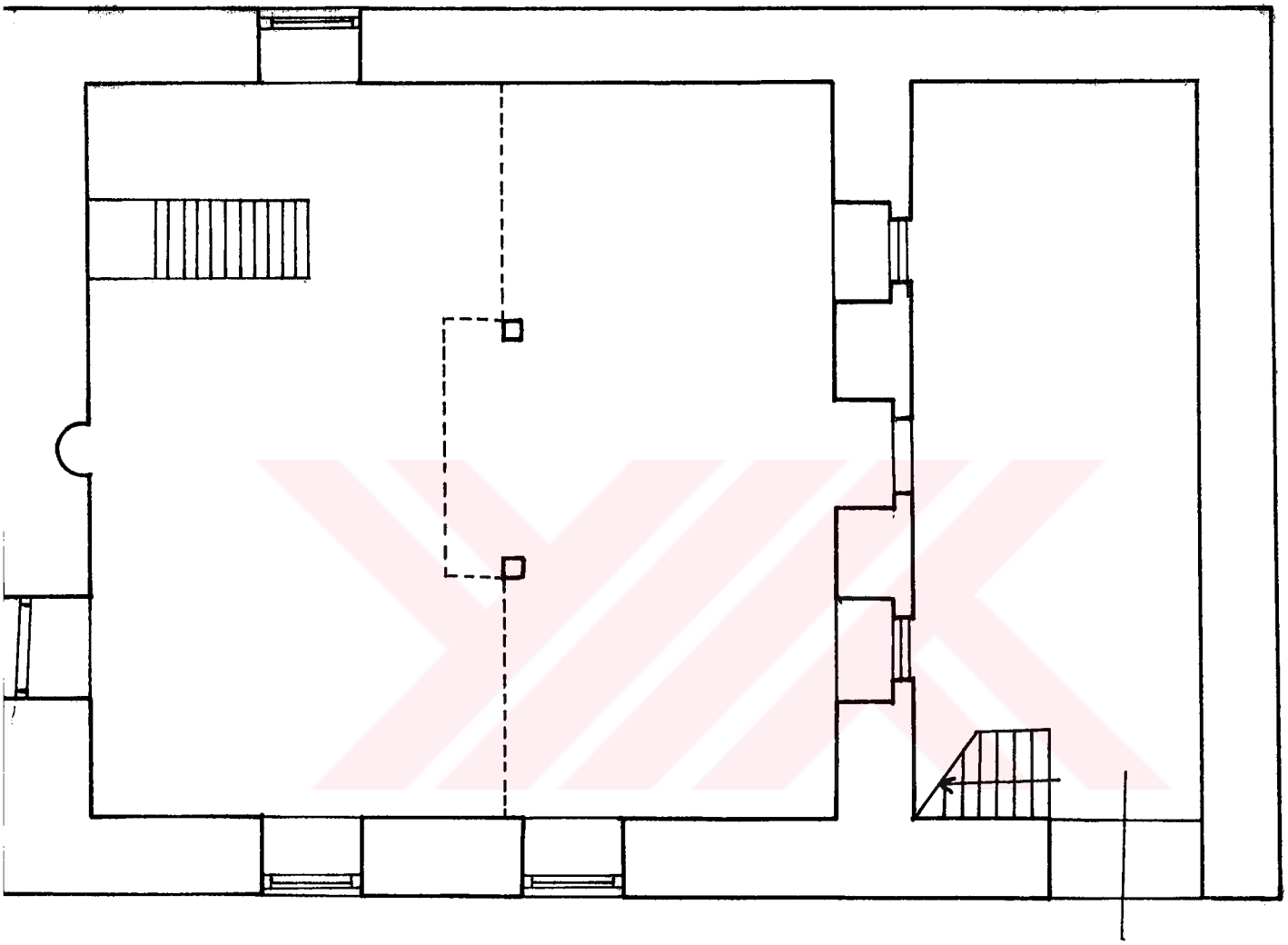

K

Ç. 28: Tekke Köyü Camii Planı(V.G. M.A.'den).

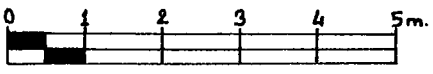

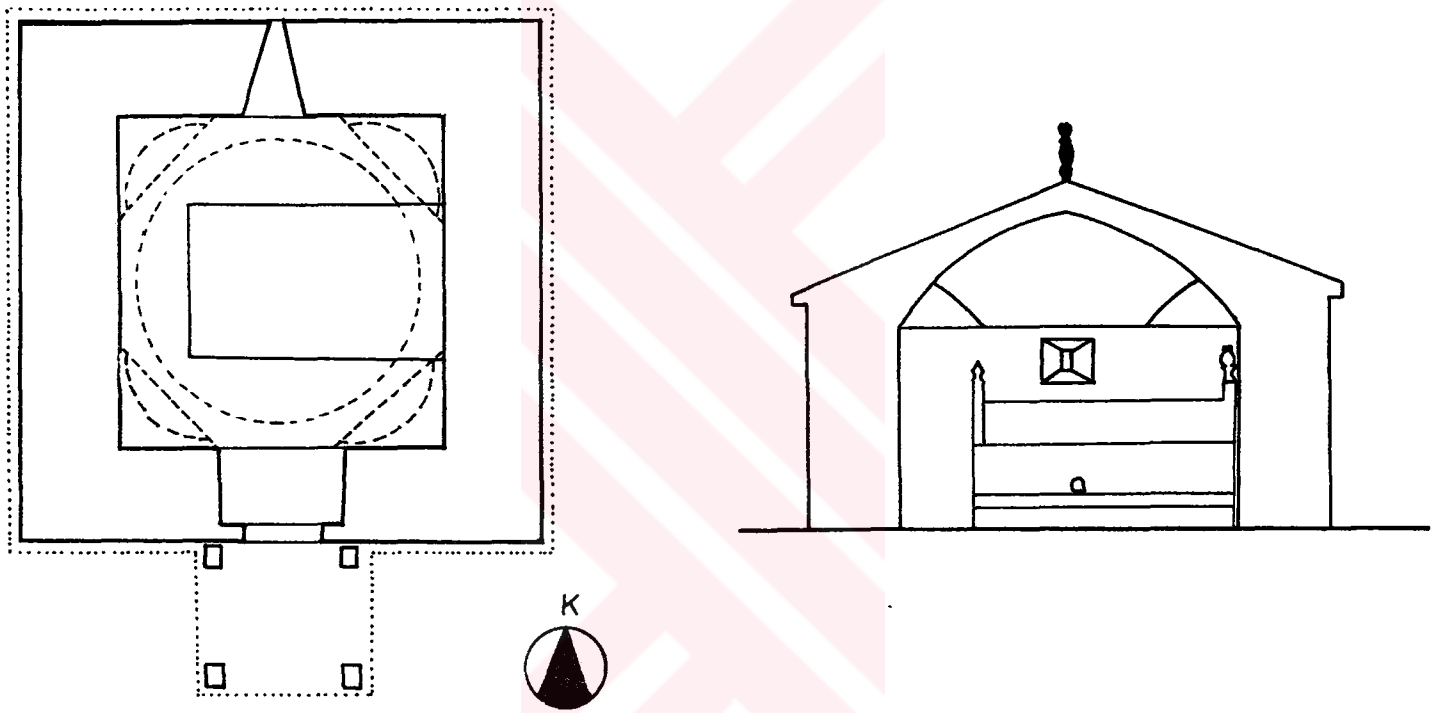

Ç. 29: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi Plânı ve Kesiti (V.G. M.A.'den).

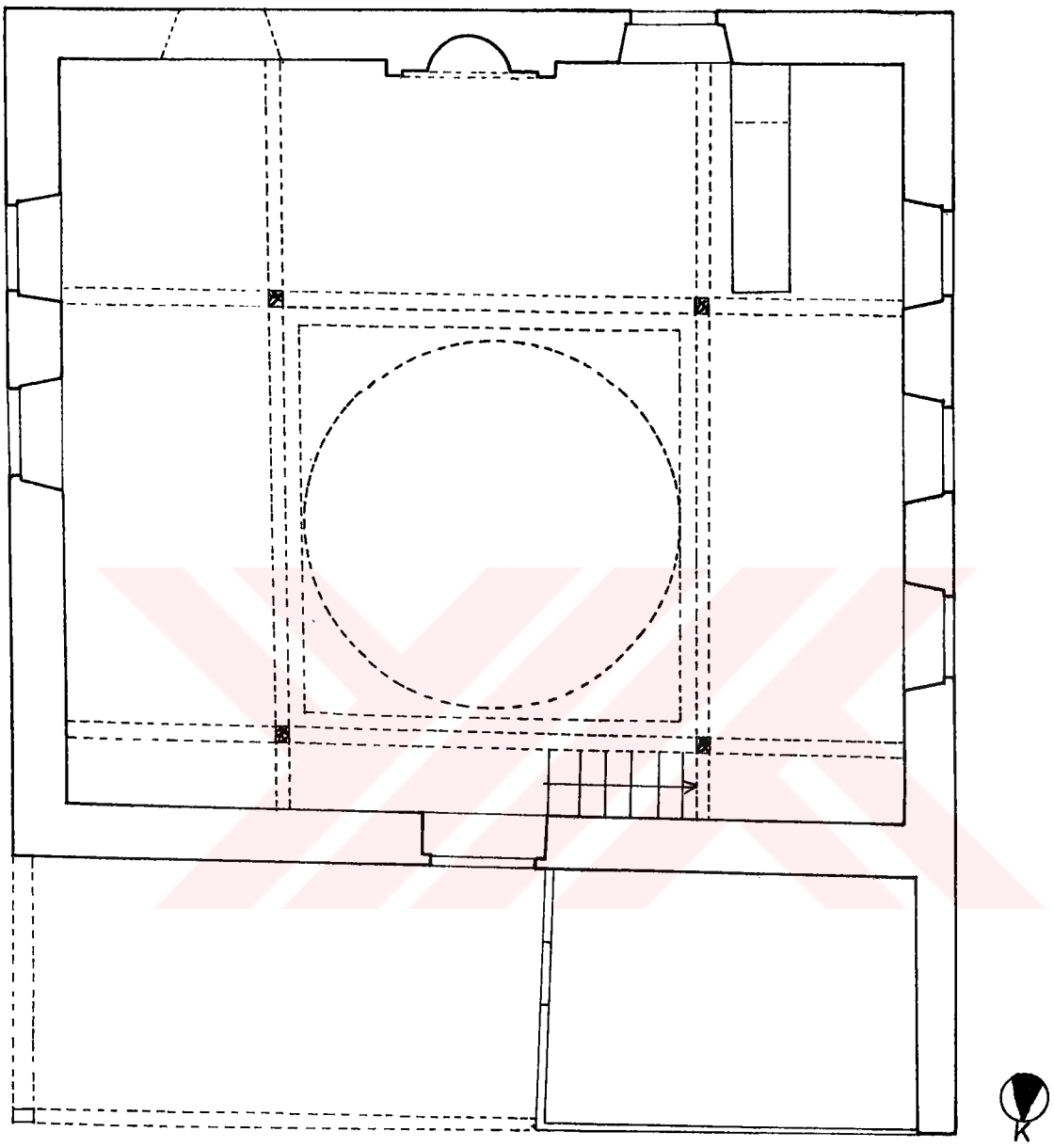

Ç. 30: Arhavi – Dikyamaç Camii Plânı (O. AYTEKİN'den alınarak).

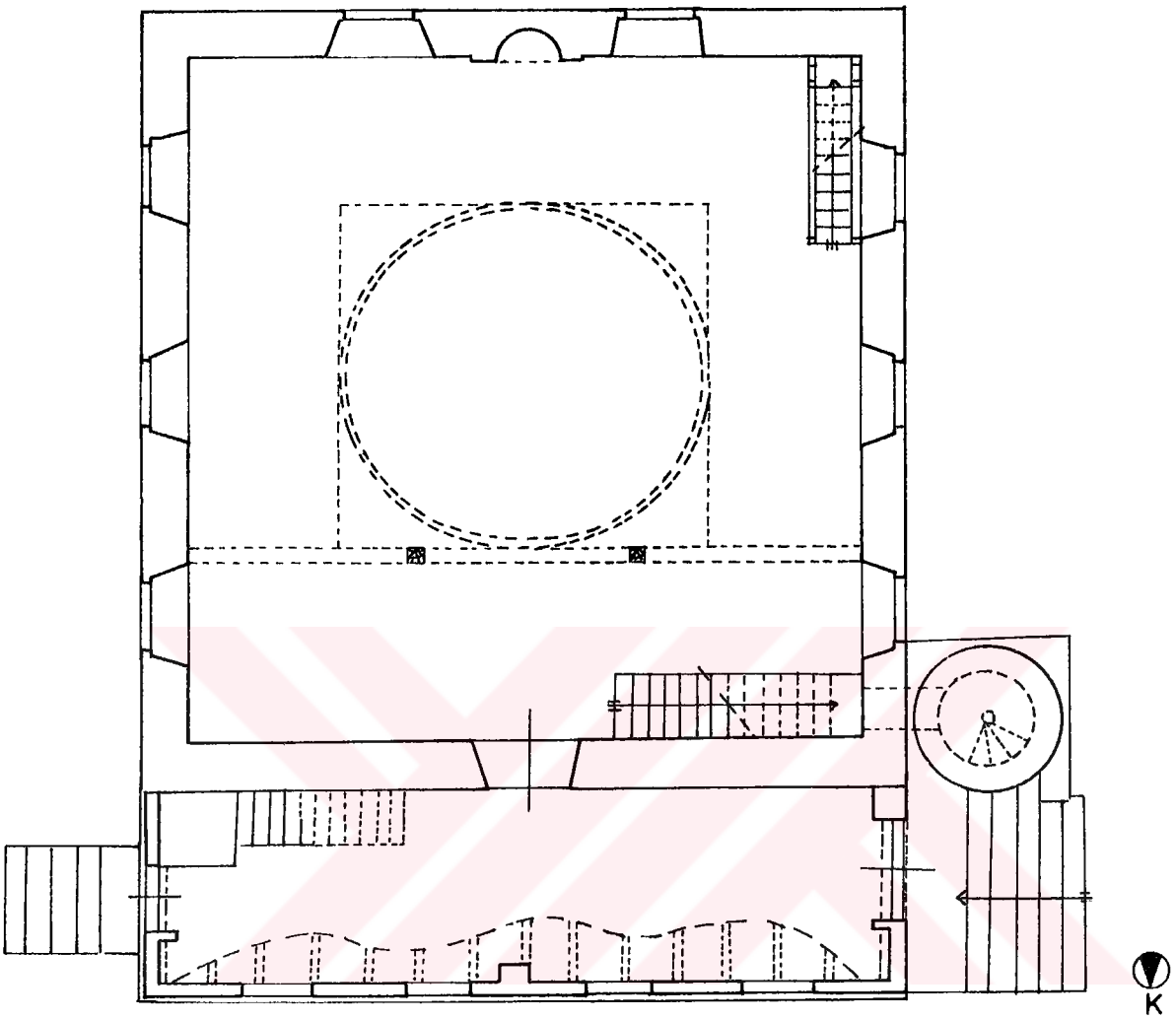

Ç. 31: Hopa – Aşağı Sundura Camii Plânı (O. AYTEKİN'den alınarak).

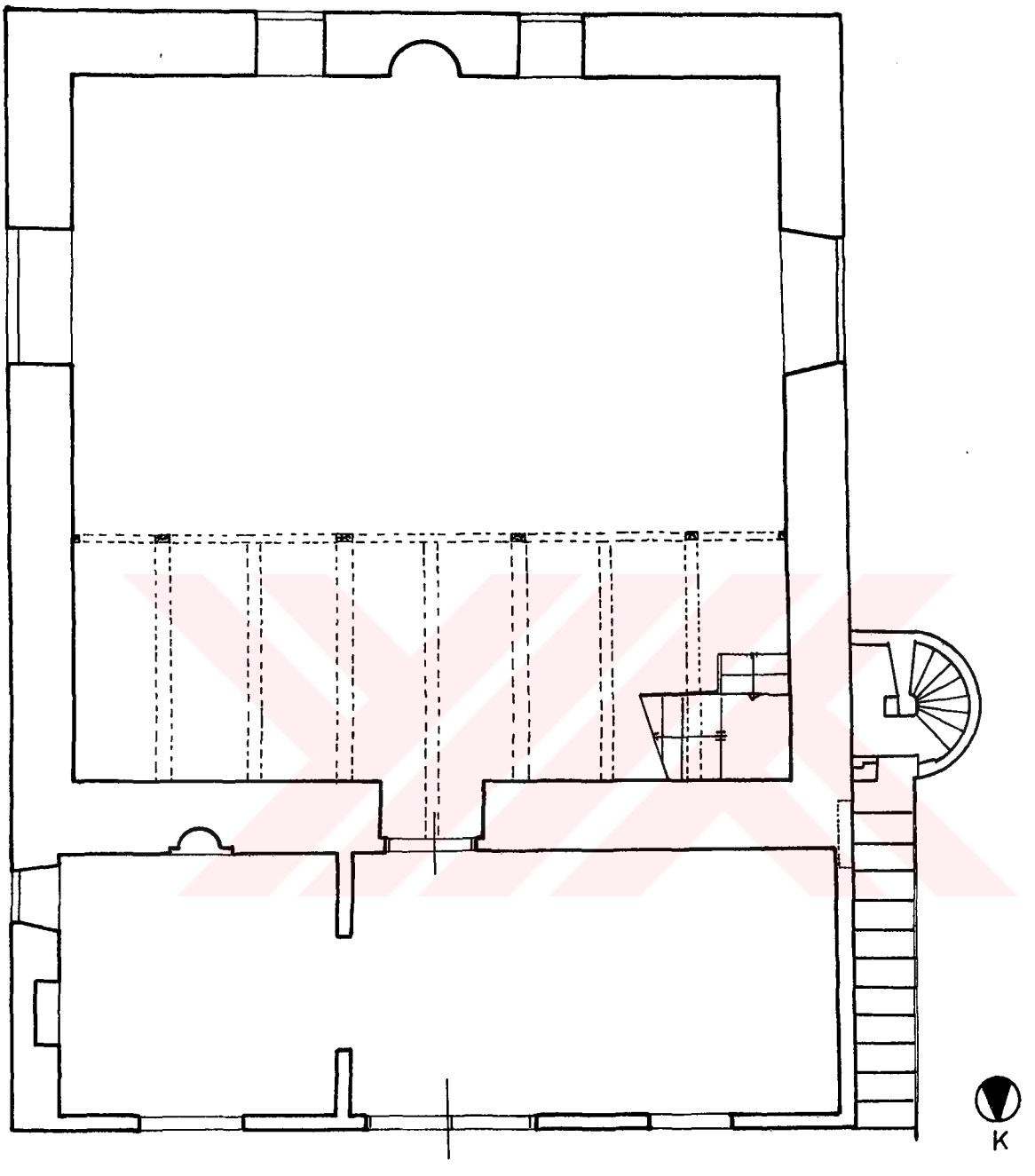

Ç. 32: Arhavi – Ortacalar Merkez Camii Plânı (O. AYTEKİN'den alınarak).

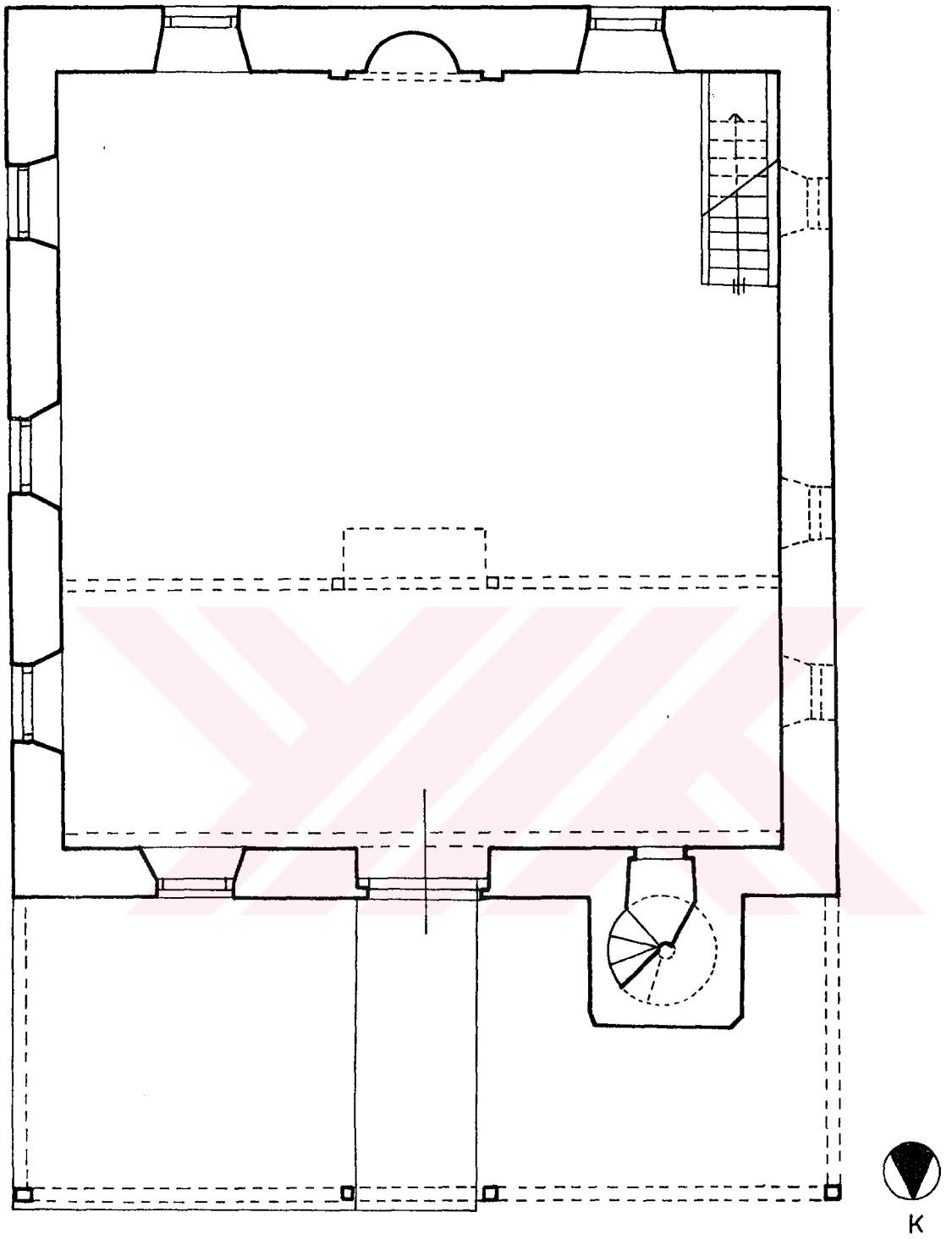

Ç. 33: Artvin – Balcıoğlu Camii Plânı (O. AYTEKİN'den alınarak).

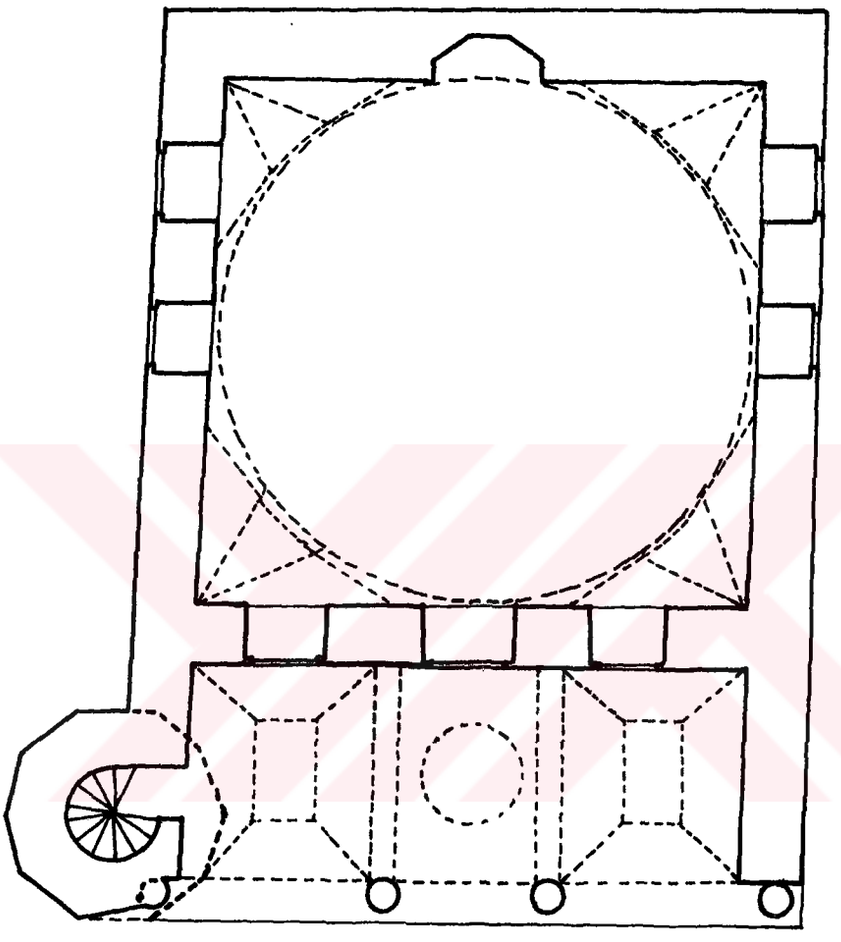

Ç. 34: Bursa – Alâeddin Camii Planı(E. H. AYVERDİ'den alınarak).

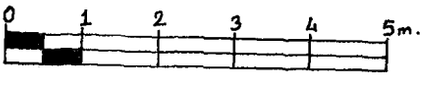

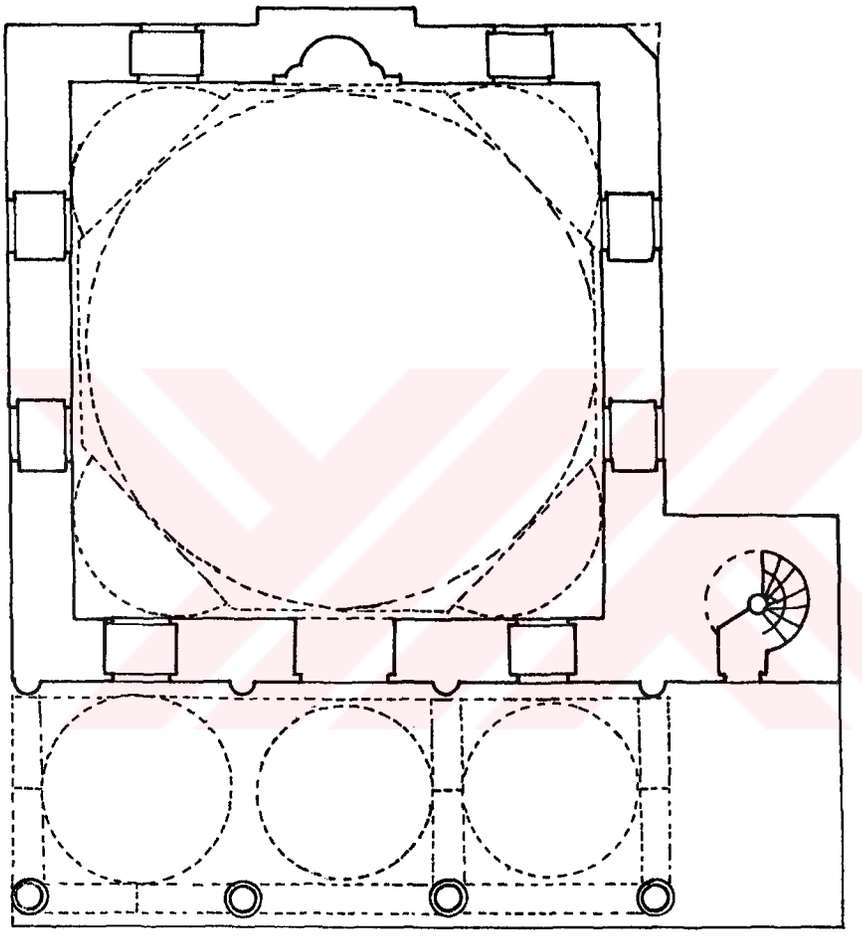

Ç. 35: Aydın – Cihanoğlu Camii Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak).

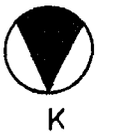

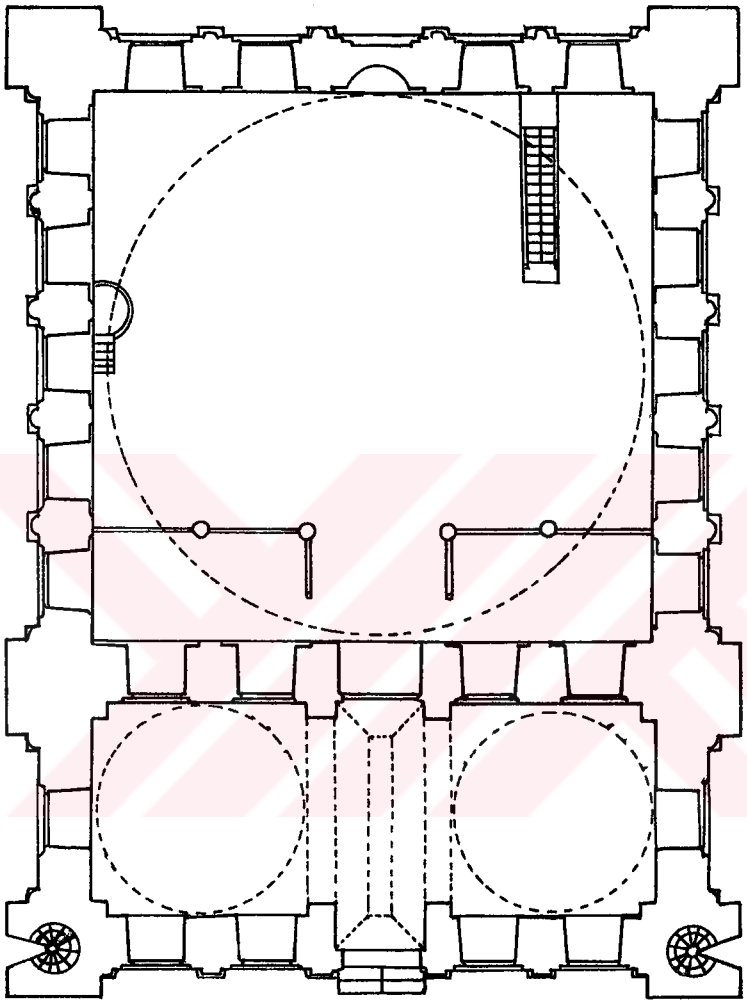

Ç. 36: İstanbul – Cihangir Camii Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak).

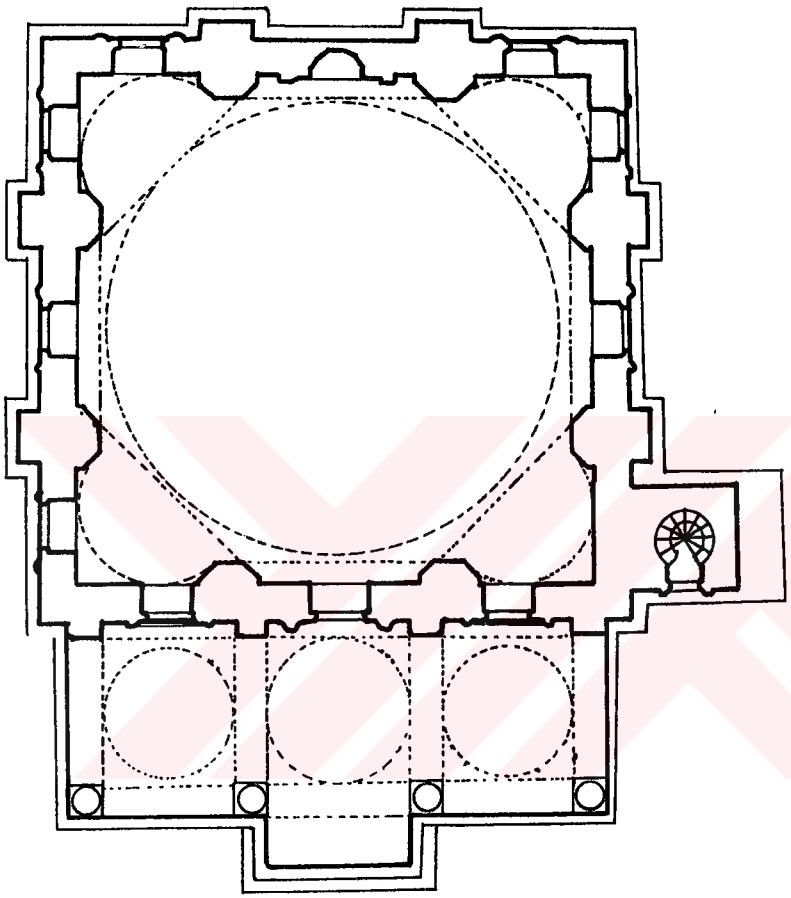

Ç. 37: İstanbul – Bebek Camii Plânı (E. H. AYVERDİ'den alınarak).

K

0 1 2 3 4 5 m.

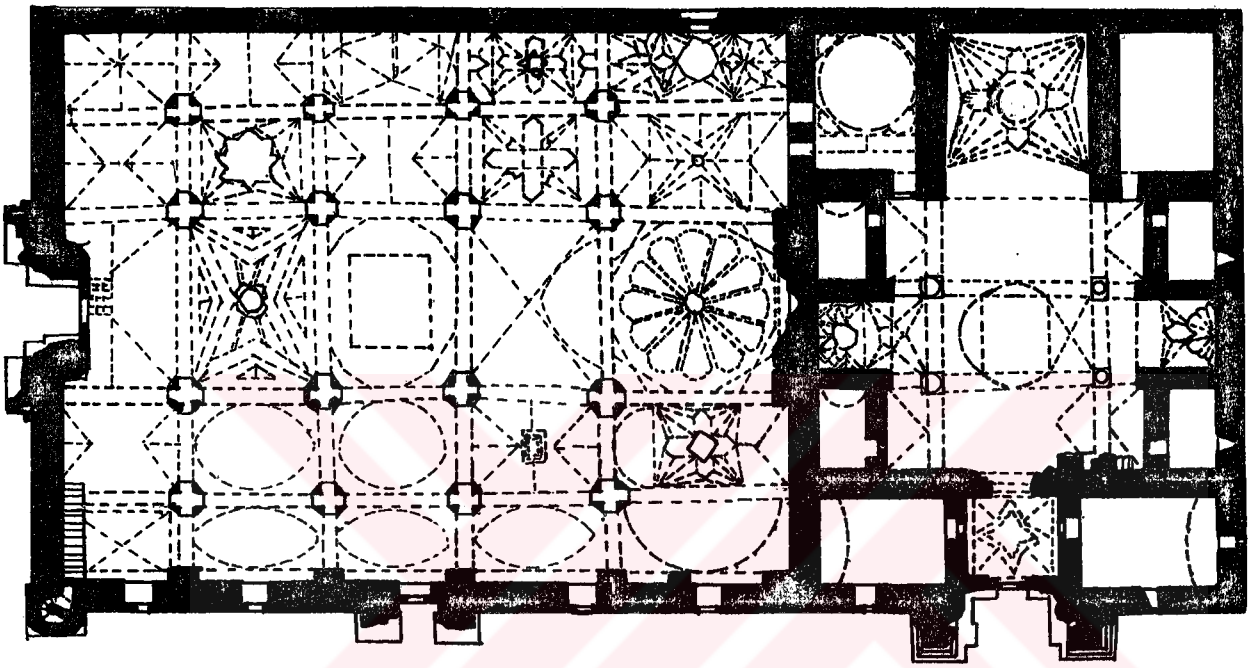

Ç. 38: Divriği – Ulu Camii Plânı(A. S. ÜLGEN'den alınarak).

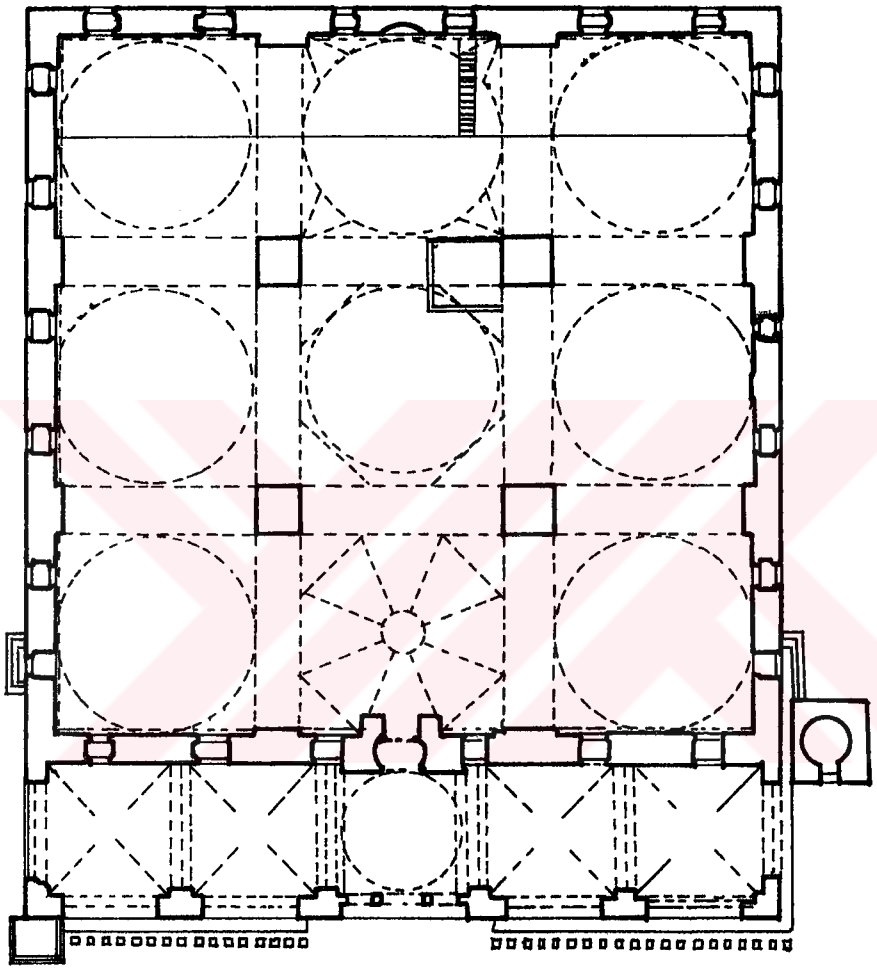

Ç .39: Edirne – Eski Camii Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak).

K

0 1 2 3 4 5m.

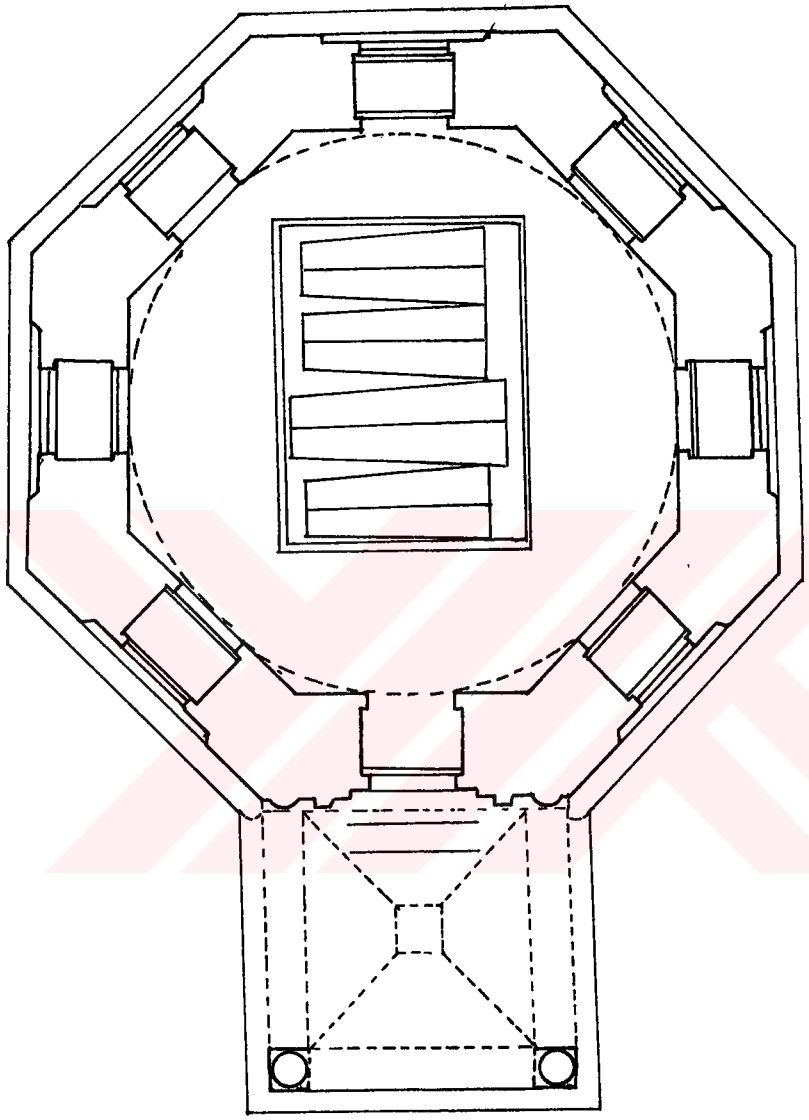

Ç. 40: İstanbul – Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi Plânı(M. SÖZEN'den alınarak).

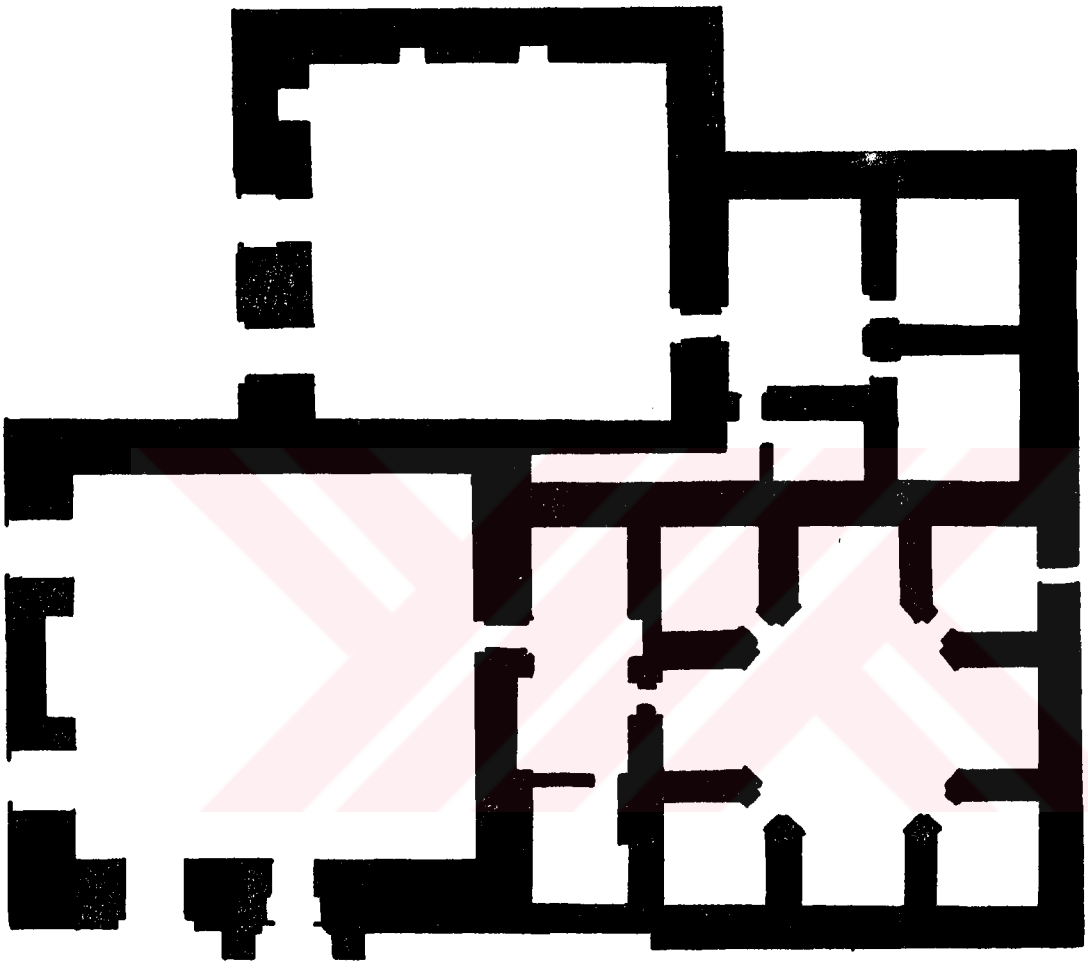

Ç. 41: İznik – Hacı Hamza Hamamı Plânı(E. H. AYVERDİ^den alınarak).

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

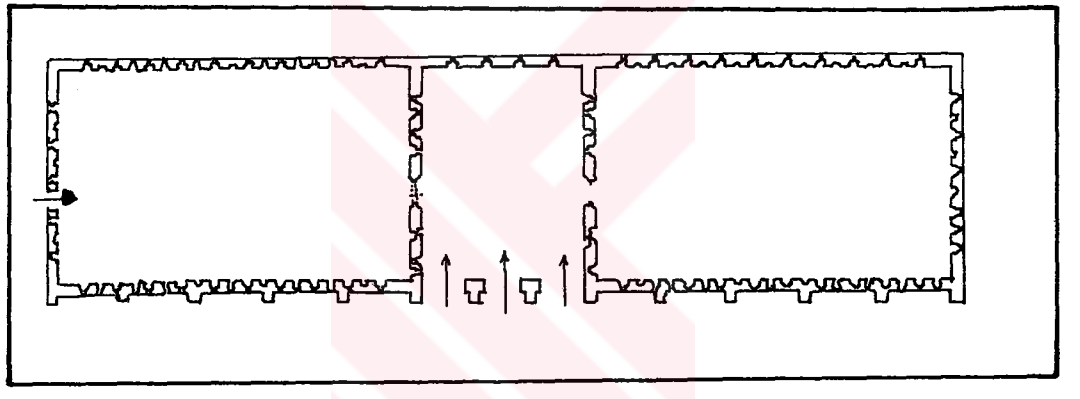

Ç. 45: Bilecik – Vezir Hanı Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak)

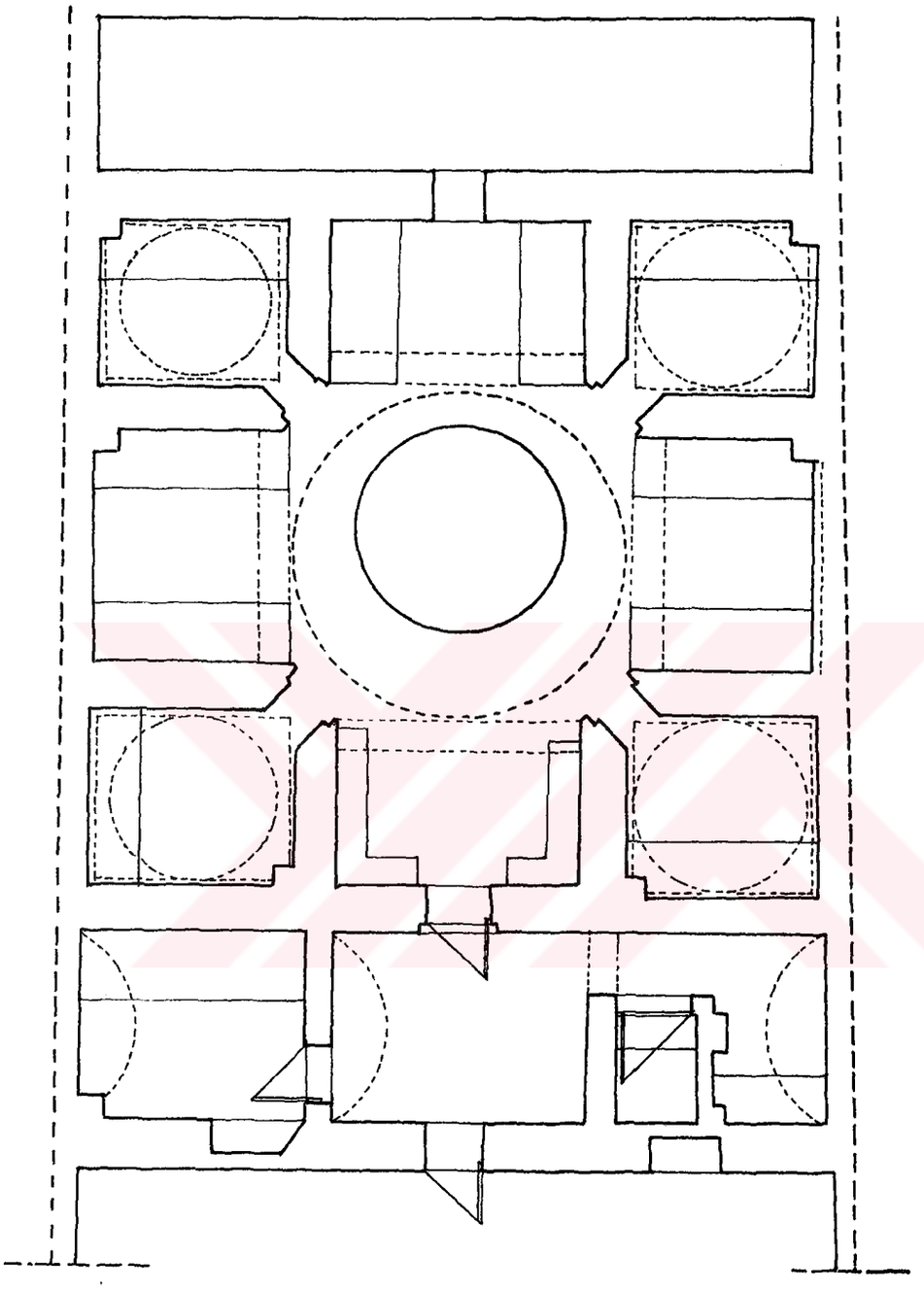

Ç. 44: Artvin – Merkez Çarşı (Şehir) Hamamı Planı (O. AYTEKİN'den alınarak).

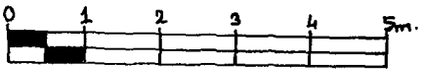

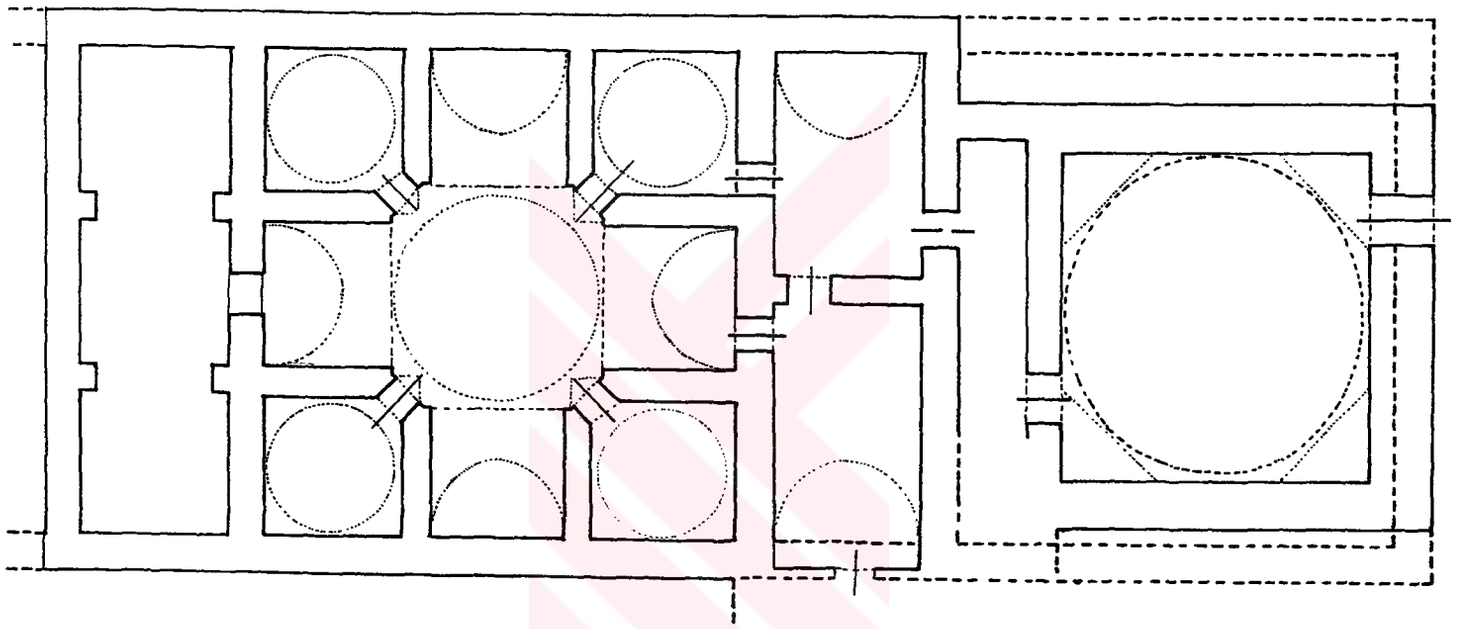

Ç. 43: Divriği – Bekir Çavuş Hamamı Plânı (Y. ÖNGE'den alınarak).

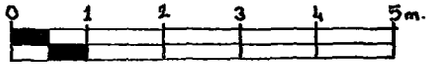

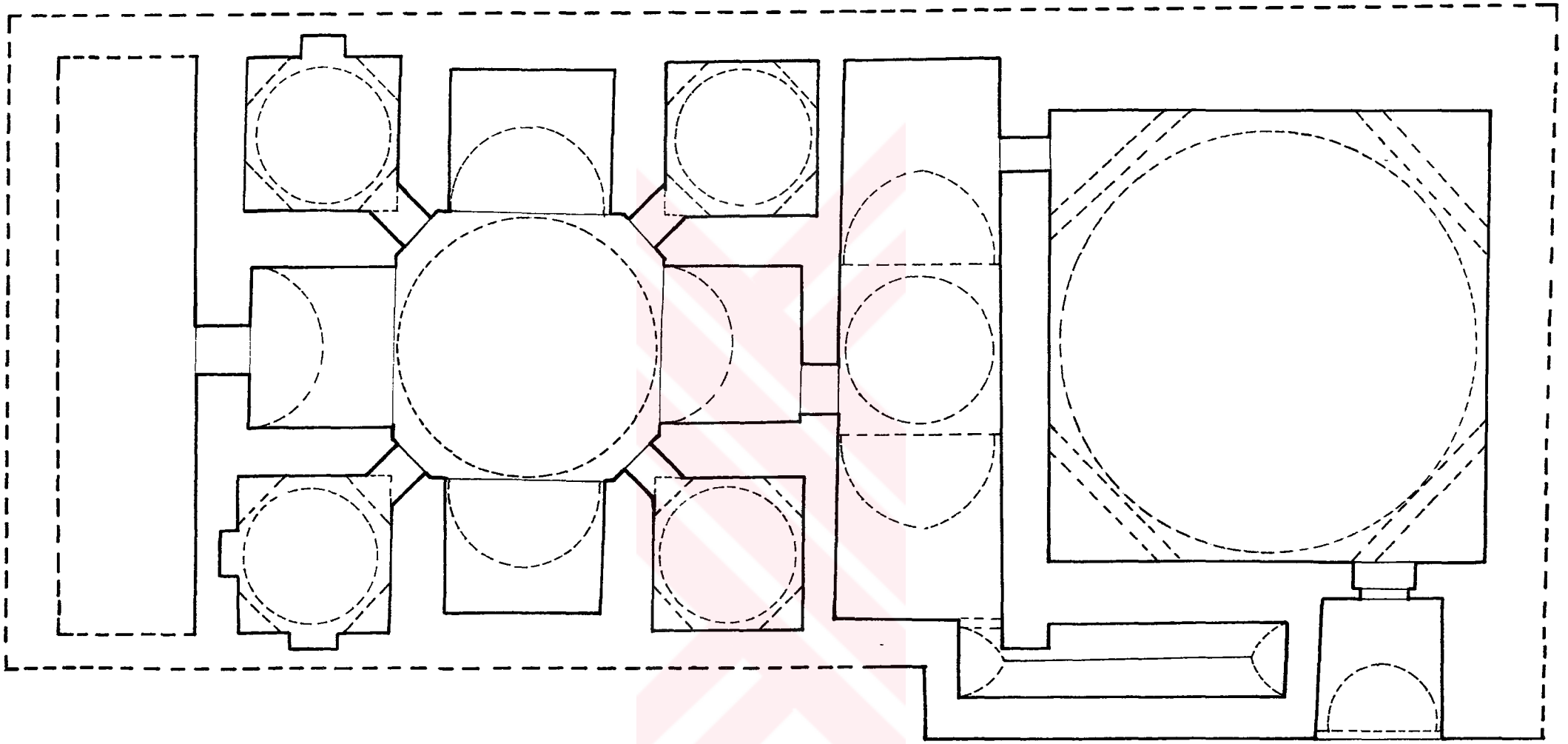

Ç. 42: Çemişgezek – Yeni Hamam Plânı (B. KARA'dan alınarak).

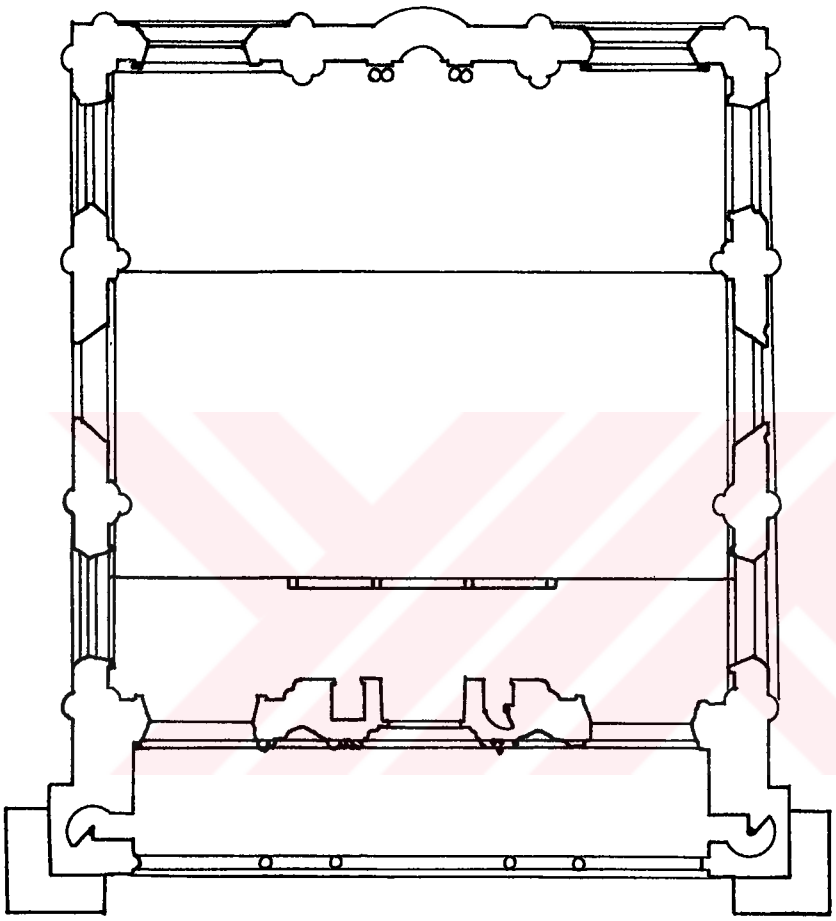

Ç. 46: Konya – Azizîye Camii Plânı(E. H. AYVERDİ'den alınarak).

9. RESİMLER

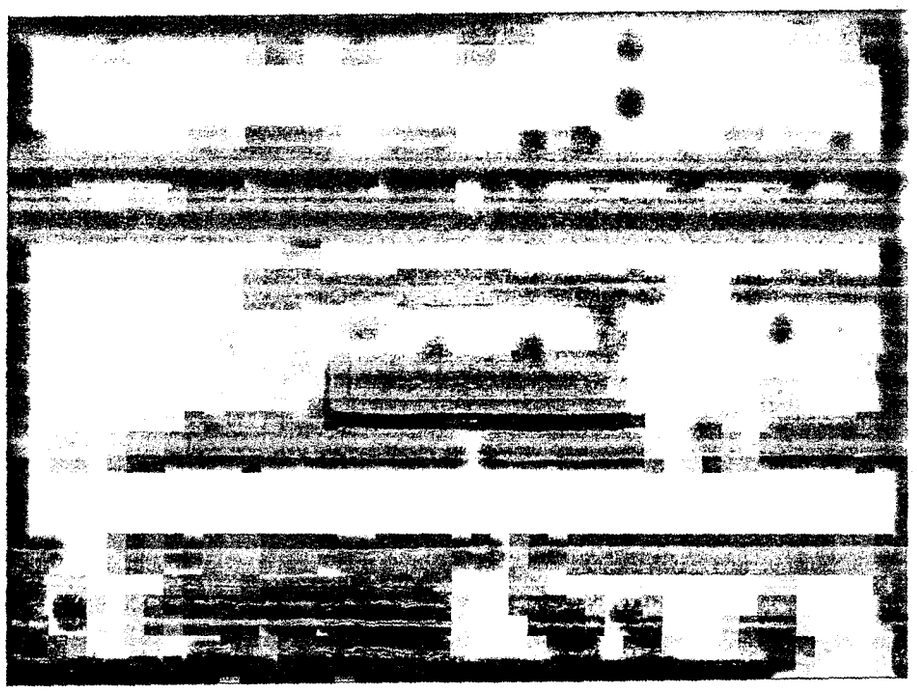

R.1 : Boztekke Köyü Camii giriş kapısı üzerindeki kitabe.

R.2 : Boztekke Köyü Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.3 : Boztekke Köyü Camii giriş kısmından görünüm.

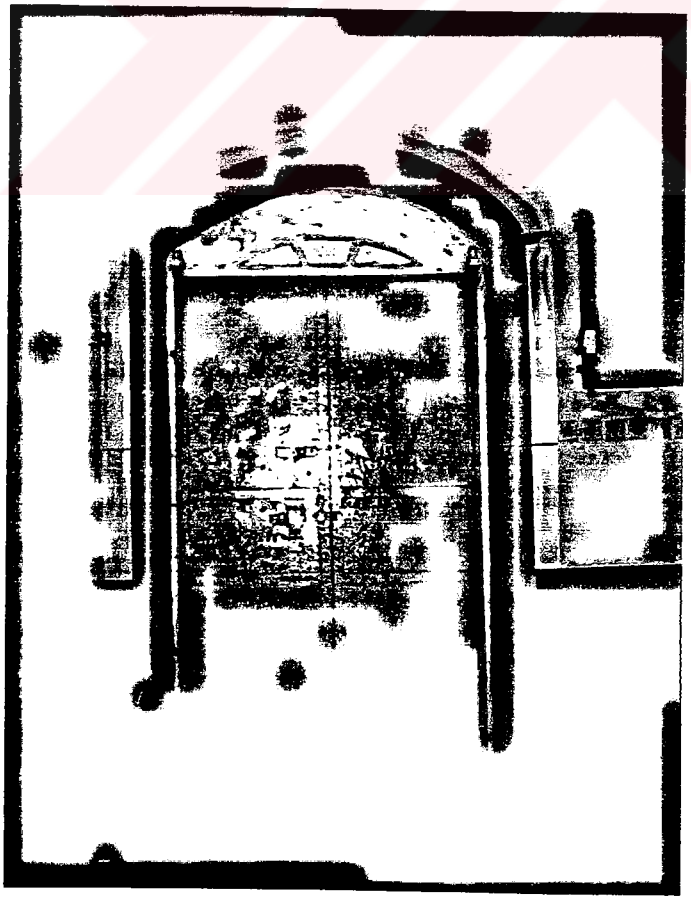

R.4 : Boztekke Köyü Camii giriş kısmından görünüm.

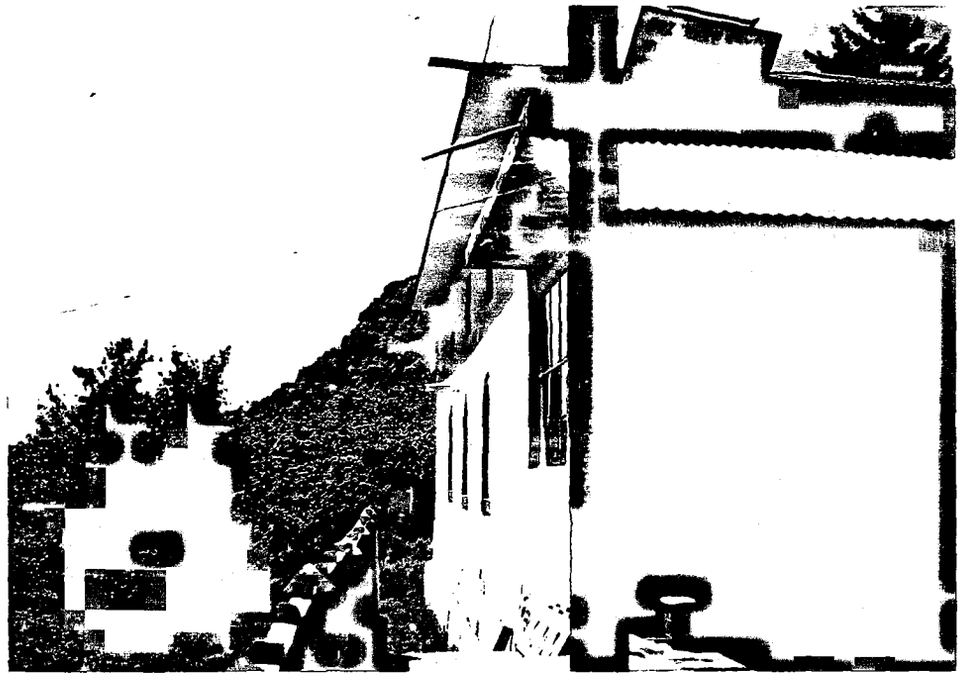

R.5 : Boztekke Köyü Camii doğu cepheden genel görünüm.

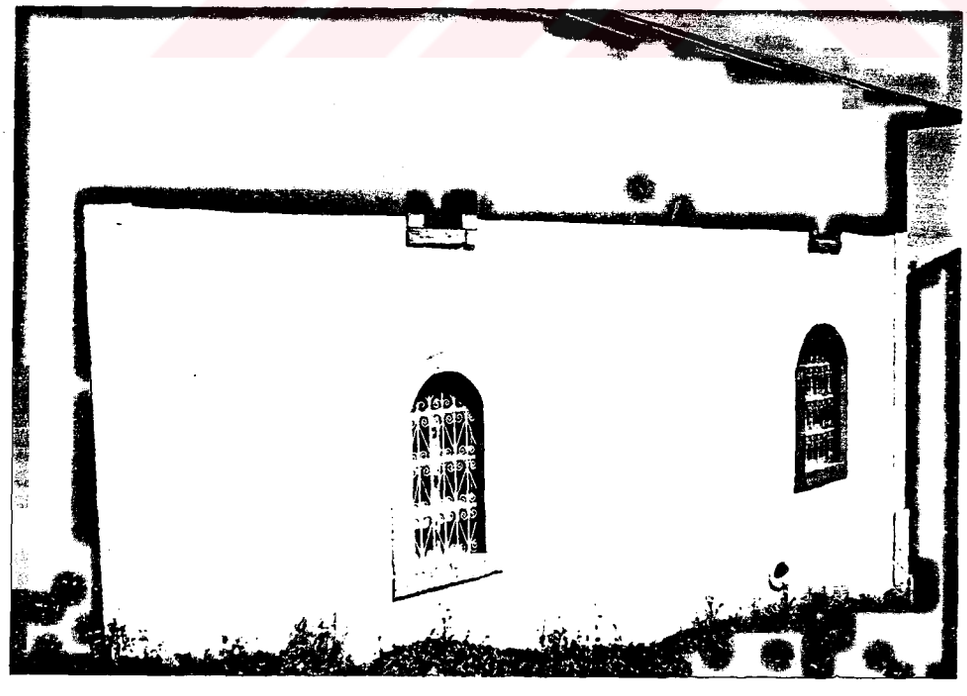

R.6 : Boztekke Köyü Camii güney cepheden genel görünüm.

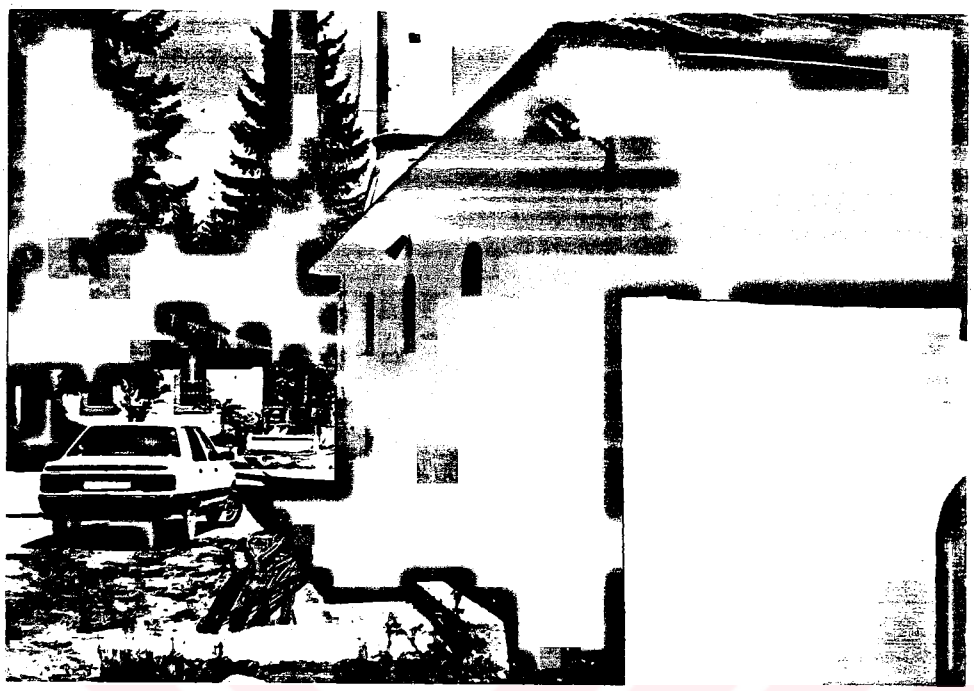

R.7 : Boztekke Köyü Camii batı cepheden genel görünüm.

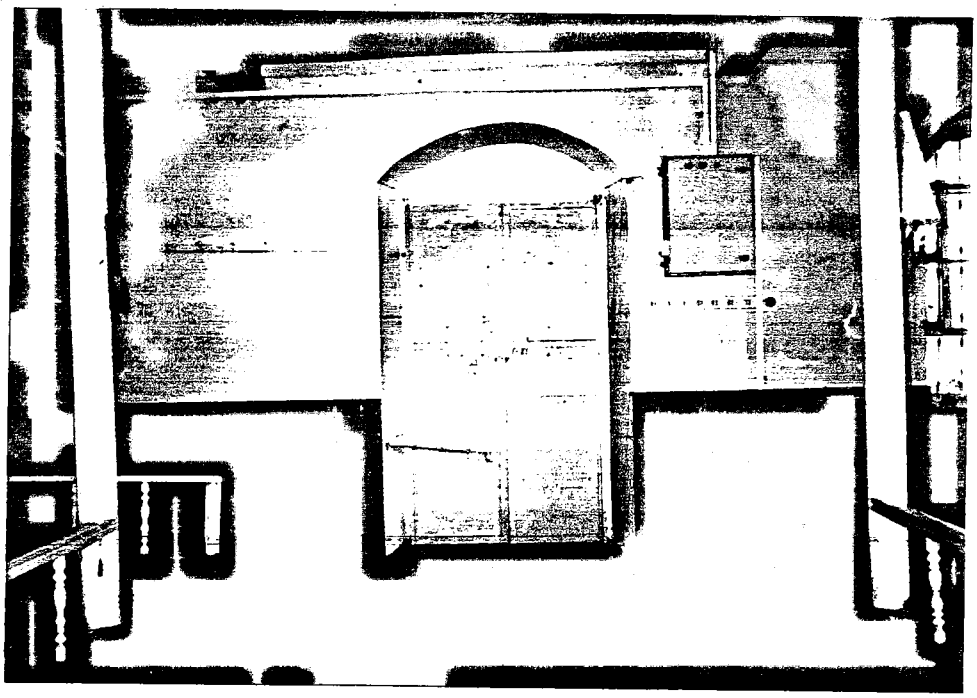

R.8 : Boztekke Köyü Camii iç mekânda kuzeydeki giriş kapısından görünüm.

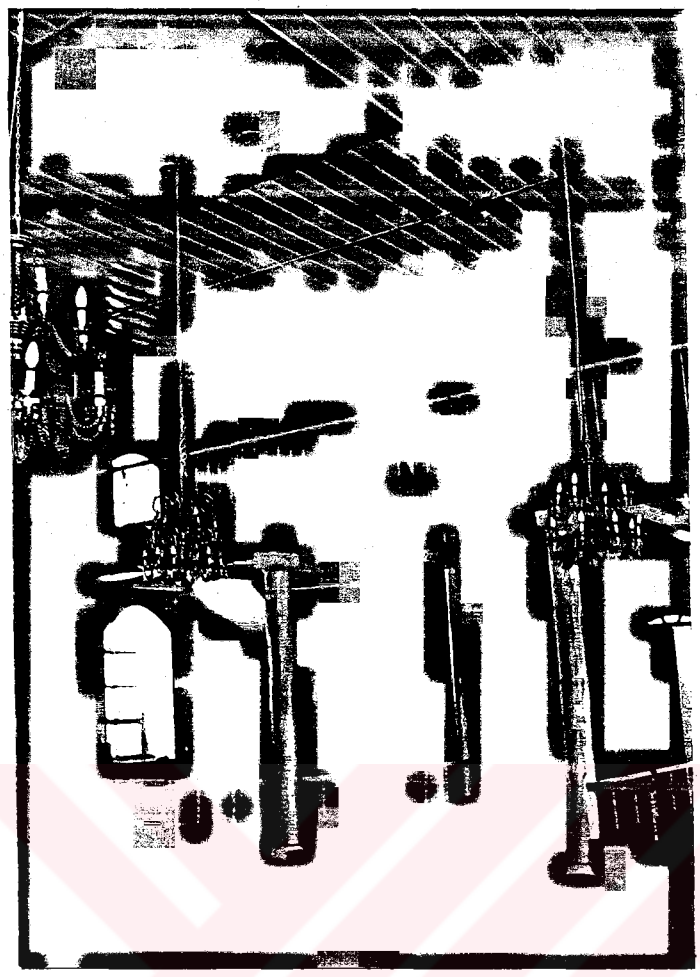

R.9 : Boztekke Köyü Camii mahfile çıkış merdiveninden görünüm.

R.10: Boztekke Köyü Camii iç mekânda kuzeyden genel görünüm.

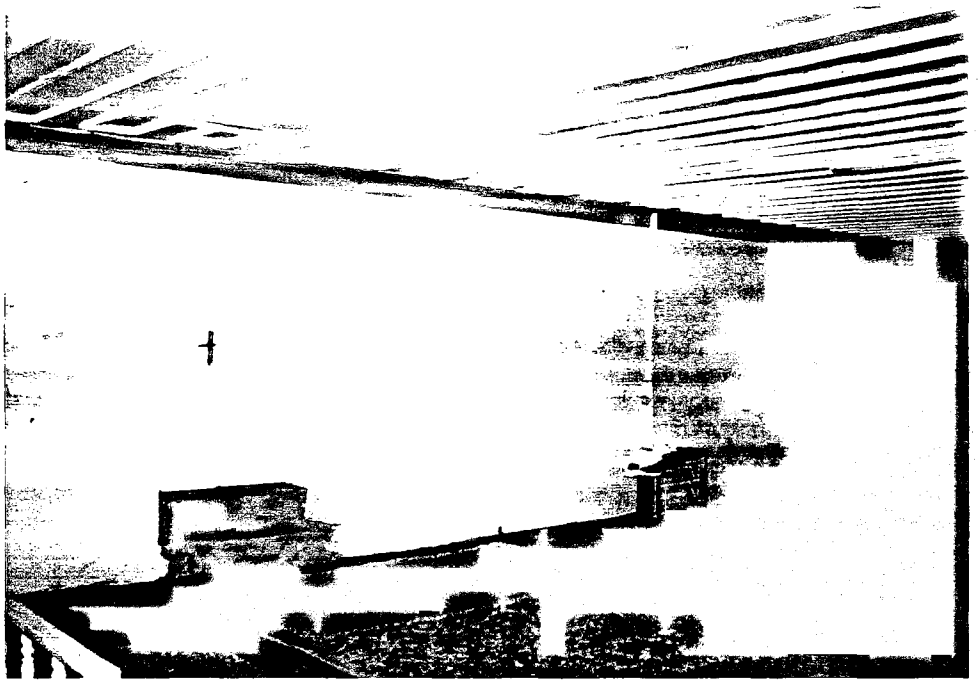

R.11: Boztekke Köyü Camii minareye çıkışı sağlayan kapıdan görünüm.

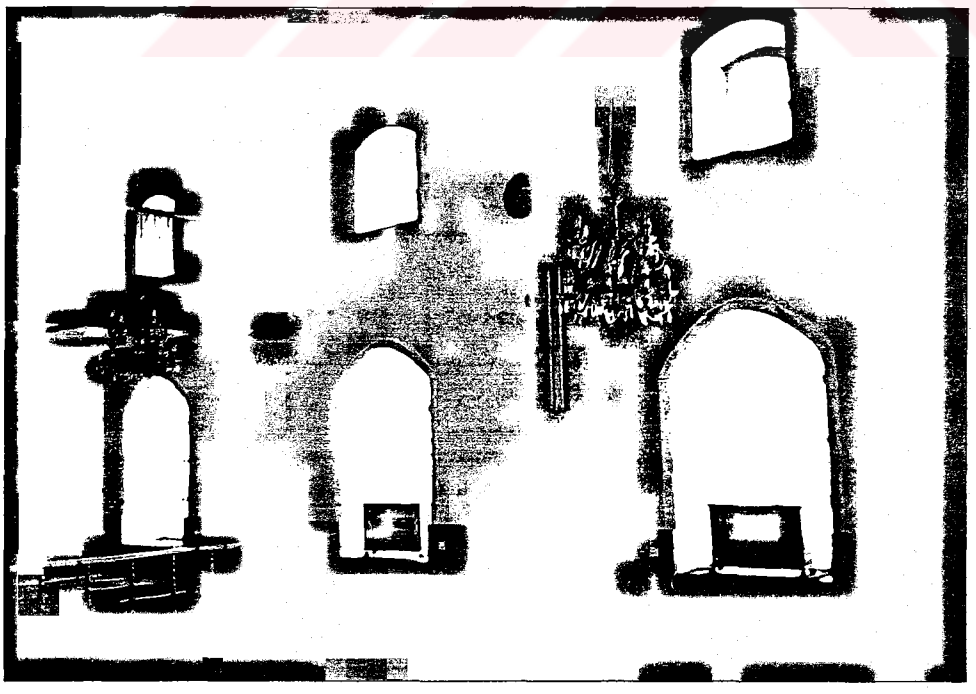

R.12: Boztekke Köyü Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.13: Boztekke Köyü Camii iç mekânda doğudan alt sıra pencereleri.

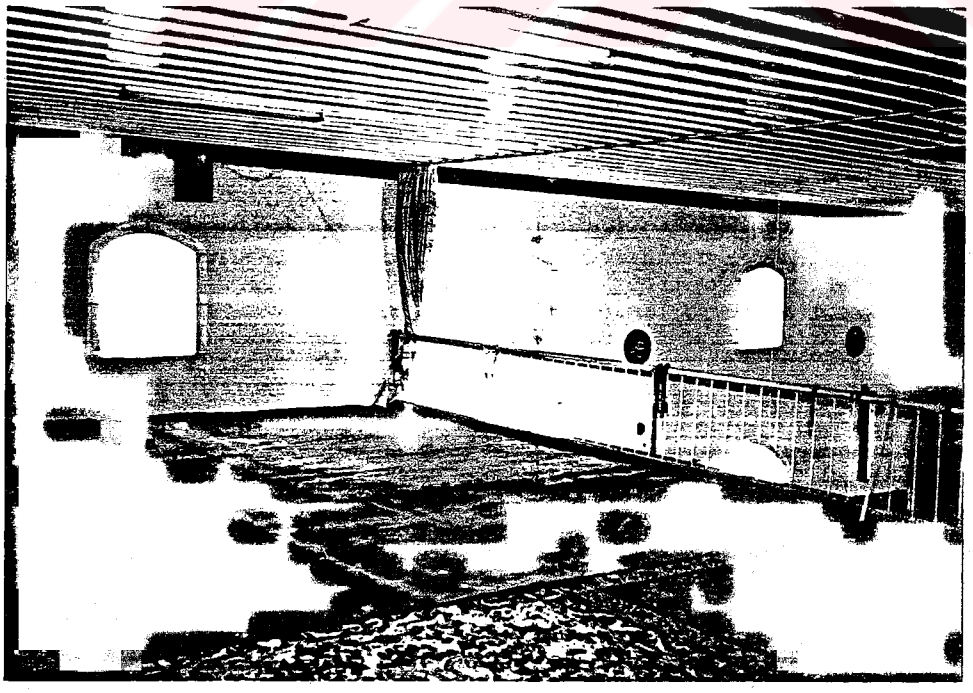

R.14: Boztekke Köyü Camii iç mekânda doğudan görünüm.

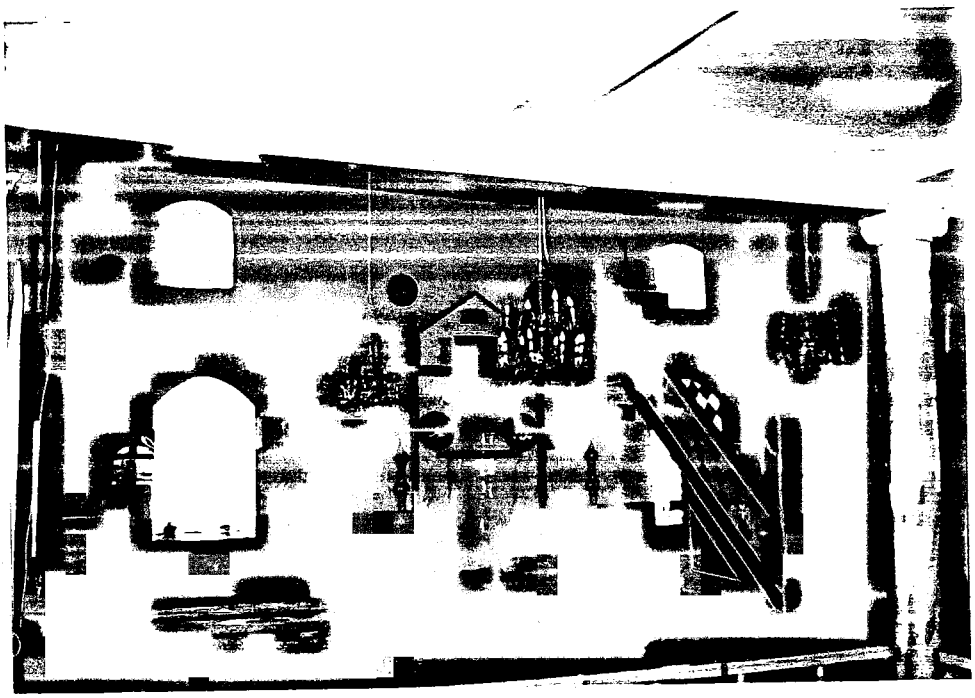

R.15: Boztekke Köyü Camii iç mekânda güneyden görünüm

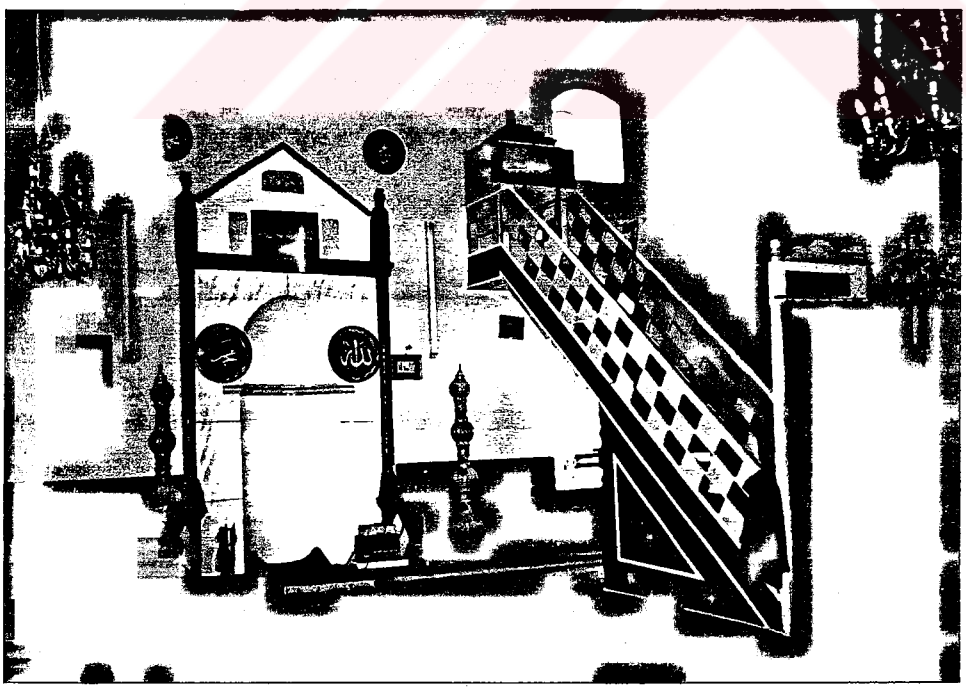

R.16: Boztekke Köyü Camii iç mekânda mihrap ve minberden görünüm.

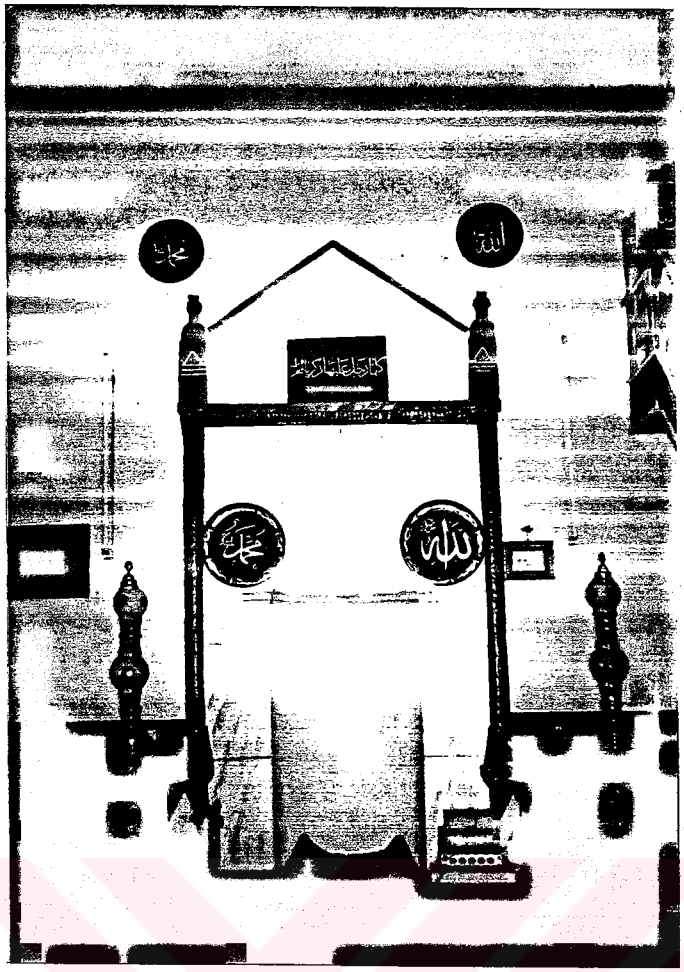

R.17: Boztekke Köyü Camii iç mekânda mihraptan görünüm.

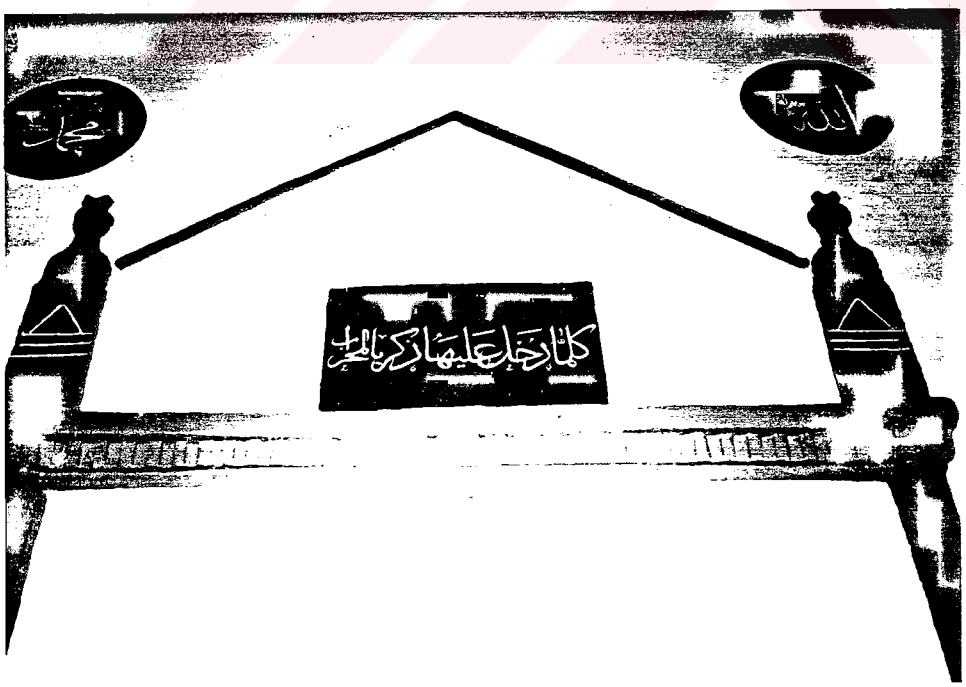

R.18: Boztekke Köyü Camii mihrabının üçgen alınlığından görünüm.

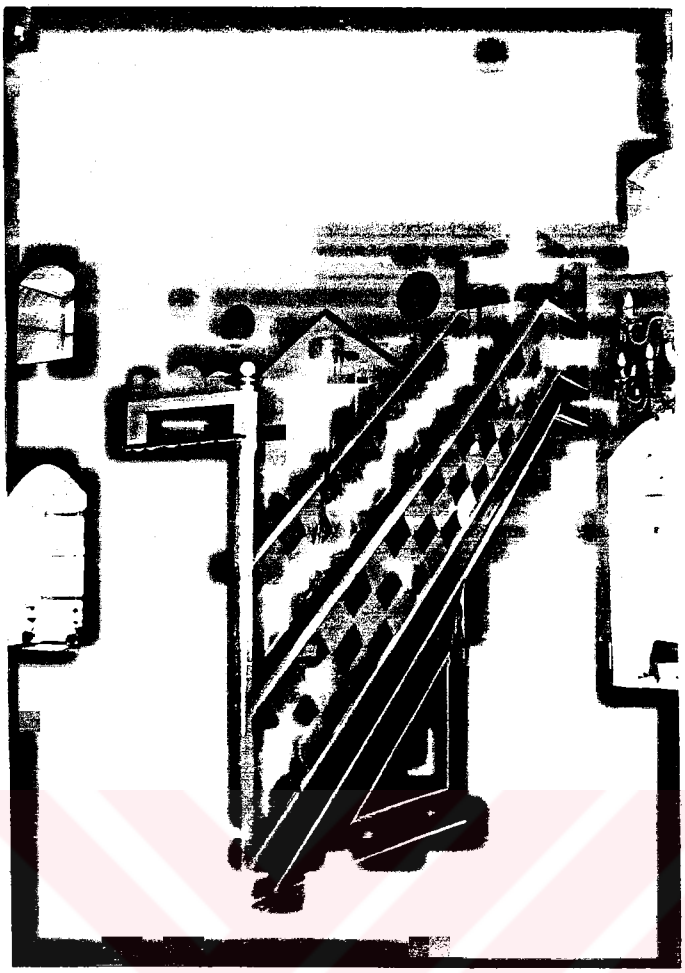

R.19: Boztekke Köyü Camii minberden genel görünüm.

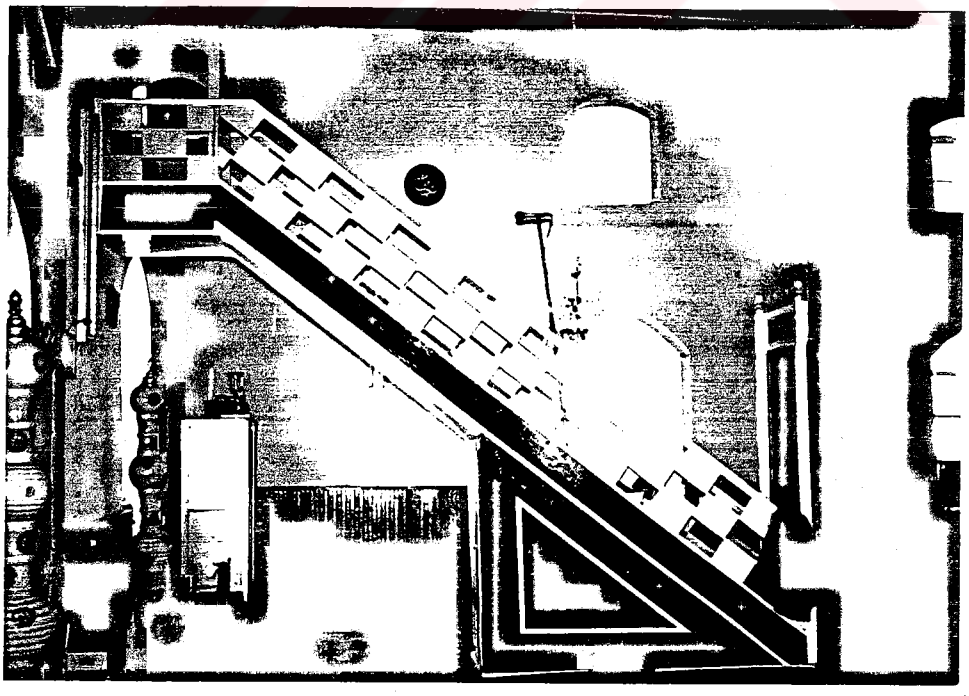

R.20: Boztekke Köyü Camii minberin yan korkuluklarından görünüm.

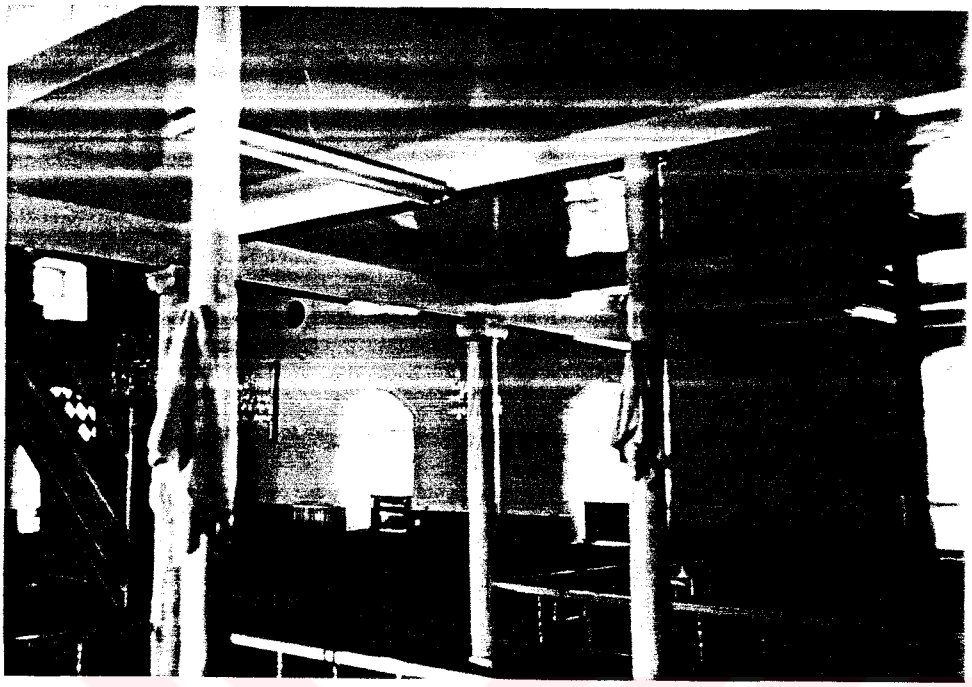

R.21: Boztekke Köyü Camii iç mekânda batıdan görünüm.

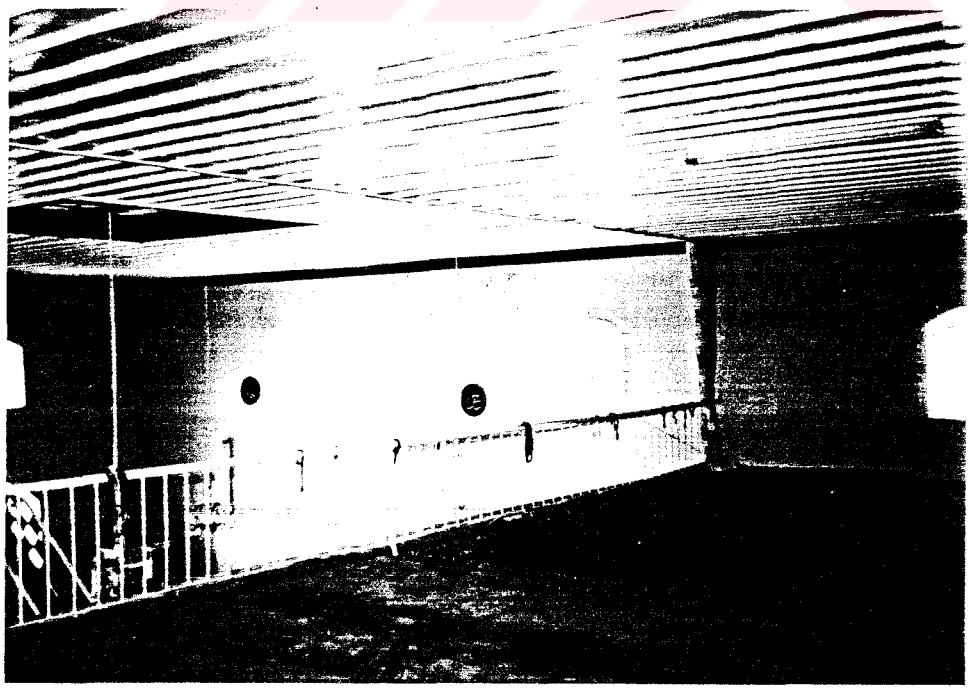

R.22: Boztekke Köyü Camii iç mekânda batıdan üst sıra pencerelerinden.

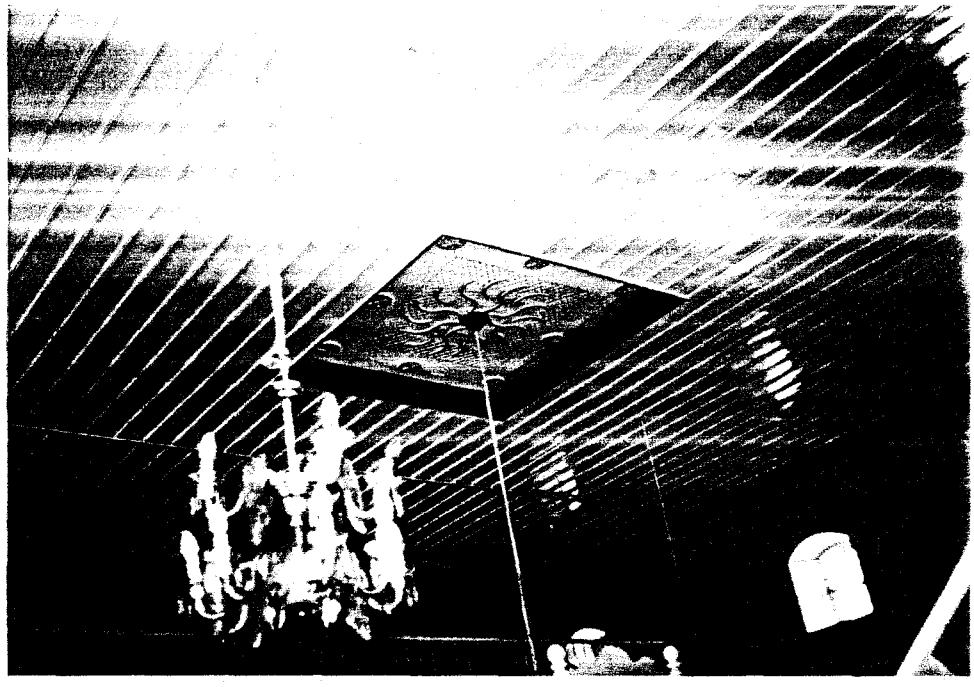

R.23: Boztekke Köyü Camii harimi örten düz ahşap tavandan görünüm.

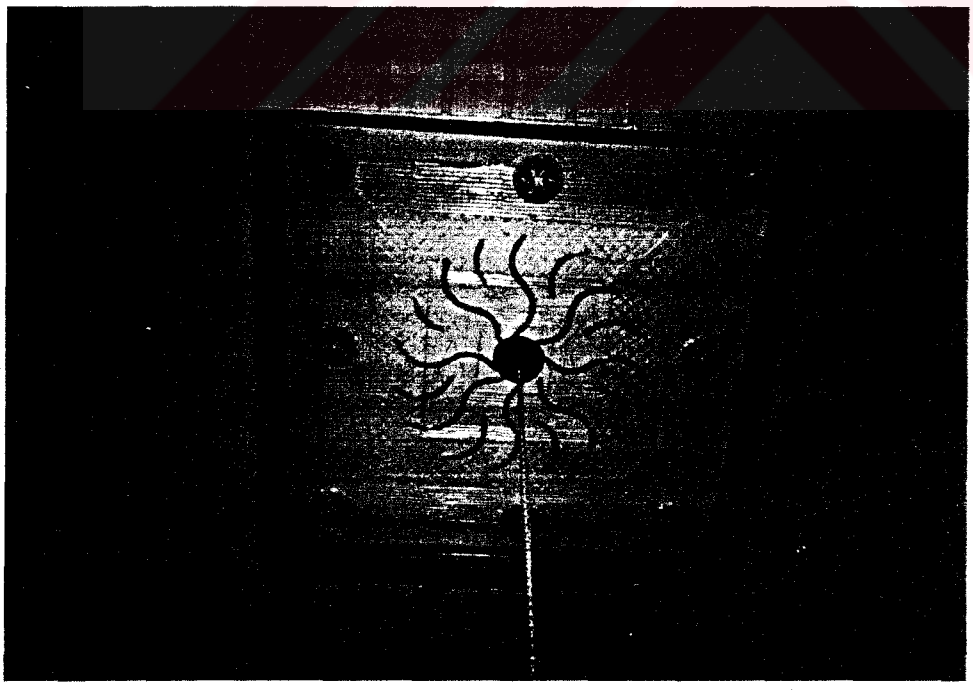

R.24: Boztekke Köyü Camii ahşap tavan ortasındaki göbekten görünüm.

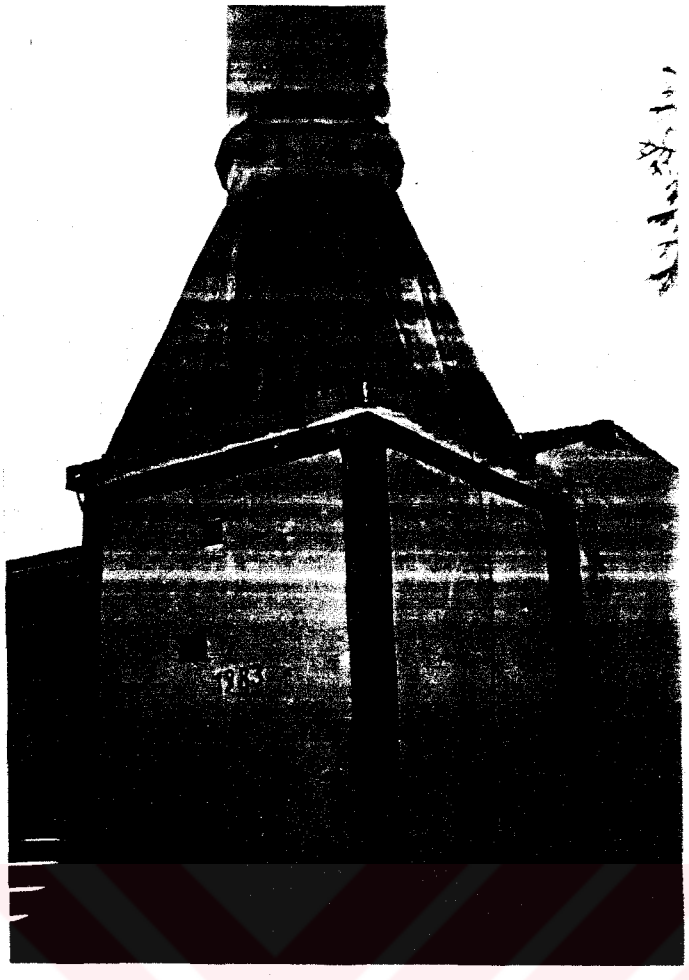

R.25: Boztekke Köyü Camii minare kaidesinden görünüm.

R.26: Boztekke Köyü Camii minareden genel görünüm.

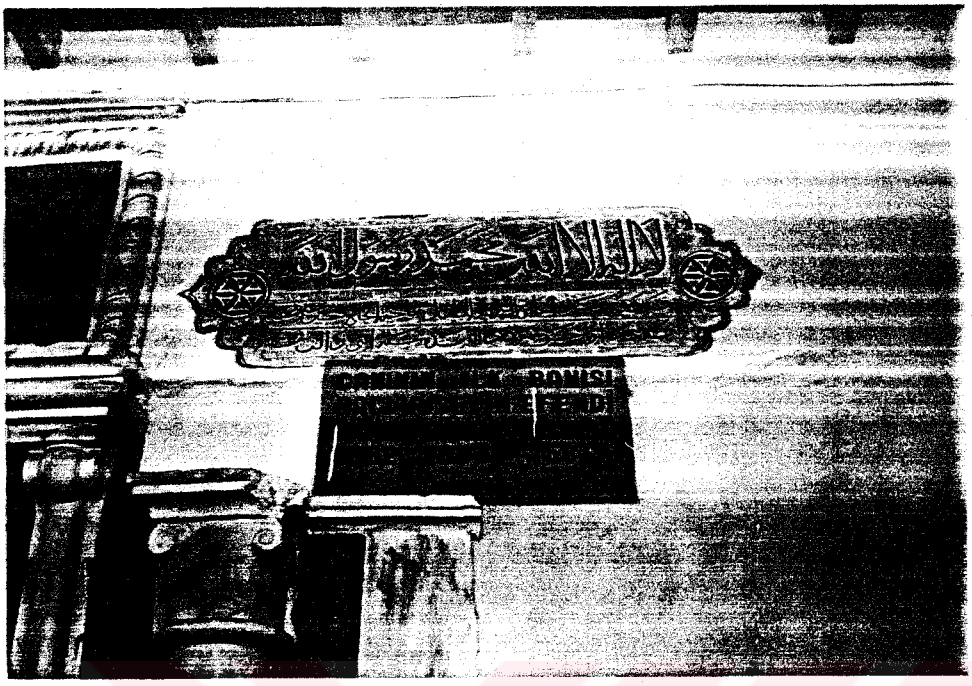

R.27: Hacı Hüseyin Camii kitabesinden görünüm.

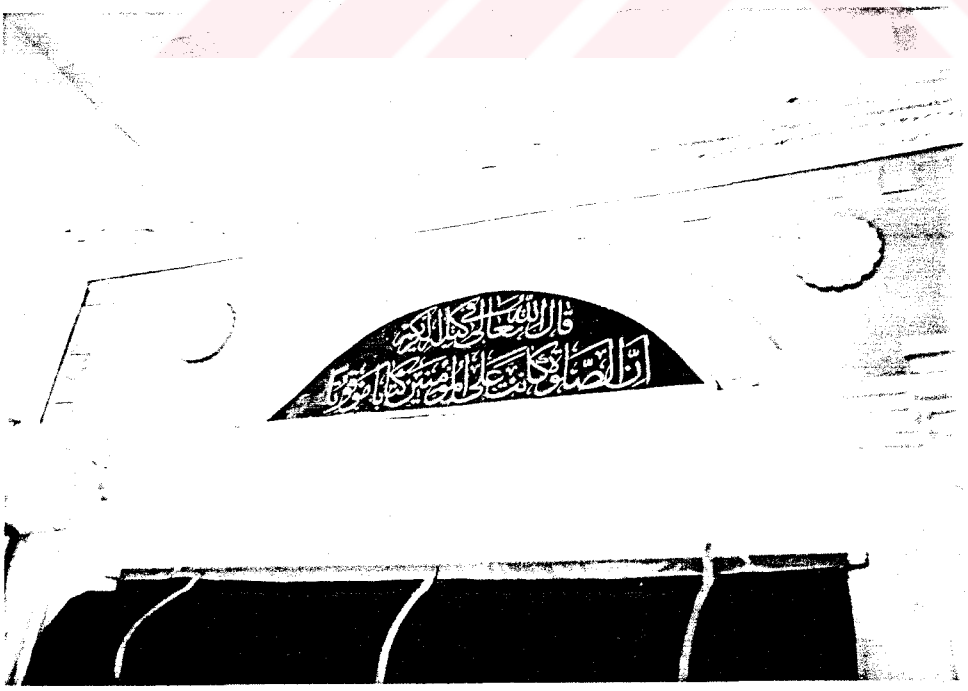

R.28: Hacı Hüseyin Camii giriş kapısının üstündeki âyet-i kerîmeden görünüm.

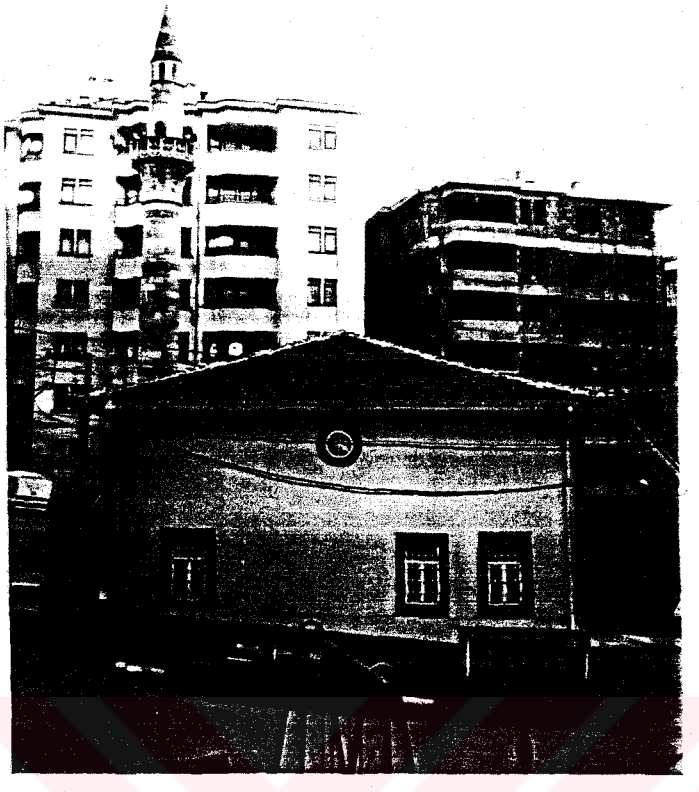

R.29: Hacı Hüseyin Camii dış cepheden genel görünüm

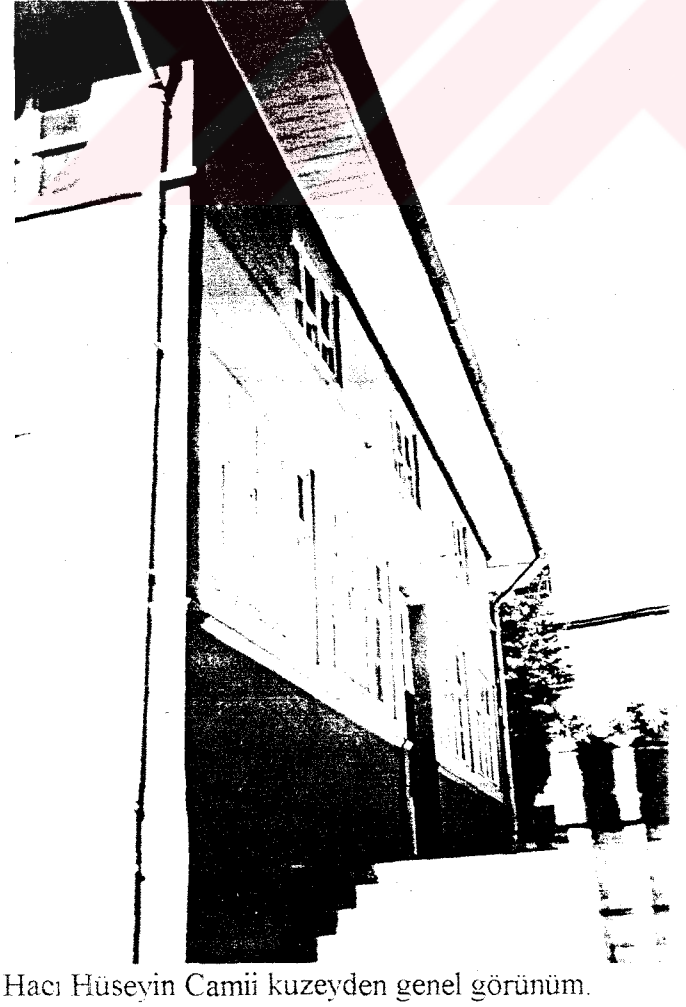

R.30: Hacı Hüseyin Camii kuzeyden genel görünüm.

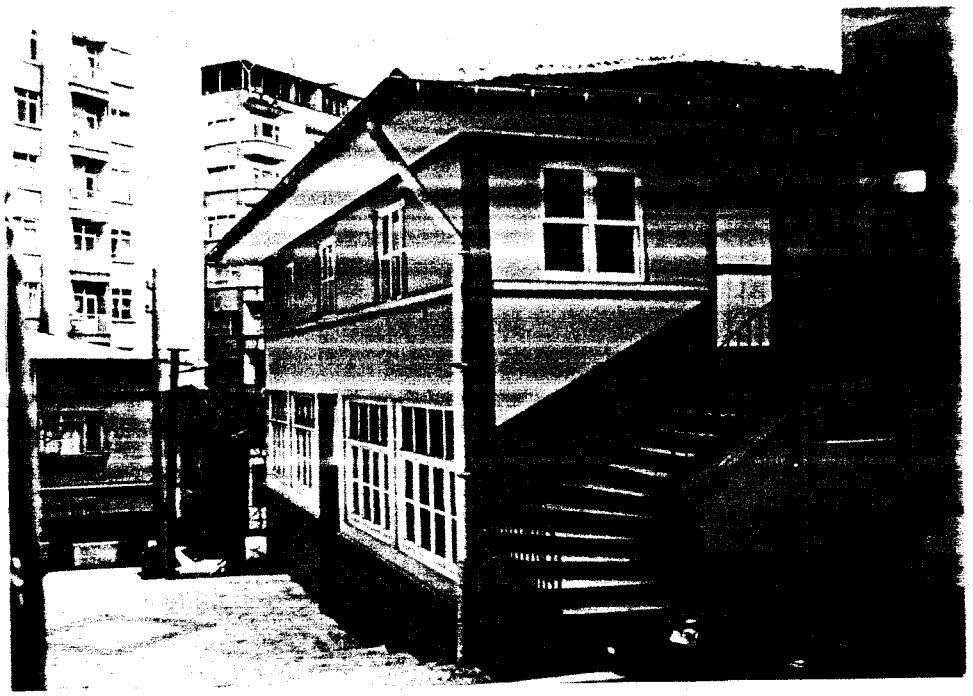

R.31: Hacı Hüseyin Camii minareye çıkış sağlayan giriş kapısı.

R.32: Hacı Hüseyin Camii son cemaat yerine girilen kapıdan görünüm.

R.33: Hacı Hüseyin Camii ana mekâna giriş sağlayan kapıdan görünüm.

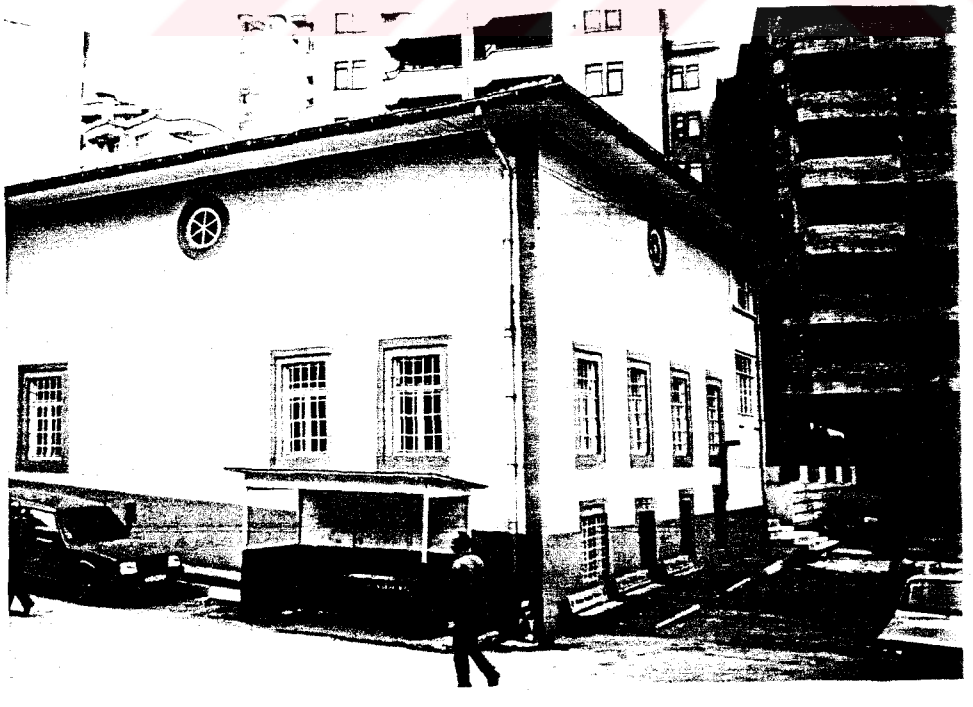

R.34: Hacı Hüseyin Camii güneydoğudan genel görünüm.

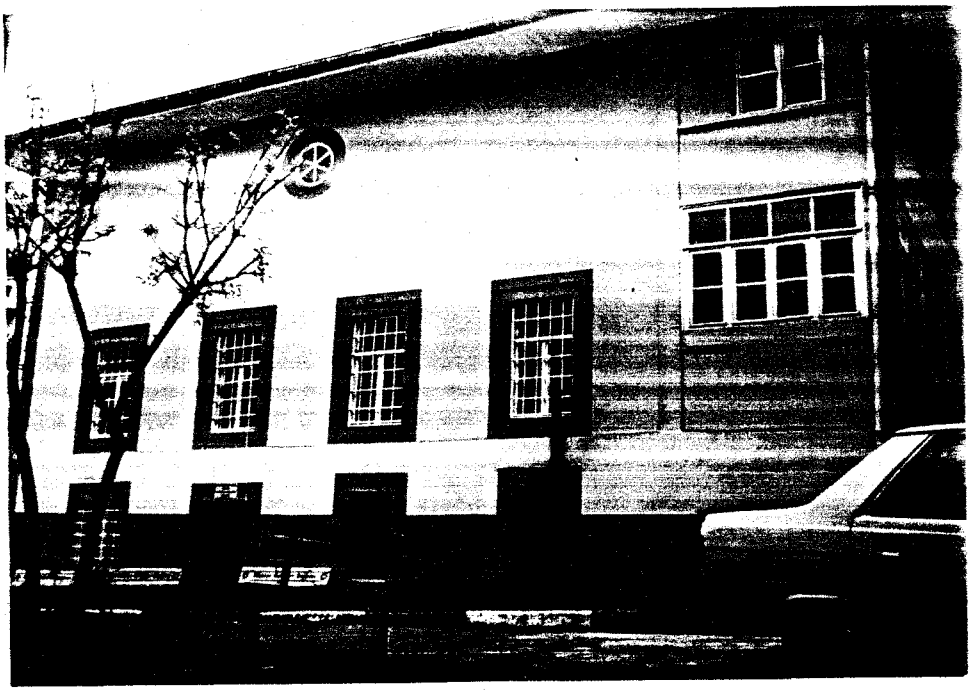

R.35: Hacı Hüseyin Camii doğudan genel görünüm.

R.36: Hacı Hüseyin Camii güneyden genel görünüm.

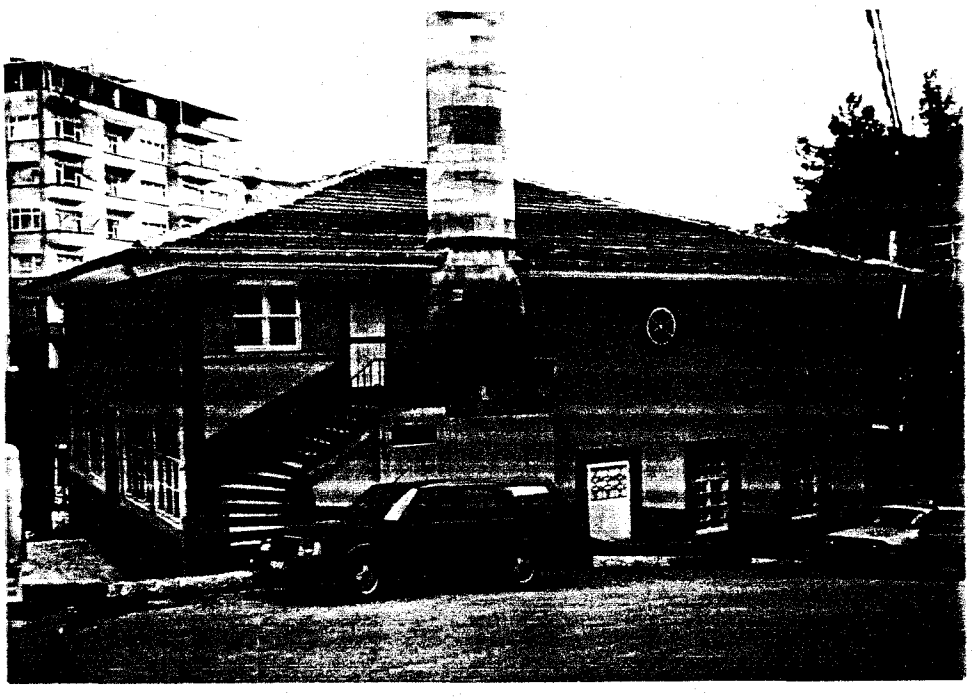

R.37: Hacı Hüseyin Camii batıdan genel görünüm.

R.38: Hacı Hüseyin Camii mahfilden görünüm.

R.39: Hacı Hüseyin Camii kuzeydeki giriş kapısından görünüm.

R.40: Hacı Hüseyin Camii iç mekânda doğudan genel görünüm.

R.41: Hacı Hüseyin Camii iç mekânda doğudan görünüm.

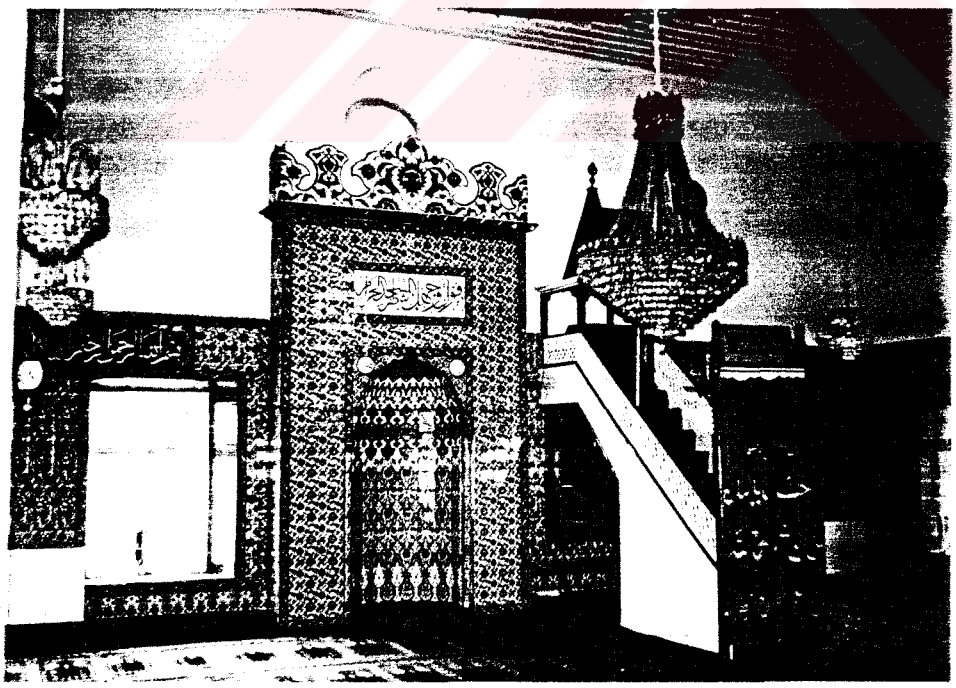

R.42: Hacı Hüseyin Camii iç mekânda güneyden görünüm.

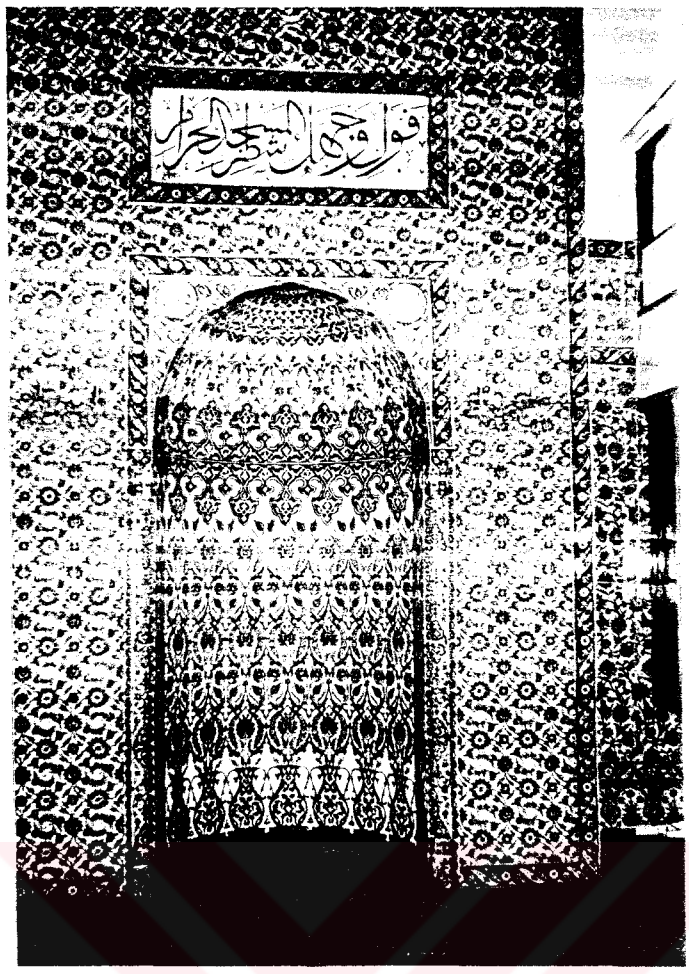

R.43: Hacı Hüseyin Camii mihraptan görünüm.

R.44: Hacı Hüseyin Camii mihrap âyetinden görünüm.

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

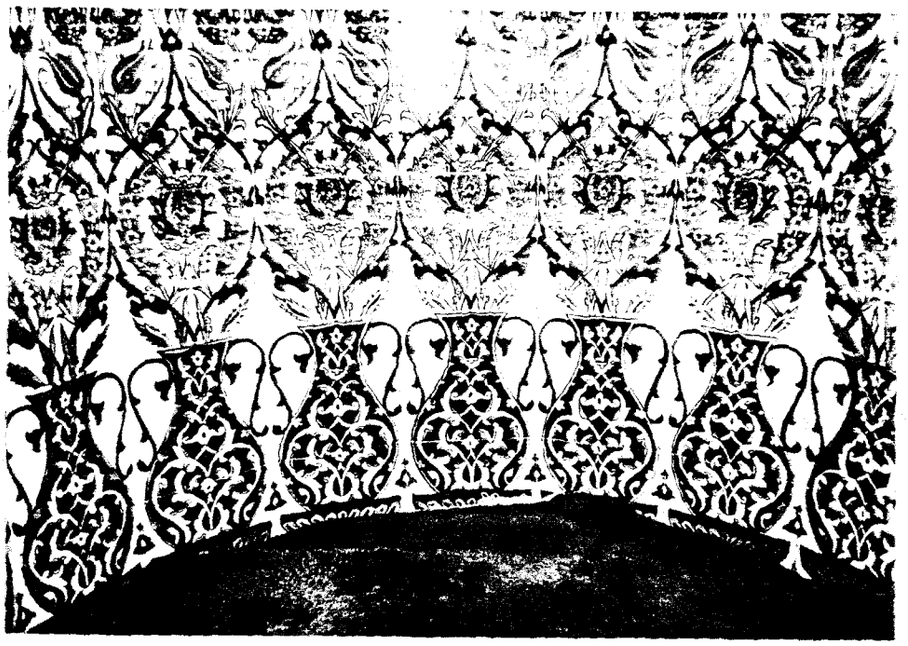

R.45: Hacı Hüseyin Camii mihrap nişanın alt kısmından ayrıntı.

R.46: Hacı Hüseyin Camii mihrap yüzeyinden detay.

R.47: Hacı Hüseyin Camii minberden görünüm.

R.48: Hacı Hüseyin Camii minberin sağındaki tek pencere.

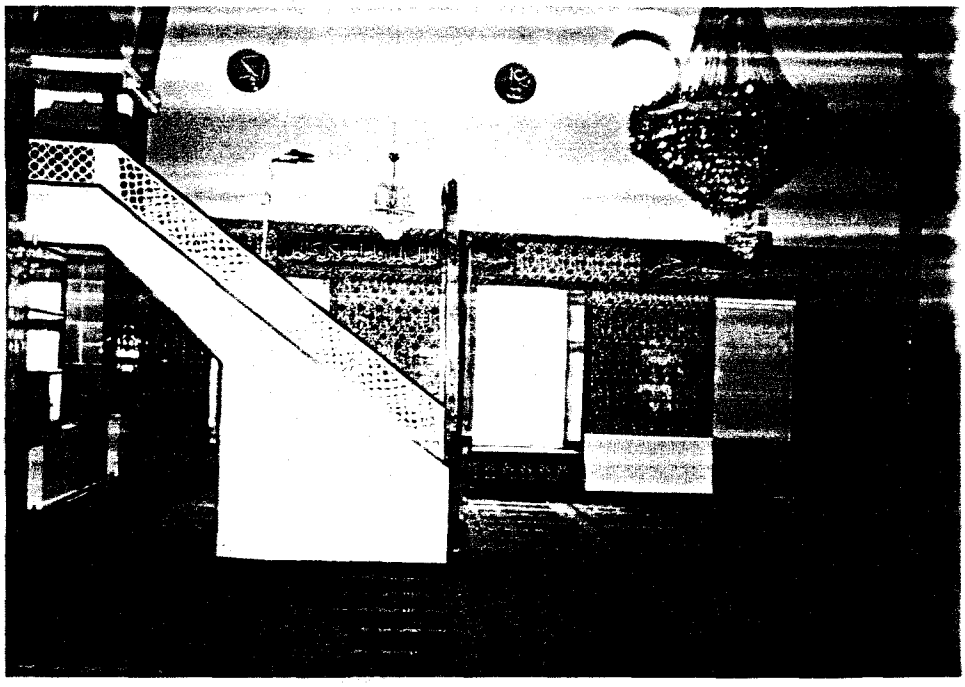

R.49: Hacı Hüseyin Camii iç mekânda batıdan görünüm.

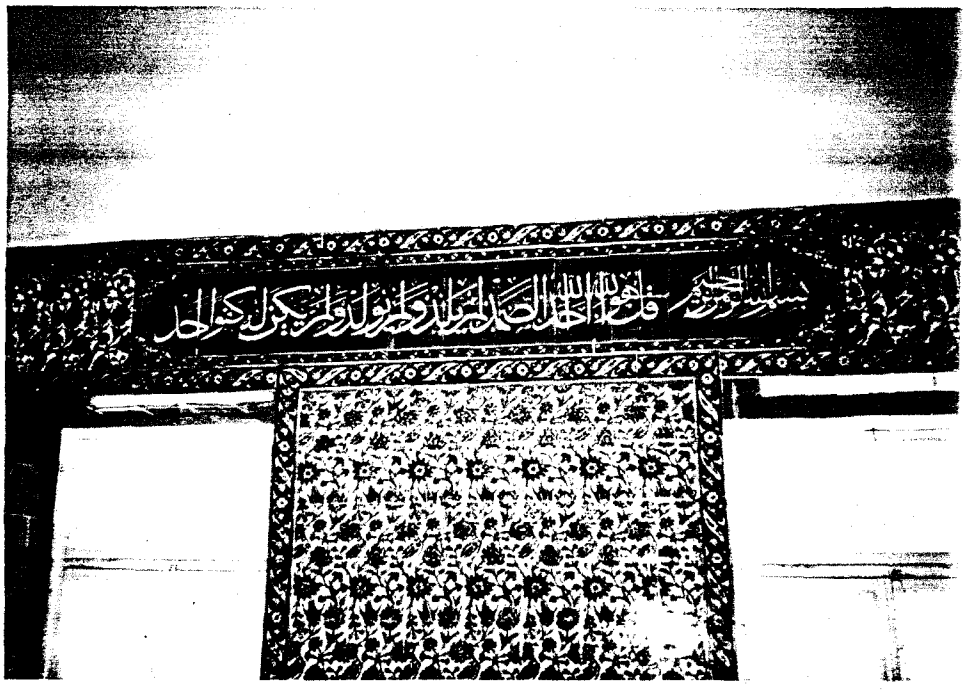

R.50: Hacı Hüseyin Camii batıdaki İhlâs sûresinden görünüm

R.51: Hacı Hüseyin Camii batıdaki kapı üstündeki yazı.

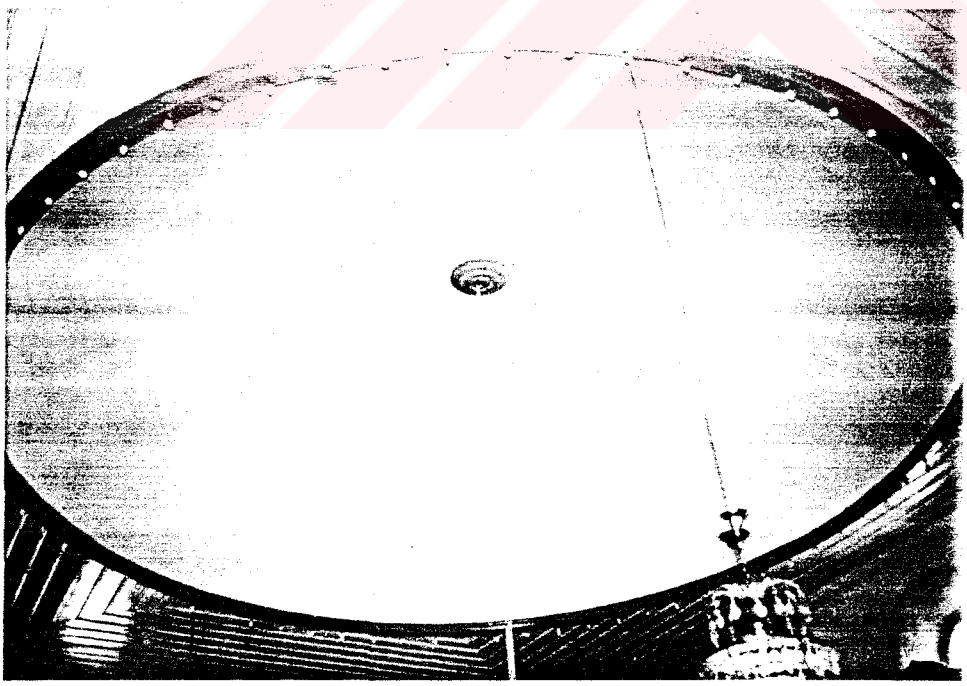

R.52: Hacı Hüseyin Camii harimi örten kubbeden görünüm.

R.53: Hacı Hüseyin Camii minareden genel görünüm.

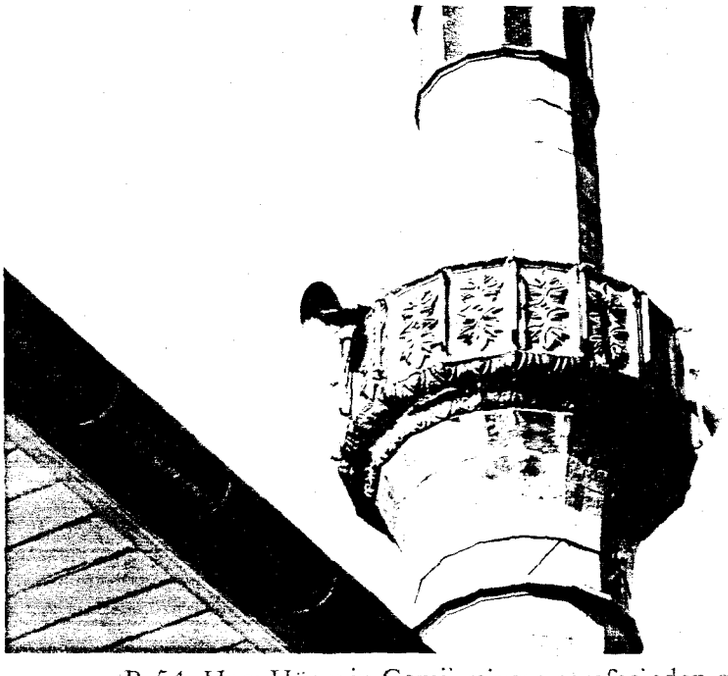

R.54: Hacı Hüseyin Camii minare şerefesinden görünüm.

R.55: Hacı Hüseyin Camii minaresinin şerefe, petek ve külâhtan görünüm.

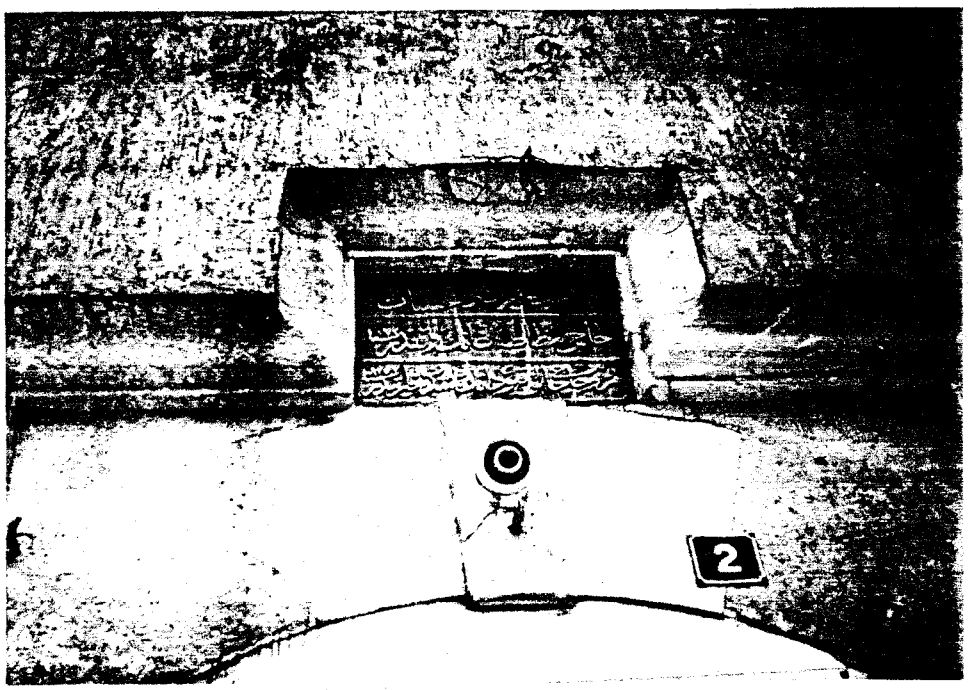

R.56: Hacı Mikdat Camii doğu cephedeki kitabeden görünüm.

R.57: Hacı Mikdat Camii kuzey cephedeki kitabeden görünüm.

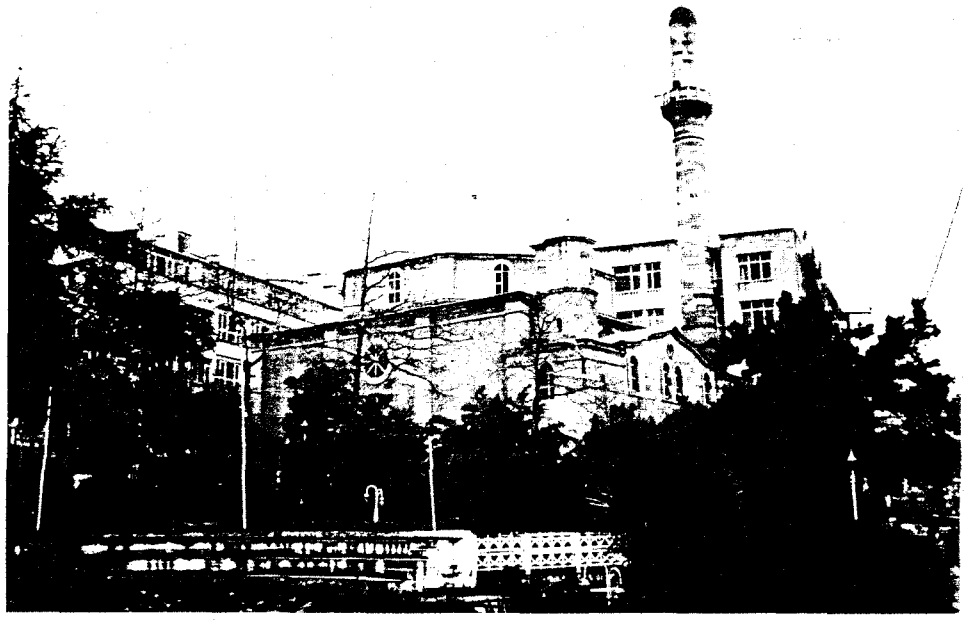

R.58: Hacı Mikdat Camii genel görünüm.

R.59: Hacı Mikdat Camii güneydoğudaki tak kapıdan genel görünüm.

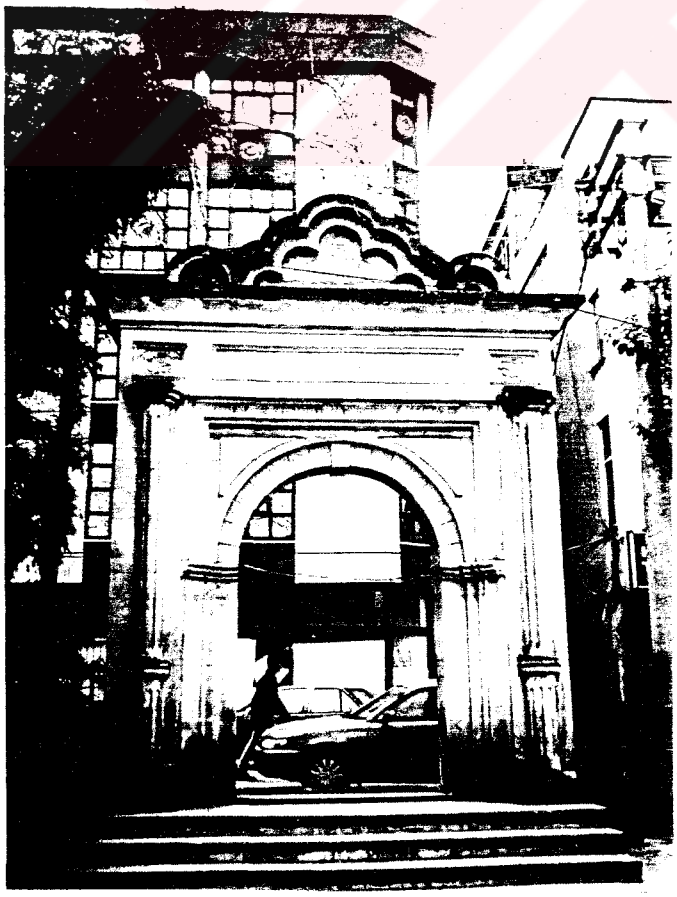

R.60: Hacı Mikdat Camii güneydoğudaki tak kapıdan görünüm.

R.61: Hacı Mikdat Camii kuzey cepheden genel görünüm.

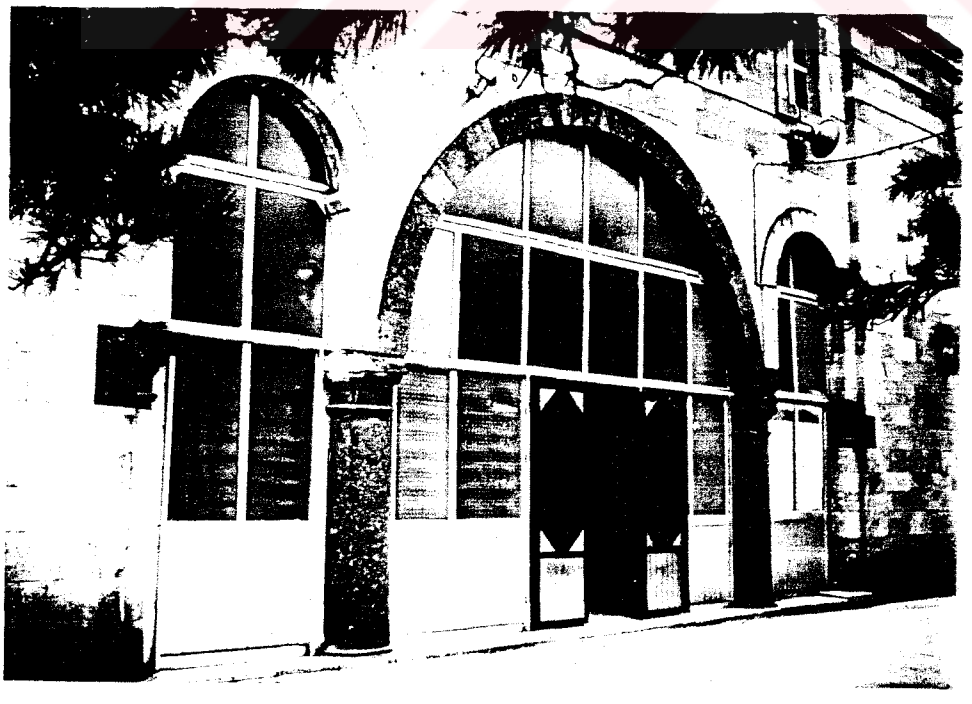

R.62: Hacı Mikdat Camii son cemaat yerine geçişi sağlayan kapı.

R.63: Hacı Mikdat Camii son cemaat yerindeki çapraz tonozlardan biri.

R.64: Hacı Mikdat Camii mahfile çıkışı sağlayan giriş kapısı.

R.65: Hacı Mikdat Camii kuzey cephe üstündeki üçgen alınlık.

R.66: Hacı Mikdat Camii doğu cepheden genel görünüm.

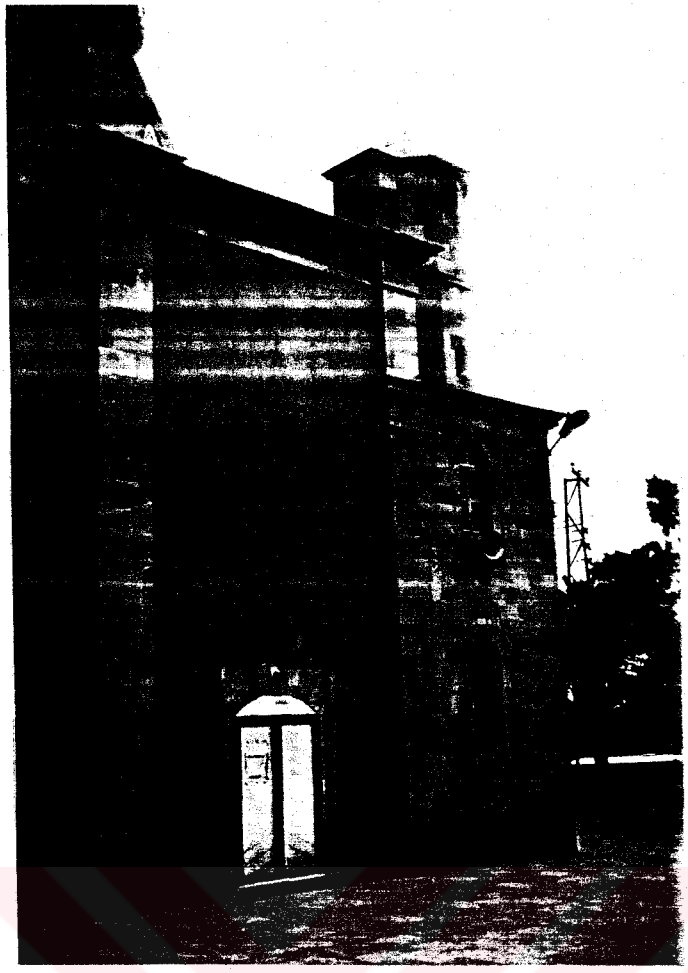

R.67: Hacı Mikdat Camii doğu cephedeki giriş kapısından genel görünüm.

R.68: Hacı Mikdat Camii doğu cephedeki giriş kapısından ayrıntı.

R.69: Hacı Mikdat Camii güney cepheden görünüm.

R.70: Hacı Mikdat Camii batı cepheden görünüm.

R.71: Hacı Mikdat Camii iç mekâna giriş sağlayan kuzey giriş kapısı.

R.72: Hacı Mikdat Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

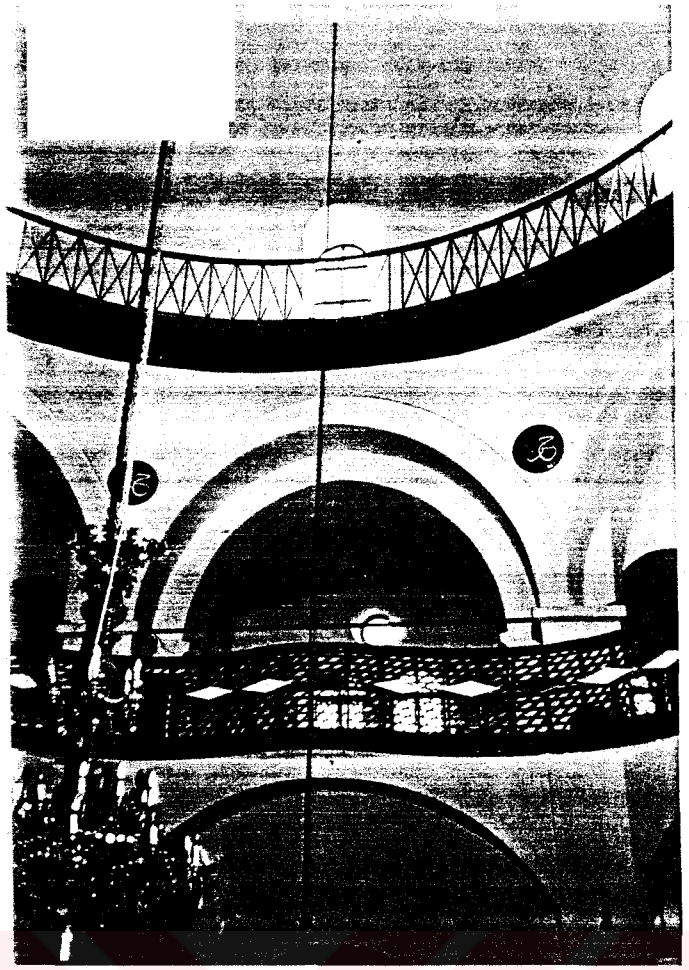

R.73: Hacı Mikdat Camii iç mekânda mahfilden görünüm.

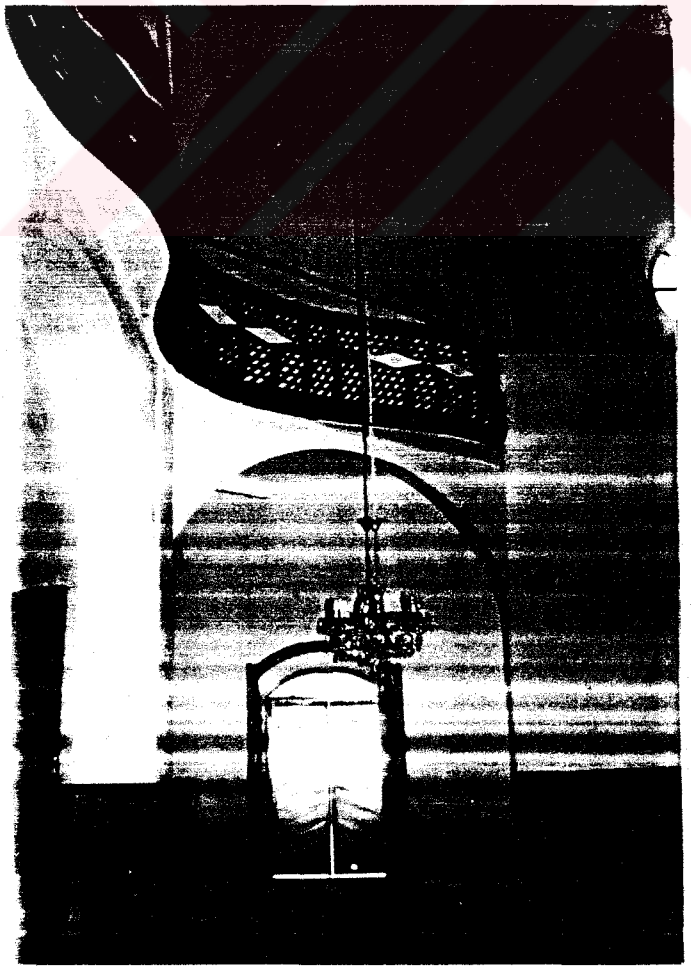

R.74: Hacı Mikdat Camii iç mekândan doğudaki giriş kapısından görünüm.

R.75: Hacı Mikdat Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.76: Hacı Mikdat Camii iç mekânda güneyden görünüm.

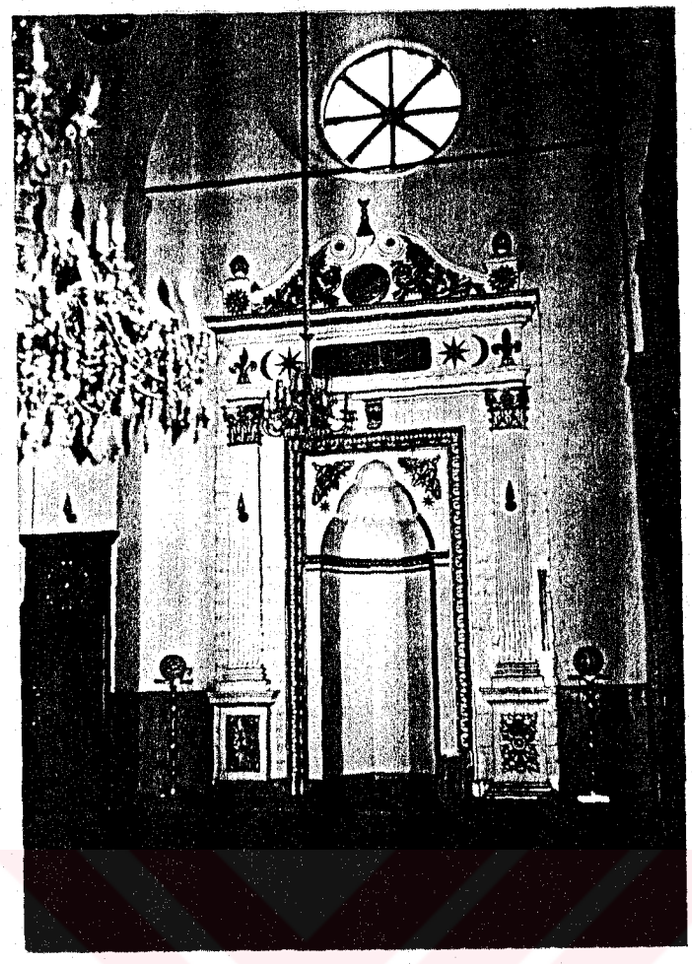

R.77: Hacı Mikdat Camii mihraptan görünüm.

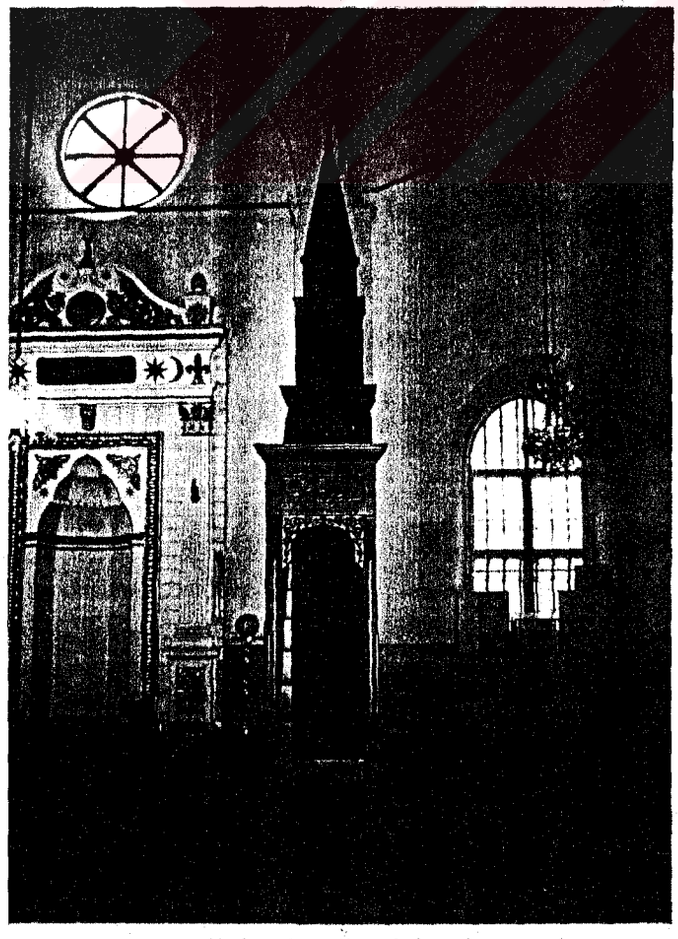

R.78: Hacı Mikdat Camii minberden görünüm.

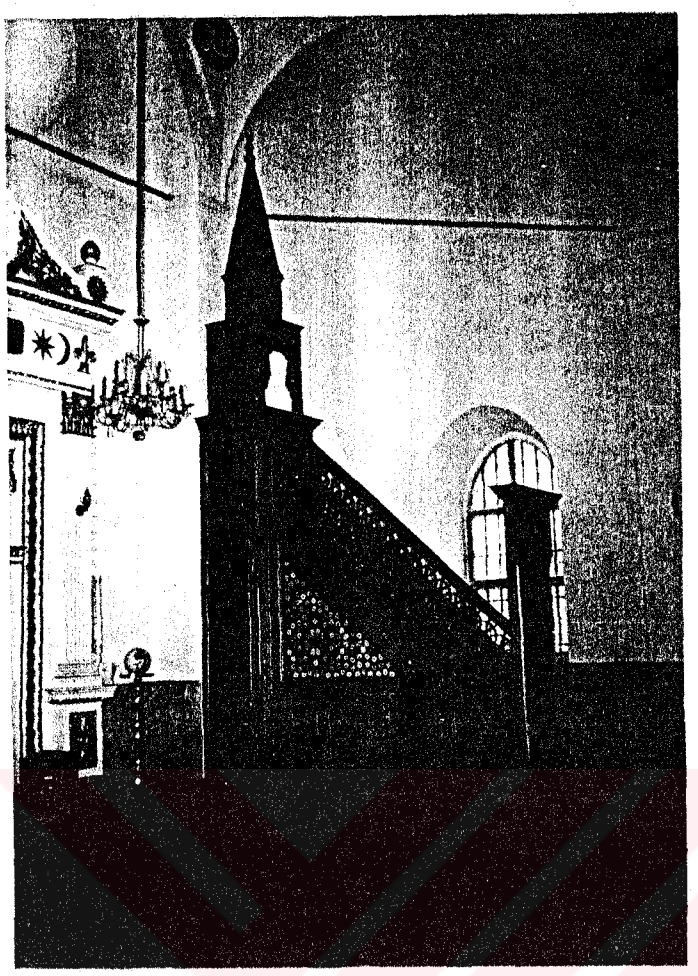

R.79: Hacı Mikdat Camii minber yan yüzeyinden görünüm.

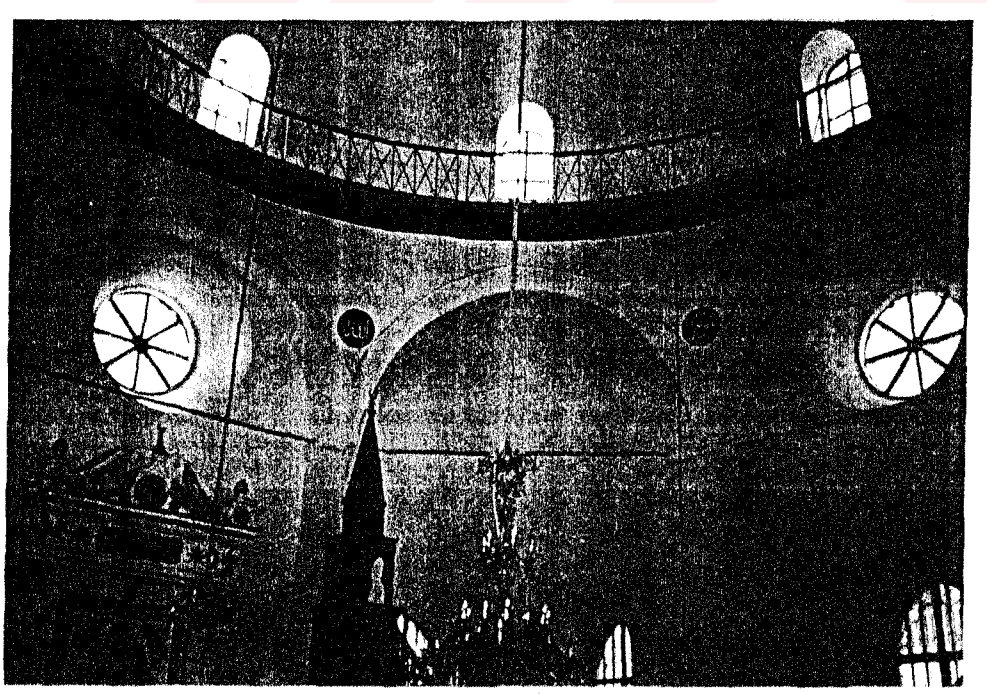

R.80: Hacı Mikdat Camii iç mekânda güney kenarın üst kısmı.

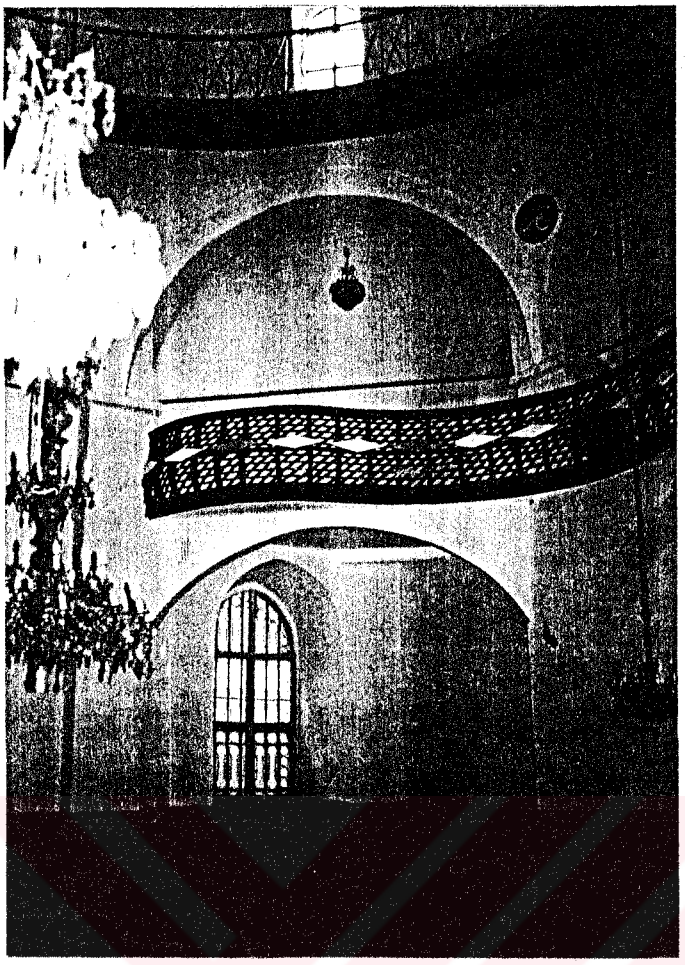

R.81: Hacı Mikdat Camii iç mekânda batıdan görünüm.

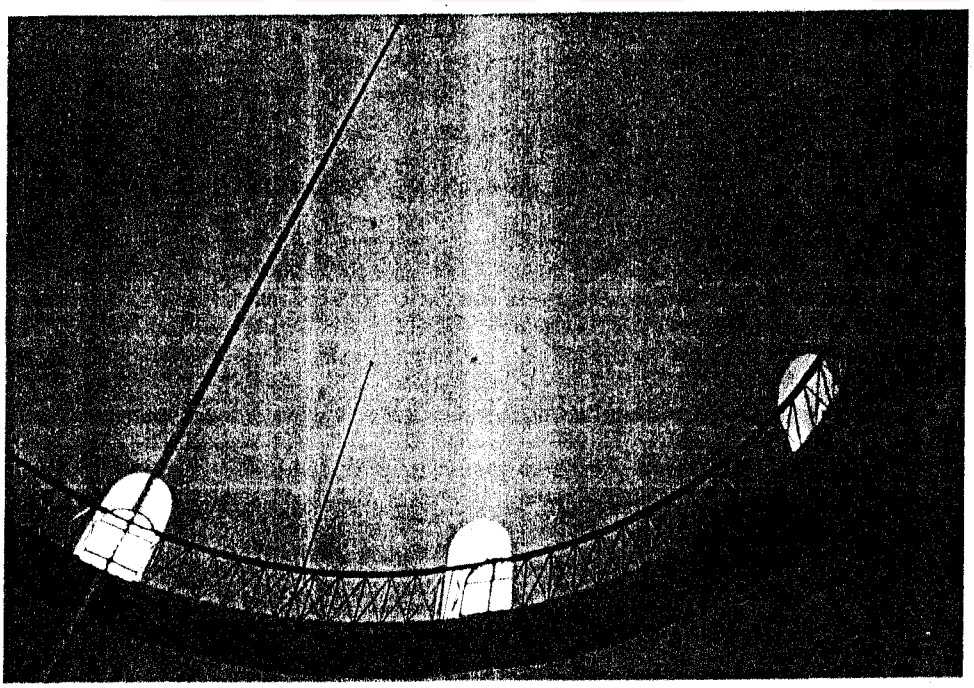

R.82: Hacı Mikdat Camii iç mekânda kubbeden görünüm.

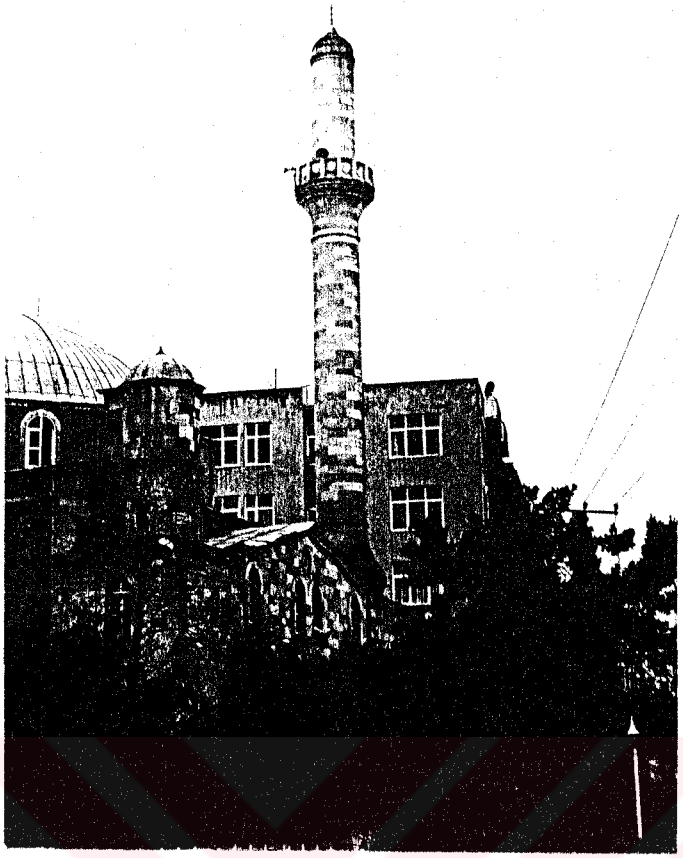

R.83: Hacı Mikdat Camii minareden genel görünüm.

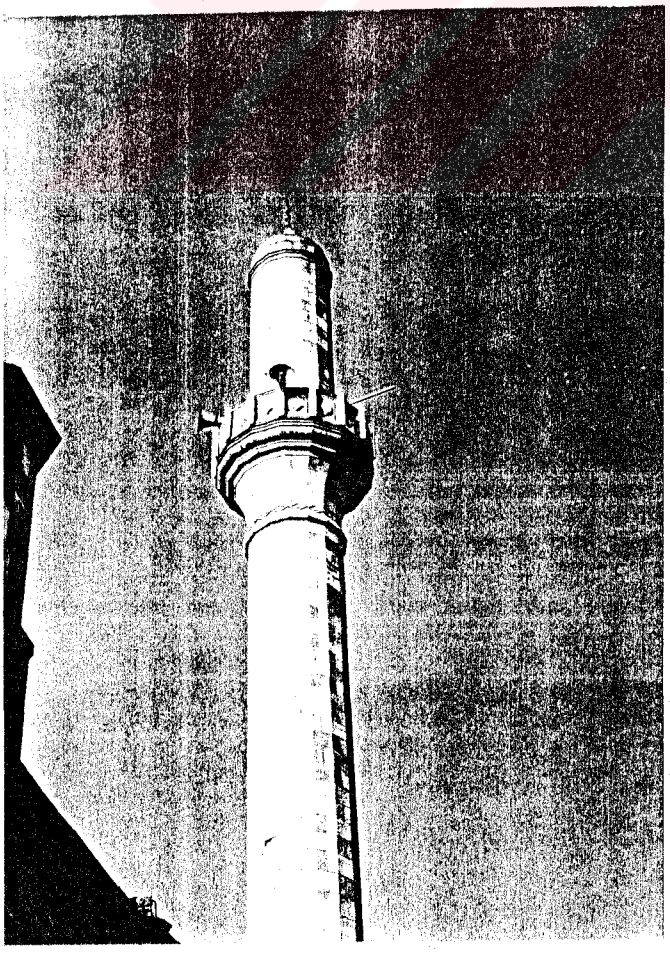

R.84: Hacı Mikdat Camii minareden ayrıntı.

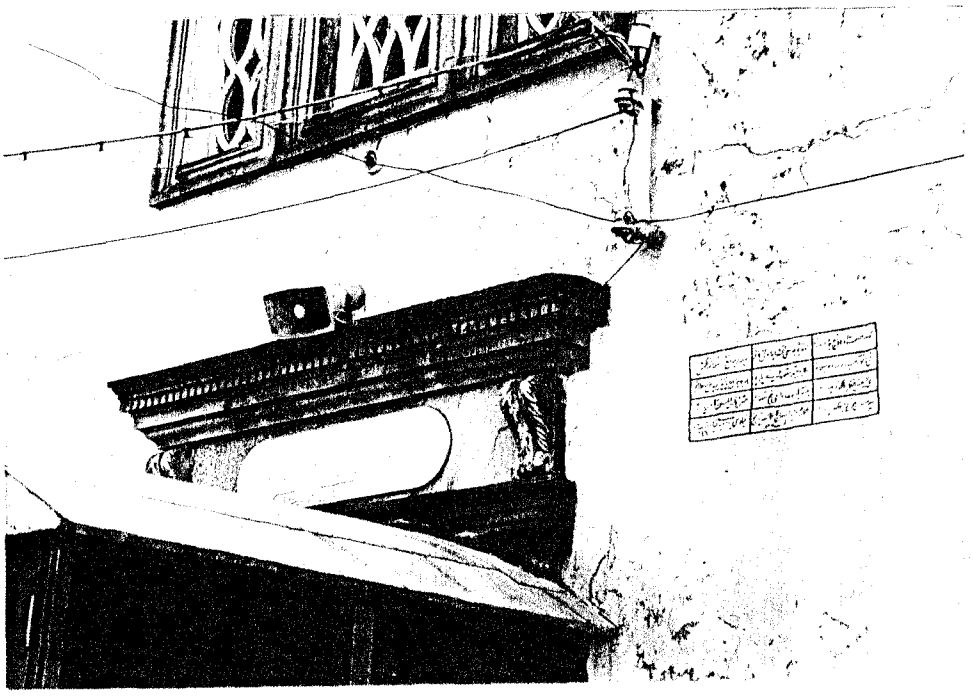

R.85: Kale Camii giriş kısmındaki kitabelerden genel görünüm.

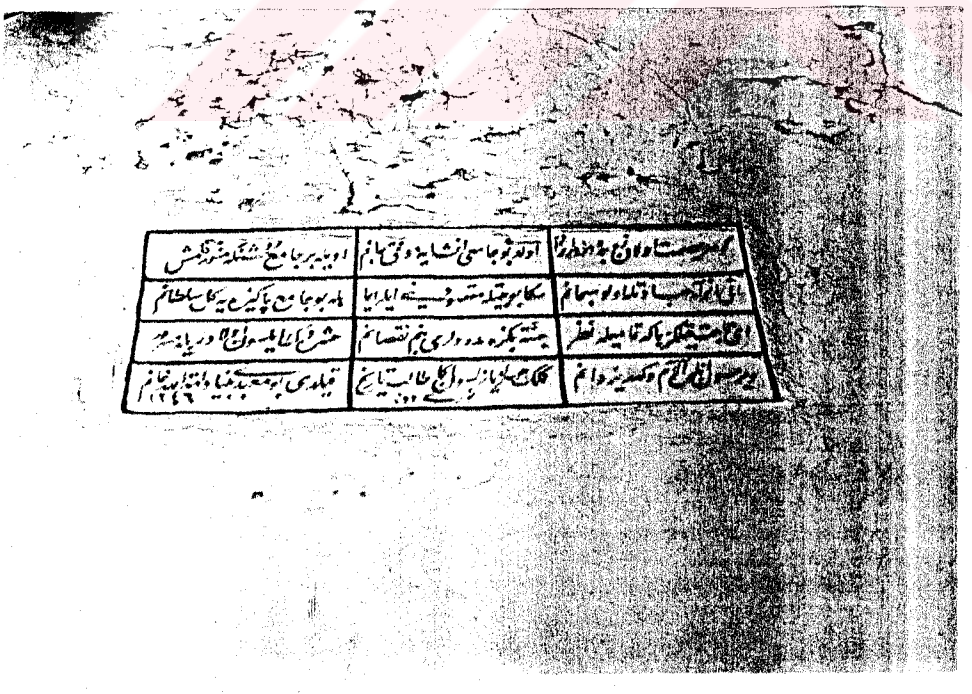

R.86: Kale Camii girişin sağındaki kitabeden görünüm.

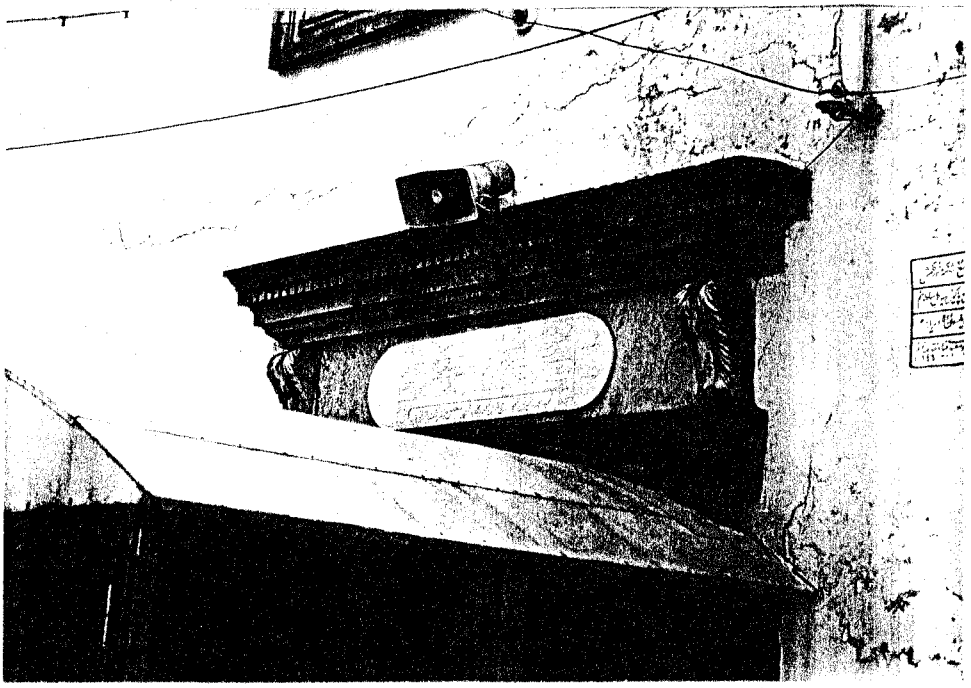

R.87: Kale Camii giriş kapısının üst kısmındaki kitabeden görünüm.

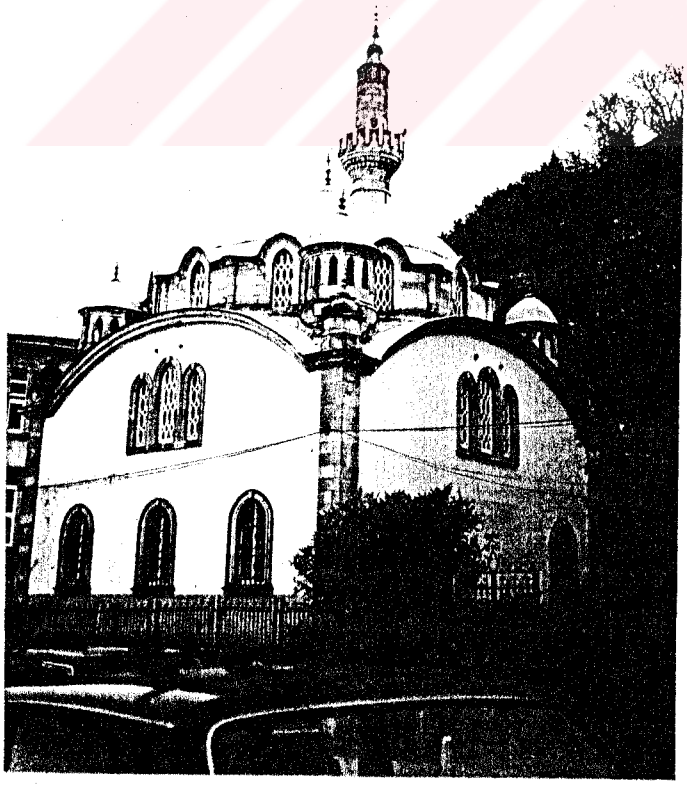

R.88: Kale Camii dış cepheden genel görünüm.

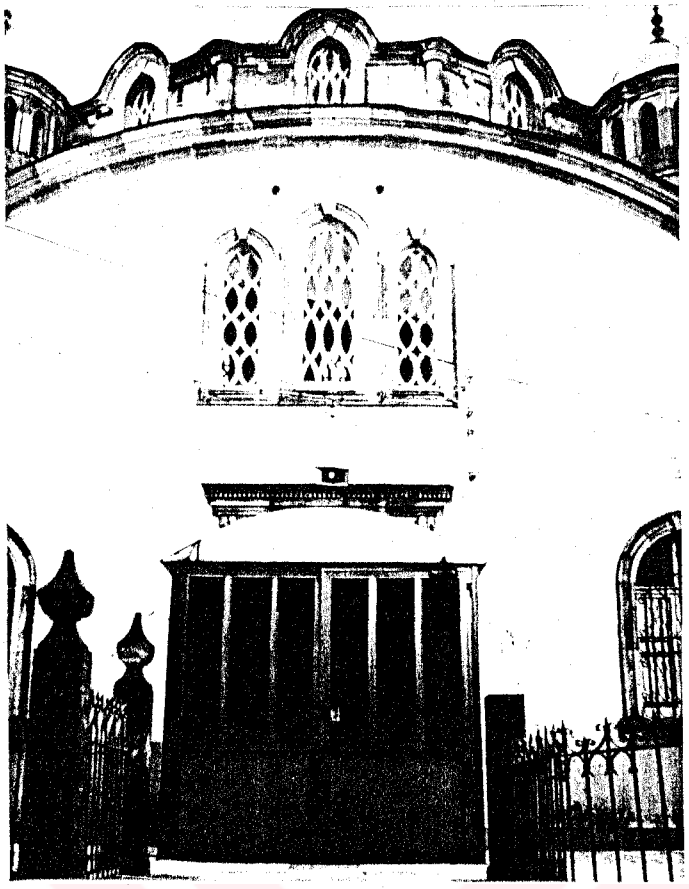

R.89: Kale Camii kuzey cepheden genel görünüm.

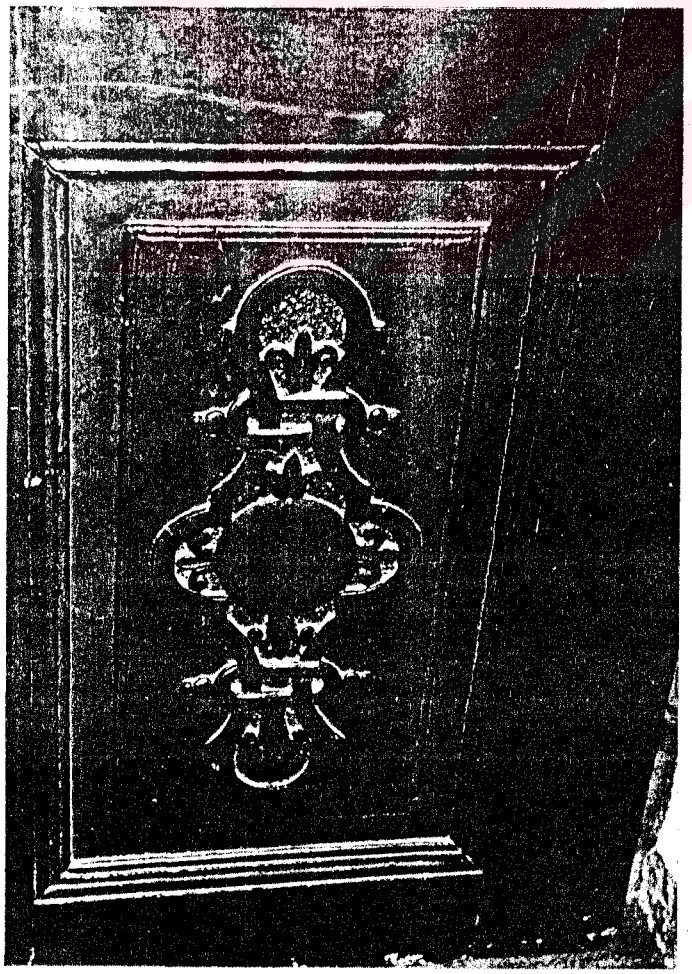

R.90: Kale Camii giriş kapısı üzerindeki süsleme motifi.

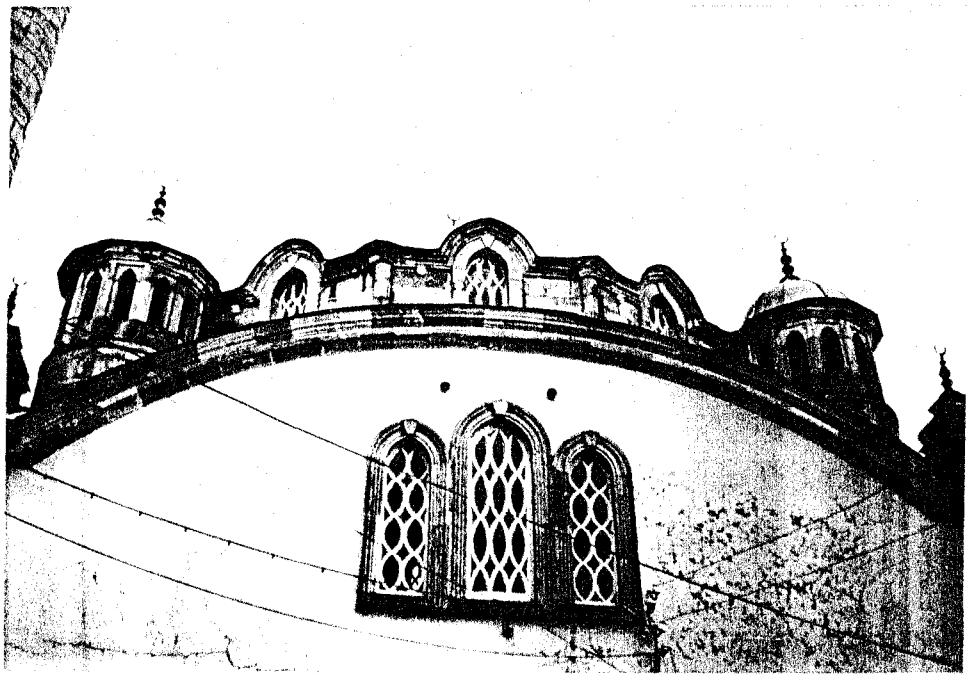

R.91: Kale Camii kuzey cepheden üst kısmındaki üçlü pencere düzenlemesi.

R.92: Kale Camii doğu cepheden genel görünüm.

R.93: Kale Camii güney cepheden genel görünüm.

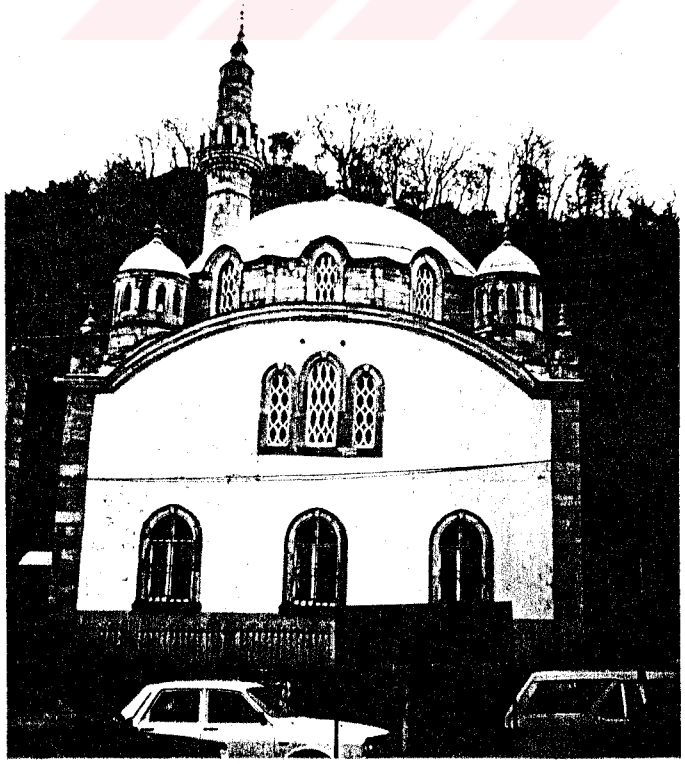

R.94: Kale Camii batı cepheden genel görünüm.

R.95: Kale Camii ağırlık kulelerinden bir ayrıntı.

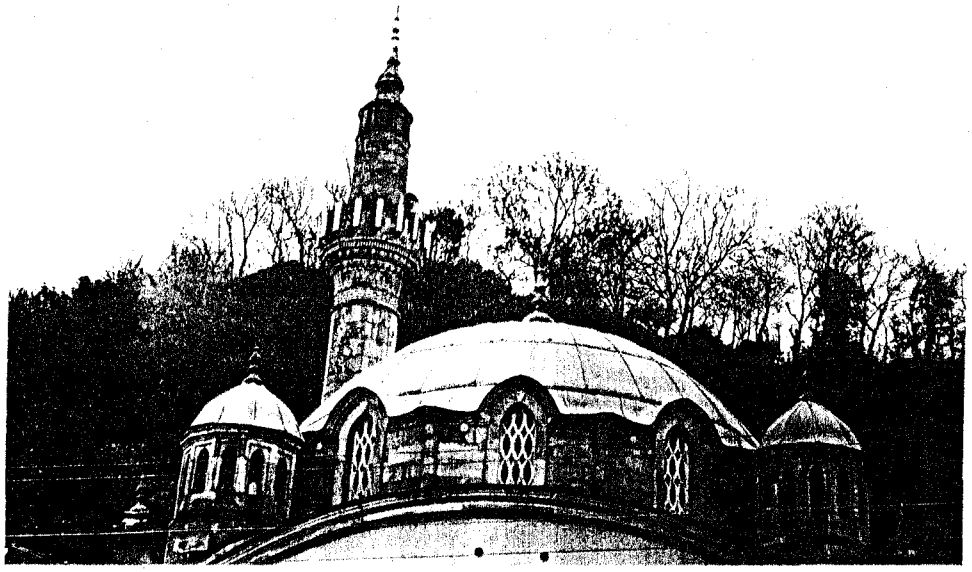

R.96: Kale Camii dış cephedeki kubbe örtüden görünüm.

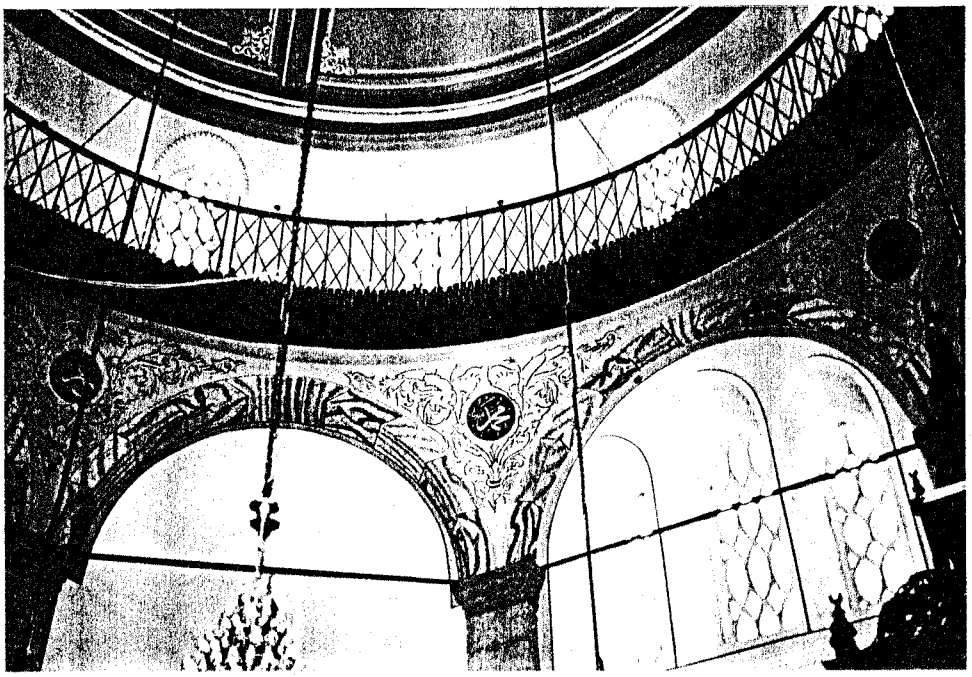

R.97: Kale Camii iç mekânda güney cepheden görünüm.

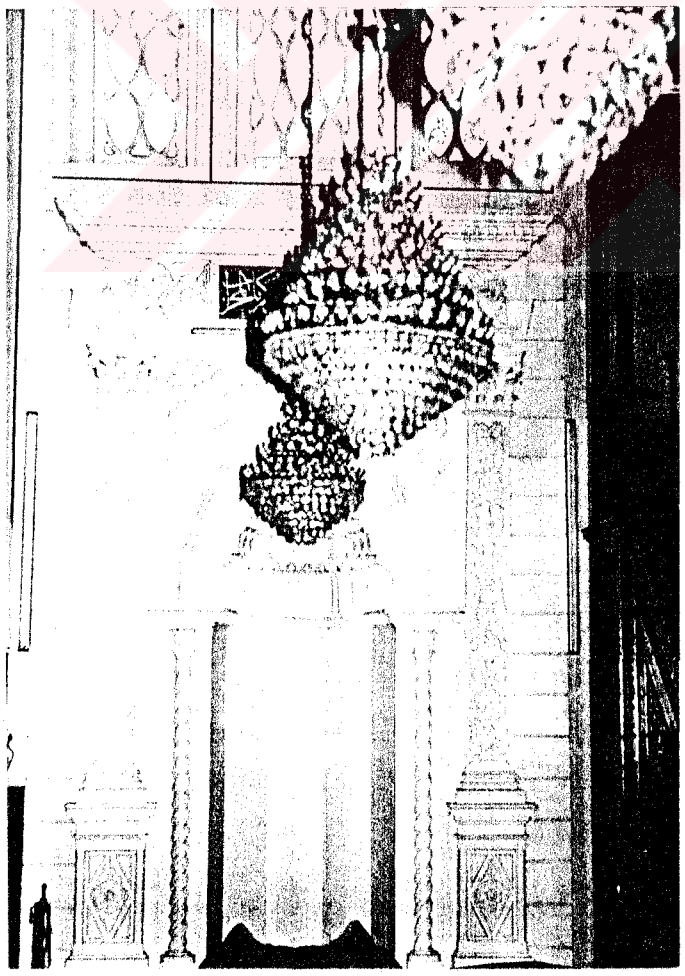

R.98: Kale Camii mihraptan genel görünüm.

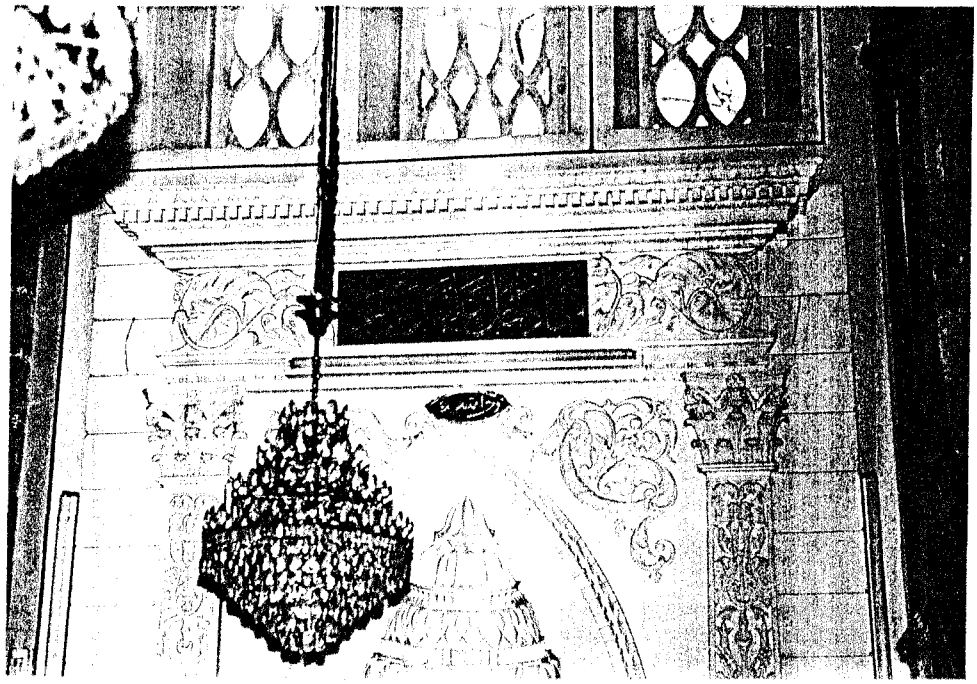

R.99: Kale Camii mihraptan ayrıntı.

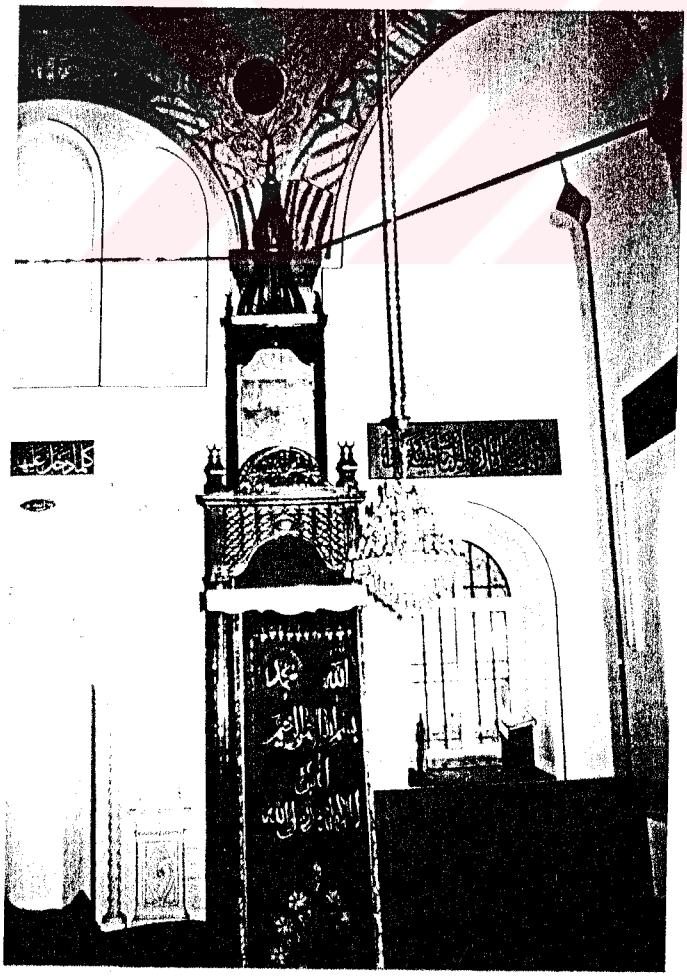

R.100: Kale Camii minberden genel görünüm.

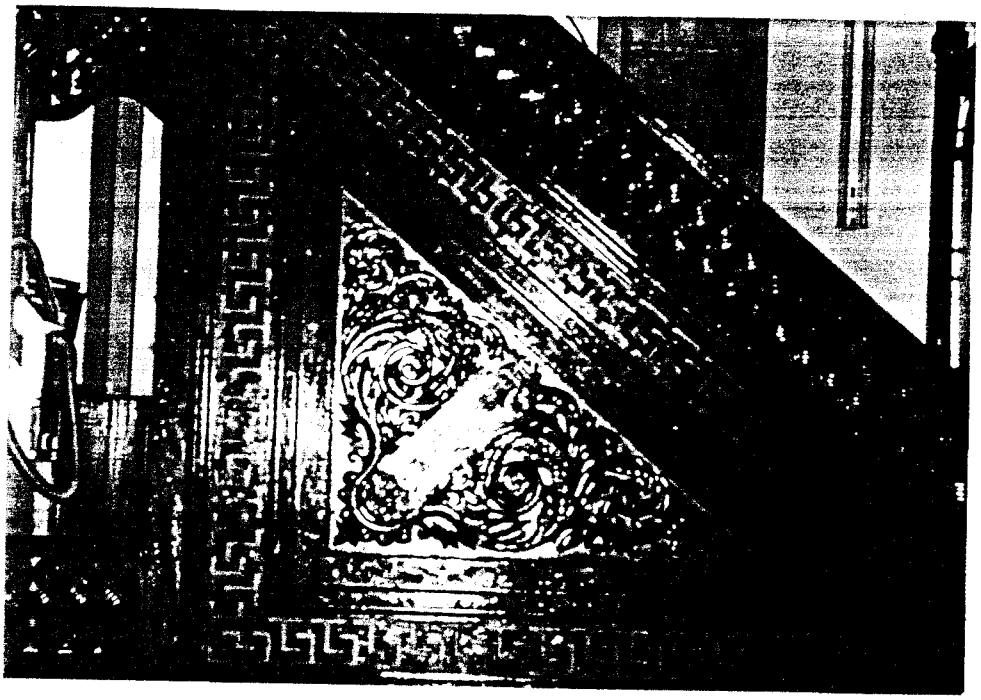

R.101: Kale Camii minber aynalığından ayrıntı.

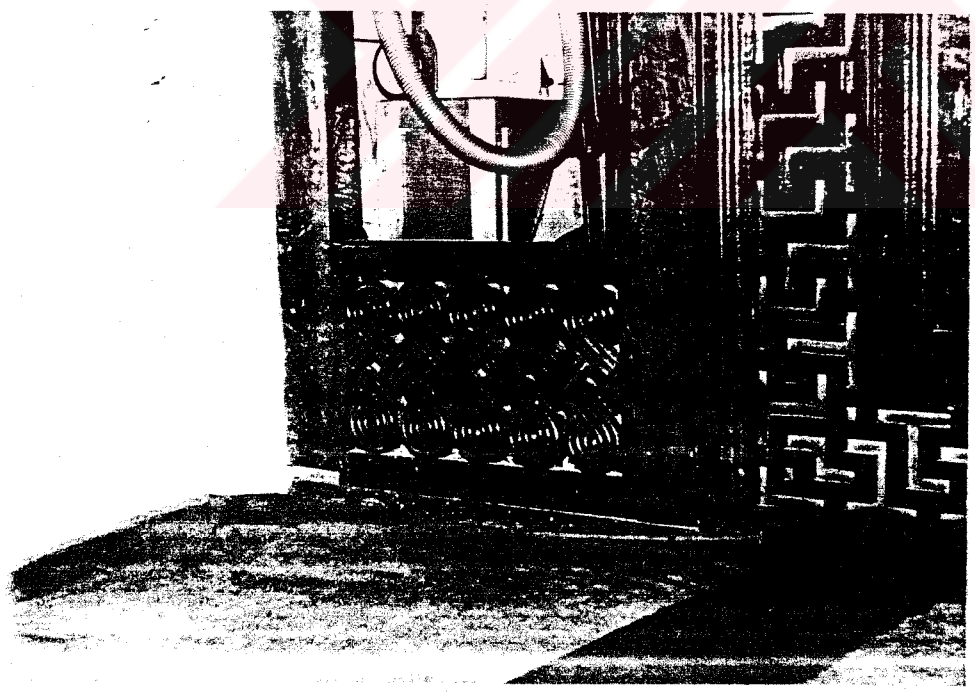

R.102: Kale Camii minber süpürgeliğinin alt kısmından ayrıntı.

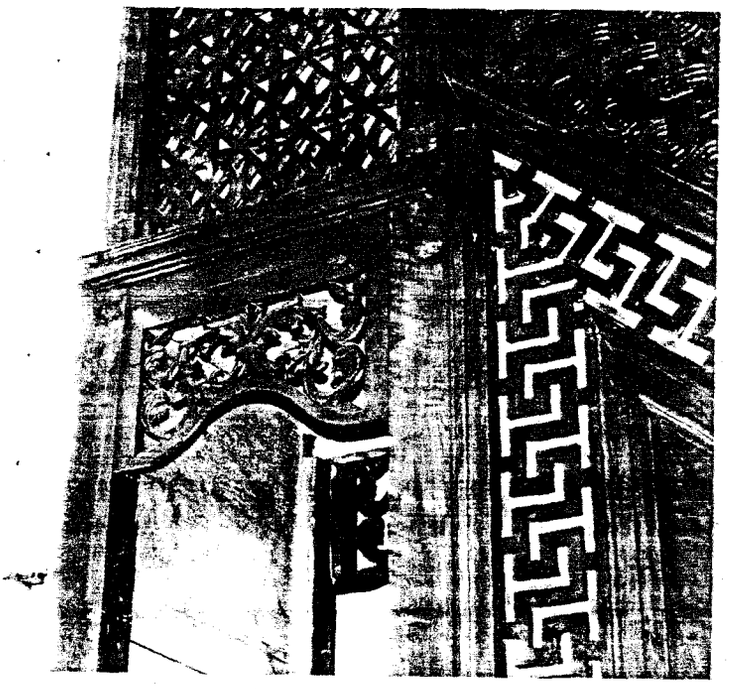

R.103: Kale Camii minber süpürgeliğinin üst kısmından ayrıntı.

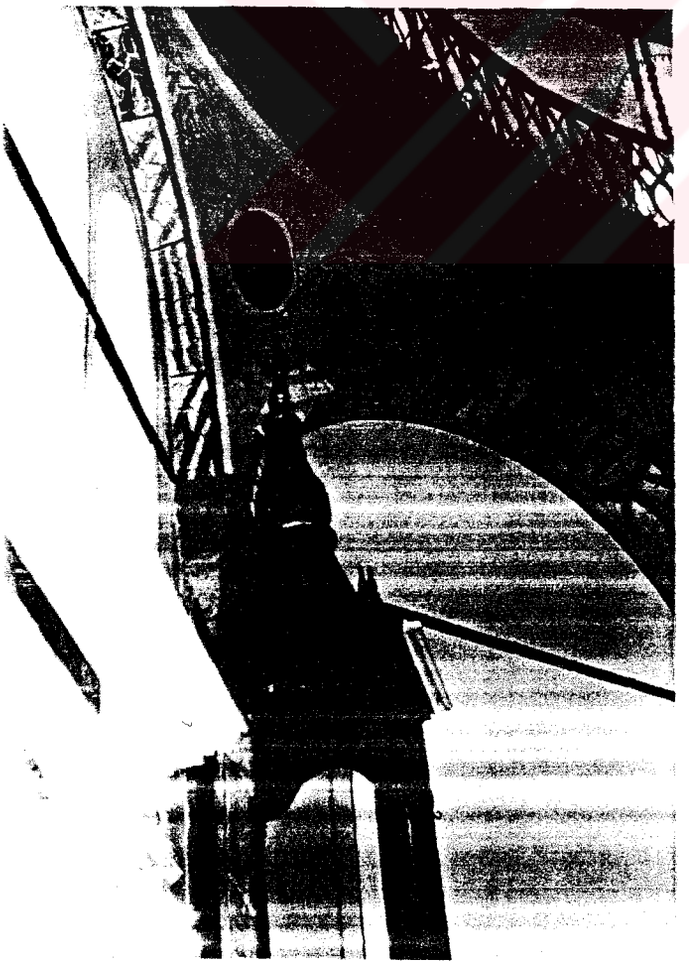

R.104: Kale Camii minber köşkünden ayrıntı.

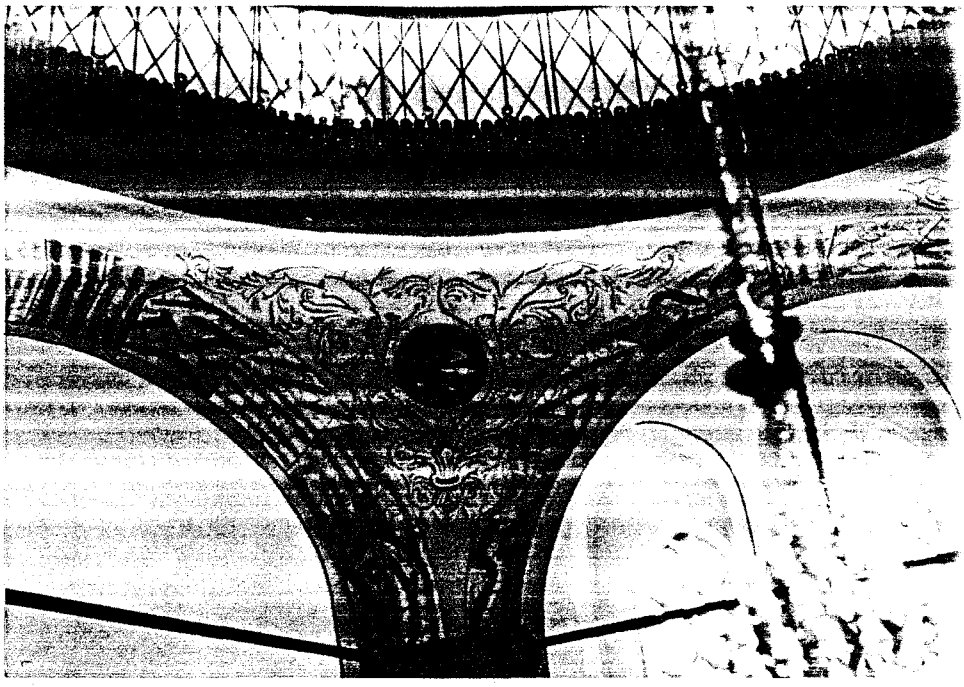

R.105: Kale Camii kemerlerin birleştikleri köşelerden bir ayrıntı.

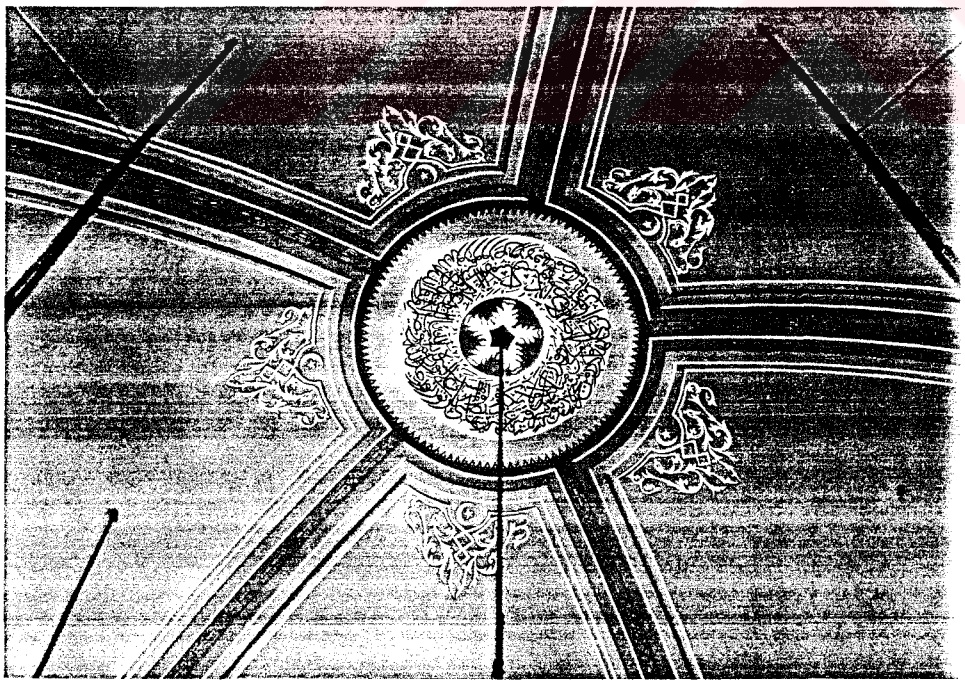

R.106: Kale Camii kubbeden bir ayrıntı.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

R.107: Kale Camii pencere düzenlemelerinden bir ayrıntı.

R.108: Kale Camii minareden genel görünüm.

R.109: Kale Camii minare kaidesinden görünüm.

R.110: Kale Camii minare kaidesinin güney kenarından görünüm.

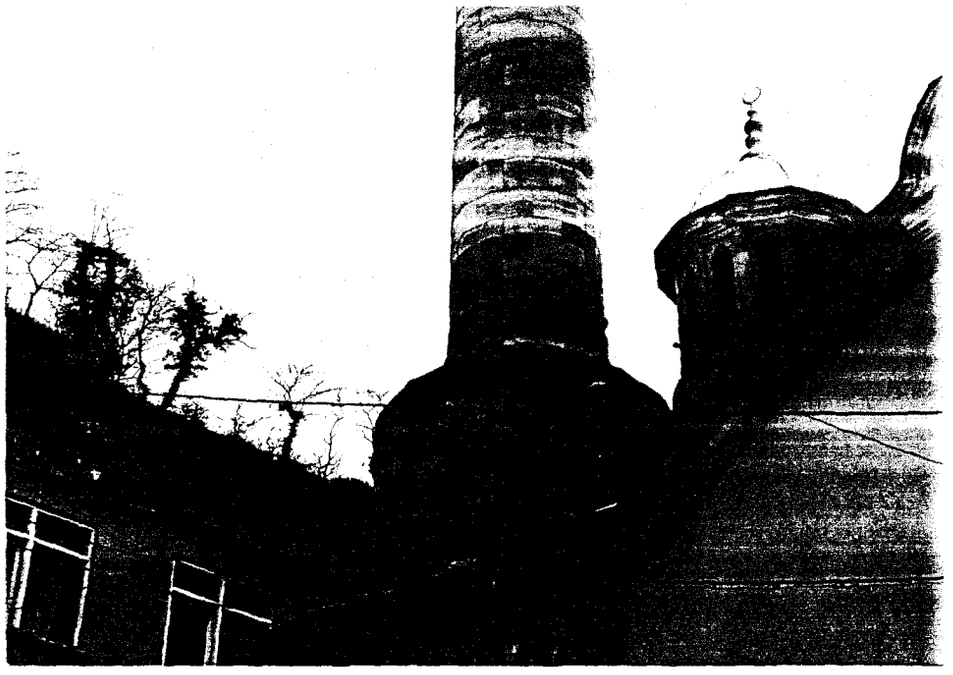

R.111: Kale Camii minarenin çokgen kaidesinden görünüm.

R.112: Kale Camii minarenin gövde başlangıcındaki süsleme kuşağı.

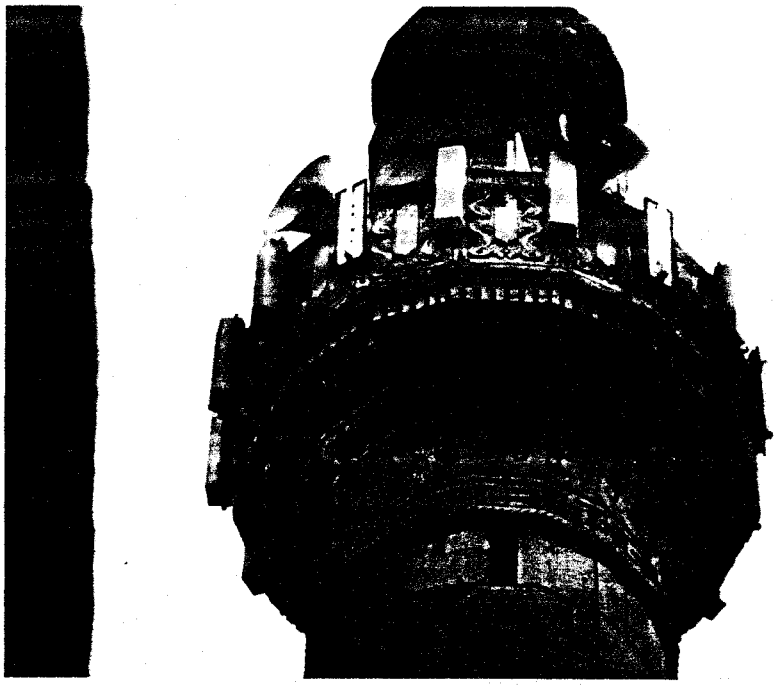

R.113: Kale Camii minare şerefesinden ayrıntı.

R.114: Çekek Camii kitabeden görünüm.

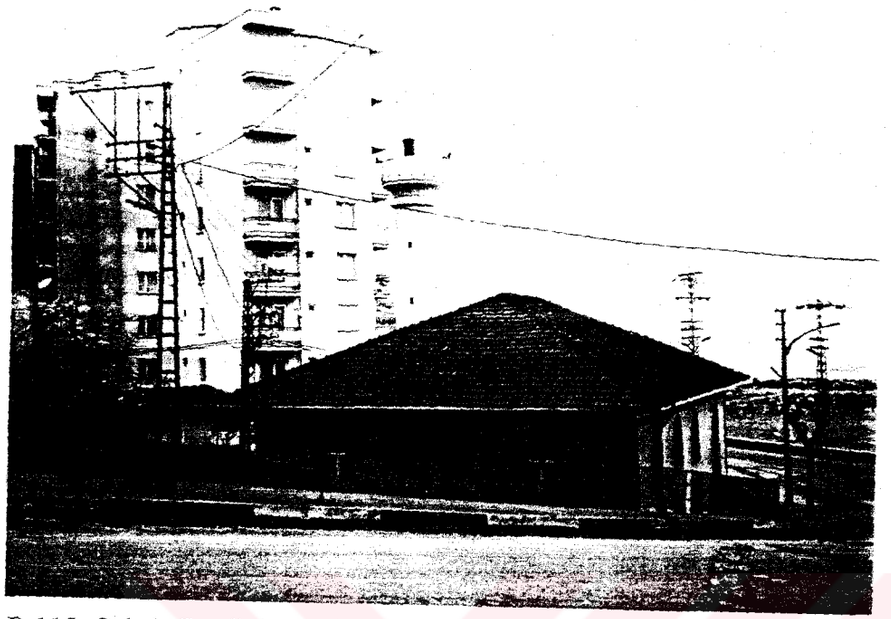

R.115: Çekek Camii dış cepheden genel görünüm.

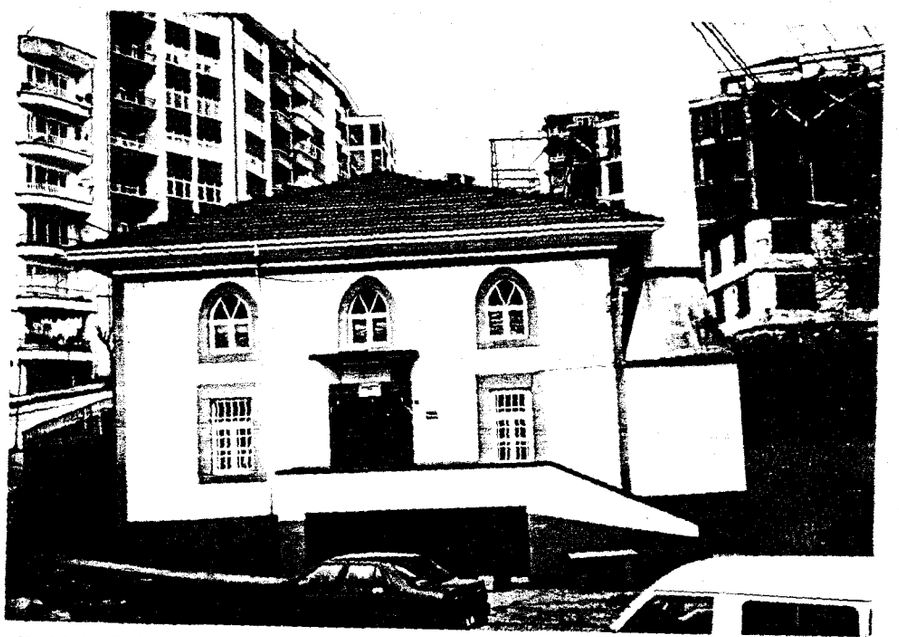

R.116: Çekek Camii kuzey cepheden genel görünüm.

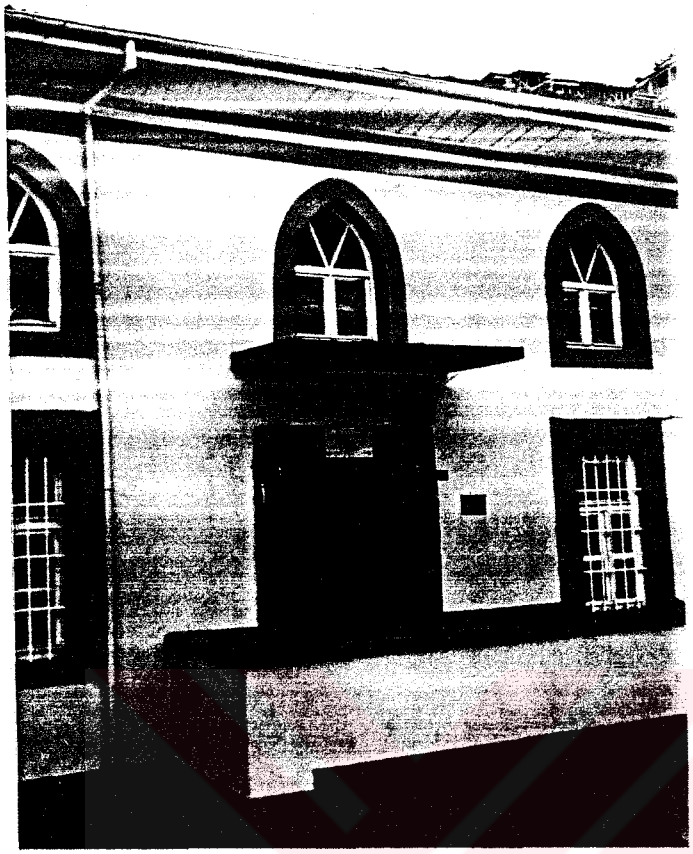

R.117: Çekek Camii giriş kapısından görünüm.

R.118: Çekek Camii doğu cepheden görünüm.

R.119: Çekek Camii güney cepheden görünüm.

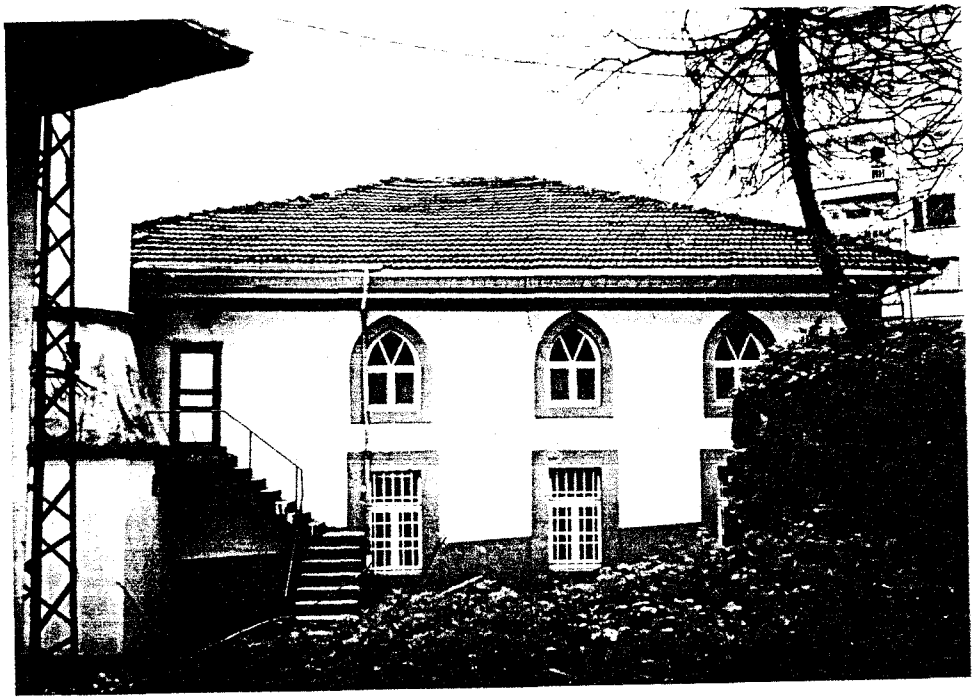

R.120: Çekek Camii batı cepheden görünüm.

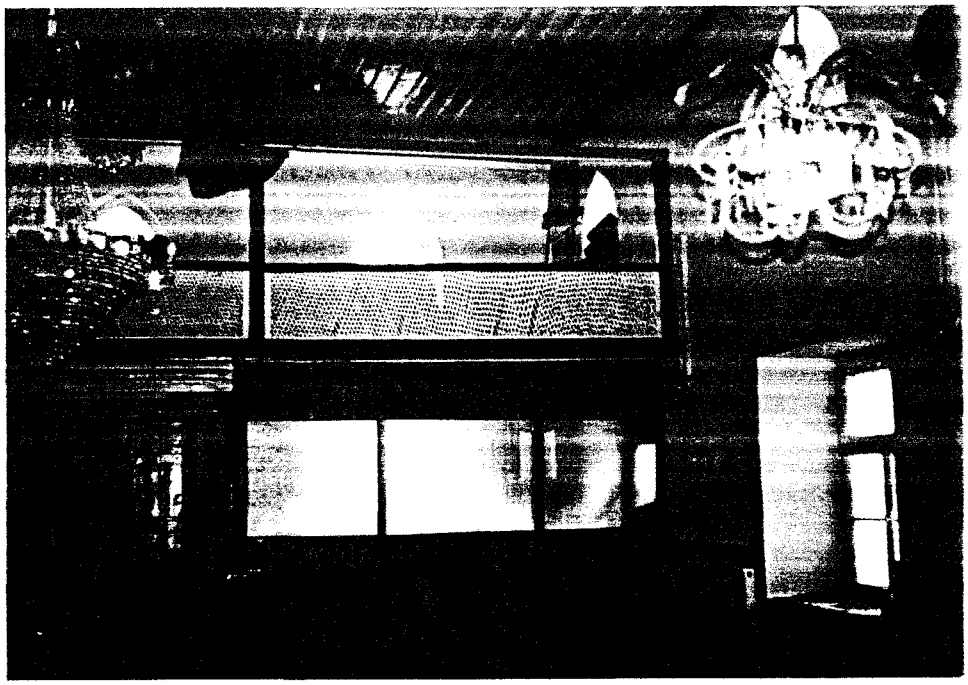

R.121: Çekek Camii mahfilden genel görünüm.

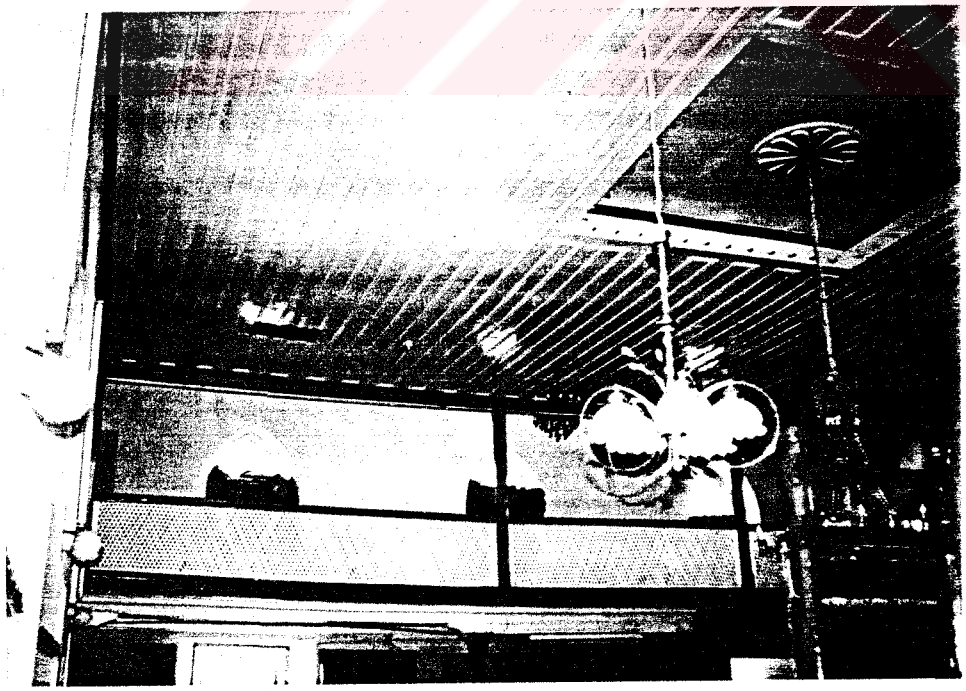

R.122: Çekek Camii mahfilin üst katından görünüm.

R.123: Çekek Camii iç mekânda doğudan genel görünüm.

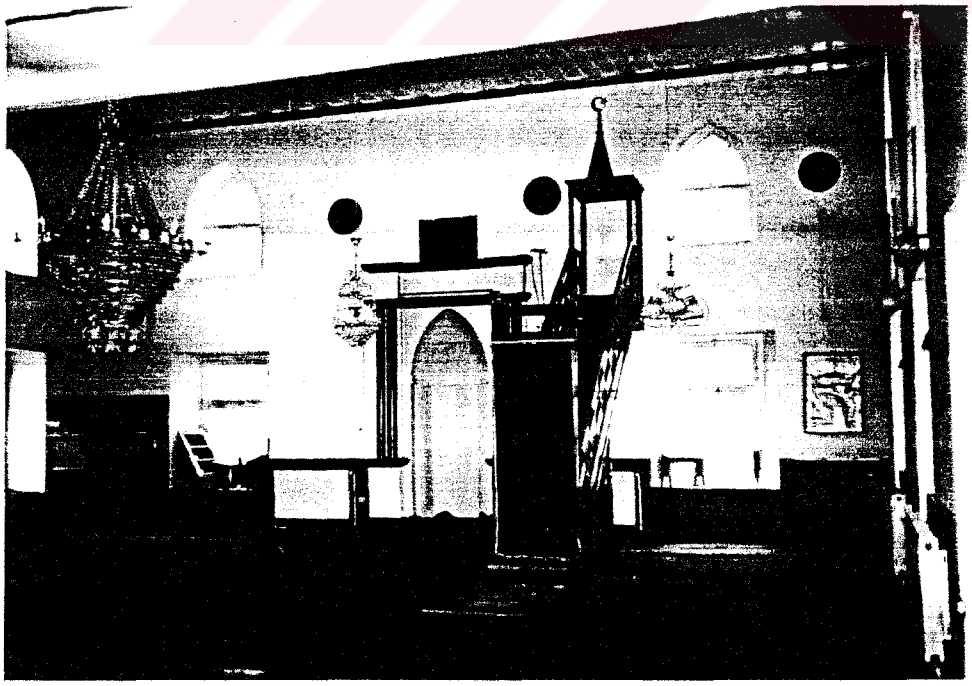

R.124: Çekek Camii iç mekânda güneyden görünüm.

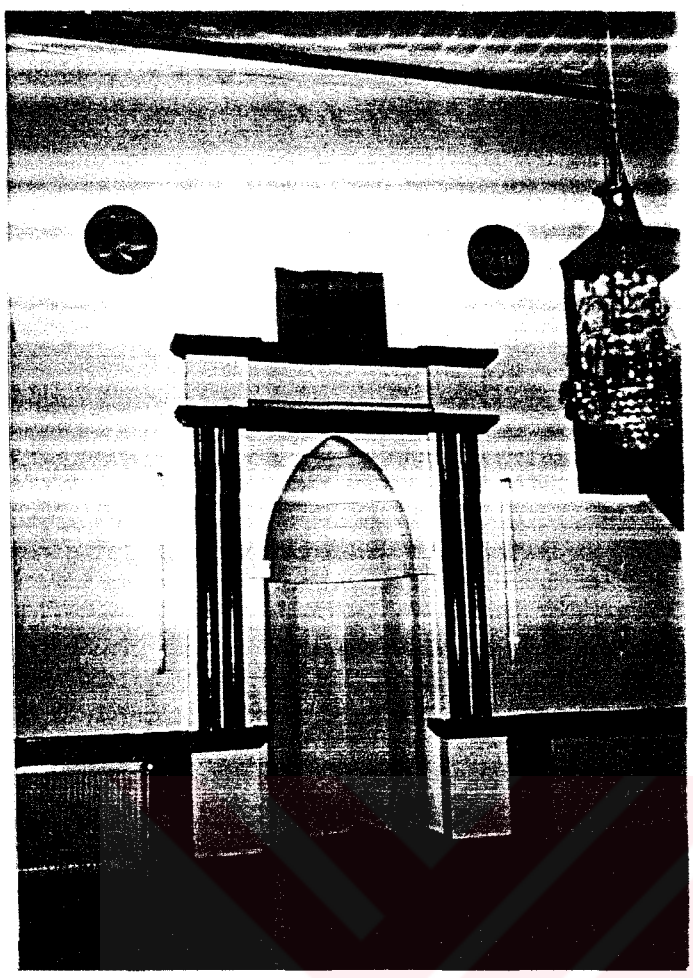

R.125: Çekek Camii mihraptan görünüm.

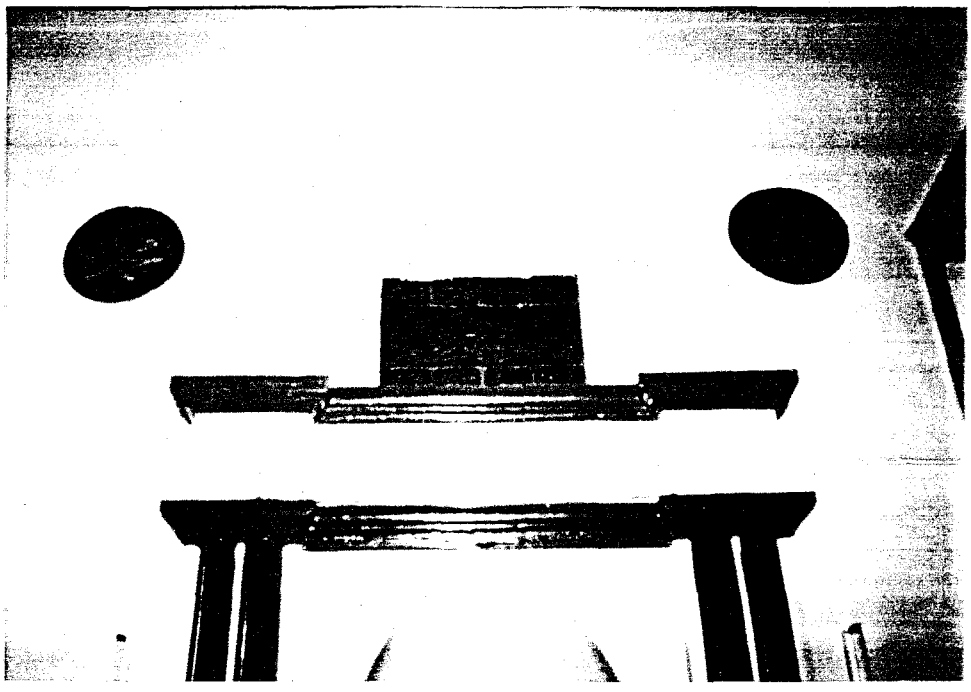

R.126: Çekek Camii mihrabın üst kısmındaki yazı panodan ayrıntı.

R.127: Çekek Camii minberden genel görünüm.

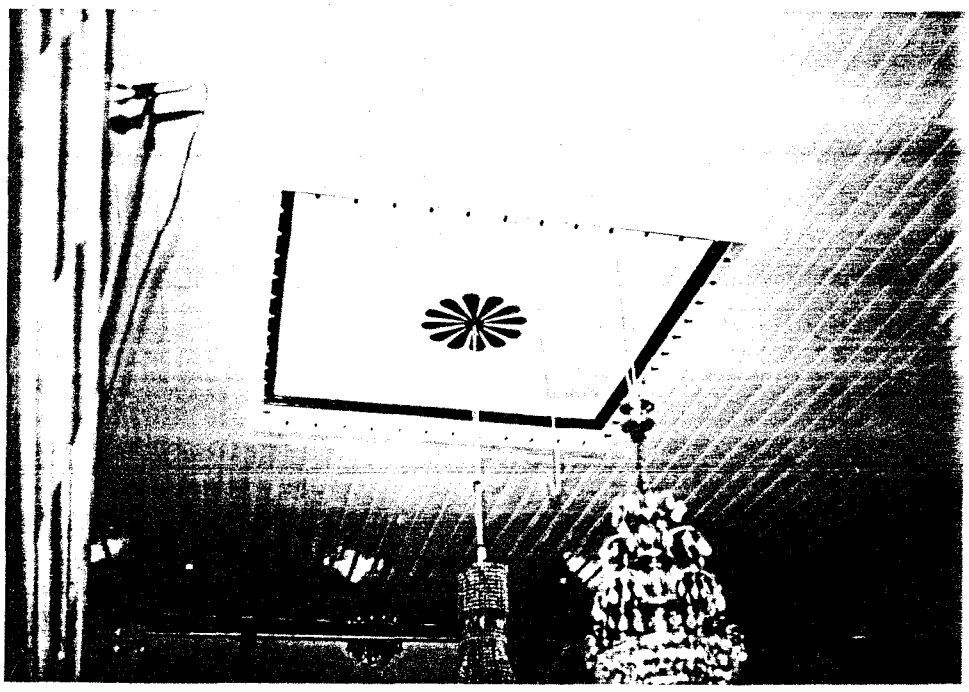

R.128: Çekek Camii ahşap tavandan genel görünüm.

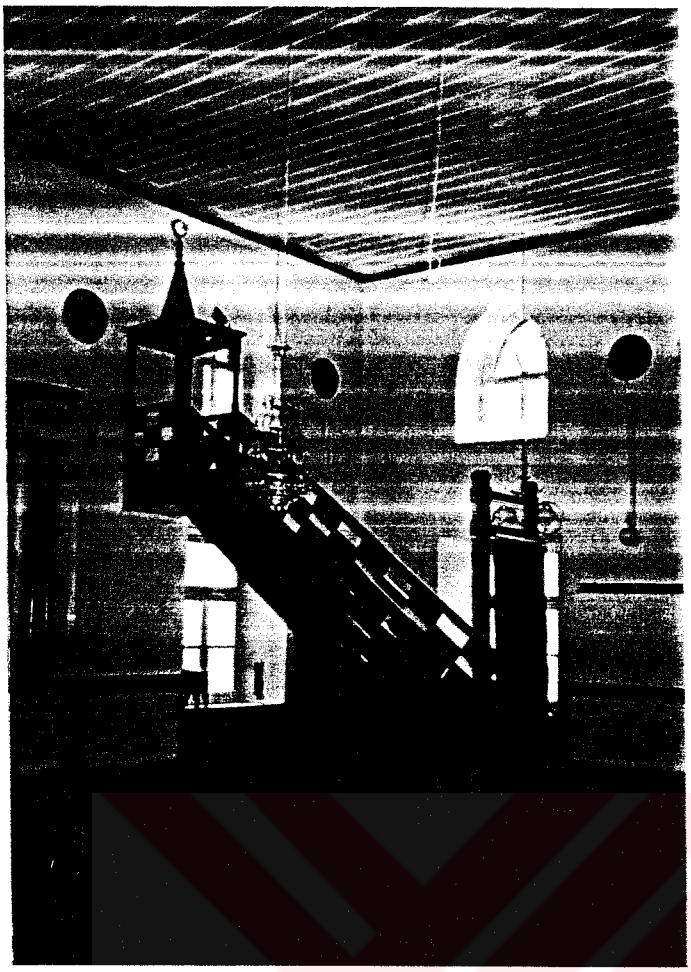

R.127: Çekek Camii minberden genel görünüm.

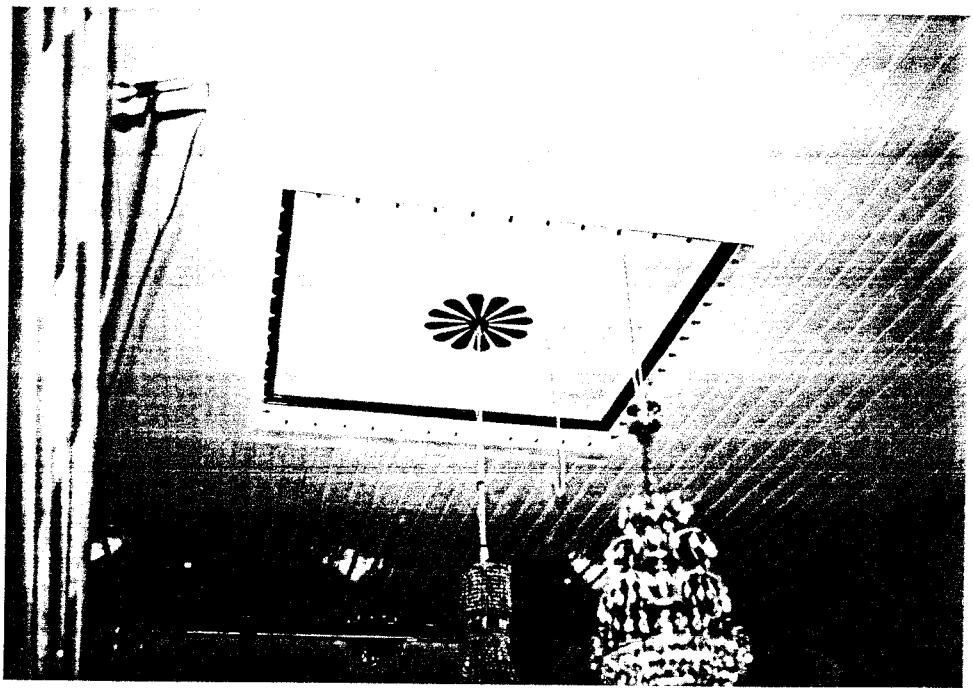

R.128: Çekek Camii ahşap tavandan genel görünüm.

R.131: Çekek Camii minareden genel görünüm.

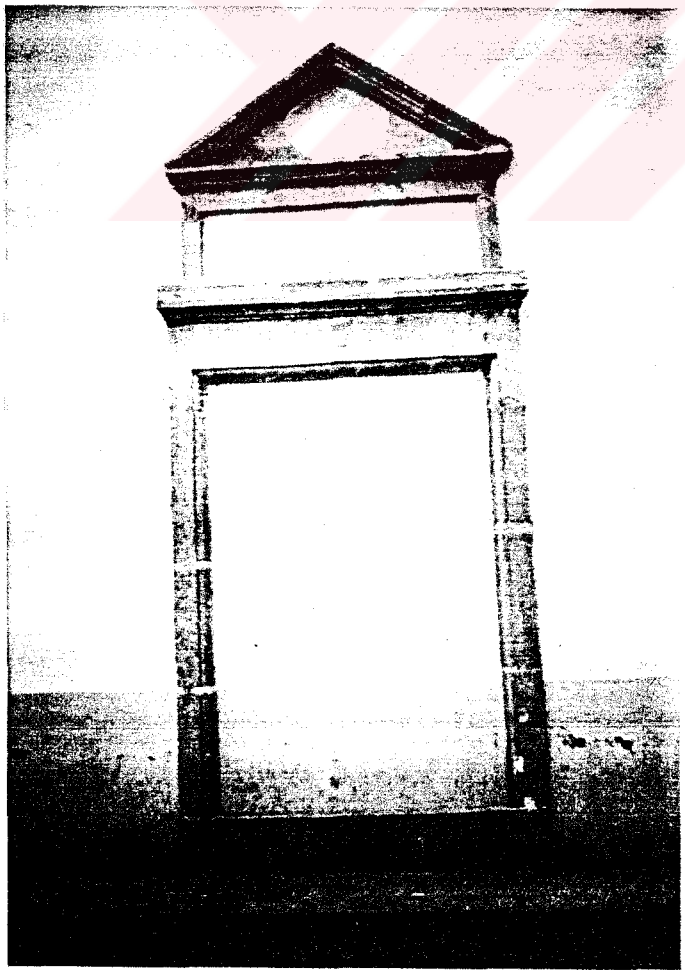

R.132: Soğuksu Camii kuzey cephe duvarındaki eski giriş kapısından görünüm.

YÜKSEKÖĞRETİM KURU...
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

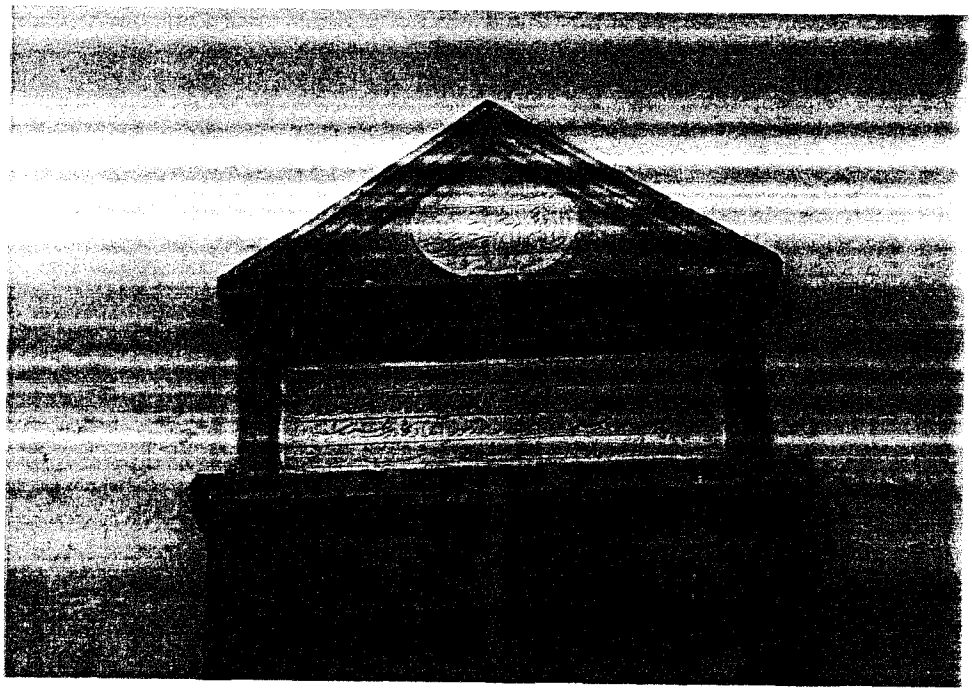

R.133: Soğuksu Camii eski giriş kapısı üzerindeki kitabeden görünüm.

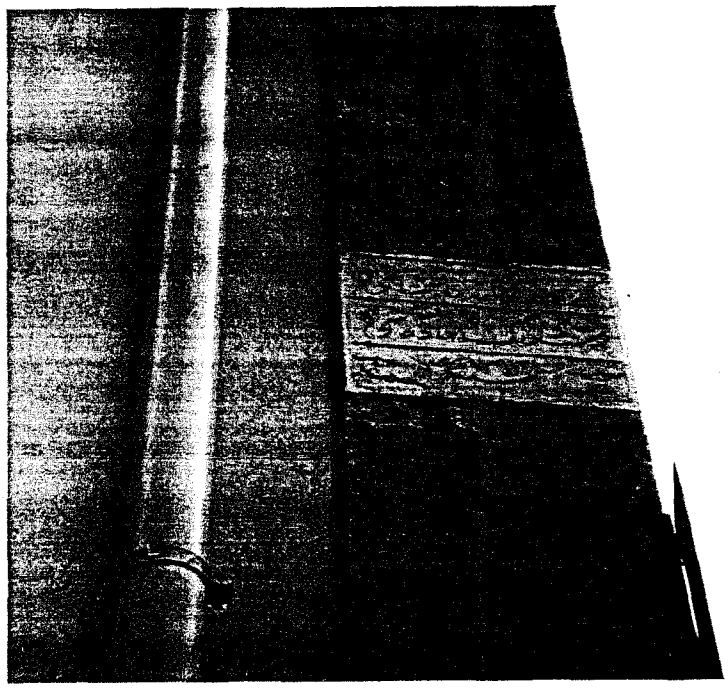

R.134: Soğuksu Camii kuzey cephe duvarı köşesindeki yazı.

R.135: Soğuksu Camii dış cepheden genel görünüm.

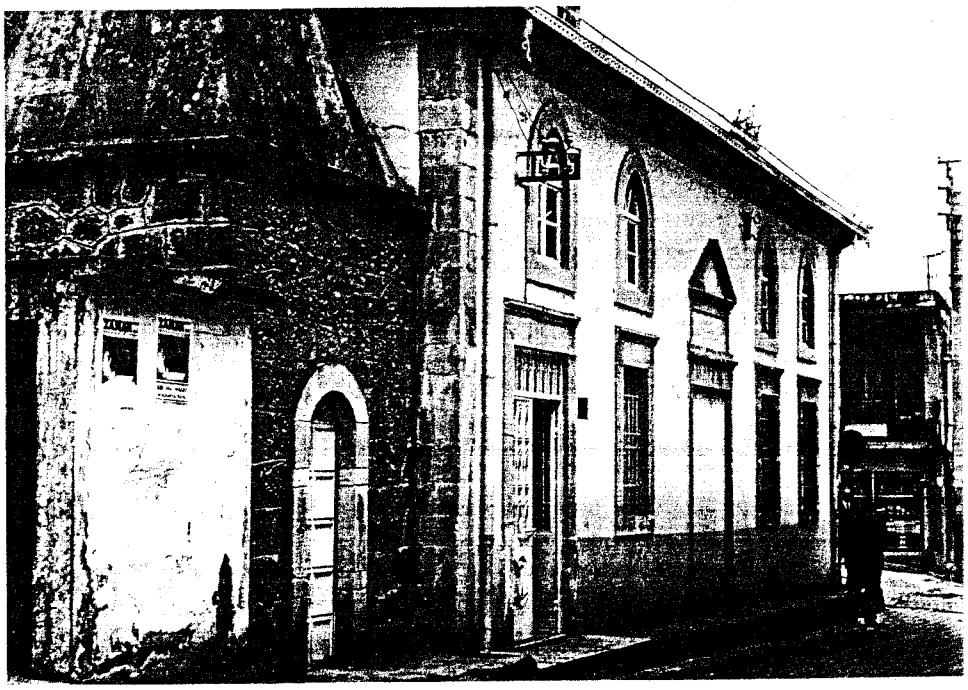

R.136: Soğuksu Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.137: Soğuksu Camii batı ve kuzey cepheden genel görünüm.

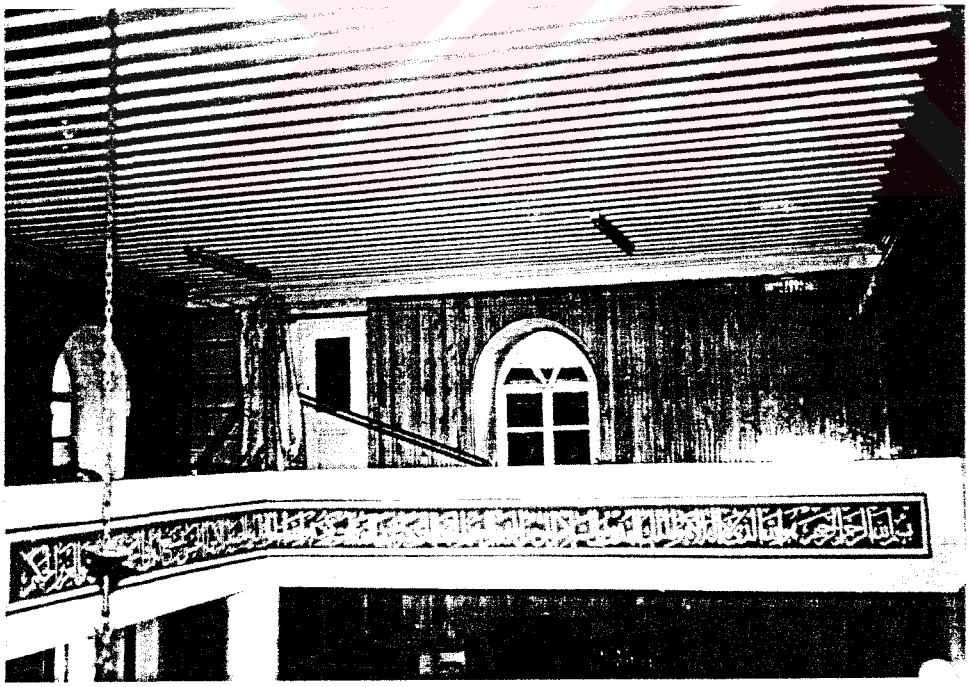

R.138: Soğuksu Camii iç mekânda doğudan görünüm.

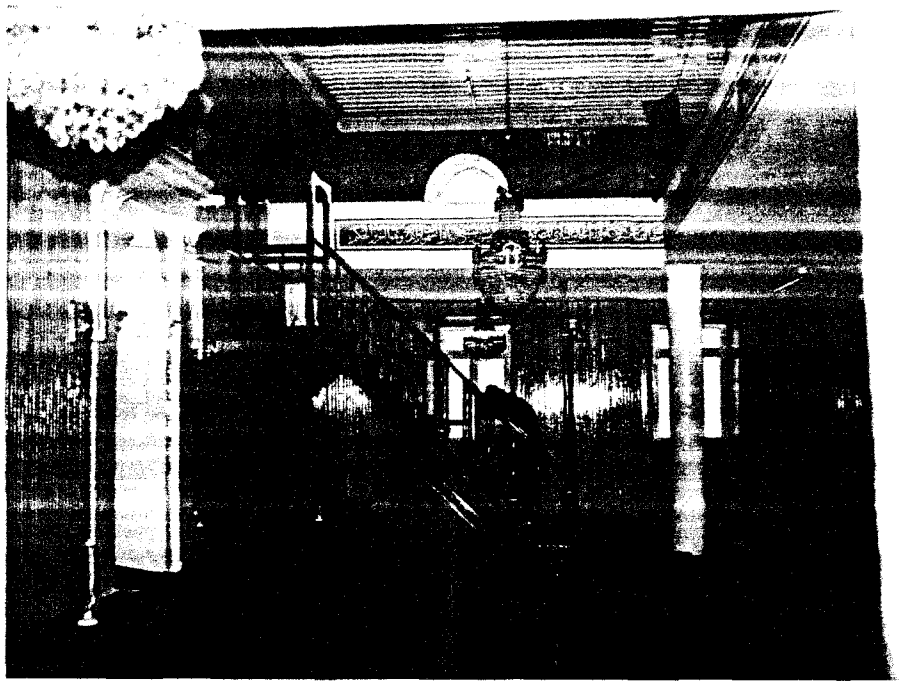

R.139: Soğuksu Camii iç mekânda güneybatıdan görünüm.

R.140: Soğuksu Camii mihraptan genel görünüm.

R.141: Soğuksu Camii mihraptan ayrıntı.

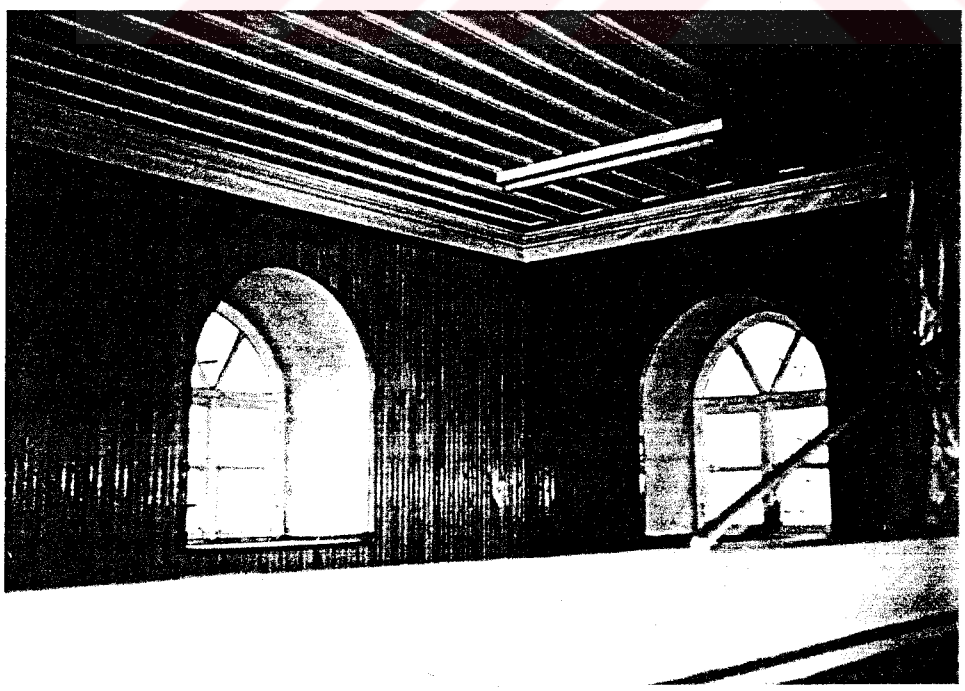

R.142: Soğuksu Camii mahfildeki üst kat pencerelerinden ayrıntı.

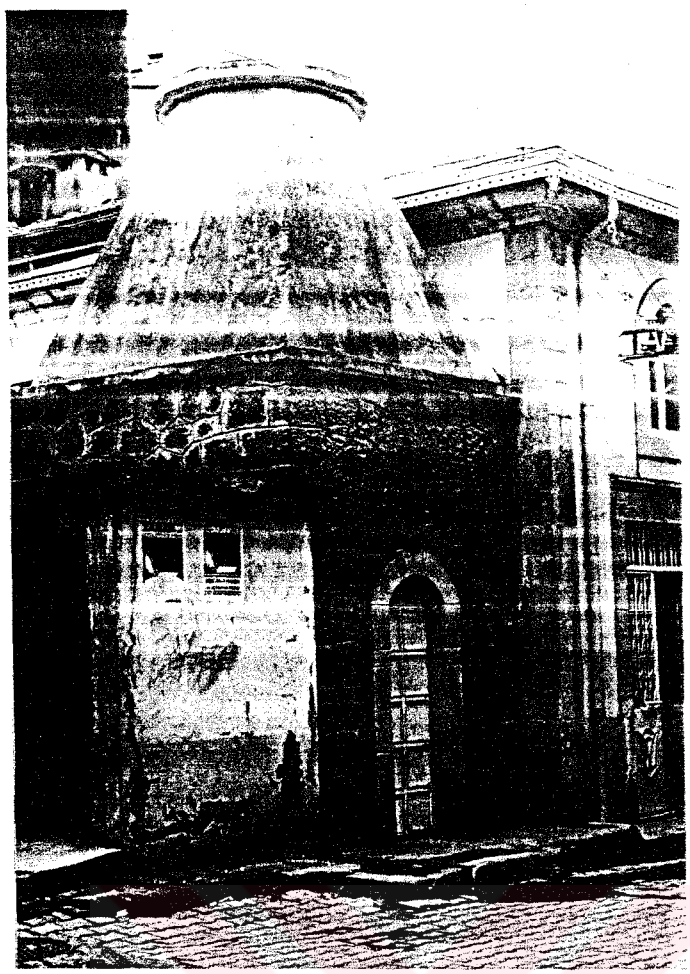

R.143: Soğuksu Camii minare kaidesinden ayrıntı.

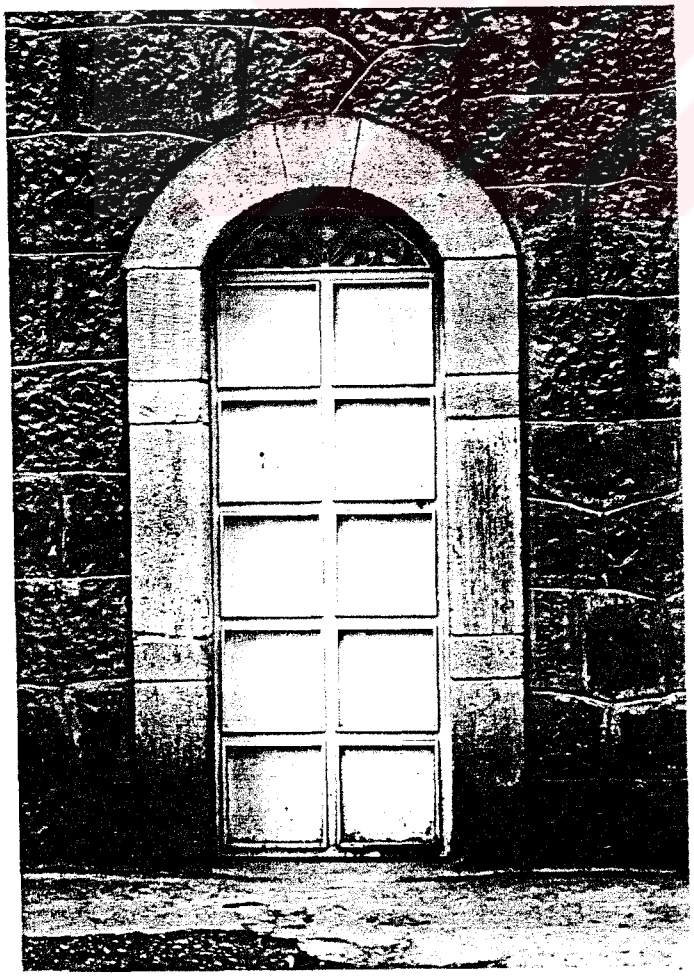

R.144: Soğuksu Camii minareye çıkışı sağlayan giriş kapısı.

R.145: Soğuksu Camii minareden genel görünüm.

R.146: Şeyh Kerameddin Camii dış cepheden genel görünüm.

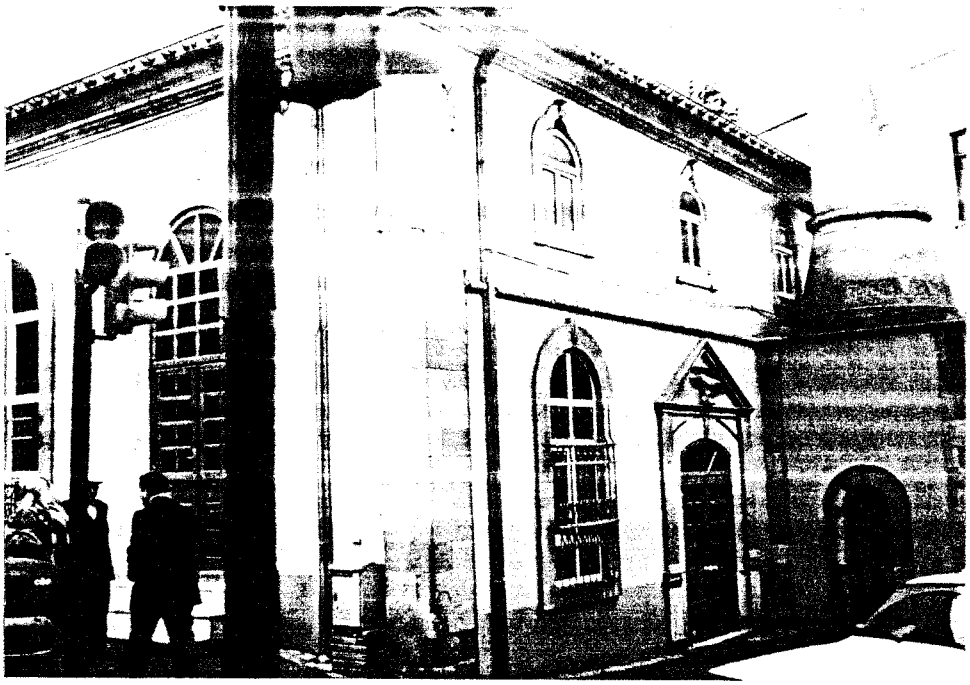

R.147: Şeyh Kerameddin Camii kuzey cepheden genel görünüm.

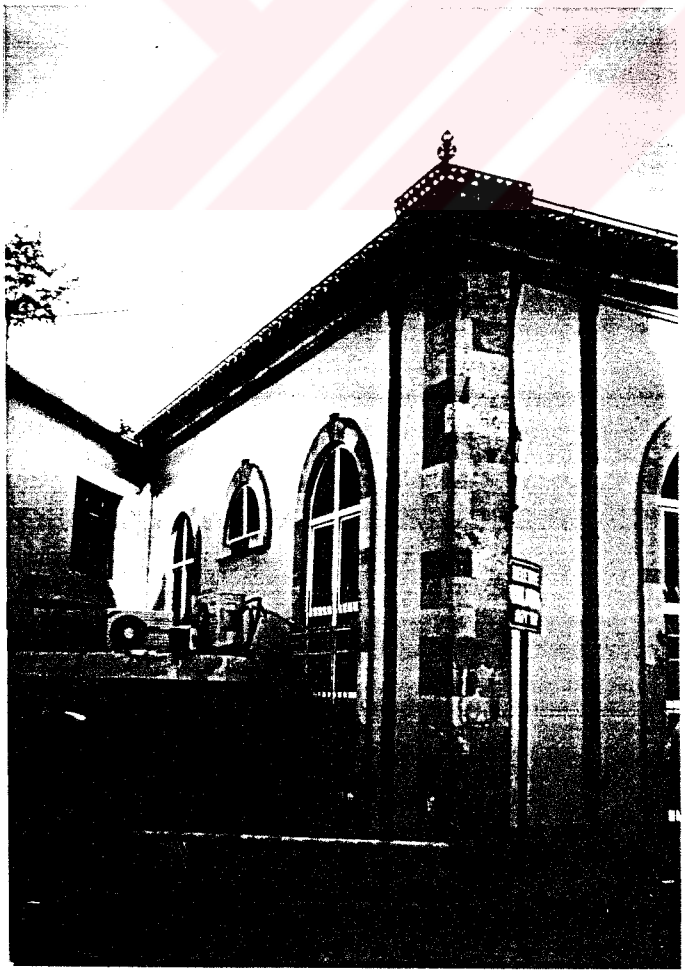

R.148: Şeyh Kerameddin Camii güney cepheden genel görünüm.

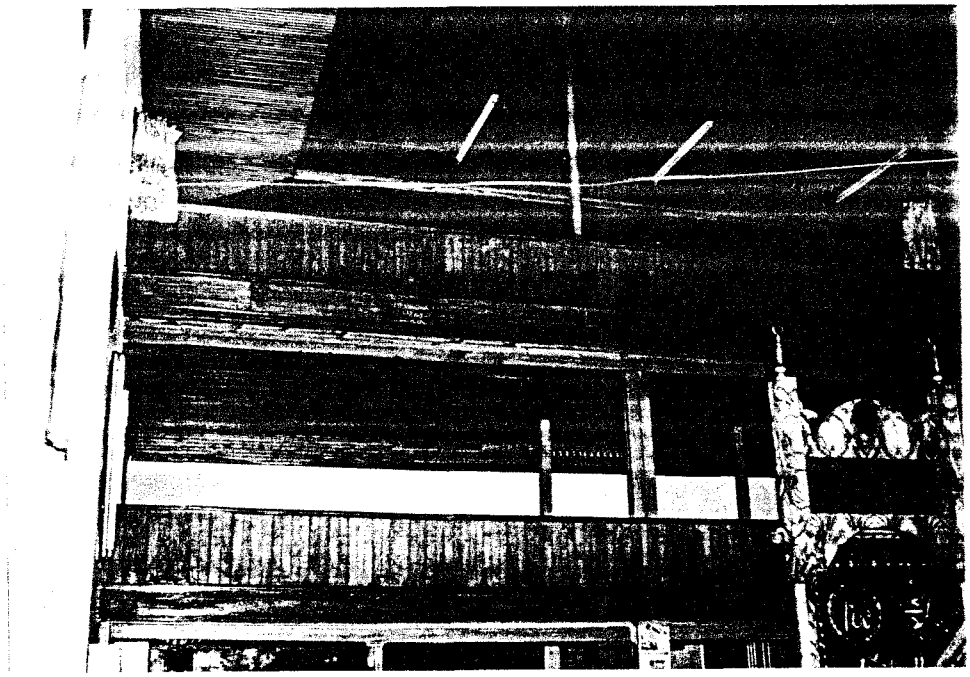

R.149: Şeyh Kerameddin Camii kuzeydeki mahfilden genel görünüm.

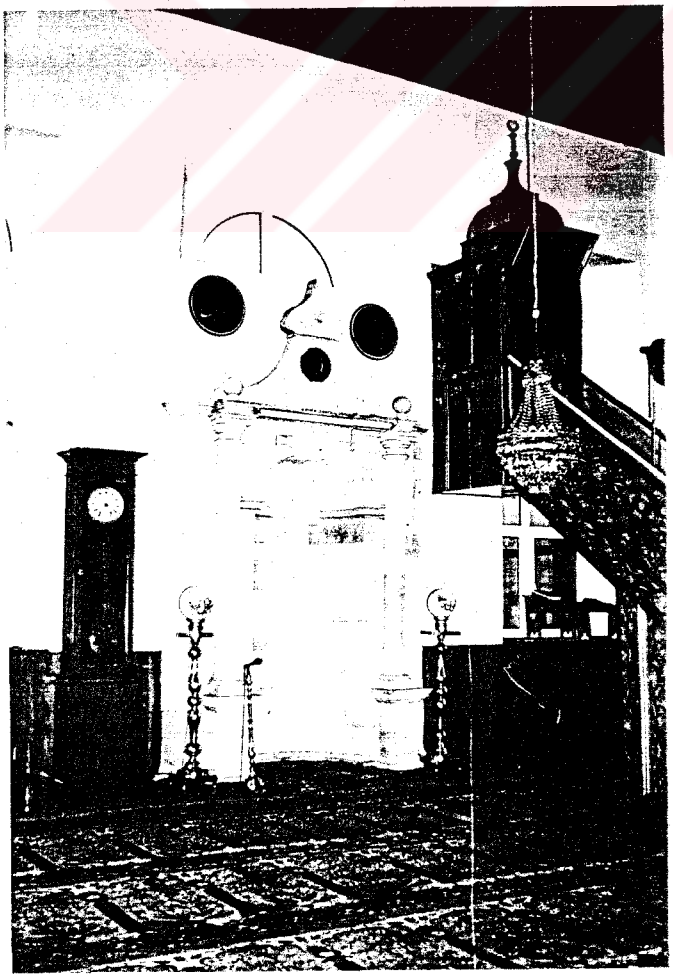

R.150: Şeyh Kerameddin Camii güneydeki mihraptan görünüm.

R.151: Şeyh Kerameddin Camii minberden genel görünüm.

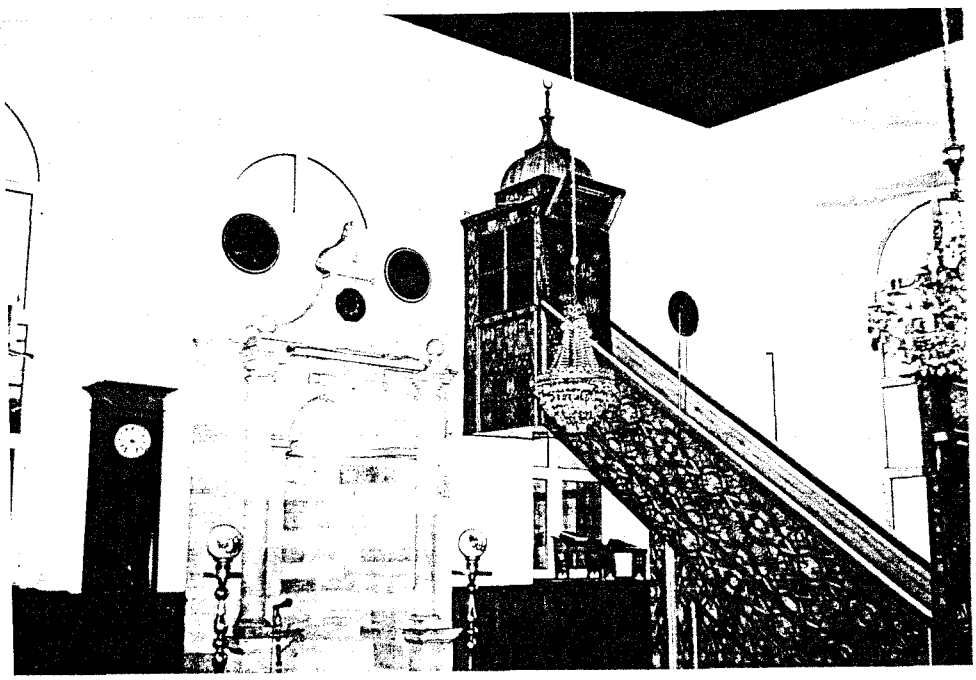

R.152: Şeyh Kerameddin Camii güneydeki pencereden görünüm.

R.153: Şeyh Kerameddin Camii batıdaki üst sıra pencereleri.

R.154: Şeyh Kerameddin Camii iç mekândan bir pencere detayı.

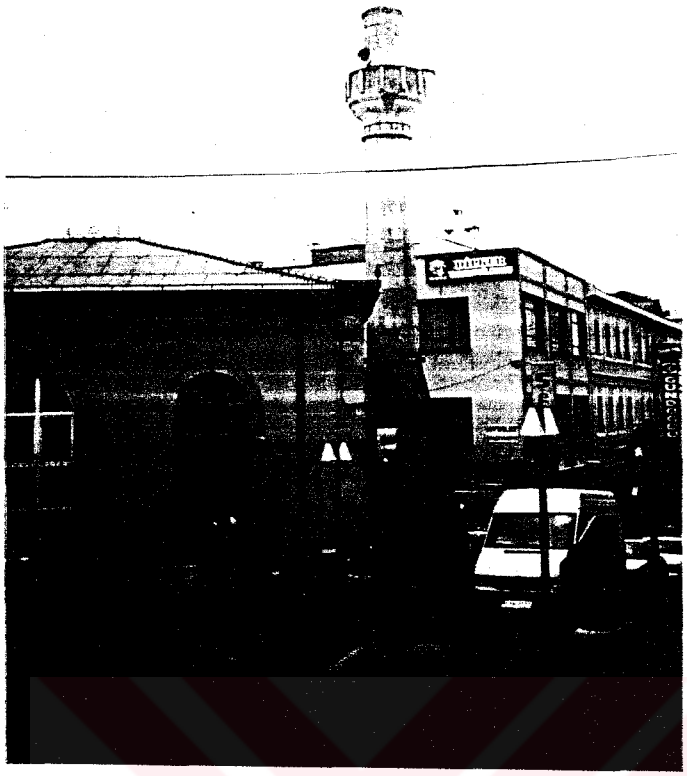

R.155: Şeyh Kerameddin Camii minareden genel görünüm.

R.156: Şeyh Kerameddin Camii minare gövdesinden görünüm.

R.157: Şeyh Kerameddin Camii minareye çıkışı sağlayan giriş kapısı.

R.158: Kapu Camii dış cepheden genel görünüm.

R.159: Kapu Camii kuzey cepheden genel görünüm.

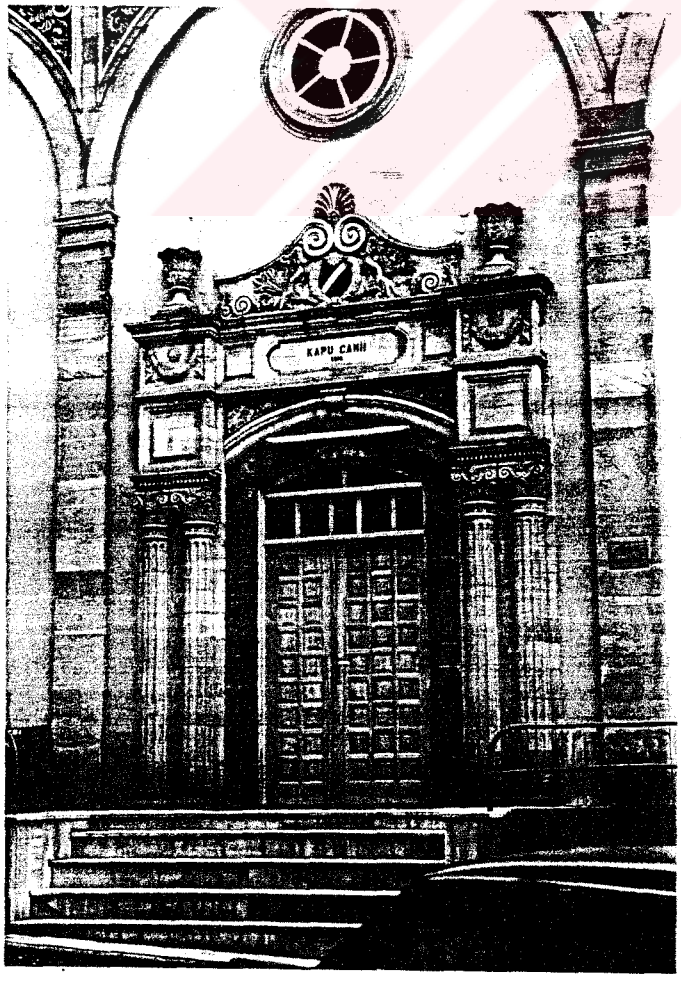

R.160: Kapu Camii kuzeydeki giriş kısmından genel görünüm.

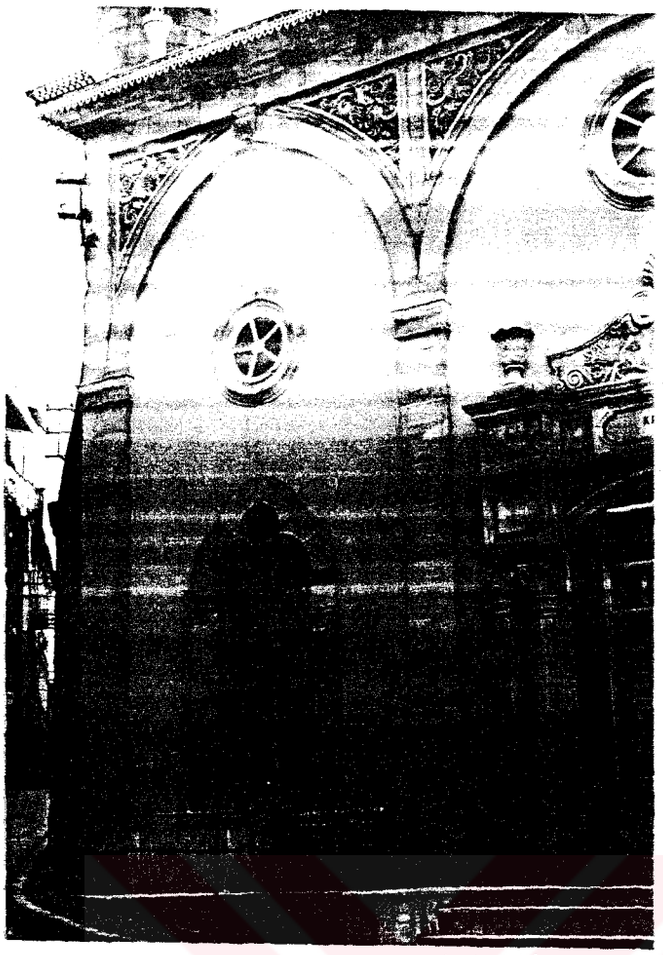

R.161: Kapu Camii cephe duvarı yüzeyinden bir ayrıntı.

R.162: Kapu Camii doğu cepheden genel görünüm.

R.163: Kapu Camii güney cepheden genel görünüm.

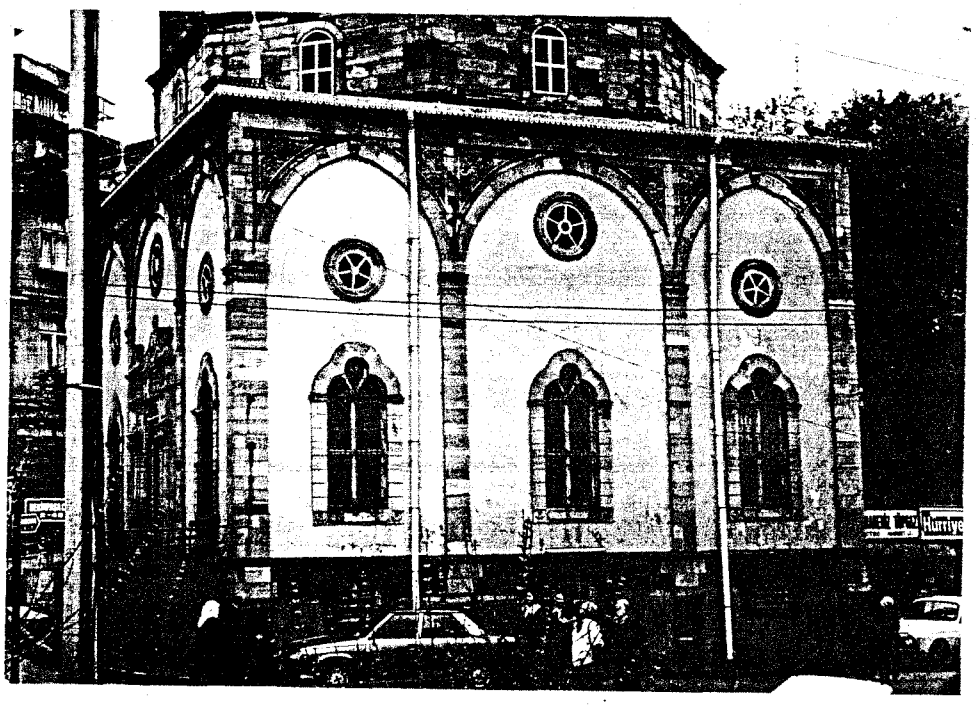

R.164: Kapu Camii batı cepheden genel görünüm.

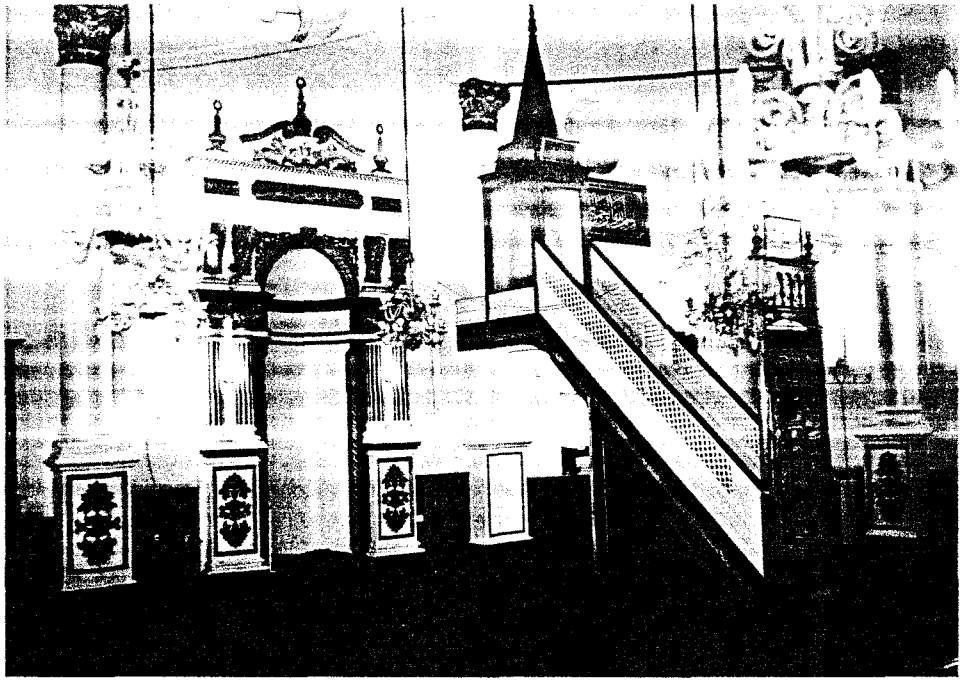

R.165: Kapu Camii iç mekânda güneyden genel görünüm.

R.166: Kapu Camii mihraptan genel görünüm.

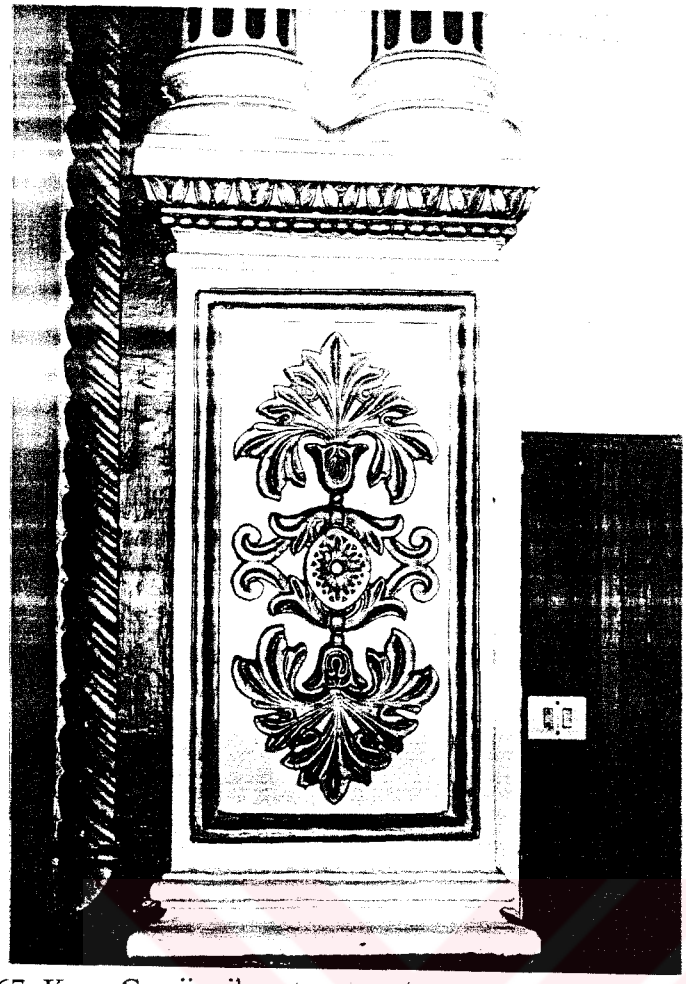

R.167: Kapu Camii mihraptan ayrıntı.

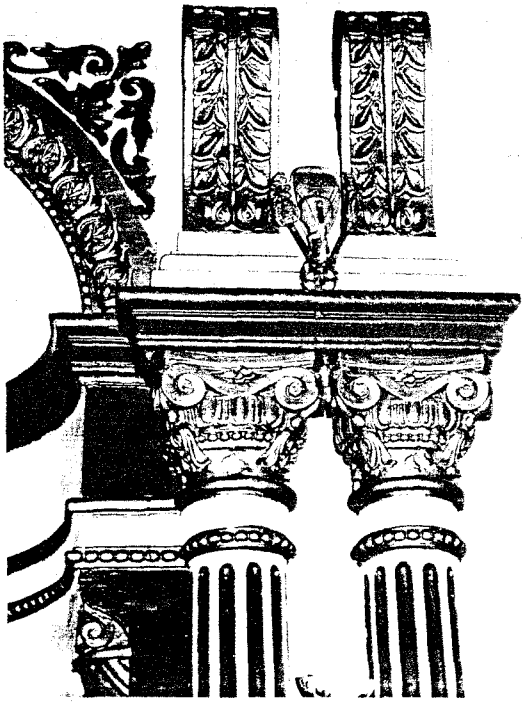

R.168: Kapu Camii mihraptan ayrıntı.

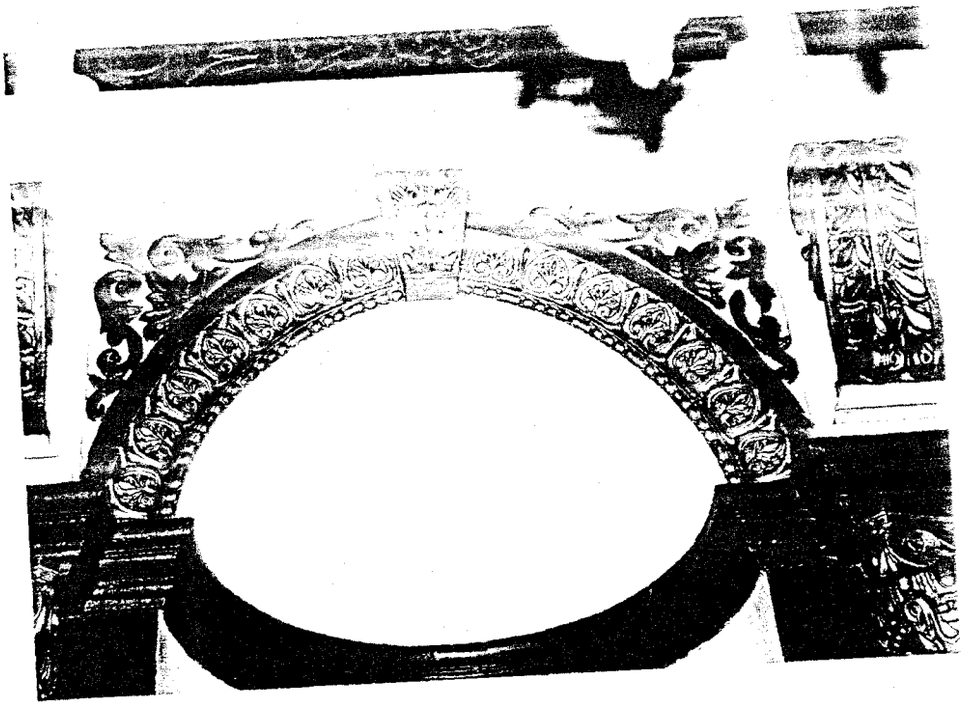

R.169: Kapu Camii mihrap kavsarasından ayrıntı.

R.170: Kapu Camii minberden genel görünüm.

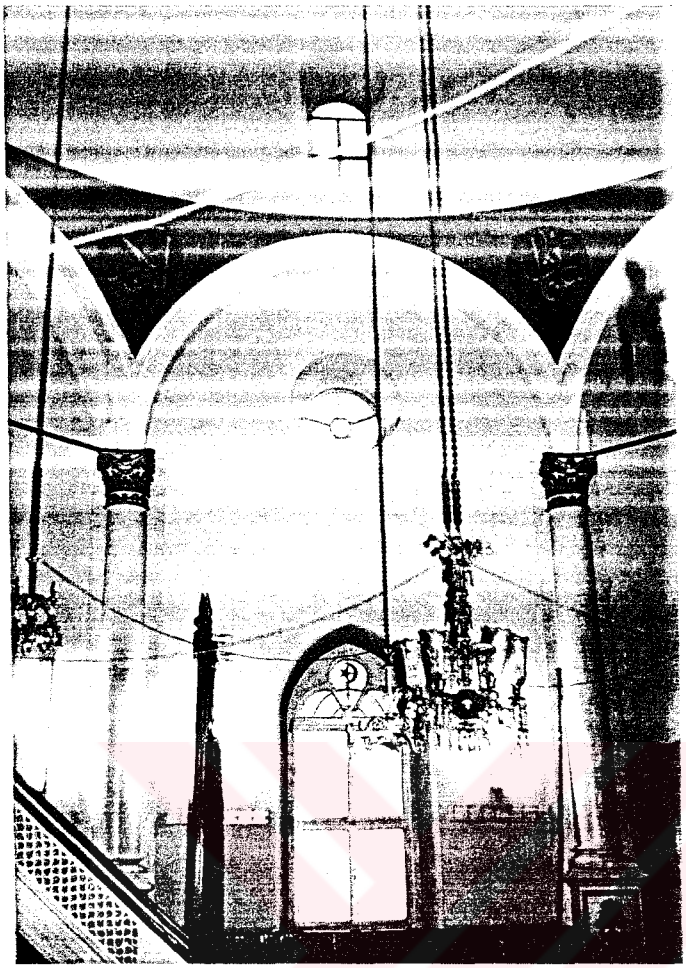

R.171: Kapu Camii iç mekânda pencere düzenlemesinden bir ayrıntı.

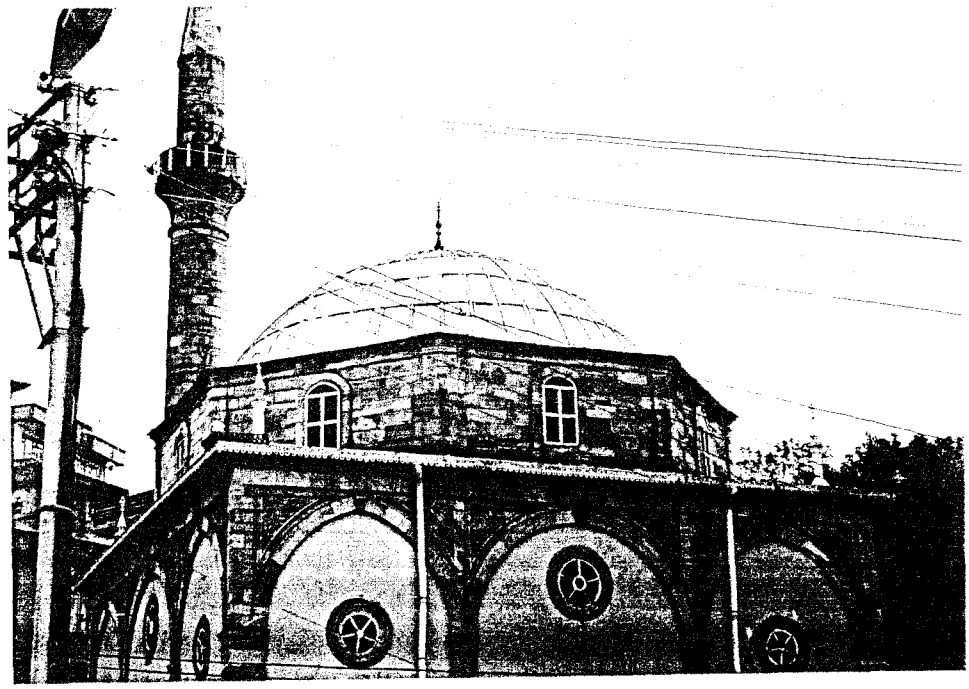

R.172: Kapu Camii merkezî mekânı örten kubbeden görünüm.

R.173: Kapu Camii alt sıra pencerelerinden bir ayrıntı.

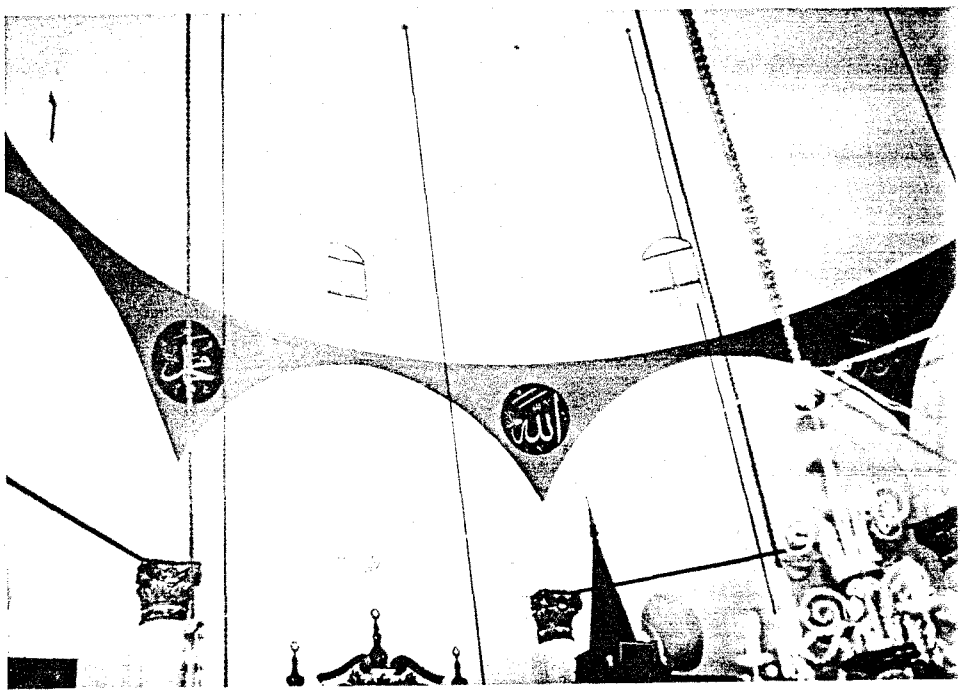

R.174: Kapu Camii iç mekândaki kasnak pencerelerinden ayrıntı.

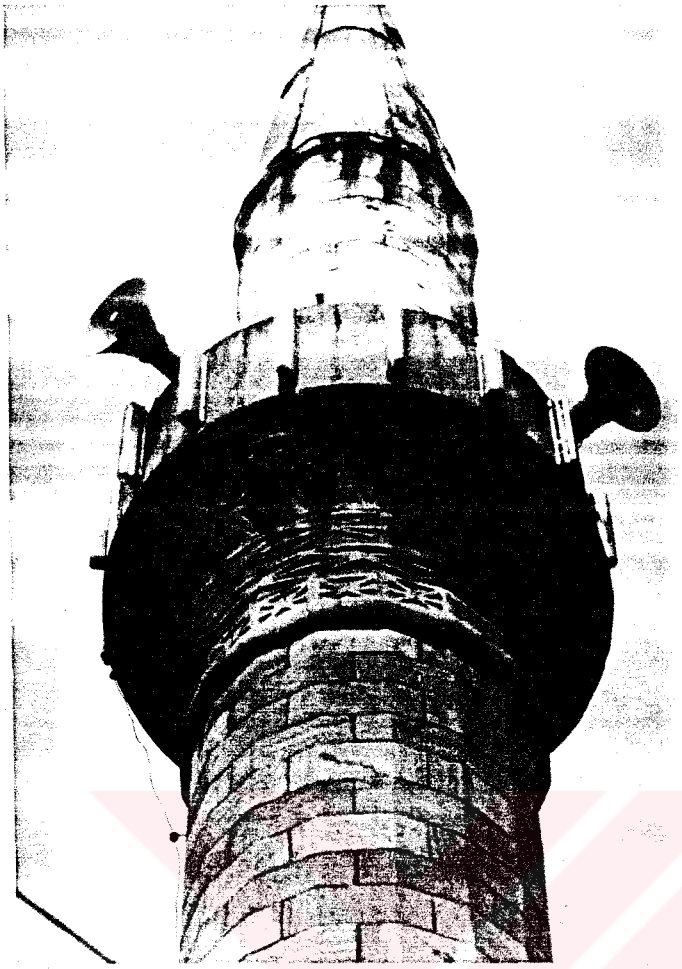

R.175: Kapu Camii minare şerefesinden ayrıntı.

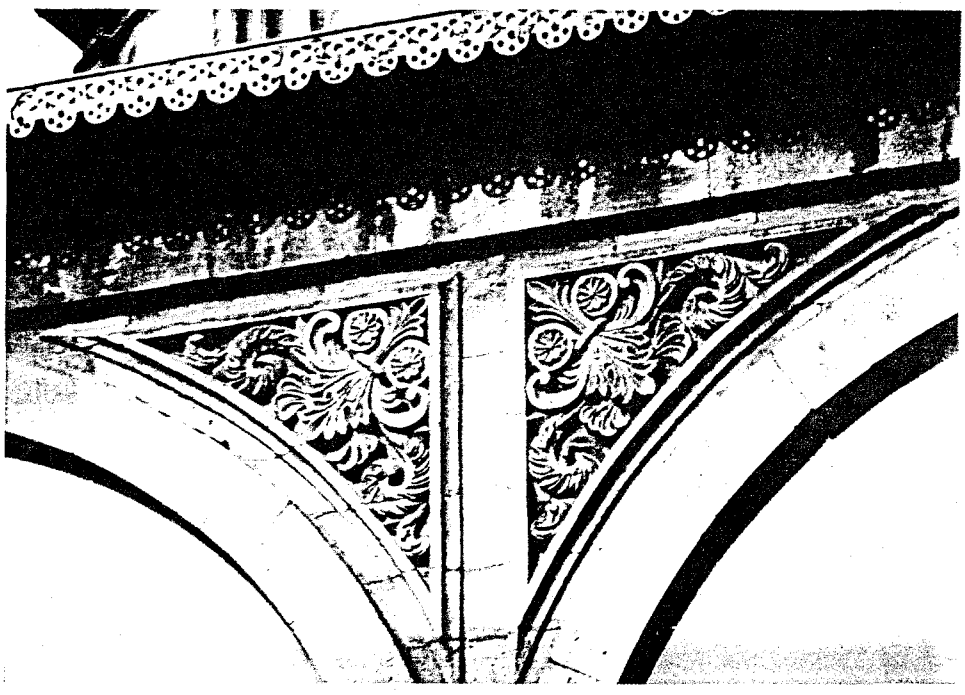

R.176: Kapu Camii kemer birleşim yerlerindeki süslemelerden biri.

R.177: Kapu Camii giriş kapısı üstündeki süsleme.

R.178: Kapu Camii giriş kapısı yanındaki sütuncelerden ayrıntı.

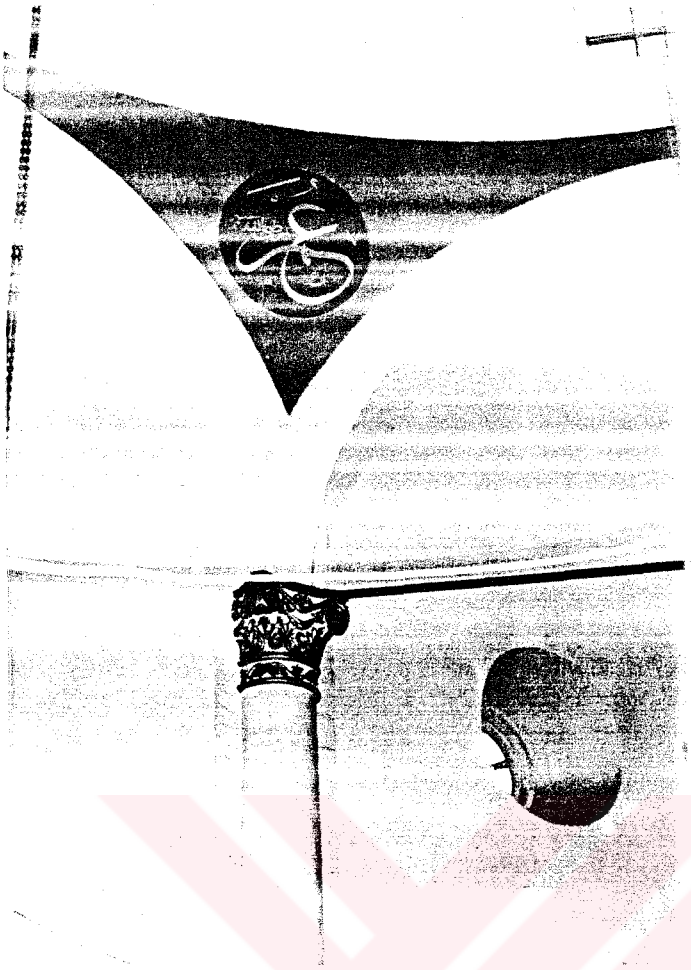

R.179: Kapu Camii iç mekândaki duvara yarım gömülü sütun ve başlığı.

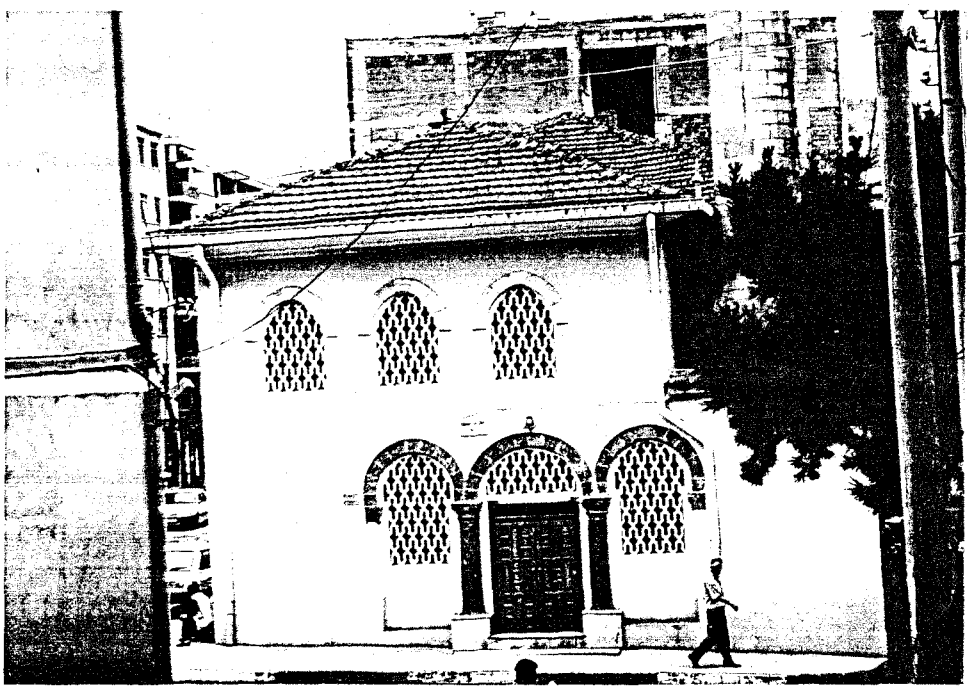

R.180: Çınarlar Camii dış cepheden genel görünüm.

R.181: Çınarlar Camii kuzey cepheden genel görünüm.

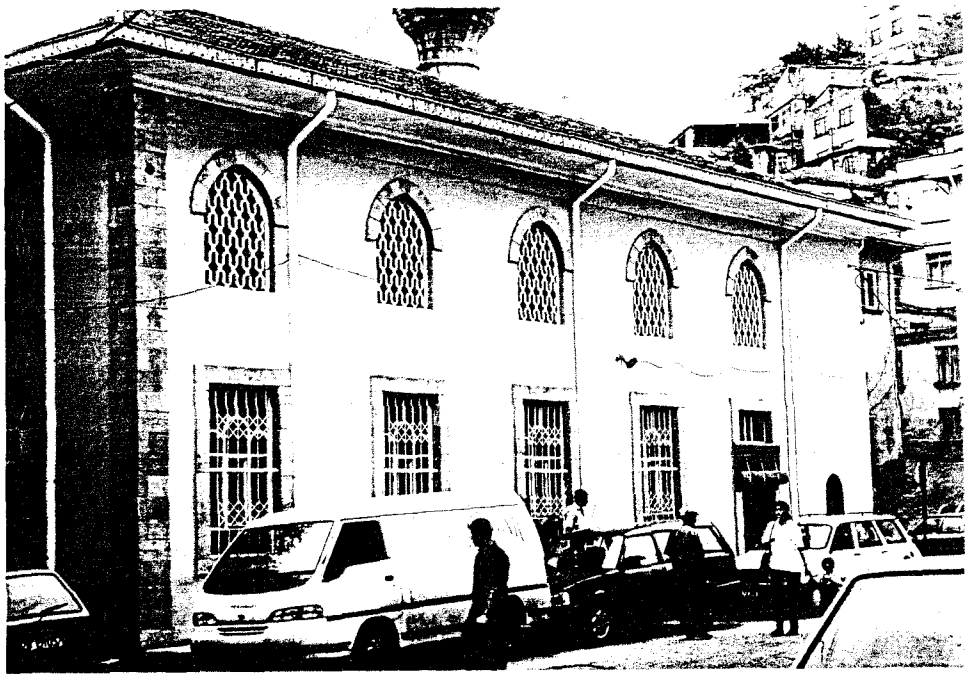

R.182: Çınarlar Camii doğu cepheden genel görünüm.

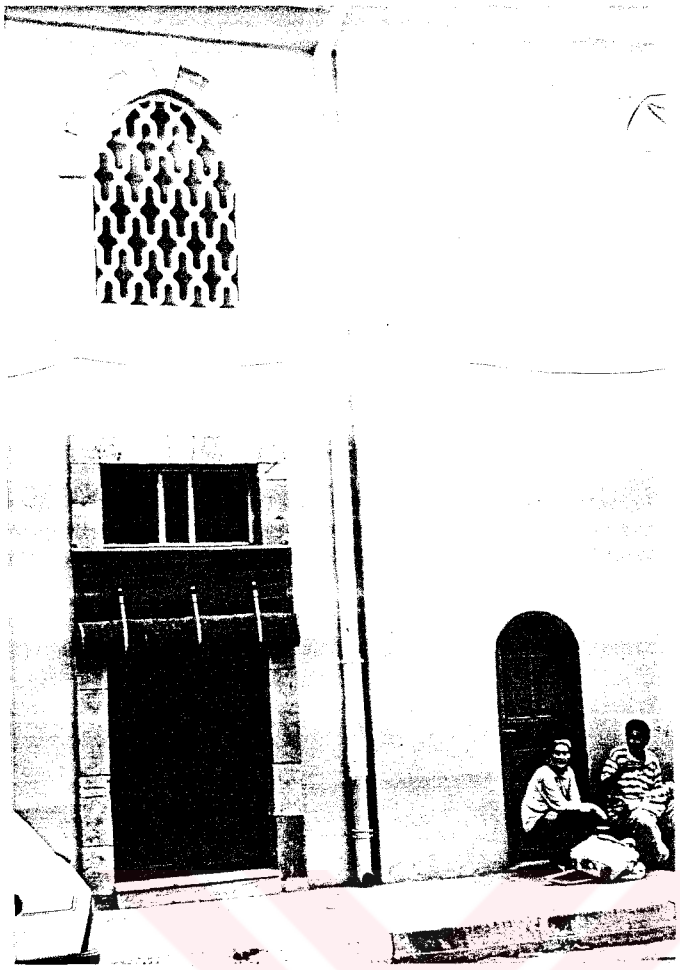

R.183: Çınarlar Camii doğuda giriş kapısı ve mahfile çıkış sağlayan kapı.

R.184: Çınarlar Camii güney cepheden genel görünüm.

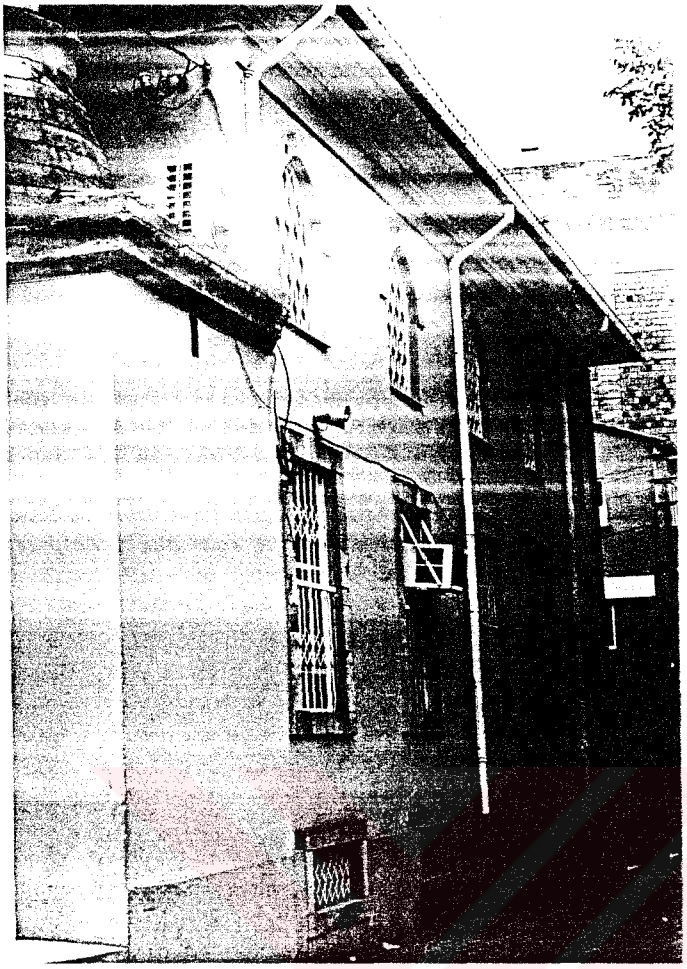

R.185: Çınarlar Camii batı cepheden genel görünüm.

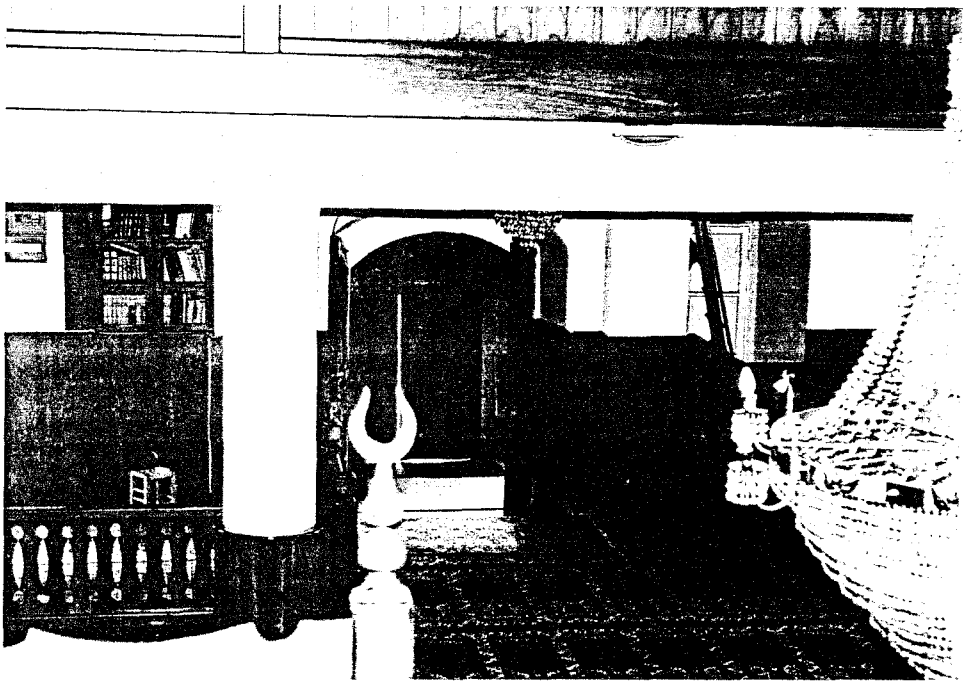

R.186: Çınarlar Camii kuzeyden görünüm.

R.187: Çınarlar Camii kuzeydeki pencerelerden bir ayrıntı.

R.188: Çınarlar Camii iç mekânda doğudan görünüm.

DOKÜM

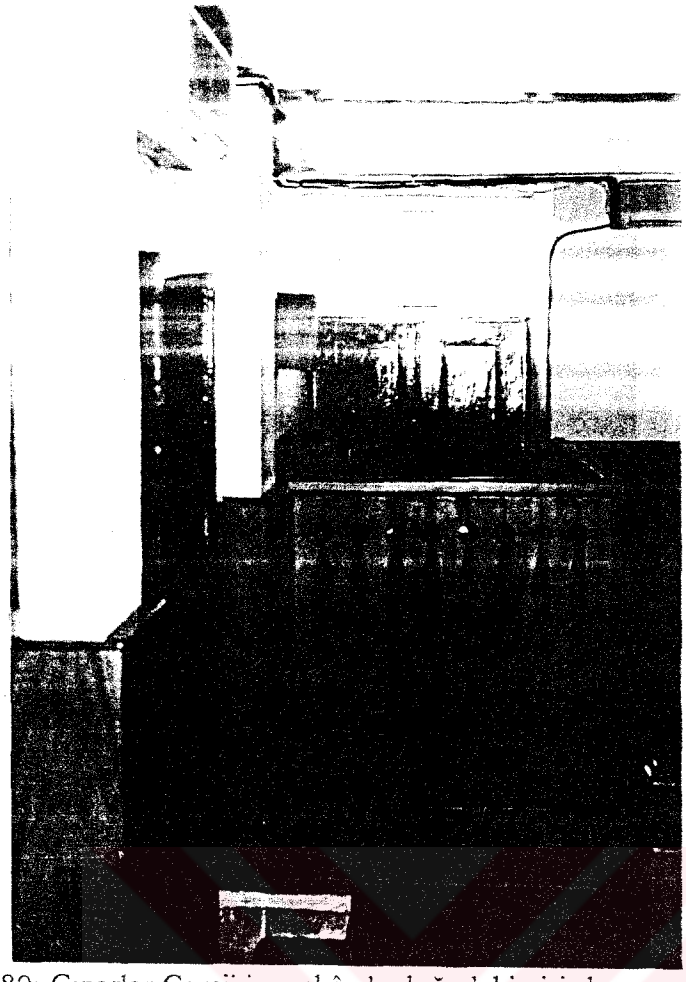

R.189: Çınarlar Camii iç mekânda doğudaki giriş kapısı.

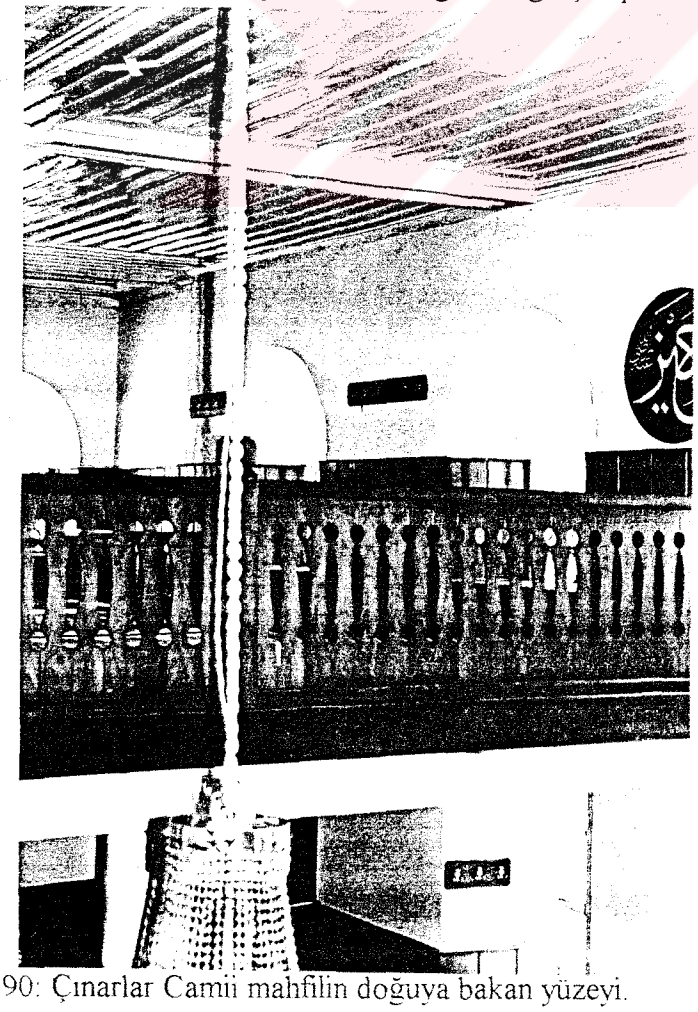

R.190: Çınarlar Camii mahfilin doğuya bakan yüzeyi.

KURULU
SYON MERKEZİ

R.191: Çınarlar Camii iç mekânda doğudaki üst sıra pencereleri.

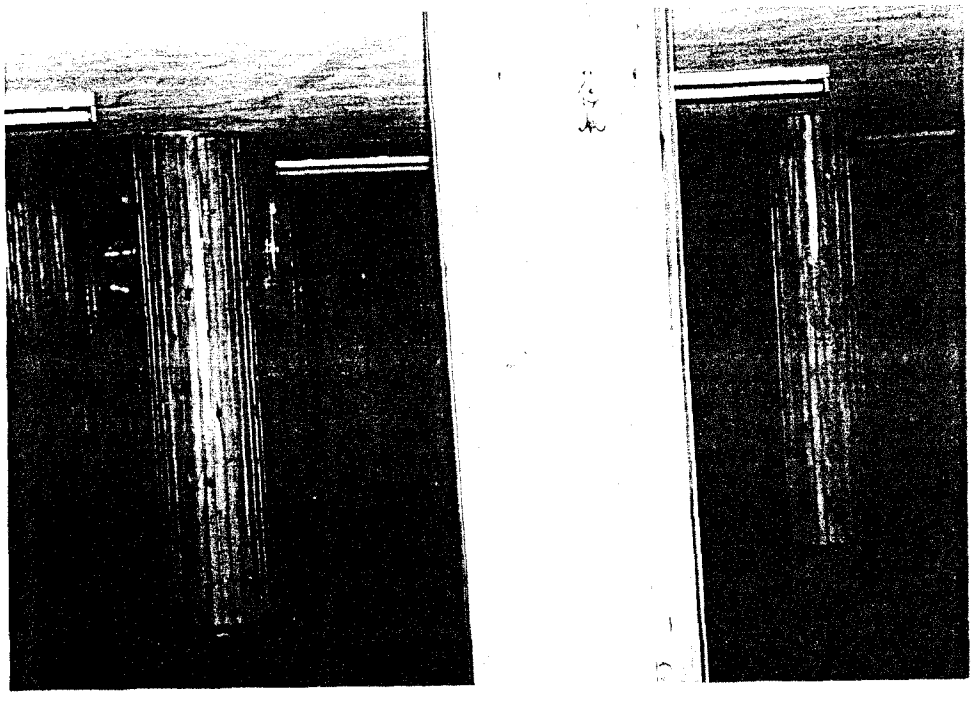

R.192: Çınarlar Camii bodrum kattan genel görünüm.

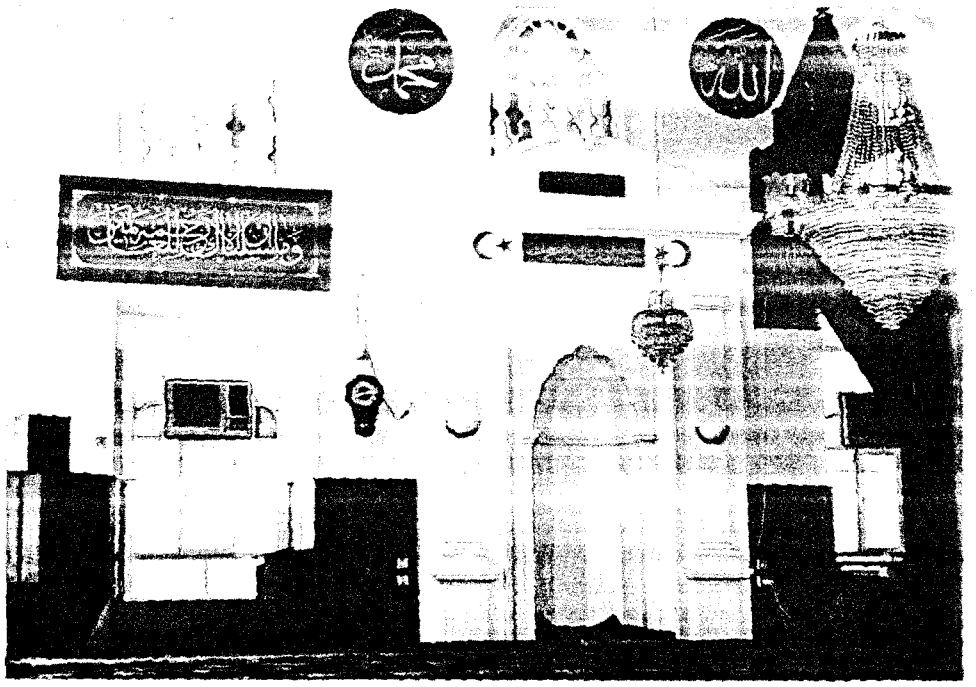

R.193: Çınarlar Camii iç mekânda güneyden görünüm.

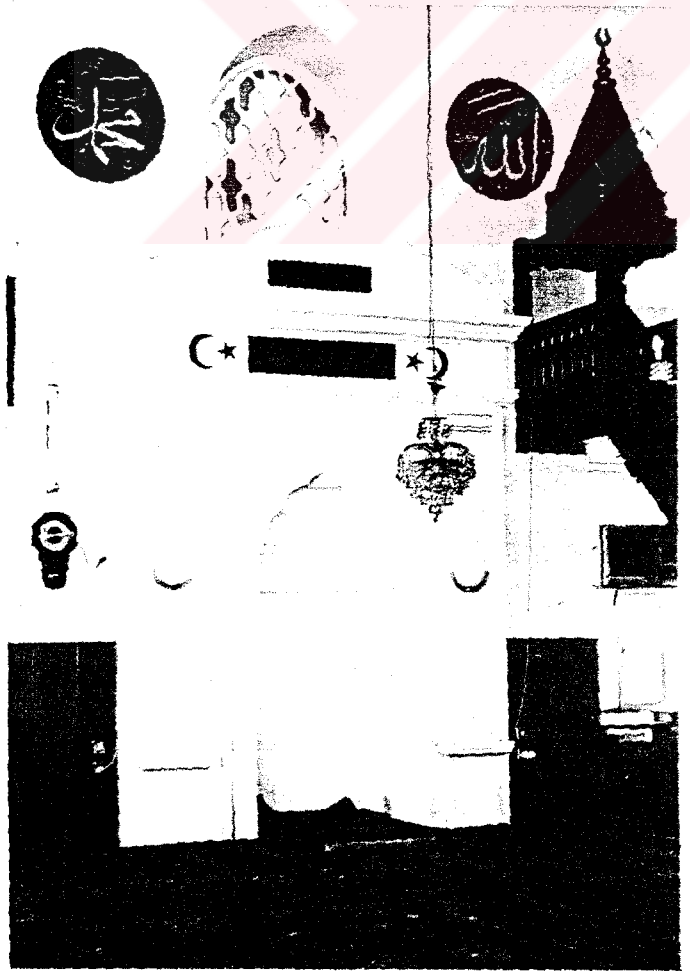

R.194: Çınarlar Camii mihraptan görünüm.

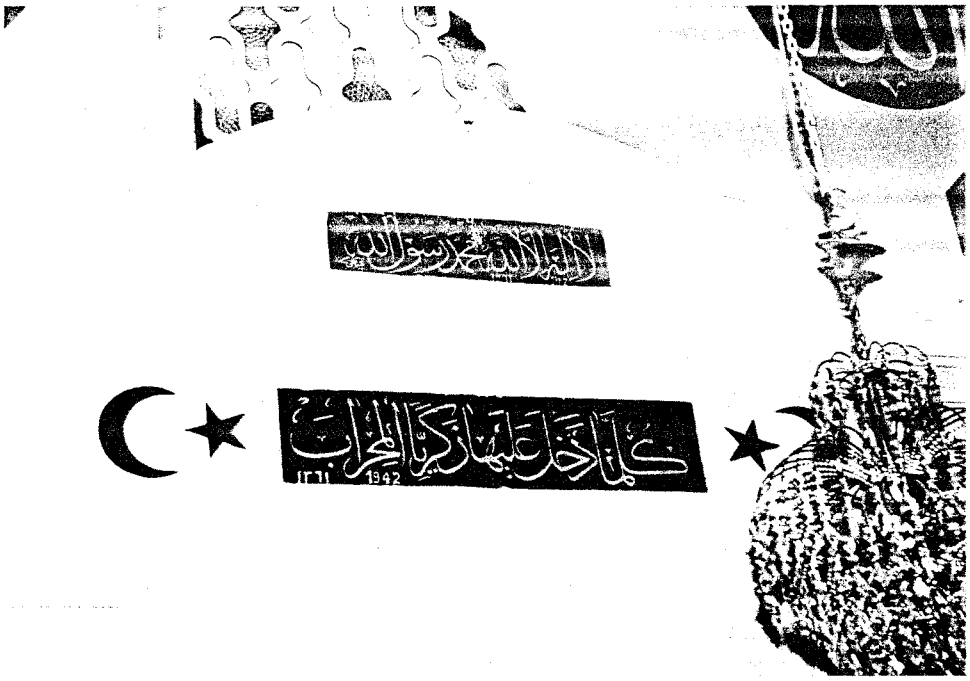

R.195: Çınarlar Camii mihrap alınlığından ayrıntı.

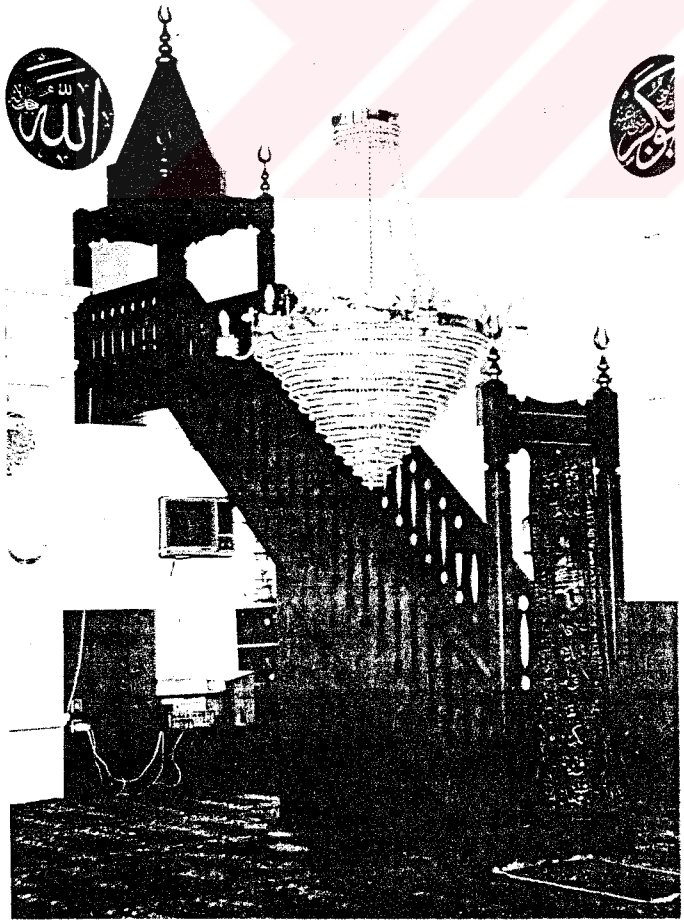

R.196: Çınarlar Camii minberden görünüm.

R.197: Çınarlar Camii güney duvardaki besmele yazılı pano.

R.198: Çınarlar Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.199: Çınarlar Camii iç mekânı aydınlatan pencerelerden bir ayrıntı.

R.200: Çınarlar Camii minare kaidesinden ayrıntı.

R.201: Çınarlar Camii minareden genel görünüm.

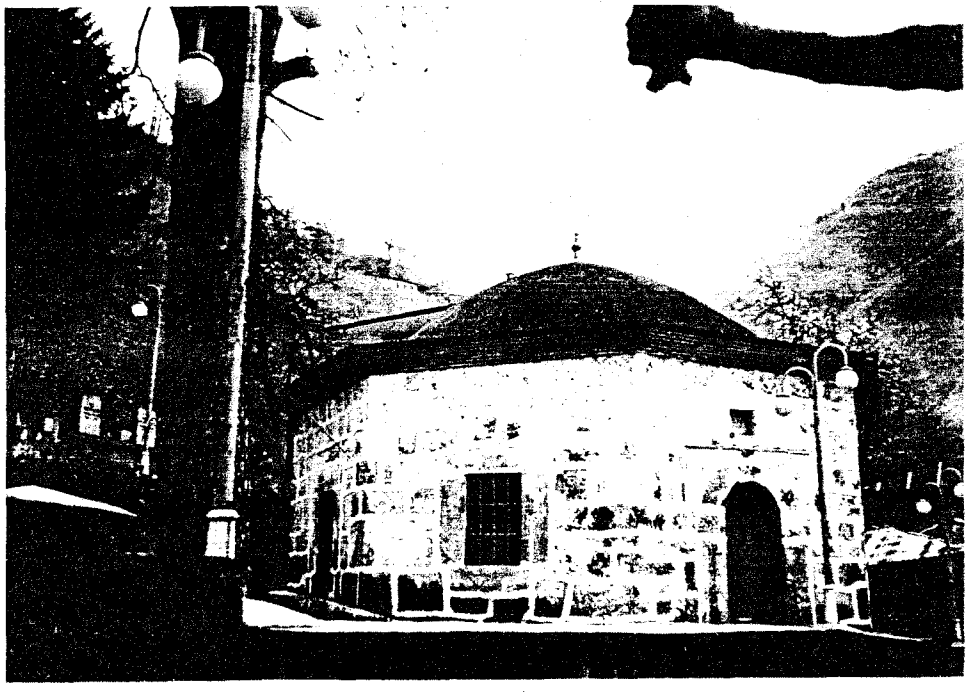

R.202: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi dış cepheden genel görünüm.

R.203: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi giriş kısmı.

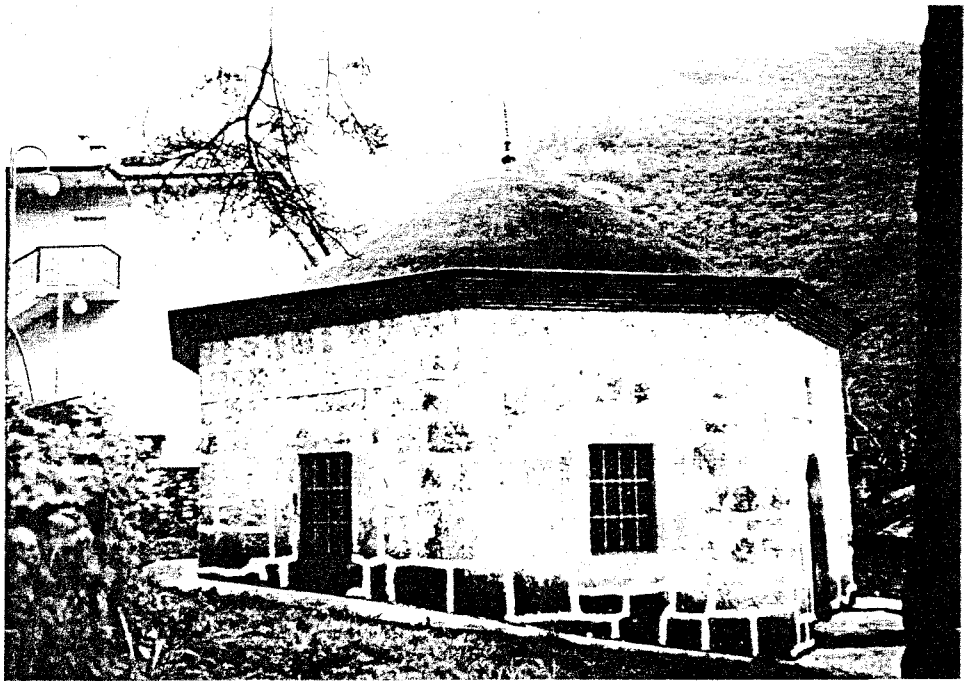

R.204: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi kuzeybatıdan görünüm.

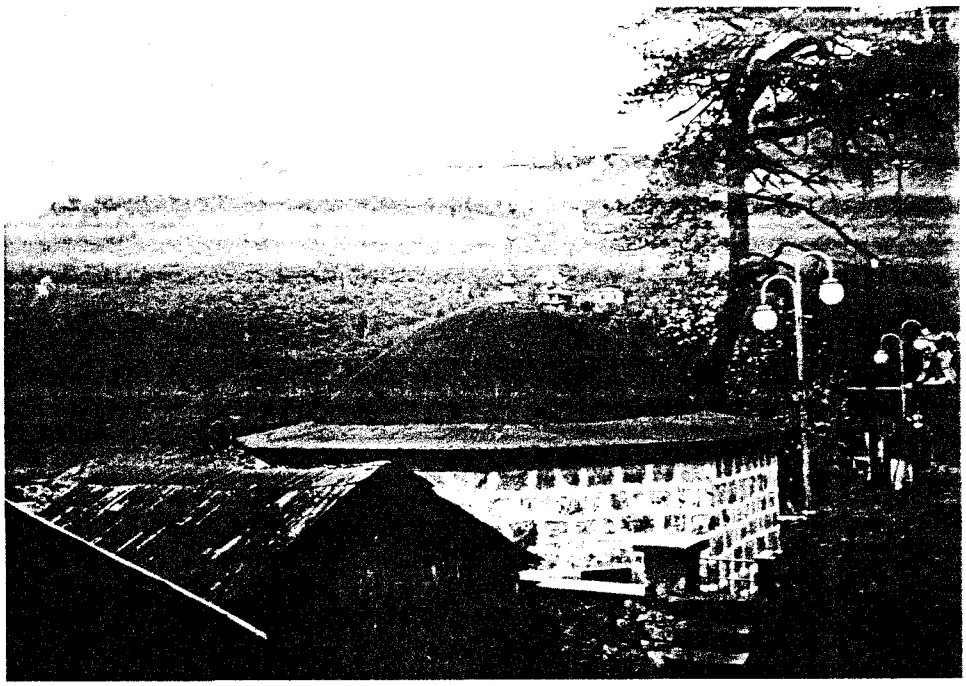

R.205: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi kuzeydoğudan görünüm.

R.206: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi kubbeye geçişin sağlandığı silmeli saçak.

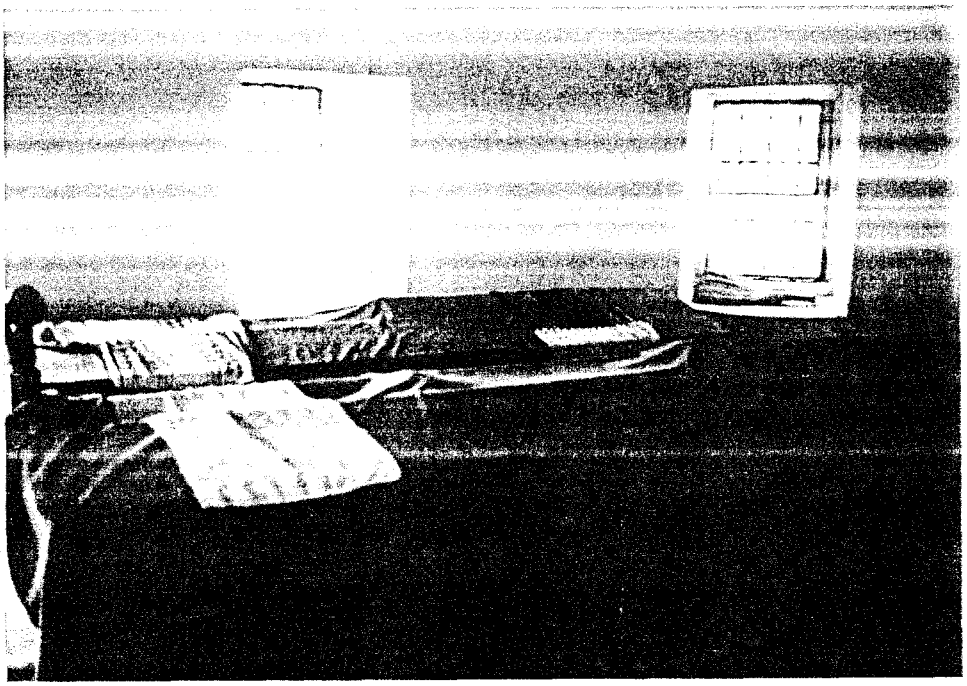

R.207: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi iç mekândaki sandukalardan görünüm.

R.208: Şeyh Yakup Halîfe Türbesi dıştan kubbe örtü.

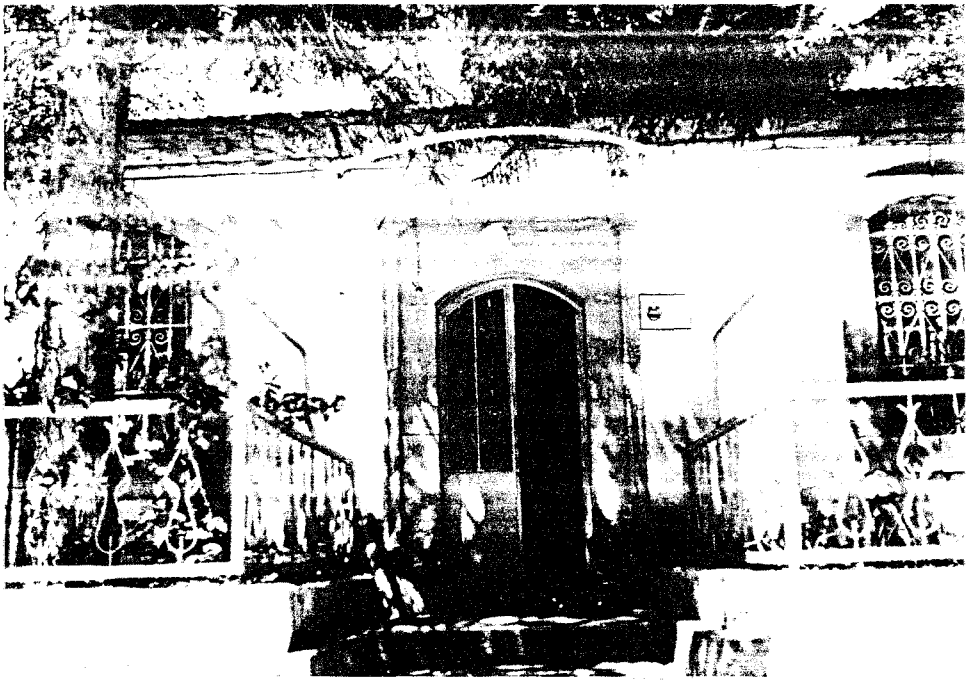

R.209: Şeyh Keramettin Türbesi dış cepheden genel görünüm.

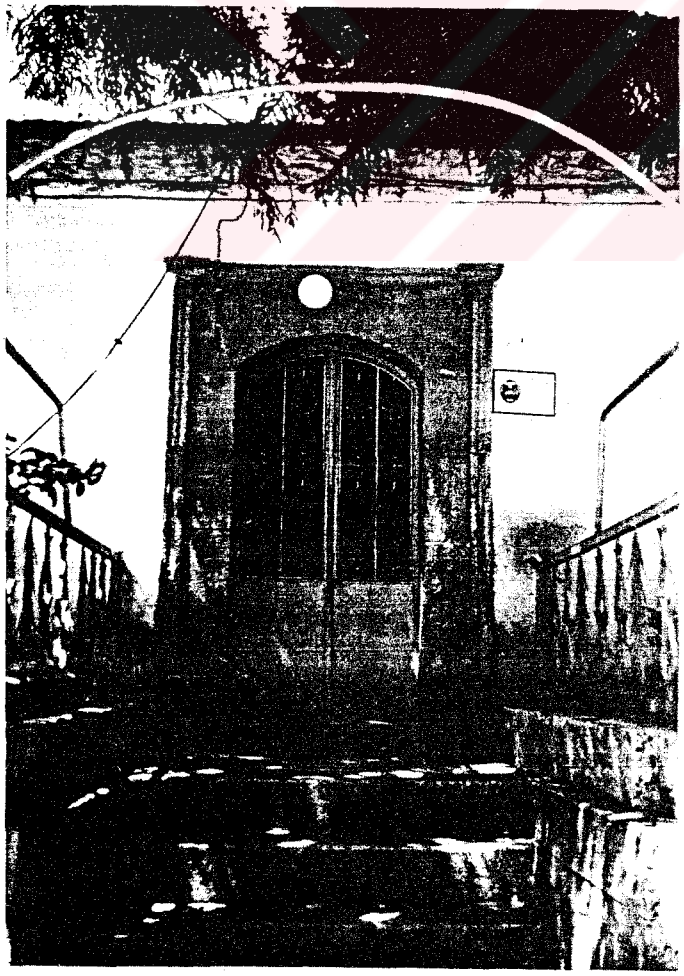

R.210: Şeyh Keramettin Türbesi giriş kapısından görünüm.

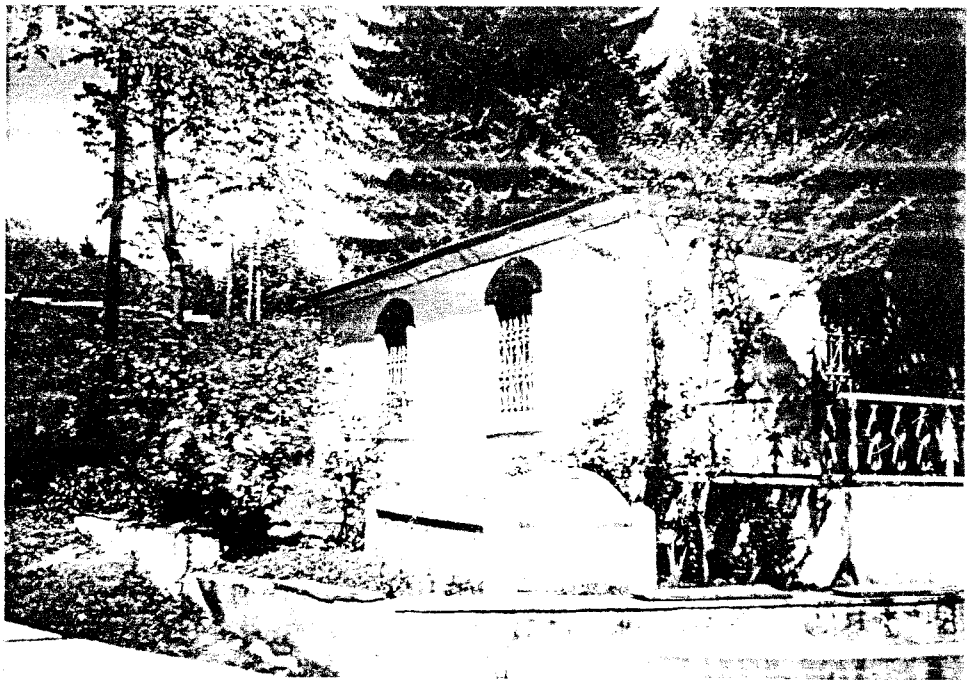

R.211: Şeyh Keramettin Türbesi doğu cepheden görünüm.

R.212: Şeyh Keramettin Türbesi güney cepheden görünüm.

R.213: Şeyh Keramettin Türbesi batı cepheden görünüm.

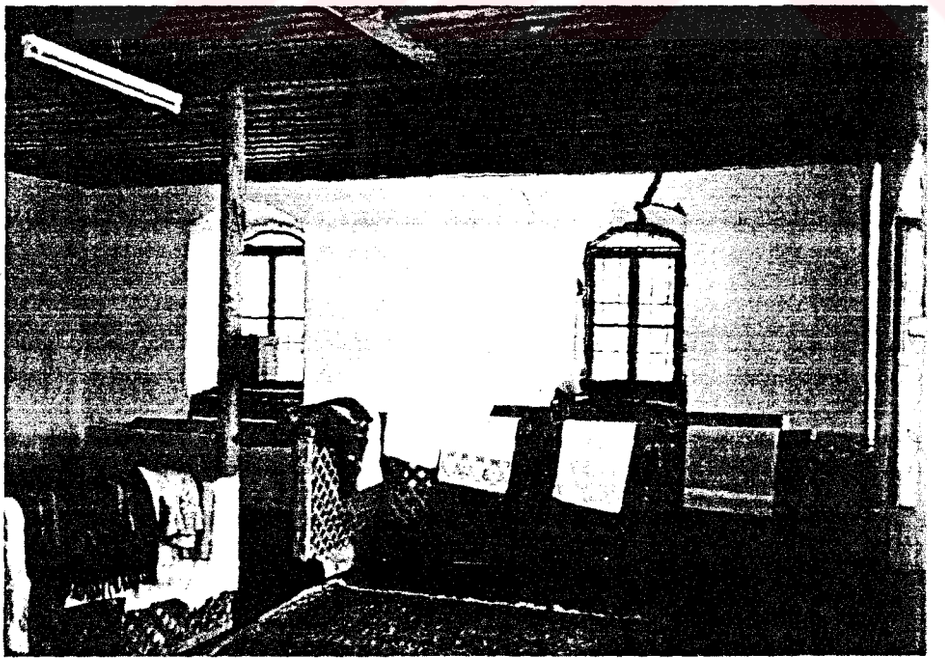

R.214: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda kuzeyden görünüm.

R.215: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda güneyden görünüm.

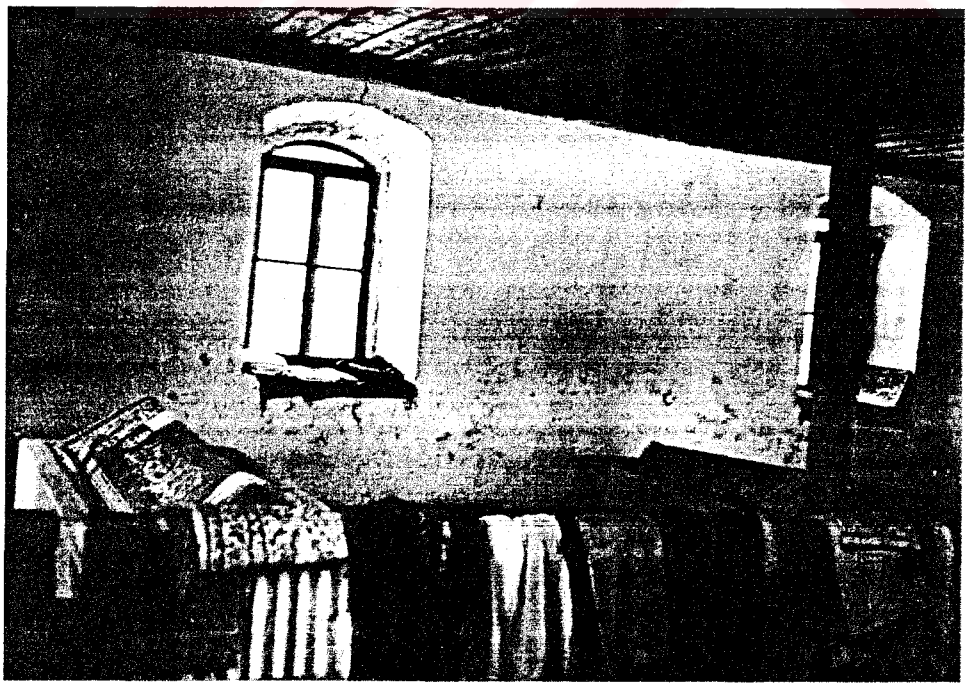

R.216: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda batıdan görünüm.

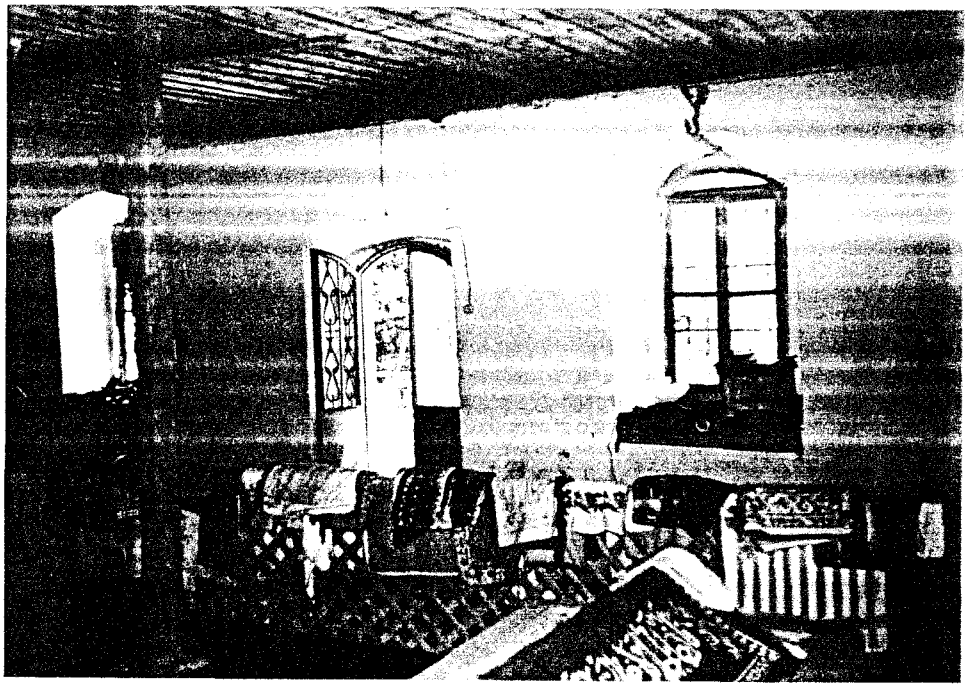

R.217: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda doğudan görünüm.

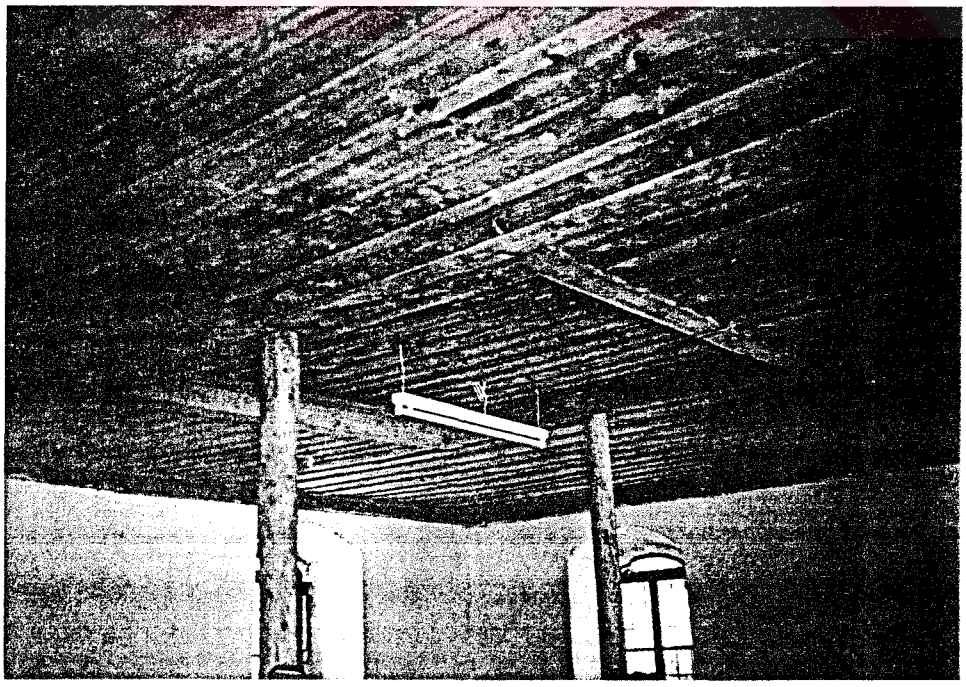

R.218: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda ahşap tavandan görünüm.

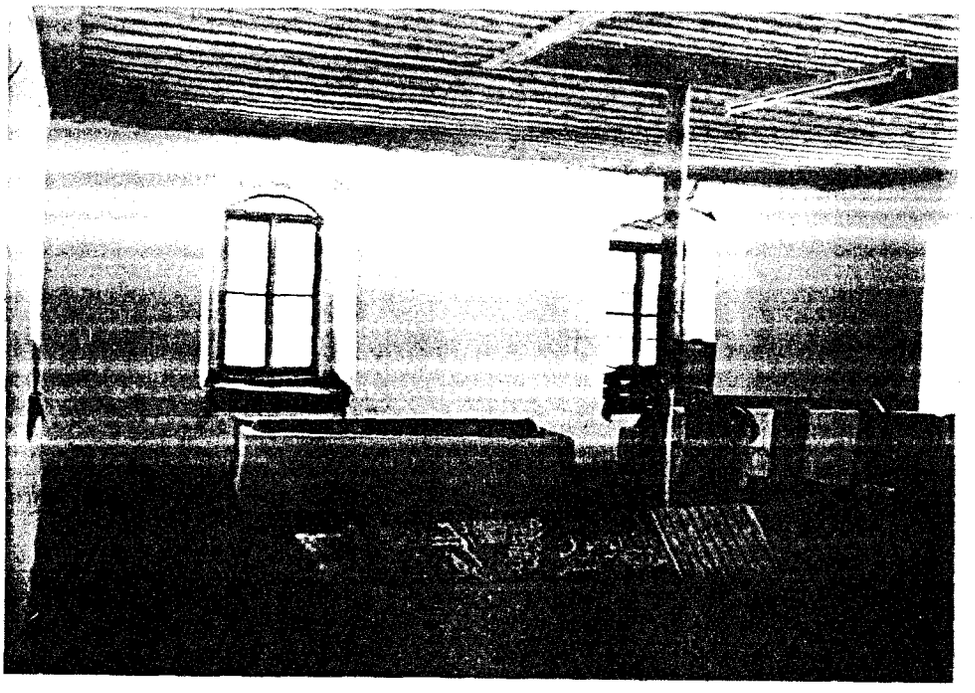

R.219: Şeyh Keramettin Türbesi iç mekânda sandukalardan görünüm.

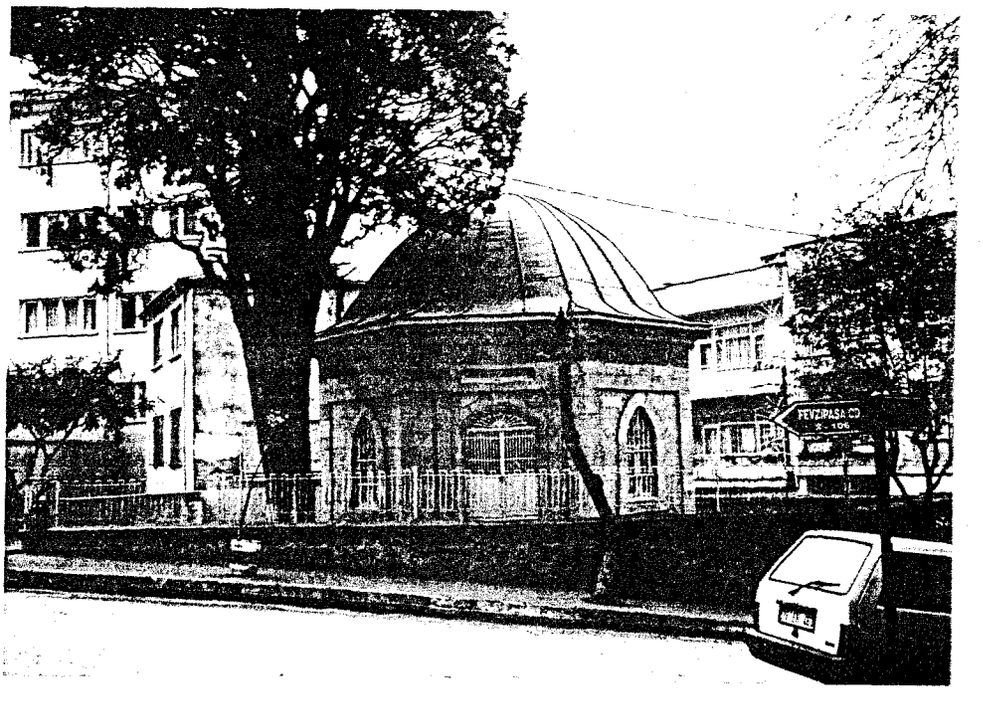

R.220: Seyyîd Vakkas Türbesi dış cepheden genel görünüm.

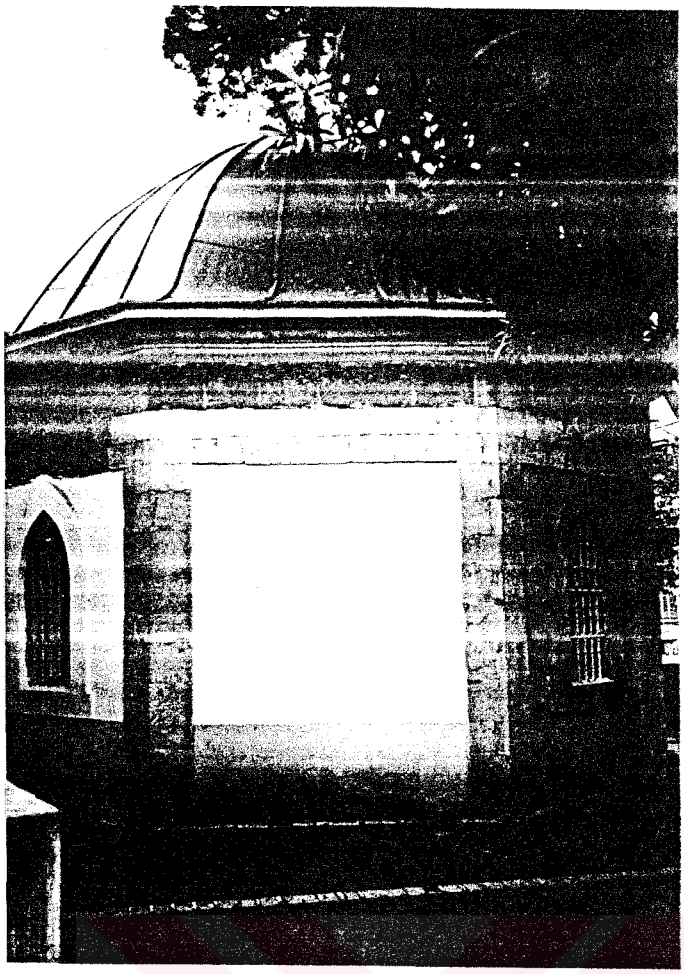

R.221: Seyyîd Vakkas Türbesi sonradan kapatılan kenarlardan biri.

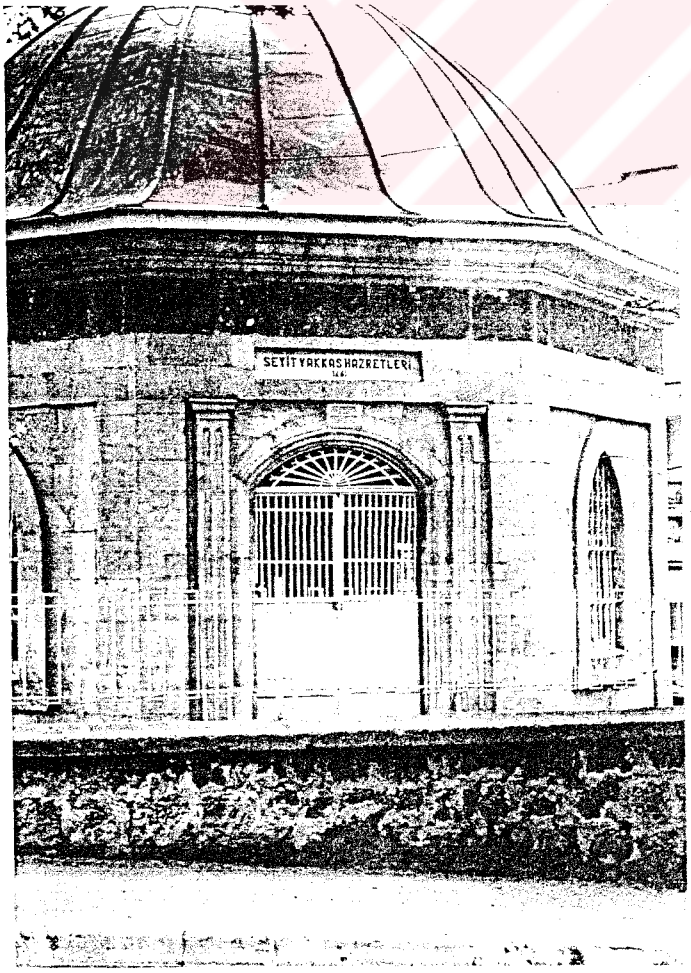

R.222: Seyyîd Vakkas Türbesi giriş kısmından görünüm.

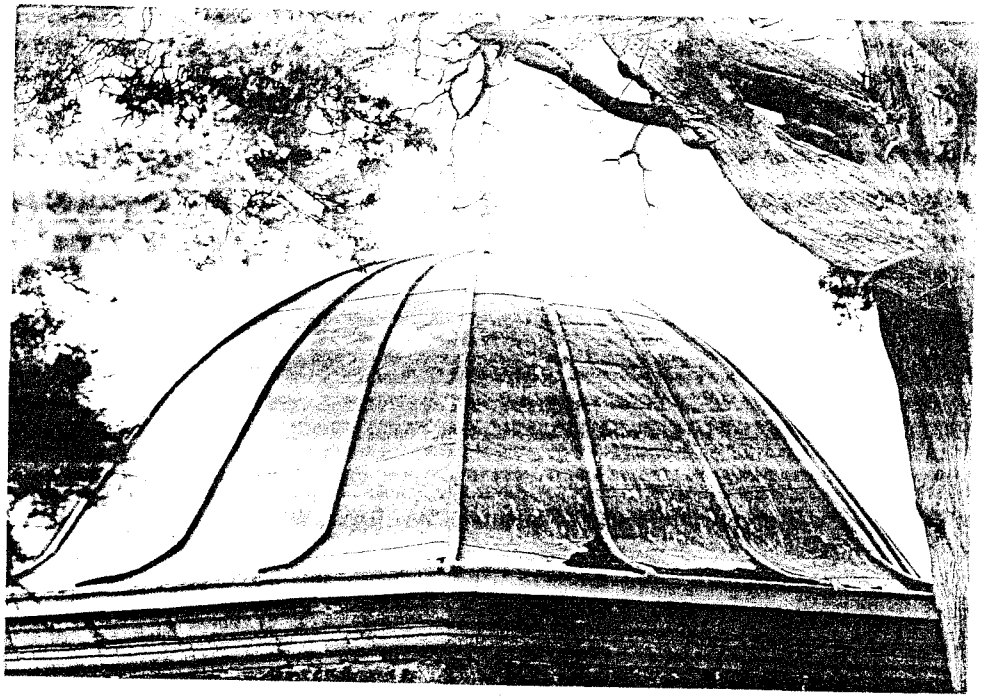

R.223: Seyyîd Vakkas Türbesi kubbeden genel görünüm.

R.224: Seyyîd Vakkas Türbesi pencere formundan bir ayrıntı.

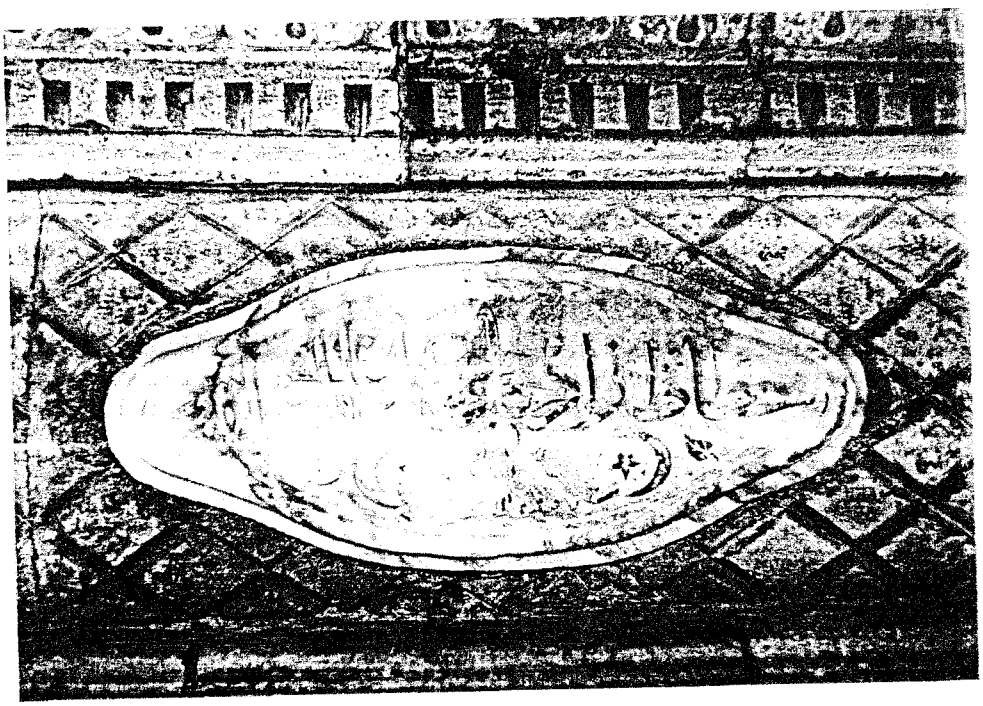

R.225: Hacı Hüseyin Çeşmesi kitabesinden görünüm.

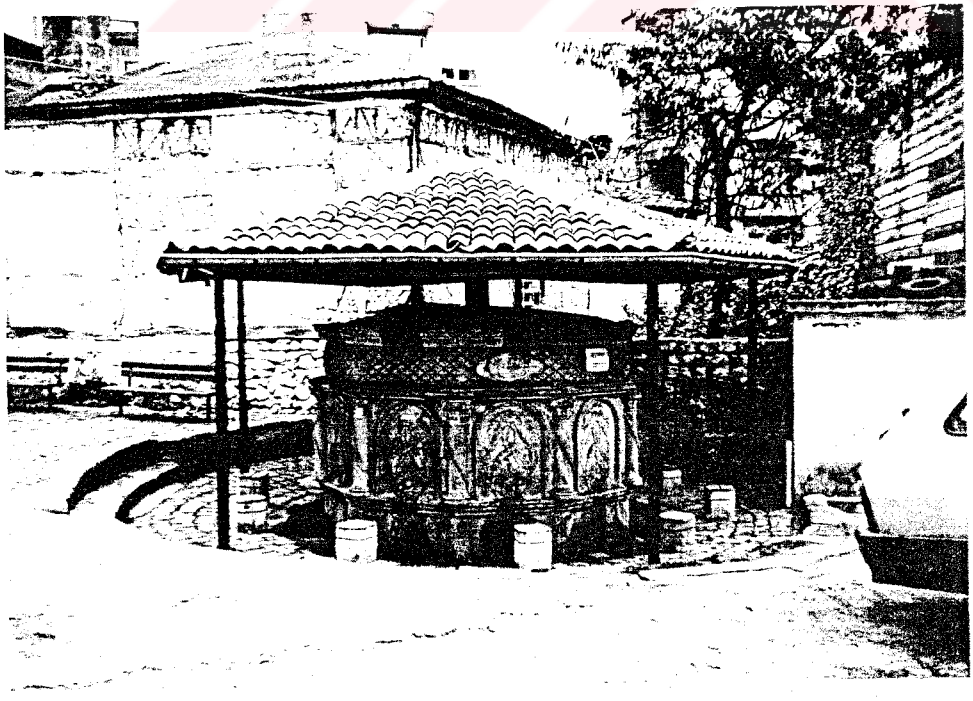

R.226: Hacı Hüseyin Çeşmesi genel görünüm.

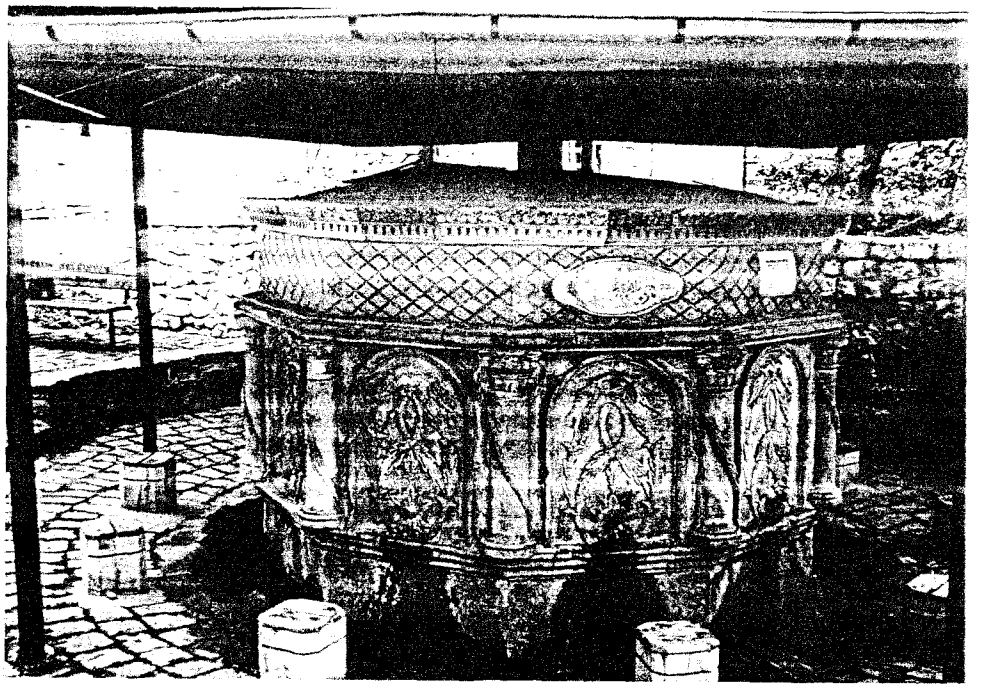

R.227: Hacı Hüseyin Çeşmesi dış cepheden ayrıntılı görünüm.

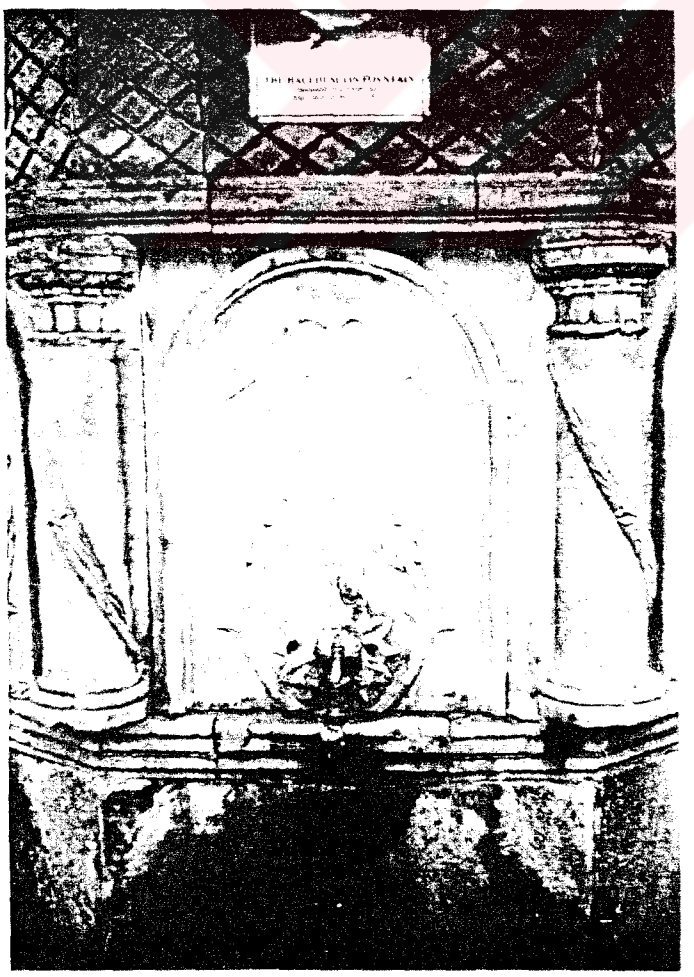

R.228: Hacı Hüseyin Çeşmesi kenarlardan birinin ayrıntısı.

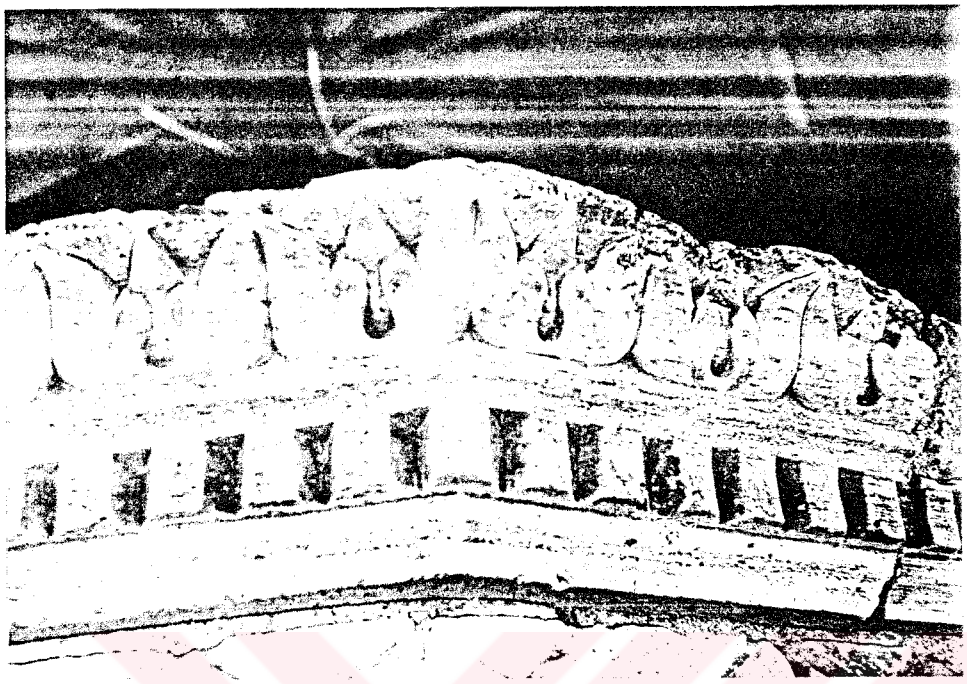

R.229: Hacı Hüseyin Çeşmesi üst kısmındaki süsleme motiflerinden ayrıntı.

R.230: Tekke Köyü Köprüsü genel görünüm.

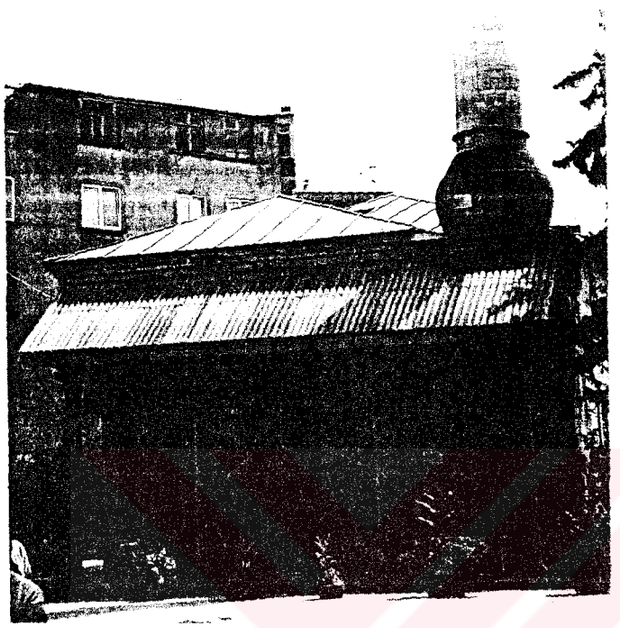

R.231: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii genel görünümü.

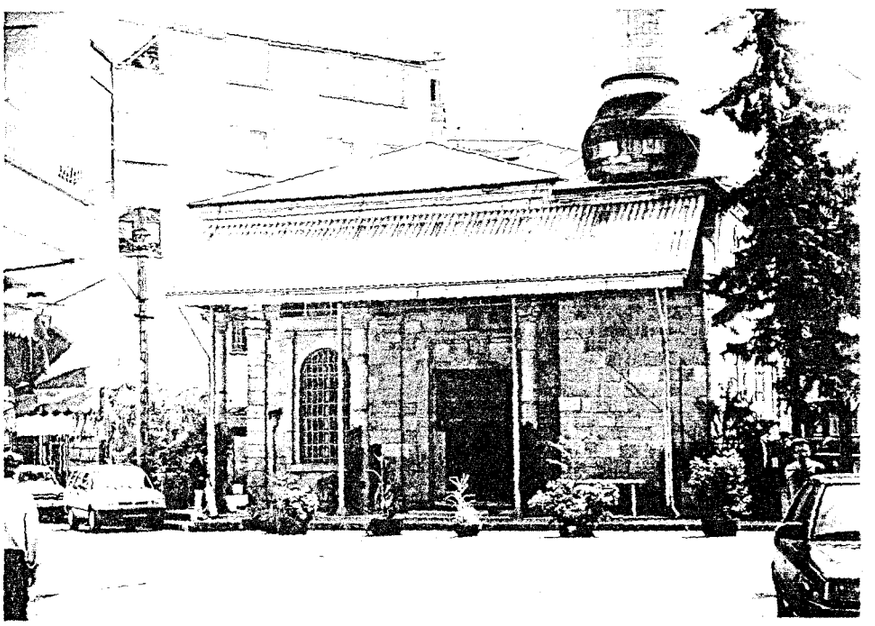

R.232: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii kuzey cepheden genel görünüm.

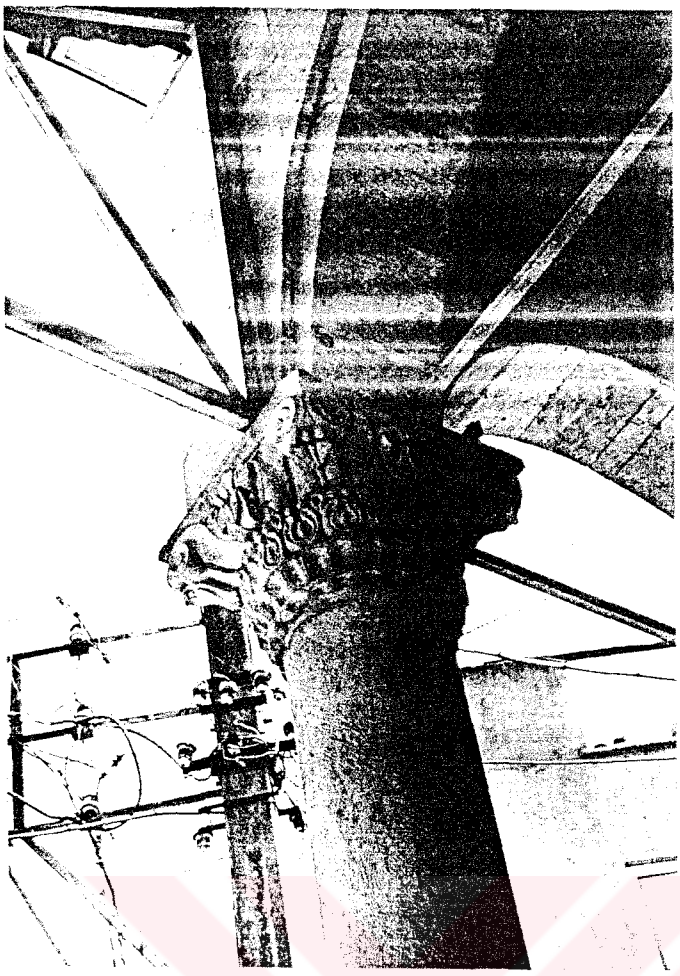

R.233: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii revak sütunlarına ait başlık.

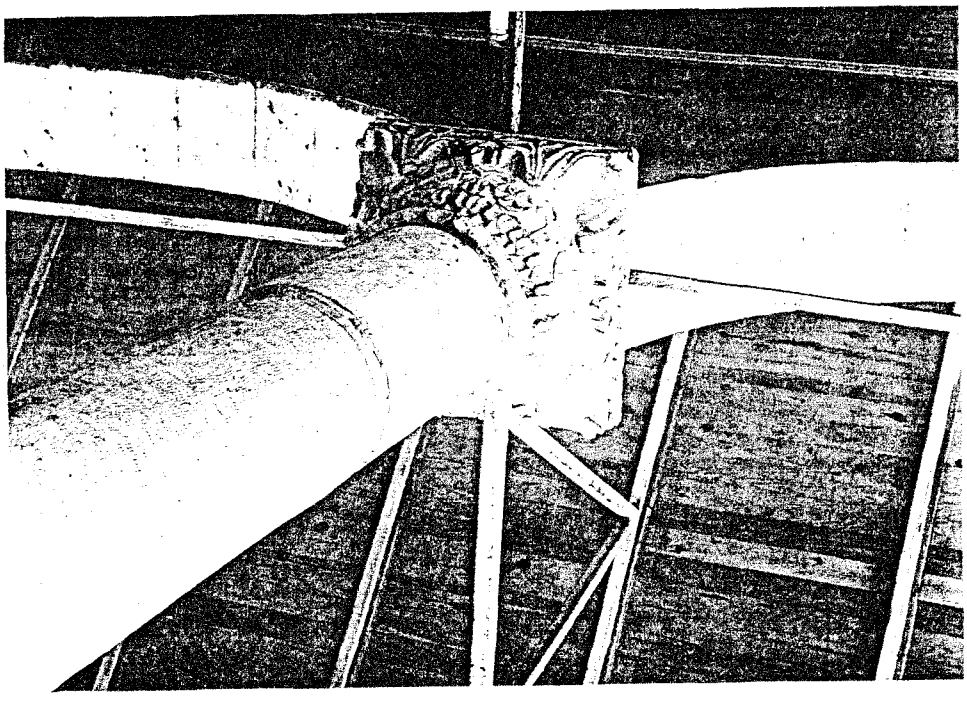

R.234: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii revak sütunlarına ait başlık.

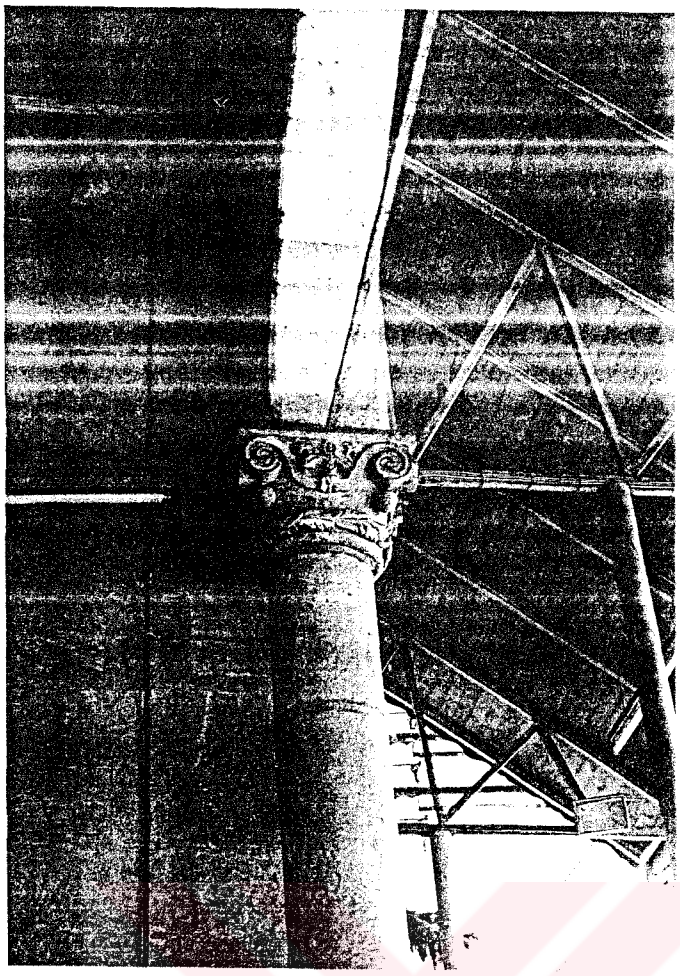

R.235: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii revak sütunlarına ait başlık.

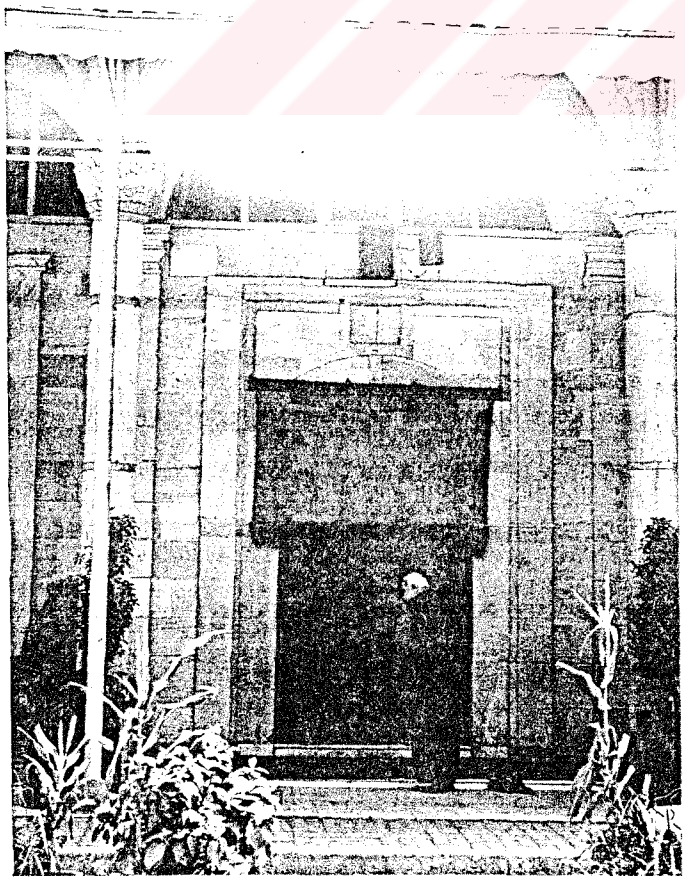

R.236: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii giriş kapısından görünüm.

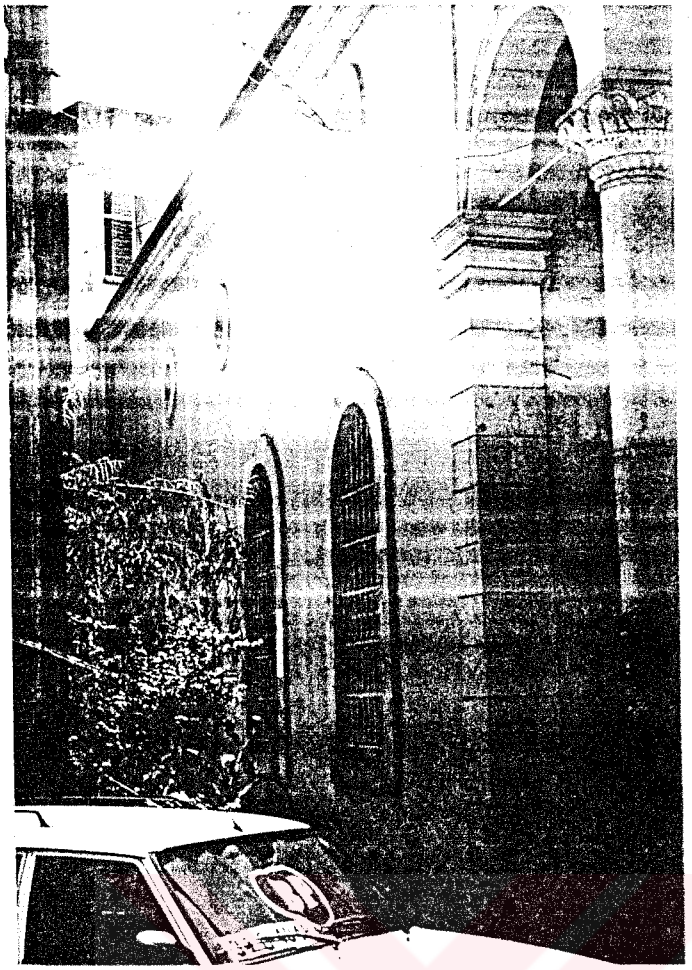

R.237: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii doğudan genel görünüm.

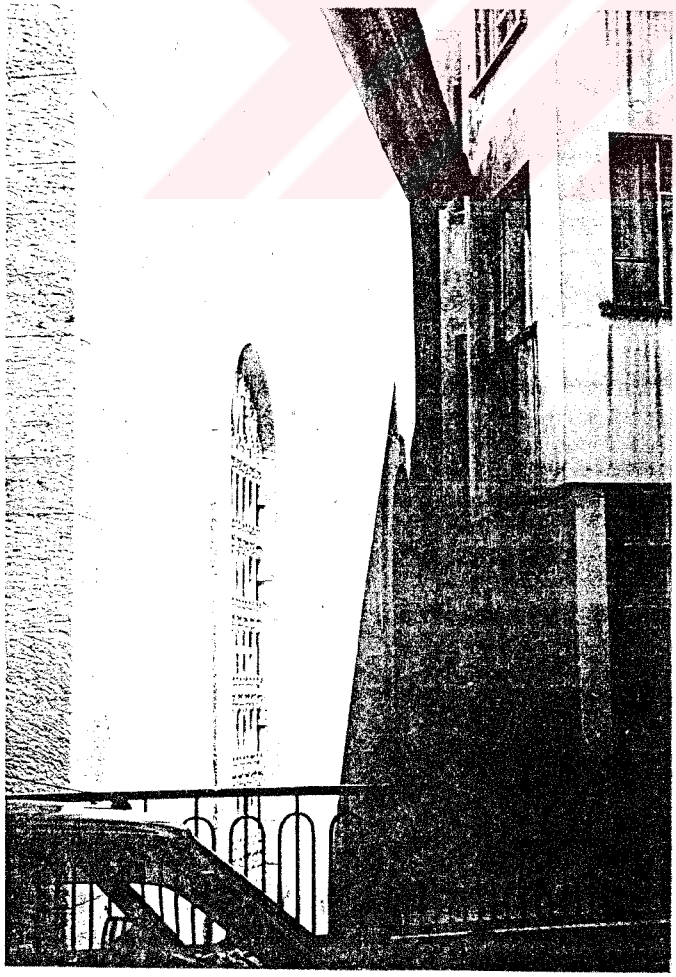

R.238: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii güneyden genel görünüm.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

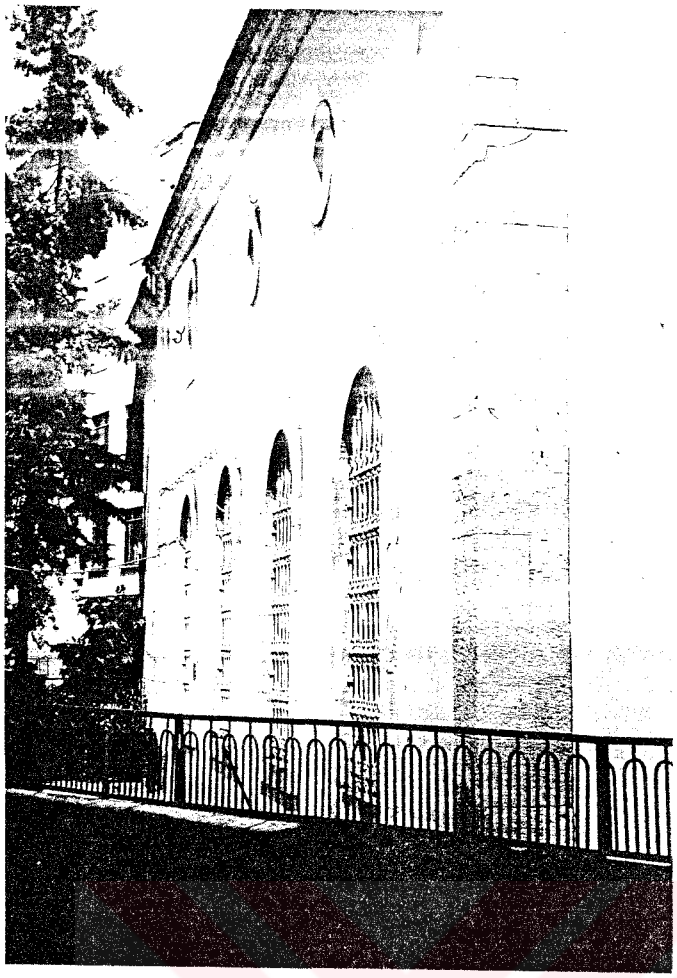

R.239: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii batıdan genel görünüm.

R.240: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

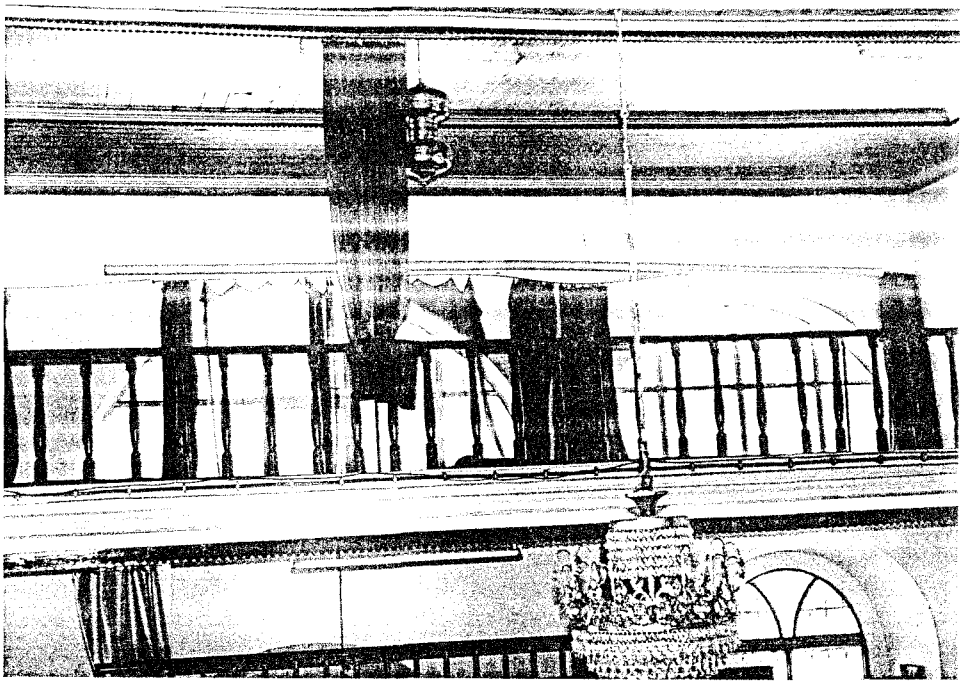

R.241: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mahfilin üst katından görünüm.

R.242: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mahfile çıkışı sağlayan merdiven.

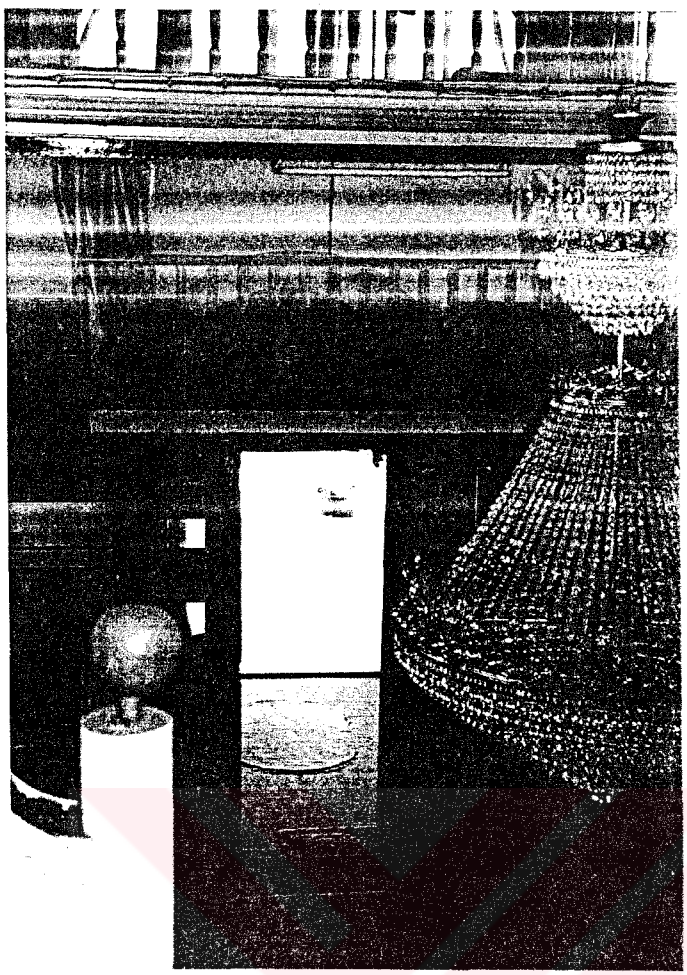

R.243: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii giriş kapısından görünüm.

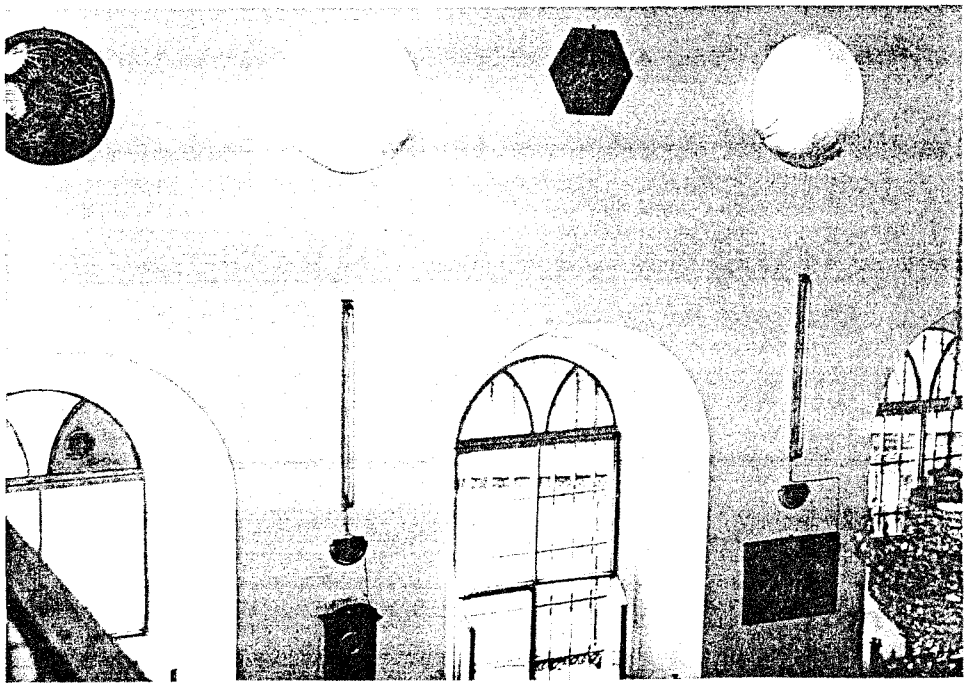

R.244: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii iç mekânda doğudan görünüm.

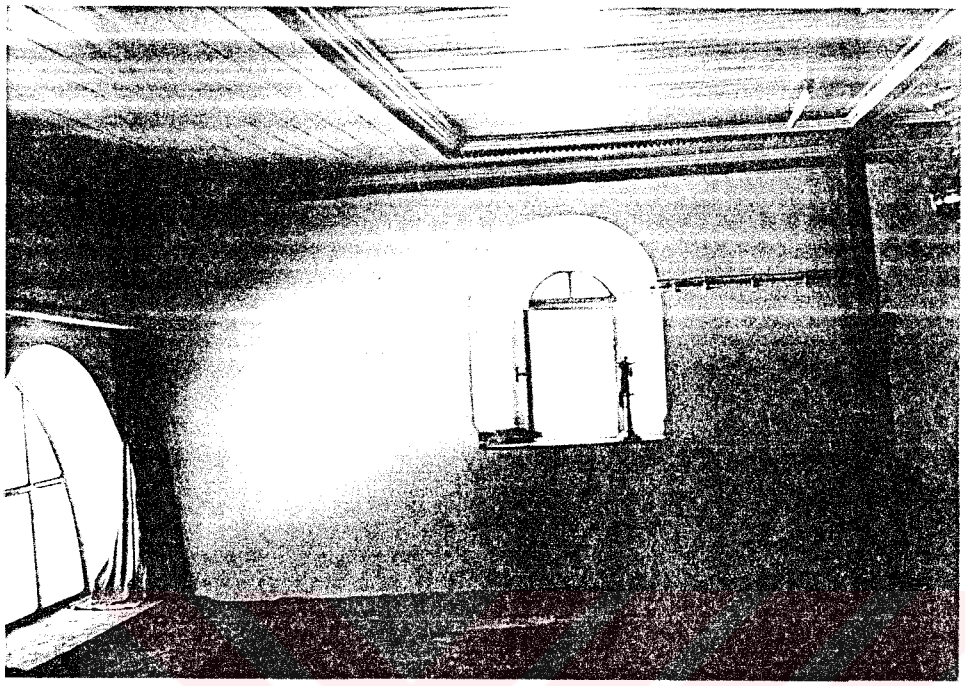

R.245: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mahfilin doğu kenarındaki pencere.

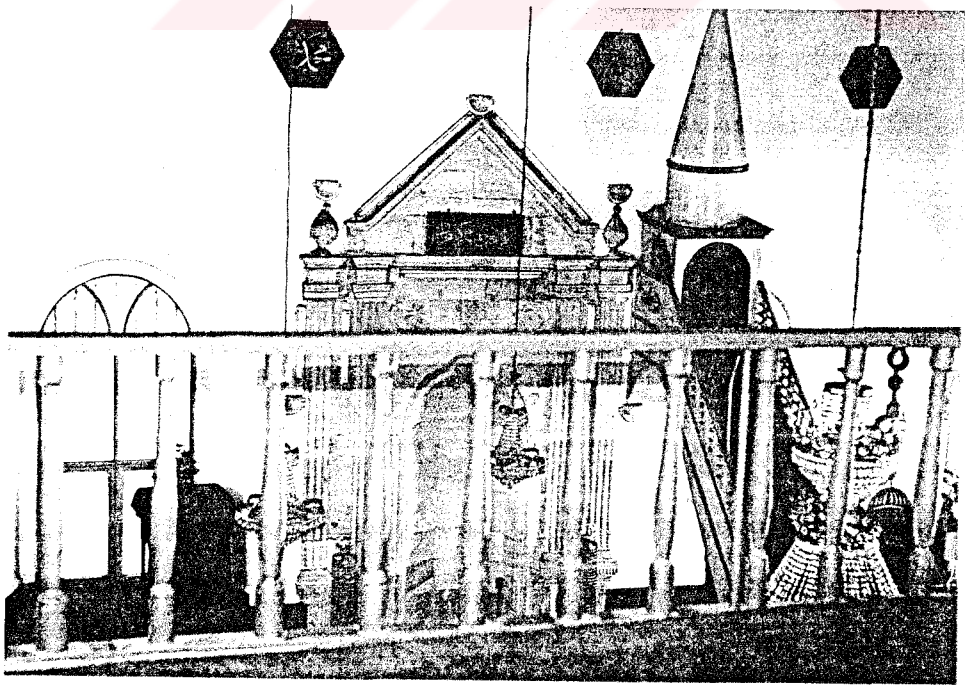

R.246: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii iç mekânda güneyden görünüm.

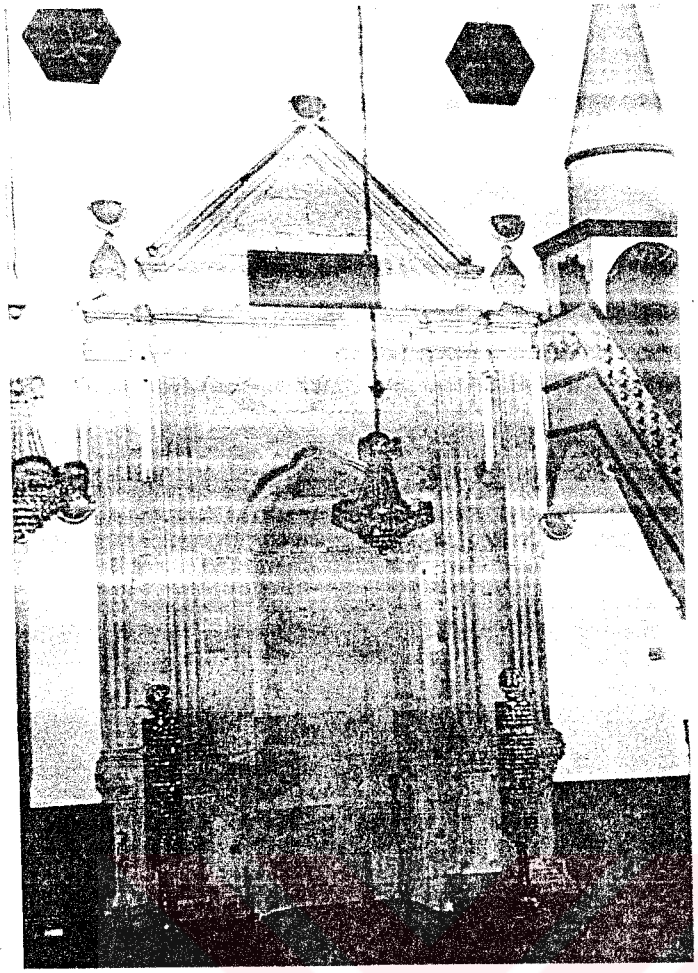

R.247: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mihraptan görünüm.

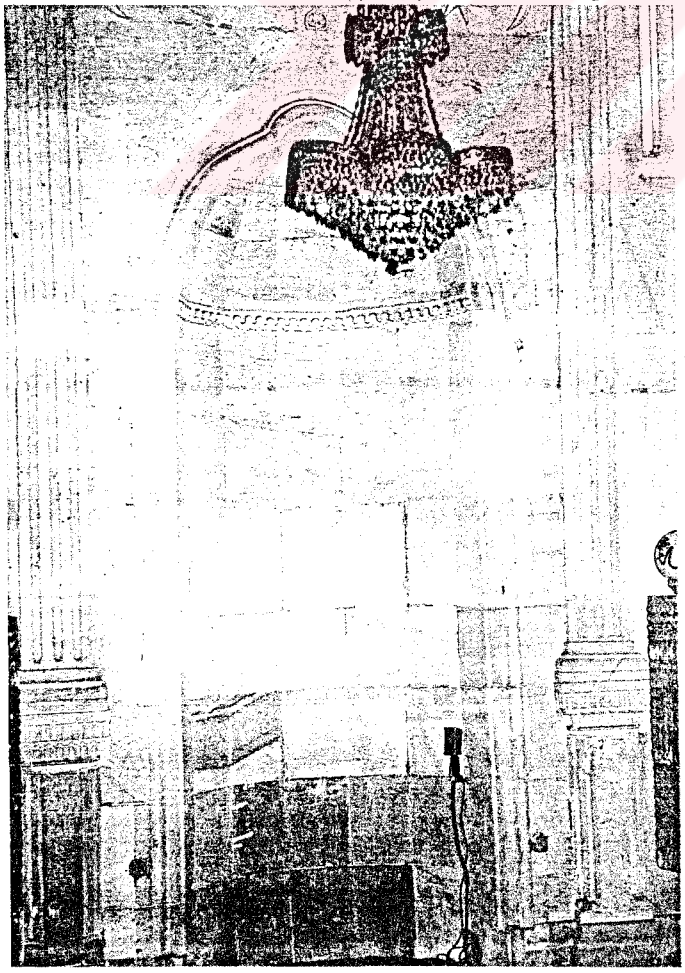

R.248: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mihrap nişinden görünüm.

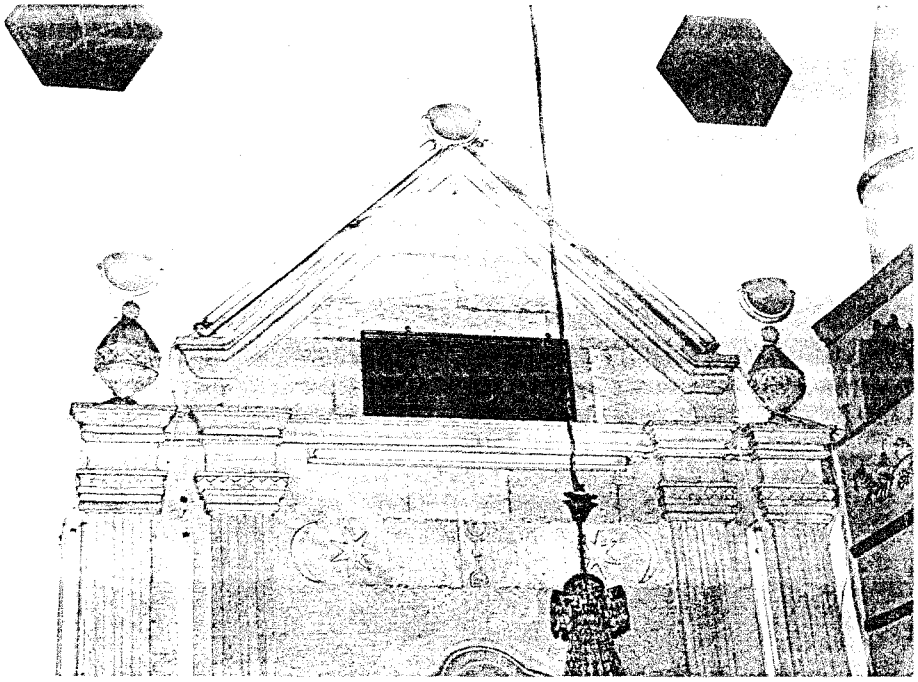

R.249: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii mihrap üçgen alınlığından görünüm.

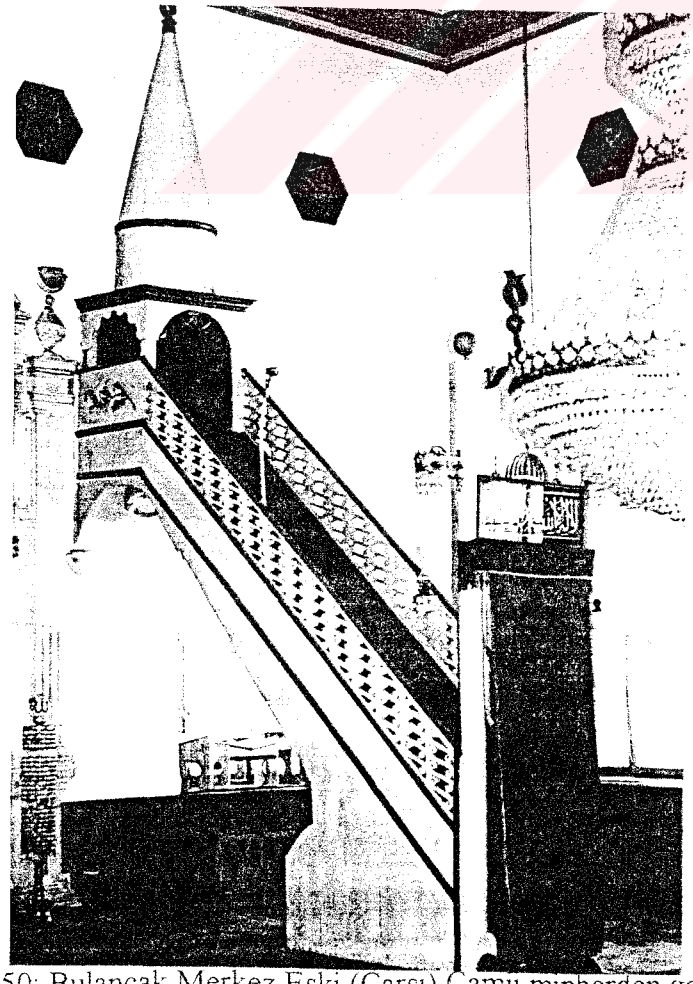

R.250: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii minberden genel görünüm.

R.251: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii iç mekânda batıdan görünüm.

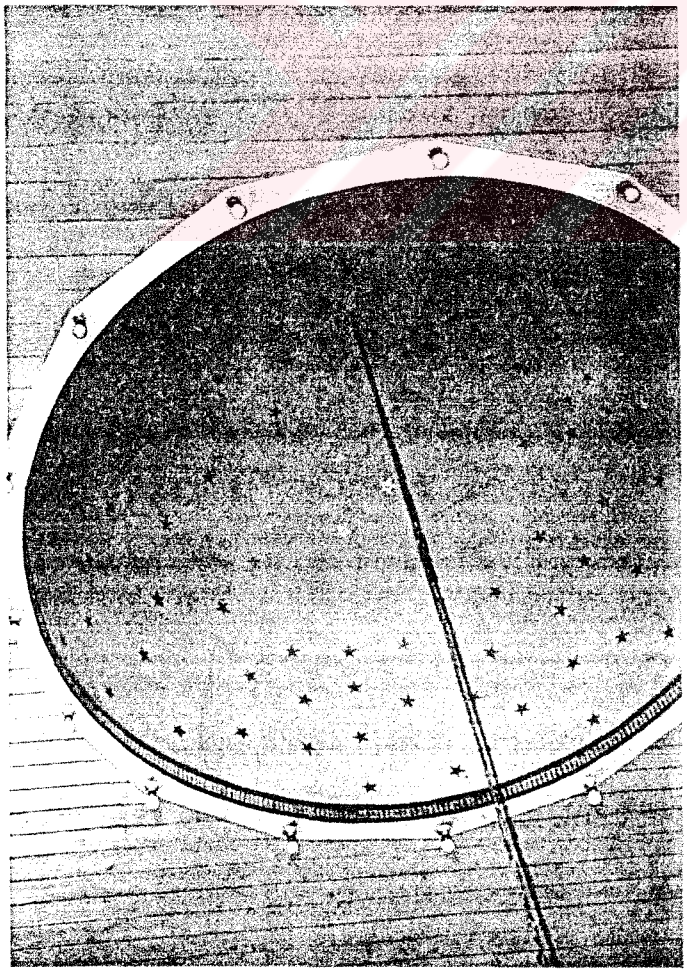

R.252: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii ahşap tavan ortasındaki kubbeden görünüm.

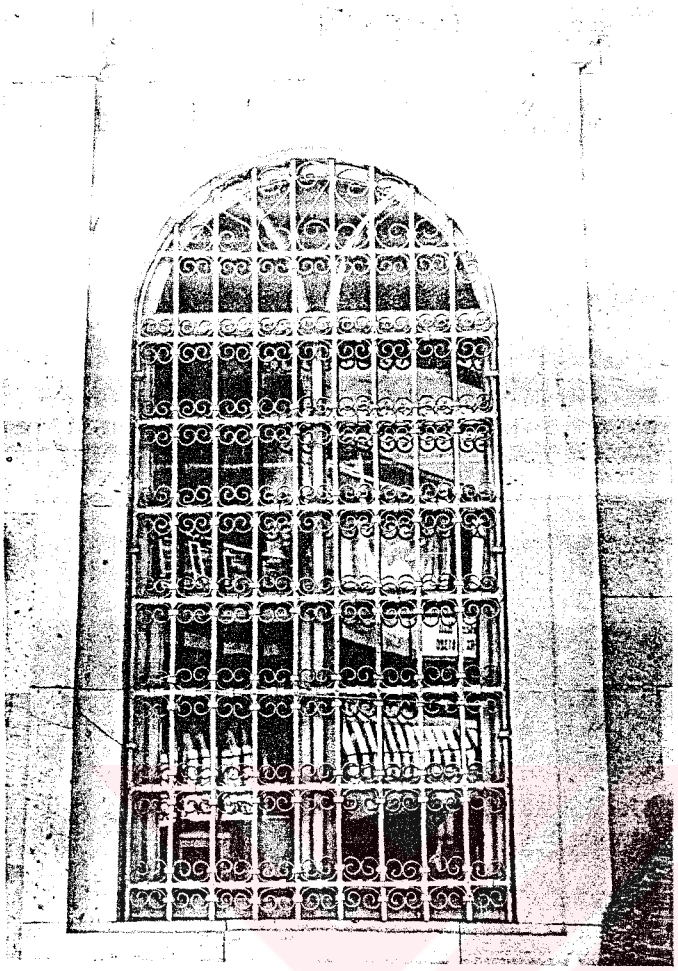

R.253: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii alt sıra pencerelerinden bir ayrıntı.

R.254: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii üst sıra pencerelerinden ayrıntı.

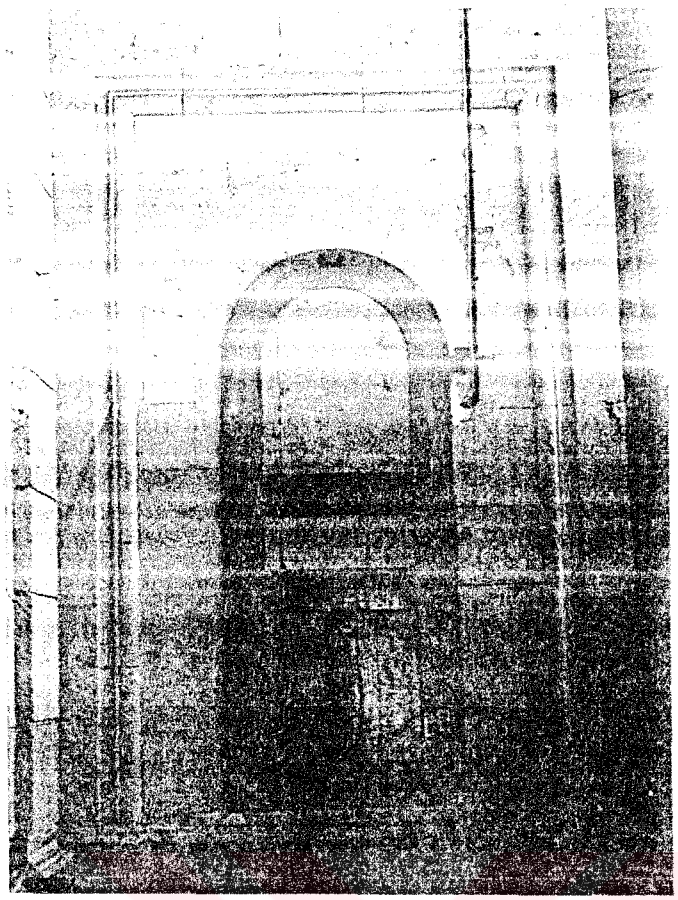

R.255: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii minare kaidesinden ayrıntı.

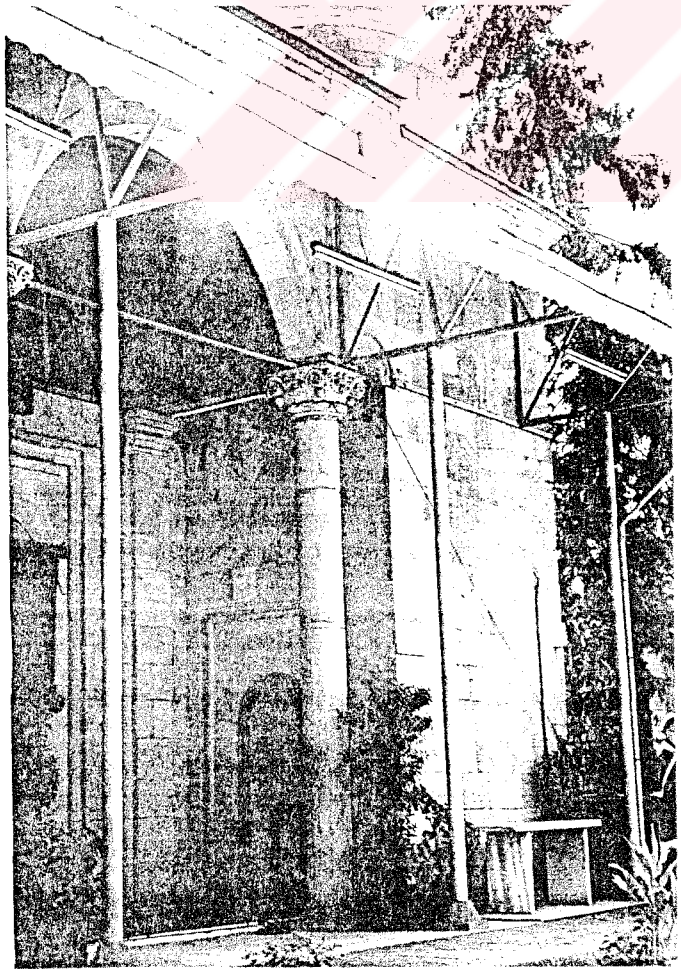

R.256: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii minareye çıkışı sağlayan girişten görünüm.

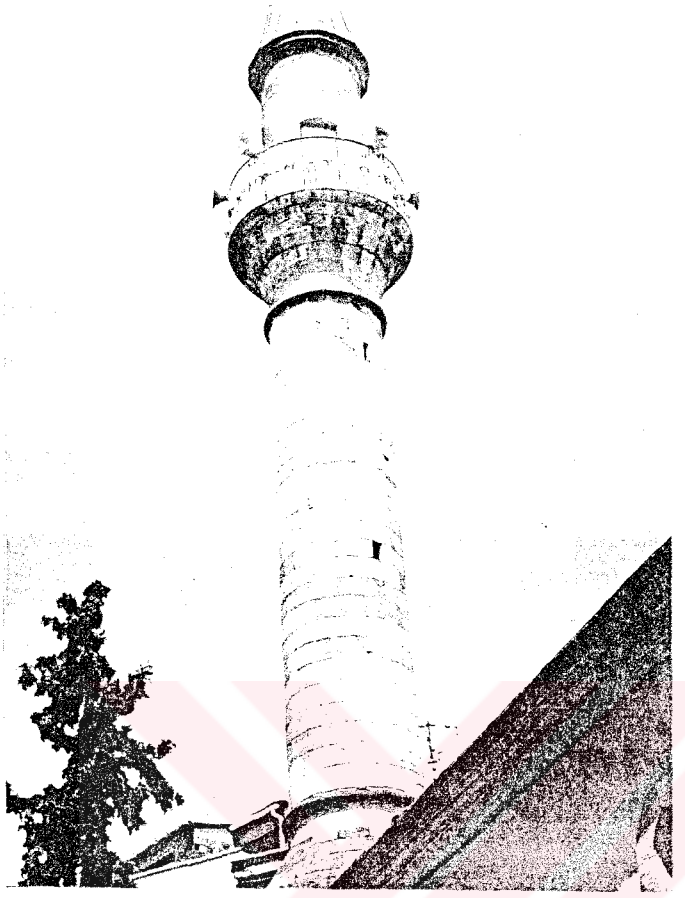

R.257: Bulancak Merkez Eski (Çarşı) Camii minareden genel görünüm.

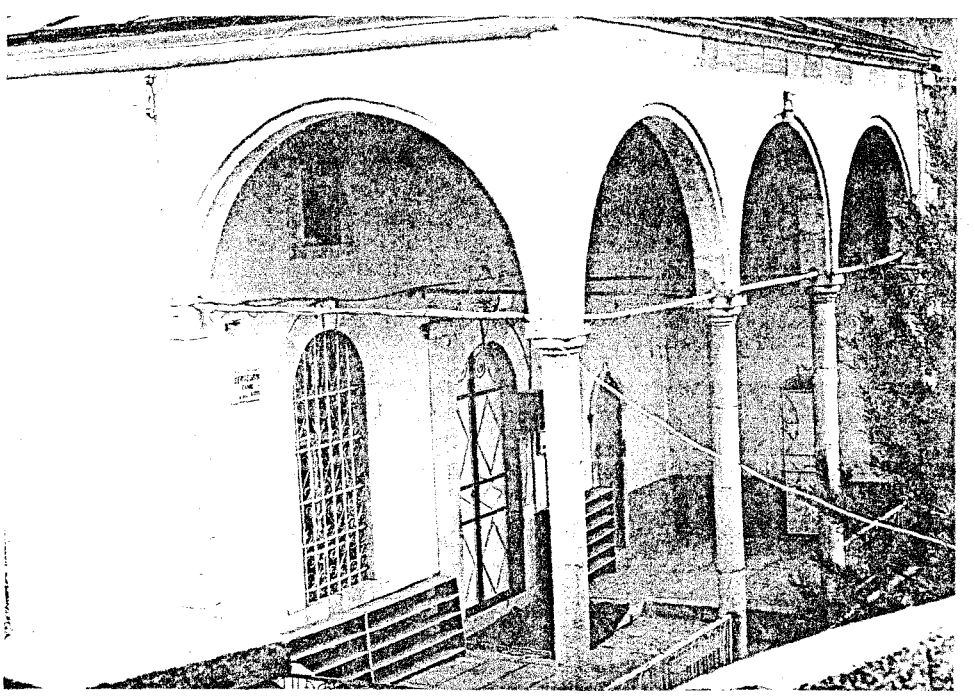

R.258: Ali Hoca Camii dış cepheden genel görünüm.

R.259: Ali Hoca Camii kuzey dış cepheden görünüm.

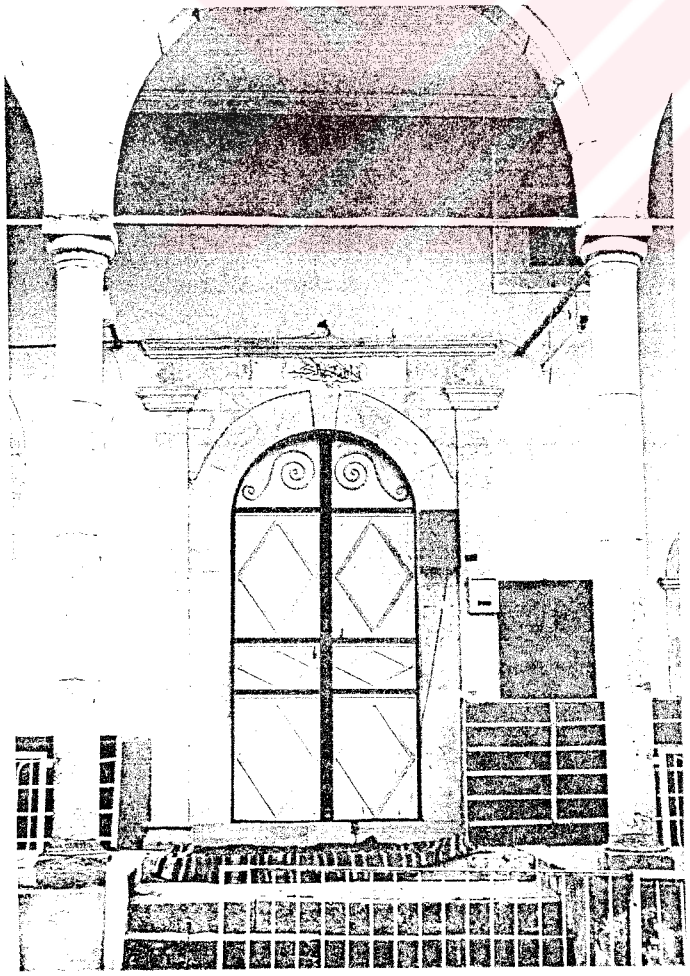

R.260: Ali Hoca Camii giriş kapısından görünüm.

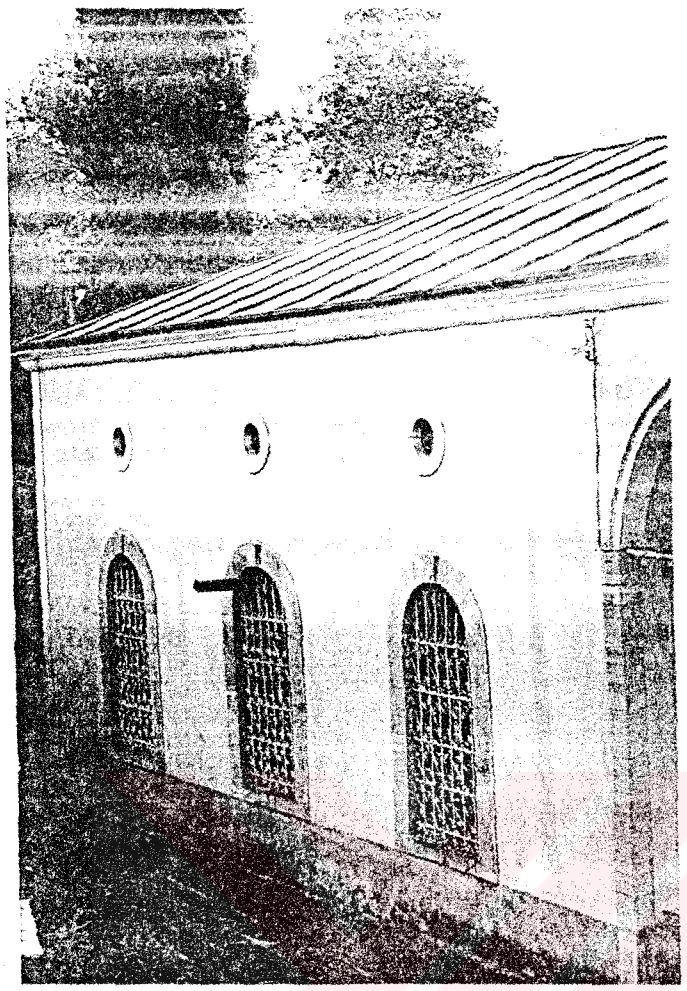

R.261: Ali Hoca Camii doğu dış cepheden görünüm.

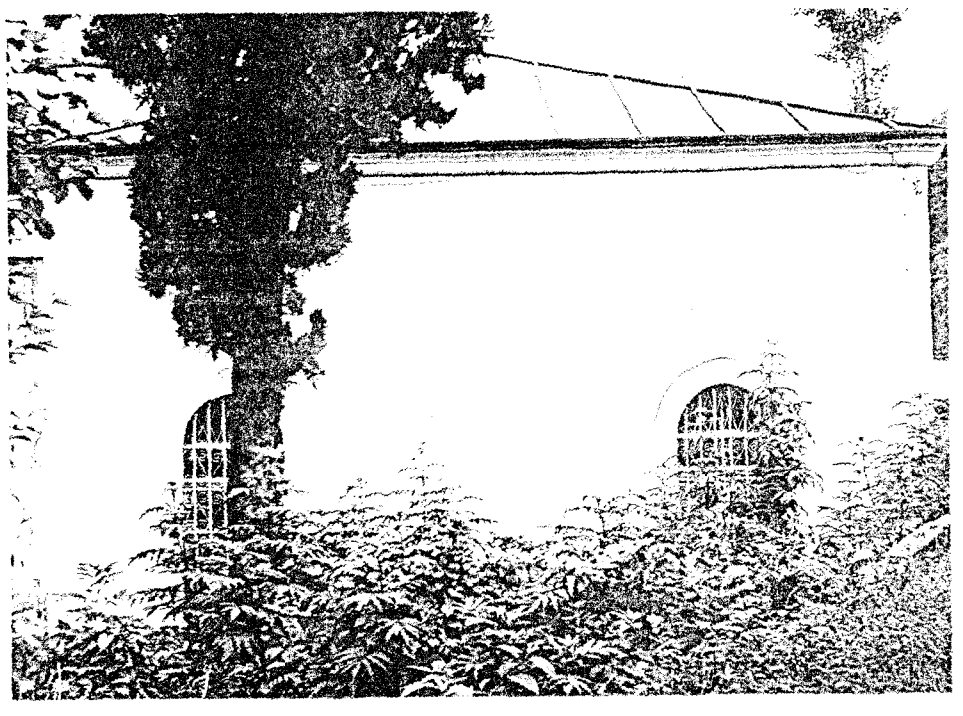

R.262: Ali Hoca Camii güney cepheden görünüm.

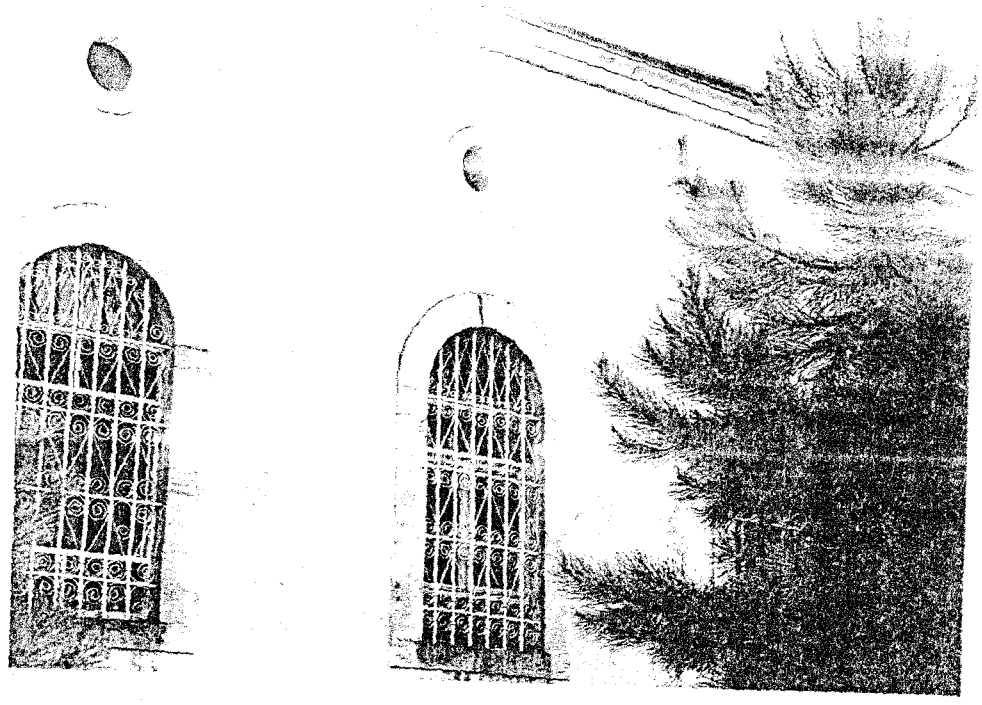

R.263: Ali Hoca Camii batı cepheden görünüm.

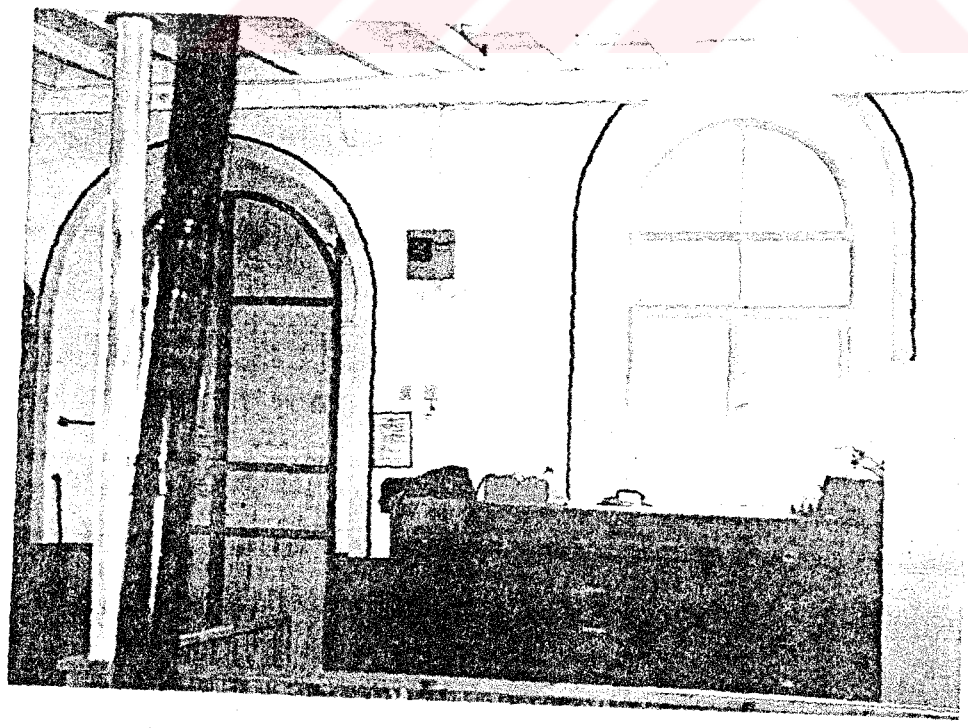

R.264: Ali Hoca Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

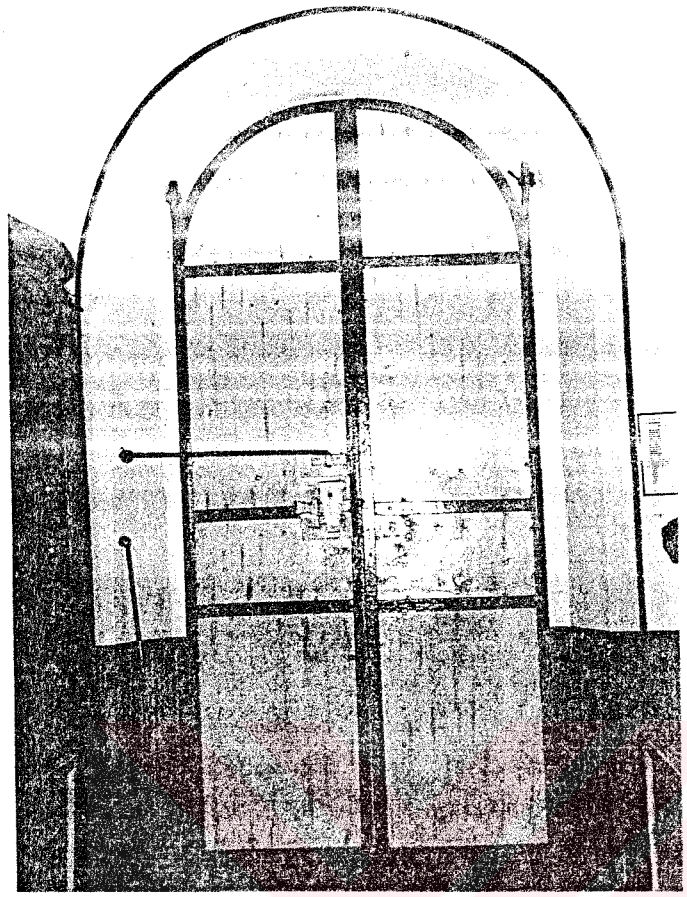

R.265: Ali Hoca Camii iç mekânda giriş kapısından ayrıntı.

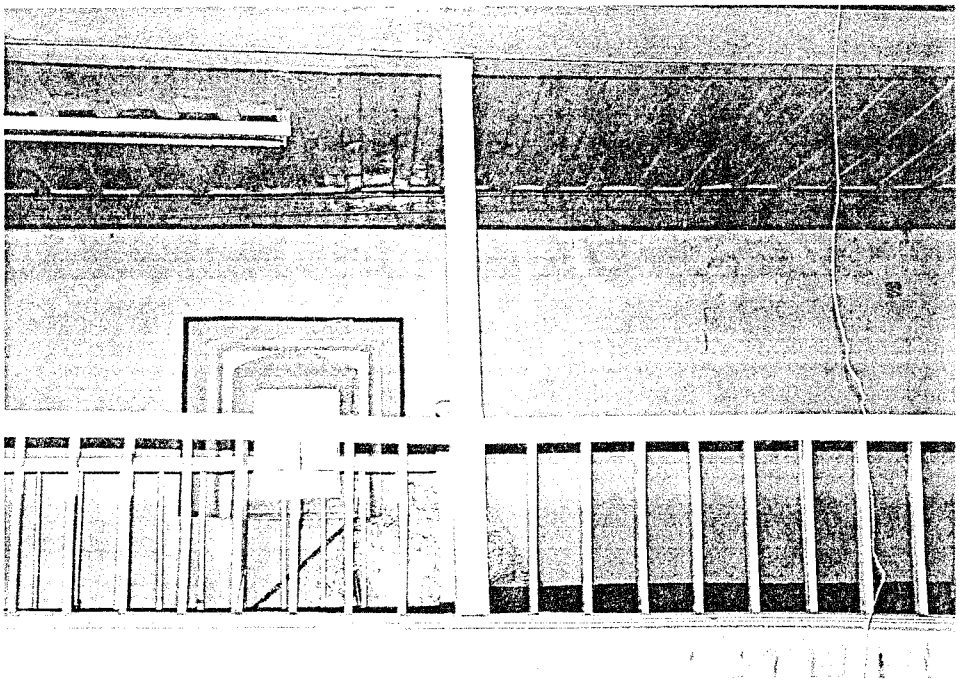

R.266: Ali Hoca Camii mahfilden görünüm.

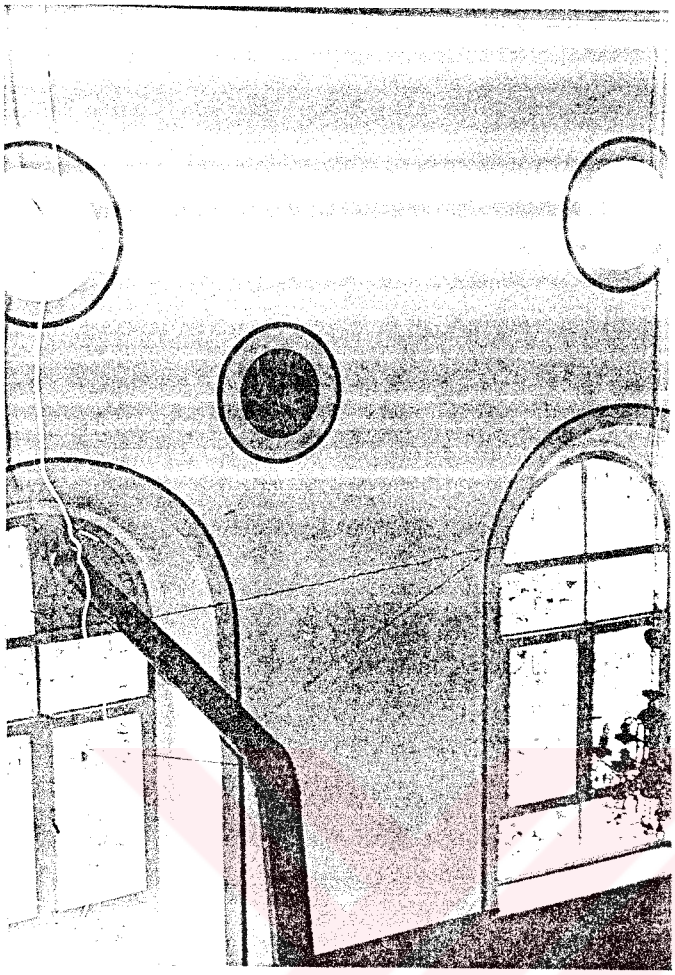

R.267: Ali Hoca Camii iç mekânda doğudan görünüm.

R.268: Ali Hoca Camii iç mekânda güneyden görünüm.

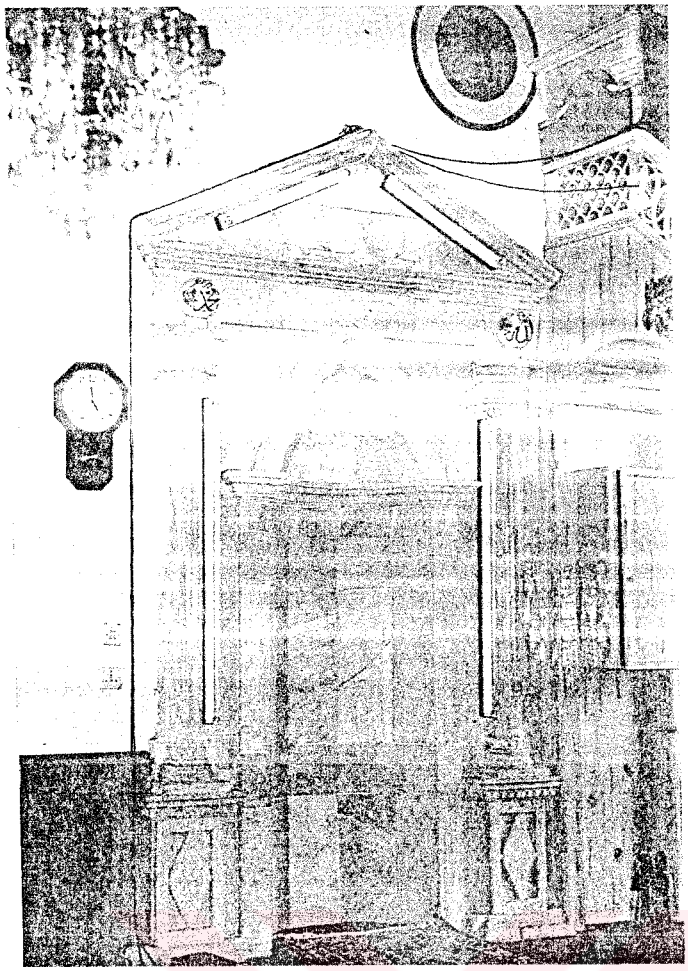

R.269: Ali Hoca Camii mihraptan görünüm.

R.270: Ali Hoca Camii mihraptan detay.

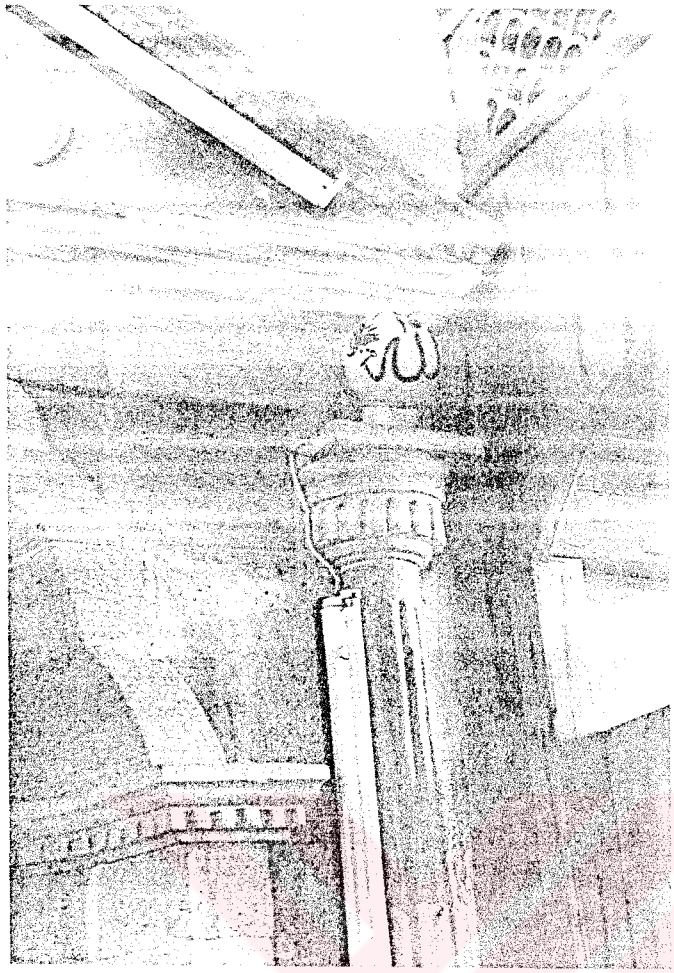

R.271: Ali Hoca Camii mihraptan detay.

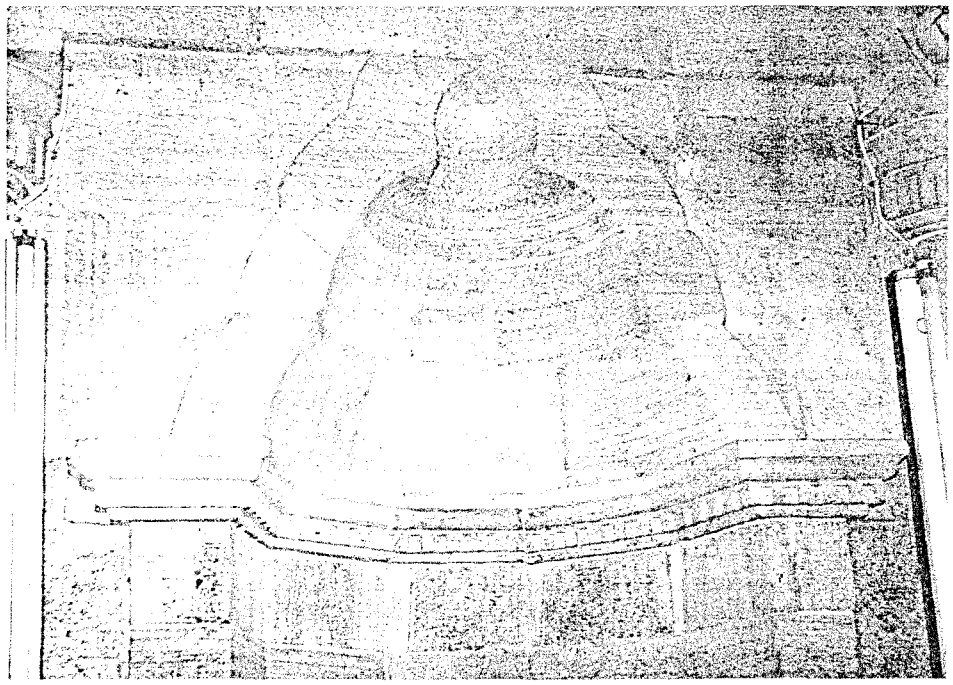

R.272: Ali Hoca Camii mihrap kavsarasından detay.

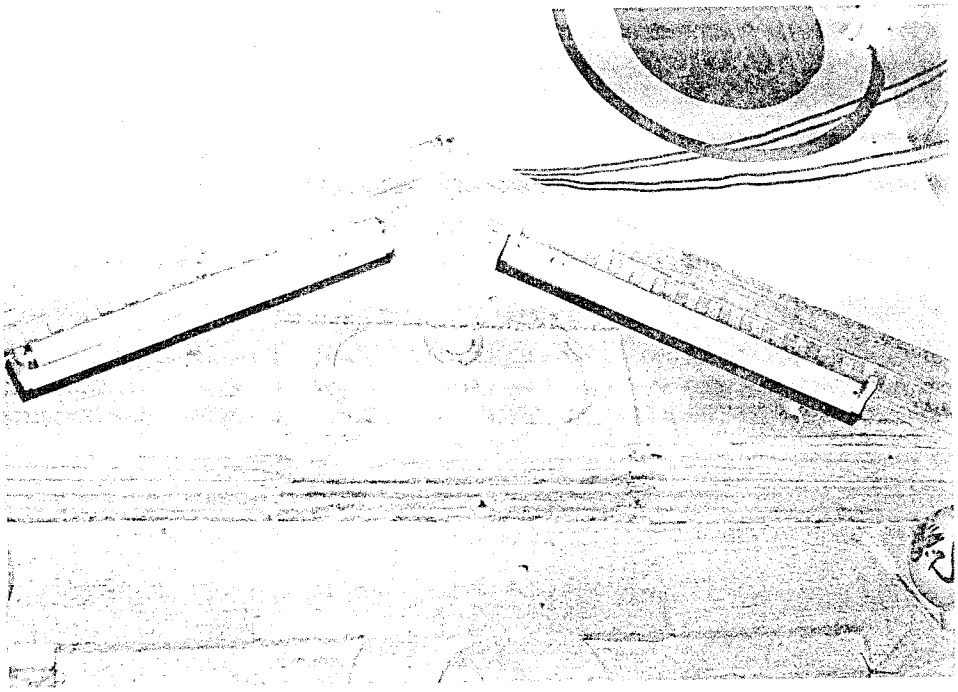

R.273: Ali Hoca Camii mihrap üçgen alınlığından detay.

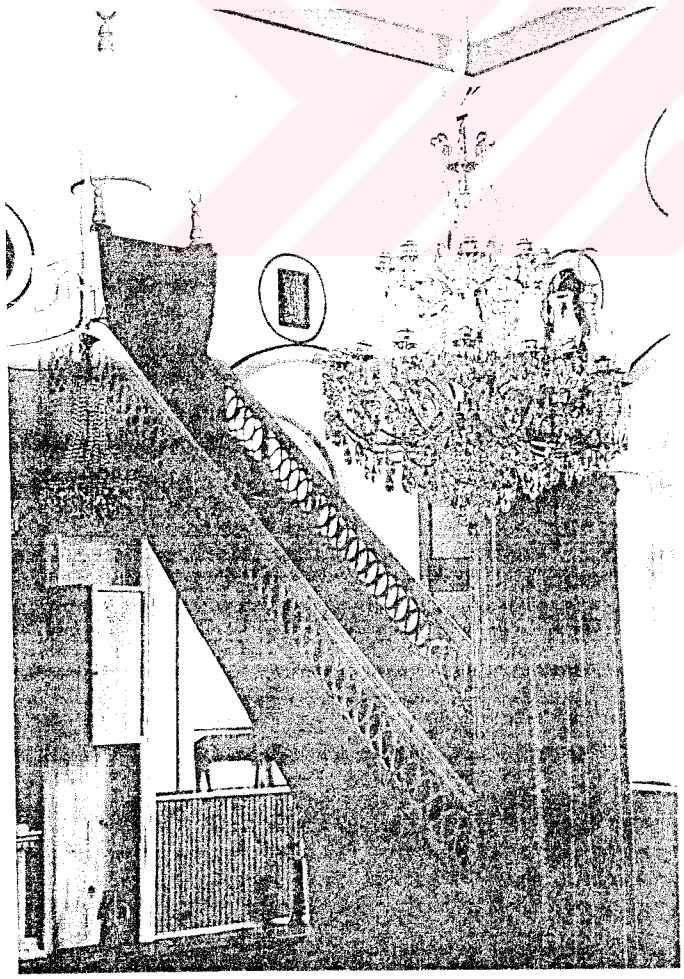

R.274: Ali Hoca Camii minberden görünüm.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

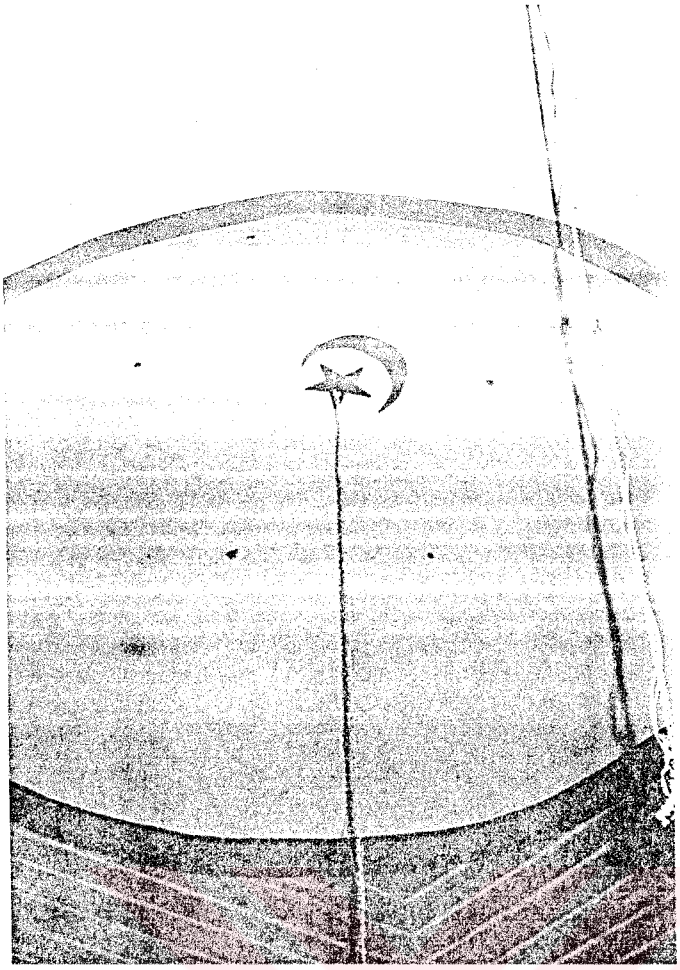

R.275: Ali Hoca Camii ahşap tavan ortasındaki kubbeden görünüm.

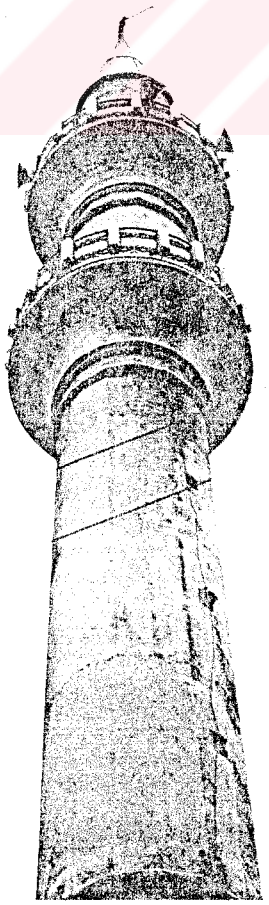

R.276: Ali Hoca Camii minareden görünüm.

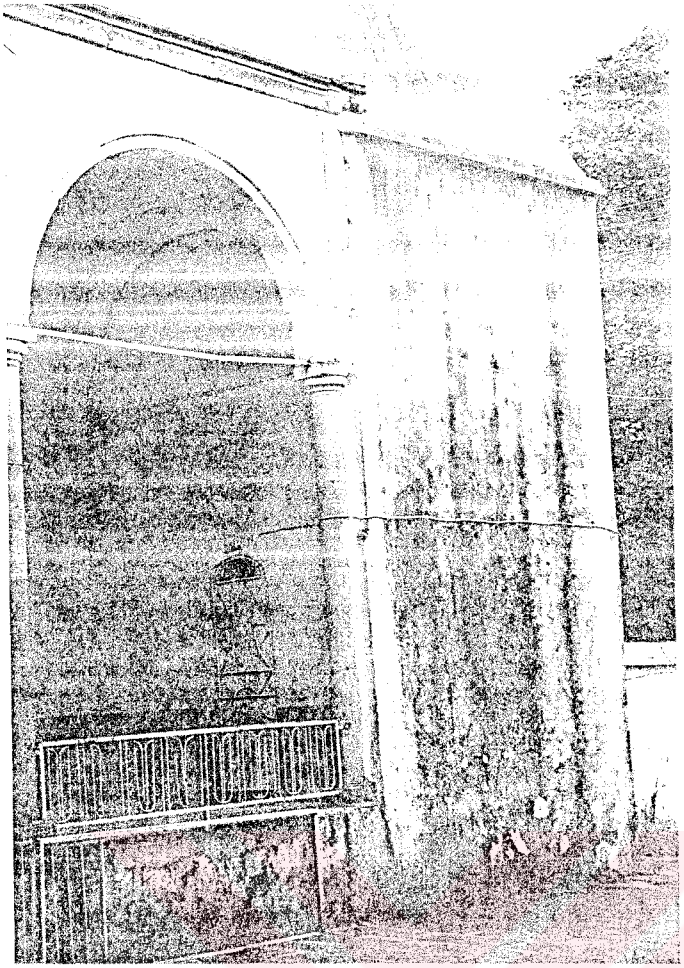

R.277: Ali Hoca Camii minare kaidesinden görünüm.

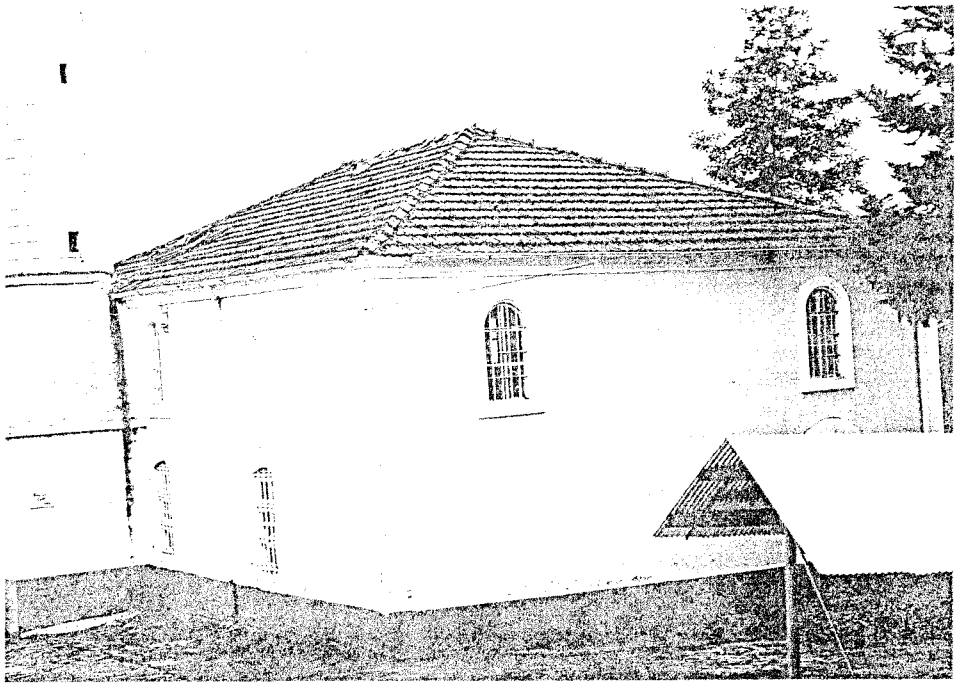

R.278: Kızılot Köyü Camii dış cepheden genel görünüm.

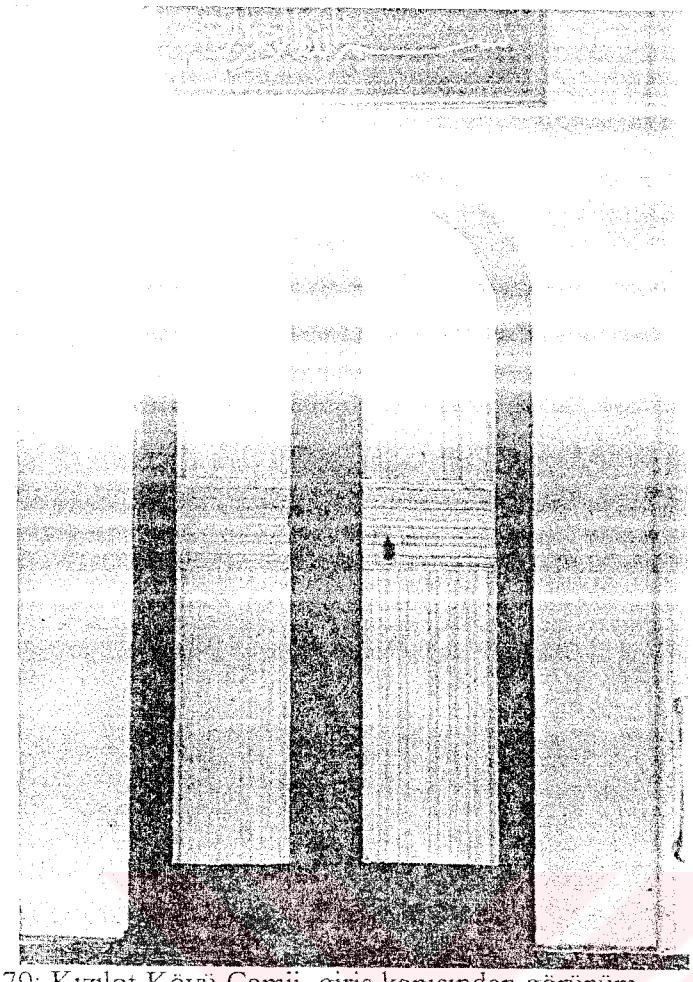

R.279: Kızılot Köyü Camii giriş kapısından görünüm.

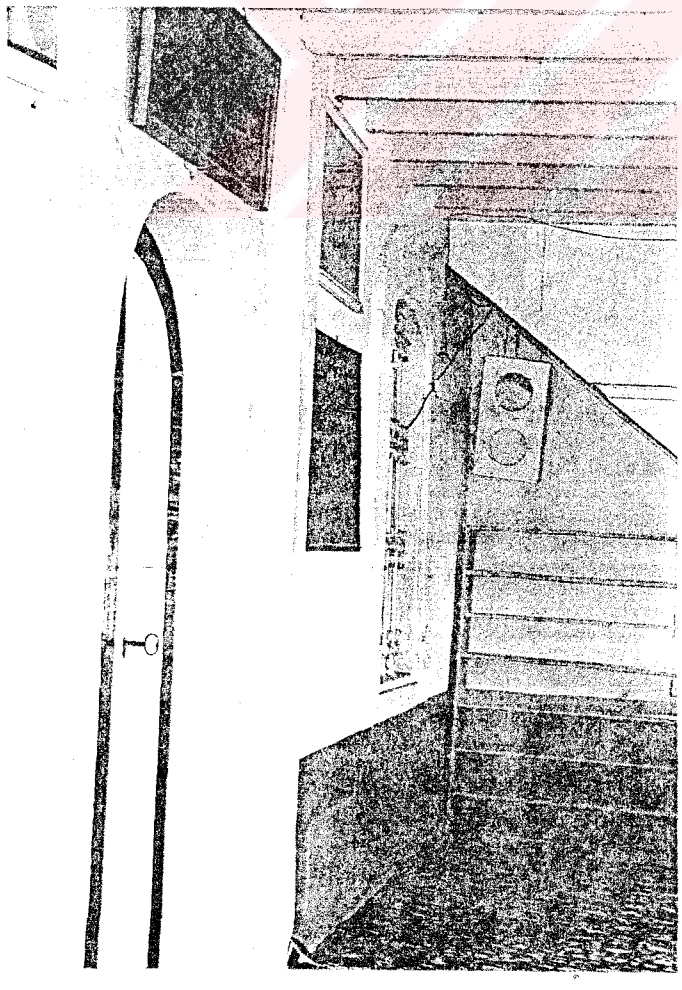

R.280: Kızılot Köyü Camii giriş kısmı.

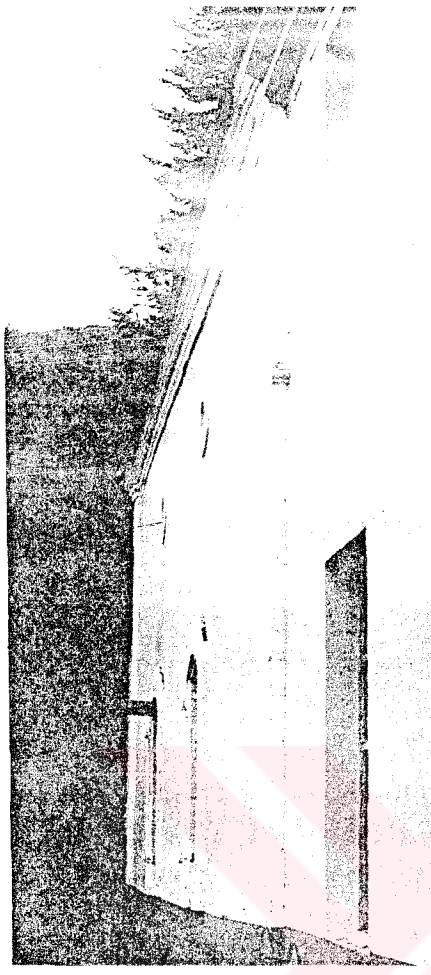

R.281: Kızılot Köyü Camii doğu cepheden görünüm.

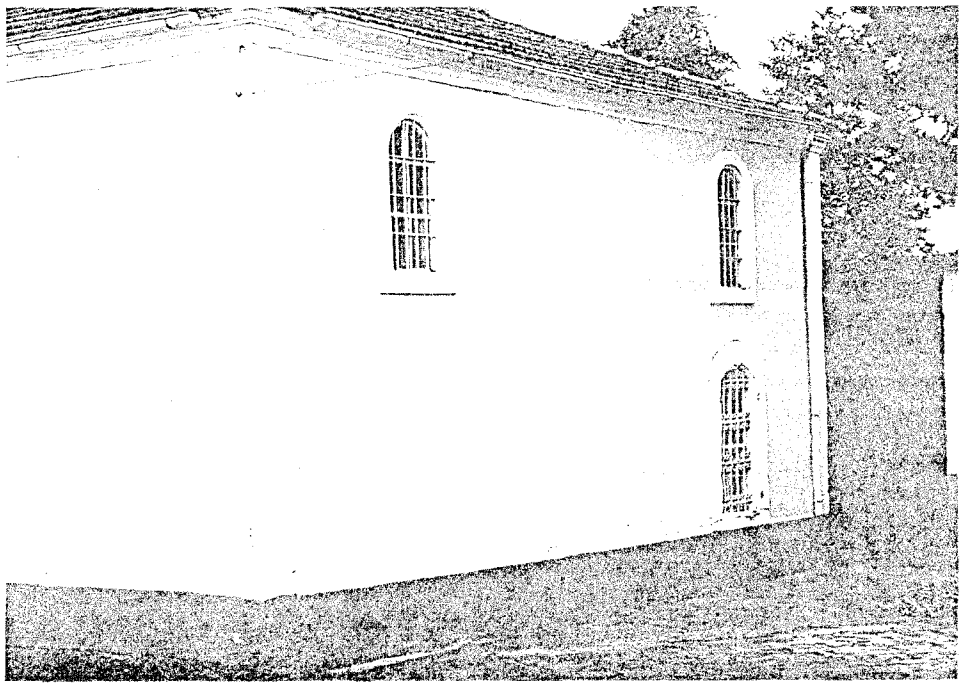

R.282: Kızılot Köyü Camii güney cepheden görünüm.

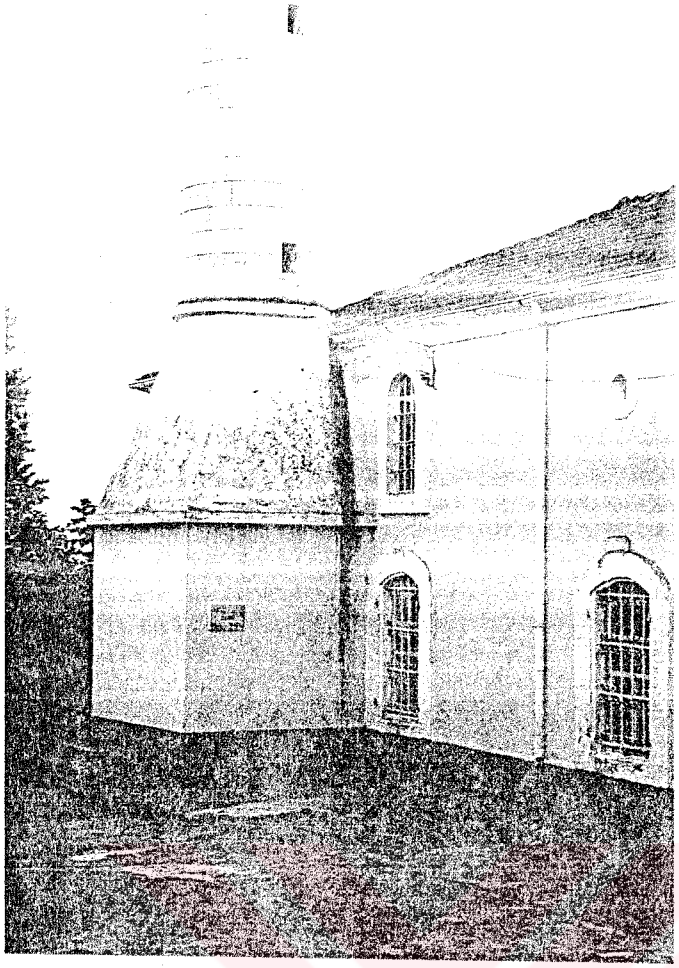

R.283: Kızılot Köyü Camii batı cepheden görünüm.

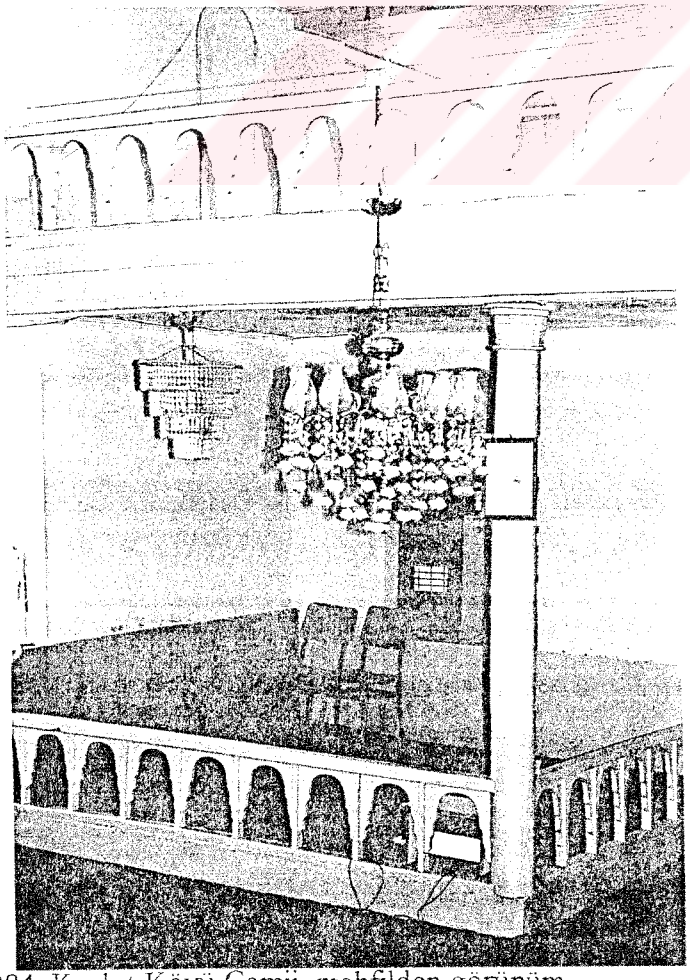

R.284: Kızılot Köyü Camii mahfilden görünüm.

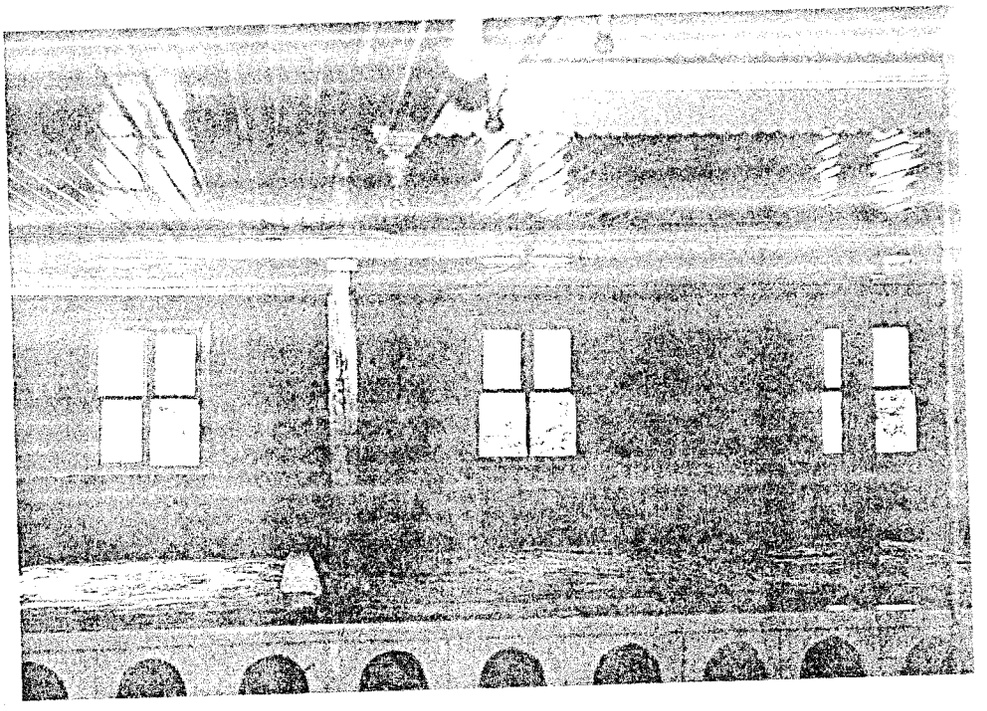

R.285: Kızılot Köyü Camii mahfilin üst kısmından görünüm.

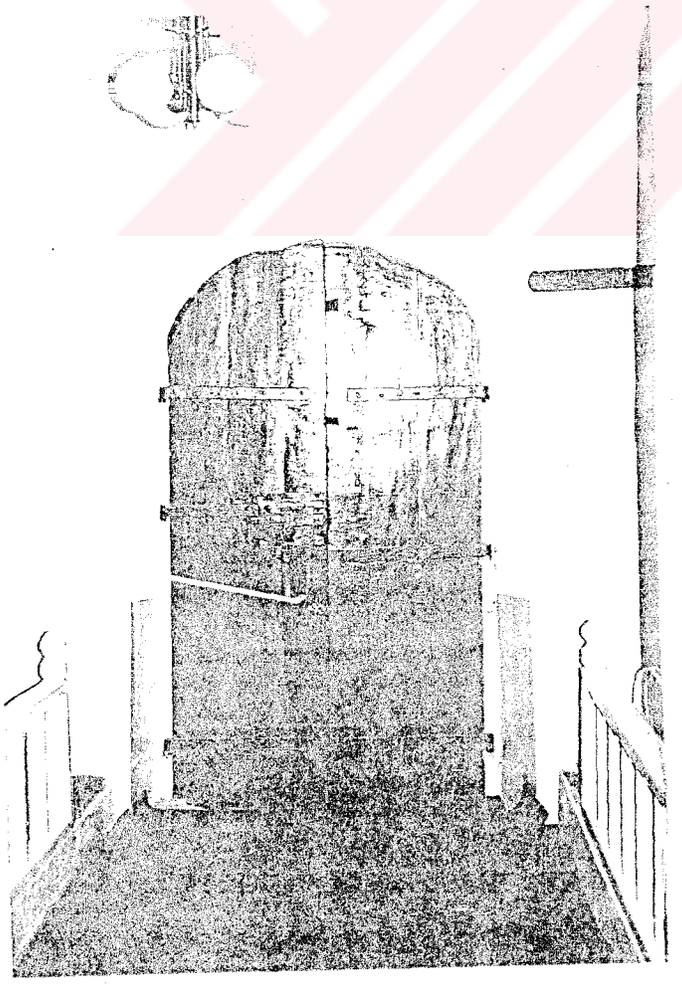

R.286: Kızılot Köyü Camii giriş kapısından görünüm.

R.287: Kızılot Köyü Camii iç mekânda doğudan görünüm.

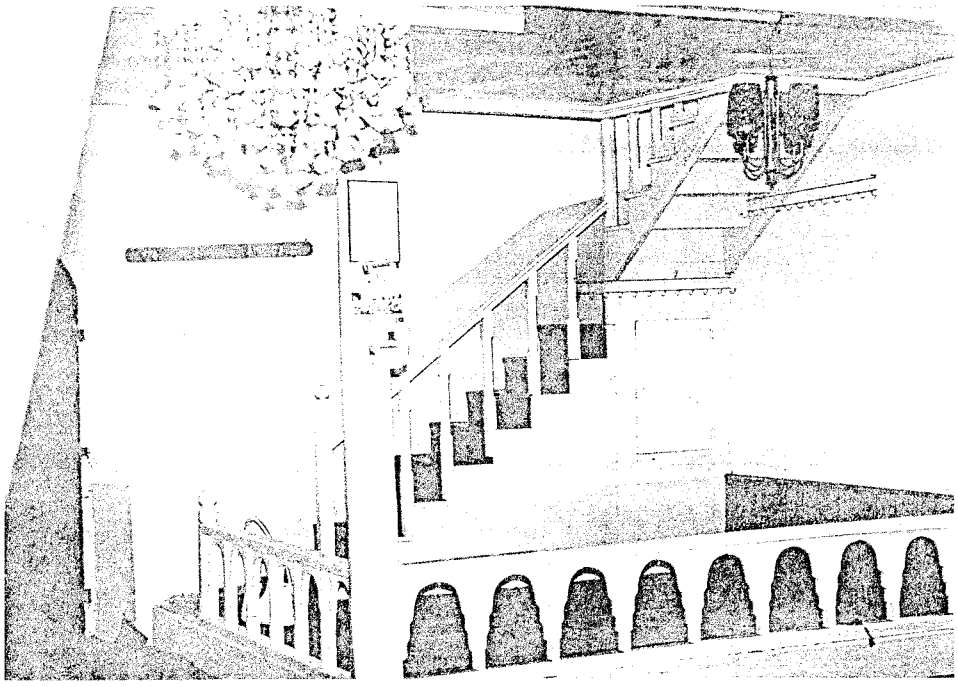

R.288: Kızılot Köyü Camii mahfile doğudan çıkılan merdivenlerden görünüm.

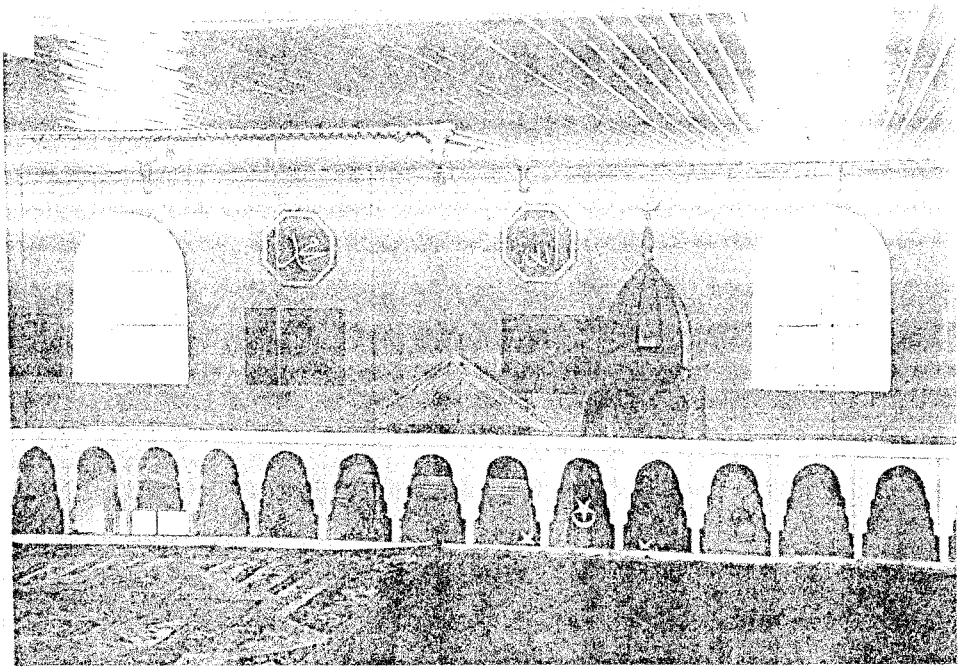

R.289: Kızılot Köyü Camii iç mekânda güneyden görünüm.

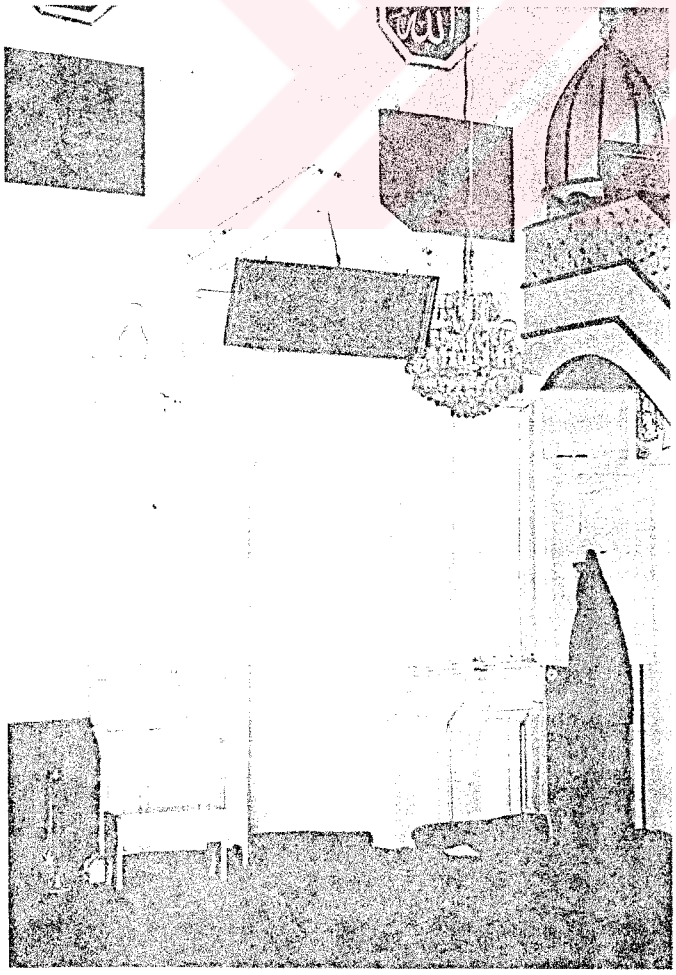

R.290: Kızılot Köyü Camii mihraptan görünüm.

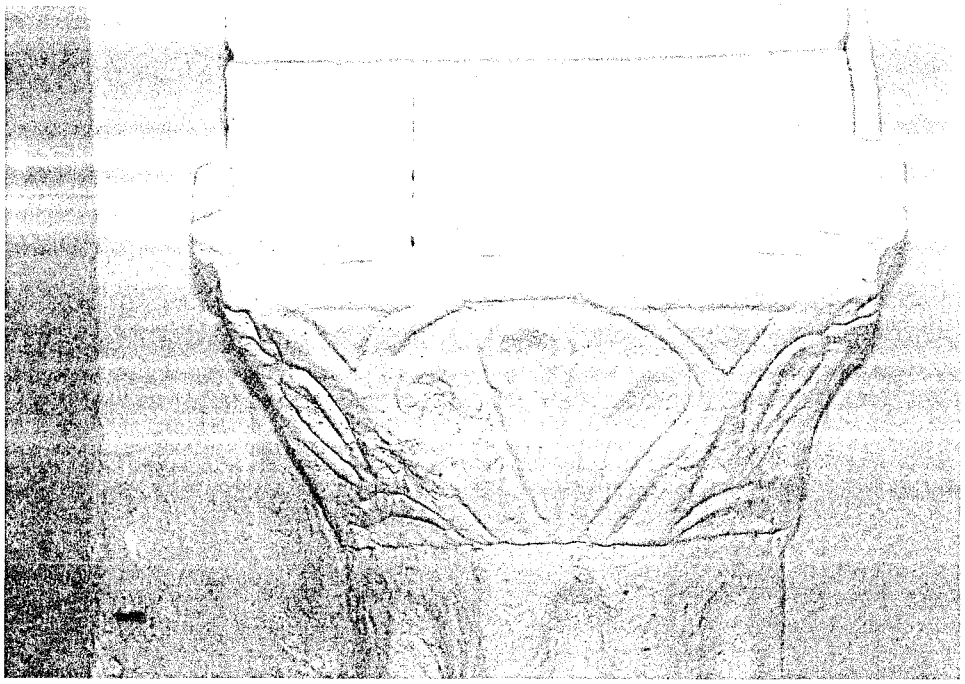

R.291: Kızılot Köyü Camii mihraptan detay.

R.292: Kızılot Köyü Camii mihraptan detay.

R.293: Kızılot Köyü Camii mihrap üçgen alınlığından görünüm.

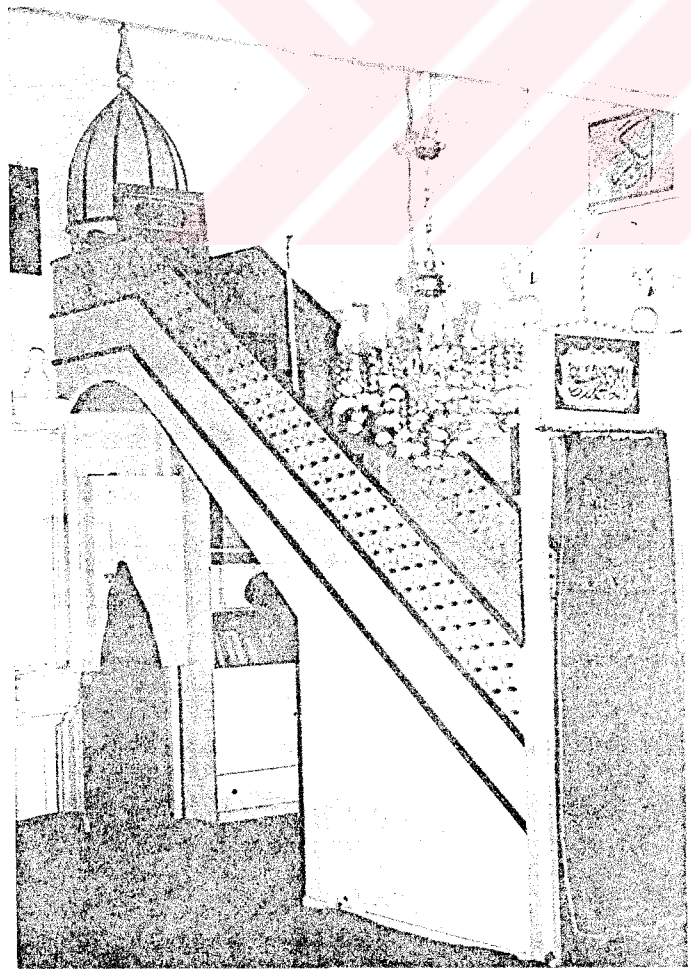

R.294: Kızılot Köyü Camii minberden genel görünüm.

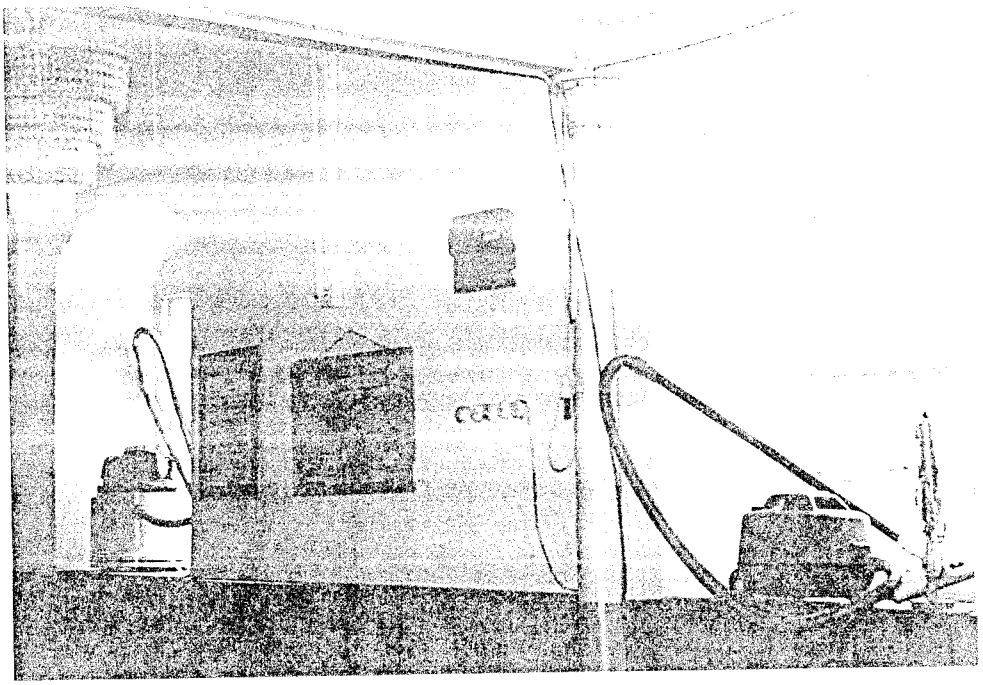

R.295: Kızılot Köyü Camii iç mekânda batıdan görünüm.

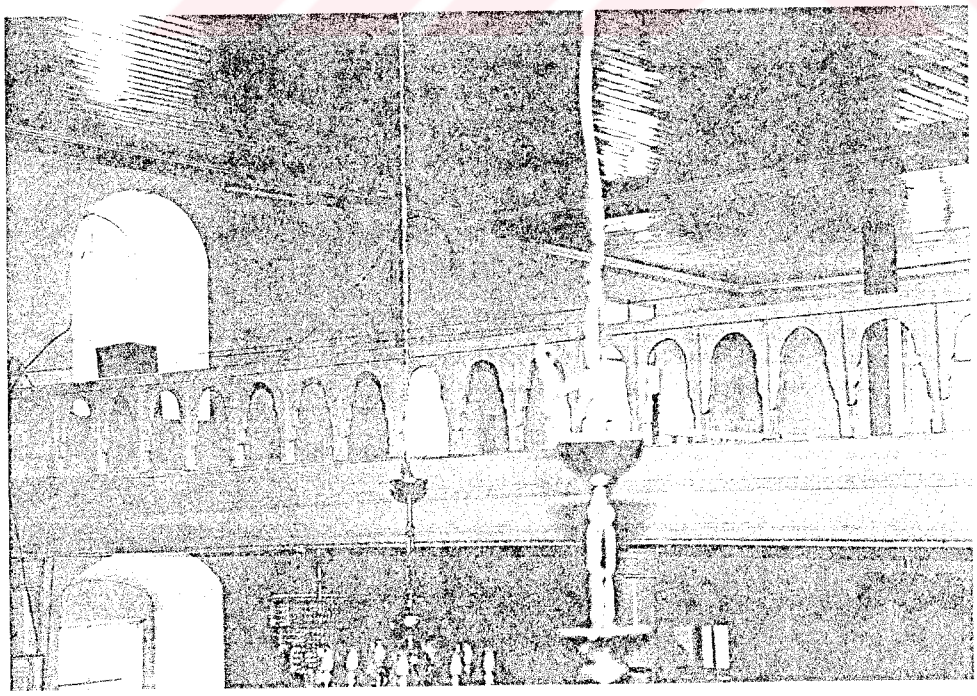

R.296: Kızılot Köyü Camii mahfilin batı yönünden görünüm.

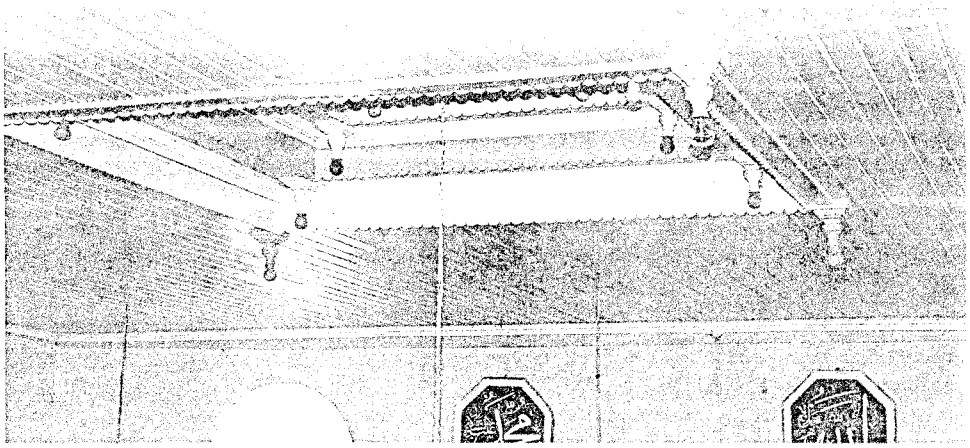

R.297: Kızılot Köyü Camii ahşap tavan örtüden görünüm.

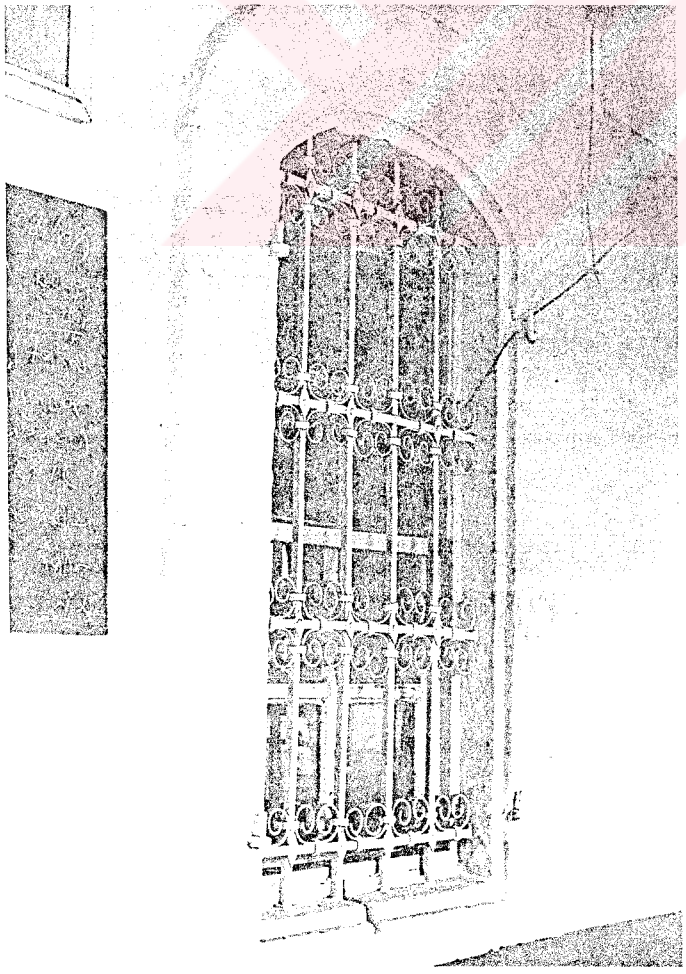

R.298: Kızılot Köyü Camii pencere formlarından bir ayrıntı.

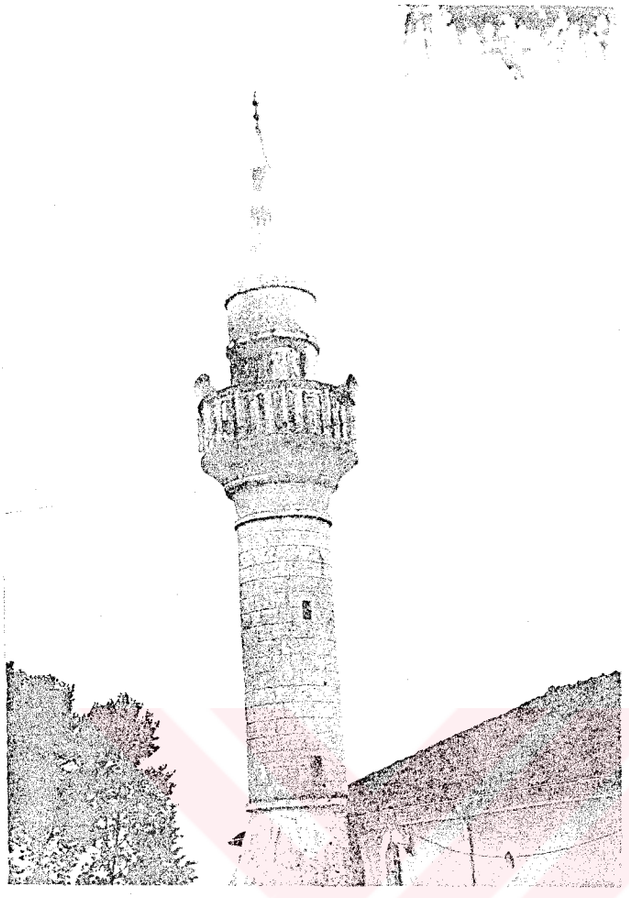

R.299: Kızılot Köyü Camii minareden genel görünüm.

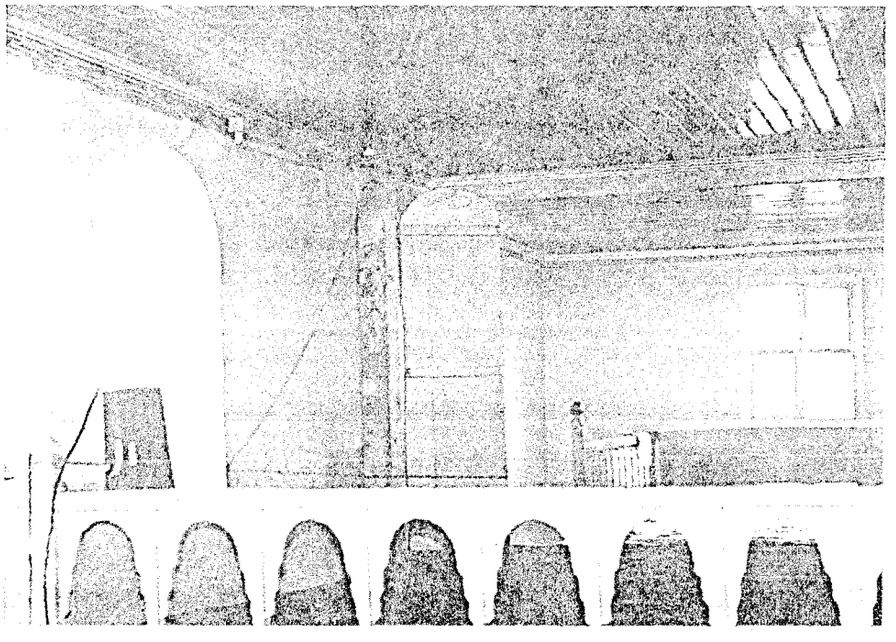

R.300: Kızılot Köyü Camii minareye girişin sağlandığı kapı.

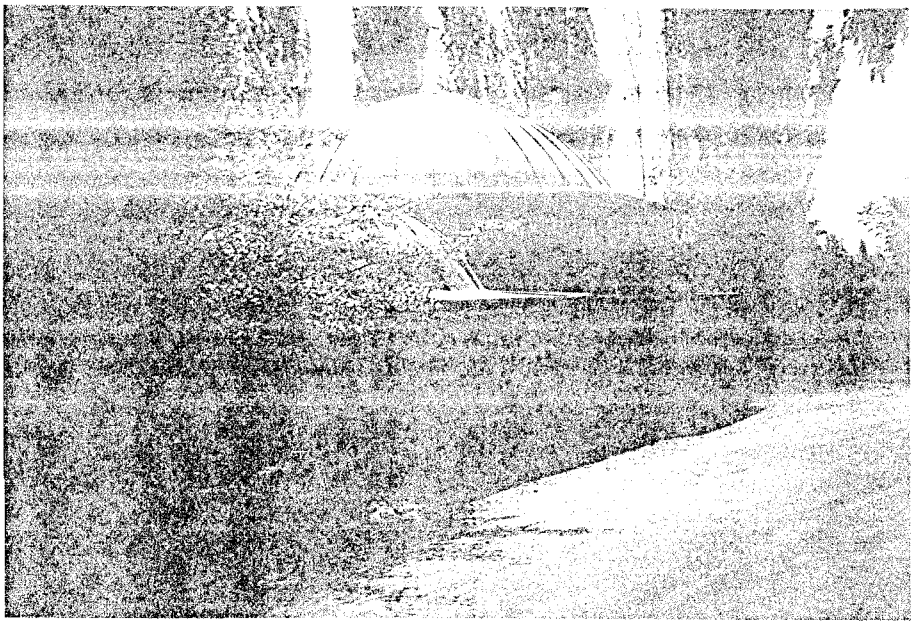

R.301: Behramşah Camii dış cepheden genel görünüm.

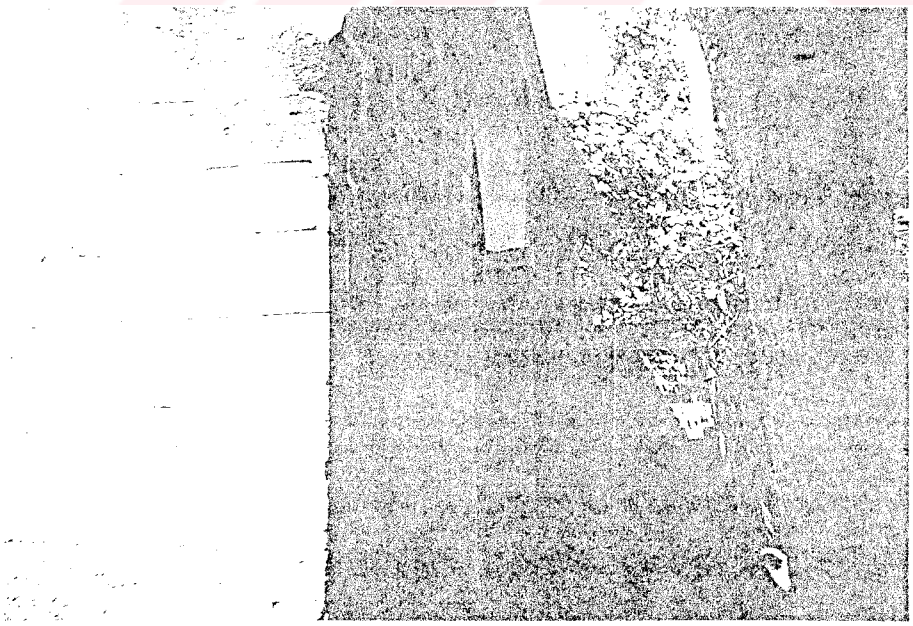

R.302: Behramşah Camii kuzey cepheden görünüm.

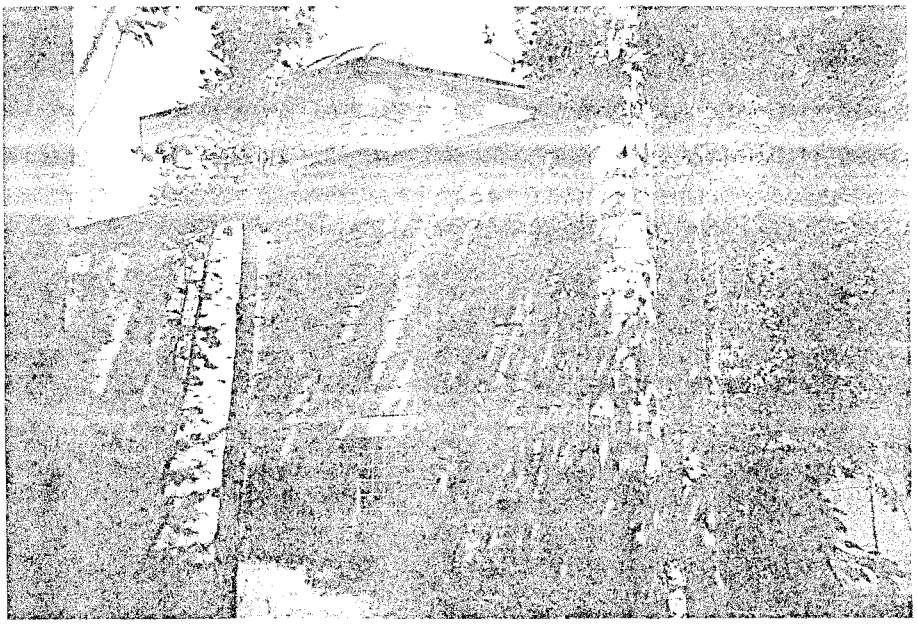

R.303: Behramşah Camii doğu cepheden görünüm.

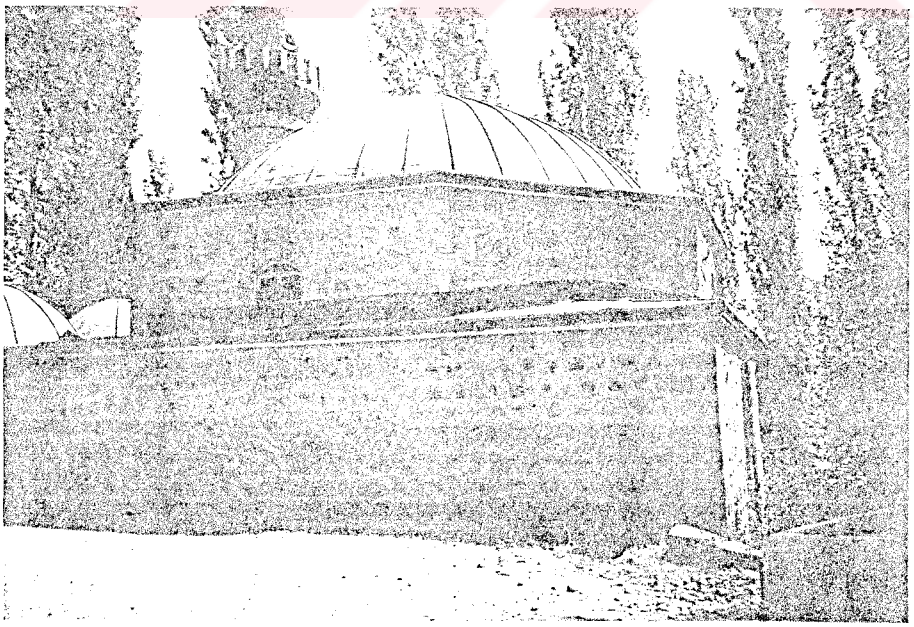

R.304: Behramşah Camii güneybatı cepheden görünüm.

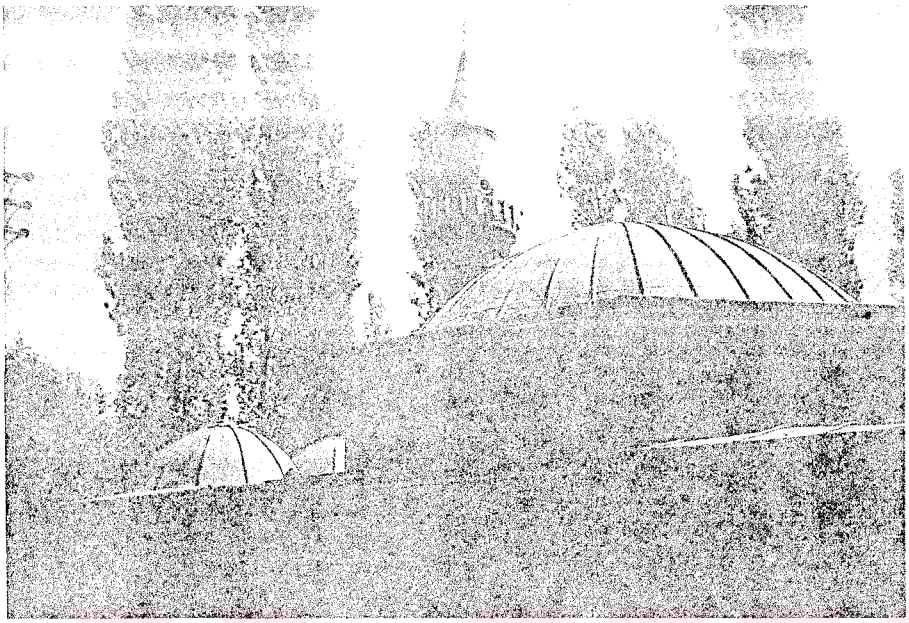

R.305: Behramşah Camii batı cepheden görünüm.

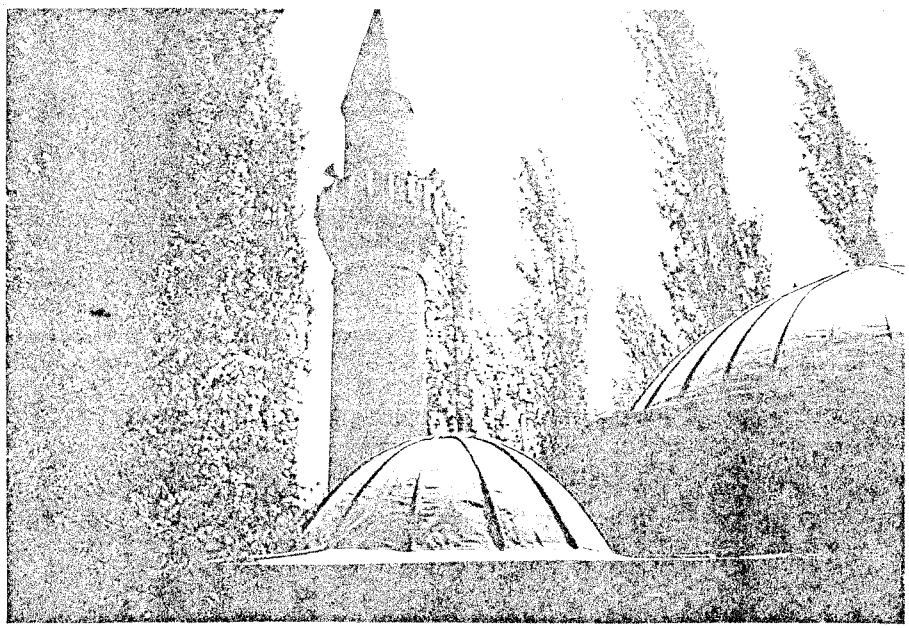

R.306: Behramşah Camii minareden genel görünüm.

R.307: Behramşah Camii minareden ayrıntı görünüm.

R.308: Fatih Camii dış cepheden genel görünüm.

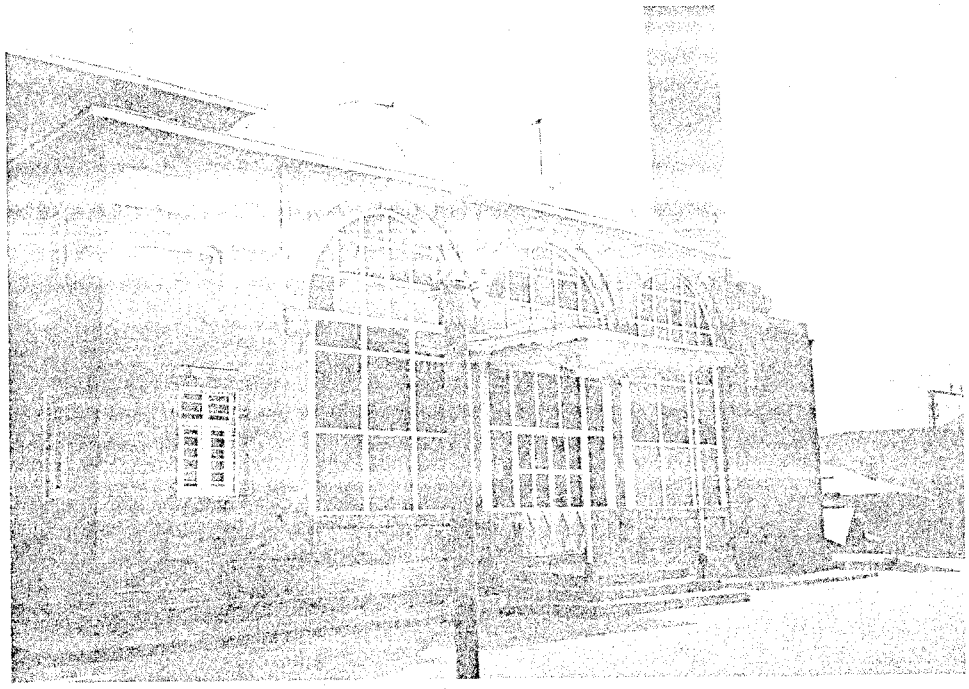

R.309: Fatih Camii kuzey cepheden genel görünüm.

R.310: Fatih Camii son cemaat yerinin üst örtüsünden görünüm.

R.311: Fatih Camii minareye çıkışın sağlandığı giriş kapısından görünüm.

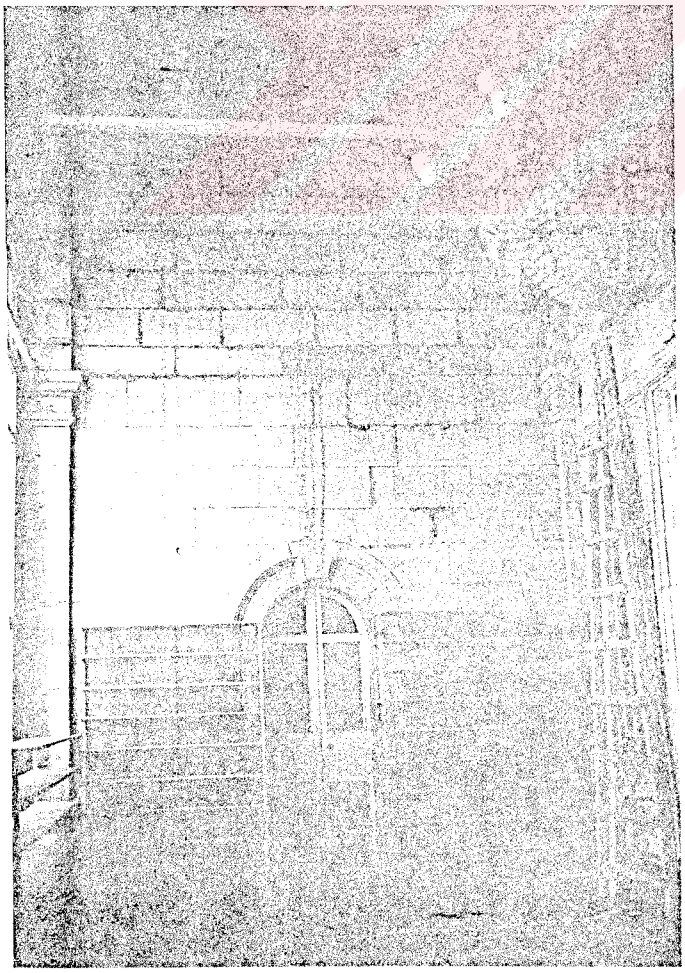

R.312: Fatih Camii son cemaat yerinin solundaki imam odasına giriş kapısı.

R.313: Fatih Camii iç mekâna girişin sağlandığı kapı.

R.314: Fatih Camii kuzeyindeki giriş kısmının yanındaki pencereden görünüm.

R.315: Fatih Camii girişin sağlandığı nişten görünüm.

R.316: Fatih Camii doğu cepheden görünüm.

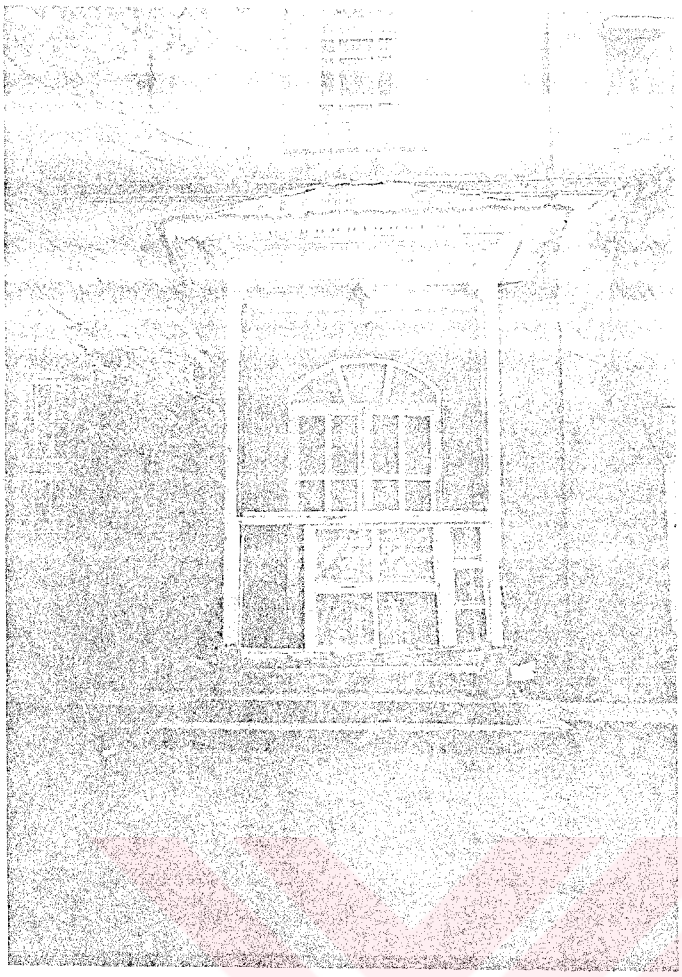

R.317: Fatih Camii doğudaki giriş kısmından görünüm.

R.318: Fatih Camii güney cepheden görünüm.

R.319: Fatih Camii batı cepheden görünüm.

R.320: Fatih Camii batıdaki giriş kısmından görünüm.

R.321: Fatih Camii batı cephedeki giriş kapısından ayrıntı.

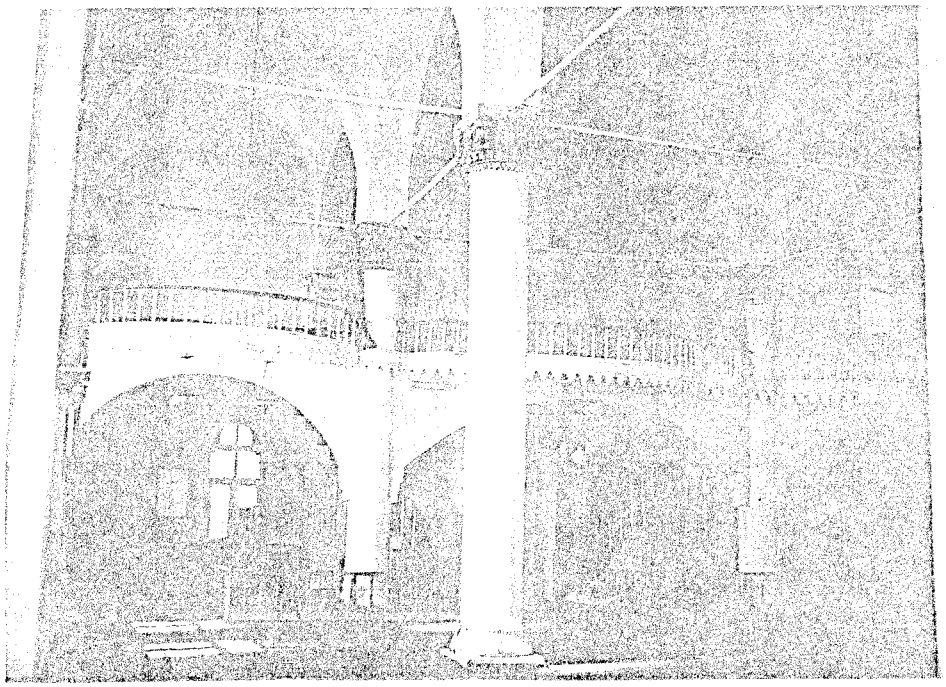

R.322: Fatih Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

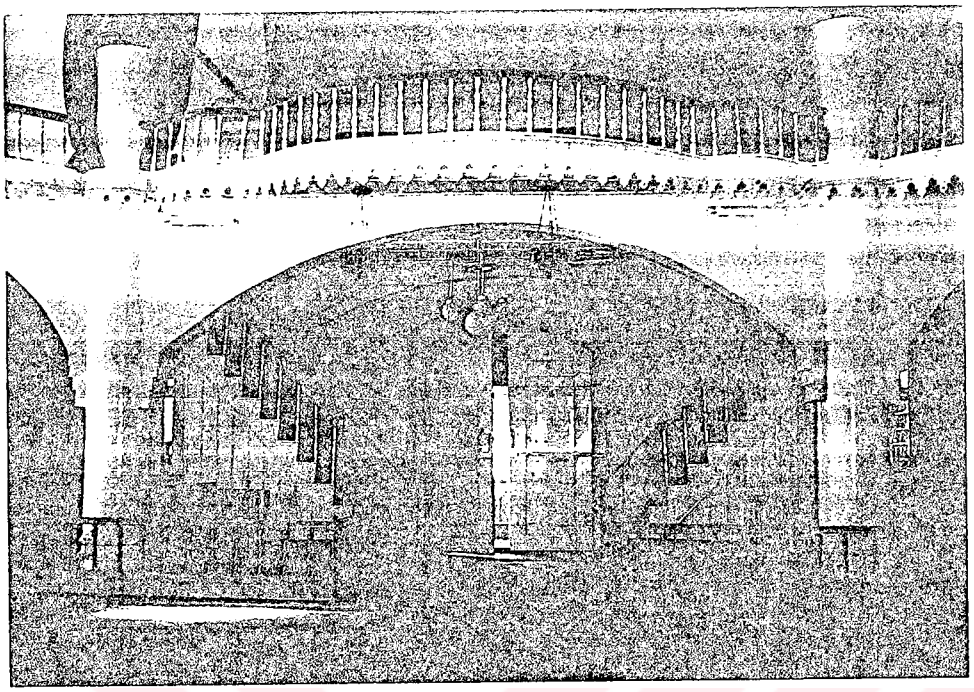

R.323: Fatih Camii kuzeydeki mahfil ve giriş kapısından görünüm.

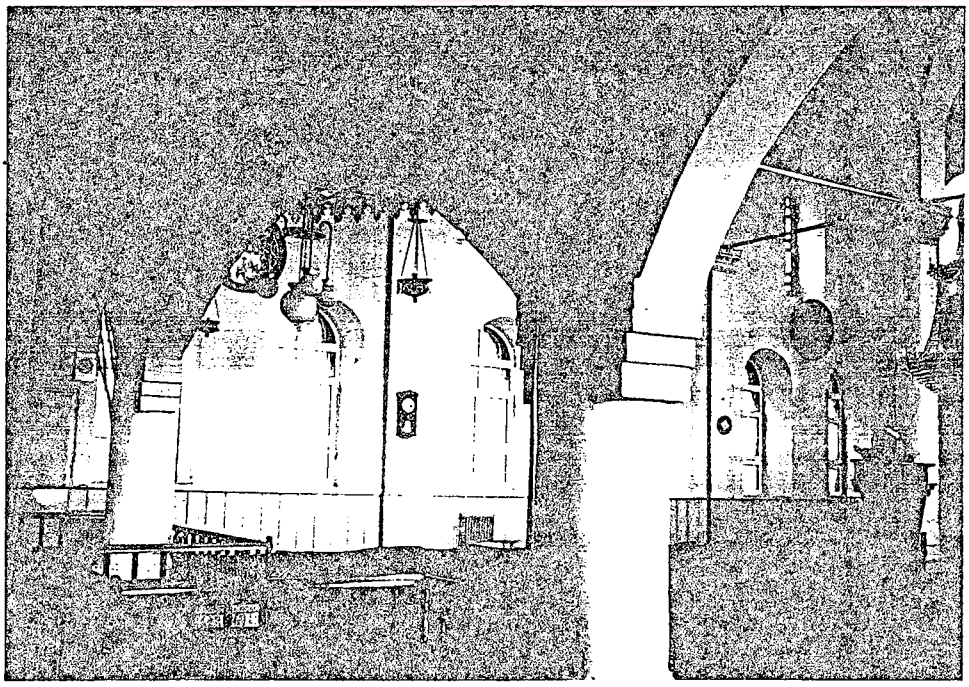

R.324: Fatih Camii iç mekânda doğudan görünüm.

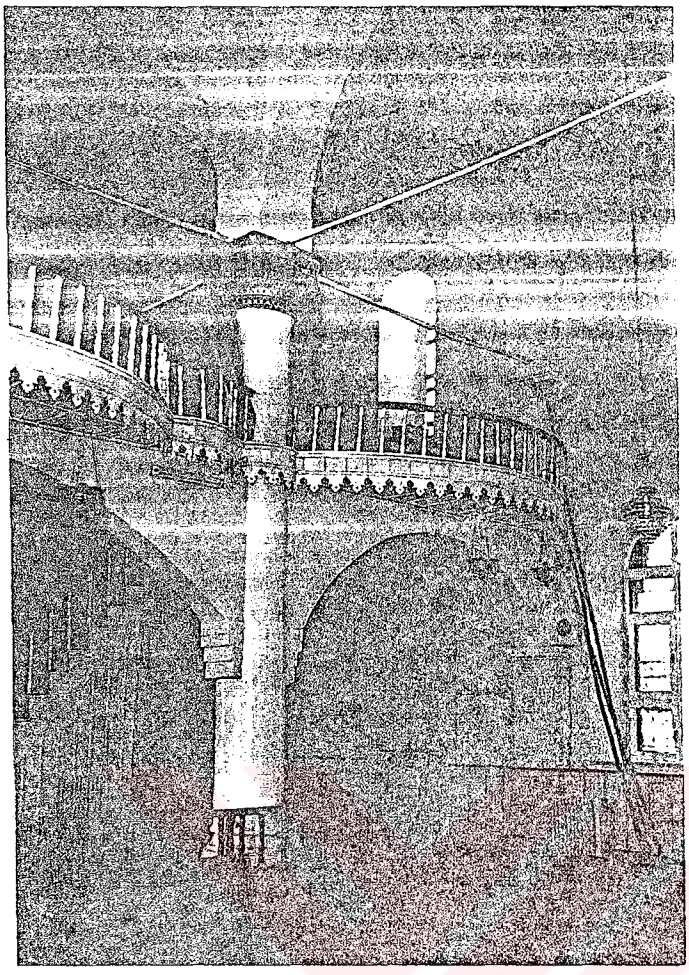

R.325: Fatih Camii doğudaki giriş kısmından görünüm.

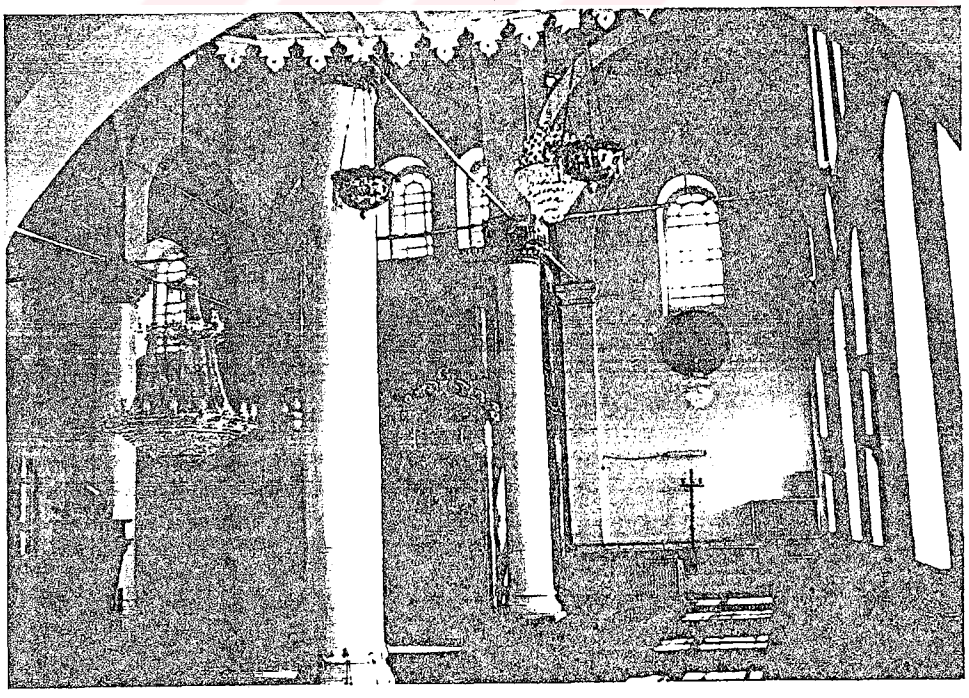

R.326: Fatih Camii iç mekânda güneyden görünüm.

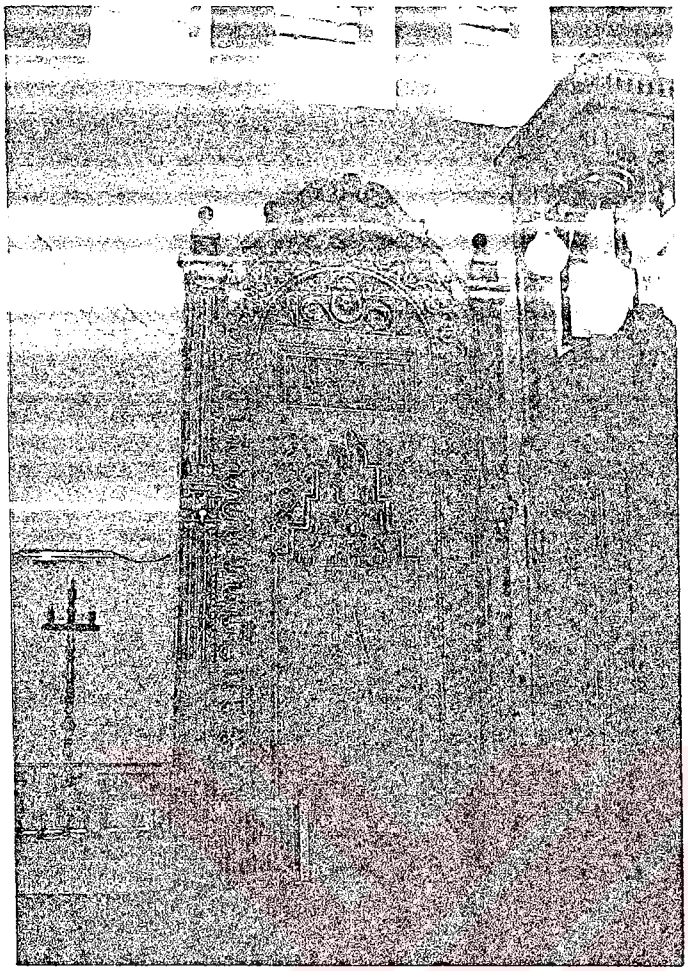

R.327: Fatih Camii mihraptan genel görünüm.

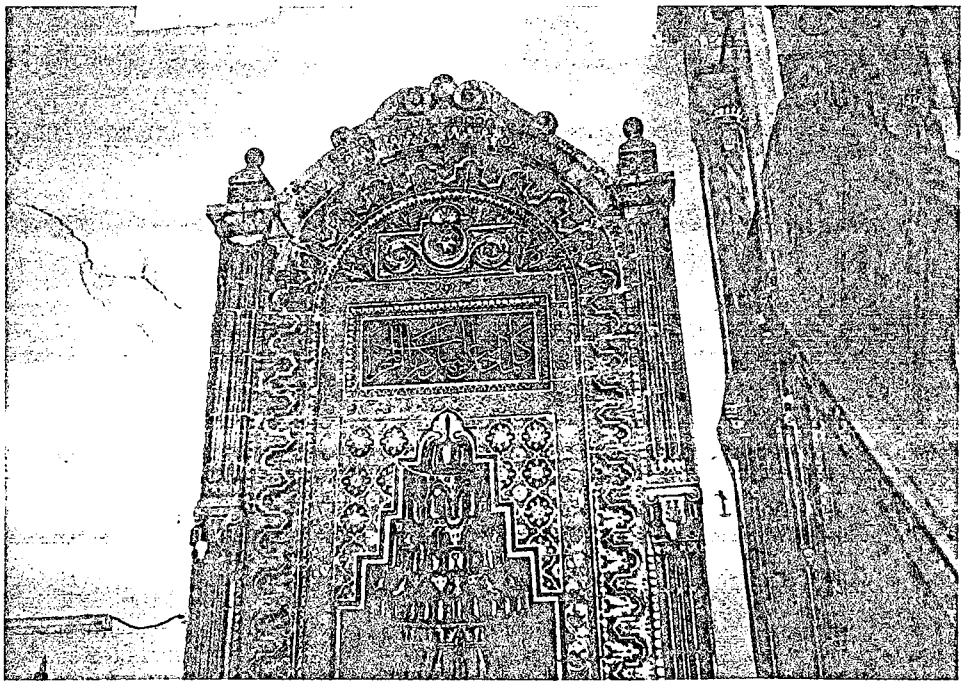

R.328: Fatih Camii mihraptan ayrıntı.

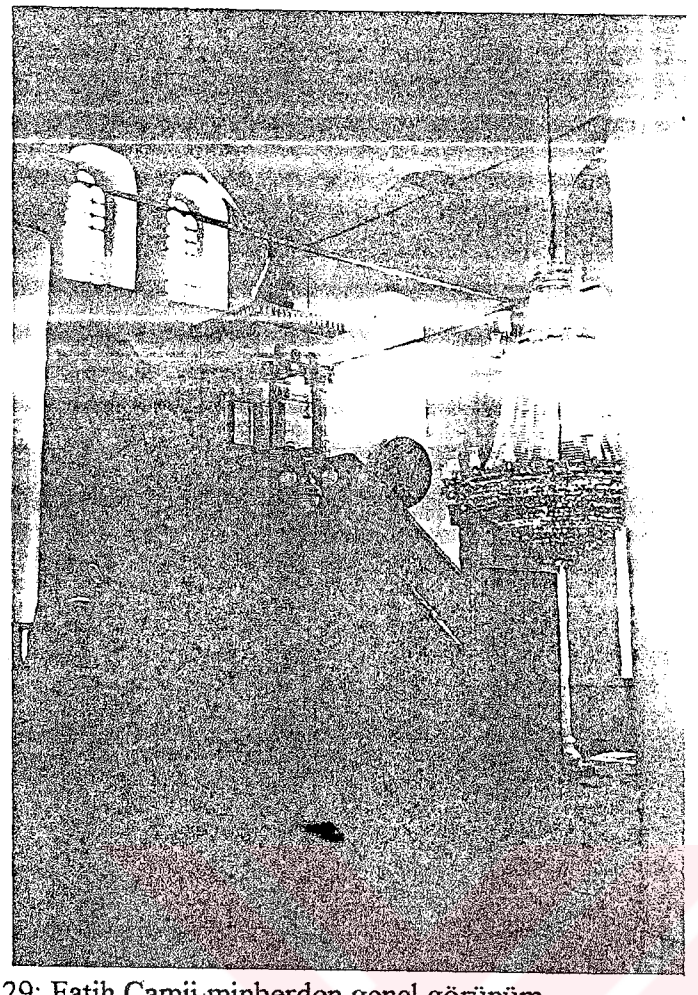

R.329: Fatih Camii minberden genel görünüm.

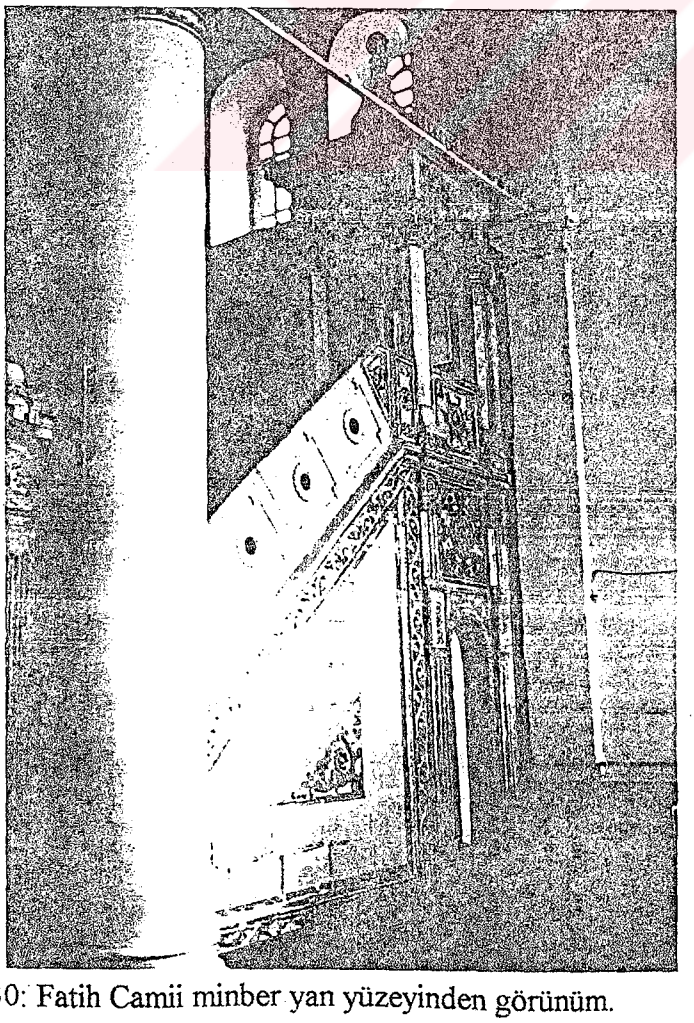

R.330: Fatih Camii minber yan yüzeyinden görünüm.

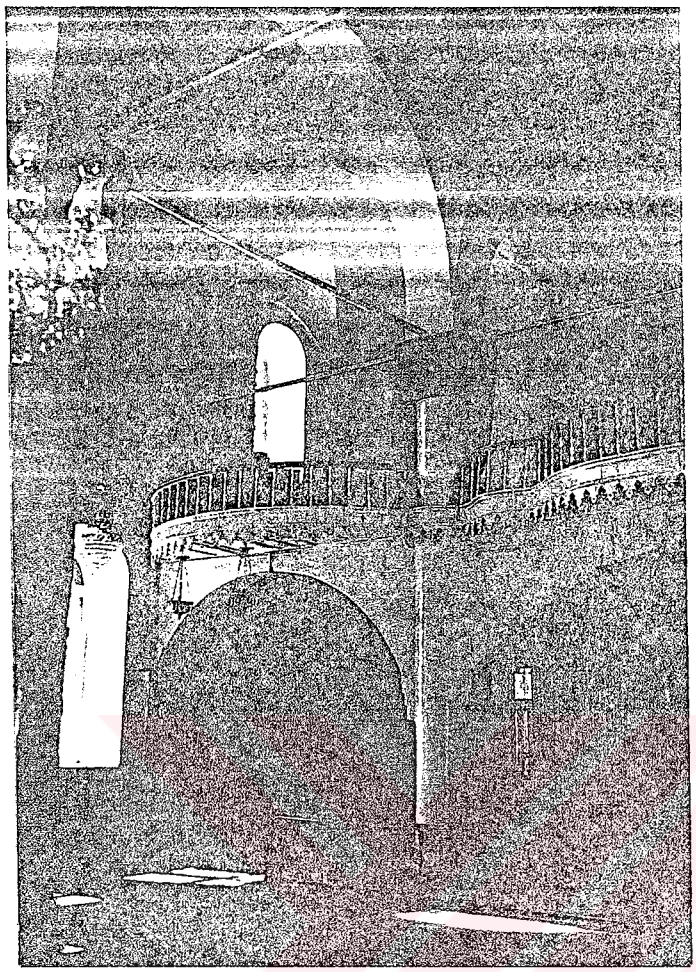

R.331: Fatih Camii iç mekânda batıdan görünüm.

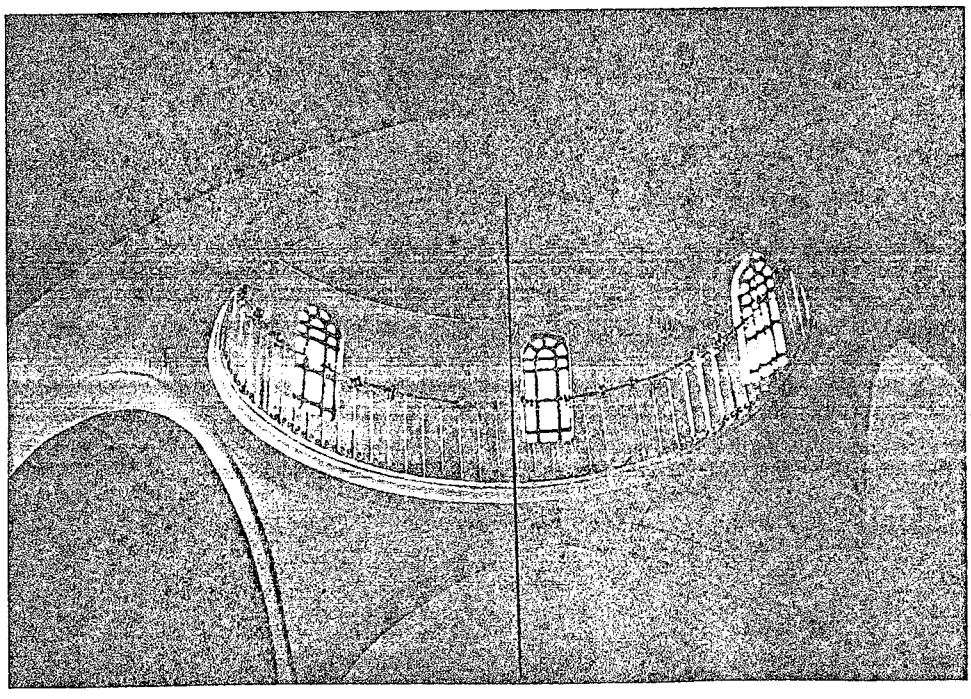

R.332: Fatih Camii iç mekânda kemerlerden görünüm.

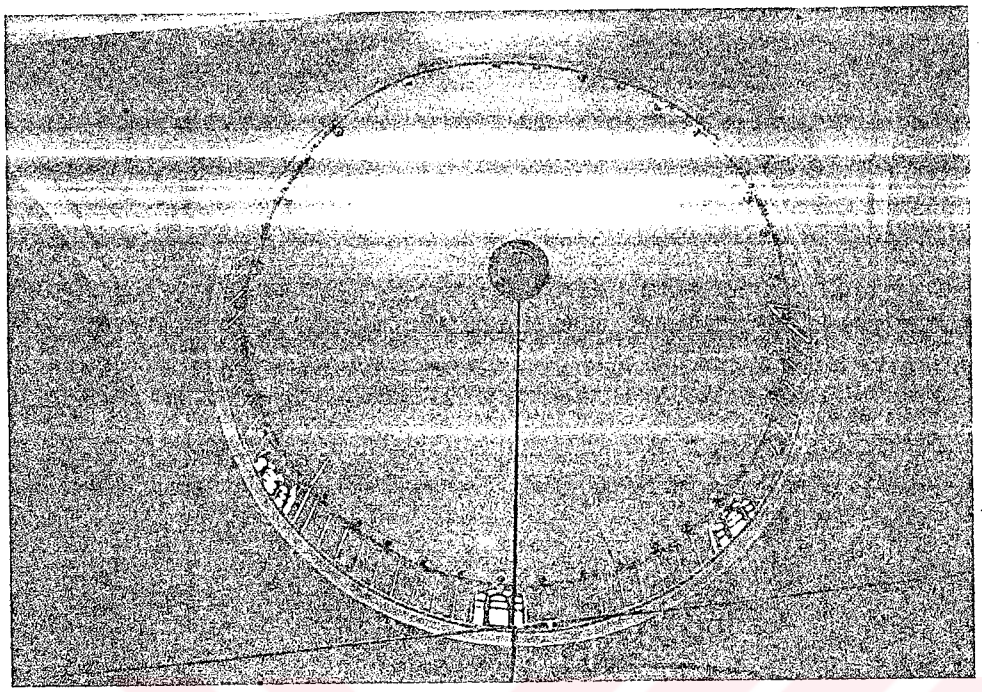

R.333: Fatih Camii iç mekânda kubbeden görünüm.

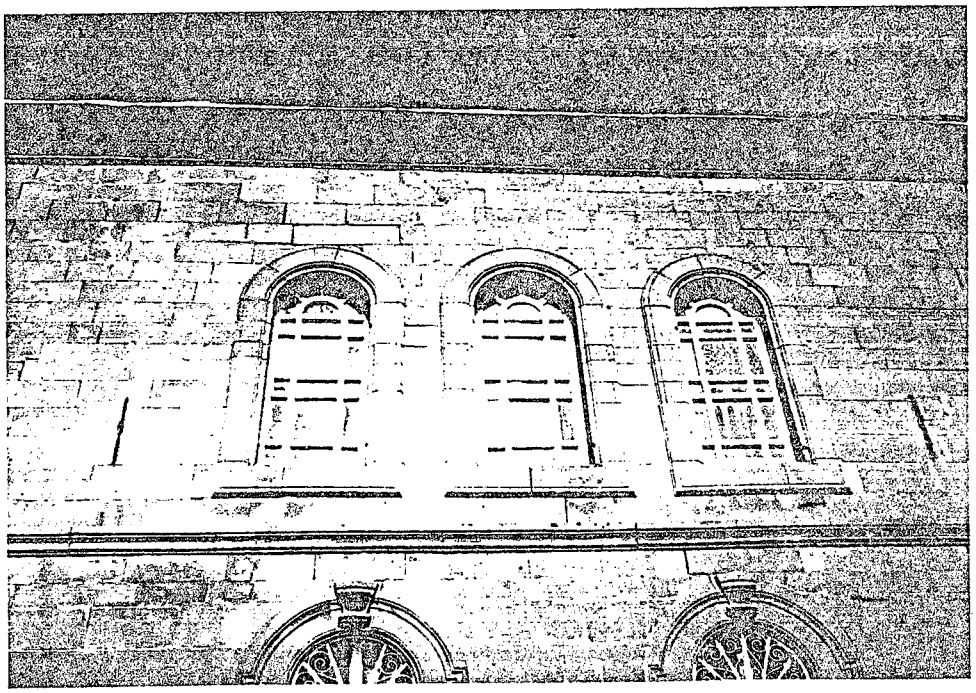

R.334: Fatih Camii dış cephede üstteki üçlü pencere düzenlemesinden görünüm.

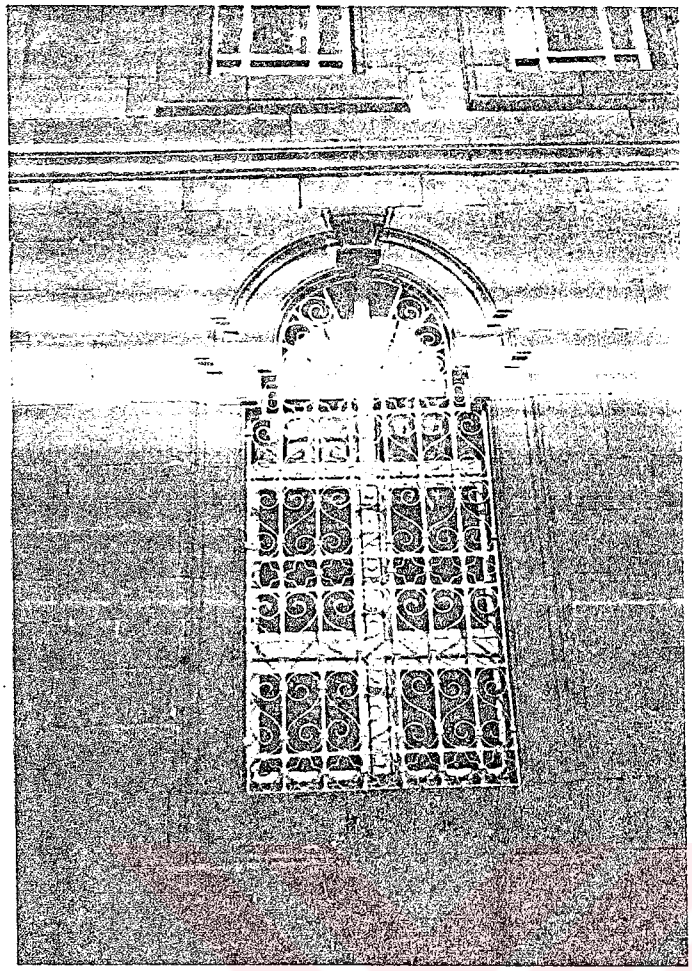

R.335: Fatih Camii dış cephedeki alt sıra pencerelerinden ayrıntı.

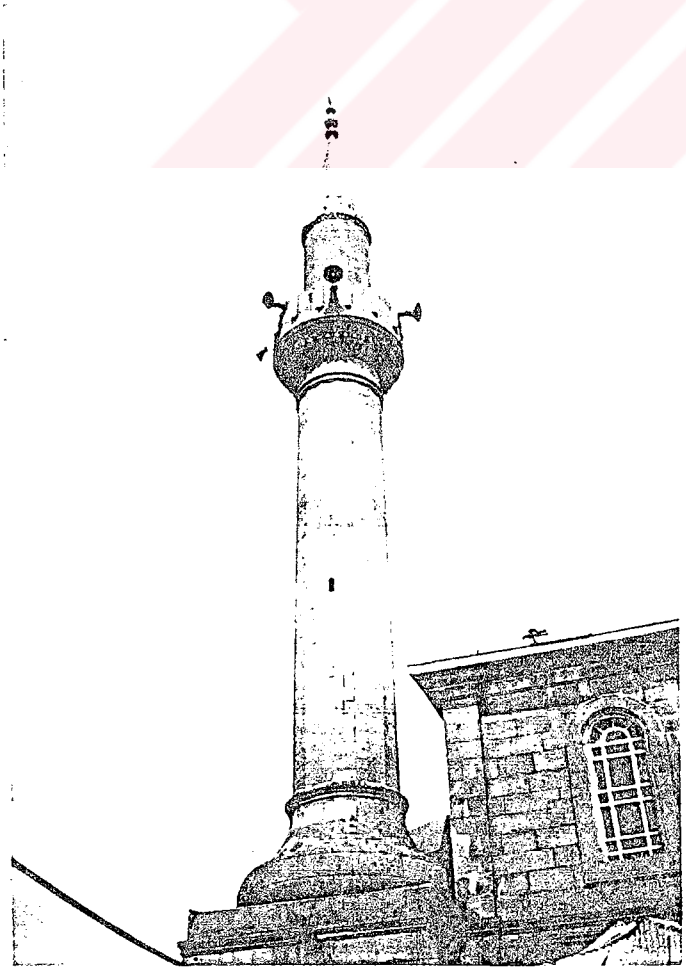

R.336: Fatih Camii minareden genel görünüm.

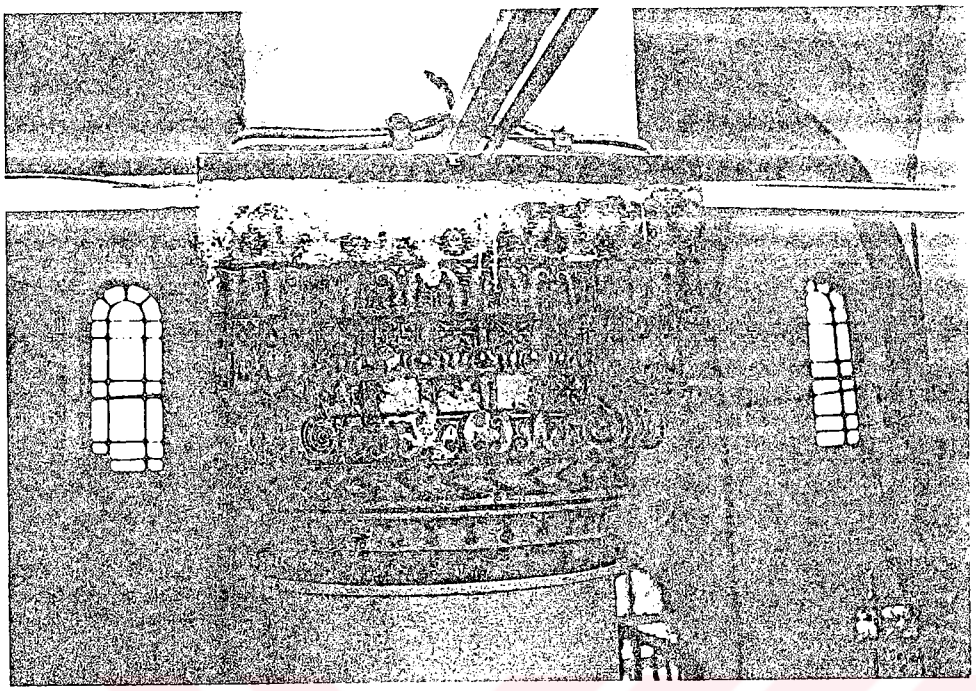

R.337: Fatih Camii iç mekândaki makarnas başlıklı sütunlardan biri.

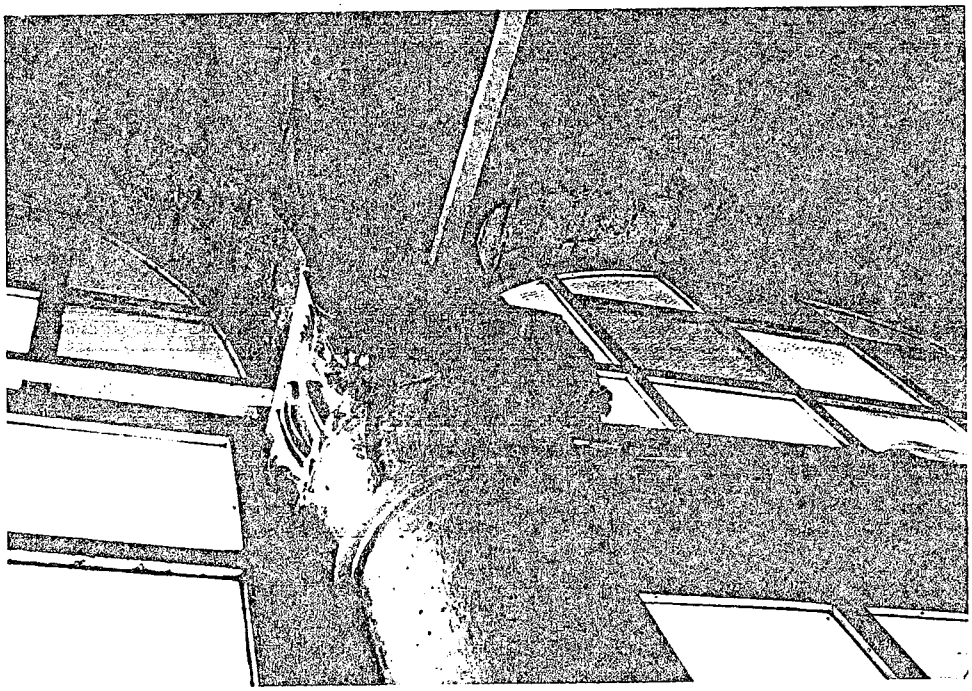

R.338: Fatih Camii son cemaat yeri sütun başlıklarından biri.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

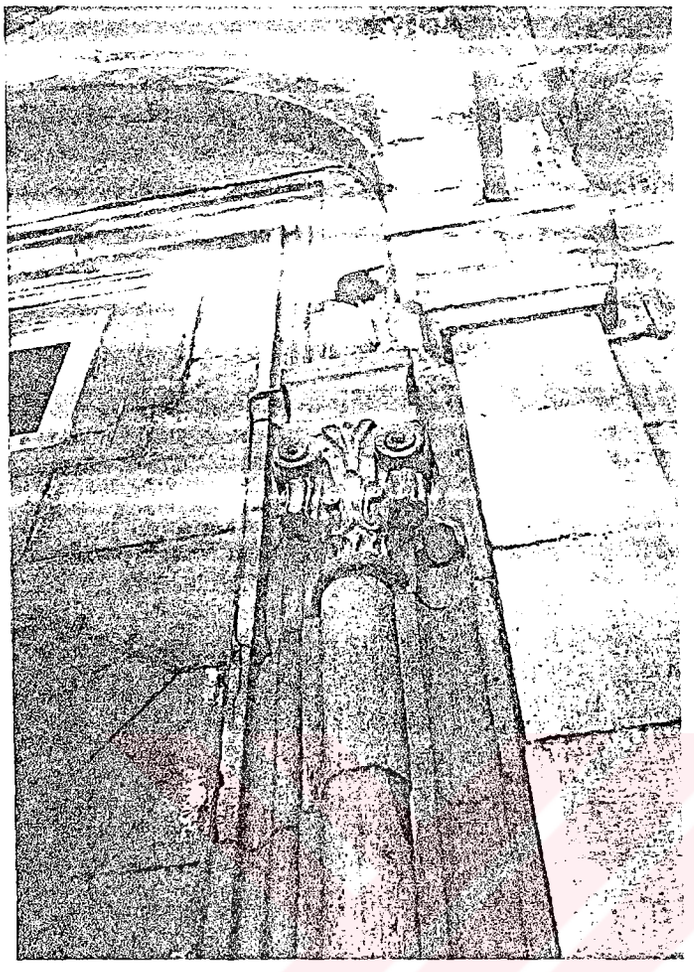

R.339: Fatih Camii giriş kapısının yanındaki başlıklı bir sütunce.

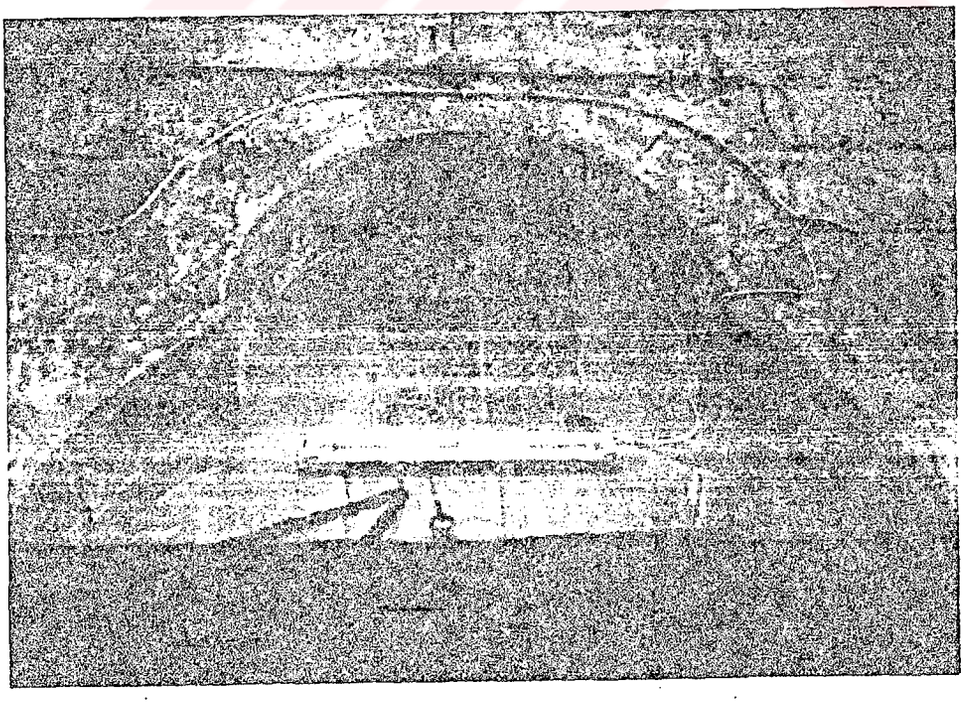

R.340: Kurşunlu Camii dilimli kemer içindeki kitabeden görünüm.

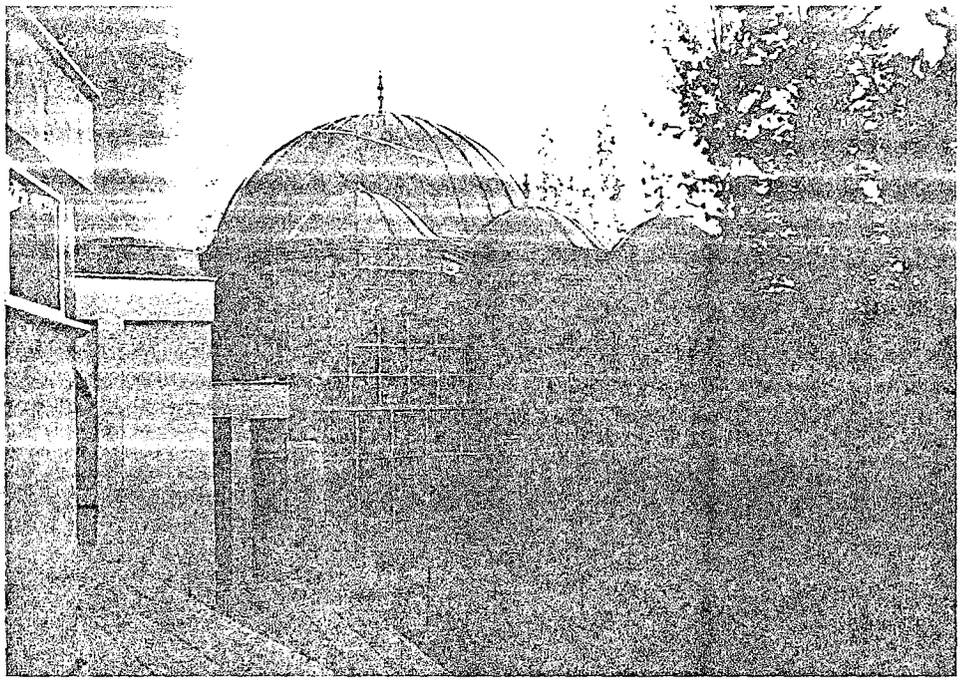

R.341: Kurşunlu Camii dış cepheden genel görünüm.

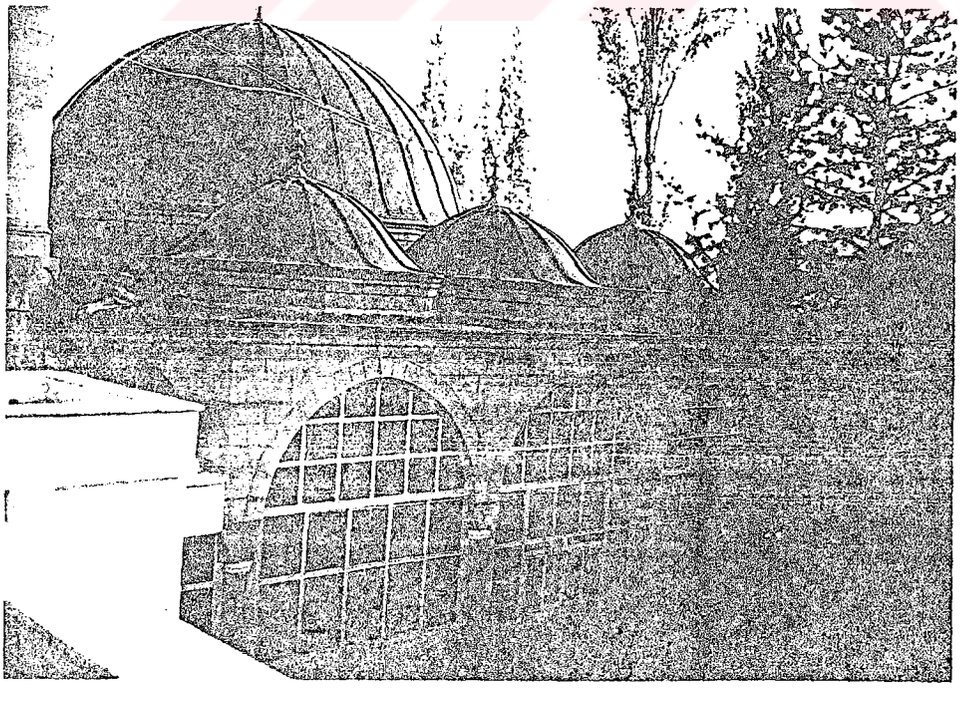

R.342: Kurşunlu Camii kuzey cepheden görünüm.

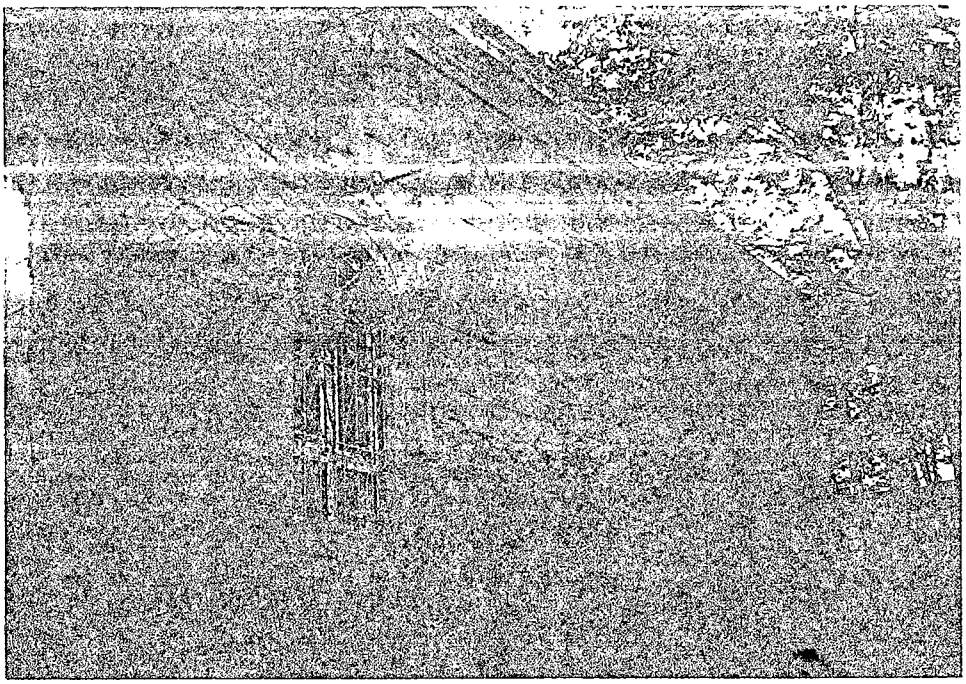

R.343: Kurşunlu Camii güney cepheden görünüm.

R.344: Kurşunlu Camii batı cepheden görünüm.

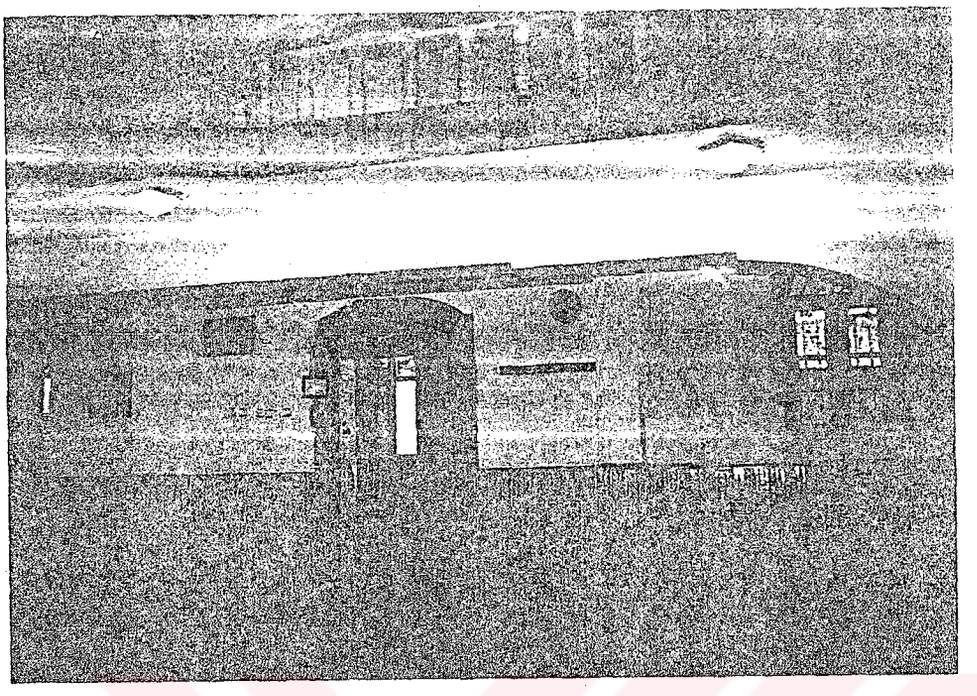

R.345: Kurşunlu Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

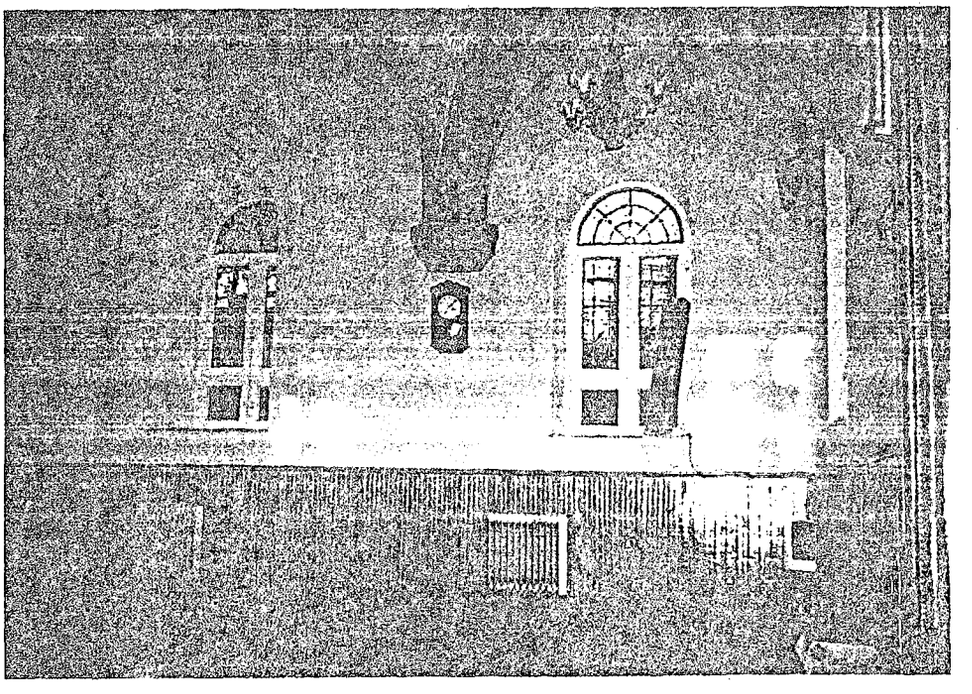

R.346: Kurşunlu Camii iç mekânda doğudan görünüm.

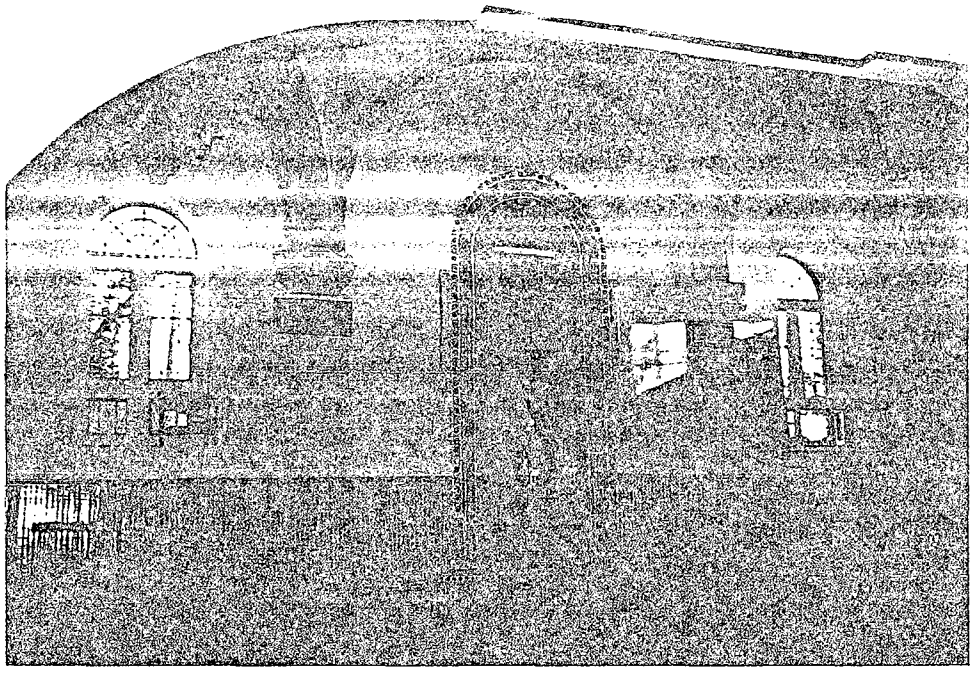

R.347: Kurşunlu Camii iç mekânda güneyden görünüm.

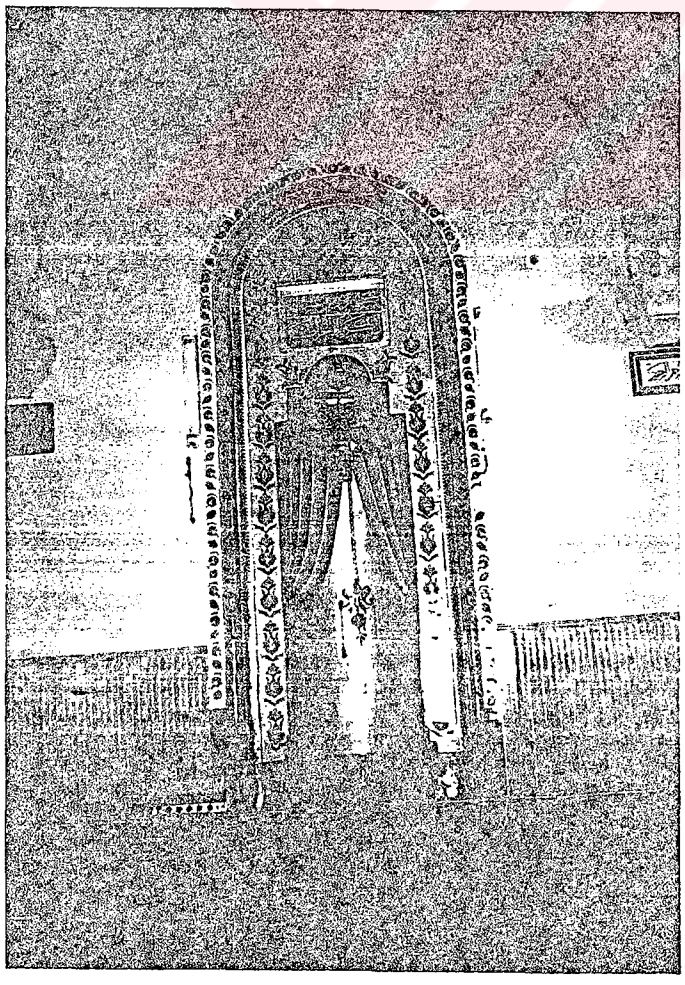

R.348: Kurşunlu Camii mihraptan görünüm.

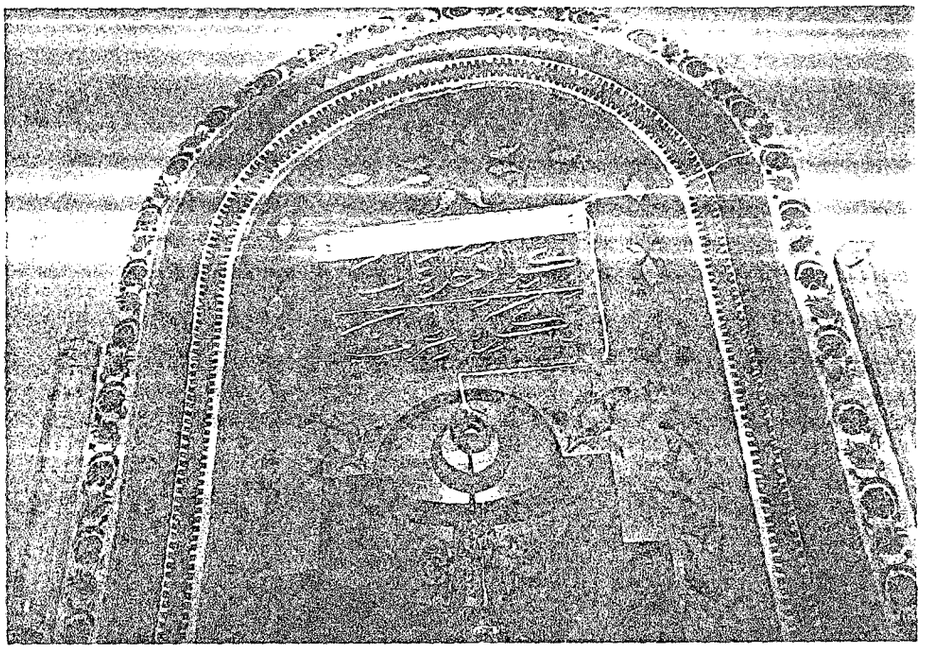

R.349: Kurşunlu Camii mihraptan ayrıntı.

R.350: Kurşunlu Camii minberden görünüm.

R.351: Kurşunlu Camii iç mekânda batıdan görünüm.

R.352: Kurşunlu Camii minareden genel görünüm.

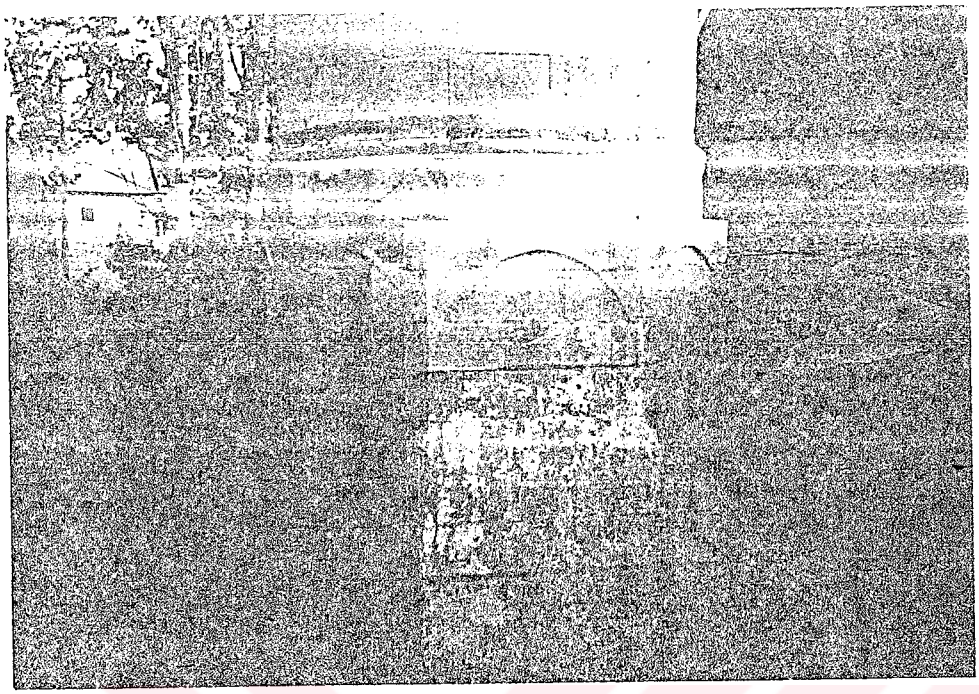

R.353: Kurşunlu Camii minare pabucundan görünüm.

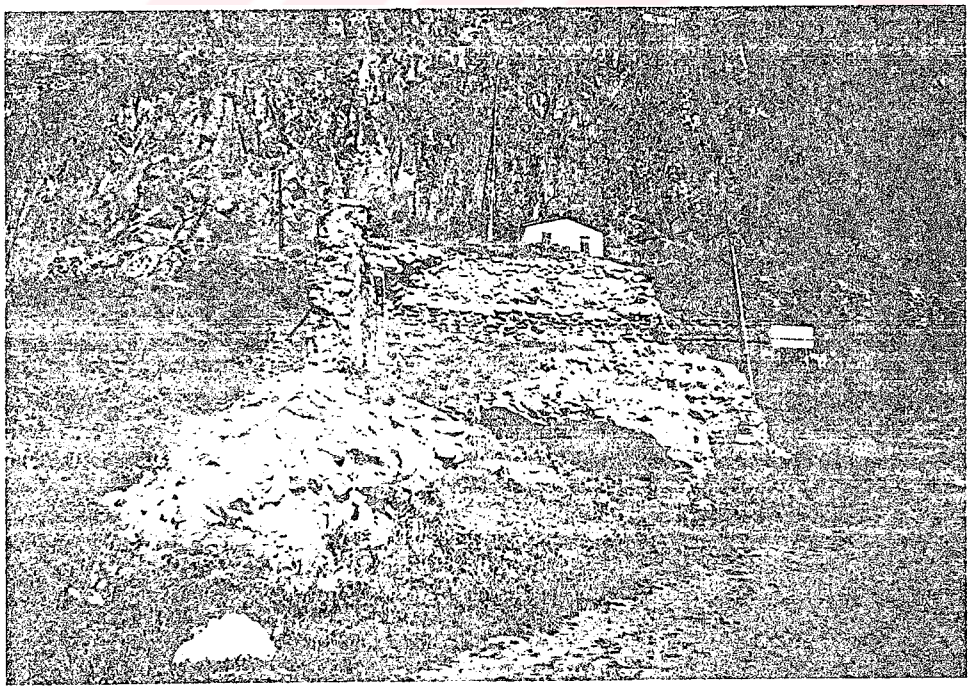

R.354: Taş Mescit dış cepheden genel görünüm.

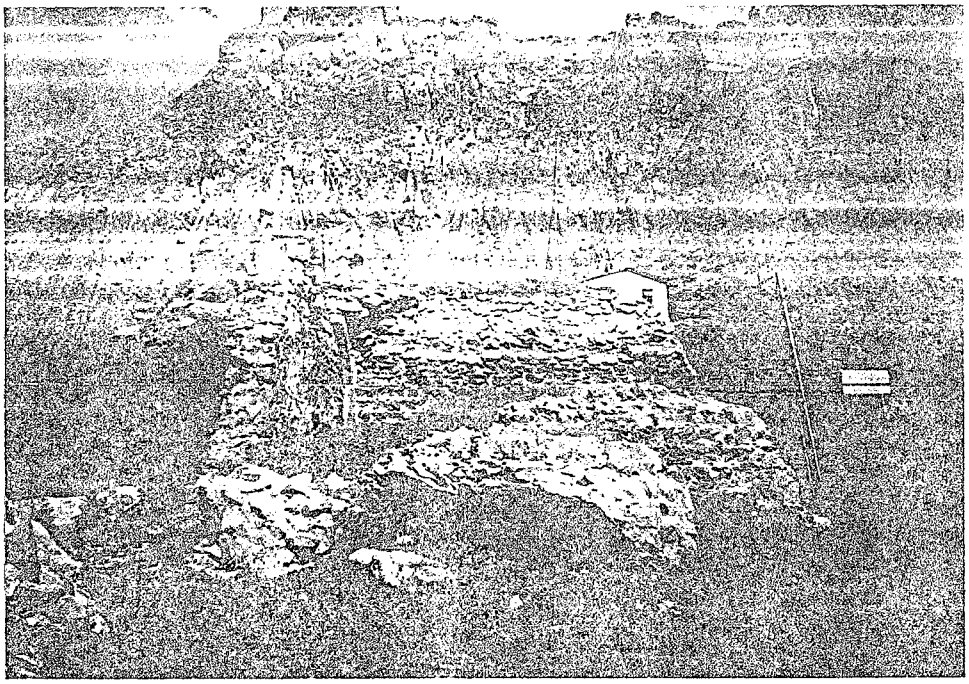

R.355: Taş Mescit kuzey cepheden görünüm.

R.356: Taş Mescit doğu cepheden görünüm.

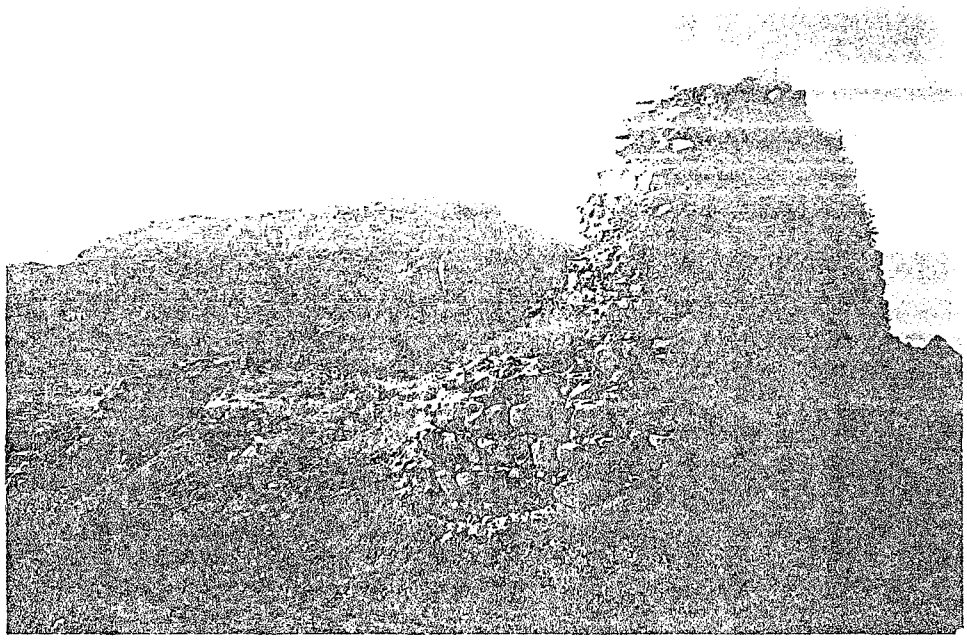

R.357: Taş Mescit güney cepheden görünüm.

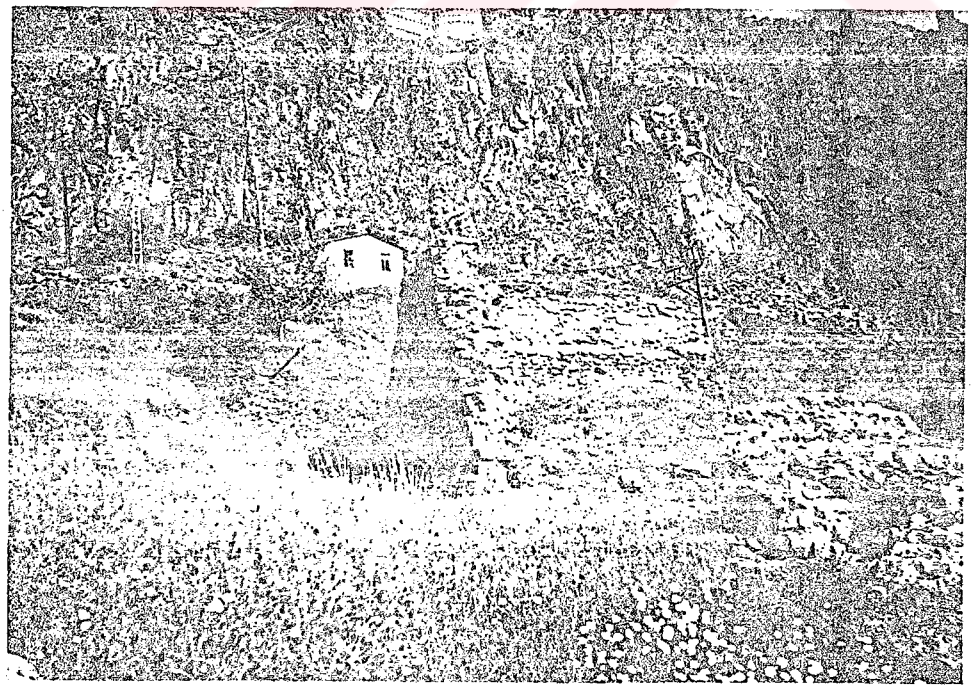

R.358: Taş Mescit batı cepheden görünüm.

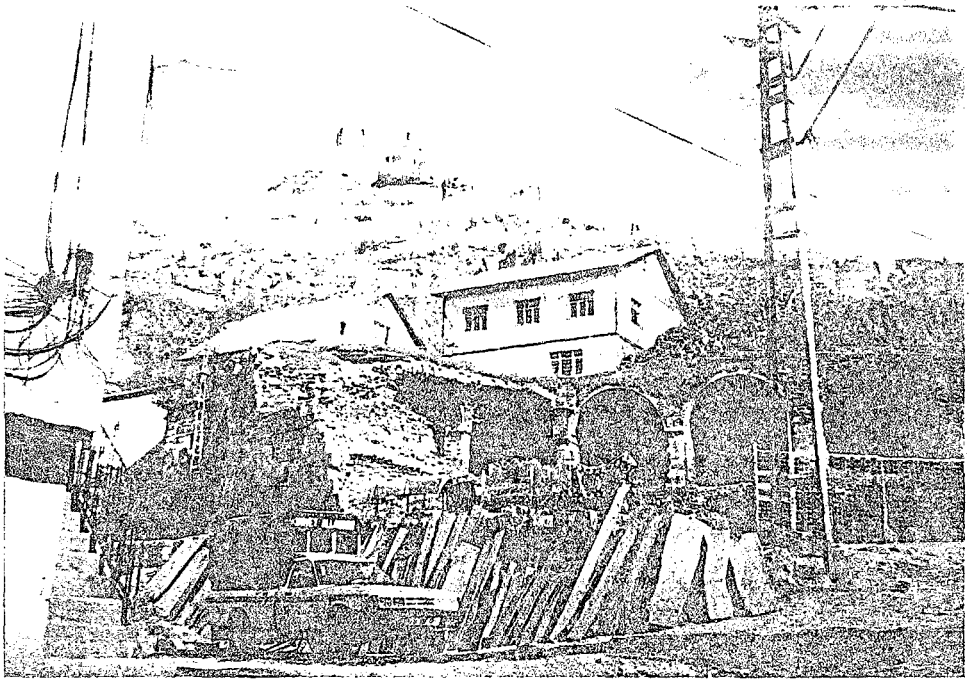

R.359: Taş Hanlar dış cepheden genel görünüm.

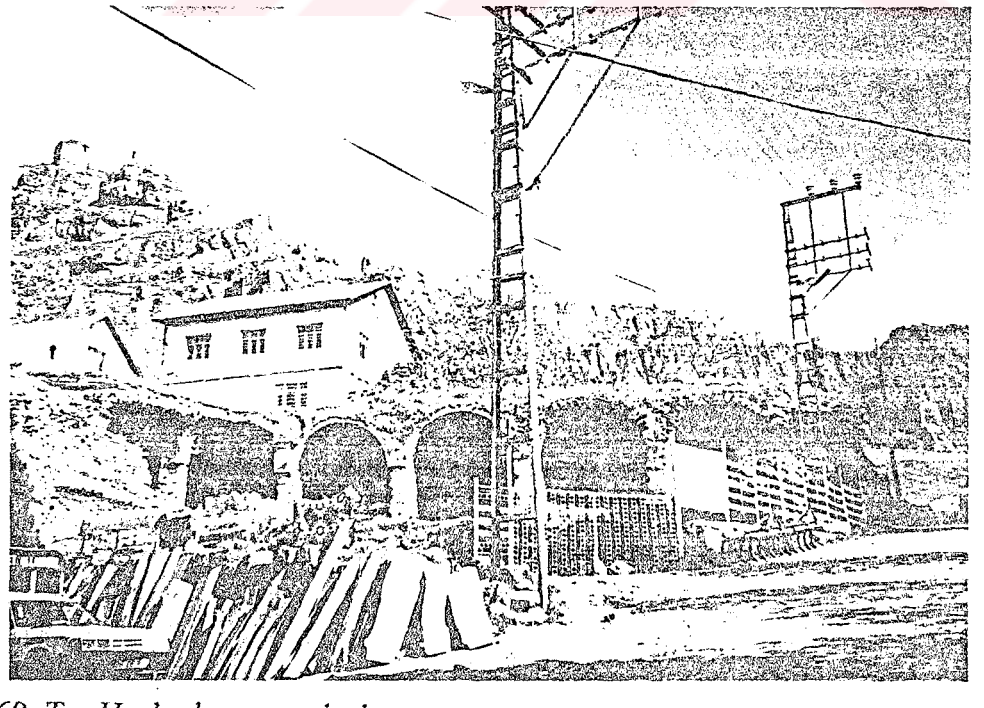

R.360: Taş Hanlar kuzey cepheden görünüm.

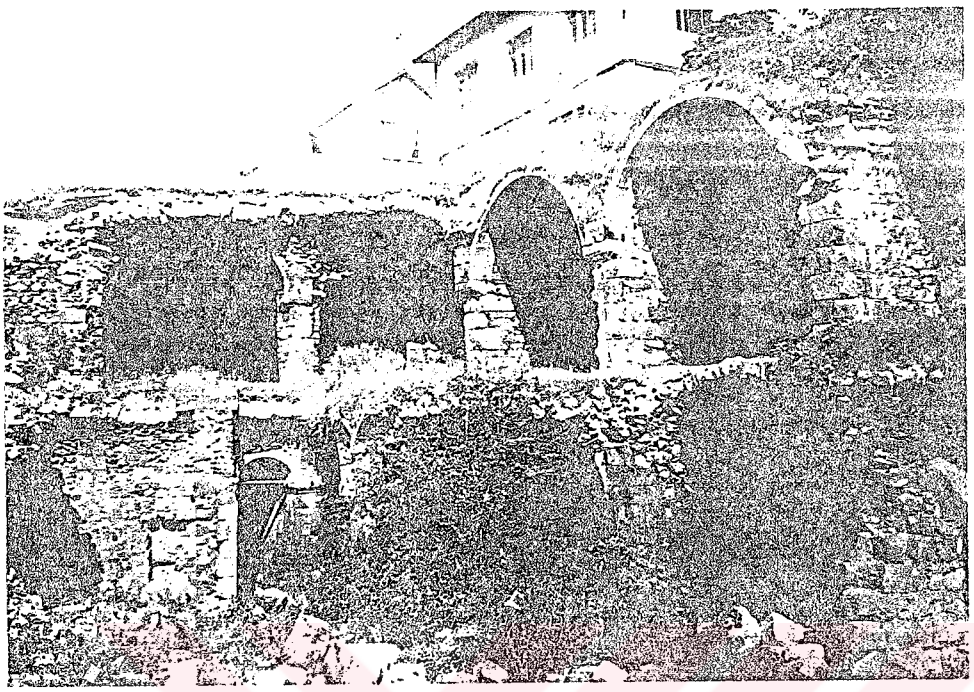

R.361: Taş Hanlar güneydoğudan görünüm.

R.362: Taş Hanlar doğu cepheden görünüm.

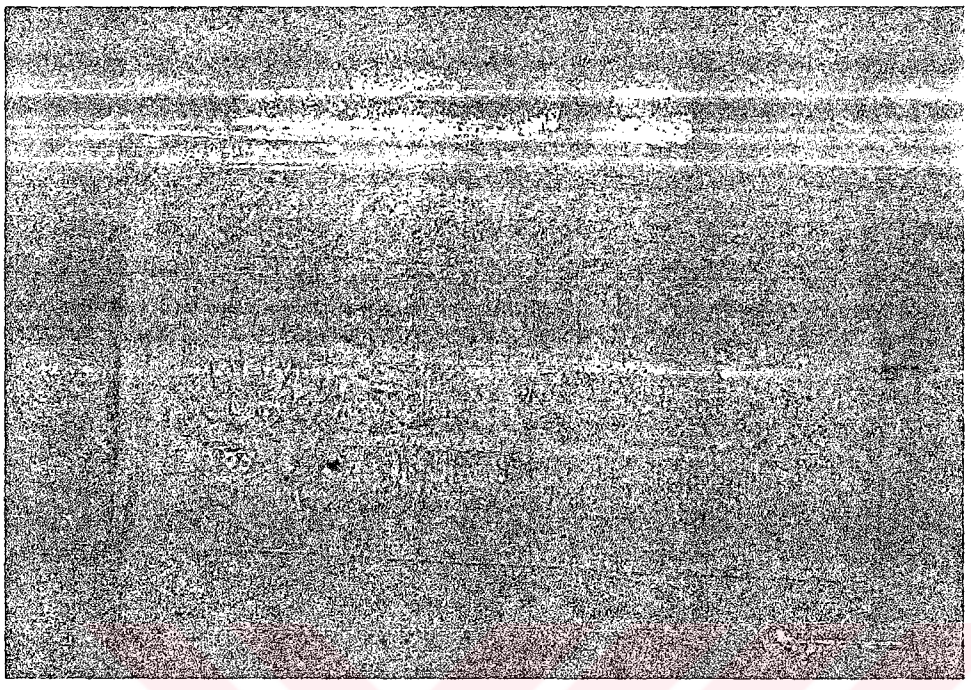

R.363: Kurşunlu Hamamı kitabeden görünüm.

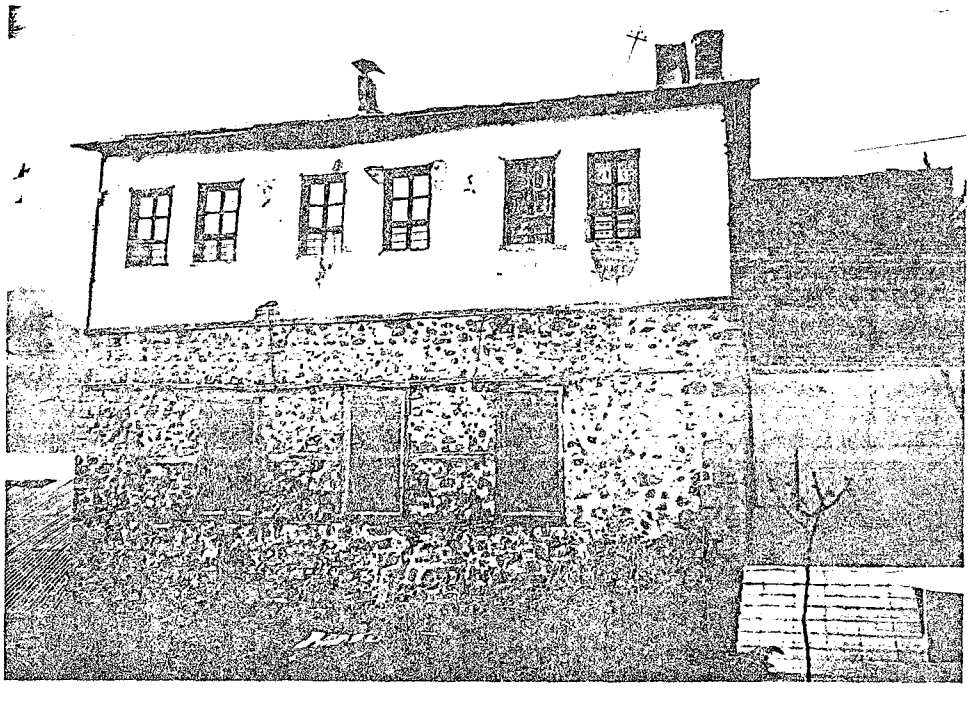

R.364: Kurşunlu Hamamı genel görünüm.

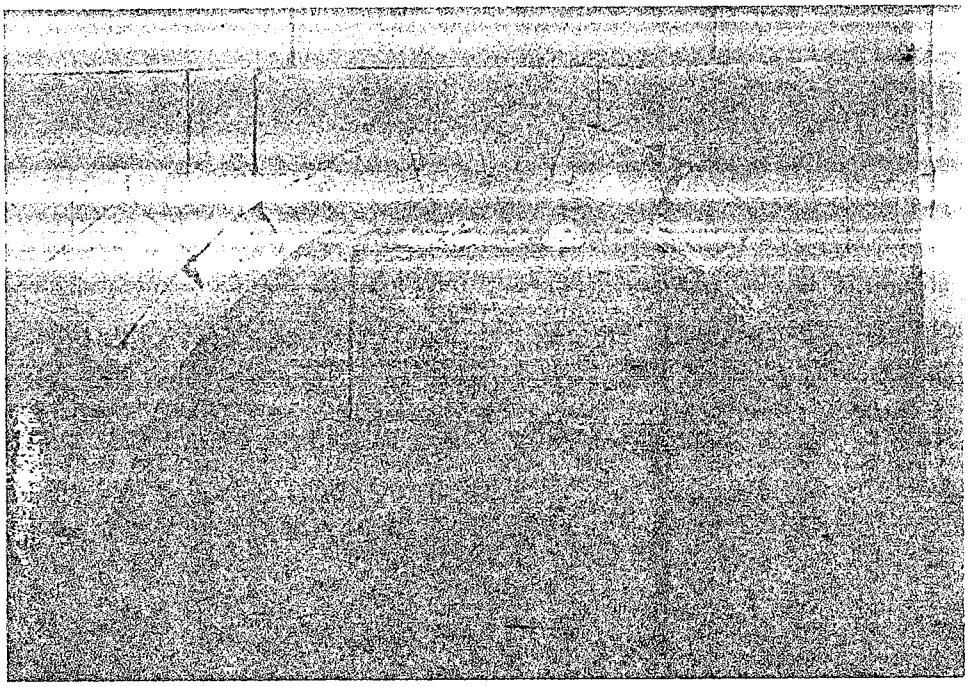

R.365: Kurşunlu Hamamı sonradan kapatılan giriş kapısı.

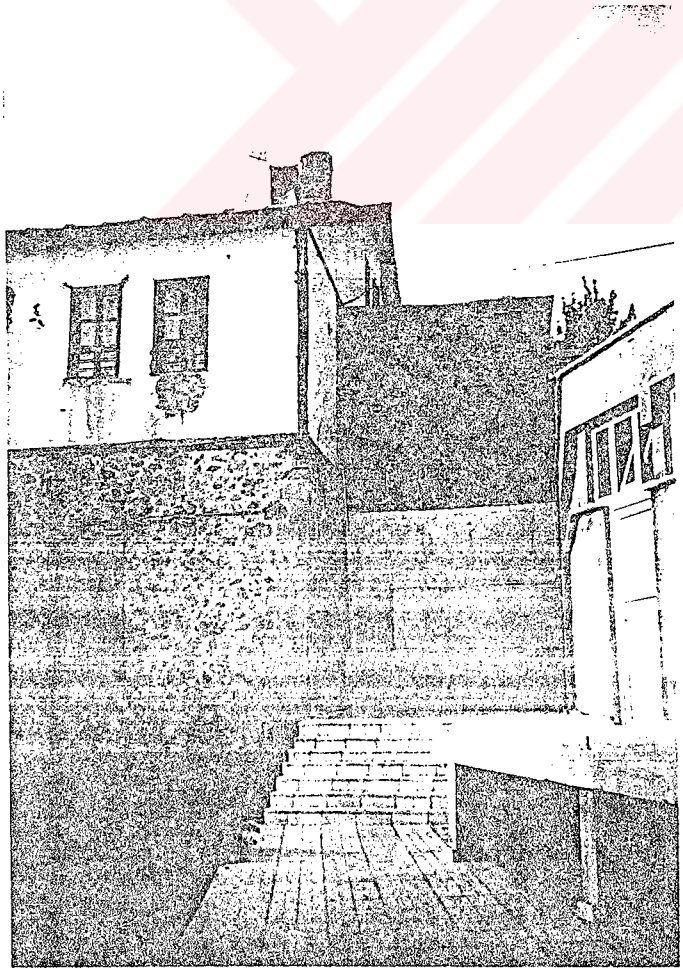

R.366: Kurşunlu Hamamı değiştirilen hamam giriş kapısı.

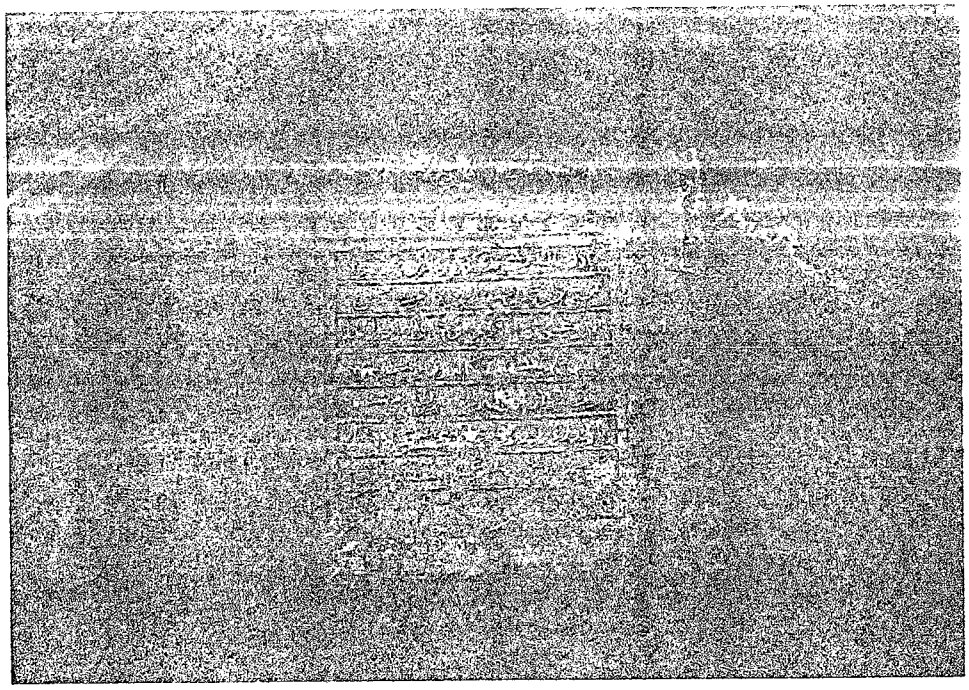

R.367: Kurşunlu Çeşmesi kitabeden görünüm.

R.368: Kurşunlu Çeşmesi genel görünüm.

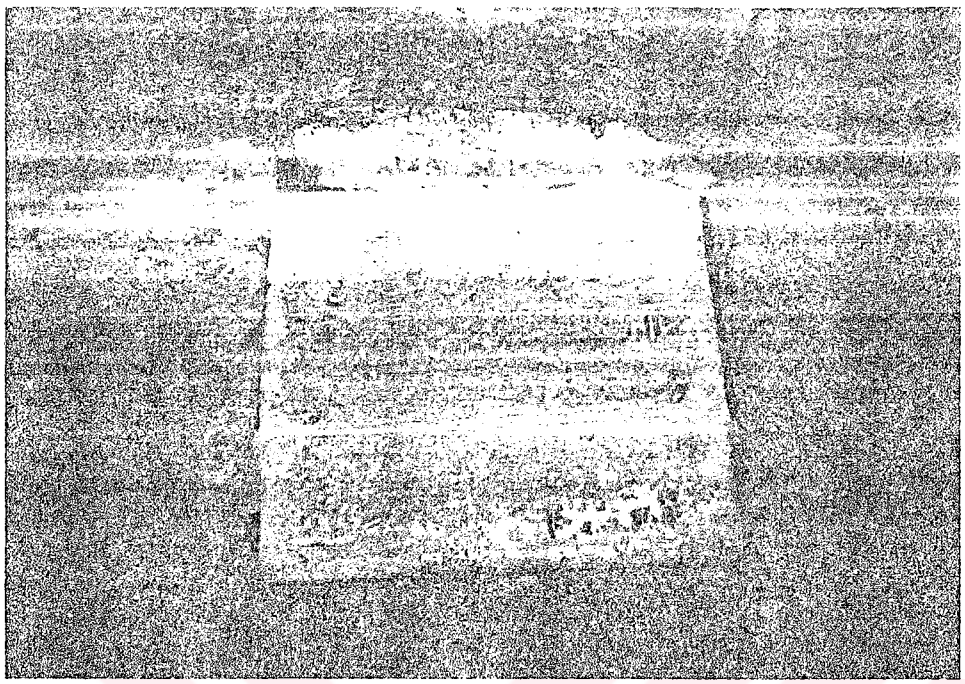

R.369: Zeynûbe Hatun Çeşmesi kitabeden görünüm.

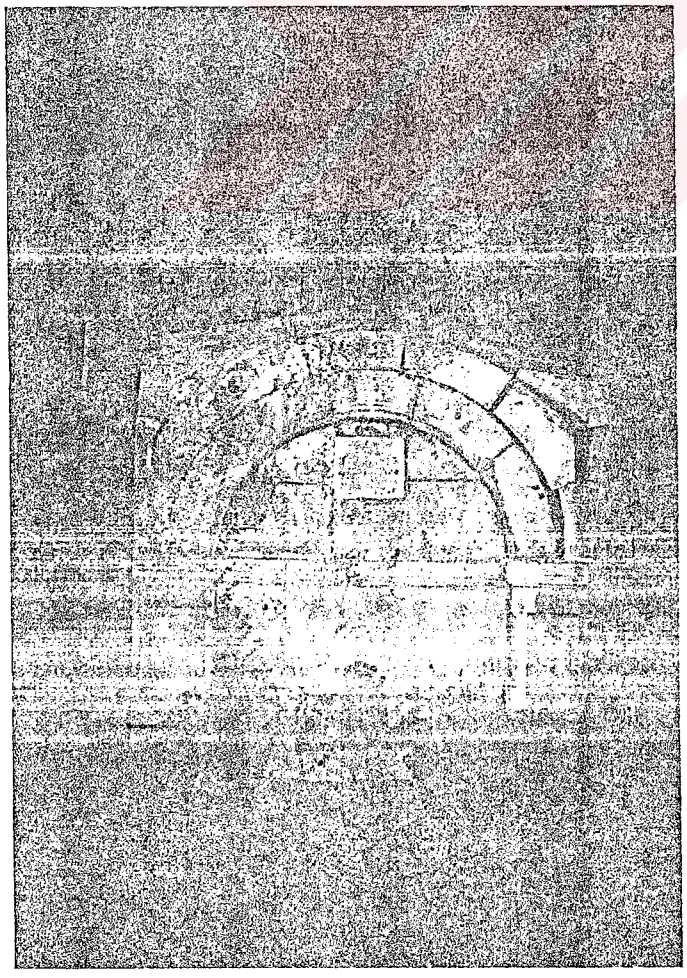

R.370: Zeynûbe Hatun Çeşmesi genel görünüm.

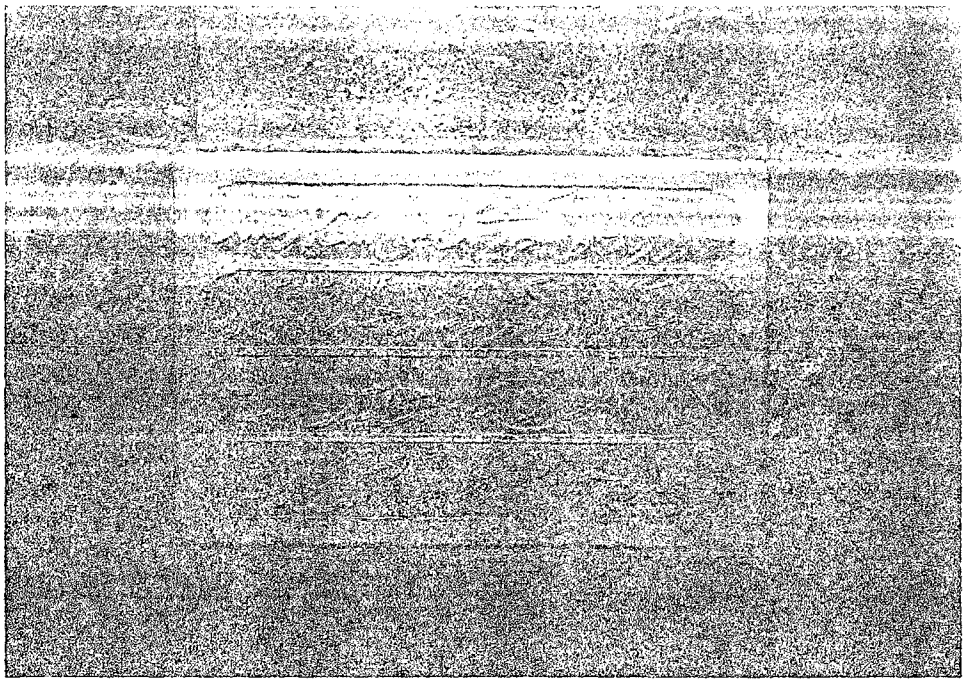

R.371: Hüseyin Efendi Çeşmesi kitabeden görünüm.

R.372: Hüseyin Efendi Çeşmesi genel görünüm.

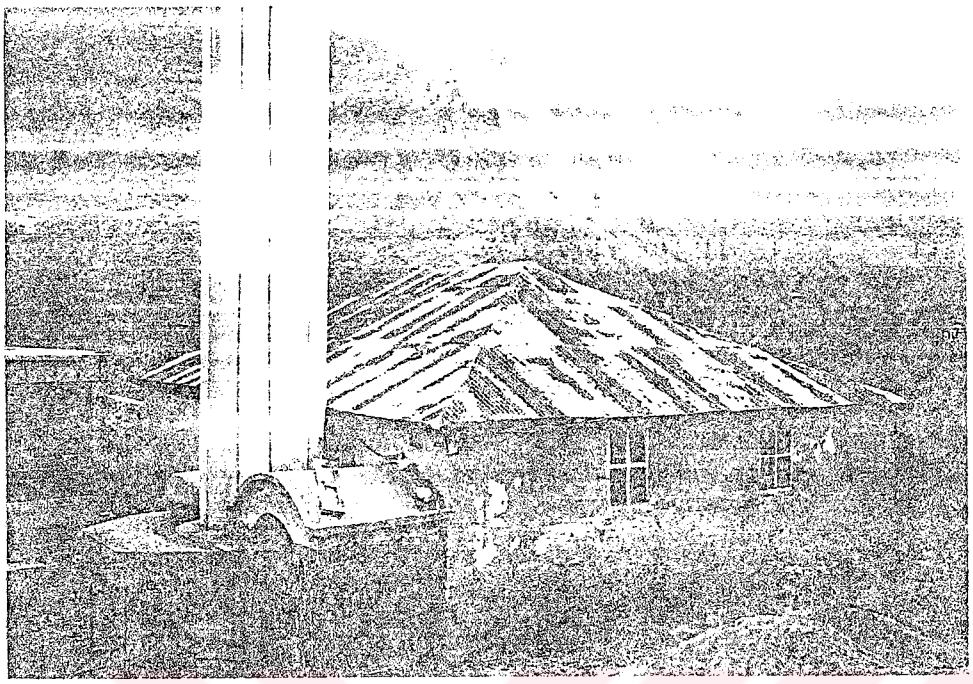

R.373: Tekke Köy Camii dış cepheden genel görünüm.

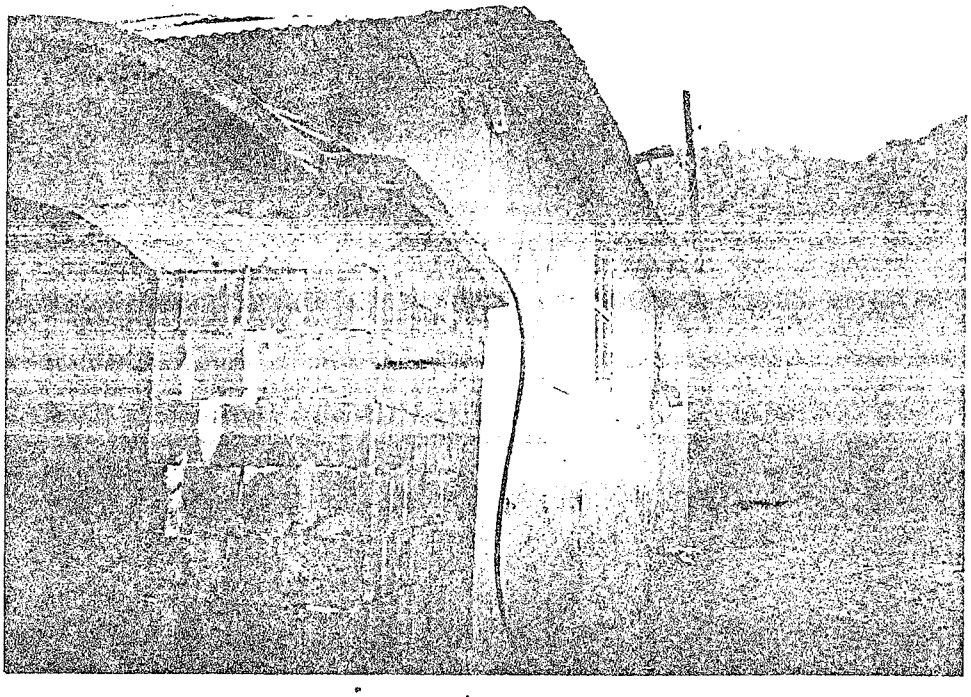

R.374: Tekke Köy Camii kuzey dış cepheden görünüm.

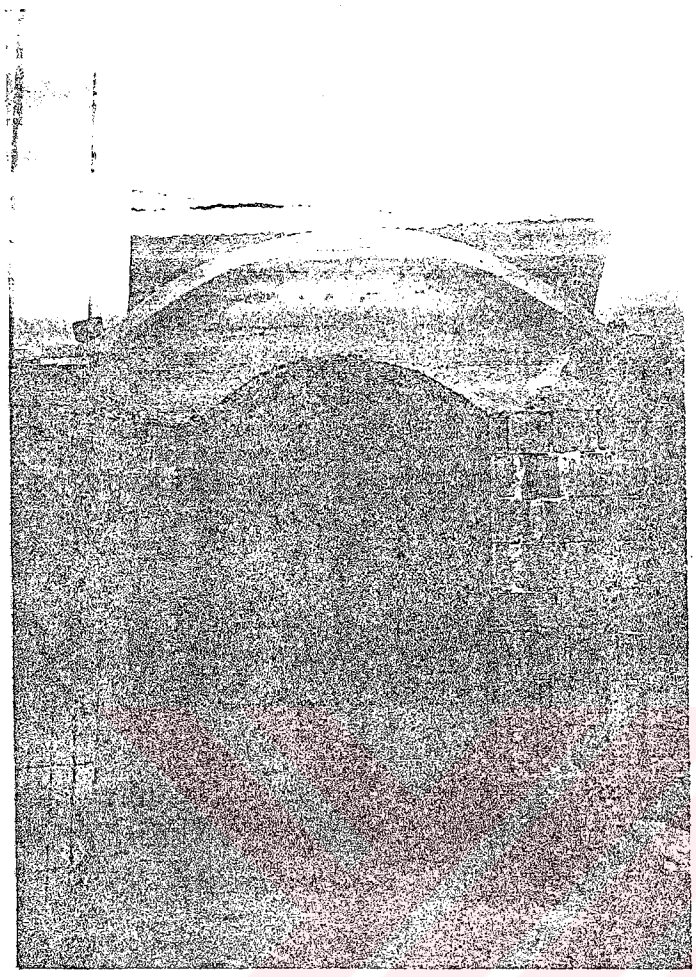

R.375: Tekke Köy Camii giriş kısmından görünüm.

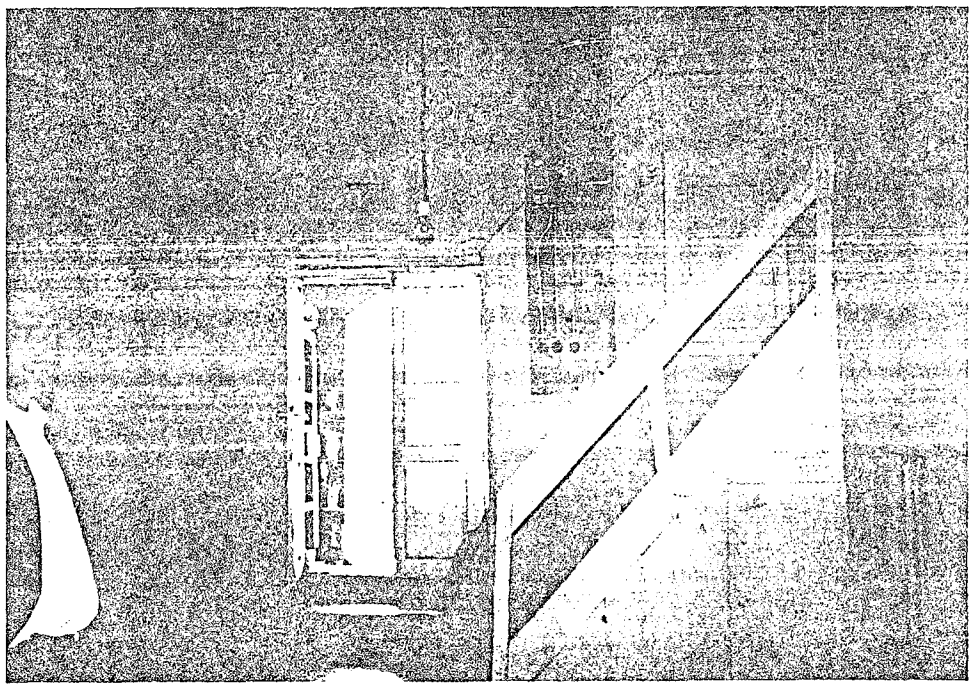

R.376: Tekke Köy Camii minare ve mahfile çıkılan merdivenden görünüm.

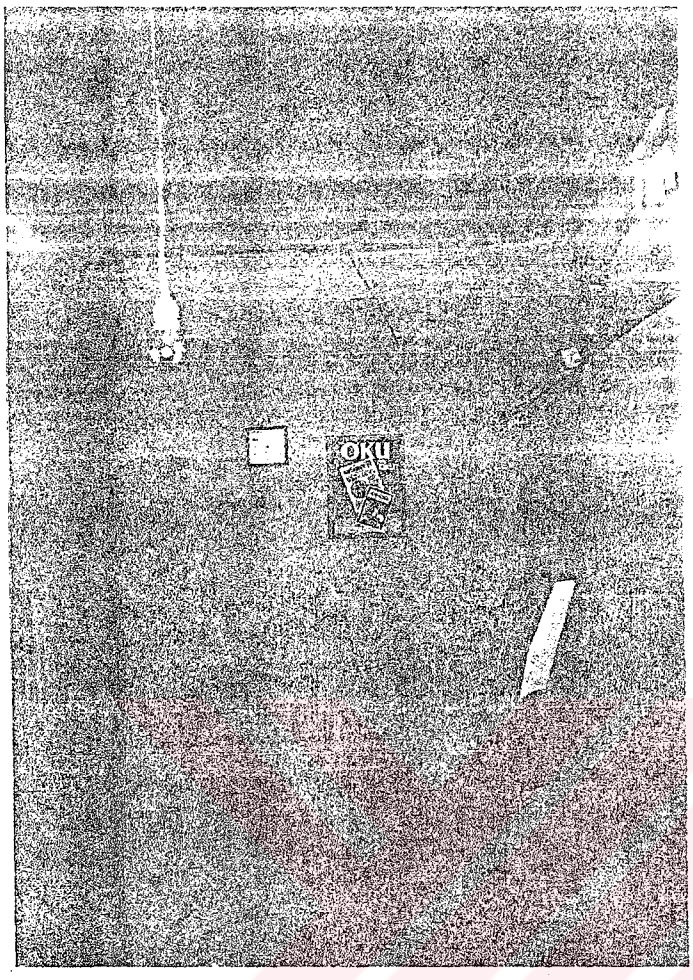

R.377: Tekke Köy Camii son cemaat yerinin batısı ve tavanından görünüm.

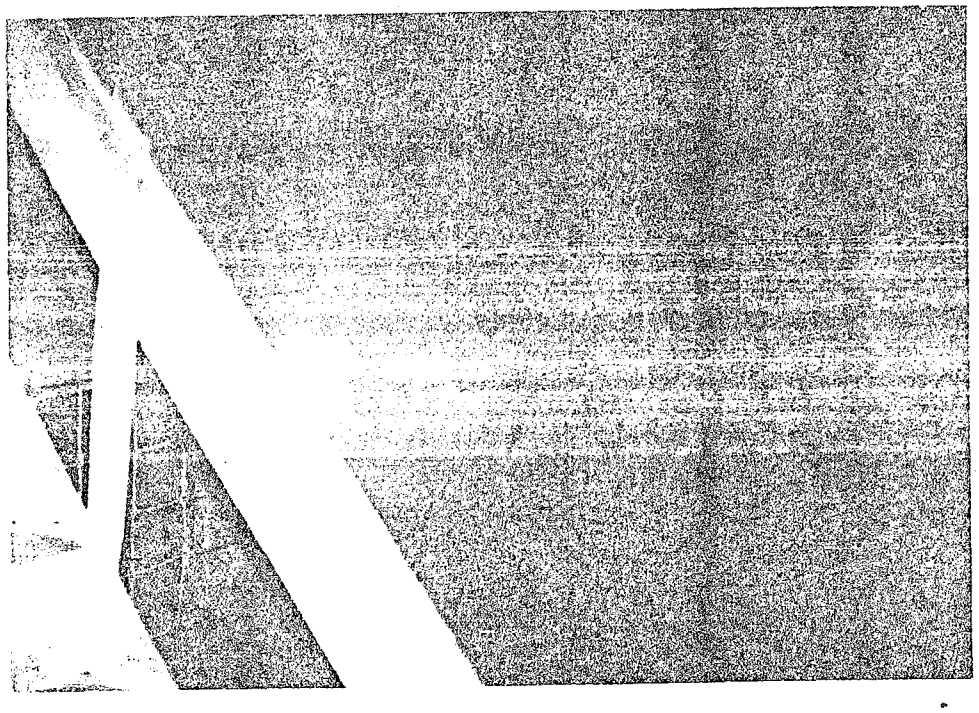

R.378: Tekke Köy Camii son cemaat yerinin güneyindeki ana mekâna giriş kışmı.

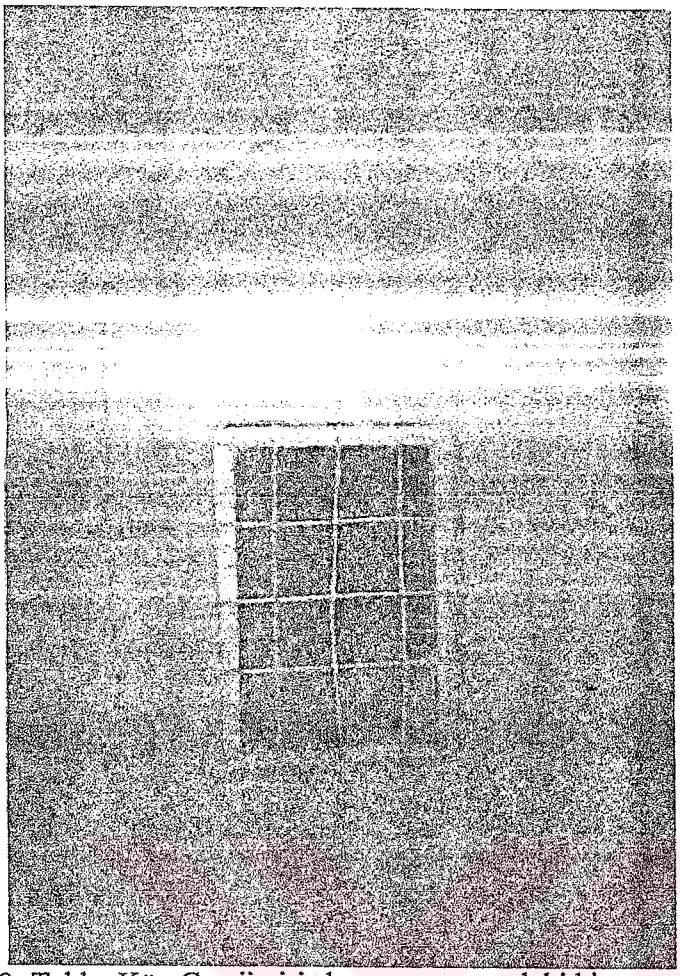

R.379: Tekke Köy Camii giriş kapısının yanındaki bir pencereden ayrıntı.

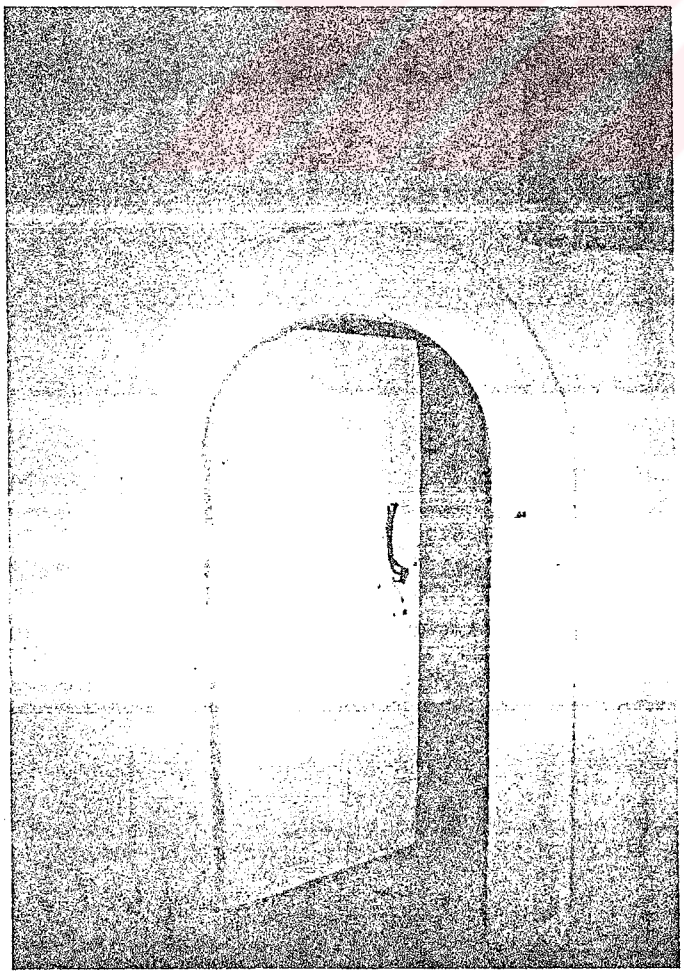

R.380: Tekke Köy Camii ana mekâna girişin sağlandığı kapıdan görünüm.

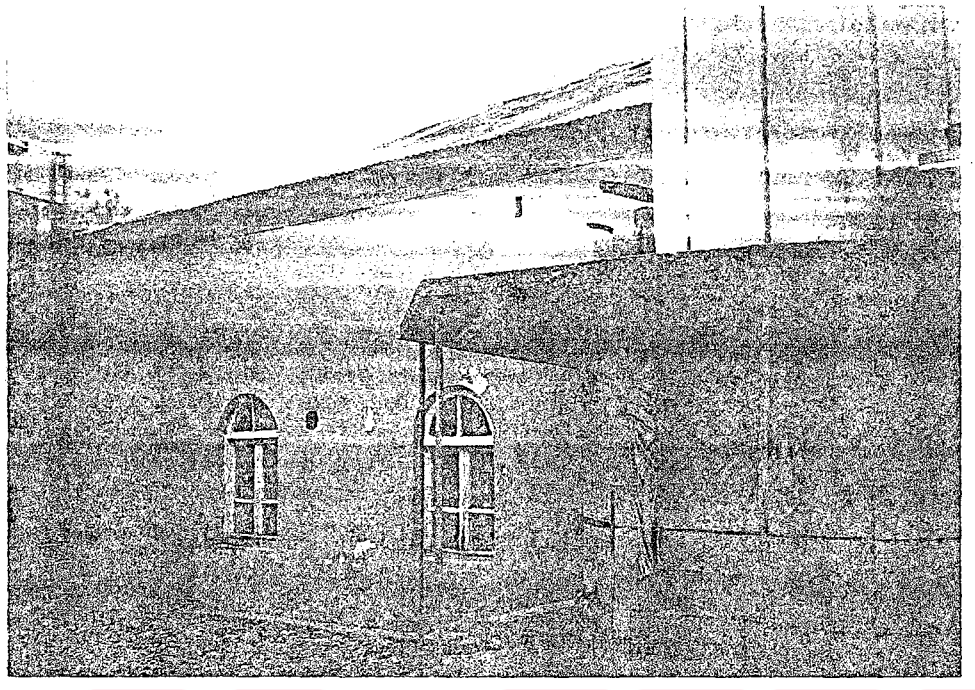

R.381: Tekke Köy Camii doğu cepheden görünüm.

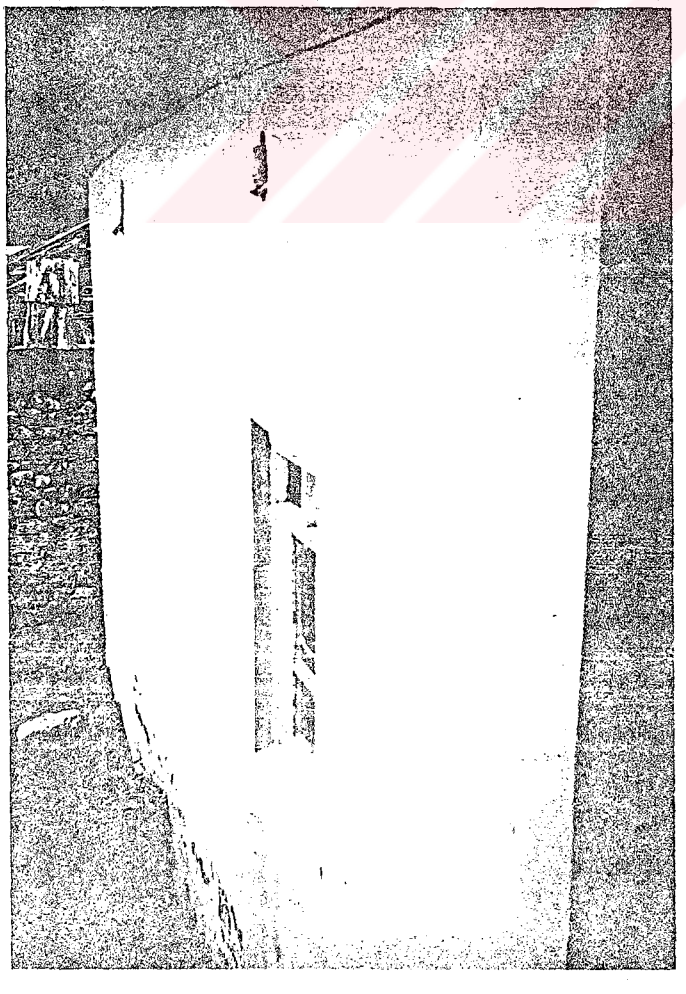

R.382: Tekke Köy Camii güneyden görünüm.

R.383: Tekke Köy Camii batı cepheden görünüm.

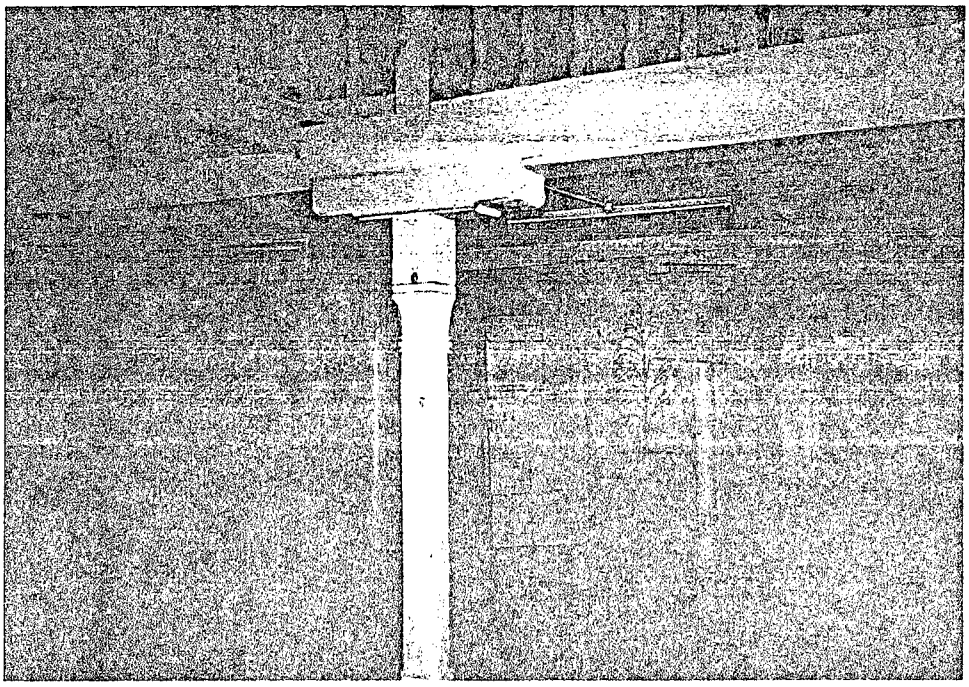

R.384: Tekke Köy Camii iç mekânda kuzeyden görünüm.

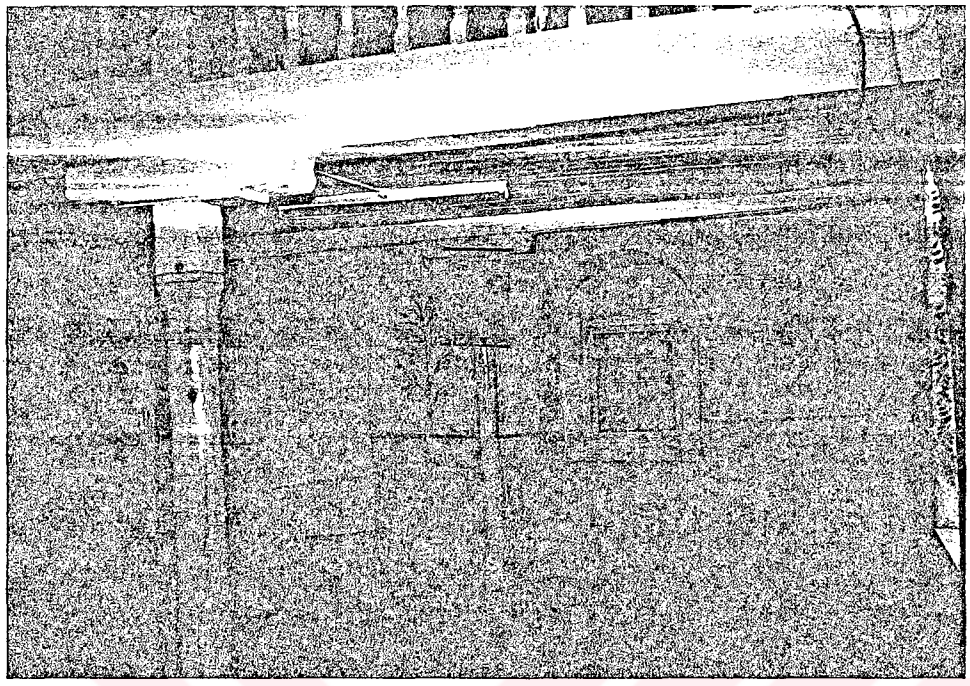

R.385: Tekke Köy Camii kuzeydeki giriş kısmından görünüm.

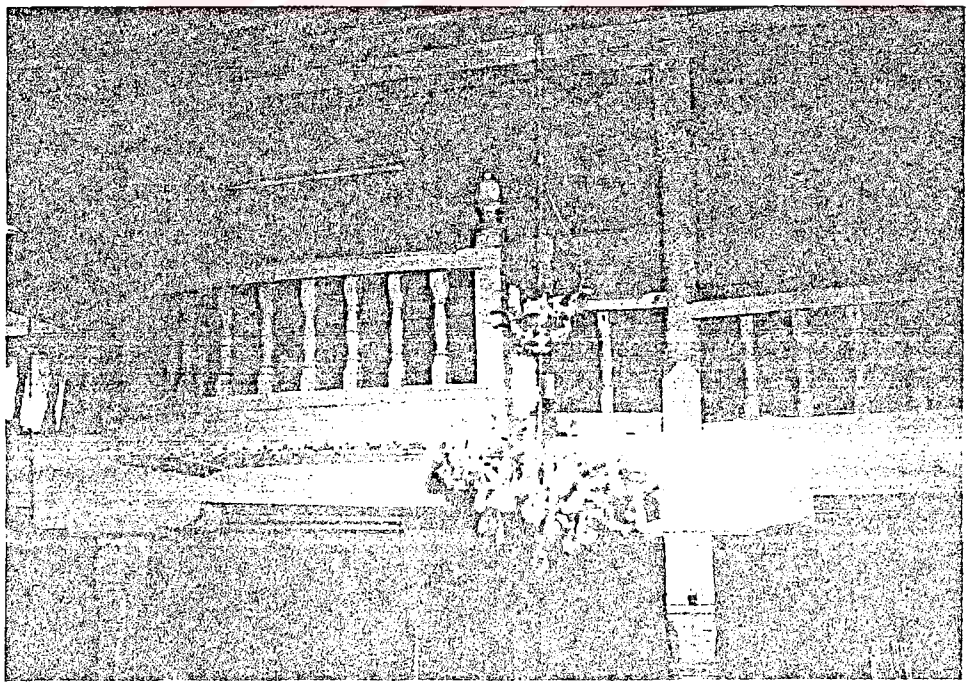

R.386: Tekke Köy Camii mahfilden görünüm.

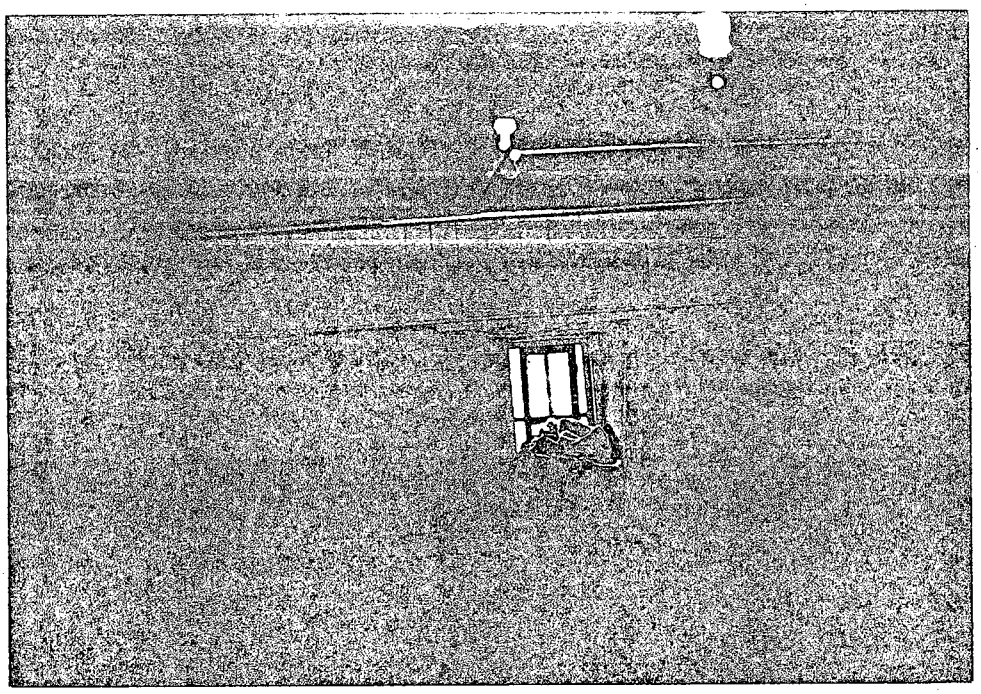

R.387: Tekke Köy Camii mahfil pencereden bir ayrıntı.

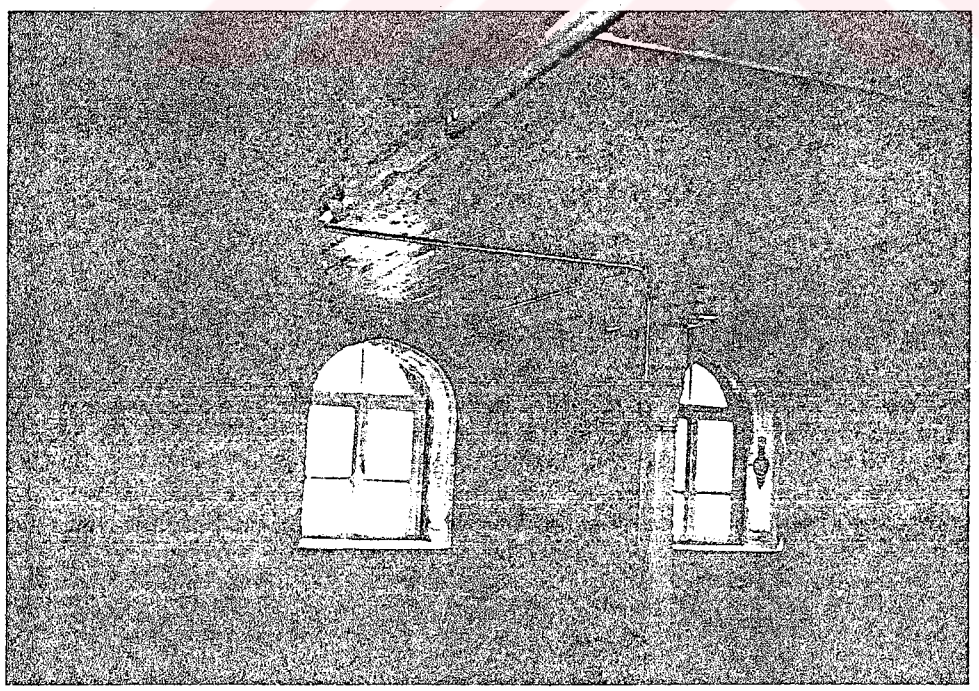

R.388: Tekke Köy Camii iç mekânda doğudan görünüm.

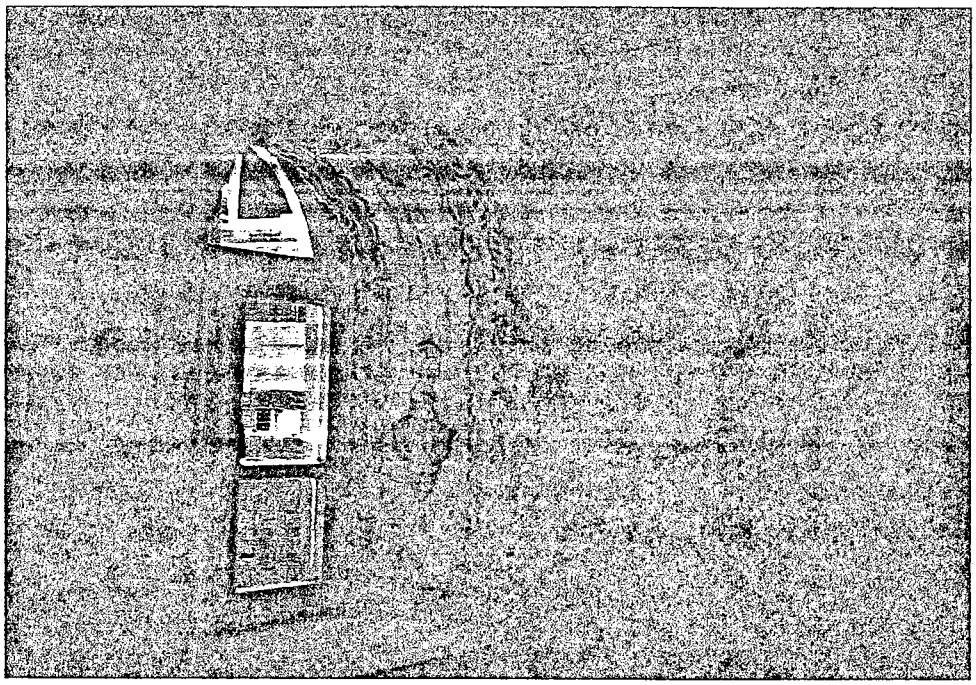

R.389: Tekke Köy Camii doğudaki pencere kemer içlerinden görünüm.

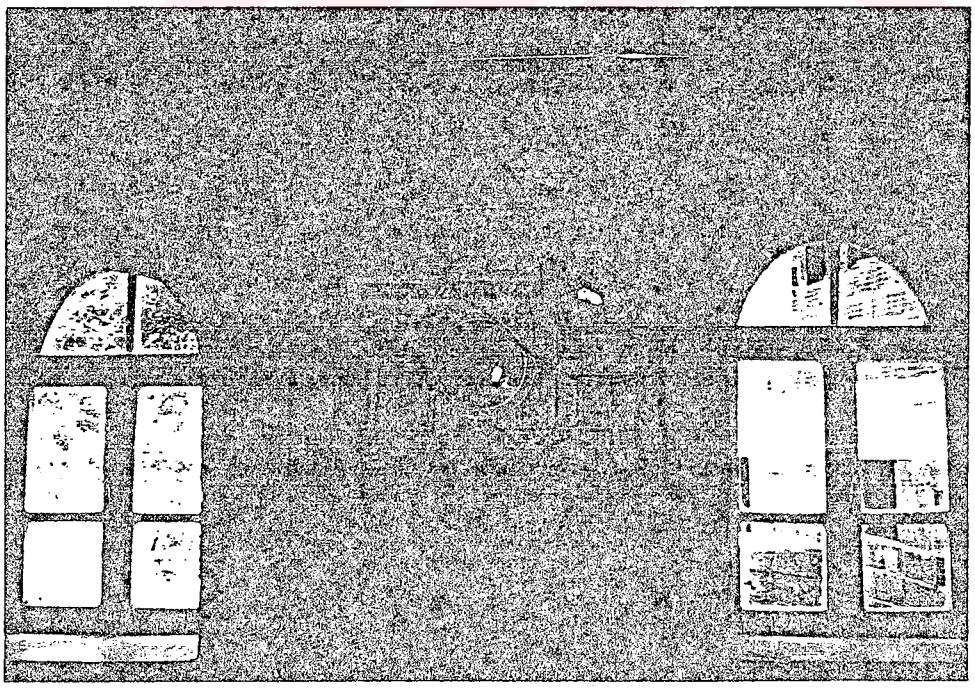

R.390: Tekke Köy Camii doğudaki pencereler arasındaki süsleme.

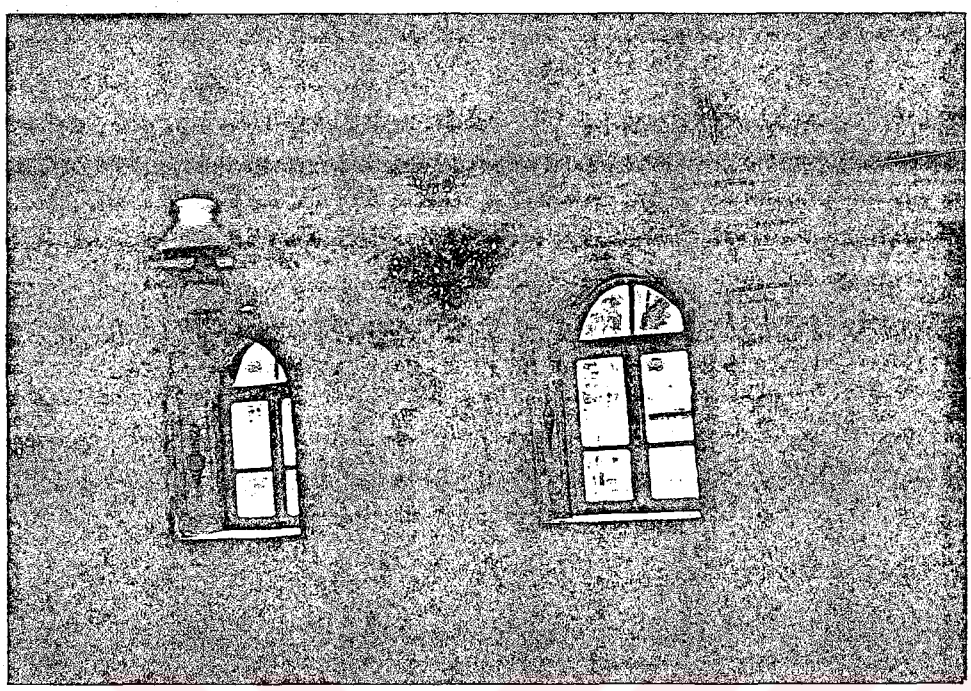

R.391: Tekke Köy Camii doğu beden duvarından görünüm.

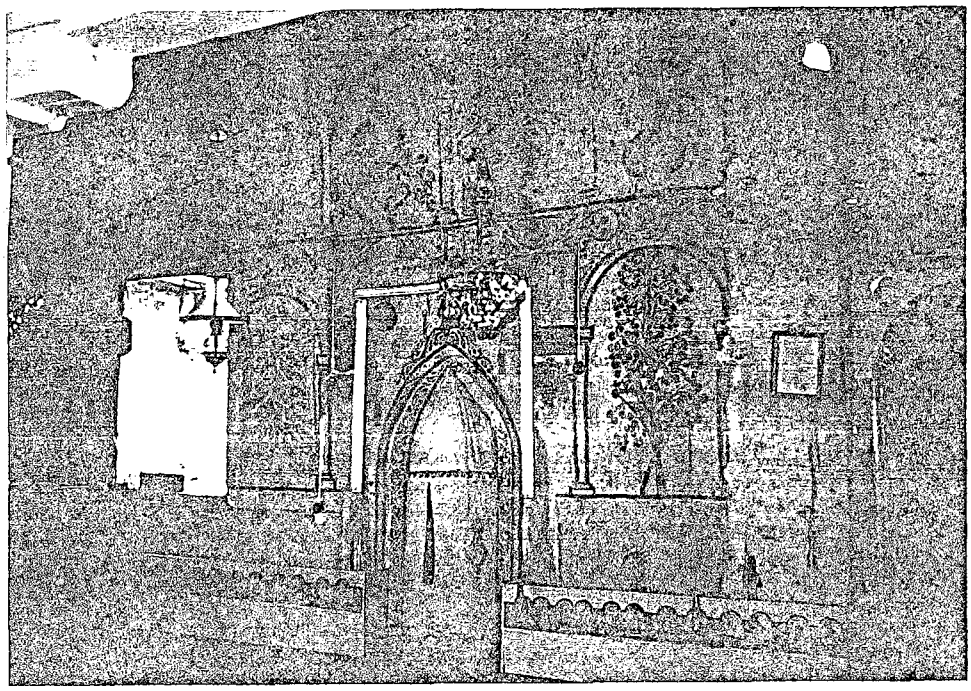

R.392: Tekke Köy Camii iç mekânda güneyden görünüm.

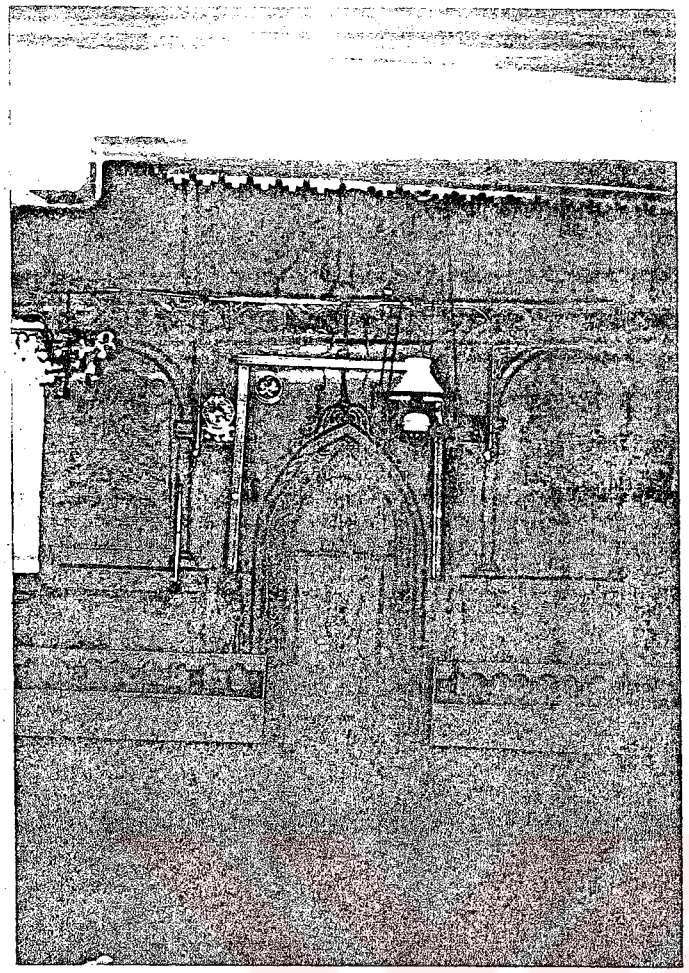

R.393: Tekke Köy Camii mihraptan genel görünüm.

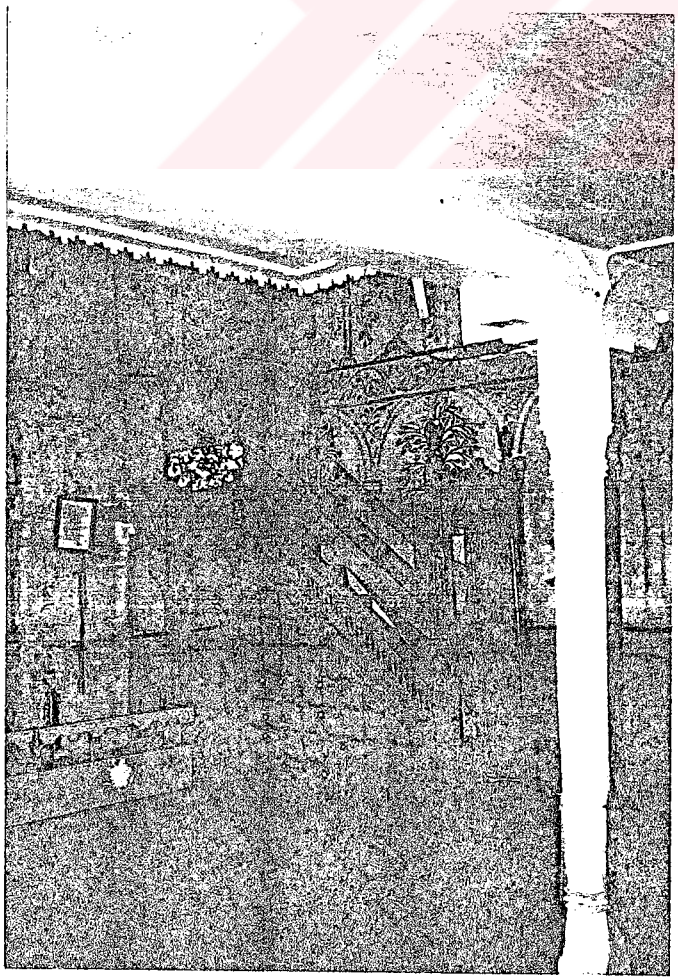

R.394: Tekke Köy Camii minberden genel görünüm.

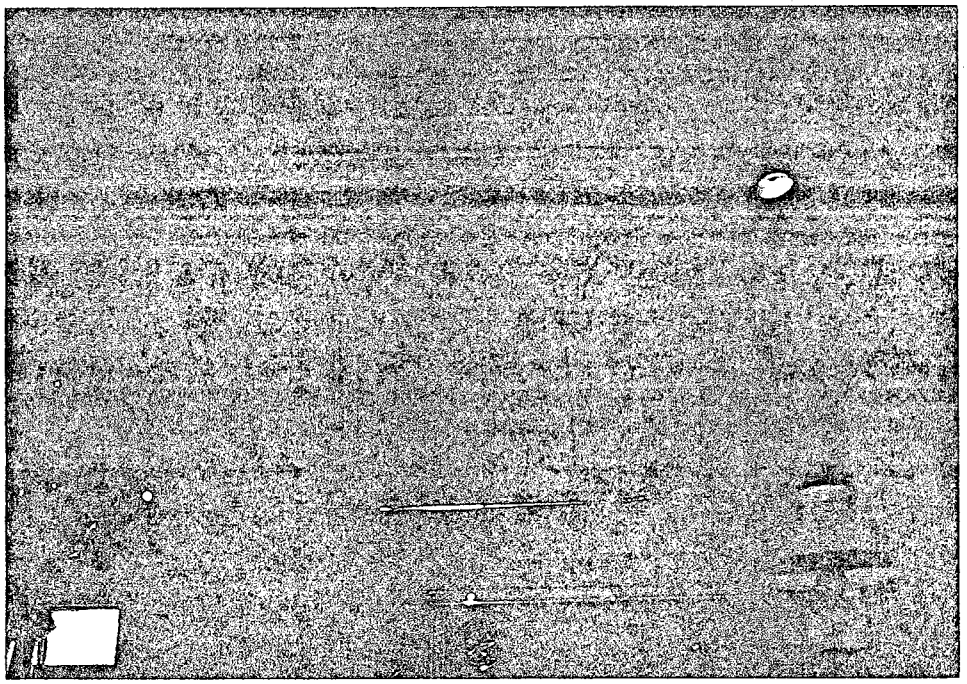

R.395: Tekke Köy Camii güneydeki beden duvarının üst kısmından görünüm.

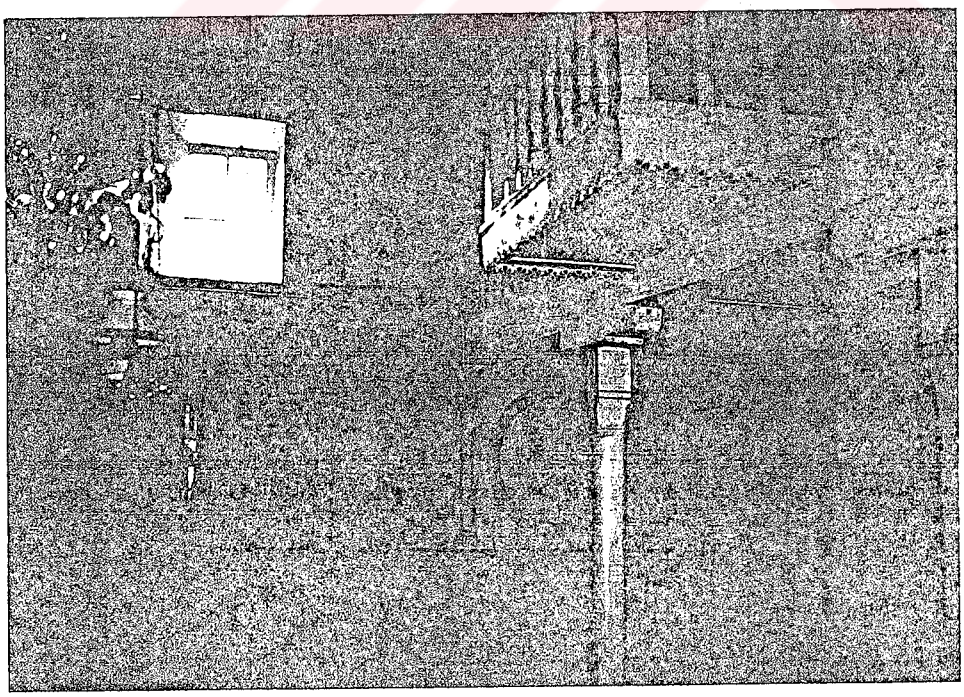

R.396: Tekke Köy Camii iç mekânda batıdan görünüm.

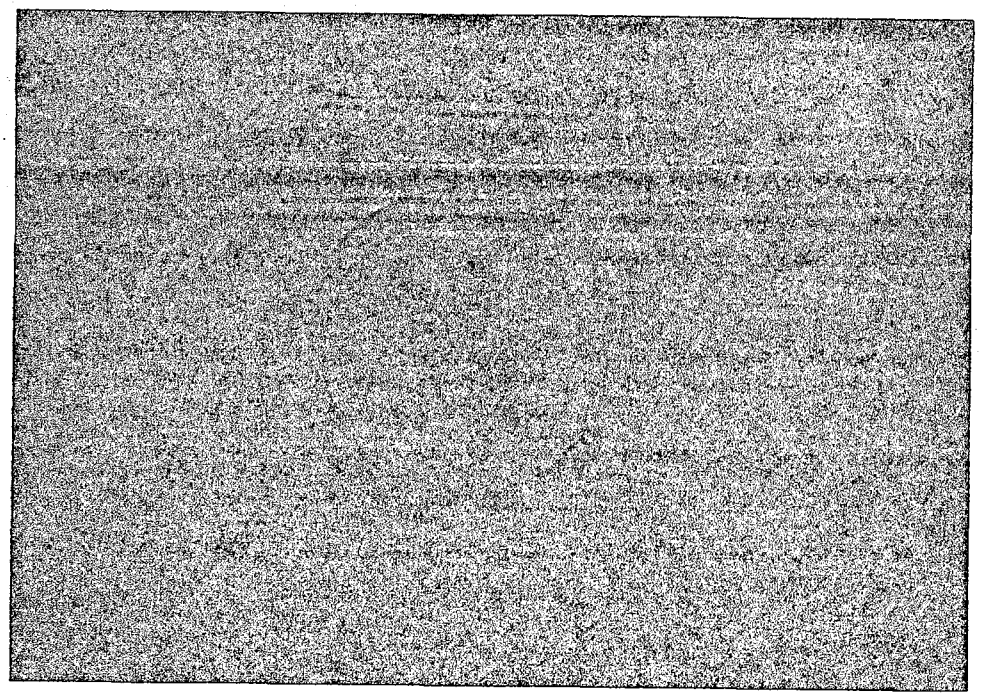

R.397: Tekke Köy Camii batı duvar yüzeyindeki süslemeden ayrıntı.

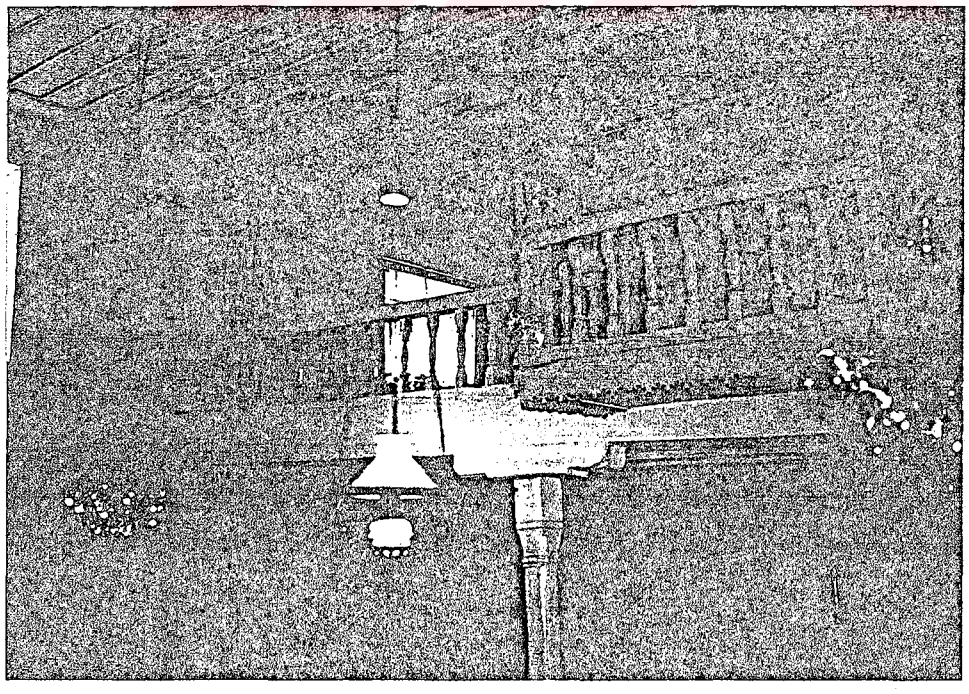

R.398: Tekke Köy Camii mahfilin batı yönünden görünüm.

R.399: Tekke Köy Camii minareden genel görünüm.

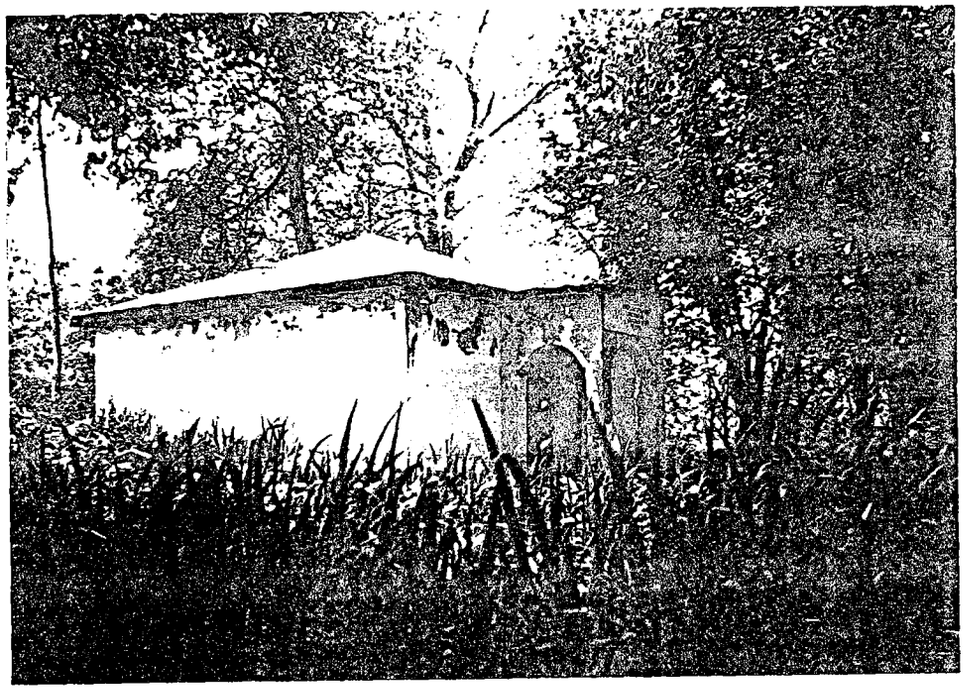

R.400: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi dış cepheden genel görünüm.

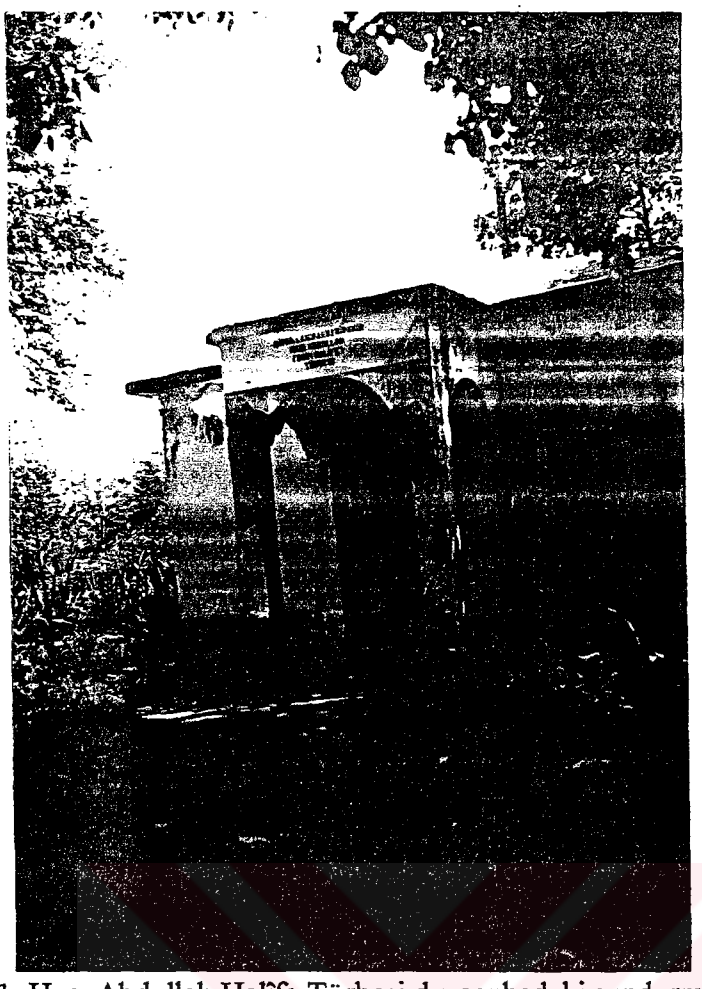

R.401: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi dış cephedeki sundurmadan görünüm.

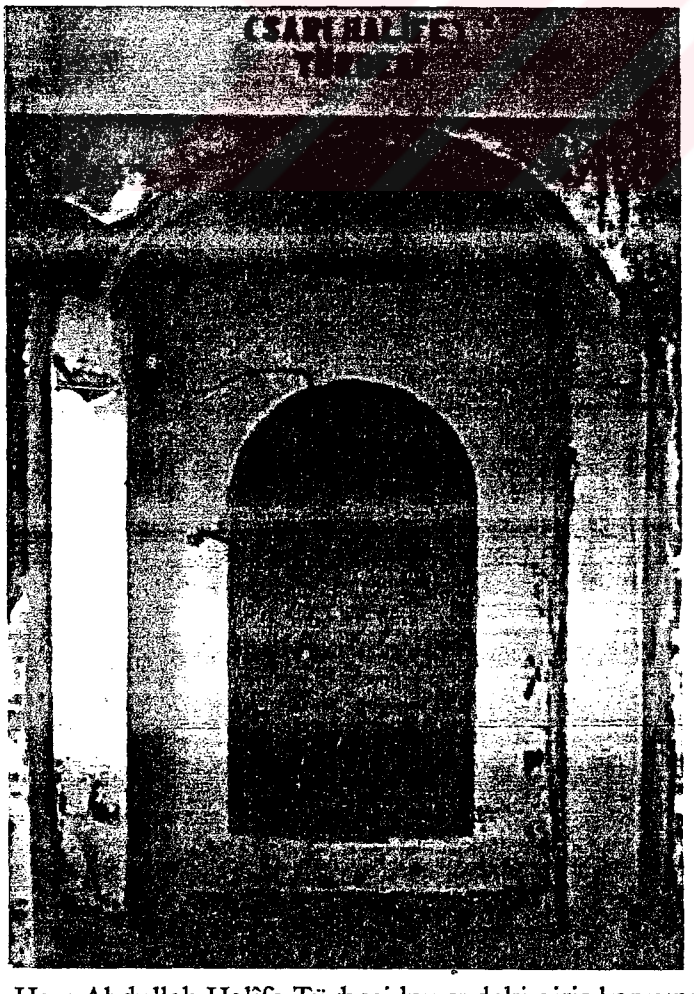

R.402: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi kuzeydeki giriş kapısından görünüm.

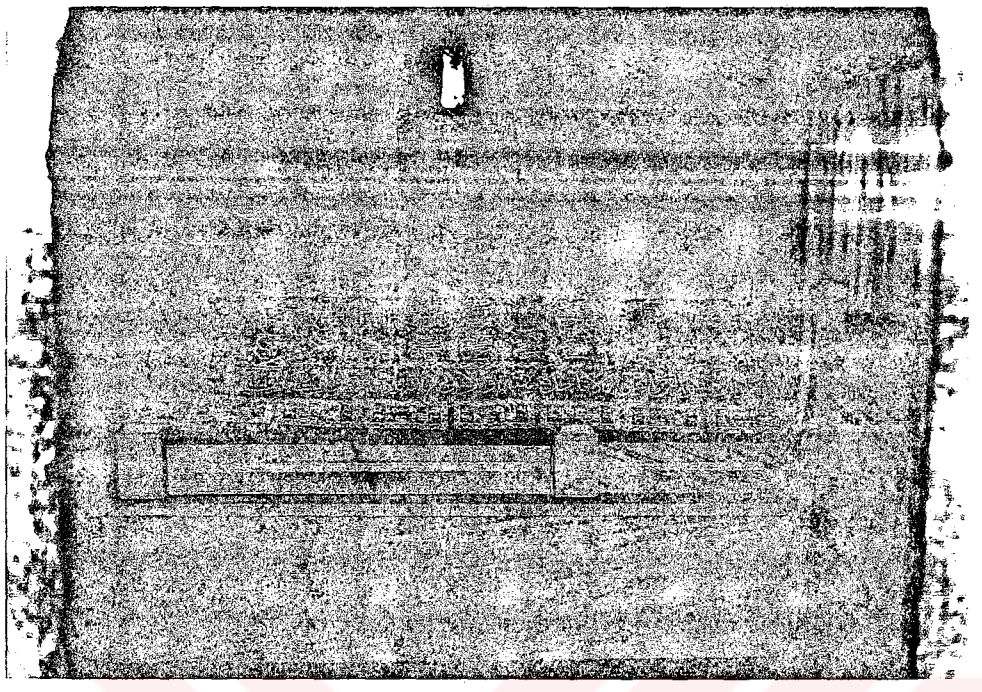

R.403: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi iç mekânda sandukadan görünüm.

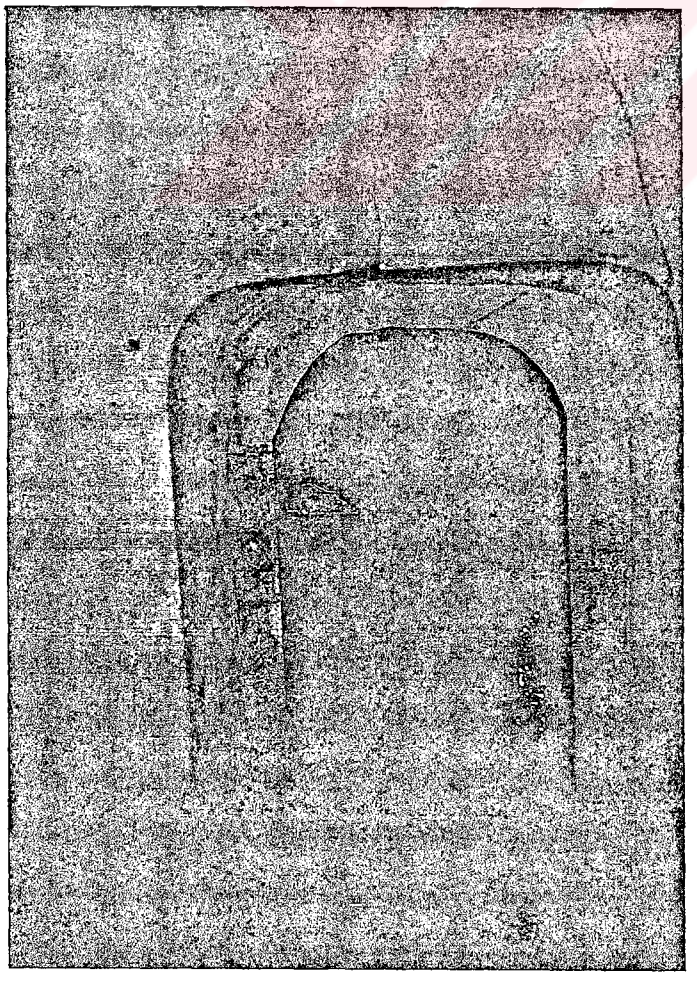

R.404: Hacı Abdullah Halîfe Türbesi giriş kapısının içten görünümü.

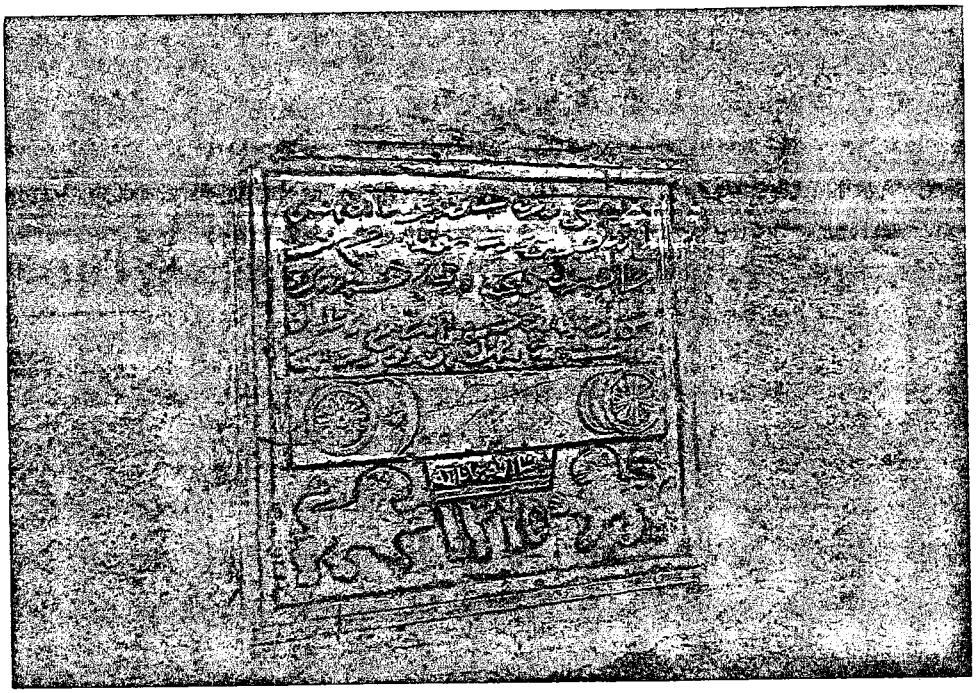

R.405: Tuğlacık (Harova) Köyü Çeşmesi kitabeden görünüm.

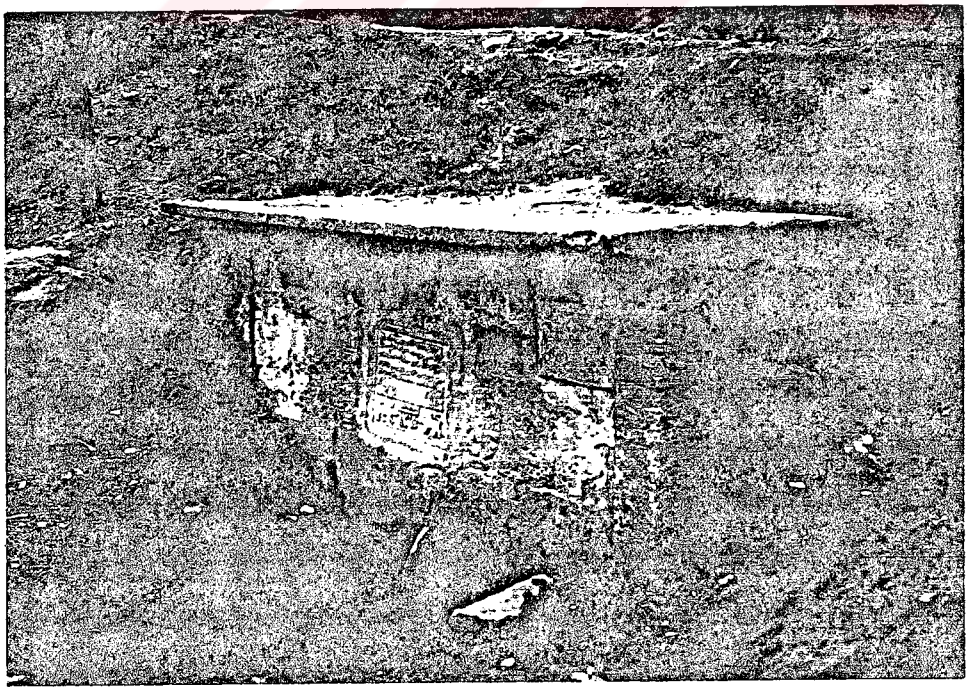

R.406: Tuğlacık (Harova) Köyü Çeşmesi genel görünüm.

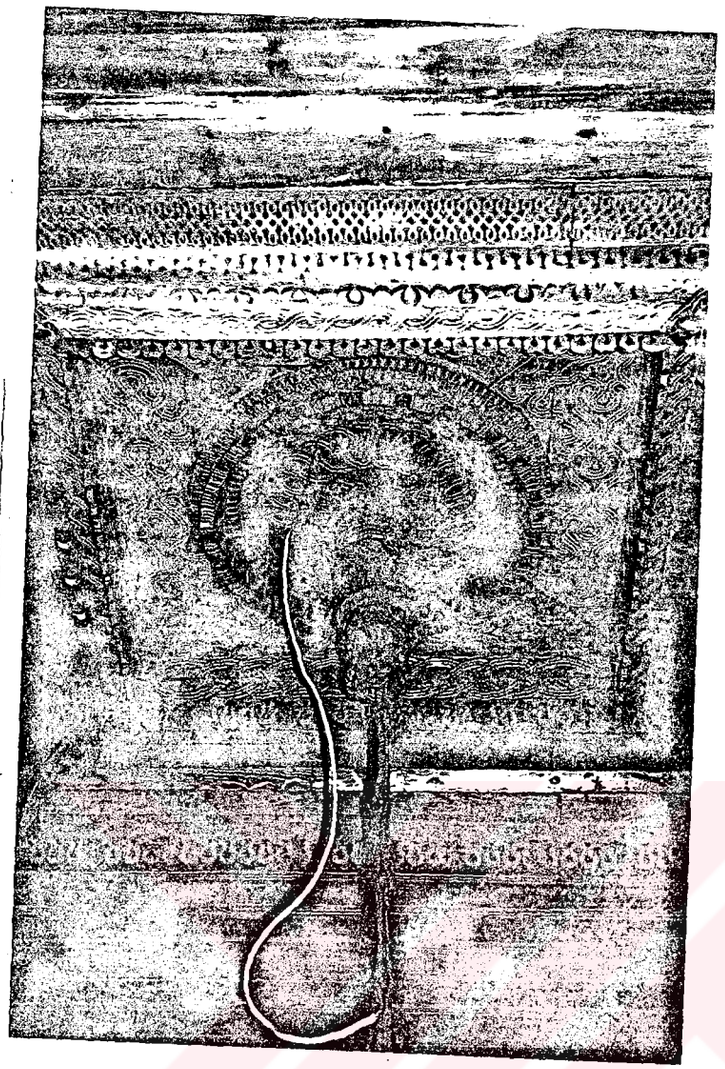

R.407: Borçka – Düzköy Camii ahşap tavan ortasındaki göbekten görünüm.

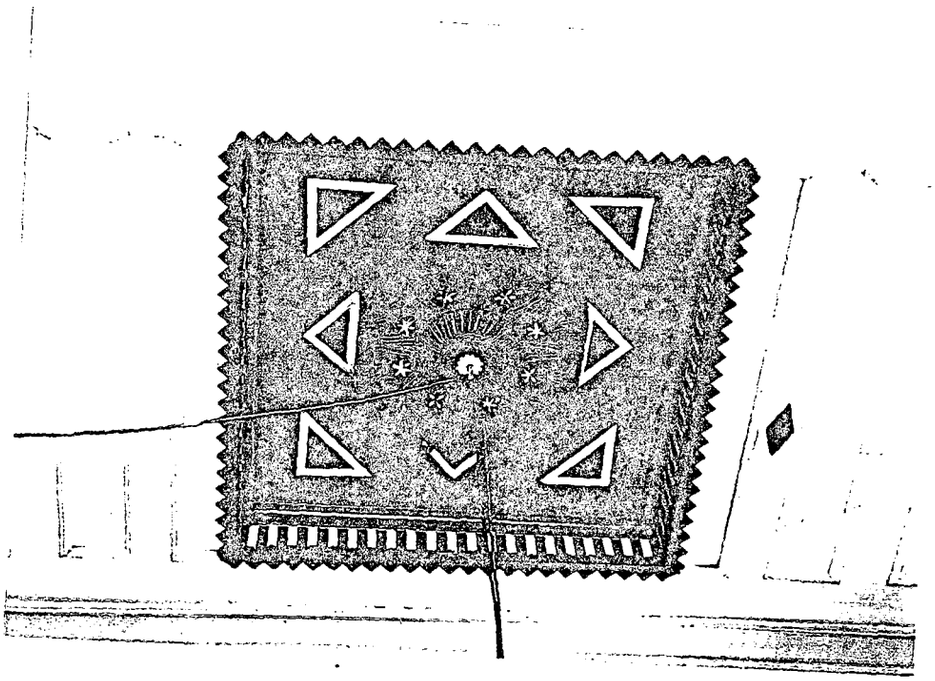

R.408: Artvin – Vezirköprü Köyü Camii ahşap tavan ortasındaki göbekten görünüm.

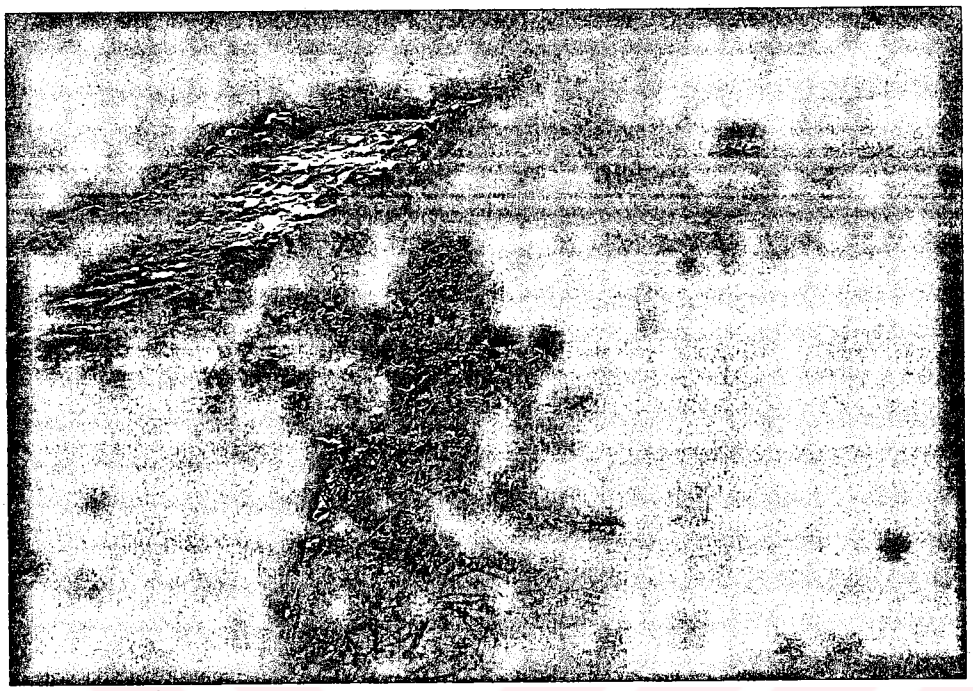

R.409: Yağlıdere – Harova Köprüsü genel görünüm.

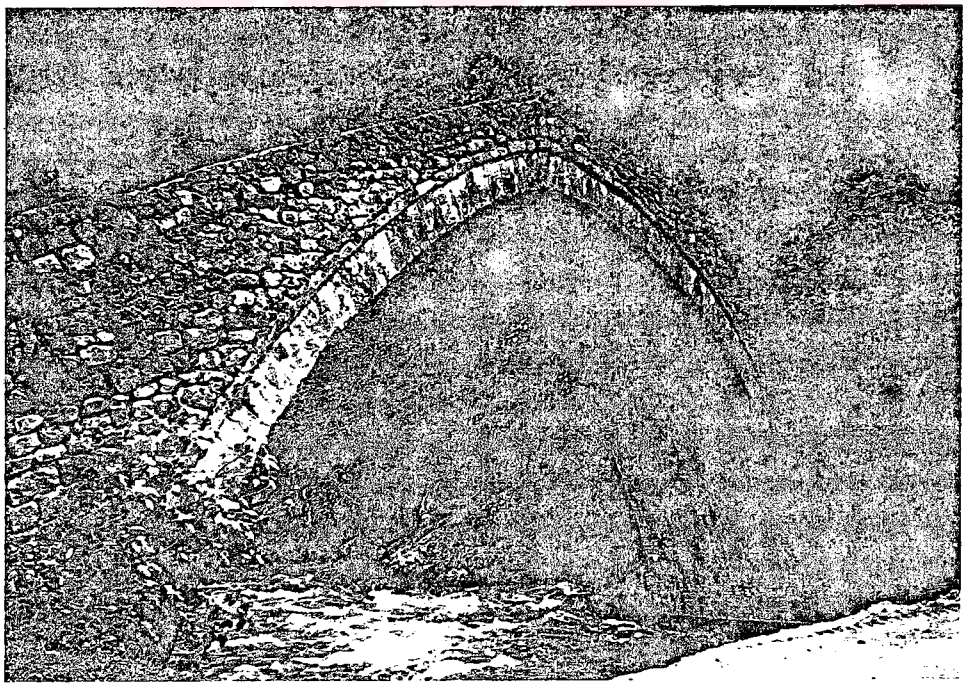

R.410: Yağlıdere – Akköy Yol Ayrımı Köprüsü genel görünüm.

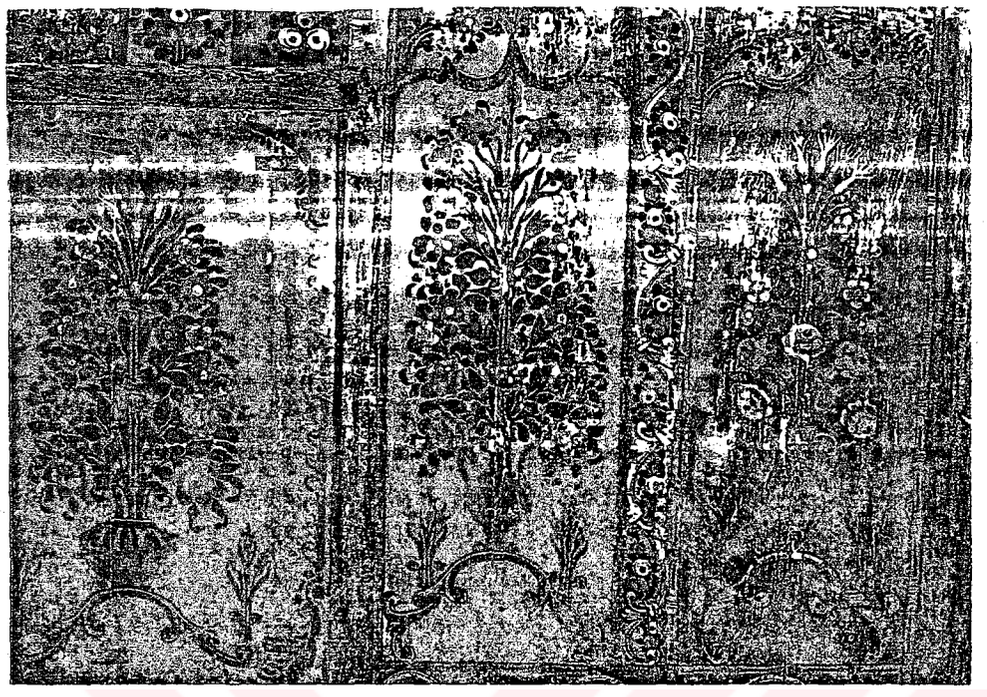

R.411: Trabzon / Of – Ağaçlı Köyü Camii iç mekândaki süsleme.

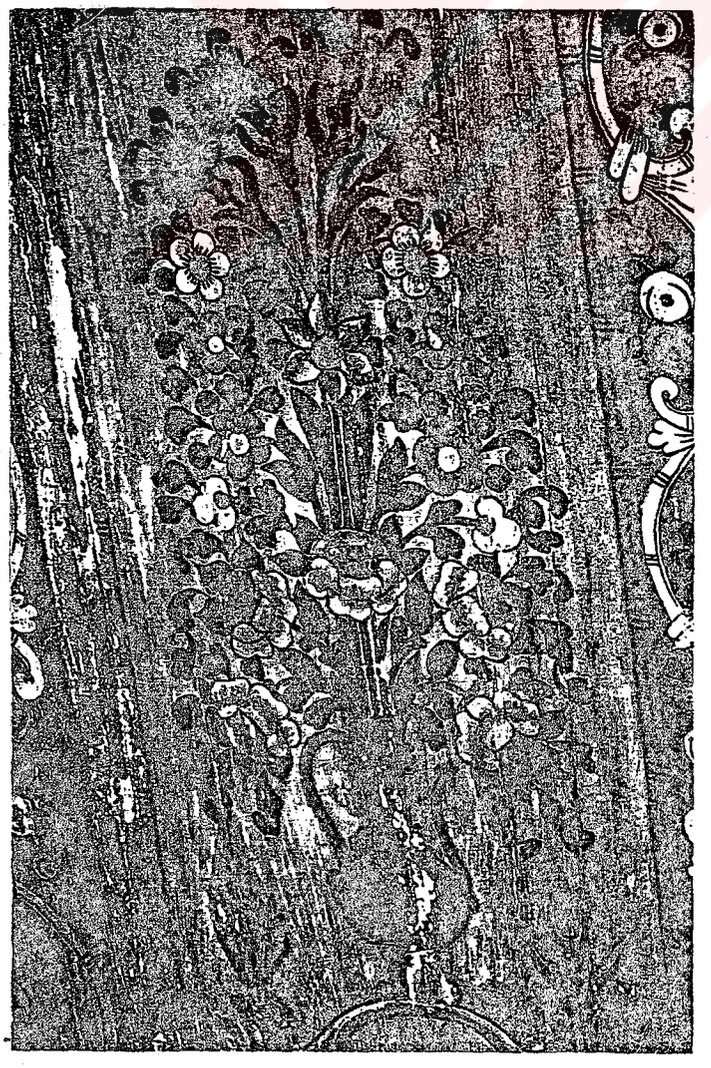

R.412: Trabzon / Of – Ağaçlı Köyü Camii iç mekândaki ibrikli bitkisel süsleme.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ